1971 AUG.

1021

Gárdonyi hegedűse

Homokbuckák, szőlőtőkék között visz az út Tabdi határában a tornyos, fehér falú villáig. Az országos hírű nótaszerző, aki 1901 márciusában megvásárolta magának ezt az épületet, már nagybetegen, pokrócba bugyolálva érkezett ide. De esténként, ha kiült a házat őrző két platánfa alá, s körülpillantott a homokháti tájon, a pusztai levegő, s az akác illata feledtette vele betegségét.

Megérdemelt pihenését a villa lakója azonban nem sokáig élvezhette: elhatalmasodott tüdőbaja végzett vele. Pesten, a Pauler utca 2-ben fogták le a szemét 1903. március 29-én. Ez az utolsó időpont azon a tablón, amely a róla elnevezett *Dankó Pista* múzeumban életútját — születésétől haláláig — bemutatja. (A csengődi villa ugyanis ma múzeum. A kiállított tárgyak közül mindenekelőtt kottái keltenek figyelmet. Láthatjuk a *Madár vigan dalol a lombos ágon* kezdetű nóta kottáját, de megilletődve szemlélhetjük az *Írom a levelem Balog Máriának* dal saját kezűleg írt hangjegyeit is. Ez utóbbiról sokan itt tudják meg, hogy versét *Gárdonyi Géza* írta. Az a Gárdonyi Géza, aki szerette és becsülte a nótaszerzőt, s akinek József nevő fia elsőként írta meg Dankó Pista életregényét 1935-ben, *Gárdonyi hegedűse* címmel. Az *Egri csillagok* szerzője egyike azoknak a barátoknak, akiknek fényképét és Dankóról írott elismerő sorait külön tabló mutatja be. Gárdonyin kívül *Móra Ferenc*, *Tömörkény István* tartoztak szegedi íróbarátai közé, hogy csak a legismertebbeket említsük. De Dankó barátságot kötött a költőfejedelemmel, *Ady Endrével* is Nagyváradon, az akkori Bazár kertben a millennium körüli években. A magyar költészet kiemelkedő alakja verssel tisztelte meg barátját. Költeményéből, melyet a múzeumban is olvashatunk, csak a legjellemzőbb sorokat idézzük:

A piros bársonnyal letakart utolsó Dankó-hegedű. A kép felső sarkában Dankó felesége Joó Ilonka, a szatymazi nótaszerző festőművész leánya, akit 17 éves korában megszöktetett

Visszaadtál nékem egy
vesztett világot...
Magyar Dankó Pista,
áldjon meg az Isten.
Hogyne szeretnélek,
hogyne éltetnélek.

De Dankó Pista muzsikája nemcsak az írókat ragadta magával. Születésének 75. évfordulóján filmet készítettek életéről: a 200. magyar filmet, amelynek címszerepét *Jávor Pál* játszotta. Az ünnepélyes alkalomra a Hunnia filmgyár díszes meghívót nyomatott, amelyből egy példányt a múzeumban is őriznek.

Persze, a szegedi Hangász utca szülöttét író-pártfogójával, Pósa Lajossal együtt, az egész ország megismerte. Hosszú ideig szülővárosában, a nevezetes Hági étteremben játszott zenekarával. Budapestre csak 1897-ben költözködött fel. De addig is járta az országot, játszott mindenfelé. 1891-ben országos körútra indult: Miskolcon, Sátoraljaújhelyen, Kassán, Eperjesen, Lőcsén, Iglón, a tátrai fürdőhelyeken, Selmecbányán, Losoncon adott hangversenyt. Útjának állomásait korabeli képeslapok illusztrálják a múzeumban, amelyekből akár egy kis levelezőlap-kiállítást lehetne összeállítani.

A nótakirály azonban nem sokáig járhatta az országot. Gyerekkorában szerzett tüdőbetegsége mindjobban aláásta egészségét. San Remóba vitték gyógykezelésre; hazatéréséről nagy cikkekben számoltak be a lapok, amelyeknek fotókópiáit itt, a múzeumban is kiállították. De a külföldi gyógykezelés sem használt, Dankó Pista 1903-ban meghalt. Halála után nem sokkal már tervbe vették emlékének méltó megőrzését: szobrot készültek állítani neki. A szobor, *Margó Ede* alkotása végül is 1912-re készült el, a Tisza parti sétányon állították fel — Dankó szerzőtársa, Pósa Lajos hosszas közbejárására. Az avatási ünnepségre feleségének is meghívót küldtek, amely üveglap alatt látható a múzeumban a szegedi polgármester aláírásával. A szobornál a későbbi évek során sokan leróták tiszteletüket — közöttük *Mascagni*, a nagy olasz zeneszerző is.

A Dankó-emlékház híven őrzi a nagy cigányzenész életének sok-sok mozzanatát, de talán ennél is fontosabb, hogy muzsikájában tovább él ma is.

Á. L.

Margó Ede

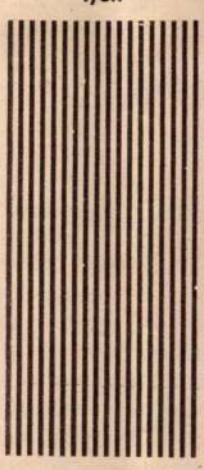

Ebben a pincében látta vendégül barátait. Ma modern borozó van a helyén

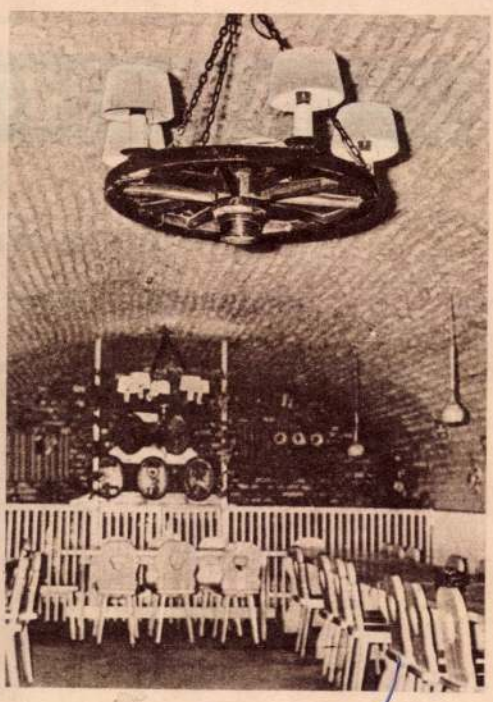

Simay István felvételei

SZÖVETKEZET
Budapest
SAJTÓIGY
BUDAPEST, IX., ULLÖI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MELŐK
AG
ója

tartása is, mivel egész évben fejlődésben kell tartani.

A futó muskátli szaporítása megegyezik a közönséges muskátliéval, csak nem kell olyan sokáig fonnyasztani.

Ajánlható közönséges muskátli fajták: Hungaria (piros), Champagne (halvány rózsaszín, féltelt), Beatrix (püspöklila, féltelt), Julianna (paprikapiros, szimpla), Rubin (cinóberpiros, féltelt), Wilhelmina (alacsony, halványpiros, szimpla), Adonis (alacsony, piros, szimpla), Kanzler (alacsony, világos piros, szimpla).

F. B.

NÖVÉNYVÉDELEM

Bogyósok védelme

Málnásban közvetlen szüret után az elszáradt, letermett vesszőket és az új hajtások közül is azokat, amelyek a karcsú díszbogár duzzanatai, a gubacsszúnyog okozta gubacsok miatt sérültek, vagy a vesszőszúnyog kéregelhalása következtében foltosak, illetve erősebben pajzstetvesek, didimellás, elziones vesszőfoltosak, továbbá a gyengén fejlett sarjakat *tőben metsszük ki*. A hosszabb csonkok így nem terjeszthetik a különböző betegségeket, kártevőket. A kivágott hajtásokat néhány napi szikkadás után tüzeljük el. Ezzel a fertőzési gócok nagy részét málnásainkból eltávolíthatjuk. A fölösleges sarjhajtásoknak időben ritkító metszések, a tövek szellősen, levegősen tartása az egyik leghatásosabb védekezési eljárás a károsítók elszaporodásának megakadályozására.

A *málnavesszőszúnyog* néhány év alatt a málnavesszős súlyos kártevőjévé vált. Narancsvörös színű, 3 mm nagyságú lárvái a háncsszövetet elroncsolják, s a farészbe mélyedő lilásbarna elhalt foltok keletkeznek. Megnehezíti a növény tápanyagellátását. A vesszőszúnyog lárvájának rágása nyomán a kórokozó gombák támadják meg a vesszőt. Az őszi sarjhajtások ritkítása után megmaradt sarjakat 15 dkg/hl Anthió, 10 dkg/hl Bi 58 szerek egyikének oldatával permetezzük. Célszerű, ha a rovarölőszert 30 dkg/hl rézoxikloridhoz vagy 20—30 dkg/hl Orthocidhoz adjuk, ily módon a rovarkártevők és a kórokozók ellen együttesen védekezünk.

Az amerikai köszmételisztharmat a bokorköszmétén kívül megtámadja az egyes fekete ribiszke fajták leveleit, hajtásait is, amelyeken lisztes bevonatot képez. 2—3 hét múlva ez a bevonat kezdetben barnás, majd csokoládé színű szőszös, nemezes bevonattá alakul. A köszmétével ellentétben bogyófertőzés nem észlelhető. Az öreg ribiszke, de különösen a köszmétebokrokon a *taplógomba* termőtestének nagy tömege található. A termőtest (háromszög vagy pata formájú) rendszerint a tőkefejen, a vesszők alján jelenik meg. A taplógomba olyan metszési, fűrészelési sebeken át fertőz, amelyeket oltóviasszal nem kezeltek. A megtámadott köszmété- és ribiszkebokor élő fájába behatoló gombafonal nyomán redvesedés támad, amelyben megtalálhatók a micéliumkötegek. A letermett köszmété- és ribiszkebokrok törzse körül a talajt óvatosan bontsuk ki és metszésre már nem használt kerti ollóval a termőtesteket a vesszők aljáról fejtsük le és égessük el. A termőtestek eltávolítása ugyan nem szünteti meg a bajt, mert a gombafonal benne él a farészben, a spórakiszóródásnak azonban így elejét véve a még nem fertőzött bokrokon meggátolhatjuk a további fertőzés lehetőségét.

A köszmété- és ribiszkebokrokon károsító *kaliforniai és akácpajzstetű* ellen 25 dkg/hl Safidon, 20 dkg/hl Ditrifon, 30 dkg/hl Flibol E oldatával permetezzünk. A köszméte és ribiszke *levéldarazsakat* a zöld színű gyümölcsszedés után szükség esetén 20 dkg/hl Ditrifon, 30 dkg/hl Flibol E, 10 dkg/hl Lebaycid valamelyikével irtsuk. Szamócában, ha a *nagy és kis szamócasodró* károsítása észlelhető, és m^2-enként egynél több hernyó található, akkor 15 dkg/hl Nogos, illetve Vapona, 20 dkg/hl Ditrifon, 10 dkg/hl Lebaycid oldat egyikével permetezzünk.

Dr. Kaczián Viktor

ÁLLATTENYÉSZTÉS

A választott malacok takarmányozása

A nagyományos megfogalmazás szerint választott malacnak nevezzük a sertéseket választásuktól a négy hónapos koruk betöltéséig. A fejlődésben levő fiatal sertések táplálóanyagszükséglete nagy, és különösen igényesek a takarmányok minőségével szemben. Ebben az időszakban elkövetett hibákat később egyáltalán nem vagy csak nagyon drágán lehet jóvá tenni. Teljes értékű táplálásuk azonban nemcsak feltétlenül szükséges, hanem egyben nagyon gazdaságos is lehet. Ekkor ugyanis kitűnően értékesítik a takarmányt, tehát bőségesen — és az egész felnevelés során ekkor legjobban — térül meg a takarmányozási költség. Hogy ez mennyire így van, azt az Állattenyésztési Kuta-

...ott malacok takarmányozása — attól függően, hogy tenyésztésre vagy hizlalásra kerülnek — meglehetősen eltérő. Mégis mindkét esetben fehérjékben, vitaminokban és ásványi anyagokban gazdag takarmányokat igényelnek. Fontos az is, hogy a fiatal állatok takarmányadagjában elegendő könnyen emészthető zsír is legyen. Ezt a követelményt azért kell minden körülmények között betartani, mert így kedvezőbb a takarmánnyal felvett fehérjék, a karotin és az ásványi anyagok kihasználása. Ezenkívül, ha a takarmányok zsírokat is tartalmaznak, akkor a növendéksertések fejlődése és szöveteinek szívóssága jobb lesz.

A fiatal állatok ásványi-anyag-ellátásában általában nincs zavar, ha az abrak minden kilogrammjához 2% nyi meszet és 0,5% sót keverünk.

Az A-vitamin (illetve karotin) szükséglet nyári időszakban a zöldtakarmányok télen pedig a szilázs, lucer

Fémkosár nyú

A tenyészállatokat — minden tenyészetben — elég sűrűn szokás mérni. A kiállításokon a bírálat méréssel kezdődik. Sok esetben előfordul, hogy a mérlegre tett nyúl leugrik, amelyből hasfalrepedés, csonttörés, anyanyulak esetében elvetélés és egyéb könnyebb, vagy súlyosabb zúzódás származhat. Egy ilyen „ugrás" és az értékes tenyészállat elpusztulhat. Mindez elkerülhető a képen látható fémkosár alkalmazásával. A fémkosár kerete 5—6 mm-es vashuzalból hegesztéssel készül, amit dróthálóval vonnak be. Hossza 40—45 cm, szélessége 30—35 cm, a magassága pedig legalább 40 cm legyen. Az alja akkor megfelelő, ha fémlemezből készítjük, de megfelel a szilárdabb műanyag is. Erről a

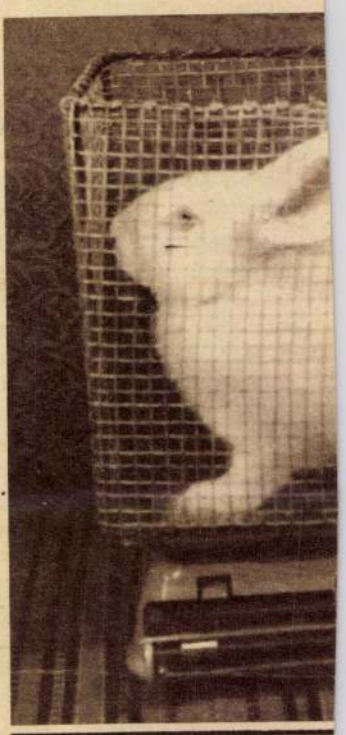

Libák gyom

A libák zúzógyomrának gyakori élősködője a 10—20 mm hosszú fonalféreg. A levágott vagy elhullott, néha még öreg libákban is megtalálhatók a zúzógyomor szarurétege alatt ezek a hajszálvékony, a táplálkozásuk során felvett vértől rendszerint vöröses férgek. A kifejlett férgek petéket raknak, melyekből a külvilágban fertőzőképes lárvák fejlődnek. Ezek a lárvák

~~Czumpf Imre~~

Pest, 1941 dec. 22.

Margó Ede K

— **Kiállítás a Fészekben.** A Fészek Klub (Nagyatádi Szabó-utca 36.) harminc művész alkotásaiból bensőséges hatású kiállítást rendezett, amelyet a megnyitás óta máris igen nagy számú közönség tekintett meg. Az érdeklődést a kiállítás anyaga méltán meg is érdemli, mert *Zádor* István levegős temperái, ~~*Hende* Vince~~ dunaparti házai, ~~*Bényi*~~ László erőteljes tájképei, ~~*Áldor* János~~ László mesteri női profilja, *Sándor* József életteljes Szent Márk-tere, ~~*Csalány* Béla, vitéz *Darvassy*~~ István, *Semjén* Ferenc, ~~*Basch* Árpád,~~ *Margó* Ede, ~~*Czumpf* Imre, *Biai Föglein*~~ István és a többi jeles művész alkotása, korszerű áraik mellett, vonzó és érdekes látvány. A kiállítás mindennap délután 5—8-ig díjtalanul tekinthető meg.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Margó Ede

DÉLMAGYARORSZÁG
Szeged

1021

Szeged szobrai

Világháborús emlékmű

(226.) Az első világháború halottainak állít emléket a Református temetőben látható katonaszobor. Készítője: Margó Ede.

Hallgasd csak!

— Tóbiás Bezdán az óhazából? Ilyen nevű urat nem ismerek, csak Mézga Gézát — süvöltött öreg Öcsi hangja.

— Azok már kihaltak, mi vagyunk a hiteles utódai — lapított készülékei mellett Tóbiás.

— És mit akarnak, maguk csepürágók? Éppen eleget bajlódtam azokkal a maflákkal is — dörgött Öcsi.

— Kicsi, kevés a mi kérésünk. Egy lakáselosztó, -építő konstrukciót szeretnénk, ha Öcsi úr lenne szíves leküldeni azt a lóversenytérre, ide mihozzánk.

— Várjanak, majd nézek valamit, maguk kunyerálók. Vagy azt hiszik, hogy itt minden fenékig tejfel? Hogy itt a semmi-

lén a bundát; haja
lódott a szőrmébe.
látni, meg a V
klassz! Melyik az a

Miklós bezárta
Csak vigyázz, mert
minden. — Átsegíte
árkon, s néhány m
megmaradt fagyos
lépkedve elindult e
kákkal, hordókkal, be
kel teleszórt telekre.
bevakolták, de a k
vezetett; a második
pácsolás hallatszott
szó: egy feikendős
fahulladékot szórt
elé.

— Áh! — undorod
— Micsoda kosztelep

1021

Szeged szobrai

Anya gyermekével

(110.) A 70 centiméter magas bronzszobor a gyermekklinika bejárata mellett áll. A neobarokk stílusú, mészkő talapzatra helyezett alkotás Margó Ede munkája.

Margó Ede

nagy

megeg

Szaks

2 db
hergé

G

Megtekint
ipari Vál
Szeged, G
alatt.

1969 NOV 28
DÉLMAGYARORSZÁG
Szeged
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

apró-
hirdetés

ADÁSVE

Kisipari kombinált szekrény, rekamié, székek, asztal eladó. Tarjántelep. 116. K. I. 6. Érd.: 6 után.

Eladó 3 lépcsős SIHI szivattyú, 3 fázisú villanymotorral egybeépítve, csőkútra is jó. Kiri József, Domaszék, 634. x

350 cm³-es BMW motorkerékpár olcsón eladó. Szeged, Petőfitelep, Gerle sor 71. x

Eladó 5 hónapos törzskönyvezett foxterrier kölyök kutya. Mini olajkályáht veszek. Érd.: egész nap, Tápéi u. 56. x

Oldalkocsis motort vennék, Peták Antal, Bordány, Seregélyes u. 74. x

Kombinált szobabútor eladó. Puskás u. 14.

6-os sikkötőgép eladó. Római krt. 26., D. lp., IV. 3. x

Tetőcserép kis- és nagyméretű, hullámpala, 200 kg-os mázsa és 120 kg-os hízó eladó. Pásztor u. 45.

CZ rendszámú fehér Trabant kitűnő állapotban eladó. Kiskunhalas, Haragos tér 1., telefon 94.

Márkás festmények betegség miatt olcsón eladók. Alsó Tisza-part 10. Kovács. Telefon: 13-281. x

... 1. ... x

Fürdőkád Lampart 170 cm-es eladó. Répási u. 22/b.

Eladó kombinált szekrény, tűzhely, szekrény, horgonylapos asztal, építési és vízvezetéki anyagok szombaton 14—17-ig, vasárnap 9—17-ig. Árpád tér 4., udvar Morvainé.

Akácfát veszek. Petőfi S. sgt. 81. Könyvtár mellett, Sánta Lajos. x

Használt háló-, kombinált szoba, konyhabútor, képek, Kalór kályhák eladók. Megtekinthető vasárnap 9—13-ig. Sándor u. 26.

Újlaki írógép, asztallal, festett rekamié, biedermaier állólámpa eladó. Zárda u. 8.

Eladó kisméretű szekrény, dunna, fél szilckin bunda férfikerékpár, ötös vaskályha, női, férfi ruhák. Takaréktár u. 2., fdsz. 6.

Jó állapotban levő gyermek mélykocsi, hozzá való sportkocsi részével eladó. Tolbuhin sgt. 53. I. em. (SZIKLAK) Kovács László.

Opel Caraván 965 luxus tárcsafékes, elsőkézből eladó. Kölcsey u. 10., II. 12.

800 db használt hódfarkú cserép eladó. Csuka u. 20.

... Molnár u. 28.

Üvegtető 2x2 méteres veranda teraszablak, üvegajtók, diófa deszka, homok, használt pallók, sóder, u vasgerenda, használt és új lyukas tégla eladó. Úttörő tér 14., volt Kálvária tér.

Eladó sezlon, kolbásztöltő és egy 32-es húsdaráló. Felsőváros, Róna u. 19/b.

Kifogástalan háztartási centrifugát veszek. „Centrifuga" 1522. jeligére a Sajtóházba.

Gyermekágy matraccal, újszerű állapotban és gyermek szék — asztal eladó. Szilágyi u. 8. I. em. 6.

Eladó bárkocsi, fehér zománcos kályha, kis mángorló, nagy pfőnix pálma. Vadász u. 2/á/2. Magánház.

18 hónapos hatalmas dán-dog hím kutya eladó. Érdeklődni Szatymaz, Postakocsi-csárda.

Beépíthető konyhabútor eladó. Földvári u. 3., I. em. 1. ajtó.

150 l hús sozó dézsa eladó. Batthyány u. 10. Kisék.

Rövid menyasszonyi ruha, vékony alakra, fejdísszel eladó, esetleg kölcsönvehető. Szécsi u. 11. sz.

140 kg-os hízott sertések eladók. Szécsi u. 11. sz.

Margó Ede

l.

Régi-Rerrich Béla

A szegedi templom-
tér. Bp. 1932.

15. l.

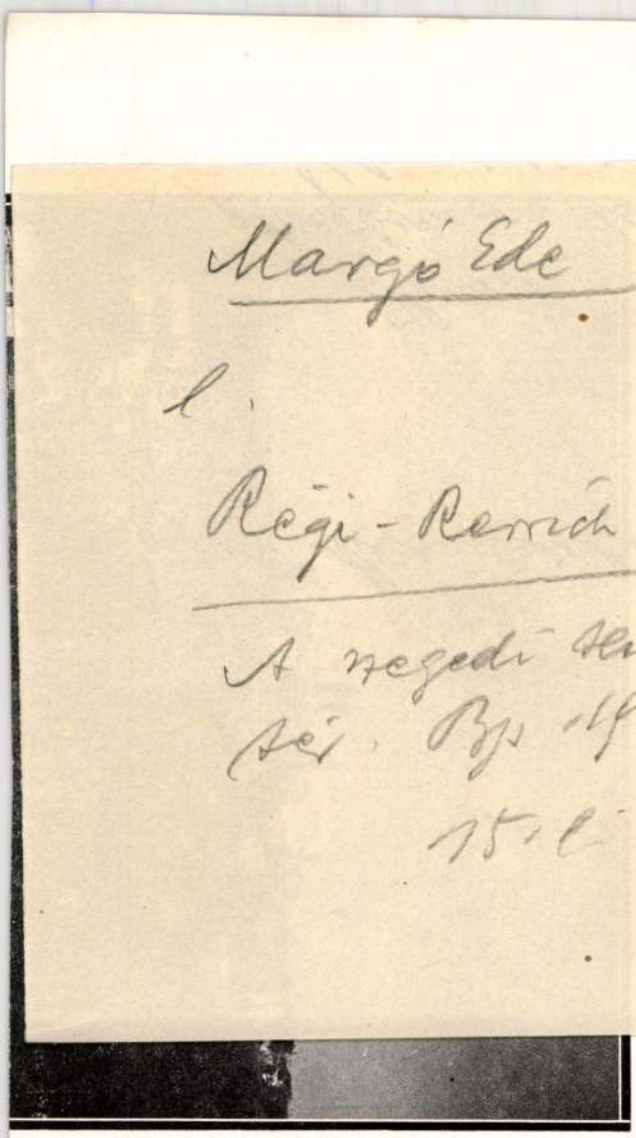

XI. Tábla.

XXII. Tábla.

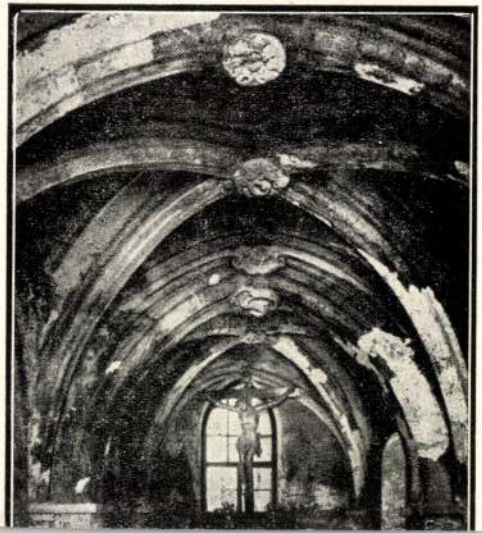

248.

248. DUDITS ANDOR, POGÁNY MÓRIC, PONGRÁCZ SZIGFRID ÉS MARGÓ EDE.
ANDRÉ DUDITS, MAURICE POGÁNY, SIEGFRID PONGRÁCZ ET EDOUARD MARGÓ.

V. DÍJ.
V. PRIX.

Magyar Iparművészet
1907. 4. sz. 190. l. kép

249.

249., 250. A „FÉRFI" CIKLUSA.

250.

CYCLE DE L'HOMME.

251.

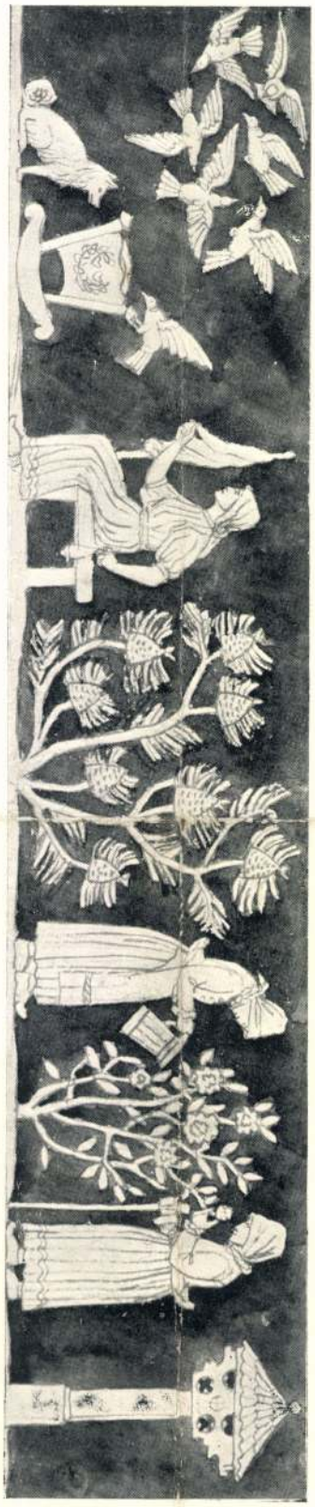

252.

251., 252. A „NŐ" CIKLUSA.

CYCLE DE LA FEMME.

FRISE PEINTE DANS LA GRANDE SALLE DE L'ACADÉMIE NATIONALE DE MUSIQUE. AUTEUR: E. GROH.

Margó Ede

Chopin szobra Budapesten

repr.

Illusztrációval

248. l. u.

ött tavak:
pelynél a

-tó. Öskü
péti-tavak.
Esterházy-

ábca-mel-
A Rábca-
cs-tó. Ko-
- és Kör-

-szénsavas

A Dunántúl vízgyűjtő területe közül, a források számát tekintve, leggazdagabb a Dráváig terjedő Zalai-terület, melynek 7546 km². kiterjedésében 541 állandó, 53 apadó, 30 kiszáradt forrása van. Ezek a források, patakok azonban — melyek nagyrészben a Murába, illetőleg Drávába szállítják vizeiket, — turisztikai szempontból korántsem igérnek annyi érdekességet, mint az előbb felsorolt hegyvidékek vizei. Ez természetes is, ha figyelembe vesszük, hogy a területet borító dombok nem magasabbak 250—300 méternél és sem különleges alakulataikban, sem növényzetükben nem mutatnak felötlőbb változatosságot.

Ám aki kedveli a Kerka, Kebele, Lendva, Valicka-patakok szelidebb tájait, lankáit, szélesebb völgyeit, a patakokat kisérő virágos rétségeket, az alpesi és illir flóravidék jellegzetes növénytakaróját: a dombhátságok fenyő-, gyertyán-, bükk-erdeit, szőlőit, gesztenyéseit, azok mindenesetre járják be ezeket a tájakat is. És járják be a somogyi dombok közt folydogáló Rinya-, a Szigetvár mellett elsimuló Almás- s a Kaposba igyekvő sok-sok apró forrás hullámos vidékét; a dombhátságokat megülő nyár, szil, virágos kőris erdőket; a völgyek berkeiben tenyésztő füzeseket; Külsősomogy hárs- és fekete-fenyő erdőfoltocskáit, mert mindezekben megtalálja a Szépet.

A Dunántúl déli határát megszabó Dráva 15—20 km. széles völgye,

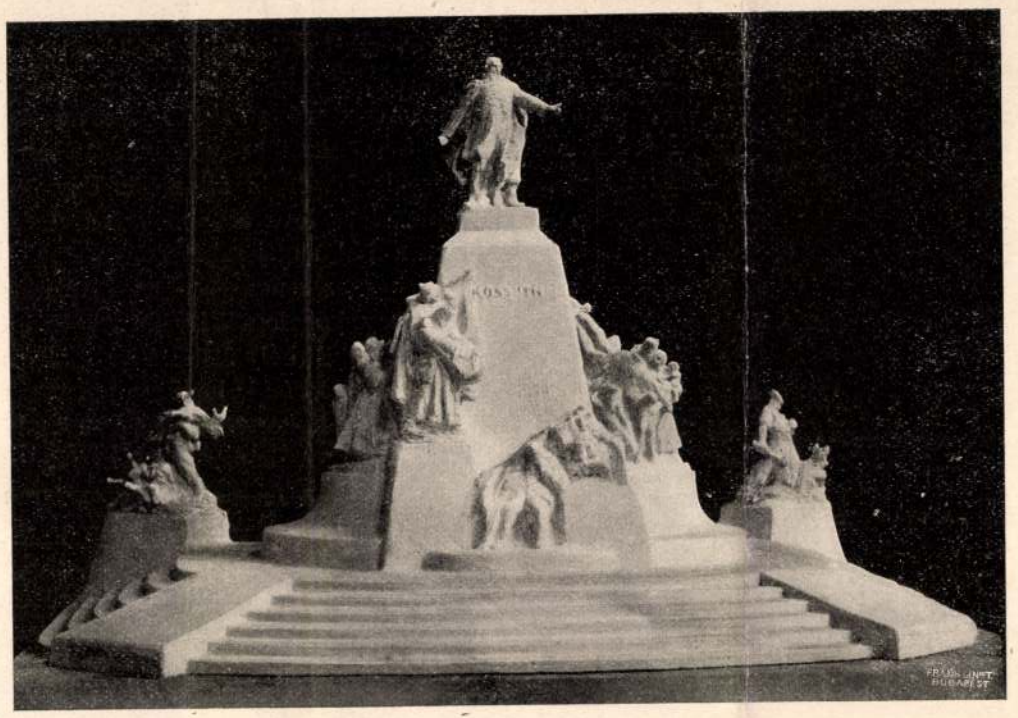

HORVAI ÉS SZAMOVOLSZKY PÁLYAMŰVE.

A KOSSUTH-SZOBOR PÁLYAMŰVEI.

Ekkorra a vihar is kitört és nekem csak annyi időm maradt, hogy egy kétségbeesett rohanással visszamenekültem sátramba. Az orkán aztán vad dühvel hordta a homokot és csapta az esőt. Néha-néha egy-egy villámfénynél láttam aztán Szufut, de ő akkor is úgy állott helyén, mozdulatlanúl, ég felé néző arczczal, mintha ilyen állapotban meredt volna meg örökre egy ismeretlen erő parancsára.

Másnap tiszta, verőfényes időre virradtunk. Sátram függönyajtaja félre volt húzva, mikor fölébredtem és mellettem szolgám foglalatoskodott. Mikor pedig kinéztem a szabadba, Szufu újra ott állt előttem a sziklafokon az ő néma mozdulatlanságával. Meg voltam döbbenve és a mellett el is voltam keseredve, úgy hogy elhatároztam, hogy nem folytatom utamat Bagdad felé, hanem visszatérek Európába. Csak azt vártam még, hogy Szufu abbahagyja különös mozdulatlanságát. De ezt hiába vártam egész nap, mert a fakir csak este szállt le a szikláról s egyenest bejött sátramba, elém borult és így szólt: «Bocsáss meg, óh uram, hogy meg-

Vas. Ujs. 1905. 312. l. K

MARGÓ, POPPER ÉS HICKISCH PÁLYAMŰVE.

A KOSSUTH-SZOBOR PÁLYAMŰVEI.

voltunk, hogy az egyik tevéről leesett a rakomány, mert a hevederszíj elszakadt. Pár órai vesződségünkbe került, míg újra mindent rendbe hoztunk, azért le kellett mondanunk arról a tervünkről, hogy még aznap elérjük Ereylit, a legközelebbi állomást. Úgy öt óra fele Szufu előre lovagolt, hogy tanyahelyet keressen, a hol az éjszakát átviraszszuk. Sikerült neki egy szerencsés helyet kiválasztani, s mi egy nagy kőhalom hátvéde mögött ütöttük fel sátorunkat. A hely festőien volt megválasztva, mintha az én fakir barátom művészi szemmel czéltudatosan kereste volna ki ezt a kőterraszt számunkra. A kopár vörösragyás sziklákon hótisztaságban fénylettek vászonsátraink, előttünk egy hegyszakadék ásított, mely fölé egy hegyes szikla oly kihivón meredt ki, mintha valami kővé vált ugródeszka megszilárdult alakban akarná megkönnyíteni az átkelést a sziklavölgyön. A nap égő vörösséggel húnyta le szemét és azt a ragyás, kiégett talajt oly különös szinnel vonta be, mintha az egész föld egy kiégett téglakemencze lenne, az a sziklavölgy fölött lebegő kiugró szikla meg egy különös

Margó Ede

MARGÓ EDE: WERBŐCZY ISTVÁN

Műcsarnok 1930/31 jub. Kiáll.

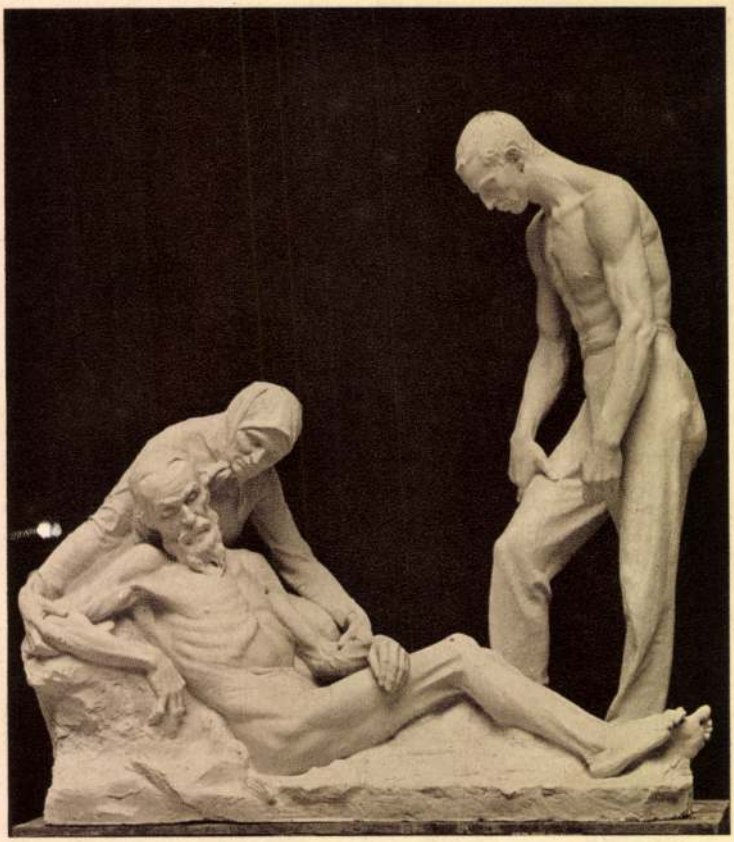

VITÉZ SZÉKELY KÁROLY: AZ ÉLET ALKONYA

Margó Ede

Margó Ede: Dankó Pista szegedi szobra.

Műcsarnok 1911/12. Téli Tiáll.

ROTTMAN MOZART: Terefere.

akkor utól is fog minket érni! A soffőr a gépével vesződött és nem is sejtette, hogy a végzet sasszárnyon közeledik feléje. Én úgy találtam, hogy az én jelenlétem nem föltétlenül szükséges ennél a találkozásnál. Kivettem a tárcámat és átadtam emberemnek a kialkudott pénzt, hogy én most már gyalog is eltalálok Bajaba. A soffőr megolvasta a pénzt, aztán elbűvölően szeretetreméltó mosollyal kérdezte:

— Ez a gazdámé. Dehát én mit kapok?

— Azt hiszem, mindjárt fog valamit kapni, csakhogy nem tőlem, hanem attól az úrtól.

— Miféle úrtól? — kérdezte élénk érdeklődéssel.

— A pirossapkástól, aki biciklin jön utánunk.

A soffőr meglátta a feléje száguldó veszedelmet és elkomorodott. Én pedig úgy tettem, mint a bibliai Loth, sietve elmentem és akkor se néztem volna többet vissza, ha tüzeskénkő esett volna mögöttem. Nem is tudom, hogyan folyt le a találkozás a két férfi között. Megesik azonban olykor, magános óráimban, ha valami kellemes dologra akarok gondolni, hogy egy rokonszenves bersagliere jelenik meg lelki szemeim előtt, egy bersagliere, aki makkarónitésztává gyúr egy bőrsapkás nápolyit.

Alfréd apó románca

Szép szöghaját az őszi alkony
Ezüst pihével szegte be,
Alfréd apó, a víg és síró
Komédiák agg mestere,
Dalol, deklamál, dikciózik,
Mókázik, táncol és kacag,
S szíve, akár egy régi sírbolt,
Őriz biboros, bús halottakat.

Császárt játszott vagy vén csavargót,
Csókolt vagy csatára dobolt:
A tréfa tarka templomában
Tapsok és könnyek ura volt.
Az Akasztottak nagy románcát
Sziveket-tépőn nyögte ma,
S a lelke mélyin ott búgott már
Egy ó szonáta méla dallama.

Csitt rózsaláncok, régi táncok,
Alfréd apó már vén legény —
A dalt is halkan dúdolgatja,
Estenden csak pihenni mén . . .
Nem ízlik már a csók se néki,
S a pince forró, friss bora,
Nem köll a bók, a bál, az asszony,
Otthon vár rá a hideg vacsora.

Csitt rózsaláncok, régi táncok,
Most áldozik a téli nap,
Holdfény-páncélban most kel útra
A kóbor Szélmalom Lovag —
Alfréd apó is útnak indul,
A téli nap végsőt lobog,
Aztán szeliden megsiratják
Régi anyók, öreg kisasszonyok.

Emőd Tamás

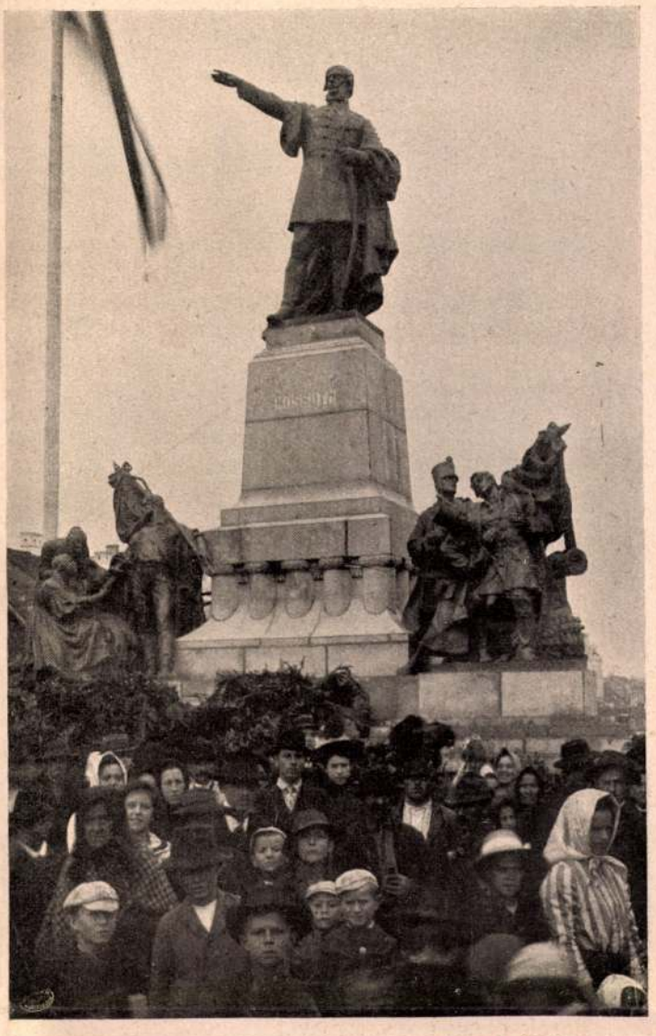

Weisz A. fényképe

Az aradi Kossuth-szobor. Margó és Pongrác műve. Leleplezték szeptember 19-én

Egy férfi, aki gyilkolt

Az Orient Express elhagyja Konstantinápolyt. Egyik fülkéjében ül Montmeron De Sevigné marquis, francia katonai attasé, aki szabadságra megy, hogy soha vissza ne térjen többé a Keletre. Súlyos és nehéz indokok bírták reá a távozásra és ugyanezek fogják megakadályozni visszatérését. A fülkében még egy másik utas van, Mehemed Dzseladin tábornagy, a titkos rendőrség feje, az ezredes régi jó barátja. Véletlenül találkoztak a vonaton és már néhány perce, hogy beszélnek egymással. A vonat most a város falai között robog el, a régi bizánci falak között, amelyeknek melanchólikus kőroncsai között a nyugati turista legsajátságosabb benyomásait találja. A délutáni nap reátűz a falakra és a vakító napfényben a falak véres színben úsznak. Mehemed Dzseladin pasa pedig barátja fölé hajlik.

— Látja ezeket a falakat, ezredes úr? Vérszínben tündökölnek. Mennyi vérnek kellett folynia, amíg fölépültek. Higyje el, ezredes úr, vér nélkül nem tudunk nagyot végezni.

„Vér nélkül nem tudunk nagyot végezni", ezek Claude Farrére különös, izgató regényének utolsó akkordjai. Már a könyv címe is elárulja ezt a tendenciát. „Egy férfiu, aki gyilkolt", így hangzik ez a cím és a könyv maga sajátos keveréke a korrajznak és pszichológiai regénynek. És mindkét minőségben van jogosultsága. Érdemes tehát, hogy foglalkozzunk vele.

Uj Idők 1909. XV. 39 sz

A nagy hadgyakorlatok. A főhadiszállás a lefúvás után

Mühlbeck Károly rajza

Törökország legszomorubb napjainak korrajza ez a könyv. Mert Abdul Hamid uralkodásának utolsó éveiben a történelmi majdan Törökország legmélyebb megaláztatását fogja látni. Nem idegen fegyverek, idegen nagykövetek diktáltak a Yildizben. A Yildizben pedig egy töpörödött testü, hatalmas eszü, roncsolt idegzetü férfiu gubózta bele magát mindjobban a kémek és ellenkémek, besúgók és palotacselszövők hálójába. Abdul Hamid alakja ma már elvesztette az aktualitás igazság-leplező palástját és a történelem igazságosan fog ítélni fölötte. El fogja ismerni nagy képességeit, nagy szorgalmát és nagy munkakedvét. Szörnyü bűneinek hosszu sorozatát pedig nem fogja ugyan megbocsátani, de sok mindent emberileg tud majd megmagyarázni. A szerencsétlen szultán számos áldozata között az első ő maga volt. Szüntelenül félt, hogy megfosztják trónjától és ez a félelem kémek és besúgók láncát teremtette meg. Ez a szomoru szervezet pénzbe került, hogy ezt a pénzt előteremtsék, zsarolni és szipolyozni kellett, minden új zsarolás új elégedetleneket állított sorba és minden új elégedetlent új kémmel kellett őriztetni. A perpetuum mobile azután lassan megőrölt mindent, a szultánt, az államot és a társadalmat. Az idegen hatalmak pedig osztozkodtak a szerencsétlen birodalom anyagi erői fölött, és egész diplomáciájuk kereskedők és vállalkozók érdekében működött. Soha Kalifornia aranymezői nem gyüjtötték össze a kalandorok olyan nagy tömegét, mint a hamidi rendszer utolsó évei.

Ebbe a miliőbe kerül bele hirtelenül le marquis Montmeron De Sevigné, francia ezredes, breton arisztokrata, telve katonai becsületességgel, arisztokrata hagyományokkal és egy régi kelta világ szubtilis hangulataival. Az új Bizánc romlottsága fokozatosan föltárul előtte és ő néha didergő, néha kacagó undorral rójja naplójának sorait egymás mellé. Eleinte csak bosszankodik, de nem érdekli semmi. Azután végre megtalálja érdeklődésének méltó tárgyát, egy szép és szerencsétlen asszonyt. Ez az asszony lady Falkland, egy magasrangu angol úr felesége. Az ezredes megismerkedik velük, az asszony melancholiája meghatja, szépsége vonzza és nemsokára megtudja szomoru történetét.

Lady Falkland házassága mélységesen boldogtalan. Férje, Sir Falkland durva, brutális ember, kíméletlen szoknyavadász, aki minden nő után fut és saját házában is útálatos módon csalja meg nejét. Egy unokanővérét vette magához és ez a mozgalmas multu angol leány csakhamar elfoglalta lady Falkland helyét. Férj és unokanővér most közös erővel azon dolgoznak, hogy lady Falklandot válásra kényszerítsék. Ő, szegény, válna is, de gyermekét nem akarja átadni. Sir Falkland egész skót büszkesége pedig tiltakozik a gondolat ellen, hogy nevének örökösét ne ő nevelje. Keserves és megalázó harcok következnek és a francia ezredes csakhamar teljes szívvel vesz részt barátnőjének szerencsétlen sorsában. A fiatal asszony pedig ragaszkodik hozzá, hosszu, magános sétákon közelednek egymáshoz és az ezredes nemsokára elhatározza, hogy elveszi barátnőjét. Még semmi sem történt közöttük, sőt mintha minden melegebb hangulat alatt ismeretlen árnyék borulna a nő lelkére, de az ezredes már el van tökélve.

Azután jön a rettenetes kiábrándulás. Falklandék a tenger mellett laknak és lady Falkland hálószobája épen a viz fölé van épitve. A szerelmes ezredes egy este bárkájában ül és az imádott hölgy ablakait nézi. Ekkor kinyílik az ablak és megjelenik lady Falkland — és a kedvese. Egy fiatal, jellemtelen lengyel ez a kedves, a férj barátja és eszköze. Ennek a senki embernek szédült karjaiba a fiatal asszony, aki szerelem és melegség után vágyódott.

Az ezredes az ajkait harapdálja. Hát ez — ez az ideális szerelem vége. És kegyetlen gúnnyal csúfolja önmagát, aki azt hitte, hogy deresedő feje még szerelmet tud ébreszteni. Ott ül a bárkában és bámul maga elé . . . De egyszerre fölrezzen. Mi ez? A kert megtelik szolgákkal, lámpák kúsznak a pavillon felé, az ajtót fölnyitják és a szerelmesek előtt ott áll Sir Falkland és unokanővére. Lenn a bárkában az ezredes eszmélni kezd. Ohó, mi ez? Hiszen ez kelepce. A nyomorult lengyel a férj eszköze volt, hogy a szegény, fiatal asszonynak torkára tegyék a kést. És csakugyan. Sir Falkland már kiveszi zsebéből az okiratot, amelynek aláírását ki akarja csikarni. A nőnek le kell mondania gyermekéről. A szegény, vergődő asszony ellenállást próbál. Szemére veti férjének árulását. De egy durva, angol ököl lecsap a fehér vállra és a nő nem tud tovább küzdeni. Megadja magát és aláir. Sir Falkland meg van elégedve. Beteszi az okmányt nagy, vörös bőrtárcájába és kijelenti, hogy másnap délután San-Stefanóba megy ki az ügyvédhez, hogy a válást előkészitse. A fiatal asszony pedig a földön fekszik és zokog.

Lenn a bárkában az ezredes mindezt látja és hallja.

— — — Másnap délután Sir Falklandot halva találják a temetőben. A vizsgálat kideriti, hogy csakugyan San-Stefanóba akart kimenni, a vonaton azonban egy lefátyolozott török nő kacérkodni kezdett vele és ezért Jedi-Kule állomásnál kiszállt, hogy kövesse. A nő a temető felé ment. Sir Falkland követte. A temetőben megkapta azután a halálos tőrszúrást.

Este a francia ezredes egy vendéglőben találkozik barátjával, Mehemed Dzseladin pasával, a titkos rendőrség fejével. Régi barátok, még abból az időből, amikor Mehemednek egyszer menekülnie kellett és az ezredes és barátai szöktették meg egy yachton. Most szemben ülnek egymással és a gyilkosságról beszélnek. Mehemed pasa bizalmasan közli az ezredessel, hogy a gyanu lady Falkland felé irányul. A férj unokanővére tette meg a följelentést és azzal vádolja, hogy lengyel szeretőjének segitségével tették el láb alól Sir Falklandot.

— És mi az ön véleménye, tábornagy úr? — kérdi az ezredes.

— A látszat erősen lady Falkland ellen szól, — véli amaz.

A másik megcsóválja a fejét.

— Ön kihagyott okoskodásából egy eshetőséget,

VASÁRNAPI UJSÁG

19. SZ. 1914. (61. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. | BUDAPEST, MÁJUS 10.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utcza 11. *Kiadóhivatal:* IV. Egyetem-utcza 4. | Egyes szám ára 40 fillér. | *Előfizetési feltételek:* Egészévre 20 korona. Félévre 10 korona. Negyedévre 5 korona. | A «*Világkrónika*»-val negyedévenként 1 koronával több. | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

A DEBRECZENI KOSSUTH-SZOBOR, MARGÓ EDE ÉS PONGRÁCZ SZIGFRID SZOBORMŰVE, MELYET MÁJUS 3-IKÁN LEPLEZTEK LE. — Jelfy Gyula fölvétele.

Állomások.

Regény.

Irta Kaffka Margit.

(Folytatás.)

— Kérem, a mint látni tetszik, ez az ebédlő itt, ez egy kis — kivánatra elgrimászolt, budapestivé fajtalanitott korai reneszánsz-ügy. Nem nagyon fekszik nekem, hogy változtassak a stiluson s az egészet újra gondoljam az ön szép teritői, firhangjai kedvéért, a melyek — beszédes keletisége, szinsűrűsége, an und für sich, — hogy is mondjam: elragad engem is! Mit szól? . . . Fényes dolgok, az embernek eszébe jut róluk a muskátlis ablak, a csürdüngüllő, a levante és a tulipános szűrdolmány, — a mit akar! Na igen, az előszoba, arról lehet csevegni; az egy kimondott elzászi parasztpitvar, egy német műmellékletről ollóztam; a hogy áll. Nem volt szivem átdolgozni, na-ná, — hát nem mindegy nekik? A fogasok polczán itt már mázas túrikorsók lesznek; túri und thüni gemischt; mondta az öregasszony. Mindegyik karospadra két párna kell, de kisebbek, a takarók széle nem lóghat le ennyire, — általában, nem mérsékelnők egy kicsit a méreteket, mi?

— Szóval nem tetszik önnek a dolog? — szólt bele Éva, hasztalan titkolt idegességgel. Ezt az urat már nem magázta bizalmasan, mint Vajdát. Szeretett volna mindjárt felállni és elmenni.

— Oh, kérem, ezer bocsánat! — nyújtotta el a hangot kissé csufondárosan a másik, és vizeskék, apró szemeit mosolygón szögezte Évára. — Ha kicsit epés volnék, a mit pedig görcsösen titkolni igyekszem, ez csak a metié féltékenysége, galád irigység. Mit szól? Jön egy szép nő selyemben, egy finom kis gojnő és a blúzza újjából rázza ki készen a művészetet. A miért mi itt évek óta sakálkodunk, izzadunk, főzzük egymást, smonczázunk, piszkoskodunk, hochmetzolunk, megalkuszunk. Ő csak így, — meglebbenti a szoknyáját, — pardon! — Kárörömtől zöld részvéttel kérdeztem egy perczczel ezelőtt azt a «letört» kollégát, a ki a szomszéd asztalnál az ötödik fekete suvikszlét lögygyenti a torkába keserűn: «Na, mi van? Hogy szolgál a becses tehetsége?» — «Döglik, drágám, döglődik, — gyomrozza a Malchemóvesz, mint közös nagymamánkat a tizennyolczadik gyerekágyban, Kóbikánál, ki burokban gyött, de később tollyuban utazott Somkútról Mádra meg vissza. Néha pont Mádra vissza, ausgerechnet!» — «Unberufen, drága alak! Ma kegyednek, holnap nekemnek!» . . . Erre ön idelebben és már a ridiküljében minden: siker, hirnév, pénz, megrendelés! És még be sem piszkolta a galambszin keztyűjét! — Ön két hét alatt a nyakunkra nő. Vajda titkár úr máris himnuszokat zeng önről; hallom, külön czikket készül irni a rajzaihoz. Pedig neki van szépérzéke, a mint mondani szokták! — Nemde, kizarólag a naiv bájban, szinlobogásban méltóztat működni? Helyesen, ez a legbiztosabb! Vajdának én is csak tót-varrottast irok, szentül hiszi, hogy Nógrádból jöttem, pedig: «Haj, Tatán, Tatán volt rabbiner boldogult tatám!»

Éva összehúzott szemöldökkel, már-már kicsattanó, kínos ingerültséggel hallgatta a faji hangsulylyal éneklő beszédet, mely a felsorolásoknál, pauzák előtt éles lüktetéssel ritmizált. «És az ilyennek senkisem mondja meg... senkisem üti pofon!» — Major nézte őt, — átlátszó, simára borotvált arczbőre alá egyszerre gyenge pirosság szökött. Elhallgatott egy pillanatra.

— Meg kell minket szokni, kérem, — mondta hirtelen elváltozott hangon, — nem harapunk mi azért, ne higyje, már az ugatásunkon is hallik, hogy rosszak a fogaink! Fog maga még engem vagy más ilyen szegény, szeplős fiút — sajnálni is, meglássa! — Na ja, hát red' mer tachlesz, igaza van! Abban a villában, kérem, nem én fogok lakni, — legalább is valószinütlen, hogy a Lenke belémszeret, bár attól minden kitelik, mert az egy differencziált nő, hetvennyolcz kilogramm bruttósúlyban. — Egyelőre azonban nem fáj neki az én szivem. A butortervekért én elég jó pénzt kapok; már elfogadták; ha valamit változtatni akarnak, legfeljebb újra megvághatom őket. Én tehát a rajzait elküldöm Liebemann Ignácznénak és — lássa, — irni fogok neki egy levelet arról, hogy ki ön, ki volt a férje, hogy most válik, mert bámulatos tehetségének szabad tér és szárnyalás kell, — hogy Vajda már felfedezte és lanszirozza önt, a kiállitását most rendezzük s a múzeum külön ünnepi füzetet szentel a rajzainak. Biztositom a teljes sikerről. Csak legyen óvatos, tartsa magát, ne adja olcsón, a mit csinál s a személyiségét tartsa bizonyos jóltevő ködben, tartózkodó elvonultságban, a mig csak lehet. Ezek az emberek az egymás pukkasztására fogják kijátszani önt, versengeni a barátságáért s hogy kinek ad elsőséget. Ép úgy, a hogy Vajda egy kicsit ellenünk, a mi fékentartásunkra használja fel. Ezek kis piszkok; de ismerni kell őket, látni, tapintani ezt a műtrágyát, — csak úgy lehet előnyünkre fordítani és fölébekerülni. Egy férfi kellene önhöz, egy tájékozott, eleven és nem túlságosan finnyás valaki, a ki az adminisztrativ részét intézné a dolgainak, a ki alkudna, spekulálna, szájalna, revolverezne ön helyett s ön előkelő, úri magányában maradhatna és dolgozhatna. Félek, hogy hamar végire járnak önnek, kihasználják, becsapják, lefokozzák. Önnek fogalma sincs erről a hadról, erről a fajtáról: ez a tiszteletlenek, a kegyetlenek, a szemérmetlenek birodalma, mely eped az «Achtung» után, mert képtelen rá; egyre próbálgatja és ennek az erőlködésnek szezonról-szezonra vannak áldozatai. Hányat felkaptak és lejárattak már, — a Lipótváros és az ujságok, — csak a kikre én emlékszem! Kivált egy asszony, — milyen kitett és védtelen! És Vajda, igen, ő kissé túlóvatos és elkülönzött poziciójú, hogy is mondjam, — kissé letompított egyéniség. Ilyen úton jobb társ egy csunyaszájú vad mopszli, a ki mindennek nekiugrik, mert tudja, hogy érte nem kár és mindegy, — mint egy nemes tulajdonságaiban kifejlesztett, alacsony szokásaitól elnevelt, finom és fegyelmezett vizsla . . .

— Szóval, a rajzaimat a villatulajdonoshoz akarja juttatni? — kérdezte Éva és felállt, hogy induljon.

— Ha nincs kifogása ellene! — józanodott ki hirtelen az asztaltársa. — De kérem, kérem, hova siet igy? Kávéházban fizetni szoktak! Pinczér!

Éva vörösrevált arczczal, reszkető ujjakkal kereste elő a pénzt a kávéért «világosan, habbal», a mihez nem is nyúlt. «Tiz fillér borravaló, tiz a tálczára!» — utasította Major közben hangosan. Éva még keztyűtlen kezét nyújtotta bucsuzóra és kellemetlenül vizesnek érezte a férfi tenyerét. «Ajánlom magam!» — mondta Major és visszaült a helyére. Ő még a kávéházban maradt.

— «Hja, hiába, — hiába! Ilyen oldalai is vannak a játéknak!» — ismételgette magában az asszony, míg leküzdhetetlen undorral és ingerült ellenérzésekkel haladt a villamos megálló felé.

IV.

De a hogy hazaért, lassankint egészen lecsillapult; mikor ruhát cserélt, már csendesen elgondolkozva vonogatta a vállát és mosolygott. «Tulajdonkép egészen mulatságos figura ez is!» gondolta végre őszintén, elfogulatlanul; és hozzátette kissé habozva: «Nem is egészen rokonszenvtelen!» Hogy — csak meg kell majd szokni a fajtáját.

Igen. Előitéletek, szokások egy zárt társaskör törvényei és formái, — a *külső* elhatárolás e sok kis eszköze iránt csakugyan nem volt meg benne a helyzetéhez mért és «nőies» ragaszkodás; bár maga is érezte legbelül, hogy ez nem tiszteletre-képtelenség a lelkében. Gyerekkorából való tán, — az apja, a kit szeretett és okosnak tartott, mosolyogta és csufolódta ki belőle a vak és kényelmes megadást minden iránt, a mi körültük összetartott, — a sok kicsinység, felületesség, bizonytalanság iránt, — mely erősíti egymás pozicióját s a magáét csak puszta és értelmetlen egymáshoz-támaszkodás által, mint egy könyves-polcz silány és olcsó fűzött-példányai, melyeket nem is kell egyenkint előhúzni, — csak hadd üljenek ott szépen, — hisz ugyanaz van bennük és az sem lényeges. Még nem «olvasott» másfélét, érdemesebbet az életből, de hitte és kedvét lelte a hitben, hogy van másféle is. Viszont az apjától mintázódott belé az a kis hűvösség és józankodás, — hogy csak hagyni kell és lemosolyogni, nem érdemes kitenni magát, küzdeni, felmelegedni, revoltálni, — épen csak függetlenitni kell magunkat csendesen! De *ehhez* a bölcsességhez túlságosan fiatal volt mégis, sokszor kilendült belőle és néha már akkortájt nagyon «megmondta a magáét» otthon. De megint visszacsukódott. Kis dolgokért, akármiért csakugyan nem kell erőlködni! A templomban nyugodt rokonszenvvel nézegette szegény kis Pemetét, a ki miatt az anyja sirt, a kit szóltak a kofák, megvetettek a kávénénik, megvertek a legények; — de csak hagyta, majd eligazodik ez a dolog, ha tud! De a maga ügyében sarkára állt, az érettségije, a festeni tanulása, a férjhezmenése csupa ilyen csatározás volt önmagáért és időszakos kis diadal. Elkerülni, máshová jutni, másfélét próbálni! Akkor jött Guido, az ő vele élt élet csúnya hibridsége; az ő arisztokrata allürjei, bekerített itélkezései az «illik»-ről, görcsös szertartásossága és cselédszerelmei és feneketlen léhasága, jelentéktelensége mindezek mögött. És a többi emberek itt, a kiket kissé felülről nézett és oly jól látott, a kiknek kivülről való volt minden törvényük; s csak hazug-voltuk, kijátszhatóságuk különböztette meg előitéleteiket a vidéki társaságtól. Volt alkalma olyat is látni, ha valamelyiket a társasköre vagy kaszinója elejtette, kizárta valamiért; — mennyire elvesztenek akkor ezek mindent, hová sülyednek, milyen pocsékká válnak *magukra* hagyva! Nem, a «züllött gavallér» tipusánál ez a nedveskezű, sápadt homlokú, furcsa bohém is sokkal-sokkal többet ér! . . . Pillanatra, izlésből, kényelemből visszaijedt, megundorodhatott kicsit, — de ettől el tudott tekinteni. És azt mondta magának, hogy ez az eltekintés, e toleranczia a jobb rész benne, bölcsebb és őszintébb.

Ilyen perczekben egészen, belsőleg komoly volt! . .

E tavaszszal azonban még nem jutott ideje, hogy a garderobja után lásson; most erre akart szánni egy-két hetet. Ilyenkor Márist berendelte a konyhából kapcsot varrni, férczet kihúzgálni, próbánál segíteni; legvégin a leány számára is átalakított a tavalyi ruháiból valami «paradét», összevarrt néhány piaczi bluzt, olcsó, sötétszinű szoknyát. Mert az aranyoskúti szép szőttesekből, katrinczákból már régen «kivetkezett».

Most egy nagyon sötét szilvakék franczia kosztüm volt az Éva eszében, fekete paszomántdiszszel, — egy másik utczai szoknya, friss vászonblúzok, fehérek, szép, nagy gombokkal vagy himzett hajtókával; — legfeljebb ha még egy világosszürke nyers-selyem délutánra, csipkés köpenyeggel (a Zsófié Paquintól való, azt elkérni és leszabni!) Szóval semmi kocsibavaló öltözet az idén, semmi a Gerbeaud-szezonra meg a Stefánia-korzóra számítva! És nem sikerült neki melankóliával fogadni ezt a gondolatot. Eszébe jutottak olcsó regényfrázisok nőirók könyveiből arról a «problémá»-ról, mikor az elszegényedett «úrinő» munkához kényszerül, s az «udvariasság», «körülrajongás» kényeztető levegője után érzékenyen érinti a létharcz közönye, rideg egyenlősége. Nevetett, — ő már nagyon rég túl volt ezen a nehézségen. Azonkívül abban, a mit (ki sem formálva még gondolatban teljesen) már a *jövőjének* érzett, nem tudott lefokozódást látni még társaságilag

Margó Ede

Szigligeti szobra. — Margó Ede műve. — Jeltelen cikk, dec. 15.

A Szigligeti szoborról írtak leleplezésekor, a napilapok dec. 17.

1912

(Művészet 1913. 34. l.)

Kiállítások. Irta (Mé) és (r. e. Budapesti Hirlap, nov. 26.
A francia művészi litográfia. — A Szépművészeti
Múzeum grafikai kiállítása. — Irta Elek Artur, Az Ujság
nov. 26.

Margó Ede, Popper, Scheer, Fischer

Első csoport:

Margó, Popper, Scheer, Fischer. Pályaművüknek határozott előnye a teljes összhang a szobrászati és építészeti részek között. Szobrászati részében finom művészi érzés nyilatkozik meg. E mellett a főalakban és elhelyezésében a monumentális hatás sem hiányzik. Ezekkel az előnyökkel szemben áll az, hogy a pályaterv síremlékre emlékeztet és elhelyezése magán a téren sikerültnek nem mondható.

Művészet 1903. 278, 279. l.
(Az Erzsébet-emlékmű más-
odik pályázata.)

segítő kéz nélkül, önmagától lendült e magaslatra.

Szinyei Merse Pál (1845—1920) művészetét ez a tett avatja emlékezetessé. Neki köszönhető elsőízben, hogy az új magyar festészet nemzetközien aktuális problémát vetett fel s azt meg is oldotta. Mindez oly körülmények között történt, melyek szerencsések, a nagy eredményt illetően biztatóak semmiképp sem voltak. A sárosi nemes család sarja Jernyén nevelkedett, az ősi birtokot körülvevő hatalmas parkban. Mint Paál László esetében, itt is a természettel való meghitt barátkozás a korai ifjúságba belenyúlik. Jómód, családi dísz és tekintély vette körül az ifjút, ki azonban a megyei élettel, a politikával szemben idegenül állott. Első zsengéit helyi dilettánsok útmutatása nyomán rajzolgatta, kik jók voltak arra, hogy szándékát tudatosítsák. 1864-ben, leküzdve az ellenkezést Münchenbe ment, hol eleinte Strähubernél, Anschützné l és Wagner Sándornál tanult, majd elérte leghőbb vágyát s egy vázlata alapján Piloty felvette osztályába.

A vázlat, melyből Piloty mellett képet festett, a Faun és

A MÁSODIK ERZSÉBET-EMLÉKMŰ PÁLYÁZAT
MARGÓ EDE, POPPER D. SZIGFRID, SCHEER IZIDOR ÉS FISCHER JÓZSEF MŰVE
ELSŐ KATEGÓRIÁBA OSZTOTT PÁLYAMŰ

ezt? Úgy, hogy először kivet a képből mindent, a mi azon úgy hatna, hogy nincs szőnyegszerű síkkal dolgunk, hanem hogy itt plasztikus testek is vannak. Kerüli tehát a plasztikus elemet és azt, ami plasztikát ad: a fény és árny váltakozásait, a domborodást mutató árnyék átmeneteket. Ha ezeket is odafestené, úgy nem érné el a síkhatást. Nos, ha most minden fényt és árnyat elkerül, a színek bizonyos tompa foltokat adnak, a melyek foltszerűen, tehát bizonyos vonalhatárok közt hevernek egymás mellett. Bemutatván e szőnyegszerűn jelentkező természetrészletet, azon lesz, hogy lehetőleg nagy foltokba sommázza ezeket a színes foltokat, azaz egyszerű, jellemzetesen rajzolt körvonalakba foglalja az egyforma színfoltokat. Ezek a leírt processzusok a stilizálás processzusai. Csak egy példát ragadtunk ki a sok közül, de majdnem minden jól stilizált kép ilyen módon vezethető vissza az eredetére.

Itt csak arról volt szó, hogy valaki a természetben föllelt összes hatást bizonyos festői ötlet értelmében kiemelt, erőteljesen hangsúlyozott, alája rendelte a rajzot, a plasztikát, a színt. De megeshetik az is, hogy egy festőt a természet valamely jelenségében éppen egy hatalmasan uralkodó szín vagy színtónus ragad meg. Tegyük fel, hogy a tengerparton sétál kevéssel napnyugta után, amidőn már az utolsó piros csík is eltünt a felhőről. A víz, az ég s a felhők bizonyos estéken egyetlen színt öltenek magukra: párás és enyhe kékes-violát, ez az uralkodó színakkord. A festőt megragadhatja a sugártörés e finom játéka s kifejezheti azt képén. De hogy a nézővel mentül

Művészet 1903.

bensőségesebben, mentül meggyőzőbben közölhesse ezt a megfigyelését: e párás és enyhe kékes-viola értelmében alakítja át képének egész színskáláját. Minden ezt a színt sugározza, minden ebben olvad föl. Minden át van stilizálva ennek az egyetlen színnek szellemében.

Máskor láthat olyan jelenségeket, amelyeknél azonnal tisztában van, hogy a szín teljesen alárendelt, sőt jelentéktelen szerepet játszik. Jókor reggel a külváros házai közt munkája után megy egy pár ember. Fakó és szürke minden, csak a házikók ablakai, zsindelyei, sötét eresze, a munkások csizmái, kalapja, arcéle, ruhája ad sötét és világos formákat. Ha ez az ötlet megkapja, úgy képén mellőzheti a semmi lényegest nem mondó színt s minden erejét arra vetheti, hogy e nagy szürkeség közepette az árnyékadta sötét vonalak, élek, szögletek érvényesüljenek minden egyébnek rovására. Övék itt a szó, mert ők a főjellemvonások. A nagy szürkeségbe tehát belerajzolja ezeket a vonalakat, szinte egyenletes, grafikus vonalakkal, vagy pedig csak a halványabb és sötétebb foltokat tünteti föl. Itt is alakított, stilizált, még pedig a folt, a valőr értelmében. És ily módon ezerféle jelenség adhat más és más ötletet vagy biztatást a stilizálásra. Látni való ebből, hogy nemcsak a művészi technika anyaga, nemcsak a naivságra törekvő, mesemondó kedv vezethet a stilizálásra, hanem maga az ezerformájú természet is, ha olyan ember nézi, aki kiváltképpen a nagy, széles jellemvonásokat igyekszik magába szívni és képén új életre kelteni.

LYKA KÁROLY

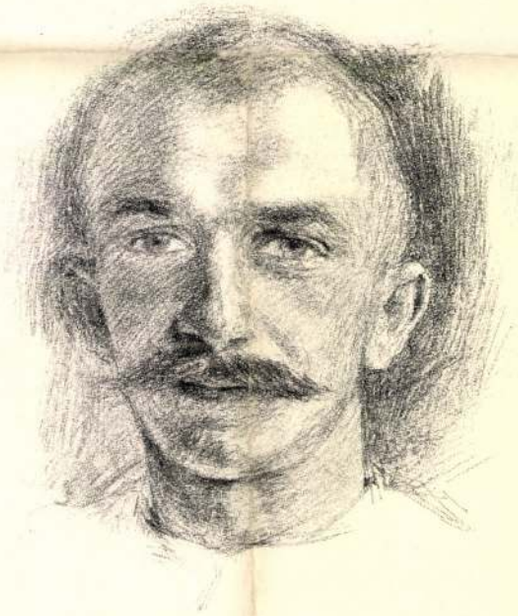

GLATZ OSZKÁR
VÁZLATKÖNYVÉBŐL

Margó Ede

cód.

Tarcai György: A kassai múzeum. Művészet 1903. 169 l.

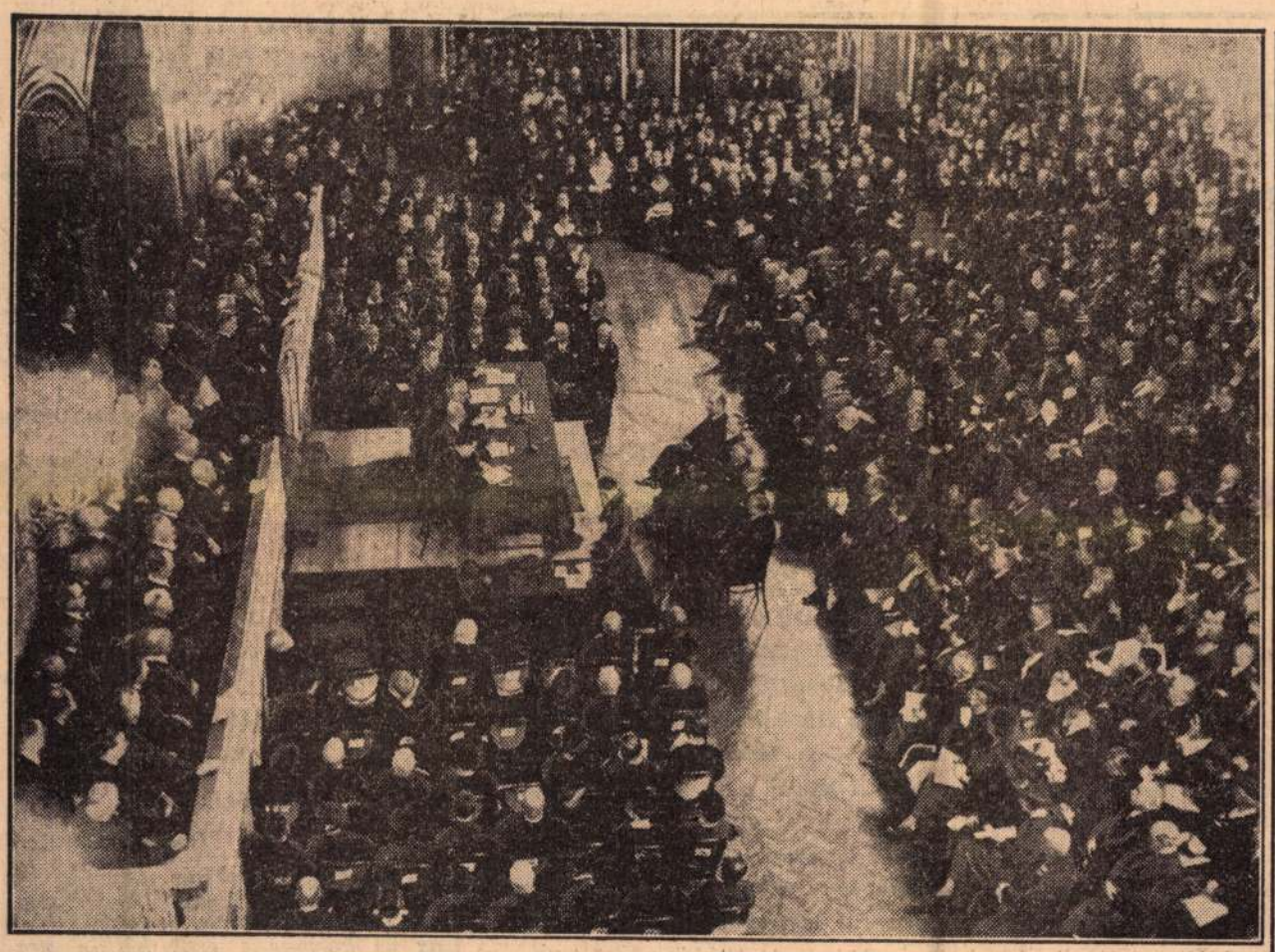

A REFORMÁCIÓ EMLÉK-ÜNNEPE a Vigadóban

FÁY SZERÉNA SÍREMLÉKE,
amelyet tegnapelőtt lepleztek le a kerepesi temetőben.
A síremlék *Margó* Ede műve

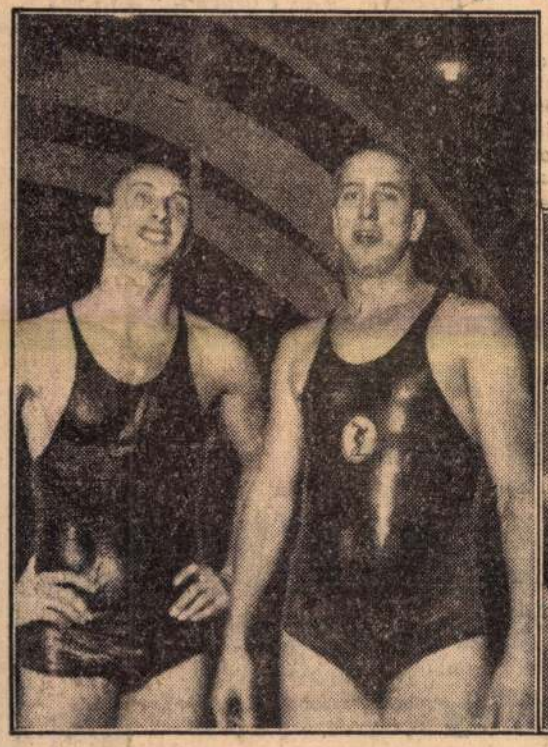

DOUGLAS FAIRBANKS
pénteken este Budapestre érkezett.
Mellette útitársnője, Lady Ashley
és *Az Est* munkatársai

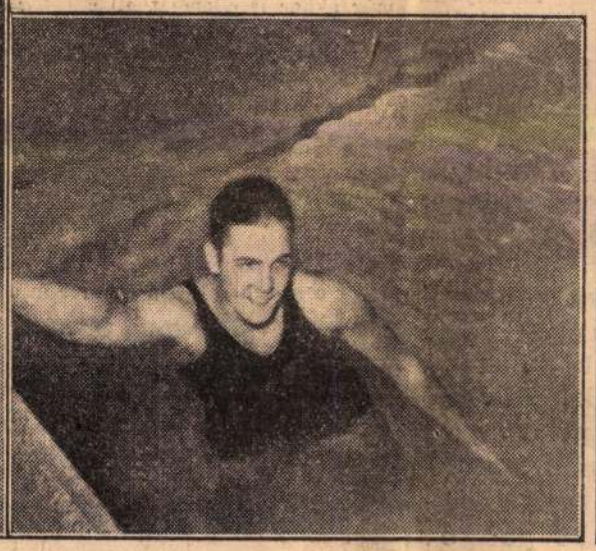

CSIK FERENC ÉS HIGHLAND, amerikai úszó, akit a magyar bajnok a pénteki versenyen kitűnő eredménnyel legyőzött.

BOBBY KIEFER, A »HÁTÚSZÓ CSODA«, aki világrekordot úszott pénteken a fedettuszodában

KIGYULNAK AZ EMLÉKMÉCSESEK A HŐSÖK TEMETŐJÉBEN

Már a magvakat is...

Most a magkivitelt, ami főként Németország, de másfelé is irányul, akarja államilag megszervezni Mecsér András. Még egy szakma, ahová bevonulna — háború utáni idők találmánya — az eráris kereskedelem. Megint egy szakma, amely ki fog hullni a magángazdaság kezéből, amely ha így folytatódnak az ügyek, nemsokára biblikusan üres lesz. Évszázados gabona- és gyapjúcégek omlottak itt össze, évszázados cégtáblák átalakultak sírfeliratokká. Miért ne lehetne örök nyugalomba helyezni a magkereskedelmet is. Hiszen lehetni lehet. Sok mindent lehet, amit — nem lehet. Csak éppen az a kérdés, ha így sorra elfújják a magánkereskedelem gyertyáit, amelyek között sok fáklya is volt, ki fogja ellátni az adópénztárakat? Miből fog állni az államgazdaság, ha kilövik alóla a magángazdaságot? Merre megyünk és miből fogunk élni? Hiszen ha már maggal is a »közület« fog kereskedni, akkor magva se mfog maradni a kereskedelemnek.

Egy hét Budapest életéből

az október 20-tól október 26-ig terjedő héten

1. Születések száma	291 (287)
2. Halálozások száma . . .	314 (260)
3. Öngyilkos lett	12 (14)
4. Házasságkötések száma .	248 (195)

(Zárójelben a multheti adatok)

— A zsidó hősi halottak és a német propagandaminisztérium. *Berlinből* jelentik: Egyes külföldi lapokban olyan hírek láttak napvilágot, mintha a propagandaügyi minisztérium utasította volna az alárendelt hatóságokat, hogy a hősi halált halt zsidók neveit távolítsák el a hősi emlékművekről és emléktáblákról. Ezekkel a hírekkel szemben hivatalosan megállapítják, hogy a propagandaügyi minisztérium nem adott ilyen utasítást.

— Gyászrovat. Dr. *Gáti* Henrik ügyvéd október hó 28-án hosszas szenvedés után Budapesten elhúnyt. Temetése október 30-án volt a rákoskeresztúri új köztemetőben.

Bosányi Györgyné Maitinsky Olga (Sao Paulo, Brazilia) október 31-én hosszas szenvedés után Budapesten elhúnyt. Temetése november hó 3-án, vasárnap délelőtt 11 órakor a rákoskeresztúri róm. kat. temetőben lesz.

— Egy 94 éves férfi boldog ifjú apa. *Newyorkból* jelentik: Az orvostársaság hivatalos lapja közli, hogy gondos ellenőrzés alapján megállapították *egy 94 éves férfi apaságát*, akinek 27 éves második *feleségétől gyermeke született*. Az illető egyébként 17 gyermek apja és minden tekintetben *kiváló testi és szellemi állapotban* van.

„Jóízű"

ÜDITŐ ERŐSITŐ TÁPSZER az OVOMALTINE

Kellemes alakban, koncentráltan nyujtja az élet fentartásához, az idegek, az izmok táplálásához, a gyermeki szervezet felépítéséhez nélkülözhetetlen tápanyagokat, vitaminokat

Egyperces detektívregény

A TURISTA TRAGÉDIÁJA

Egy turistát holtan találnak a szakadékban. Teljes felszerelésben, hátizsákkal, kulaccsal. A feje és válla összeroncsolódott. Más feltűnő külsérelmi nyom nincs rajta.

A detektív, aki maga is kitűnő hegymászó, nyomozni kezd és a turista társát faggatja.

— Ketten mentünk fel a hegycsúcsra, — hangzik a vallomás. — Labrier barátom, meg én. Ő ment előttem. Már csaknem megközelítette a csúcsot, amikor hirtelen megcsúszott és lezuhant, mert a kötél, szerencsétlenségünkre, nem tudta tartani, elszakadt.

— Hol volt ekkor Labrierné, az áldozat felesége?

— Mielőtt a hegycsúcsra indultunk volna, elbúcsúzott tőlünk és a hegy másik oldalán lefelé indult, a völgybe vezető járhatóbb úton.

— Nem volt a férj és feleség között szóváltás?

— De igen! Mindenkinek feltűnt, milyen izgatott hangon vonta felelősségre az ura Labriernét... Miért? Azt nem tudom. Labrier elkeseredett hangulatban jött velem erre a külön kirándulásra. Mintha a női hűségről is mondott volna néhány keserű mondatot.

A detektív, aki — ismételjük — maga is gyakorlott hegymászó, nekiindul és megteszi ugyanazt az utat, amit — társa állítása szerint — Labrier. Nagy kínnal, térdenkúszva ér fel a csúcsra és végigkutatja a terepet. Amikor lejön, halálosan fáradt, leszakadt a ruhája, a térdét alaposan felhorzsolta, mert éles köveken kellett kúsznia és nagyon szomjas.

— Adjanak egy kis italt! — kéri a detektív a turistatársaság tagjait. A detektív Labrierné kulacsából iszik. Feltűnő, hogy az asszony a tragédia ellenére is teljesen nyugodt.

— Jó ez a konyak! — mondja a detektív. — És olyan ihletet gyujtott bennem, hogy már tudom is, miért halt meg Labrier?

*

Meggyilkolták? Öngyilkos lett? Miért?

Megoldás AZ EST hétfői számában.

? ? ? ?

Az „Egy kártyapakli titka" megfejtése

Bognár bácsi, a börtönőr, hiába kereste a kártyát a négy vizsgálati fogolynál. Valahányszor bejött a cellába, a zsebmetsző ügyesen az ő zsebébe csúsztatta a kártyapaklit és amikor kiment, visszalopta.

— Orvosi hír. Dr. *Spät* István bőrgyógyász-orvoskozmetikus rendelőjét V., Hollán ucca 4. I. em.-re helyezte át. Telefonbejelentés változatlanul 23—7—90 számon.

Dr. *Blum* Simon sebész-urológus főorvos hazaérkezett, újból rendel. VII., Erzsébet körút 9—11. (Newyork-palota). T.: 411—00.

Bernáth Aurélné, dr. Pártos Alice Pöstyénből visszaérkezett és a Pajor-szanatórium reumaosztályát ismét személyesen vezeti. VIII., Vas ucca 17. Tel.: 46—2—84.

— Tengerbe zuhant egy angol hadirepülőgép. Port Saidból jelentik, hogy a *Barham* nevű angol csatahajó egyik vizirepülőgépe százötven méter magasságból a tengerbe zuhant. A repülőgép vezetőjét és megfigyelőjét a Szuezi Csatornatársaság egyik vontatógőzöse vette fedélzetére.

— Két új gép ellenőrzi a beteg szívet. Az európai hírű bécsi Löw-szanatórium a szívmegbetegedések állandóan növekedő számára való tekintettel elhatározta, hogy új speciális szívosztályt létesít, amelyet a napokban meg is nyitottak. Az új intézet vezetőorvosa dr. *Singer* Richard egyetemi magántanár, az ismert szívspecialista, aki hosszú évekig mint asszisztens dolgozott a világhírű *Wenckebach* professzor mellett. A szívgyógyintézet szenzációja két új, korszakalkotó jelentőségű készülék: az *autotonográf*, amely hajszálnyi pontossággal grafikusan jelzi a beteg szív *vérnyomását* és a *szomatofon*.

Ez a szomatofon apró, mikrofonszerű készülék, amelyet szükség esetén a szívbeteg mellén helyeznek el. A szomatofon akusztikusan közvetíti a szív dobogását, olyan erősen és tisztán, hogy *a szívműködés legkisebb rendellenessége is azonnal feltünik*. A készülék előnye az is, hogy még akkor is ellenőrizheti a beteg szívet, *ha a páciens alszik*. Az állandó ellenőrzésre szoruló szív dobogását a szomatofon segítségével bármely *már szobában is* figyelheti az ügyeletes orvos.

TÁVIRAT

ujabb küldemények érkeztek eredeti angol őszi öltönyszövetekből. stop. gyönyörü minták, kiváló minőségek. stop. angol gyári bélyegző minden darabon. stop. méterje elvámolva nálunk **19** pengő.

Fenyves Áruház
Kálvin tér 7.

Mintákat készséggel küldünk.

Lady Mountbatten holnap Budapestre érkezik

— Az Est tudósítójától —

Nemrégiben néhány hétig Budapesten tartózkodott Lady *Mountbatten*, az angol királyi család tagja és a londoni társaságok egyik legnépszerűbb személyisége. Elutazásakor megigérte, hogy rövidesen visszatér. Lady Mountbatten most értesítette budapesti barátait, hogy vasárnap hosszabb tartózkodásra Budapestre érkezik.

Még egyszer győzött és meghalt az öreg zsoké

Bukarest, november 2

Marcenco 76 éves zsoké, Európa *legöregebb* versenylovasa, miután *mégegyszer nyeregbe szállt és győzött*,

Hétfőn alakul meg az új csehszlovák kormány

Prága, november 2

A kormányátalakítás tárgyában folyó tanácskozások igen lassan haladnak előre. Valószínűnek tartják, hogy *az új kormányt csak hétfőn nevezik ki.*

Lefejezett női hulla a sineken

Balatonboglár, november 2
(Az Est tudósítójától)

Mintegy másfélkilométernyire a balatonbogláti állomástól a sinek mentén borzalmasan megcsonkított holttestre akadtak az arrajárók: *lefejezett női hulla feküdt a sineken.* A csendőrség megállapította, hogy *Forncek* Katalin budapesti lakos holttestét találták meg.

RÁDIÓ

Szombat:

Budapest I.: 4.10 Mesék. — 5.00 A láthatatlan cserkészcsapat. — 5.30 Kerpely Jenő gordonkázik, Eyssen Irén énekel. — 6.30 Közvetítés a Kerepesi temetőből. — 7.00 Harangszó. — 7.05 Sugár Viktor orgonál. — 7.40 Odry Árpád őszi verseket mond. — 8.10 Operaházi zenekar. — 9.40 Hanglemezek.

Budapest II.: 5.20 Missziós üzenetek. — 5.50 Mezőgazdasági félóra. — 7.10 Lyka Károly: A magyar naturalista festészet. — 7.40 Hanglemezek.

Külföld. Mozart: Rekviem (Bécs, 7.30). Beethoven est (Midland Reg., 9.20). Csajkovszki VI. szimf. (Luxemburg, 11.10).

Vasárnap:

Budapest I.: 10.00 Ref. istentisztelet — 11.00 R. kat. istentisztelet. — 12.30 Operaházi zenekar, Fridl vezényel. — 1.40 Máthé Elek: Világhíradó. — 2.00 Hanglemezek: áriák és duettek. — 2.40 Egészségügyi kalendárium. — 3.00 Földmívelési előadás. — 3.50 Koromzay Dénes brácsázik. — 4.30 Hankiss János: Magyar tudósok. — 5.00 Szalónzene. — 6.00 Szép Ernő: Őszi séták. — 6.30 Cigányzene. — 7.30 Szendy polgármester: Budapest munkaprogramja. — 8.00 »Lili bárónő«, Martos—Huszka operettje. — 10.35 Közvetítés a nemzetközi úszóversenyről. — 11.00 Jazz.

Budapest II.: 3.00 Katonazene. — 5.30 Buday György: Hogyan készül a fametszet. — 6.00 Kamarazene-levelek. — 7.00 Molnár Antal: Ady-versek megzenésítése.

12

remekebbnél remekebb műsort lát egy évben a

PARISIEN GRILL

közönsége, de ilyen attrakciókat nem kap minden hónapban: **Bernice Stone** Amerika tánccsodája, az élő keep smiling

Karene and Bradley a hollywoodi BOLERO-film gyönyörű sztárjai

SERGEY-DUO — ILONA and FRED LARRY minden este és vasárnap délután az **5 órai teán** a **Parisien Grill**-ben

Páholyrendelés: 18-8-09 és 30-9-05

mindjárt az első pillanatra legszebb részét tárná fel. Zágráb azonban ilyen. Mert mindjárt a vasuti indóház előtt áttekinthető három egymásba nyiló legszebb tere : az I. Ferencz József-tér, közepén a műcsarnokkal, aztán az Akadémia- és a Zrinyi-tér, közepén a délszláv tudományos akadémiával. E tereket mind a két oldalon igen csinos, többnyire kétemeletes, az utóbbi tiz év alatt emelt épületek szegélyezik.

A Zrinyi-térről egy kissé keskeny út vezet a Jellasics-térre, a hol a napi és heti nagy piaczokat tartják, melyek gyakran oly népesek, hogy kis vásárnak is beillenének. Ilyen alkalommal ide indúl a vidéki horvát nép nagy sokasága, hogy a heti piaczon előbb elárusító, később pedig vevőkép szerepeljen. Látni itt ilyenkor nemcsak a Zágráb- és varasdmegyei zagorjeieket, hanem néha a Bród vidéki szlavóniaiakat, sőt még a sziklás, szegény Likamegye és a tengerpart lakosait is.

Szép, festői a horvát- és szlavonországi parasztnők és férfiak viselete, gazdagon van hímezve, de a házközségnek, a volt határőrvidéki hajdan hires «zadrugá»-nak elpusztulása és a mindent elseprő «divat», kiváltképen pedig annak olcsó árúczikkei ma már mindinkább hátraszorítják a házi ipar ruházati és diszítő népies alkotásait.

DANKÓ PISTA.

1858—1903.

A népdalszerző művei ha elterjednek, ezren és ezren éneklik, játszszák mindenfelé az országban, a nélkül, hogy tudnák, kitől származnak. Így volt *Dankó* Pista is, a ki márczius hó 29-én meghalt. Az egykorúak között senkinek sem került több nótája a nép ajkára, dalait szindarabokban énekelték, czigányok húzták, de a szerzőjük nevét évek során keresztül alig tudta más, mint egy szűk baráti kör. Csak újabb időben, különösen mióta gyűjteményekben adta ki szerzeményeit, kezdték gyakrabban emlegetni nevét, néhány iró és művész barátja is sokat buzgólkodott abban, hogy az egyszerű czigány zenész nem mindennapi tehetsége elismerést találjon. Érdeme az újabb magyar népdalköltés terén kétségen fölül áll; a magyarosságából kivetkőzni kezdő magyar nótát nagyobb részt ő vezette vissza fejlődése helyes útjára s nagyszámú dalai közt nem egy van, a mely méltó a régi jó népies eredetű, vagy egykori hires dalköltőink által szerzett nótákhoz.

Dankó Pista 1858-ban született Szegeden. Atyja kedvelt czigánymuzsikus volt itt s fiát is muzsikusnak szánta, azonban korán meghalt, nagy szegénységben hagyván családját. Dankó Pista úgy nevelkedett, mint a többi efféle czigánygyerek, nyomorogva, iskolát alig látva. Tizenhárom éves korában felvette bandájába atyjának egykori barátja, Erdélyi Náczi hires szegedi czigányprímás a ki míveltebb és zeneileg is tanúltabb ember volt, mint a czigányzenészek nagyobb része. Dankó Pista azonban csak három évig maradt Erdélyinél; előbb egy «malacz-bandá»-ban játszott, aztán leküzdhetetlen vágyat érezve a színész-élet után, beállt kardalosnak egy vándorszínész társaságba. Az itteni nyomorúságot nem soká birta ki s újra visszaállt muzsikusnak. Sorsa valamivel jobbra fordúlt, mikor Joó Ilonát, egy jómódú szatymazi birtokos lányát nőül vette, a mi persze nem ment minden akadály nélkül. A czigánymuzsikusok közt némi tekintélyre tett szert, úgy hogy befogadták nagyobb bandákba is. Ekkoriban jutott ismeretségbe a szegedi irókkal, hirlapirókkal, a kik pártját fogták. Különösen Pósa Lajosnak köszönhetett sokat, a kinek verseire első hiressé vált nótáit szerzette s a ki később is dalai nagyobb részének szövegét irta. Egyik-másik dalát ki is adta, a szegedi lapok emlegetni kezdték a nevét. Egyebütt az országban nem igen ismerték, nótái azonban annál jobban elterjedtek.

Szinpadra először akkor kerültek szerzeményei, mikor Molnár György egykor híres tragikai színész Szegeden előadott «Zsellérleány» czímű népszinművéhez ő irta a dalokat, melyek legtöbbjét felkapta a közönség s csakhamar a nép ajkára kerültek. Blaháné is énekelte újabb nótáit a Népszinházban. 1883-ban Erdélyi Náczi eljátszotta néhány dalát az akkor az árviz után Szegedre látogatott király előtt,

DANKÓ PISTA.

a ki megtudta, hogy a szép dalok szerzője egyszerű czigány, értékes ékszert küldött Dankónak ajándékúl. 1893-ban száz dalból álló gyűjteményt adott ki s tehetségét ekkor kezdték országszerte emlegetni. Ugyanaz idő tájban daltársulatot alakított dalai terjesztésére; előbb nagyobb budapesti kávéházakban szerepelt társulatával, később vidéki körútakat tett az országban mindenfelé, sőt Moszkvában is játszott egy ízben. Ezzel a vállalatával anyagilag is némileg jobb sorsba jutott. Az utóbbi évek alatt előadott új népszinművek nagy részéhez ő irta a zenét, sőt maga is megpróbálkozott népszinművek irásával. Néhány év óta azonban keveset birt dolgozni, beteg lett, tüdősorvadásba esett. Barátai, köztük számos jeles iró és művész, segítették, a hogy tudták, kétszer is lehetővé tették neki, a közoktatási minisztertől is segélyt eszközölve ki, hogy San-Remóba utazzon, de hasztalanúl. A betegség erőt vett rajta és most sirba döntötte.

A nép ajkára jutott s mindenfelé elterjedt dalainak se szeri, se száma; a legismertebbek közül valók a következők :

Nem jó mindig a fonóba eljárni. — Darumadár gyere velem. — Jaj annak jaj, a ki szívből szeret. — Szőke kis lány csitt, csitt, csitt. — Vásárhelyi sétatéren. — Búsan szól a kecskeméti öreg templom nagy harangja. — Őszi szellő játszik a falevélen. — Felvégi ház, alvégi ház. — Hej korcsmáros, tudja-e kend, mi az újság. — Bort ide Salamon. — Eszem azt a kis kezedet. — Most van a nap lemenőben. — Eltörött a hegedűm. — Gyönge violának letörött az ága. — Szegény ember dolgát boldog Isten bírja. — Gyí te lovam, gyí te sárga. — Parancsold meg a csillagnak. — Ablak alatt zúgnak a fák. — Nem fúj a szél, nem forog a dorozsmai szélmalom. — Rám sem nézett, mikor én őt megláttam. — Beteg az én kis angyalom. — Legutolsó dalai, — szám szerint 15 — alig egy hete jelentek meg «Hattyudalok» czímen Schunda V. József kiadásában.

Markó Miklós.

A «TURUL» LÉGHAJÓ SZERENCSÉTLENSÉGE.

A magyar Aero-klub «*Turul*» léghajója április 2-ikán, mint minden hónap első csütörtökén, ismét föl akart szállni, hogy a levegő magasabb rétegeinek állapotát tanulmányozza. A felszálláskor nagy szerencsétlenség érte. Mind a négyen, a kik a léggömb hajójában ültek, megsérültek; egyikük, Ordódy Pál, meg is halt rövid idő mulva.

Tavaly, január hóban alakúlt a magyar léghajósklub, hogy a meteorológiai megfigyelésekben segítségére legyen a nemzetközi kutatásoknak. A léghajó egy augsburgi gyárban készült. Anyaga sárga selyem, ára 5500 márka volt, 1300 köbméter az ürege. Sötétzöld selyemszálakkal szőtték be a nevét: «*Turul*». Első útjára 1902 május elsején szállt fel a Margit-szigeti sport-telepről. Azóta tizenötször indult útnak a «Turul».

A magyar léghajós társaság «Turul»-jának felszállását ifj. *Tolnay* Lajos első kapitány, vagy *Král* Sándor tüzérfőhadnagy másodkapitány szokta intézni, sokszor mindketten, mint most is.

A léghajón felszállni készültek : *Tolnay* Lajos, *Král* Sándor és mint érdeklődők *Ordódy* Pál földbirtokos, *Kubik* Gyula mérnök, Kubik Béla képviselő öcscse. A léggömböt a lipótvárosi gázgyár udvarán töltötték meg gázzal. Heves, metsző szél fújt, de ez nem veszedelmes, legfeljebb a léghajó szállását gyorsítja. Hanem a mint a négy léghajózó nyolcz óra után beszállt a csolnakba, mielőtt minden intézkedést megtettek volna, a munkások, kik a köteleket tartották, egyszerre mindannyian elbocsátották a hajót. Ugyanis erős szélroham jött, a léggömb hatalmasan ingott; egy munkás valahogy elbukott s erre a nagy csapat ember — hogy hogy nem — kiereszte kezéből a köteleket s a szélben imbolygó léggömb, mely alatt még a csolnak lógó állapotba nem is jutott, hanem még a földön volt, nagyot szökkent, neki vágódott a gázgyár épületének, annak vastetőzetét fölszakította, egy újabb szélroham pedig neki ragadta a Vulkán-gyár házfödelének. Král főhadnagy a veszedelem első pillanatában mindjárt megrántotta azt a zsinórt, mely a léggömb egy gerezdjét összefűzve tartja s erre a gerezd fölnyílik, hogy a gáz kiszabadúlhasson. Sivítva, búgva szabadúlt ki a gáz s a léggömb emelkedése azonnal megszűnt. A kosár oldalt fordúlva vágódott az épület tetejéhez. A léggömb pedig egy kéményt ledöntött. Ebben a pillanatban *Ordódy* Pál kiesett a kosárból, a földszintes asztalos műhely tetején végig gurúlt, mígnem a párkány föltartotta. A többiek is mind zúzódásokat szenvedtek, de őket a léghajó még tovább vitte a külső váczi-út felé, már egyre alább szállva. Král és Kubik aléltan feküdtek a kosárban; Tolnay azonban csak kevéssé sérült meg s a kosár párkányára állva, segítségül hívta az udvarban dolgozókat, a kik a lelógó köteleket megragadva, a léghajót megfogták.

A háztetőn Ordódy Pált eszméletlenül találták, s a mentők a kórházba vitték, a hol az orvosok a koponya hátsó részén levő sebet azonnal nagyon veszedelmesnek mondták; az agyrázkódás jelei is mutatkoztak. Kubik Gyula és Král aléltságát a vérveszteség okozta. Csakhamar magukhoz tértek.

Ordódy Pál Dollinger sebésztanár klinikáján egy pillanatra sem nyerte vissza eszméletét. Állapota éjfél után válságosra fordúlt s hajnali félhárom órakor *meghalt*. Felesége ott volt halálos ágyánál s a fájdalmas perczben ájultan rogyott össze. Ordódynak Lili leányát a télen vezette oltárhoz gróf Csáky Károly honvédhuszárszázados, gróf Csáky Albinnak, a főrendiház elnökének fia.

A KHÄRONEAI OROSZLÁN HELYREÁLLÍTÁSA.

Mint a történetből ismeretes, a Kr. e. 338-ban végbement khäroneai csatában az utolsó emberig elesett a thebaiak «szent csapata». Hazájuk fiai emlékezetükre óriási kőoroszlánt állítottak a harczmezőn a hősök nyugvóhelye fölött. A hires emléket századokon át sokan megbámúlták, mígnem a mult század elején egy görög rablóbanda lőporral szétrobbantotta, azt gondolván, hogy a két évezredes szobor belsejében kincsek vannak. Darabokra szakadt a szobor, hanem az oroszlán feje csaknem sértetlenül maradt.

Most aztán a görögök elhatározták, hogy eme régi nevezetes emléket restaurálják a lehetőségig úgy, mint a milyen valamikor volt s ez nem is lesz nagyon nehéz, mert a fejen kívül a szobor darabjai közül is sok felhasználható. A dolgot az athénei régészeti társaság vette kezébe s a munka kivitelével *Sokhosz* jeles görög szobrászt bizta meg.

Képünkön a szobor szétrobbantott darabjai s a már kijavított oroszlánfej láthatók, melyekből azt is meg lehet itélni, hogy bár az emlék kezdetleges művészettel készült, de tekintélyes nagyságú volt.

NÁDAY FERENCZ NEGYVENÉVES JUBILEUMA.

Április elsején a Nemzeti Szinház Dumasnak a «*Nők barátja*» czímű vígjátékát adta elő, melyben De Ryons szerepét a darab első bemutatása óta *Náday* Ferencz oly kitünő művészettel, finomsággal és elmés vidámsággal játszsza. A művésznek ezzel az ábrázolásával ülte meg a szinház, hogy Náday negyven év óta tagja az intézetnek s legelső művészei közé tartozik. Pályatársai és a közönség szeretettel köszöntötték a művészt.

Náday ifjú korában jogásznak készült, de már akkor is inkább vonzotta a szinpad, a zene, és éne-

Szilágyi Dezső szülőháza és emléktáblája Nagyváradon.

SZILÁGYI DEZSŐ SZÜLŐHÁZA.

Néhány nappal ezelőtt emléktáblával jelölték meg Nagyváradon azt a helyet, a hol *Szilágyi* Dezső, politikai életünk e nevezetes embere s a magyar parlament egyik kitünősége 1840-ben született. A szülői hajlék azóta átváltozott, újra építették évek előtt. Szilágyiék háza az Apácza-utczában állt, kisebb kőház, mely hegyes, ormos falával és három ablakkal az utcza felé a teleknek csak egyik részét foglalta el, a többit a kőoszlopos kapu és palánk. Egyszerű, csinos ház volt, milyent vidéki városokban sokat lehet látni. Tiszta udvar, hátul nagy kert, melyben Piroska ápolta virágait. A ház előtti széles tornácz, félkör alakú nyilásával, volt rendes olvasó helye az öreg Szilágyinak és a Szilágyi fiúknak is. Három fiu volt: Béla (ki már 18 éves korában halt el), Dezső, Ete, a későbbi kolozsvári egyetemi tanár, és egy leány, Piroska. Már mindnyájan meghaltak. A puritán berendezésű szobák közül egy át volt alakítva ügyvédi irodának, de azért a családi használatra is készen állt. A háznak gyakran voltak vendégei, leginkább az öreg Szilágyi ismerősei a város értelmiségéből, a kik szerettek politizálni, tudományról, irodalomról beszélni. Lukács János megyei főorvos, Szilágyi nagy műveltségű sógora csaknem minden nap eljárt a házhoz, valamint másik sógora, Lukács György, a későbbi államtitkár. A háznál a legújabb könyveket mindig meg lehetett találni, Szilágyinak magának is értékes könyvtára volt. Ezt a fiuk is gyarapították, kik önszorgalomból tanulták az idegen nyelveket. A ház fényűzését Szilágyiné adta meg a ragyogó tisztasággal, mely a régi kényelmes bútorokat körül vette és a virágokkal, melyek nyáron a kertből kerültek, télen cserepekben zöldültek és virítottak. Az egész ház falusi kuriához hasonlított.

Szilágyi Dezső gimnáziumi tanulmányai végeztéig lakott a szülői házban. Jogi tanulmányainak szünetei alatt is rendesen haza-hazatért és mint nagy ember is gyakran lerándult, de csak pár napra és ilyenkor nem egyszer politikai vitákat folytatott atyjával, ki nyakas, szókimondó ember volt, Ete a vakációkat szintén otthon töltötte s ilyenkor leginkább franczia regényeket olvasott. A családban a szépirodalom, a költészet szeretete ép úgy uralkodott, mint a tudományoké. A korán elhunyt Béla is poetikus lelkű ifjú volt.

A márvány-tábla emlékezteti a későbbi nemzedéket arra a helyre, a hol az ország kitünő politikusa született. A szép széles utczát is Szilágyi Dezső halála óta Szilágyi-utczának nevezték el.

SZILÁGYI DEZSŐ EMLÉKEZETE.

A budapesti ügyvédi kamara díszközgyűlése.

A budapesti ügyvédi kamara márczius 29-én díszközgyűlést tartott s ezt Szilágyi Dezső emlékezetének szentelte, fölavatván mellszobrát, melyet *Bihari* Mór dr. készittetett a kamara terme számára *Margó* Ede szobrászszal. Az ügyvédi kamara meghívta a leleplezésre a kormány, a törvényhozás mindkét háza, a Kuria, a királyi Tábla, a Tud. Akadémia, az egyetem, az egyházkerületek és a biróságok tagjait. Nagy számú díszes közönség jelent meg. Az elhúnyt nagy emberhez méltó emlékbeszédet mondott *Eötvös* Károly.

Az ügyvédi kamarának sok kiváló tagja közt az ünnepélyen megjelent *Plósz* Sándor igazságügyi miniszter, *Wlassics* Gyula közoktatási, dr. *Darányi* Ignácz földmívelési miniszter; a törvényhozás két elnöke, gróf *Apponyi* Albert és gróf *Csáky* Albin; *Wekerle* Sándor; a legfőbb biróságok számos tagja, több egyetemi tanár, az igazságügyminiszterium tisztikara majdnem teljes számmal, stb. A terem egyik oldalán fehér lepellel letakarva állt zöld lombos növények közt a mellszobor.

Az ünnepi közgyűlést *Szivák* Imre, a kamara elnöke nyitotta meg. Beszédében elmondta, hogy a kamara ezentúl minden évben egy olyan jeles tagjának emlékét üli meg, a ki a jogrend kifejtésére irányítólag hatott. A mai ünnep Szilágyi Dezső, a magyar államjogi tudós emlékének van szentelve, a ki tüneményes pályafutását mint ügyvéd kezdette meg. Majd fölkérte *Eötvös* Károlyt, hogy méltassa a kiváló férfiú emlékét.

Eötvös Károly tartotta meg ezután nagyhatású ünnepi beszédét, a melyben következőkép jellemezte Szilágyit:

«Tudós volt, nagy eszmék hirdetője, nemzetünk ifjúságának oktatója, jogi tudományunk búvára és művelője. Szónok volt a nagy szónokok nem nagy seregéből, a ki gondolatainak megalakításához a nyelvnek tökéletességeit szedte össze s a pillanatnyi ötlettel meg nem elégedett, de a ki nyilvános beszédeiben csak oly gondolatokat tárt föl, melyek tartalmuknál fogva méltók a korhoz és a nemzethez, hova szavait intézte. Az ily gondolatnak anyaméhe a meggyőződés, alkotója az elv, nevelője a tudomány és tapasztalás és rendeltetése a közjó. Új gondolatok sokaságával volt tele az ő lelke. Törvényhozó volt. Agyának erői között a bíráló képesség volt a leghatalmasabb, az emberek és alkotások gyöngeségeinek, az állami és társadalmi élet-tünetek kétségeinek fölismerésében erősebb és éberebb elmét nem ismertem. S megvolt benne az önbizalomnak és kötelességérzetnek teljes bátorsága. A szervező nagy törvények száz meg száz agy összedolgozó munkájának eredményei. Az ő hatalmas agya ott van minden nagy törvényben. Vagy alkotó, vagy javító, vagy biráló munkásságát mindenütt megtalálják a törvények történetének búvárai. Kormányzó volt, közel hat éven át vezette és igazgatta országunk igazságügyeit. Sulyos viszonyok uralkodtak kormányzásának egész idején át. Hihetetlen munkásságot fejtett ki. Mióta országunk kormánya korszerű alakot nyert: 1848 óta ő volt hetedik igazságügyi kormányzónk. Volt elődei közt nagyobb történelmi alak is, mint ő, de a munkának szeretetében őt egyik sem multa fölül. A magyar államférfinak, ha hivatására fenséges elszántsággal áldozza föl magát, az élet sok becses öröméről le kell mondania. Ő is lemondott. Napszállat után gyakran láttam a testben-lélekben kimerült férfiút s napkeltekor az álmatlanság által izgatott lelket, pedig hatalmas izmokkal és erős agygyal áldotta meg őt a gondviselés. Sok bölcs terve sikerült, sok eszméjét intézménynyé tudta alakítani. Jól szervezett birósághoz, az igazság gyors és biztos uralmához közelebb jutottunk. Erős birói szellem, ez volt ragyogó eszménye. Ezt elérni, forró vágya. Magától az ügyvédi kartól várta az eszmék tisztázását s a javítás intézményeinek jól átgondolt terveit. De azért kormányzásának kezdetén nyomban kisérletet tett a gyakorló ügyvédek karából a birók sorába helyezni a megfelelő erőket. Úgy az ügyvédi, mint a birói kar tekintélyét emelte ezzel.

«Siremléke máig sincs. Műveinek gyűjteménye még nincs a közönség kezében. Se a törvényhozás, se a társadalom látható emlékkel életét és működését meg nem örökítette eddigelé. Ime, itt az első emlékmű. Szerény kezdemény, de szép és buzdító. Édes és nemes kötelesség emlékezetében is becsülni a nagyot. S ő valóban egyénileg a nagy férfiak közé tartozott. Életével gazdagabbá lett történetünk s jogi önérzetünk.

«A történelmi nagyság mértéke attól függ, hogy nemzetek sorsának eldöntésére minő külső sikerrel munkált az ember. A történelmi nagyságot a tudomány és a tömeg elismeri annál is, a ki egyénileg nem volt nagy, nem volt fenséges lélek. De én az emberi nagyságot többre becsülöm, mint a történelmit. Erős és hajthatatlan volt akarata, a lobogó szenvedély nem erősebb és szilajabb, mint volt az ő megfontolt hideg akarata. Ő nemcsak tanuja volt egy nemzedék életének, egyéni nagyságát nem kortársainak képzelete, ragaszkodása vagy bizalma alkotta meg, erős akaratával ő újabb korunk történetének egyik megalkotó hőse volt. Eltünése villámszerű volt. Erőinek teljességében s a nemzet bizalmának és várakozásának közepette távozott el tőlünk. Hajh, pedig nagy szüksége volna rá nemzetünknek. A haladásnak, a szabadságnak s nemzetünk nagyságának és boldogúlásának támadtak föl ellenségei. S ostromolják mindazt, a mit két nemzedék életén át fajunk legjobbjai építettek. S az egységessé vált nemzetet újólag felekezetekre, osztályokra s hatalmi érdekkörökre akarják tördelni s az igazság uralmát újra elsorvasztani törekszenek. Az ő kezének ereje, az ő szavának dörgése, az ő tekintetének villáma s az ő törekvéseinek tisztasága minő hatalmas szövetségesünk lehetne most. De ne legyünk kislelkűek, ápoljuk emlékezetét, tartsuk fönt szellemét s végezzük ne egyenként, hanem egyesülten az ő félben maradt munkáját. Ez legyen fogadásunk, melyhez az ég erőt ad és sikert.»

Perczekig tartó lelkes éljenzés és taps fogadta Eötvös beszédét, mely után *Szivák* elnök a szobormüvet, mint a kamara tulajdonát átvette s ezért a kamara hálás köszönetét fejezte ki újra az ajándékozónak, Bihari Mórnak. Egyúttal jelentette, hogy a jövő évben Deák Ferencz emlékét fogja a kamara ünnepi közgyűlésén megülni.

Széll Kálmán miniszterelnök Szivák Imréhez, mint a budapesti ügyvédi kamara elnökéhez intézett levélben tudatta, hogy elháríthatatlan akadály folytán nem jelenhetett meg a díszközgyűlésen.

«Végtelenül fájlalom — írja a miniszterelnök — hogy nem felelhettem meg megtisztelő meghivásuknak, hogy ezzel is kifejezést adjak az ügyvédi kar iránti tiszteletemnek és nagyrabecsülésemnek és hogy lerójjam kegyeletemet Szilágyi Dezső iránt, kinek emlékére volt szentelve ezen ünnepély. De habár nem vehettem is részt az ünnepélyen, lélekben együtt ünnepeltem az ügyvédi kamarával a nagynevű államférfi és európai hírű jogász kegyeletes emlékét, a kivel hosszú évtizedeken át szolgáltam a közügyet és vállvetve küzdöttem akkor, a midőn nagy alkotásainak megvalósításán munkálkodott.»

A HORVÁT FŐVÁROSBÓL.

Sokat emlegetik mostanában Zágrábot, a horvátok fővárosát, a falai közt lezajlott tüntetésekkel kapcsolatban.

E tüntetések főhelye a zágrábi tudományegyetem épülete volt, továbbá a magyar állami vasutak indóháza és ennek közelében az I. Ferencz József-téren a zágrábi vasuti üzletvezetőségnek új épülete, illetőleg ezek környéke.

Ritka város az, mely az érkező utas előtt

SZILÁGYI DEZSŐ MELLSZOBRA MARGÓ EDÉTŐL.

MDK

Margó Ede szobrász

Képzőművészet, II. 15. szám. 259.l.

Margó Ede

1937. ápr. 25.

PESTI NAPLÓ

CSODÁLKOZZ! Kóstolja meg Ön is!
Korona Mocca dessert még mindig csak... 6 fillér.

— **A Szacsvay-szobor hazahozatalát kívánja Margó Ede.** Nagyvárad küldötte volt *Szacsvay* Imre az 1848—49-i országgyűlésen, Debrecenben mint jegyző *ő fogalmazta és írta alá a függetlenségi nyilatkozatot*, amely kimondotta a Habsburg-ház trónvesztését; a szabadságharc leverése után *Szacsvay* fogságba került, 1849 október 24-én *kivégezték a pesti Újépület udvarán. Szacsvay* Imrének a legutóbbi időkig szobra volt Nagyváradon.

Szacsvay Imre nagyváradi szobra

A román hatóság most eltávolíttatta helyéről az emléket, a szobrot elhelyezték egy városi raktárban. *Tabéry* Géza író Nagyvárad polgármesterétől beadványban azt kérte, *adják ki neki a szobrot*, a váradi szőlőhegyen levő házának *kertjében felállítja és megőrzi*. A híradás azt mondja, hogy a kérést valószínűleg teljesítik.

Beszéltünk a szobormű alkotójával, *Margó* Edével. Ezeket mondotta:

— A hatalmas szobor, amelyet 1902-ben lepleztek le, magyar ruhában ábrázolja *Szacsvay* Imrét, aki *írást tart a kezében:* a detronizáló okiratot. A talapzaton fiatal magyar lány áll, kezében babérkoszorú, merengve néz a távolba. Az alapzaton felírás: *»Csak egy tollvonás volt bűne«. Nem vagyok túlságosan leragadtatva attól a megoldástól, hogy a szobor magánkézbe kerüljön*, egy magánvilla kertjébe és ott talán örökre feledésbe menjen. Hivatalosan kellene *tárgyalni* a román illetékes hatóságokkal, *át kellene venni a szobrot* s valamelyik csonkahazai városban felállítani. Igaz ugyan, hogy hasonló tárgyalások végződtek már sikertelenül, például aradi Kossuth-szobrom ügyében, amikor a románok túlzott követelései miatt nem sikerült az átvételben megállapodni.

T. 5118.

a Duna árjától elöntött
lakóit gőzhajókkal és csolna-
pütt egy jégtáblán egy asszony
t. Felirata:

n u. Pesth während der furchtbaren

ereignete.

dt, Fischhof No 515.
Nahmen loser Jamer herrscht
ejezése: dieses Unglück zu

cm.

.

menyi járásbírósághoz járásbírákká és *Bardócz Árpád* kecskeméti ügyészségi elnököt az egri törvényszék elnökévé kinevezte.

— **Tanügyi címadományozások.** A kormányzó dr. *Kovács* Sándor pécsi egyetemi nyugalmazott nyilvános rendes tanárnak, a dunáninneni evangélikus egyházkerület püspökének az *egyetemi nyilvános rendes tanári* címet; dr. *Konkoly-Thege* Sándor és dr. *Köves* Jánosnak, a József nádor egyetem mezőgazdasági és állatorvosi kara magántanárainak az *egyetemi nyilvános rendkívüli tanári* címet; dr. *Gimesi* Nándor József nádor egyetemi magántanárnak, ciszterci rendi tanárképző-intézeti tanárnak az *egyetemi nyilvános rendkívüli tanári* címet; dr. *Kelemen* György pécsi egyetemi magántanárnak az *egyetemi rendkívüli tanári* címet; dr. *Schmidt* Lajos egyetemi fizetéstelen adjunktus-tanársegédnek és dr. *Nagy* Gézának, a berettyóújfalui gróf Tisza István közkórház igazgató-főorvosának, debreceni egyetemi magántanároknak az *egyetemi rendkívüli tanári* címet; *Németh* Sándor igazgatói címmel felruházott budapesti I. kerületi tanítóképző-intézeti tanárnak nyugalombavonulása alkalmából a *tanügyi főtanácsosi* címet adományozta.

— **Orvosi hír.** Dr. Sterk Ödön fogorvos rendelőjét V., Pannonia u. 12. sz. alá helyezte. Tel.: 1—191—85.

— **Tízéves találkozó.** »Felkérem mindazon kartársaimat, akik 1927. évben, Szegeden a magy. kir. Felsőipariskola gépészeti szakosztályát végezték, hogy május hó 16-án — Pünkösd napján — rendezendő 10 éves találkozón, Szegeden az Intézet épületében reggel 9 órakor jelenjenek meg. Bővebb felvilágosítással szolgál *Szőnyi* György gépésztechnológus Szeged, Egyetem mérnöki hivatal.«

— **Beküldött hírek.** *Vasárnap. Előadások.* A Népművelési Bizottságban *Soltész* Elekné, *Szilárd* Kató: »A tájkép« (Szépművészeti Múzeum) d. e. 9-kor. — A Teozófiai Társulatban *Martinovich* Ernő: »Mit tesz hinni?«, ½6-kor. *Hétfő. Előadások.* Az Egyetemi Szemklinika tantermében *J. Van der Hoeve:* »Egyes szembetegségekről, összefüggésben általános betegségekkel« (Mária u. 69.), 6-kor. — A Természettudományi Társulatban *Neugebauer* Tibor: »A kristályrácsok stabilitásának vizsgálata« (Esterházy u. 16.), 6-kor. — A Hétfői Társaságban *Körmendi* Ferenc: »Európai szellem vagy Európa kísértete?« (Royal-szálló különterme), ½9-kor. — Az Akadémia III. osztályán *Hoor Tempis* Mória: Kandó Kálmán értekezése »Villamos mozdonyok hajtóművének dinamikus igénybevétele kerékcsúszás következtében«, *Preisz* Hugó: »További vizsgálatok a Pettenkoferiákra vonatkozólag«, *Pekár* Dezső: »Bauxitok kimutatása földmágneses mérésekkel«, *Szentpétery* Zsigmond: »Titánmagnetites kőzetek Szarvaskőről«, *Szabó* Zoltán: »Uj Cephalaria Dél-Afrikából«, *Dudich* Endre, *Szalay* László és *Kolosváry* Gábor: »Bars vár-

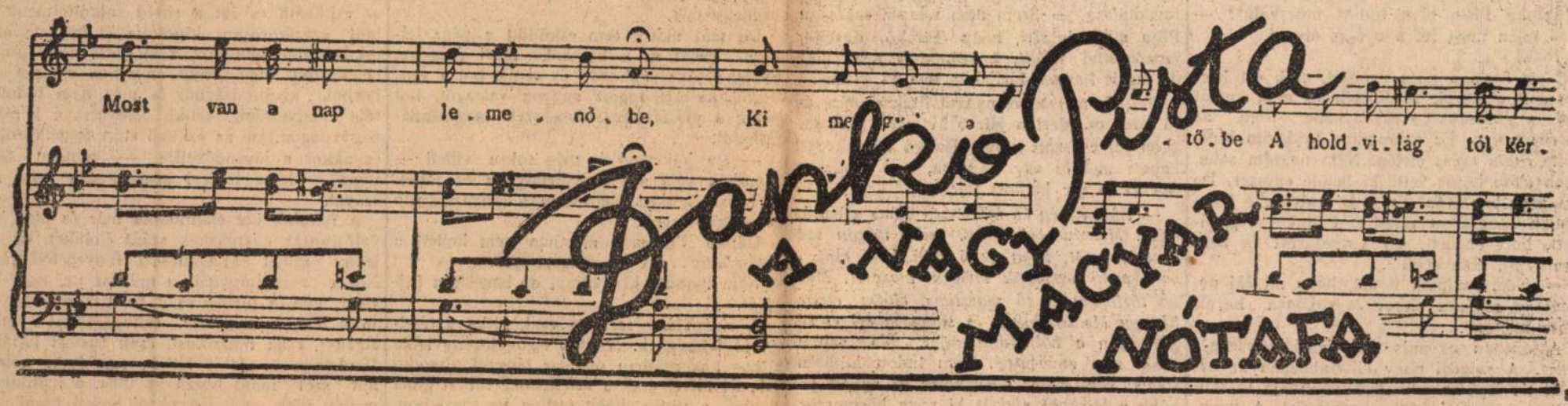

Dankó Pista
A NAGY MAGYAR NÓTAFA

Eltörött a hegedüm,
Nem akar már szólni,
Ruzsi, Ruzsi mi bajod,
Mért nem akarsz szólni,
A hegedüm majd megreperálom,
Szólalj meg hát
Rubintos virágom!...

Dankó Pista még életében elindult a magyar halhatatlanság felé, ahogy aztán felért az égbéli mennyországba, a vakitó fényességben szorongott ugyan, de aztán megszokta égi környezetét és hosszu évek után, amint azt tapasztalta, hogy ott *Liszt* Ferenc zongorázik a vizek fölött, *Joachim* József hegedül a déli ebédeknél, délután hatkor uzsonna után *Ney* Dávid meg *Környei* énekel, ő is jelentkezett az esti müsorosztó bizottságnál és nagybátran odaállt a mennyei cigánybanda élére.

Mert ő nem véletlenül és nem puszi-pajtáskodásból jutott fel a szikrázva fényeskedő csillagok közé.

Az ő nótafájának dalai örökök a négy folyó közén. Hiszen mig élt, minden cigány vele buslakodott és minden korhely vele dáridózott. Vele a mentés nyalka ur és vele a pór. Övé volt szépséges emlékü anyáink boldogságos menyasszonyi csárdása is és az utolsó, legutolsó „ereszd el a hajat", amikor a megyebál végén már durrogva szakadt a vonó és a kilókat verejtékező cigány életének kockáztatásával is szökési gondolatokon borongott. Ő aranyozta be a tél havas öregségbe is visszajáró, örökszép emlékü szerenádokat. Nincs oszlopos kuria és kisvárosi, vagy áldottcsöndü falusi muskátlis ház, ahol a *„Lemondás"* ne lopódzkodott volna be egy remegő keblü és őszi erdő barnaságu honleány szivébe.

Emlékeznek még rá?

Madár vigan dalol a lombos ágon,
Lágy esti széltől csókdosott virág
És minden, minden széles e világon
Szerelmet érez, hőn szeretni vágy.
Bevallanám én is titkát szivemnek,
S elmondanám, hogy mily hiven szeretlek,
Elmondanám, de hasztalan beszéd,
Hideg szobor vagy, meg sem értenéd.

Elmondanám, hogy csöndes éjszakákon,
Midőn a földön mindent béke fed,
Az én szememről messze száll az álom,
Nyugalmat még akkor sem lelhetek.
Ha biztat is egy percre a reménység
Mint üzi el azt százezernyi kétség,
Elmondanám, de hasztalan beszéd,
Hideg szobor vagy, meg sem értenéd.

Elmondanám, hogy egymást hőn szeretve
Mily boldogok lehetnénk, kedvesem,
Szivünk fényt, pompát végkép elfeledne,
S hiányukat nem éreznéd te sem.
Mert több a szivnek csendes boldogsága,
Mint pompa és fény múló ragyogása,
Elmondanám, de hasztalan beszéd,
Hideg szobor vagy, meg sem értenéd.

Emlékeznek még rá?...

Nyiltak utána a zsalugáteres ablakok, gyertya lobbant hüséges megértéssel, mert a *Lemondás* sziveket igézett és hajnali lányálmokat forrósitott...

És ő kulcsolta össze apáink és anyáink szerelmesen áldott kezét, de sürün is másolták a kottáit és a vörösbársonyos emlékkönyvbe andalitóan kerek, drága kis betük rótták le a Dankó-sorokat.

De lehetett mellette kurjongatni is. Minden nótája után szomjasra száradt a gége és egyszer két álló napig a szegedi egykori Hungáriában (még ma is emlékszik rá egykét régebbi járásu szegedi ur), csak ezt az egyetlen, drága egy, felejthetetlen, megunhatatlan Dankó-csárdást huzta a banda a nóta nyilvános premierje alkalmából:

Egy cica, két cica, száz cica, jaj,
Kergeti az ici-pici egeret.
Kis Teca, nagy Teca, Katica, haj,
Nem szeret mást, csak eggedül engemet!
Jaj, de szép kis állat a cica, a cica,
Hej még szebb lány a kis Teca Katica,
Egy cica, két cica, száz cica, jaj,
Megfogta az ici-pici egeret!...

Gárdonyi Gézát: pedig milyen vigyázva is kóstolgatta csak a homok levét, huszonkét óra mulva lepedőkben vitték haza. Huszonnégy óráig aludt egyfolytában és utána és egyszer valamikor sötét kárpitu délután ébredt fel, de akkor is még ezt dudolgatta:

— *Egy cica, két cica... száz cica... jaj...*

De az ő nótái mellett usztak el a bicskaéles ferblicsaták után a száz meg száz holdak, bucsuzkodtak és más gazdához vándoroltak a gulyák és a ficánkoló ménesek. De hányszor, hányszor is felporozták a pisztolyokat a megmámorosodott agyak és ott állt, mert vele bucsuzkodtak a temetői fejfáknál és vele kisérték utolsó utjára a sok-sok összetört szerelmi viaskodásban meghibbant leány- meg legényszivet...

De él talán még lobogóbban napjainkban is. Ledorongolt kihagyó szivdobogásu mai életünkben oázis egy régi-régi békelátta és mégis örökkön uj Dankó-nóta.

És éneklik majd és vigadoznak mellette homok-zamatositotta alföldi bornál, lávaillatositotta Badacsonynál, Tokaj-érlelte aszuknál, egri bikavérnél, Arad-Hegyalja gyöngyénél és Karlóca ürmösénél majdani napjainkban unokáink. Jöhetnek uj, bolondos divatáramlatok, kergülhet még kergébbé a világ, tombolhat, zöröghet, zötyögheti a jazz: ugyis elmulik minden a földön Csak a Dankó-nóták maradnak meg a világ hunyásáig, mert azokat szives magyar sziv küldte szivnek. Dalos, könnyes bilikom fölé hajló és mindig szomoru átkozott sorsu magyar sziv.

A szoborba álmodott Dankó

Mert de hamar is kihunyt életének halhatatlanságot ostromló lángja. De hamar is Istenem. Alig hogy elindult a csillagok felé. Máris. Alig negyvenötéves korában.

1858-ban felséges jókedvü nap teremtődött. Mert csak igy válhatott oly meseszép márványszoborrá a szegedi Tiszaparton, ahol *„Habra hab siet"* és az Isten minden vigságoskedvü napján alkonyatkor láthatja, hogy *„Most van a nap lemenőben"*. Talán éppen emellett mulatoztak fönn az öreg ég mennyei vendégfogadójában, azért tudott annyi sok szép szomoru nótát.

Másképpen nem is lehetett.

Mert ki hallott még olyan bolondos csodát, hogy egy cigány, egy füstös ázsiai azért, mert mulatós nótát csalt bele a kottafejekbe szobrot kapjon. Szobrot, életnagyságut, márványból, amilyen csak a méltóságos akadémikusoknak, rettenthetetlen hadvezéreknek, érdemdus országnagyoknak és Isten kegyelméből született királyoknak jár.

Pedig ő kapott.

Mindjárt tüdejét elpusztitó halála után alig egy évvel

Igy lett övé a legbeszédesebb szegedi szobor.

Ott álmodozik a halkan mendegélő szőkehaju Tisza partján.

Margó Ede véste be különös szomoruságot kilehelő zöldet és rózsaszint játszó márványba. De ebbe a hideg, kőszivü szoborba — talán az egyetlen szegedi szobor, amelyben müvészbelopta lélek rejtőzködik. Lélek él benne. Nótás, helye-hujás, sirva vigadó, ábrándozó magyar lélek. Néma, temető lakója márványhoz illően hallgat, de mégis beszél. Csak ki kell tárni a lélek aranykelyhét előtte. Jó mélyen, bátor áhitattal. Hiszen itt lehet, itt illik, az Isten vasárnapos mélységü csöndje alatt Dankó Pistával eldiskurálni.

Mert körötte most a tavaszi hajnal csöndjébe takaródzva alszik a világ. Irtózatos mélyen alszanak a tölgyek. Már régen jóéjszakát sugtak egymásnak a szellőjárta öltözékü bokrok, messze, kődobásnyi messze, oldalában hallgat kincseivel *Móra* Ferenc egykori palotája. A sétány maroskavics hintette utjain sehol buját-baját szellőztető ember és nem zug még ide a máskülönben is beteges csöndü város. Fönn, az opálos égen, titokzatos országutak egyikéről ismeretlen utu vadlibák huznak. Friss, üdeszáju a levegő és áll a világ... Lehet bátran melengetni most előtte ezt a kibuggyanó lélekkivánságot, mert, óh, hallga, énekel, dalol, muzsikál Dankó!

Száz szépséges köntösü nótafoszlány száll ki a szoborból. Pista hallgató kezében a hegedü szivarjárta „stimmjénél" markolnak az ujjak, mert ó, jaj, milyen különös cigánysors is: a magyar nóta fejedelme még muzsikálni sem tudott, csak stimmelt, pókoslábu öregkontrásosan, akit csak a szánalom tartott meg a bandában. De nem is kell ide müvészkedő, hegedühang. Majd megszépitik azokat Dankó Pista nótát szikrázó szivére szomjuhozó lélek...

És már hullnak, hullnak, vérbe, husba mártózkodva a dalok. Csak hallani és érzeni kell őket. Csak sziv kell hozzá, itt, a szobor tövében.

Mert ismerős, szivetsimogató itt mindegyik:

Küldöm a levelet Balogh Máriának — Szólt az Isten — Holdvilág nóta — De pici, de kicsi ez a rózsa — Künn a pusztán — Visszajött a fecskemadár — Megmondtam régen Wekerlének — Felvégi ház — Van-e még hely — Göre Gábor nótája — Hamis a rózsám — Három sősperec — Hargittai hegyen tul — Bujják kendnek — Busan szól — Maros parton — Sötét erdő sürüjéből — Elragadta galambomat a Balaton tőlem — Kanász nóta — Piros rózsa ibolya — Megállj, megállj, babám — Ez a világ mi vóna — Az én öreg édesanyám — Jázminbokor — Bús a gúlya — Ha meghalok, — Piros rózsa tövéről — Hét országban nincsen olyan cimbalmos — Hej, fosztóka — Parancsold meg a csillagnak — Biró uram — Zúg a vihar — Volt nekem egy szép csillagom — Tengeri nóta — Magyarok bejövetele — Bárányfelhők — Tuli piros — Édesanyám, nagy bajom — Eszem azt a kis kezed — Csak azért se — Harmatos rózsám — Baka levél — Csaplárosné, piros virág — Daru madár — Mikor még a bajszom — Tisza partján — Kuruc dal — Zúg a vihar, jajgat a szél — Álmomban galambon...

És igy végig, végig, hosszu sorban, de itt álljon talán a legislegszebb.

Most van a nap lemenőbe,
Kimegyek a temetőbe,
A holdvilágtól kérdezem,
Nem látta-e a kedvesem.
Azt mondja, hogy látta, látta,
Egy mély sir magába zárta.
El van zárva a világtól,
Mint rab madár a párjától.

Kelj fel, kelj fel, én kedvesem,
Földről elszállt szerelmesem,
Beteg az én szivem tája,
Nincs harmatos levél rája.
Hulló levél, sárga levél,
Viggen szerte-széjjel a szél,
Mondd el künn a temetőben,
Most van a nap lemenőben...

A cigányok koronázatlan királya nem tud hegedülni

Királyának, Istenének, vezérének tekintette a cigánynemzetség. És nem is primási tudománya, hanem a tarlóvirág mézizü nótái miatt. Hiszen ha csak Dankó-nótát fogott a primás vonója, ahhoz már nem kellett nagy müvészet, a kedvére deritett vendég anyagi megkönnyitéséhez. Hány, de mennyi százforintost ragasztottak a primás ragyás homlokára, egy-egy vértforraló Dankó-csárdás nyomán. Néhai *Erdélyi* Náci, a leghiresebb szegedi cigányprimás mesélte egyszer — csak ugy cigarettafüst mellől —, hogy valahol, valamilyen „farancia" trónkövetelő herceget ugy megbolonditott a „Hamis a rózsám"-mal, hogy az odahajitott belső bankótárcájából alig győzték megszámolni a pénzt. És hátha még az a fránya „farancia" még annak az észtveszejtő csárdásnak a szövegét tudta volna... Magyar urak is verettek ott akkoron, de hiába próbáltak megbirkózni a szöveggel. Lefordithatatlan volt.

Hamis a rózsám,
Mindig kacsint rám,
Szép szemével csak integet
Cukor a szája,
Két orcája kikelet,
Hamis a szája,
Meg a zuzája,
Hamis minden porcikája.
Az édes száját,
A csókos száját,
Szép szerelmes pecsét zárja.

De ilyen sikerek kisérték a Dankó-nótákat más országokban is. Mert de sokat is utazgattak akkoron a magyar cigányprimások. Zsinóros, bordóvörös atillájukban mindenhol udvarképesek voltak és királyi nász, keresztelő, vadászat, nem mulhatott el anélkül, hogy táviratilag ne rendeltek volna egy olyan füstös, furcsa, érthetetlen beszédü cigánybandát Szegedről, Aradról, Kolozsvárról, vagy Szabadkáról. Ha nagyon kellett, különvonaton utazott London országáig a banda, amint azt *Kukaczról*, a hires szegedi cigányprimásról irva vagyon.

A sorstársak kottatudományát irigyelték Dankótól és tetszett mindennek tetejébe, hogy az csak hallgatott, hallgatott. Sohasem locsogott hiába és aki hallgat — mondták róla —, de nagy tudományu is lehet.

Ezért egyszer cigánykirálynak is meg akarták választani. Surolta is szegény könyökével a királyságot, de az álombeli veriaranykorona mégsem került a fejére. Csak paraszthajszál választotta el a királyságtól. De bizonyisten megtörtént az eset.

Akkor is, mint mindig, tengernyi baj ugarolta a „roma" életét. Pénzecskéje az mindig került, főtt a tejen hizlalt kappan a fazékban... De nem is itt volt az éles bicska elásva, hanem bizonyos uri finomságu hiuságos kérdéseknél. Ha tudott is valamit ez az istenadta mosolygásu primás kizokogni a hegedüből, azt hitte, hogy most már ő a legislegelső müvészetü cigány az irtózatos nagy Magyarországon...

Ezért és ilyen háboruskodás folyt akkor köztük. Mind csak hiuságból. Mert más életet érintő kérdés nem is izgatta őket. Égtek a „roma"-szenvedélyek a déli végeken, rettenetesen tüzeltek Dunántulról, Kassán, tarack szavával mennydörögtek és a kolozsvári primások már azt hitték, hogy legközelebb már az Uristen is velük muzsikáltatja el azt a háromnapos, de évszázados haragot felejtető nótáját. Felrugtak ezek a lázadók minden cigánybecsületet, dühödt fenevadak módjára acsarkodtak egymásra és azt hitték — mert már mindegyik könnyet dörzsölteted el egy-egy gyémántos orosz hercegnek, parolázott az ánglius királlyal, ráhajolt egy *Hohenzollern* szivére és hagyta bögőjét szétrugdosni valamelyik Napkirály unokájával: hogy nekik minden szabad. De nem oda Buda! A józanabbikja cigányországgyülést hivott össze Erdély országába, kinéses Kolozsvárra, hogy a „romák" között rendet teremtsenek szép Magyarországon. Gyültek is össze a szélrózsa minden irányából a primások és az volt a terv, hogy Dankó Pistát választják meg döntőbirónak. De az a bikfic *Pongrácz* Laja ellene voksolt. Azt jajongta a „bibas", hogy ő már egyszer felesküdött *Ferenc Jóskára* és most még a Jézuska hátulsó zsebében hordott bankótárcája kedvéért sem hajlandó más királyra szavalni.

Igy csuszott le a királyi fenségességről Dankó Pista, pedig megérdemelte volna. Meg az! A választás azért esett rá, mert ő

nem tudott muzskálni és igy elfogulatlanul tudott volna igazságot osztani.

Dankó Pista nem tudott muzskálni? — ijed talán most fel a nyájas olvasó.

Nem!

Nem fogta a nóta vonóját, csak ott kecmergett a hurok rezdületén és nem ment bele a polituros szekrénykébe. Nem, az Istenért sem. Ez a tragikus fájdalom busitotta aztán egész életén. Nem mondta soha, csak *Pósa* Lajos vette ki belőle egyszer. De rengeteg bor árán. Ezért is ivott lelke feneketlen bánatában mindig. Pálinkát reggelizett, bort ebédelt, azt vacsorázott és nem evett jaj, nem evett...

— Nem tudjátok ti azt, hogy mi fáj nekem — mondta akkor és zokogva borult Pósa mellére...

Akkoriban ugyanis nagy cigányversengés folyt. A szegedi nagy kőszinházban az ország tiz legnemesebb cigánybandája mérkőzött az arany babéros koszoruért A nagydijat a vásárhelyi *Cutor* Béla, a hires *„Béla cigány"* vitte el a Dankó-nótákkal. Az ország lapjai oldalas tudósitásokban számoltak be a rendkivül érdekes versenyről és egy-két lap már jelzőket sem talált Cutor Béla müvészetének dicséretére. *Csak Dankó Pista nevét hallgatta el mélyen, pedig az ő nótái nélkül Béla cigány bajosan vitte volna el a pálmát.* A verseny után természetesen ősi jó szokás szerint banketteztek.

Folyt a homokleve, emelkedtek a kedélyek, ott volt a diszlakomán a város notabilitása és a hivatalos üdvözlések után Pósa Lajos méltatta a verseny eredményét.

— Itt nem a személy győzedelmeskedett, hanem a magyar dal. És még valaki. Ez a valaki még csak nem is primás. Egyszerü, szerény zenész, de... (Pósa ekkor felvette az előtte fekvő babérkoszorut és elindult az asztalok között Dankó felé és annak nyakába akasztotta.)

— A mai verseny győztese Dankó. Övé a a diadalkoszoru és övé lelkünk, minden elragadtatása. — Szem nem maradt szárazon. Pósa maga is sirt, hogy Dankó ügyetlen mozdulattal felállt, köszönömöt motyogott, de máris hangos férfisirás tört ki belőle...

Hej, de mélységes nagyot ittak ezután, én jó Istenem. Mert a jóleső könnyek után nagyon jól csuszott a bor. Dankó borosüveget kapott mel és egy hajtásra, egy lélekzetre itta ki és igy kiáltott fel:

— Hátha még én állhattam volna a banda élére. *Mosolyogtak rajta, pedig igazán szerencséje volt, hogy az ő muzsikája csak a vályogvető cigányok nivóján mozgott. Mert ha történetesen jó muzsikus, elvész, elporlik egy kis bandában és sohasem éri el repülésében a halhatatlanságot.* Ma azután senki sem emlegetné. Nem tudott hóditón, sikert verekedőn muzsikálni és emiatt inkább a lelkéből vérzett ki vagy háromszáztizenhárom olyan nótát, amit se előtte, de utána is nagyon sokára ha valaki...

És ime, itt az a hires Dankó-nóta, amelyikkel Cutor Béla a szegedi cigányversenyen győzedelmeskedett.

Vásárhelyi sétatéren Béla cigány muzsikál.

Hajlik ide, hajlik oda, liliomszál, rózsaszál
Énfelém is hajladozott, mosolygott egy rózsa,
Bár sohase hajladozott, ne mosolygott volna.

Béla cigány, jóbarátom, ne sajnáld a kopott fát,
Szerelemről, boldogságról, húzz nékem egy szép nótát.
Hegedüld a szivét hozzám, annak a kislánynak,
Te meg kislány idehallgass! Néked muzsikálnak.

Bajos, jajos és fiskálisokkal viaskodó fiatal évek

Hogy milyen kiállással hordozgatta a föld?

Bizony, bizony, gyenge fából szakadt és rücskőt is hintett rá egy-két cseppet az a fránya himlő. Halk, ritkán hallott volt a szinü szava, hanyag, gyürött, kopottas a ruhája és mindig szomjas. Tiszta dagasztó nagyivásu a torka... Ott teremtődött a szögedi ringyes-rongyos vizet kutykuruttyoló cigányfertályban és ugy nőtt fel bőgőhordozónak kivánkozva, mint annyi más, egyszerü „purdé".

Pontosan 1858 junius 13-án látta meg a napvilágot. Apja, Dankó István, egyik szegedi zenekar másodprimása volt. Muzsikált, muzsikált becsülettel a jó szegedi polgároknak, de nem sokáig, mert hamar rákapott a cigánybetegség. Ugy elkapta a tüdővész, hogy a változást hirtelenében maga sem vette észre. Csak lefeküdt, köhögött néhányat, aztán elaludt. Örökre... Pista kilenc éves korában árvásodott el és betevője se maradt apja után. Nem jussolt mást, mint egy angyalszó-hangu hegedüt, néhány forintnyi összegyüjtött pénzt és talán-talán, a cigánygenerációról generációra pontosan átöröklődő tüdővészt. Ezzel a jussolt apai emlékes hegedüvel azonban különös baj történt.

Ahogy pöndörödött és hullatta szépséges csikóéveit, otthon, a magával tehetetlen édesanyjával egyszer csak azt vették észre, hogy itt fenyegetődzik a lakbérfizető elseje, dörög, káromkodik a háziur, még gyujtófa se hever a „sporhejt" alatt, üres a lisztes-doboz és zsir nélkül még a krumpli is rossz emésztésü.

A könyörtelen, válságos helyzetet csak egyféleképpen lehetett orvosolni.

El kell adni a hegedüt.

De kinek és hogyan?

Dankó Pista hóna alá kapta az értékes szerszámot és addig járt ivóról ivóra, mig az egyikben zálogban nem maradt. Tiz kemény váltóforintot kapott érte és később mérhetetlen fájdalmat.

— Akkoriban — mint Dankó Pista irja hátrahagyott leveleiben — apámnak jóbarátja volt Eördögh Mihály, egy minden hájjal megkent fiskális. A szónak komoly értelmében volt a barátja. Eördögh sokat mulatott vele és még akkor nem volt tizlépéses távolság a cigány meg a mulató, fizető ur között.

— Ez a ravasz ügyvéd, hogy hogy nem, apám halála után megneszelte, hogy én elzálogositottam a hegedüt és addig főzte a kását, mig a hegedüt a maga tulajdonába nem váltotta. Mikor én mentem már a hegedüért, akkorra már annak régen befellegzett. Az unokájának ajándékozta a kétszázforintos jószágot és én hiába emlegettem már előtte a szentek litániáját. Az orrom előtt csapta be az ajtót.

— De utol is érte az Isten felhőkből földre érő keze. Valami gyógyithatatlan rosszseb kezdte ki és fájdalmában fejestugrott a Tiszába. De kimentették. A didergő hideg vizben jól megfázott, mert másnap, már kiszámolták a közkórházban...

— Ettől a régi hegedütől tanulta meg a muzsikálás titkait és a hires *Kukac* (tudományát még a Szent Péter is megemlegetheti), meg *Erdélyi* Náci primás vették oltalmukba. De Dankó Pista nem állta a tanitást, rugdalódzott meg káromkodott, majd faképnél hagyta a nagy primásokat.

Ugyanigy többet járt az iskola mellé, mint amit elszenvedett az agyba-főbe faragott padokban. Három kurta évnyi elemi, egy református meg egy luteránus iskolát azonban mégis kivégzett. Megtanult jól olvasni és szép kerekhasu, tisztavonalu betüket irt. Tanitója sajnálta is, hogy nem tanulhat tovább, de hát ki fizette volna érte a tengernyi tandijat. Nem is járt többet iskolába mert már önállósitotta magát. Apró, kottagyilkos cigánygyerekeket szedett össze és azokkal átrándult a szatymazi szőlőbirtokos tanyák közé és ott muzsikált a maga gazdájaként. Ott viditotta a szatymazi urakat, ott csókolta homlokon a muzsa is és az első csók nyomán máris kiokumlált egy olyan csárdást, a „Polgárőrségit", hogy annak pattogó hangjaira a nehézjárásu szatymazi urak menten táncra kerekedtek.

De azért bejárt a tanyák hallgatag világából a városba is.

Mint egyik elszórt irásában mondja:

— Többi iskolám a szinház volt. Onnan ugyan minden áldott nap kidobtak, mert jegy nélkül szöktem be, de a mamlasz jegyszedő hátamögött mégis bebujtam. De hamar rámismertek, mire belopódzkodtam a szinészek széljárta öltözőjébe és elkezdtem a szinész urak csizmáit fényesiteni. Nélkülözhetetlen butordarabbá váltam a szinházban, de hát abból a csizmafényesitő tudományból nem tudtam volna megélni.

Majd igy ir magáról:

— Másik iskolám a fejnagyobbitó könyvek voltak. Tizennyolc-huszonkétéves koromig minden magyar könyvet felfaltam, ami csak a kezembe került. De belepislantottam a francia irók könyveibe is, ismertem már a „Márkikat és a Vikomtokat", ismeretséget kötöttem könyveiken át „Dumas urral", Hugo-val, Kock Pállal stb. Jókait imádtam. Öregedő koromban már nem találtam Jókai-könyvet, amit nem ismertem volna.

Magyar lányt szöktet a cigányfiu

Szatymazi hevergetése közben történt vele egy kis jóvátehetetlen baleset. Belehabarodott *Joó* Ferenc akadémiai festő lányába. De a magyar lány (nem cigányfajta) szülei hallani sem akartak a házasságról. Ki is hallott volna még ilyet, hogy egy magyar lány meg egy cigányfiu... De a fiatalok szerették egymást, mire Dankó már határozott is. Egyszerüen megszöktette Ilonkát.

De mig rájukkacagott az Isten szépséges napszeme, addig bizony sok viz futott le a szőke Tiszán...

Mert valósággal a lehetetlennel birkózott meg. Már tizenhét éves korában lányt kommendáltak neki. Hire ment, hogy a szatymazi kis cigánykülönitmény primása a tejfelesszáju Pista annyit keres, hogy a városbéli nagy és neves primások is megirigyelhetnék.

De már akkor sem esküdött a pénz lelkére. Folyt az a kezéből, mert reggelre, ahogy rájukkivánkozott az alvás, hol a vendéglős krétája fogott nagyon vastagot, hol pedig a primás ur szórta szét: megszámlálatlanul.

— De jólkereső és még sokra viheti — mondták róla a cigányfertályban és jöttek is hosszu-hosszu libasorban a lányajánlgató cigányasszonyok.

Dankó Pistának azonban nem kellett a cigánylány... A fél világért sem.

Nem mondta ki nyiltan, de ismerte a fajtáját.

A cigánylány szerinte csak ritka kivétellel jó feleségnek. Minden cigánylegény lelke titkos kavernáiban magyar lányról álmodozik, de mivel csak a véletlennel válhat álma valóvá, a végén, hogy otthon ne maradjon, még fajtájabélivel költözködik össze egy életre.

De nem is egészen a cigánylányban van a hiba, hanem az örök nőben. A cigány élete felfordult és tótágastmutató. Nem normális. De nem is lehet az.

Mellette az asszony is elkedvetlenedik. Hüsége se állhatatos, csak ugy muszájból főz, nem takarit és nem tisztálkodik. Mert csak szidást kap alkoholmámoros urától és azt, hogy semmit se hozott hazulról. Bezzeg, ha magyar lány lenne, volna hazulról tisztességes butoruk, meg számitani lehetne a szülők segitségére is. Csak a lakodalom marad emlékezetes a cigányházasság életében. Ott szorong a templomban a város egész cigánysága, égnek százszámra a gyertyák, nagypalástu a pap, hosszu, hosszu kocsisorban érkeznek a lakodalmi vendégek, boldog, boldogtalannak osztogatják a foszlós kalácsot, még ha minden értéküket is zálogba kell adni.

Csak a lakodalmas nép emlékes, mert ami utána vergődik, az már csak keserü lemorzsolása az életnek.

— Szomoru élet is várna rám — gondolta Dankó — és egymásután adta ki a lányajánlgató cigányasszonyok utját. Ő magyar lány után vágyott. Tiszta, dolgos, szaporakezü, megértő hitves után és ugy gondolta, hogy életpárját csak magyar lányok között találhatja meg.

...A kis Ilonka tizenhárom rövid tavaszt látott még csak, mig Dankó alig tizenhetet, amikor egymásratáltak. Szatymazon, 1877-ben Joó-ék szüreti bálján. Dankó Pista állt a malacbanda élén, Joó uramnak virágos kedve kerekedett és a kis Ilonka pedig mindig ott sürgölődött a banda körül és csodált és bámult. Ott nézhettek örök mélyre egymásba. A nyalka, kisbajuszos cigánylegény, meg a kis galambkerek barna magyar lány. Dankó még a bál csuhajos jókedvében megesküdött, hogy a lány az övé lesz.

Hogy hogyan éri el a célját: jön az magától is — gondolta, de azért tervszerü munkához látott. Kellette magát. Nem mult el nap szerenád nélkül, minden pénzét virágra költötte, epekedő leveleket irt egy hosszu éven át és ebben a sóvárgásban álmodta az első, komoly sikerü nótáját.

Nem jó, nem jó minden este a fonóba eljárni,
Nem jó, nem jó, legényeknek a lányokkal cicázni.
Én is, én is addig járogattam, cicáztam.
Sej, haj megszerettem, sej, haj rabja lettem
Egy gyönyörü kislánynak...

Pósa Lajos irta a szöveget és később Barna Izsó, a régi Népszinház karnagya hangszerelte zenekarra. És óriási siker lobogott fel első nótái nyomán. Mert hangzatos volt a szöveg és a felejthetetlen *Blaha* Lujza énekelte ki országos sikerré.

A „Habra hab siet..." — nótája, *Lukácsi* Sándor *„Rebeka"* szinmüvében vált ismeretessé és ekkor figyeltek fel először az ismeretlen szegedi cigány nevére.

A sikerek, amelyek egyelőre csak erkölcsiek voltak, bátoritotta fel Dankót arra, hogy most már szive vágyát bátrabban kiöntse Ilonkája előtt. A kerek, csinos szépséges lány nem is huzódozott a cigánylegénytől, aki mi több, más, mint a többi szürke száz. Müvész, zeneszerző, nagyjövőjü és majdan sokat kereső. És csinos is, jóvágásu, finomhangu és urakkal barátkozó. Hogy cigányfajtáju, azzal a gondolattal már meg is barátkozott. „Csak ne inna annyit ez a jó ember" — gondolta el a lány, mindjárt ki is mondotta akaratát és Dankó menten meg is fogadta, hogy többet nem iszik. Nem, egy kortyot sem. Nem is ivott az esküvőig és azt a rövid alkoholmentes időt szászszorosan kipótolta és behozta az esküvő után mindjárt, a második nap. Csak belekóstolt ugy vagy negyven cseppet a borból, kiváncsiságból és már nem tudott tőle szabadulni, senki kedvéért a kerek nagyvilágon. De az esküvő előtt fogadkozott és akkor a jövendőbelije — minden nő ilyen — lelke hitével készpénznek vette a szavát.

A fiatalok igy elálmodtak már és meg is valósitották egymásnak szánt életüket, de a leány szülei kitagadással fenyegetődztek. Nekik nem imponált a müvész ur, nem a siker, nem a hirnév és a pertuskodó városi urak. Ők konzervativ felfogásukkal csak cigányt, csak muzsikust, csak füstöst láttak Dankóban... Attól féltek, aggódtak, hogy mit szól majd hozzá az utca, a kritikusnyelvü utca, az ő lányukról beszél majd az egész város, bekerülnek majd a csipkedős nyelvü ujságba és szégyenükben még csak mutatkozni se mernek tiszteséges érzésü emberek között.

De mig a szülők tiltakoztak, a fiatalok már határoztak is.

Dankó Pista hátrahagyott irásaiban pontosan beszámol házasságának különös körülményeiről.

— Abban az időben volt ott egy hires pusztai kapitány. *Daróczy* Pálnak nevezték. Elpanaszoltam neki bumat, bánatomat egy alkalommal, amikor jókedvüen muzsikáltam neki.

— Hiszen, *ha csak* az a baj, Pista? Akkor rendben vagyunk. Holnap megvizitáltatlak a kisteleki doktorral, kisütjük, hogy nem vagy katonának való, bebizonyitjuk, hogy egyetlen fiu vagy, özvegy édesanyád vár rád, megszerezzük az okmányokat, aztán szépen, bátran megkérjük a lányt. Én elmegyek násznagynak hozzád, szivesen, mert hát olyan szépen tudsz a szivembe belemuzsikálni...

— El is indultunk a lánykérőbe, de nagyon furcsa vége lett a bálnak, mert ahogy apósom végighallgatta a násznagyom mondókáját, szörnyü paprikásan válaszolt:

— Csak ugy durrogott!

— A násznagy is akasztófára való, meg a vőlegény is. És most takarodjatok ki a tanyámról, mert ha a kapással talállak benneteket kirugatni, nem köszönitek meg a mai napot... Ebadta szamár csendbiztosa! Hát azt gondolod, hogy cigánynak neveltem a lányomat?

— Ebben a szomoru históriában csak az vigasztal, hogy a kapuban égő piros rózsát nyomott kezembe Ilonkám.

— Irtó dühösen pucoltunk el a tanyáról, öklömmel fenyegetődztem az égre, kacskaringós nagyokat káromkodtam és még másnap megszöktettem a lányt. Csak felkaptam egy szál ingestől és vittem, vittem magammal.

— Boldogságos szép napjaimban fogamzott meg bennem a szindarabirás gondolata.

— A darab meséje röviden az, hogy egy Hangai nevezetü cigányprimás udvarol egy festőmüvész leányának, de kikosarazzák, mire megszökteti a lányt..

— Apósom gyülölt, mint az ördögöt, sőt, mikor feleségem gyermeket várt, őt ugyan hazavitte, de nekem azt mondta, hogy künn tágasabb.

— Egyszer a fiammal, Pistikével, játszani akartam. Fel akartam babusgatni a karomba, már nyultam is utána, amikor meglátott az öreg és igy kiáltott rám:

— Hozzá ne nyulj, mert pofonvágylak. Mi a fenét keresel itt?!...

— Szegény, szegény kisfiam, nemsokára meg is halt. Majd másik is született, de az is halva.

Később egy kis örökség is nézett ránk, de addig nem tudtuk pénzzé tenni, mig apósom élt. Egy jólelkü ügyvéd, az apósom szomszédja, magához hivatott az irodába és azt mondta, hogy hajlandó volna megvenni a feleségem örökségét. Mi megmondtuk neki, hogy nem lehet szó az üzletről, mert apósomé a haszonélvezet és mig az él, ő parancsol benne. De az ügyvéd csak erősködött és addig addig járt a nyakunkra, mig megvette háromszáz forintért. Ezt az ügyvédet *Eördögh* Ferencnek hivták, testvéröccse annak a másik fiskálisnak, akivel egyszer már ugy megjártam.

— A háromszáz forintot, mivel, hogy akkor már nyavalyáskodtam a tüdőmmel, a feleségem rámköltötte és igy gyógyultam, ugy ahogy, valahogy... Innen kezdődik zeneköltői müködésem.

Terem a nótafa

A hires szegedi Hungáriában tanyázott Dankó (ma is megvan ez az emlékes épület az Apponyi Albert utcában). Huzta Ott a Kukac, meg csiszolt üveghangját eresztette ki Erdélyi Náci. Csak Dankó hallgatott, mint a csuka. Hallgatott, meg ivott. Ivott, ivott, meg nótát költött...

Akkor szerezte a legszebb nótáit. 1886-ban Molnár György „Zsellér lány" cimü szinmüvének összes dalait Dankó nótákból szedték össze.

De volt is megfelelő társasága. Pósa Lajos szivbéli barátjaként kezelte és nem engedte el maga mellől. Gárdonyi Géza imádta és bálványozták a szegedi urak.

De szegedi átmulatott éveire mégsem szivesen emlékezik vissza.

„Hogyan lettem nótaszerző" cimü levelében ezeket irja magáról:

— Az első nótámat 1883-ban csináltam, utcán ballagva és bandámmal éppen Rozália napját köszöntöttük.

— Én hátramaradtam a többiektől, hónom alatt hegedümmel és pengettem a hangokat. Közben pedig fütyültem, mig meg nem maradt bennem a dallam. A nótacsinálásra az buzditott, hogy *Onódy* Kálmán cigányprimás akkoriban néhány sikeres nótát csalt bele a kottafejekbe. Ki is adta a nótáit és még az ujságok is megdicsérték érte.

— Ez ejtett gondolkozóba. Mért ne tudnék én is nótát csinálni? És hátha akkor az ujságok rólam is megemlékeznének. De könnyü volt az akkor nekem, — már mint a nótacsinálás —, mert akkor voltam a legjobban szerelmes.

— E nótákat először Fökövy Lajos zongoratanárnak mutattam meg, aki eljátszotta vagy husszor egymásután és elragadtatásában egy névjeggyel küldött *Langer* Viktor zeneigazgatóhoz, aki letette zongorára és kiadót is fogott *Burger & Társa* személyében. Honoráriumképen, sajnos, csak kétszázötven kottát kaptam és semmi mást. Azután, hogy a kották előbujtak a nyomdából, még kaptam egy nagy pohár vörösbort annak a fejében, hogy hátha a jövőben is tudok ilyen szép nótákat csinálni. De nem maradt el az ujságok dicsérete sem. Sőt, még jobban dicsértek, mint Onódyt. A cigányok csodálkoztak, irigykedtek meg szidtak. Irigyeltek a sikereimért meg a pénzemért. Mert később már pénzt is kerestem a nótákért. Langer zenetanár addig-addig nógatott, mig házról-házra nem vittem a nótákat. *Zsótér* Andor egy példányért tiz forintot adott, *Vadász* Manó öt forintot, mig másutt sok helyen két forintot és csak ritkán egy forintot. Pedig egy kottának a bolti ára csak hetven krajcár volt. Szorongattam is boldogan belsőzsebemben a pénzt és vittem haza feleségemnek. Száz forintot szedtünk igy össze.

De tizenötéves szegedi zeneköltői müködésem alatt többet nyomorogtam, mint nem. Ha künnmaradok Szatymazon, vagy elvergődök valamilyen faluba, akkor is különbül élek, mint itt. Mig nótás szivemből nem fogantak dalok, addig azt mondták a primások, hogy jó muzsikussá növöm ki magam. Mikor aztán nótákat csináltam, kisütötték, hogy nem tudok muzsikálni és kivették a számból a kenyeret. Éheztem a családommal együtt és annyira megbántva éreztem magam, hogy megutáltam a hegedüt és megbántott önérzetem még a hegedülés gondolata ellen is tiltakozott. Igy például 1890-ben füteni való fám sem akadt. Nem volt télikabátom és a szobám olyan hideg volt, hogy a bajszomat zuzmara fogta be. Annak a koldusa vagyok most is."

Dankó kalandozásai a nagyvilágban

A sok lumpolástól és nélkülözéstől, még jobban lekopott róla az amugy is kevéske husocska, köpködte már végnélkül a tüdejét, mire ugy a világraszóló milleneum évével felköltözött Pestre, hogy közelebb legyen a kiadók szörös szivéhez. Mert Pest országába hiába küldte fel a kottákat. Értük alig alig futott le valamilyen kis pénzmag Szögedébe. Élnie meg kellett, de az életnél is több pénzt vitt el a tüdőbetegsége. Ezt a tipikus cigánybetegséget Dankó talán örökölte, de nyugodt csendes kikötőben veszteglő élettel még nagyon soká elélhetett volna.

Legelőször huszonnégy egynéhány éves korában mutatkozott rajta ez a szivet szomoritó mellbetegség. Egy veszett nagy mulatozás után reggelre vér pirosodott a száján. Az első vér!... De aztán mind többször és mindjobban. Fogyott, lázak forrósitották, nem evett, csak ivott. Orvos orvos után gyógyitotta, bübájos javasasszonyok kotyvalékait szedegette be, majd jöttek a tudós, világjavitó, világvén cigányasszonyok titokzatos tudományokkal. Mind gyógyitotta Dankót. Kavartak, kotyvasztottak, imádkoztak, holdvilágtól fényes éjjel kiküldték a keresztutra és sötét fellegektől elnémult éjfélen tötágast állitották. És szegény minden bübájosságot készpénznek vett. Minden tanácsot megfogadott, de jaj, nem vált már belőle sohasem rendes ember. És milyen tengersok pénzbe került a betegsége. Minden keresményét felemésztette. Ott járt nála nap-nap után az orvos, a patikus házat vett rajta és ez az állandó pénzzavara ösztökélte ujabb meg ujabb munkára.

Tudta végzetes betegségét. Tudta, hogy csak kicsapongó életmódjának megváltoztatásával gyógyulhatna meg, de azt tapasztalta, hogyha elhagyja az ivást, már mindjárt jobban rakoncátlankodott és vérzett a tüdeje. Az állandó alkoholmámor átmenetileg elnyomta a betegségét. És ezért is ivott állandóan. De meg érezte is, hogy ugy sem él már sokáig és igy jól ki akarta az élet hátralevő boroskancsóját üriteni.

— Nem élet már az enyém — legyintett és ezért hurcolkodott fel Pestre is, mert Szegedre annyira megharagudott, hogy már az ottani anyaföldben se akart megpihenni.

De azért bucsuzóul mégis megcsinálta a hires szegedi boszorkánynótát. Versének szövegét Pósa Lajos irta.

Még azt mondják, nincs boszorkány Szegeden
Pedig pedig mint a füszál, ugy terem
Engemet is megrontott egy boszorkány
Egy szegedi kökényszemü barnalány.

Vigyázz pajtás, jól vigyázz a szivedre.
Ne menj, ne menj a boszorkány-szigetre.
Odajár a szegedi lány valahány
Ott ragad rá a boszorkány tudomány.

Nagy Bercsényi Miklós
Sirdogál magában,
Elfogyott szegénynek
Minden katonája.
Suhog a szél Késmárk felett
Édes hazám Isten veled.

De sokat is mulatoztak emellett a nóta mellett is:

Tejbe fürdik az én rózsám, ha fölkel
Türülközik piros rózsa levéllel
Fehérebb is az orcája a hónál,
Pirosabb is a hasadó hajnalnál.

Jaj, de félek, mikor hüvös szél támad
Te fuvó szél, meg ne fudd a rózsámat
Süss le rá nap Isten szeme ragyogva
Állj meg madár feje fölött dalolva.

Ki ne emlékezne a hires füredi nótára:

Füred alatt halászkunyhó
Ablakába rózsabimbó,
Rózsabimbó, kettő-három,
A negyedik az én párom.

Pósa nógatására Dankó résztvett egy nótapályázaton is. Az akkori pesti irók, szinte versengve irták Dankó számára a nótaszövegeket. Közülük alakult biráló bizottság döntött, hogy Dankó milyen szöveggel startoljon. A választás Pósa, „Zúg a szélvész, háborog a Balaton" szövegére esett. Dankó nagy kedvvel zenésitette meg ezt a nótát és mindjárt a pályázat kiirásának elején kitünt, hogy rendkivül sok ellenséggel kell megküzdenie. Háromszázhatvanöt dal feküdt a zenebirálók előtt.

És a pálmát itt is ő vitte el. A birálók szerint messze-messze kimagaslott a többi dalok közül.

Zúg a szélvész, háborog a Balaton
Hányja, veti szivemet a fájdalom.
Addig addig hányja veti, hányja veti, megszakad,
De tudom, hogy hübb szeretőd, jobb szeretőd nem akad.

Keservemet elkiáltom Tihanynak,
Adja tovább százszor is a viharnak.
Százszorosan hangoztassa, hangoztassa bánatom,
Zúgja vissza, zúgja vissza, zúgja vissza a háborgó Balaton.

Ezzel a pályadijnyertes dalával nagy pénzeket kapott, de neki a Dárius kincse is kevés lett volna. Mert tenger pénzt költött és ezért még ruházkodni se tudott, se ő, se a felesége. Még Pesten is éhezett.

A moszkvai kudarc

Ekkor kapott egy megszivlelésre érdemes tanácsot:

Dankó szót is fogadott. Daltársulatot szervezett, a férfiak fekete ruhában, derekukon széles nemzetiszin szalaggal, fejükön árvalányhajas Kossuth-kalpaggal, a nők meg fehérben, ugyancsak piros-fehér-zöld szalaggal a derekukon, kiálltak a dobogóra, betanulták az összes Dankó-nótákat és először Nagymagyarországot járták be. A daltársulat tagjai között volt *Helvey* zongoramester, egy gyönyörühangu vásárhelyi cigánylány, egy „rücskös nő", akinek egyenesen csodálatos hangja volt. *Reisinger* Tóni, egy *Farkas* nevü szinész, *Karikás* Hermann, *Szerényi* Giza stb. A Dankó-féle nótatársulat első fellépése Szegeden volt, tele a régi Próféta-kert, aztán Arad, ott a Nagy Lajos-féle kerthelyiségben énekeltek. Aradon nagyon szerették a „Gyi paripám"-at, a „Haragszik a feleségem"-et, de legjobban tetszett neki a „Nem átkozom ibolyakék szemedet" kezdetü dal.

Nem átkozom ibolyakék szemedet
Pedig, pedig másra nevet, integet,
Ezer áldás szálljon rája galambom,
Ahová néz örömvirág fakadjon.

Nem átkozom hófehér kis kezedet,
Pedig-pedig összetépte lelkemet,
Annyi áldás szálljon rája Istenem,
Ahány sebet ütött az én szivemen.

Karikás Hermann szerint csak ugy ömlött hozzájuk a pénz és esténként egy egész kendőrevalót szedtek össze, de reggelre elverték az utolsó krajcárig. Ez a dalegyüttes Gyulafehérváron züllött szét.

De Dankó nem nyugodott. Ujabb daltársulatot szervezett és elindultak messze, messze, a cár országába, Moszkva felé.

Havas télivilágban indult el a tiz jóhangu dalénekes, hogy a magyar dalnak uj hiveket szerezzenek. Dankó jól számitott. Jól ismerték az orosz mélabú rokonságát a magyar kedéllyel és tudták azt is, hogy ezzel a szivérzelmü rokonsággal az oroszok is tisztában vannak...

Moszkvában jól is indult az első néhány előadás. Tomboltak az oroszok. Moszkva e napokban magyar daltól volt hangos. Meghivást kaptak Szentpétervárra is, sőt az isteni hatalmu cár elé is kerülhettek volna, ha... ha... nem ittak volna. De már az első napi jövedelmükből halálra szivták magukat, ugy, hogy másnap már csak rekedt hangfoszlányok szállingóztak az érces torkokból. Elitták volna ezek a fehér cár összes rubelét, ha lehetett volna. Igy nem fizettek se szállodát, se étkezést. Az egyik nap általános részegség miatt botrányba fulladt az előadás. Dankó nagyon rossz főnöknek és még rosszabb menedzsernek bizonyult. A moszkvai napokban még lelket se lehetett beléverni. Nem törődött semmivel. Beleszerelmesült a votkába, fel sem kelt a fehér asztal mellől és tőle csinálhattak, amit akartak a társulat tagjai. Le is égtek teljesen és csak államköltségen, hitelbe, egy lyukas kopek nélkül szégyenkeztek haza...

A fehér, havas, nagy Oroszországról és Dankóról érdekes levélben számolt be a daltársulat egyik tagja. A levél végén Dankó is üdvözletét küldi szép Magyarországra.

— Azt hittük, hogy sohasem érünk ki. Már negyedik napja ültünk vonaton, próbáztunk és dalolgattunk. Künn hó és hó... Fehér a cár birodalma. Moszkvába érkezésünk után már az első nap kitapasztaltuk a moszkvai életet és érdekes felfedezésekre bukkantunk. A moszkvai ujságok persze hasábokon át számoltak be megérkezésünkről és már az első nagyobb vendéglőben feltünt, hogy alig hogy beültünk, máris magyarul beszélő elegáns hölgyek jöttek az asztalunkhoz és egy-két perc mulva a moszkvai vendéglő magyar beszédtől volt hangos. Ide Moszkvába akkoriban százszámra kerültek ki a pesti lányok. Különböző kecsegtető szerződésekkel csalták ide ki őket, gazdagságot, jólétet igértek ezeknek a jobb sorsra érdemes teremtményeknek. Kaptak ruhákat, ékszereket is, de végül is elnyelte őket az éjszaka. De akkor nekünk nagyon jól esett a magyar szó. S végül is éppen ezek a „honleányok" okozták

Wlassics elküldi a kékegü San Remóba

És az akkori pesti élet?

Talán soha többet a világon nem tombolt ugy a gondtalanság, mint a millenium utáni felhőtlen magyar égen. Pest akkor kezdett világvárosiasodni. Akkor nőttek ki a Körut palotái, nyiltak meg a zengerájok, kávéházi életet élt Pest, mindennapos itallá vált a pezsgő, a hirlapirók egy csordába verődve lesegették a hajnal nyilását és ilyenkor már csak a borovicska, a törköly, meg a barackpálinka esett jól a gyomornak. Szegény ember talán nem is élt abban a csodálatos időben Pesten. Mindenki mulatott, cigány mellett huzatott és legalább hetenkint egyszer nembánomos kedvvel maradt ki a város.

Pesten Dankó régi régi ismerős hirlapiró cimborák közé került. A pesti iróvilág őszintén és mellékgondolatok nélkül karolta fel. A régi „Orient"-ben de sokat is megfordult és a hüséges *Bige* Gyurka iró, hirlapiró tartogatott ki mellette. Dankó most már maga járt el a kiadókhoz. Nem hagyta náluk a pénzét és igy felfigyelt már arra is, ha egy-két nótáját, csak ugy barátságból elsikkasztották. Mert akkor még nem volt nótavédelem. Mindenki azt csinálta a nótával, amit csak akart. Az akkor divatos szindarabok Dankó-nótáktól virágosodtak, de azért a dalköltő egy megveszekedett vasat sem kapott. De felvették dalait a hangversenyek müsorába is, ahol az uri huncutság a legjobb esetben a dalköltő neve helyén „három csillagot" szerepeltetett. Mikor Dankó egy-két esetben fülöncsipte nótáinak szarkáit, azok azzal védekeztek, hogy ők azt hitték, hogy a nép ajkán termett ez a nóta.

Pedig a nép, az egyszerü istenadta nép, nem énekelte a Dankó-nótákat még Szeged környékén sem. Tulnehéz dallamunak tarlálta, mint ahogy tényleg azok is, — és igy nem tudta megtanulni őket. Tetszett neki, ha hallotta, de mégis uri nótának tartotta.

A Dankó-nótákat a magyar középosztály karolta fel. Az népszerüsitette, az énekelte és az viszi át a mai ujonnan jöttek nótát befogadó szivébe.

Ez az aranyoshangulatu középosztály, de föképpen a pesti irók és ujságirók bálványozták, mindig azokkal tartott — és azok verekedték ki *Wlassics* Gyula akkori kultuszminiszternél, hogy Dankót állami segéllyel, vagy ösztöndijjal küldjék le gyógyulni a kékegü olasz tengerpartra. Mert Isten ellen való vétek volna ezt a magyar zsenit pusztulásba hagyni.

Wlassics hajlott is a közbenjárásokra, befutott az állami pénz is és Dankó indulhatott most már San Remo országába, hogy az ottani nappal ragasztassa össze nagybeteg tüdejét.

Dankó nehezen szánta rá magát az utazásra.

— Mi lesz ott velem, ha nem adnak majd inni — keseregte Pósának és ezért jó előre gondoskodva, podgyászának legnagyobb részét butéliás borokkal bélelte ki és intézkedett arról is, hogyha borállománya fogyóban lesz, uj borszállitmányokat küldjenek utána.

— Mert digó bort én nem iszok egy árva cseppet sem, — zsörtölődött, ahogy a magyar állam pénzén felrakták a fiumei gyorsvonatra, zsebében ajánló levelekkel az öreg Cirfusz doktorhoz, aki az akkori idők leghiresebb tüdőspecialistája volt.

És San Remó-ban az olasz nap irtózatosan sütött Dankóra. Hegedt is volna már a nagybeteg tüdő, ha hordozgatója is ugy akarta volna. De Dankó most is perbeszállt a jóságos Uristennel.

Pedig minden ajánlólevele ellenére is szigoru diétára fogták, naponta pokrócba göngyölgették, vesztőhelyes kinzással kimerevitették a napra, elszedték tőle a borosüvegeket, markos ápolókat állitottak melléje, mire mi mást csinálhatott: kiöltötte nyelvét a világhires doktorra, egy nagyot nevetett, összeszedte a cókmókját és meg sem állt a városka pályaudvaráig. Majd vonatra ült és Pestig, egészen Pestig utazott.

Perbeszállt az Uristennel és persze alulmaradt.

Pedig San Remóban *Cirfusz* doktor keze alatt csak rendbejött volna Legalább is annyira, hogy Pesten lehetett volna mit ismét elpusztitani.

San Remóban néhány nagyon szép nótát szerzett. Egymásután küldte haza és néhány nap mulva az egész Pest énekelte.

Gyönge violának
Letörött az ága,
Az én bánatomnak,
Nincs vigasztalása.
Suhog a szél Késmárk felett,
Édes rózsám Isten veled.

Legszebb ajándék

születésnapra, névnapra, minden alkalomra, mindenkinek

a könyv

Baktay Ervin: A Pandzsáb. India páratlanul gazdag, ezerarcu világába vezet a kiváló tudós és ragyogó tollu iró legkitünőbb könyve. Sok képpel, diszes kötésben . . . . . 7.—

Gyergyai Albert: A mai francia regény. Egyik legképzettebb esszéistánk jelentős alkotása ez a remekbekészült, finom tanulmány. Egész vászonkötésben 4.60

Kolozsváry Grandpierre Emil: A nagy ember. A nagytehetségü fiatal iró uj regénye: szatira, telve ennek a müfajnak érdekességével. Kve 6.80 füzve 5.60

Molnár Kata: Nyári közjáték. Egyéni hangu iró nagyszerü jelentkezése, csendes vidéki város és egy álmodozó szerelmes pesti lány finom rajza Kötve 4.20, füzve . . . . . 3.—

Németh László: Bün I-II. A mai magyar irodalom egyik legeredetibb és legerőteljesebb tehetségének hatalmas uj regénye. Kve 9.60, fve. . 7.20

Németh László: Gyász. A háboru utáni uj magyar irónemzedék regényirodalmának értékes alkotása, amelyet a közönség és a kritika nagy elismeréssel fogadott. Kve 5.60 füzve 4.20

Pukánszky Béla: A mai osztrák irodalom. A magyar-osztrák szellemi együttmüködés értékes teljesitménye ez a tanulmány, amely egészen uj ismeretekkel gazdagitja az olvasót. Egész vászonkötésben 3.80

Szabó Pál: Csodavárás. Magyar fajtáját féltő és szerető iró őszinte vallomása ez a megrázó erejü regény. Kötve 6.20, füzve . . . . . 5.—

Friedrich Schreyvogel: Grillparzer I-II. A kiváló osztrák iró nagyszerü életrajzi regénye a mult századbeli Bécs hires költőjéről. Kve 9.60, fve 7.20

Szabolcsi Benedek: Bevezetés a zenetörténetbe. A tudósnak, esszéistának és muzsikusnak egyaránt kiváló zenetörténész lélekkel irt könyve nagy sikert aratott. Egész vászonkötésben 3.80

Sigrid Undset: Ida Elisabeth I-II. A norvégek nagy irónőjének e müvét mély léleklátás és erkölcsi emelkedettség a modern katholikus irodalom egyik legjelentékenyebb alkotásává avatja. Kötve 9.60, füzve 7.20
Ajándékkiadás egész bőrkötésben, tokban . . . . . 12.—

Kaphatók a **Magyarság** könyvkereskedésében. Budapest, IV., Eskü ut 6.

Vidéki rendeléseknél a portót felszámitjuk.

15 pengőn felüli rendelésnél havi 5 pengős részletfizetési kedvezmény.

összeomlásunkat. Amit kerestünk, mind ők szedték el és ők tépázták meg végül is a dicsőségünket. Mert Moszkvában letagadhatatlanul tetszettünk. Dankó nevét megtanulta a fél Moszkva és még az iparos gyerkőcök is a magyar csárdás dallamait fütyölték. De jól is festettünk biborló magyar ruháinkban. Mindegyikünk fiatal, jóképű fiu, szárnyaló a hangunk és igy érthető a népszerüségünk.

De az átkos borivási szenvedély most is megbosszulta magát. Kitelt az időnk is, elittuk a bérünk és jöhettünk haza, ugy volt, hogy gyalog, mert utiköltségünk az már nem akadt. Egyikünk-másikunk Oroszországban telepedett le. A kudarcért Dankót okolják, de én mondhatom, hogy Dankó nélkül is leégtünk volna. Az ő dalái mindenütt tetszettek és a legsikeresebb, legtöbbször megujrázott dal Moszkvában ez volt:

Szőke kislány csitt, csitt, csitt,
Hallgass édes egy kicsit,
Rózsabimbó pattan,
Három a csók csattan,
csitt, csitt, csitt,
csitt, csitt, csitt.

Szőke kislány csitt, csitt, csitt,
Repüljünk csak egy kicsit,
Itt vagyunk az égben,
Viseld magad szépen,
csitt, csitt, csitt,
csitt, csitt, csitt.

Nyolcezer valódi békekorona

De azután mégegyszer felvirradt a napja A kudarcos moszkvai kirándulás után a józanodó Dankó, okulva, más alapon bár, de ujabb országos körutra indult.

Jól összetanult cigánybandával hangversenyzett az ország minden valamirevaló városkájában. És óriási sikerrel. A városok magyar ünneppé avatták ezt a napot és Dankónak kijárt az igazi müvészt megillető elismerés.

Egy-egy városban napokig tanyáztak. Nem engedték el őket. Dölt a pénz, de Dankó most már felesége ösztönzésére másképpen gondolkozott. A maga jövedelméből nem költött el egy fillért sem, mert még ha akart, sem tudott volna, hiszen mindenhol vendégként fogadták. A szőlősgazdák pincéiket nyitották meg előtte, mig a vendéglősök már ismerték Dankó gyengéjét és számolatlan üvegekkel hozták elébe a bort. Nem volt itt baj semmi. Csodára módosodtak és Dankó a nyolchónapos turné végén, ahogy takarékkönyvébe bepillantott, már nyolcezer koronára rugott az álomnyi sok pénz.

Nyolcezer korona, valódi, békebeli aranykoronában.

Még kimondani is sok.

A Pósa-asztaltársaság rendkivüli közgyülést tartott a turné végén és egyhangu határozattal ugy döntöttek, hogy Dankónak valahol muskátlis ablaku, árnyaskertü udvarházat kell vásárolni. Jólevegőjü, zsirosföldü tájon és azt akarták, hogy oda is költözzék.

Dankó csak mosolygott a határozatra, de nem mondott ellent. Csak Szeged környékére nem akart menni, pedig akkor valahol a szomszédos Szatymaz környékén uri-szép földbirtok várt uj gazdára.

— Messze, messze el Szegedről, — döntött a szava és Csengődön vásárolt kisebb birtokot, majd odaköltözött életpárjával is. A csengődi birtok szakértelmet kivánt, mert elhanyagolt állapotban került az uj gazda kezébe. De Dankó csak a csengődi bor minőségét vizsgálta, mert a gazdálkodáshoz nem értett, nem is érthetett, de nem is akart.

Mindent a feleségére bizott. Az földbirtokos lány volt, szerette a földet, élt-halt érte és alig egy-két év alatt csodát varázsolt Csengődön. Szőlőt telepitett, kapásnövényeket honositott meg, az ősi ugart felszántották, már-már menyasszonyi ruhát kaptak a zsenge tavaszi gyümölcsfák, bőséges évek termésével szaporodott a vagyonka, aprójószágok százai az udvaron, hét vásárra hires lovak az istállóban, kapáscseléd és belső cseléd élt boldogan a paradicsomi Dankóbirtokon.

Dankó reggeli sétájában boldogan nézdegélt körül. Megelégedettséget, munkát látott maga körül, de ő már csak árnyéka maradt a régi énjének. Járása bizonytalanná vált és ette, ette a láz. De a tüdejét már a jóindulatu csengődi csendben sem lehetett „megreperálni". A nótabeli törött hegedüjét még csak össze-össze ragasztotta, de tüdejének és életének már befellegzett.

Talán az egyetlen cigány volt az országban, amelyik vagyonkát, földbirtokot szerzett, mert az előtte vigadók és az utána szomorkodók még sirhelyet se nagyon. 1903. március 29-én állt a mennyei cigánybanda élére.

Csak negyvenöt évet élt. Más, emberileg elfogadható élettel, sok-sok munkás, magyar kincset életrehozó évek vártak volna még rá.

De igy: testileg elfogyott. Eltünt a tüdeje és kialudt a gyertyája.

Szülővárosa diszsirhelyet adott neki, gyászbaborult a cigányország és száz cigánybanda kisérte utolsó utjára. Utolsó kivánságára még elhuzták sirjánál a „Most van a nap lemenőbe" és a „Szegény ember dolgát boldog Isten birja" szépséges nótáját.

Volt nekem két ökröm, két szép villásszarvu,
Cimeres két ökröm, fehér mint a hattyu,
Cselő, Csákó, Bimbó, az ekét tartottam,
Dalolt a pacsirta, amikor szántottam.
Egyszer csak azt mondták: ki ad többet érte?
Ökrömet a törvény elkótyavetyélte,
Hiába dalolsz már mezei pacsirta,
Szegény ember dolgát, boldog Isten birja.

Volt nekem, volt nekem buzatermőföldem,
Hullámzó kalászban ugy elgyönyörködtem.
Addig, addig szaladt, egyszer csak elszaladt,
Hivta, hivogatta, az adó, a kamat.
Utána a föld is, nem maradt egy rög se,
Tiz hold örökségem itthagyott örökre,
Nincs már egyéb földem, csak az anyám sirja,
Szegény ember dolgát, boldog Isten birja.

A hálás utókor

Dankó költészete uj irányt adott a magyar népdal fejlődésének. A Dankó-kultusz erősbödésével régi, elfeledett százszorszép magyar dalok kerültek bele a magyar nóta kincstárába.

Az ő nótáit már életében örökéletünek könyvelték el, hivatalosan is és ez mindennél nagyobb dicsőség. Élete hunyásával már elismerésben fürdőzött és ezzel gyógyirt kapott fiatalkori érdemtelen szenvedéseire. Kevés magyar zseni dicsekedhetne ezzel, ami Dankónak megadatott.

Halála után évekkel számtalan beállitással vitték szinpadra életét. Külön Dankószinmű is napvilágot látott Pesten. Csupa Dankó-dalokkal, de ez a szinmű a szövegkönyv gyarlósága miatt: megbukott.

A Dankó-nóták hallatára még felmelegedett a közönség, de maga a darab, kiábrándító szövegével csalódást keltett.

Ebben az időben indult meg Szegeden a Dankó-szobor mozgalom. Pósa agitált lelke teljességével a Dankó-szobor felállitása mellett, de eszméjének a város tanácsában nem sok hivet kapott.

Szeged akkor öltözködött csak fel komoly várossá.

A nagy árviz pusztitása után a romokon uj város épült, sok szépséggel, de sok városias hiányossággal. Szoborban szükölködött. Sok szoborterv vált megvalósitásra és abban az időben leplezték le Erzsébet királyné szobrát is.

És mint Móra arany humorával egyik elhintett irásában mondja: a Dankó-szobor felállitását nagy harcok előzték meg.

A szobor már készen is volt. Margó szobrászmüvész csak a szobor árát számitotta fel, de Szeged akkori magisztrátusát egy kicsit zavarba hozta az ajándék. Tudniillik már akkor is volt egy szobor a Stefánián: az Erzsébet királynéé. Már most mi lesz abból, ha a cigány szobra is arra a darabkájára kerül a szegedi földnek, amelyiken a felséges asszony mélázik maga elé. Mit lehet tudni, mert ha a Dankó is odakerülne. Bécsben talán még a szabad királyi városok közül is kitörlik Szegedet. A sok huza-vonának Pósa, a szobor kezdeményezője vetett véget. És addig verekedett, addig harcolt, mig Dankó különös szép szobra a halkan mendegélő Tisza partjára nem került.

Tiz évvel leplezték le szobrát a halála után, országos ünnepség keretében.

És mégis, mégis, akarata ellenére is a szegedi földben nyugszik.

Abban a városban, amelyet megátkozott, de ez a város mégis hálás volt emlékének.

Dankó opera-álmai

Szobra tövében, a nyesettlábu függyepes rengetegben mindig fellelhetők az évszakok virágai. A Dankó-rajongók ibolya-, rózsa-, szegfü- és krizantém-csokrai mellett néhanéha halkan meghuzódik egy-egy szerényke mezei virágokból kötött bokréta.

A mélázó zenepoéta talán, ahogy reggelenkét felébred, a magyar bánattól szomoru ég alatt ekkor örül a legjobban.

Mert Dankó életében a mezei virágokat szerette a legjobban. Csengődi birtokán külön virágos rét pompázott és betegágyában a déli verőfényben oda feküdt ki és álmodott, álmodozott.

Istenem, de sok szivetsimogatáó magyar nóta maradt még benne.

Kevesen tudják, hogy Dankó még operára is gondolt. Több hangszerelés nélküli nyitánya maradt meg és emlegette is, hogy ha jó szövegkönyvet kapna, meg tudná csinálni a legnagyobb magyar operát.

Erről álmodozott csengődi birtokán és az volt a terve, hogy ottani magányában csak elkészül majd egy opera zenéjével. Csak magyar motivumok ujszerü feldolgozásáról álmodozott és ekkor kezdte tanulmányozni a klasszikus zene világnagyjait. Szimfóniák érlelődtek benne. „Csak erőm volna munkához" — sóhajtotta.

— Egy magyar nyári estének a hangulatát csak én tudnám visszaadni — mondotta környezetének.

— Jaj, csak fiam lenne, vagy megmaradt volna. Most ő csinálná meg helyettem, amihez nékem már erő nem adatott.

Néhány papirra vetett vázlata fenn is maradt. Előbb leirta, amit meg akart valósitani és aztán álmodozott róla.

A magyar nyári estében ezt érezte:

Ez a hangulata különlegesen magyar.

Künt heverünk a szatymazi tanyák között és kohóforróságu a nyári este. Még alig rezdül a lég, de már támadnak az alkonyi szelek. Elült, elbujt ózon fut felénkcsókolva Bujnak és utolsót énekelnek esti kottájukból a madarak. Csivog még a fecske, béget a hazatérő nyáj, élednek az istállók, vetkőznek és aludni térnek a fák, nő a fü, énekel a gazdasszony, fütyül a kanász, kis templom mennyei harangszava uszik ide... Énekel és dalol a magyar est. Suhognak a felkelő kisértetek, üt a kakukos óra, imádkozik a lány, sir a pólyásgyerek, holdra haragszik a komondor, az országuton szegény vándor töri a néma csendet, megszólal a kuvik, és a harmat égi muzsikaszó mellett hullik a szomjas zöldre. Dalol az este...

Ezeket vetette papirra Dankó, ezeket álmodta el, de sajnos, nem tudta megvalósitani. A nyári dél hangulatát sem, meg a kukoricafosztás dalosságát sem.

— Egy-egy népdalom ezer változatát is elbirják a hangszerek instrumentumai — gondolta el, de csak gondolta, mert soha sem tudta megvalósitani. Nem engedte a könyörtelen élet és zsenijének lángját még idő előtt kioltotta.

És a hálátlan utókor...

Pesten történt még tavaly, nyárbahajolva, hogy a régi Madách Imre-utca, most Dankó Pista-utcai háztulajdonosok kérvényeztek, deputációztak, hogy ők nem laknak a cigányról elnevezett Dankó Pista-utcában.

Megkörnyékezték a főpolgármestert, elgondolkoztatták a miniszterelnököt is, de azoknak bizonyára egy régi-régi szép Dankónóta, talán a „Dankó Pista hegedüje busan szól" cimü nótája muzsikált a fülébe:

Dankó Pista hegedüje busan szól,
Miből is van, tán szomoru füzfából.
Poharamba a könnyet is kicsalja
Velem együtt, azt a kislányt siratja.

Dankó Pista, ne huzz olyan keserün,
Rózsafából csináltass más hegedüt,
Minden hangja a szivembe nevessen,
Hogy valaha, valakit még szeressen.

S igy Pesten mégis megmaradt a Dankó Pista-utca.

De más baj is történt szegénnyel — mint Szegedről irják, bélyeges levelezőlapon.

Amint merengett, merengett a szőkeselymü Tisza partján, már derengett, hajnali álmukból már ébredeztek a Stefánia-sétány bokrai, amikor egy vadul részeg kompánia kitörte Dankó Pista kezéből a márványhegedüt.

Reggel, sétánysöpréses, hidegszáju reggel a szobor tövében ott találták a hegedü márványszilánkjait. A tetteseknek nyomukveszett.

A nagy nótafának, igy háromszor tört el a hegedüje.

Először az örökké emlékezetes nótában, aztán amikor nagyot sóhajtva végleg kiesett a kezéből és most meg a rózsaszint kilehelő márványból való.

De mint irják Szegedéből, már meg is reparálták. És ha a fölséges Atyauristen is ugy akarja, ezzel a megreparált hegedüvel elmuzsikál még vagy ezer esztendeig, mert dalai ugyis tulélik a nemzedékeket.

Nagymihály Sándor

Gazdasági szakkönyvek

A felsorolt szakkönyveken kivül bármilyen más könyvet is beszerzünk.

Adorján dr.: A buza és lisztek vitaminjai . . . . . —.60
Bászel Elek: Konyhakerti növények szántóföldi termelése . . . . . 2.—
Beke László: A burgonya termelése és nemesitése . . . . . 3.—
— Korai burgonya termelése . . . 2.—
Bessenyei Zoltán: Kertészeti növényhajtás (csiperkegomba termesztés, zöldség-, virág- és gyümölcshajtatás) 3.50
Bittera Miklós dr.: Általános növénytermesztés . . . . . 8.—
— Mezőgazdasági enciklopédia . . 5.—
— Rét és legelő . . . . . 4.—
Csérer Gyula: A szobanövények ápolása . . . . . 2.—
Éber—Weiser: Abraktakarmányok viszonylagos tápláló- és pénzértéke (Szavatoltatás vásárlásuknál) . . 3.60
Fekete László dr.: A házinyultenyésztés egészségtana 2.80
Fend Károly: Szőlőmüvelés . . . . 2.—
Földes János: Az erdő, annak mivelése, védelme és rendezése . . . 2.—
Kis kertész . . . . . 6.—
Füredy Lajos: A len és kender termesztése és kidolgozása . . . . 2.—
Glaser Aladár dr.: Első sikeres kisérlet a termésingadozások előre való meghatározására . . . . . —.50
Grábner Emil: A gazdasági növények nemesitése . . . . . 6.—
Gróf—Révy dr.: Gazdasági növénytan 4.—
Gyárfás József: Sikeres gazdálkodás szárazságban . . . . . 6.—
— A zöldtrágya és alkalmazása . . 3.—
Hazay Árpád dr.: A mezőgazdasági cikkek vasuti dijszabási helyzete (1936) . . . . . 4.—
Héjas Endre: A sikeres méhészkedés 6.—
Héries Tóth Jenő dr.: Gyümölcsök és főzelékek konzerválásának kézikönyve . . . . . 10.—
Horn János: Edényben nevelt gyümölcsfák termesztése 1.20
Jablonowsky József: A gyümölcsöskert védelme az élősködők ellen . . . 2.—
Kachelmann Curt: Tejgazdaságtan . . 6.—
Kerpely Kálmán: A jó dohánykertész 2.—
Kmoskó Sándor: Általános gyümölcstermesztés . . . . . 5.—
Kodolányi Antal: A mezőgazdasági munkák és teendők. (Hónapról-hónapra, a mezőgazdaság minden ágában) . . . . . 3.—
Konkoly-Thege Sándor: Szántóföldi szálas takarmánytermelés . . . . 2.—
Kreybig Lajos: Gyakorlati mezőgazdaság és növényélettan . . . . . 3.—
Mahács Mátyás: Bogyósgyümölcsüek termesztése (ribiszke, köszméte, málna, szeder, szamóca) . . . . 4.—
— Zöldségtermesztés . . . . . 5.—
— Gyümölcsismeret (pomológia) . . 12.—
— Gyümölcstermesztés, két kötet à . 8.—
Mohácsy Mátyás: A gyümölcstermesztés kézikönyve 12.50
Mohácsy—Magyar: Dió-, mandula-, mogyoró- és gesztenyetermesztés . 10.—
Rudinai Molnár István: A gyümölcs értékesitése . . . . . 2.—
— Gyakorlati gyümölcstermelés . . 1.80
Németh József: Konyhakerti növénytermesztés . . . . . 1.—
Pater Béla dr.: Milyen gyógynövényeket termesszen a kisgazda . . . . 1.—
Pettenkoffer Sándor: Szőlőmüvelés . 8.—
— A jó pincegazda . . . . . 2.—
Puskás Károly: Dohánytermesztésünk üzemi kérdései és a dohánykertészek kereseti viszonyai . . . . . 8.—
Reichenbach Béla: A gabonatermelés fokozása . . . . . 2.—
Roesler Károly: Kapásnövények termesztése . . . . . 1.—
Sávoly Sámuel: Gazdasági, konyhakerti és gyümölcstermések téli eltartása . 4.—
Szabó Béla: A gyümölcs- és konyhakerti termékek feldolgozása . . 6.—
Szabó István: A konyhakerti termények okszerü termesztése . . . . 6.—
Szilassy—Grábner: Szálas takarmánynövények termesztése . . . . . 6.—
Kisjókai Takács Gyula: Vetőburgonya termelése . . . . . 3.—
Thoroczkai Wigand Ede: A kert . . 4.—
Valló Árpád: A méhtenyésztés vezérfonala . . . . . 3.—
Varró Aladár Béla: Gyógynövények gyakorlati alkalmazása . . . . 6.—
Végh Kálmán Mátyás: Bolgárkertészet 2.—
Winkler János: Baromfitenyésztés . 10.—

Megrendelhetők a **Magyarság** könyvosztályában, Budapest, Eskü-ut 6. Vidéki rendelésnél a portót felszámitjuk.

Nyelvgyakorló olvasmányok!

Komm und lach' mit!

Vidám és érdekes olvasmányok 32 humoros rajzzal. Könnyü igy nyelvet gyakorolni és könnyü igy a német nyelvismeretet bővíteni! Széljegyzeteken a nehezebb szavak magyar jelentése és nyelvtani magyarázatok találhatók.

Szerkesztette **Szentgyörgyi Ede dr.,** a rádió közkedvelt német nyelvtanára. Forrai Zoltán rajzai. Ára 1.80 P.

Lingua nyelvgyakorló olvasmányok

»ENGLISH MADE EASY«

Igy könnyü nyelvet gyakorolni!

Vidám és érdekes angol olvasmányok a nyelvismeret bővitésére

Összeállitotta, a nehezebb szavak jelentésével és nyelvtani magyarázatokkal ellátta ifj. **Kunfalvi Rezső,** a budapesti angol nyelviskola főtitkára.

GYENES GITTA számos rajzával P 1·80
+ 20 fillér portó

PELE-MELE

Vidám és érdekes francia olvasmányok a nyelvismeret bővitésére

Összeállitotta, a nehezebb szavak jelentésével és nyelvtani magyarázatokkal ellátta **Garzó Miklós dr.,** a rádió francia nyelvtanfolyamának tanára Gedő Lipót rajzaival. Ára: P 1.80

Megrendelhető a Magyarság könyvosztályában, Budapest, Eskü ut 6

Az összeg bélyegben is beküldhető. Vidéki rendelésnél a portóköltséget felszámitjuk

1913-iki

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ PÁLYÁZAT
A ZSŰRI ÁLTAL MEGVÁSÁROLT PÁLYAMŰ
MARGÓ EDE ÉS PONGRÁCZ SZIGFRID MŰVE

Művészet 1913 213. l.

LÁNG ADOLF

Láng Adolf építőművész, Budapest architekturájának fejlődésében, történetének lapjain, kétségtelenül megkülönböztetett, egyéni helyet kap.

Sokat és sokfelé épített, de szinte egész Budapestnek a Műcsarnok építője ő. Nemcsak a beavatottak, az architektura iránt érdeklődők szűk köre tudja ezt róla, ismeri ebben a minőségben, hanem a távolabb álló közönség is, nevénél önkéntelenül erre gondol. Sőt, hogy tovább menjünk, ily címen az iskolakönyvek is lejegyzik építész voltát, a főváros megemlíteni való építményeinek sorában. Arra az elemi, de egyébként a lokálpatriotizmus szép és szükséges érzését szolgáló kérdésre válaszolva, hogy melyek a főváros „legszebb épületei": bizonyos, hogy az iskola nem hagyja ki Láng Adolf régi Műcsarnokát, ami már-már históriai patinával és jelentőséggel áll az új Budapest gyorsan változó stílusainak forgatagában. Ha egyéb nem, ha mást nem tudnánk róla, akkor ez a nobilis Andrássy-úti palota a néhány legjobb név sorába emeli, akik itt az utolsó félszázad alatt, az architekturában működtek.

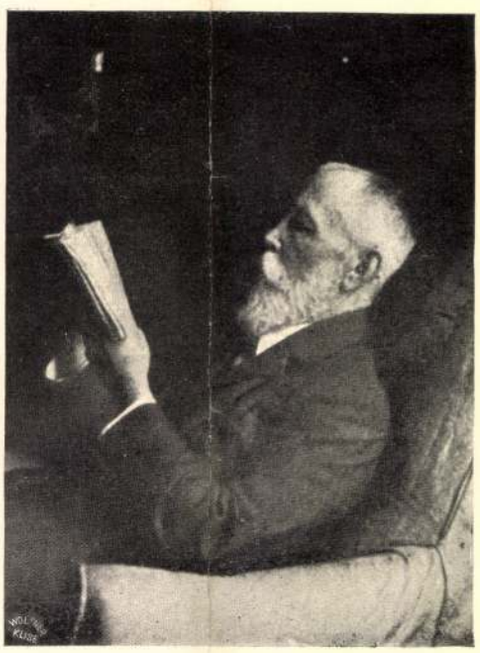

Láng Adolf halála hírét Bécsből kaptuk. Itt fejeződött be élete, május másodikán, a császárvárosban, ahová öt évvel ezelőtt költözött. Ez az öt év azonban, amely végső munkásságát zárja magába, csak külsőleg szakítja el tőlünk. Bár ugyanígy, életének első szaka, körülbelül három évtizede se itt pereg le, pályának indulása is külföldre esik: Láng Adolf teljesen a magyar építőkhöz, építészetünk lapjaihoz számít. Német-cseh ember volt, származásra, familiáris eredetre, a városra, ahol született. Nem itt tanult, rajzmappájának legelső gondolatai nem itt formálódtak, de választott hazája Magyarország, működésének súlypontja Budapest. Itt tünt fel először egy művészi versenyben, itt él és dolgozik, több mint harminc éven át, ide esik munkásságának java, ereje, mennyiség és színvonal tekintetében egyaránt.

Láng Adolf akkor jött Budapestre, amikor valóban égetőnek mondható szükség volt az ily szabású, ily készültségű talentumokra. A hetvenes-nyolcvanas évek építészete ez az időpont, amikor Ybl mester még alkotóerejének teljében munkálkodott ugyan, de akik mellette — részben mint segédei vagy tanitványai — az artisztikusságot, a művészi törekvést képviselték, épp úgy, mint Ybl, túl voltak halmozva munkával. Ez a

Margó Ede

1909

Az aradi Kossuth-szobor. (A szoborbizottság a városhoz.) Jeltelen cikk. Függetlenség, Arad, jan. 29.

A Kossuth-szobor helye. Jeltelen cikk. Függetlenség. Arad, jan. 29.

Kossuth-szobor a Kossuth-téren. Jeltelen cikk. Arad és Vidéke, jan. 29.

1909

1909

(Művészet 1909. 142. l.)

Gyékényes, 1929. október 23.

k „Jenő" Úrnak.

Győr.

án kelt levelét vettük és az abban
k nagy örömünkre szolgáltak.
árukat, az Ön által megadott
l egyenesen a vevők címére ad-
Önt csupán arra kérjük, hogy a
t nyújtsa be.
árúk a következők:

Margó és Pongrác

Debreceni Kossuth-nobor
1913

Nód.

Ecs Debreceni képesk 33. l.
93. l.

Osztovátafelszerelés. Kászonvidéki

TX · 104.

A SZACSVAY-SZOBOR MELLÉKALAKJA.

A HÉTRŐL.

Szacsvay Imre. Ha a martiromságnak van hierarkiája: Szacsvay Imre a vértanuk legelső rangsorába való. Voltak, a kik az életükkel többet adtak nemzetüknek, mint ő, de életéből többet egy is alig adhatott. Lelkében még nem hervadhattak el a tavasz virágai, ereiben még merő lobogó tűz volt a vér, még mindössze harminczegy esztendős volt, a mikor a vesztőhelyre vitték. Az életnek igen; de a halálnak ugyan ki adhatott többet nála? A nagy idők e gyönyörű hajtásának igazában csak virágait láthatta kora, mielőtt gyümölcscsé érhetett volna a virág, a törzset már kivágták. Szép szobrának, a mely *Margó* Ede vésőjének alkotása és a melyet most márczius 15-ikén, a szabadság születése napján lepleztek le hatalmas ünnepséggel Nagyváradon, ez van rávésve a talapzatára: *Csak egy tollvonás volt bűne...* Ez a tollvonás a neve aláírása volt az 1849-iki függetlenségi nyilatkozaton, a melyet ő olvasott föl a debreczeni nagytemplomban. Félesztendőre rá, 1849 október 24-ikén meg kellett halnia érte. Bűnének ő azt a tollvonást nem érezte. Rajongó lélek volt, a kit minden cselekedetében, szavában, határozásában eszményeinek izzó tisztelete vezetett. Megmenthette volna fiatal életét, bajtársi kezek megnyitották előtte a szökés utját, de úgy érezte, hogy a szökés foltot ejtene büntelen voltának tiszta meggyőződésén. 1818-ban még a bölcsőben, 1848-ban már a história szinpadján, 1849-ben pedig a vértanuságban. Szacsvay Imre valóban gyorsan tette meg a nagyok útját. Most, tragikus halála után közel hatvan esztendővel alakja megkapta földi köntösét is a halhatatlanságnak, hirdetvén, hogy ha még oly fiatalon halt is meg, örökké él az, a ki magát egy eszménynek áldozta.

*

Professzor Sturm. Sturm doktor úrnak a foglalkozása az, hogy ipariskolai tanár Bécsben, az ambiciója pedig az, hogy képviselő szeretne lenni, ugyancsak Bécsben. A tanár úr, a kinek már a neve is vihart jelent, föl is lépett, programmbeszédet is mondott és ebben a szónoklatban nyiltan előadta, mit kellene tenni az ő véleménye szerint, a mitől menten boldoggá lenne a még mindig nem elég boldog osztrák. Folytatni kellene egy műveletet, a melyet Hentzi generális közel hatvan esztendővel ezelőtt egy izben már megkezdett, de közbejött igen lényeges akadályok miatt be nem fejezhetett. Ágyúkat kellene fölvontatni a budai várhegyre és onnan porrá lövetni velük Pest városát. Hogy mért épen Pestet kellene porrá lövetni Budáról és mért nem Budát Pestről, vagy mért nem Budát is meg Pestet is, ezt a vérszomjas és dúló hajlandóságu professzor már el nem árulta. De a nélkül, hogy túlságosan meg lennénk döbbenve azon, a mit előadott, az a véleményünk, hogy a tanár úr így is többet elárult, mint a mennyit kellő körültekintéssel elárulnia megengedhető lett volna. Ezt nem a tanár úr hozzánk való érzésére vonatkoztatjuk. Ezt elárulhatta egész bátran, hiszen nem minálunk akar képviselő lenni. De nem volt politikus dolog elárulnia, hogy tisztában van az osztrák boldogság reczeptjével! Mert a legbiztosabb reczept is csak akkor ér valamit, ha már — mediczina. Még mindig nem látjuk azonban, hogy ágyukat vonatnának föl a budai várba és mi hir se hallatszik Pest rommá lövetésének előkészületeiről. A miből nyilvánvaló, hogy Sturm tanár úr szeretné ugyan földulni a mi fővárosunkat, de nem tudja. Egy tanár részéről pedig a bölcsességnek épen az ellenkezője, ha azt hirdeti, hogy mit — nem tud és épen erre akarja megtanitani a — hallgatóit.

*

A nagyváros rabjai. A főváros tanácsa elhatározta, hogy nehány szélesebb utczát *befásít:* a mi azt jelenti, hogy kétoldalt fasorral szegi a gyalogjáró szélét. Az ilyen határozatnak csak örülhet minden budapesti ember, mert lombtalanabb város kevés van Európában, mint a magyar metropolis nagyobbik fele, itt a szőke Duna balpartján. Mikor harmadéve egy sereg külföldi zsurnaliszta látogatott el Budapestre, egy német ujságiró ezt mondta:

— Ez egy gyönyörű város, de úgy látom van egy betegsége. Agorafóbiában, tériszonyban szenved.

Már pedig a melyik városban kevés a tér, abban kevés a fa is. Hosszú időn át Budapesten egy valósággal természetgyülölő irány uralkodott. Mintha a város intézőinek az lett volna a legnagyobb ambiciójuk, hogy egy tenyérnyi hely ne maradjon a bölcsességükre bizott területen —

SZACSVAY IMRE SZOBRA NAGYVÁRADON. — Margó Ede szobormüve.

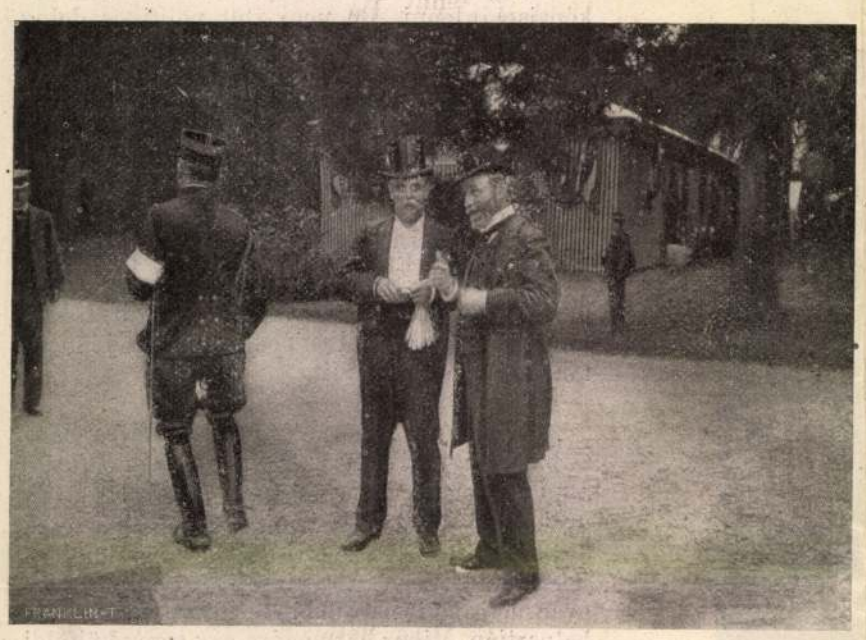

CASIMIR-PERIER AZ 1906-IKI FRANCZIA HADGYAKORLATON.

kövezetlen. Megszületett az az elmésség, hogy Budapest és főként Pest talajában *kőforrások* vannak, a melyek időnként kitörnek és gránitkoczkákkal borítanak el egy-egy darab földet. Ennek az iránynak, Isten segedelmével, már vége van, a fővárosnak sok szép új tere keletkezett és ime megérjük, hogy a fákat is, a melyeket elveszítettünk a ligetekből, visszakapjuk az utczákon. Igaz, hogy az ilyen városi fa látása nem szolgál zavartalan, teljes gyönyörűséggel épen annak, a ki a fát igazán szereti. Ezek a szegény városi fák az aszfalttenger közepén, egy tenyérnyi föld-szigeten, kerek vasrácsos ketreczben úgy festenek, mintha rabok vagy rabnők lennének, a kiket hazájukból, a *szabad földről* elhurczolt a nagyváros, hogy életét velük fölékesítse. Határozottan van valami megható a látásukban, mint a kalitkába zárt madárében. De az énekes madár a kalitkában is dalol és a szava így is gyönyörűséges. A fa is lombot hajt, virágba borul az aszfaltos úton is, itt is illatot áraszt a levegőbe és zöld pompájával fölüdíti az ember szemét. Ember is sok van a nagyvárosban, a ki jobb szeretne innen távol élni, csöndesebb világban, de a ki szintén rabja az aszfaltnak, minden vigasztalása a kalitkába zárt madár dala és a kalitkába zárt fa lombja. Ennyi vigasztalással, ennyi gyönyörűséggel a nagyváros igazán tartozik az ő dolgos rabjainak.

*

A rézöntő-legény. Egy becsületes rézöntő-legény — így irják az ujságok — folyamodványt adott be Budapest székesfőváros nemes tanácsához «feleség iránt». Arra kérte benne a tanácsot, válaszszon ki neki az árvaházak védettjei közül egy jóravaló, dolgos leányt, a kit ő azután az anyakönyvvezető meg a pap elé visz és érdeme szerint meg is fog becsülni. Egészen bizonyos, hogy ez a derék, tisztességes rézöntő-legény nem romantikus kedély. Se lelkének, se gondolatának nincs merész és kalandos szárnyalása. Soha se irt verset és czigány-primás-ábrándok nem csiklandozták a fantáziáját. Sőt valószinüleg nincs is neki fantáziája. A mi nem baj, mert ez a legény nem novellairó, hanem rézöntő. Rezet önteni pedig fantázia nélkül is nagyon jól lehet. De okvetetlenül van a jó fiúnak egy nem közönséges mértékben kifejlett tulajdonsága. Egy tulajdonsága, a melynek ekkora fejlettségében a nevét se tudjuk. Alapja ennek a tulajdonságnak a polgári fegyelem-érzés, a megállapított rendnek lélekből való tisztelete, az abszolut ellenkezője mindannak, a mi forradalom vagy szeczesszió. Ez a rézöntő-legény tudatában van annak, hogy neki semmiféle olyan érzése nem lehet, a mely az általános rend eszközeivel intézményesen meg nem oldható vagy el nem intézhető. Ha ez a rend besorozhatja őt katonának, besorozhatja férjnek is és ha megszabhatja neki, hogy milyen dohányt szivjon, megszabhatja azt is, hogy kit vegyen el feleségül. Az ő kérvénye egy nagyszerű demonstráczió a mellett, hogy ez a legény kiválóan meg van elégedve a hivatalos rend minden intézkedésével, különben nem folyamodnék ehhez olyan dologban is, a melyben nem muszáj. És épen ezért nem bölcs eljárás, ha a kivánsága nem csak teljesítetlenül marad, de még meg is birságolják a jó fiút, a miért — nem ragasztott bélyeget az instáncziájára. Ekkora bizalommal szemben ilyen elintézés valósággal tragikus és alkalmas arra, hogy alapjában rázkódtasson meg egy tiszteletet, a mely a tökéletesség illuziójából táplálkozott. A bizalmat büntetni nem szabad és ki tudja, akad-e valaki, a ki meg tudja győzni a a derék rézöntő-legényt, hogy, ha a folyamodása foganatos, a büntetés esetleg — még sulyosabb lett volna.

TATÁRRABSÁG.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta PEKÁR GYULA.

Másnap már lovon ült egész Marosszék. Margit és Judith, meg a ki volt többi udvarbeli hölgy, hintón kisérte a csapatokat. Január 4-ikére együtt volt a Fejedelem derékhada Szamosujvár alatt.

Ám Ő Nagysága maga egyelőre még nem mutatkozott a sátrak közt. Ott ült a városbeli Rákóczy-ház emeletén és penna volt a kezében; irta a fulmináros manifesztumot lengyel alattvalói számára s aláirta a kozák követek, Bohdanovicz meg Kovalewski előtt a hitlevelet, melyben már mint lengyel király biztosította a hetmán kiváltságait. Mihály és Péter ép abban a perczben jelentkeztek audiencziára, mikor a Fejedelem a Lubomirskitól érkező lengyel követet, Stanislawski Mihályt, elfogatta. A jelenet heves szavai kihallatszottak az előszobába. Stanislawski hiába hivatkozott követi jogaira, hiába ismételte, hogy hiszen királynak akarják őt a lengyelek, csak csinálja békésen s ne jöjjön haddal, — Rákóczy türelmetlenül rivallt rá:

— Eleget bolondítottatok polyák ármányotokkal! Én barátként ugyan, de haddal megyek új országomba, — lengyel barátaim számítsanak kegyelmemre, de ellenségeimet meg fogom büntetni! Te pedig egyelőre itt maradsz . . .

Nem volt ott apelláta. A követ háborodott arczczal jött ki a teremből és csakhogy nem kezet emelt, mikor Pánczél Demeter, a fejedelmi dragonyok kapitánya, elvette a kardját. Persze itt tartották, hogy honfitársait ne értesithesse a magyarok táborba szállásáról!

Odabent azonban a Tanácsurak még egyszer szót emeltek. Kemény János lépett Ő Nagysága elé:

— Kegyelmes Fejedelmem, — instált, — amúgy is kevés a lengyel barátunk, de, rogo humillime, még azt a keveset is elriasztjuk ezzel a proczedurával! És ha majd kisül, hogy Nagyságod suba alatt még a svéddel is szövetkezett ellenük, nemcsak hogy végkép elállanak, de biztos, hogy végkép ellenünk fordulnak . . .

Csakhogy Rákóczy Györgygyel már nem lehetett szólni. Konok daczczal emelte fel a fejét:

— Mondottam már kegyelmeteknek: én absolutus fejedelem vagyok!

És azzal kiiktatta prezencziájából az urakat. Magára maradva, büszkén húzta elő dolmánya melléből benevolus atyafiának, nagy Zrinyi Miklósnak a levelét. Eh, mit félnek úgy ezek a circumspektus erdélyi urak, mikor maga a nagytanácsú bán is csak helyesli vállalkozását és abban bizik, hogy majdan «Erdély által fog virradni az szegény magyarra is.» Nem látják a kishitűek, hogy ő, Rákóczy György az a «tündöklő csillag», a ki által csakugyan megjön a virradat! Nem kell kimélni a lengyelt, ellenkezőleg, meg kell büntetni sokféle ármánykodásáért! És hát ilyen értelemben vette elő még egyszer a pennát, — felsővidéki hivének, Mednyánszky Jónásnak czimére irt a császárhoz, kérvén semlegességét a háborúhoz.

Ezalatt egyre sokasodtak a csapatok a város alá. És bizony tán sohse látott még Erdély ilyen fényes hadi gyülekezetet. Temérdek helyet foglalt el a tábor és mértföldes térségen ragyogtatta a téli verőfény a sok tizezernyi új sisakot, meg frissen sujtásozott czifra öltönyöket. Gazdag és pihent országnak parádés serege volt ez, mely mintha csak farsangos menetre készült volna Krakkóba, kedvtelve vetélkedett a vitézi pompában. Az ország asszonyai, kik szivesen gyülekeztek bucsúra az udvar köré, hintón járták be a tábort és kiváncsian úgy hasonlitgatták, ki jött a legdúsabb kisérettel? Volt féltékenykedés és emberszólás elég! . . . Bethlen Druzsianna hordta legmagasabban az orrát, — az ifjak közül mégis csak az ő fia, Rhédey László, rukkolt a legfényesebb csapattal. Aztán személyük szerint mustrálták az egyes főembereket: deli Kemény Jánost, a fővezért, meg generális Nagy Tamás, Ébeni István és Pap András uraimékat. Milyen díszes Petki István, az udvari főmarsall, s milyen torzonborz, vad alak Sebessy uram, az oláhok vezére! Hát a székely generális, marczona Bakos Gábor, meg a német hadak főobestere, plundrás Gaudy uram! No de legdélczegebbek azért mégis: Béldi Pál, a háromszéki főkapitány, gőgös Bánffy Dienes és ifjú Tholdalagi Mihály . . . Ennyi vitéz láttára hogyne kerekedett volna jókedvük az asszonyembereknek, és a Fejedelem parancsából vigan is tánczoltak ők az urakkal minden este. Utolsó nap hajnalig ropták s az ifjak csintalanúl így bucsúztak a hölgyektől:

— Utolsó a tánez és mi mostan elmegyünk. Szegény ország, Erdélyország, — imhol Aszszonyországgá léssz te nélkülünk! Kegyelmetek csak sirassanak minket, mi majd tovább járjuk a «lengyel változót», de a krakkói szép kisasszonyokkal! . . .

Azon az utolsó reggelen végre a sereg élére ugratott a Fejedelem és kihúzta az ország kardját. Megindult a teméntelen hadak népvándorlása; Szamosujváron át libegő keszkenős ablakok közt vonult el a sereg. Tizennyolczezer lovas, ötezer gyalogos, hatezer oláh . . . belát hatatlan volt e hosszú kigyóként tekergő csapatok sokadalma. De ép oly hosszú, sőt tán még hosszabb volt a mögöttük húzódó társzekerek, málhakocsik és vezetéklovak sora. Legelől haladt Ispán Ferencz brigadéros egy lovas regementtel, utána Rákóczy György, a tanácsurak, főemberek, s ezeket követte egész pompájában az udvar. Mert úgy volt rendelve, hogy Báthory Zsófia és Zakrzeska Anna egész a máramarosi határig kisérjék Ő Nagyságát.

A kis Ferkó vigan ügetett a kocsi mellett, bent a hintóban azonban annál búsabban ült anyja oldalán a Fejedelemasszony. És hiába csitította őt, az öreg Báthoryné titokban egyre sirdogált és keseredten csak ezt hajtogatta lengyelül:

— Az én hazám ellen mennek, az én véremre szomjazik ez a sok szablya! És nekem velük kell mennem! Leányom, hát te nem

Kutató neve: Rusznyák Irén

Kutató cime: Bp. XV. Dessewffy u. 7.

Kutatás célja /tanulmány cime, megjelenés h elye/ Szárados úti művészfelep

Kért cimszavak: Keviczky Hugó
Maugsch Gyula
Margó Ede

1963. jul. hó 10. nap
1963. jul. 16.
1963. jul. 18.

285 m.

366 – 661

1974. Margó Ede.

Sz. Budapesten 1872-ben.

A gyermek agoniája.

G. Hauptman haldokló Hanneleját akkor ábrázolja midőn neki Krisztus az angyalokkal, anyja és három játszó társa jelenik meg. A vízből kimentett, rögtönzött ágyra fektetett és halállal küzdő gyermek, ki nyakán keresztet visel, fejjel jobbra fekszik. Bal keze és takarója lecsúszott, anyja reá borult és jobbját csókokkal halmozza el. A háttérben balról, az ég felé tekintő Krisztus áll két angyalkával. Közűlök az innenső, a kit a Megváltó átkarolt, virágot tart kezében, a tulsó pedig, a nála lévőt, az égbevágyónak nyujtja. Középütt kereszt bontakozik ki. Jobbról pedig három leányka képez csoportot. Krisztusnak és a két angyalnak fejét dicsfény veszi körül; az anya vállaira fátyol omlik; a játszótársak egyike énekel. Az ágyat deszkából és vasalt ládából hevenyészték össze. A szalmafonású széken edény van. Felirata a kereten középütt: »AGONIE« és jobbról: »E. MARGÓ PARIS«.

Márvány-dombormű, méretei 168·2 : 172·5 cm. — Lelt. sz. 1974. — Vétetett középületek diszítésére és más gyűjtemények gyarapítására az 1899 július 13-iki 50784 (478–899), az 1899 szeptember 15-iki 66317 (544–99), az 1900 október 2-iki 23951 (490–900), az 1901 január 13-iki 3495 (27–901) és az 1901 deczember 24-iki 85047 (34–902) sz. engedély szerint (490–900) 7000 K-án. — Kifizettetett 1899 október 4-én, 1901 február 7-én és 1902 január 21-én. — Elszámoltatott 1902 április 14-én (338–902). — Az elszámolást jóváhagyta az 1902 július 26-iki 27258 sz. leirat (592–902).

Jegyzet. Az 1901 november 16-iki felterjesztés (607–901) és az 1902 január 10-iki 92507–901 sz. utasítás (33–902) értelmében 1902 márczius 12-én ideiglenes állami letétül kiadatott a kassai múzeumnak (202–902). — Az átadást tudomásul vette az 1902 október 20-iki 69547 (763–902) és az 1903 január 8-iki 93408–902 (25–903) sz. határozat.

Pl. Vét. 1899.

Kassa.

III 3 – 68

valója.

Még aznap beadta lemondását, mint nagykövet és most annál határozottaban lépett föl Thiers ellen. Az ő műve volt, hogy Thiers bukása után Mac-Mahont választották meg a köztársaság elnökének. Ekkor mondta az öreg Thiers:

hanem névnapi és születési meglepetésül ajándékozta egyenkint barátainak. S mégsem kerülhette el a gúnyt, a párisiak gonosz nyelve így élcelődött rajta:

— Minek neki száz fogat, mikor még azt az egy gyeplőt sem tudta erősen megfogni, melyet a köztársaság rábízott. I—c

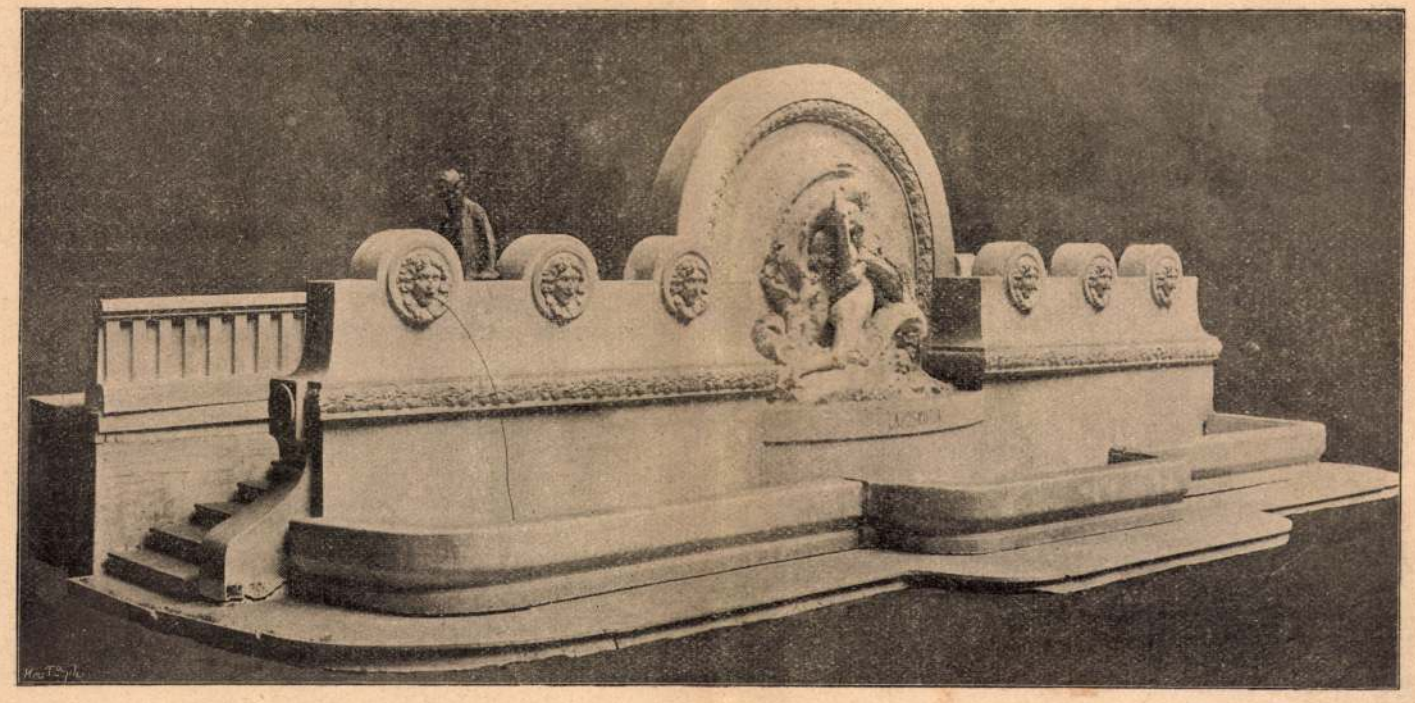

A Lajos-kútja pályaterve. Mintázta Margó Ede

Szirének karjai közt

Uj Idők 1901. VII. 123. l.

A császár-város magas arisztokráciája csak úgy hívta a hercegnét: die schöne Eliza. Maga a császár is így szólt

— Menjünk a szép Eliza báljára.

És együtt volt a fiatal hercegasszony palotájában mindaz, akinek a Burgba bejárója volt, vagy akinek itt nyitották meg a Burg ajtait.

A ragyogó terem egyik márványoszlopa mellett fiatalember állott s merengve nézte a táncolókat. Alig huszonötéves még. Fekete szemében az ifjuság ragyogó tüze, olajbarna arcbőrén az ifjuság rózsája. Azok közül való, akiket úgy hívnak: a selyemgyerek. Szépek, erősek, eszesek és szerencsések.

A szép Eliza, a palota úrasszonya, megállott mellette, legyezőjével gyöngén érintette vállát s hunyori szemével kérdőleg nézett rá.

— Szolgája, hercegnő.

— Nagyon szeretem báró, hogy ön is itt van. Be fogom mutatni őfelségének. Az önök családjának legifjabb legénytagja az én palotámban! ez a legteljesebb megtérést jelenti.

— Nem értem, hercegnő.

— Látja, az önök családjával az uralkodóház mindig szemben találta magát. Már első Ferdinánd hősei érezték az önök kardjának sulyos voltát. Nem akarták tűrni semmiképp, hogy a művelt német uralkodjék fajuk fölött. Bolondság. Végre is kiütötték a kardot a kezükből s a tigris-familia ifju, fejlett példánya, ön báró úr, most nyesett karmokkal, mint egy kezes és kedves bárány áll előttem. Óh, ez nekünk nem kis dicsőségünk . . . Jöjjön táncolni, báró.

Táncközben a szép Eliza folyton csevegett.

— Volt önnek egy őse. Több is volt. De ez az egy, akiről beszélek, nagyon veszedelmes ember volt. Az, aki a lázadó Rákóczinak volt a kancellárja s ott állott az ónodi sátor alatt a lázadó fejedelmi trónjának lépcsőjén. Talán Ferenc vagy Károly a neve. Ön jobban tudja.

[illegible] a vállára sújtott. Tudja mi történt azután?

— Nem, hercegnő.

— A turóci követeket, a császár híveit, ott a gyűlésen összevagdosták, azután Bercsényi mondott egy beszédet, a gyűlölet tüze lángolt minden szavában. Tud ön magyarul?

— Nem.

— Azért csak magyarul mondom. A beszédét így fejezte be: eb ura a fakó! Erre a gyűlés tagjai — nagyon sokan voltak — kiállítottak egy nyilatkozatot, elnevezték azt országos törvénynek és aláírták. Az ön kancellár-őse, Ferencnek vagy Károlynak hivták, harmadiknak írta alá. Természetesen, a báró azt sem tudja, mi foglaltatott abban a nyilatkozatban? Borzasztó vakmerőség. Felségsértés Trónvesztesnek nyilatkoztatták a dicsőséges császári házat. Nevetséges. Azt mondták: mi magyarok magunk akarunk az országunkban urak lenni. Az ön lázadó őse valahol Kis-Ázsiában pusztult el.

A fiatal egény szédülni érezte a fejét és elámultan nézett a szépséges piros ajkakra, amelyek még mindig beszéltek.

— Azt kellett hinnünk, hogy az az érzés, amely elszántan, dacosan, a fajszeretet lángolásában nézett reánk, át fog öröklődni apáról-fiúra: de ön itt van, minderről mit se tud s a mi selyemgyerekünk. Igazán örvendek. Ön jól táncol. Fölhivom önre a fenséges főhercegnők figyelmét. Most köszönöm s vegye figyelembe, hogy az én családomból heten estek el virágos ifjuságukban a mohácsi vérmezőn s látja, én vendégemül üdvözlöm a császárt.

Mosolyogva, ékszerektől körülragyogva, elsietett. A fiatal báró nézett utána és semmiképp se tudott tisztába jönni se magával, se azzal a ragyogó asszonnyal. De valami megnevezhetetlen harag támadt föl a szívében önmaga ellen. Egy udvari méltóság állott meg előtte.

— Mária Stella Ludovika főhercegnő ő fensége táncolni óhajt önnel.

Tüntetések a véderőjavaslatok ellen — Az Uj Idők fényképe

GÖDÖLLŐ ÉS RÁKOSPALOTA KÜLDÖTTSÉGE AZ ANDRÁSSY-UTON

Csak így érthető meg az a nagy felindulás, amely tegnap reggel erőt vett rajtam, az első alkalommal, hogy felséges urammal szemben a kötelességemről — hacsak pillanatra is — megfeledkeztem.

Soha, még a legkésőbb öregségemben se fogom elfelejteni a tegnapi délelőttöt.

Tegnapelőtt este a szokásos harmadnapi szabadságomat élveztem. Minden harmadik napon ugyanis fölvagyok mentve a szolgálat alól, s családom körében tölthetek pár boldog és kellemes órát. Rudolf, az orvosfiam, ilyenkor családostul nálunk vacsorál, Zsófi lányom férjestől, kisleányostól együtt nálunk tölti az estét, s éjfélig is elbeszélgetünk jó, öreg uramról, akihez szerencsés végzetem, odafűzött . . . Így volt tegnapelőtt is, mindnyájunk együtt ültünk az ebédlő asztala körül, vidáman csevegtünk, amíg a gyerekek félrehajtott fejjel bóbiskoltak, — a mikor a szobaleány csöndesen benyitott.

— A nagyságos urat egy öreg nő keresi, — mondta, hozzám fordulva.

— Engem?

— Igenis. Azt mondja, hogy a jó isten is meg fogja áldani a nagyságos urat, ha csak pár percre is fogadja.

Intettem, hogy vezesse be a furcsa látogatót, aztán letettem a szivart s magam is benyitottam a szalonba. Öreg, töpörödött anyóka állott előttem, a fején fekete selyemkendővel; a kezében egypár hangosan csipegő tyúkot tartott.

Bámulva néztem rá, mire ő szégyenkezve nyujtotta felém a pirostaréju tyúkokat.

— Óh, nagyságos Hubert úr, — mondta siránkozva, — fogadja tőlem kegyesen ezeket az apró jószágokat . . . Mást hoztam volna, de szegény vagyok, mint a templom egere, özvegyi gazdaságomból ennél különb ajándékra nem telik . . . Nincs egyebem ennél a két szegény tyúknál, de szívesen megválok tőlük, ha az alázatos kérésemet meghallgatja . . .

Annyira meglepett a furcsa beszéd, hogy semmit se tudtam válaszolni neki. Az anyóka azonban kicsurgó könyekkel folytatta:

— A király elé akartam menni, de a palotából kikergettek a tyúkjaimmal együtt. Huszonnégy óráig ott ácsorogtam a kapu előtt, a silbakoló katonákat nézegetve, amikor egy jószívü aggastyán — azt hiszem, a király kertésze volt — barátságosan szóba állt velem. Mikor a panaszomat meghallgatta, — áldja meg érte az Isten, — így szólott: Menjen Hubert úrhoz, a király komornyikjához, az derék ember, s nem fog sajnálni egy jó szót a felségnél, ha megtudja, hogy egy szegény özvegyasszonyon segíthet. Késő estig bolyongtam, amíg nagynehezen idetaláltam, s most térdenállva kérem, hogy hallgasson meg, segítsen rajtam . . .

Térdreborult előttem s csak nagy fáradtsággal tudtam fölemelni a padlóról.

— Hát mi a baja? — kérdeztem megindulva.

— Két fiam van, az egyik a falu szégyene, iszákos, korhely, éjjelező, aki az utolsó vánkoskámat is eladná, csakhogy italra teljék neki. A másik áldott, becsületes lélek, öregségem támasza és gyámolítója. Ezt a másikat, a szememfényét, a király elvitte katonának. Mi lesz velem, ha három esztendeig haza nem bocsátják? Nemcsak a nyomorult kis gazdaságom pusztul el, de engem

Cigánybanda a gödöllőiek küldöttségében

akármi lesz ezután már a világból, csakhogy Pósa fészket rakott . . . Áldja meg az Isten!“ Ennyi volt a tószt. És sírva borult az asztalra.

*

Mikor már érezte közel végét, könyezve kérte hűséges feleségét.

— Ne hagyj el Ilonkám, járj el gyakran a síromhoz. Hozz mindig virágot, de hozz mindig egy szálat Pósáéktól is.

*

Nagy beteg volt már, mikor Pósa Lajos felköltözött az őszszel falujából Budapestre. Dankó már nem látogathatta meg. Két nappal a halála előtt kérve kérte a feleségét, hogy hozasson egy tolókocsit.

— Minek kell Pistám, jobb neked most az ágyban.

— Hozass, az Isten áldjon meg Ilonkám, tudod, hogy nem láttam még Pósa Lajos fészkét. Hadd vitetem el magam hozzá.

A felesége biztatta, hogy legyen türelemmel, amíg egy kicsit megerősödik, — de azt már nem várta be szegény Dankó Pista.

*

Utolsó éjszaka is, mikor már fölötte suhogott az enyészet szelleme, egyszerre csak papírost kért és ceruzát s reszkető kézzel csak annyit írt rá: Pósa . . . Többet már nem tudott leírni.

Néhány óra mulva elszállt dalos lelke a magasba, az örök mezők felé, ahol nincs se cigány, se király . . . Elszállásában talán nem is kisérte más, csak a mezők végtelenbe röppenő dalosa: a szürke pacsirta . . .

d. b.

Az anyóka tyukjai

Írta Szomaházy István

Tudom, hogy sok az irigyem, s nem is csodálom, hogy így van: hiszen a közönséges ember szemében csakugyan nem lehet kis dolog, hogy valaki a király első, bizalmas komornyikja. A barátaim, akikkel néha kedélyesen el-elszórakozunk, a rokonaim, meg azok, akik csak távolról ismernek: bámulva, sőt megilletődve néznek rám, mintha felséges uram földöntúli nimbusából az én szerénységemre is kisugárzanék valami. E jó emberekre a tündérmese ragyogó csodaszerűségével hat, hogy én vagyok az, akit a király elsőnek csönget be, ha álmából fölébred, aki a felséget húsz esztendő óta öltöztetem, s aki este, a lefekvés előtt, utóljára jelentkezem fölkent színe előtt a teával . . . A halandó, aki milliók hatalmas urát, a földi istent, emberi pongyolában láthatja! Nem csodálom, hogy a közönséges embereknek imponálok, hiszen akárhányszor megtörténik, hogy egy-egy miniszter, maga a kancellár, jelentéssel járulván a felség elé, nyájasan megszólít, s a hogylétem felől tudakozódik. Mindnyájan tudják, hogy hatalmas uram érdemetlenül ragaszkodik hozzám s hogy talán még utazni se bírna nyugodtan, ha engem ott nem érezne az udvari kocsi fülkéjében.

Húsz év óta minden nap reggeli hatkor szólal meg a felség hálószobája előtt a villámos csöngetyü. Ötkor kelek, hogy a csöngetyüszóra már készen legyek, s a következő pillanatban beléphessek koronás uram legbensőbb termébe. Szó nélkül mélyen meghajlom, amit ő felsége nyájas mosolylyal viszonoz. Aztán eloltom az éjjeli lámpát, kitárom a parkra nyiló ablakszárnyakat: a király ezt télen-nyáron így kivánja. Aztán — még az ágyban fekve — megszólít:

— Milyen idő van, Hubert?

Hódolattal referálok az időről s javaslatot teszek a fölveendő ruhadarabokra vonatkozólag. Ő felsége tudvalevőleg épp úgy szereti a polgári öltönyt, mint a katonait, s ha valami hivatalos parádé nincs, hát császárkabátban, cilinderben, sőt néha egyszerü puha kalapban, kezében ezüstfogantyus bottal, jelenik meg a székváros utcáin. A ruhatár öt óriás szobáját az egész udvarnál én ismerem a legjobban, s ritkán esik meg, hogy a felség az alázatos javaslataimat el ne fogadná. En készítem el a fürdőt is. amely télen-nyáron nem lehet több tizennyolc foknál; Ő felsége, hatvankét éve ellenére, most is szenvedélyes barátja a hideg víznek. Mikor az öltözködéssel készen vagyunk, a király a déli zárt terraszra megy, hogy első reggelijét elfogyassza; a teát itt még én szolgálom föl, bár ez tulajdonképpen már nem tartozik a resszortomba. A déli terraszt ugyanis lift köti össze a konyhával, ahol Regnier úr, a francia szakács, várja kora hajnal óta a felség ébredését . . .

Húsz év óta naponkint ez a dolgom; megöregedtem, a gyermekeimről is gondoskodtam, de azt hiszem, hogy e rengeteg idő alatt még egyetlen egyszer se szolgáltam rá felséges uram haragjára. Szó nélkül, mély alázattal végzem a kötelességemet, s csak akkor beszélek, ha koronás uram a kérdésével kitüntet. Azt hiszem, ez a tulajdonságom az, amivel leginkább rászolgáltam a hozzám való kegyességére. Ő, aki mindig hallgatag és szomoru, szintén látja, hogy én se élek vissza a helyzetem kiváltságával. A beszéd bizonyára a terhére van ez örökké bánatosan mosolygó öreg embernek; mindig levert és kimerült kissé, amikor a miniszterei hosszasabban referálnak neki . . . Pedig akkor is csak bánatosan mosolyog, az ő fenséges, egyszerü, egészen a szívig ható melankóliájával. És mégis, akárhányszor megtörténik, hogy egy-egy bizalmas kérdésével kitüntet; érdeklődik a családom iránt, a leányom férjhezmenetelekor Ő vetette meg Nebur gróffal az összes ezüstnemüeket, s amikor a fiam az utolsó doktori vizsgáját letette, még azt is el kellett mondanom, hogy a székváros melyik utcájában kezdi meg az orvosi gyakorlatát . . . De arra még sohase volt eset húsz esztendő óta, hogy én felséges uram kérdése nélkül az ajkamat beszédre nyissam . . .

Margó Ede műve

SZILÁGYI DEZSŐ MELLSZOBRA

Leleplezték március 29-én a budapesti ügyvédi kamarában

Ujdok 1903. IX. 15.

És jó apám kézen fogott s elvezetett — Böszörményi László börtönébe.

Mi egy hároméves, fénysugárba fürdő, szabadsághoz szokott gyermek előtt a börtön?

Szabadság? ... Fogság? !... Alkotott egyáltalában magának fogalmat róluk? Alig!

Talán én se értettem volna meg, hogy miért olyan sápadt, miért olyan kimerült az a szép, fekete szakállu bácsi, ott abban a toló-székben, ha apa felém hajolva, suttogva nem kérdi:

— Láttál-e már fecskét kalitkában?

— Láttam.

— Mit csinált?

— Se nem evett, se nem ivott, se nem dalolt, csak ült és szomorkodott.

— Beteg volt?

— Nagyon.

— Miért?

— Mert bezárták.

— No lásd, kis leányom, ez a bácsi egy olyan szabadságszerető, tavaszhirdető fecskemadara volt nagy Magyarországnak, és ezért őt is bezárták. Érted?

— Értem! — feleltem megilletődéssel, és úgy szerettem volna rájönni, hogy az a piros posztóból szegett szürke köntös, amely egészen betakarta Böszörményit, nem rejt-e hosszu, hosszu fecske-szárnyakat?

Később, amikor halálát megtudtam, egész biztosra vettem, hogy azok a szárnyak csakugyan ott voltak a vállán és azok röpítették a mennyországba.

— Ugye-e, fog reám emlékezni néha? — kérdezte és áttetsző, remegő kezét szőke fejemre tette.

— Fogok! — feleltem meggyőződésel.

És igazat mondtam, mert ha elfeledném is történelmünk nagy martyrjait, Böszörményi László örökre bevéste emlékét lelkembe, ő, akit szemtől-szembe láttam, akinek betegségtől, bánattól gyönge hangja a nevemet suttogta, akinek tekintete szeretettel csüggött rajtam. És tudom biztosan, hogy ez a tekintet, ha csak egy pillanatra, is, de rajongó lelkének egy utolsó szárnyalásában azonosította az én kis ébredező lényemet, a megálmodott nagy, dicső Új Magyarországgal.

SZIKRA

Extázis

Nem bírok többé a dalokkal,
Egész tenger zúdúl fölém!
S én fekszem ringatózva lágyan
E tenger csillogó ölén.

Rőt alkonyat ... tavaszi napfény ...
Majd délibáb játszik velem, —
Teli szivemből majd kicsordul
Ezer zsibongó érzelem.

S dalolok mindig: reggel, este,
S nem törődöm már semmivel;
Így csattog, nóláz a madár is:
Dalolok, mert dalolni kell.

A koboz húrja mind lepattan
Ép rajta már alig akad,
De többé nem a fájdalomtól,
A dal gyönyörétől szakad!

... Nem bírok többé a dalokkal,
Egész tenger zúdúl fölém —
S én fekszem ringatózva lágyan,
E tenger csillogó ölén ...

M. Kornis Aranka

Prielle Kornélia Dérynéről

Déryné Naplója, ez a nagyérdekü könyv, fölkeltette Prielle Kornélia érdeklődését is. Meglátogatva őt, fölkértem, írná le visszaemlékezéseit. Ezek becsét emeli, hogy Prielle Kornélia épp abban az időben ismerkedett meg Dérynével, mikor naplójának vége szakadt.

Prielle Kornélia, hogy vele 1843-ban megismerkedett, többször fölkereste. Ott találta az asztalnál: írogatott.

— Mit ír mindig Róza néni?

— Jegyzeteket, — mondá. — Később majd megírom ebből a naplómat.

S ezek a jegyzetek híven, pontosan tartalmazták a napi eseményeket, ha némelykor dátum tekintetében cserbe is hagyta Dérynét emlékezőtehetsége.

Kedves, felejthetetlen emléke a művésznőnek, mikor először ismerkedett meg Dérynével.

1843 márciusában történt. Igazgatója, Tóth István, mintegy kedveskedésből elvitte Zilahról Kolozsvárra. Épp érdekes előadás volt, Komlóssy Ida jutalomjátéka: Othello.

— Tehát ott ülök a színházban, feszült várakozásban, boldogan, hogy mindjárt mily szépeket fogok látni, — írja Prielle. — Egyszerre csak tüneményes alak ül mellénk. Tóth István elkiáltja magát:

— Déryné lelkem!

Ő viszont örömmel:

— Pista, hol jársz itt?

— Kilényivel akarok a jövőre egyezkedni és ennek a kis majomnak megmutatni egy nagy színházat és művészeket.

— Hadd lássam a kis majmodat! Sok szépet hallottam már felőled, kicsikém.

No de kezdődött a játék. Meghitt, hogy másnap látogassuk meg. Mondjam-e, hogy megoszlott a figyelmem a Dérynét való folytonos szemlélésben? Először, mert varázshatással volt reám az ő művészi hírneve, másodszor mert megbámultam az elegánciát. Ő nagy előszeretettel írja le könyvében öltözködéseit, úgy látszik kedvtelése és izlése volt hozzá. Akkor is egy általam el sem képzelhető szép atlaszköpeny volt rajta, fehér, kék és fekete csíkokkal, ennek kis fekete gallérja és a fején fekete bársonykalap az álla alatt csokorra kötve. Homlokán piros rózsa a kalapba tűzve. (De sokszor láttam még azt a piros rózsát ilyenformán a homlokára illesztve!) Mondom, tünemény volt nekem. Mindig hallottam, hogy Déryné nem szép, de nekem tündéri volt és csak a másnapi látogatásnál tettem azt az észrevételt magamban: Milyen kár, hogy két jelentékeny nagyságu szemölcs van az arcán és hogy egy kicsit nagy a szája. De milyen vastag a dereka! Pedig nem volt kövér. Pedig akkor már ötven éves lehetett.

Az igazgatók egyezsége megtörtént és ez év márciusában már együttes igazgatásban ott működtek Marosvásárhelyen. A művésznőt naiv szerepeire Déryné oktatta, jó szívvel, neheztelve Kilényire, ki egyízben így szólt hozzá:

— Sógorasszony, játszsza el még egyszer Lazarillát, a kis cigányleányt, vagy ezt, vagy amazt; hadd lássa ez a kis lány.

— Úgy, csak egyszer és aztán elbúcsuzhatom tőle — mondá Déryné kissé sértődve.

Különben is sokszor neheztelt, különösen a máig is élő Gósné miatt, kivel az opera dicsőségében már osztozkodnia kellett. Gyakran élénk szóváltások voltak, mikor még Johanna nővére, de leginkább férje — Kilényi — pártján volt. Ilyenkor minden kis szóváltás a sok pántlika és virágra való pazarlás szemrehányásával végződött.

Utóbb elhagyta a társulatot és Prielle nem is látta őt, csak 1846 nyarán Debrecenben, Feleky Miklós társulatánál. Feleky sokszor beszélt róla. Ekkor már, az előző években, anyaszerepeket játszott, mint a Fehérekben az

Régen...

Böszörményi László

Nagyatyámat sohasem ismertem. Mire az én apró, táncos lábaim elsőt léptek volna, ő már hosszu, áldásos életének fáradalmait ott pihente ki az általa ültetett gyönyörü fenyők alatt.

Pedig mindig azt képzelem, hogy nagyon, nagyon szerettük volna egymást. Két közös szenvedélyünk volt: a könyv és a virág. Bizonyos tehát, hogy ez a közös két szenvedély szoros kapocs lett volna közöttünk. De későn érkeztem.

Akkorára már nemcsak az ő szeme zárult be örökre, de az ő kedvenc könyveiről is azt mondták, hogy holt nyelven vannak írva. És így az én sóvár tekintetem már csakis a kezdőbetük piros cikornyáit találhatta szépnek... De a virágok, — azok még akkor is nyiltak és nyilnak még most is, — egyenes leszármazásban azoktól, melyeknek magvát, galyát ő gyűjtögette, ő ojtogatta.

Úgy mondják, végtelenül bölcs és rendkivül nagytekintélyü ember volt az én jó nagyatyám. Az egész vármegye hallgatott szavára, még legjobb barátja és rokona: Kölcsey Ferenc is nem egyszer kért tőle tanácsot. (És hogy ez igaz, sűrű levelezésük gyüjteménye tanuskodik róla legjobban.) De amellett, hogy bölcs volt, még jó ember is volt, ami különben magától értetődik, mert lehet rosszszívü ember okos is, szellemes is, eszes is, de bölcs az nem lehet! Azt drágábban adják! Ahhoz az kell, hogy szív és ész teljesen egyenlő értékü legyen és összhangban együttesen működjék.

Hanem, ha nagyatyámat nem is leltem az élők között, szelleme ott lengett a szülői házon és első benyomásaimat sokban neki köszönhetem.

Együttes munka
Margó szobra

Akkor még közel voltunk a rémuralomhoz, de már telisden tele az újjáébredés mámorával.

A koronázás nemrég zajlott volt le, s misem természetesebb tehát, minthogy nővéreim mindig arról beszéltek. De az öregeknél lassabban gyógyult a seb és ezért ők már csak inkább Jellasichot és Haynaut emlegették. Különösen az utóbbit, akinek kastélya alig kétóránnyira volt a mi kis falunktól, és ugy mondják, hogy ez a átkos emlékü zsarnok kényúri kedvében olykor-olykor még azt is megtette, hogy ellátogatott volt nagyatyámhoz, mint jó szomszédhoz illik.

Később kitudódott, hogy ennek a nagy megtiszteltetésnek tulajdonképpeni célja az volt, hogy nagyon szerette volna birtokát a mienkért elcserélni és annyira vágyott a nagyatyám máris híres szép parkjára, hogy hajlandó lett volna jól rá is fizetni, de az öreg úr dehogy adta volna! Abban az időben még úgy gondolkoztak a birtokos urak, hogy amely földet Árpád idejében foglaltak el az ősök, azon túladni nincs joga az unokáknak, se pénzért se cserébe. Az alku tehát nem jöhetett létre, de Haynau mégis el-elnézett hozzánk, ki tudja, hogy miért? Lehet, hogy unta magát otthon.

Egyszer — úgy mondják — ismét hozzánk készült, még pedig ezúttal a „kis udvarba" atyámhoz.

Anyám azonban semmiféle rábeszélésre se volt hajlandó a „hóhért" házába engedni. Hiába érveltek a férfiak, hogy így lesz! hogy úgy lesz!... ő hajthatatlan maradt, és íme, csakugyan, — amikor Magyarország réme leszállt kocsijáról, és mosolyogva, nyájaskodva közeledett anyámhoz, ő kezeit hirtelen hátra téve, fagyos bólintással fogadta vendégét. Majd parancsolólag intett egy inasnak, és az két egyszerü nádszékkel tért azonnal vissza.

— Se a házba, se a kertbe, hanem csak a pitvarba tedd őket! — rendelte anyám fölénynyel, aztán míg az egyikre leült, a másikkal Haynaut kinálta meg.

Öt perc mulva nem volt a zsarnok sehol, csupán egy távoli porfelhő jelezte, hogy ott messze az országúton egy nagyúri kocsi s négy megkínzott táltos rohan, mint a szélvész.

Hogyan kerültük ki a Haynau bosszúját, nem tudom, de úgy látszik nem volt semmi utókövetkezménye anyám kuruc vendégfogadásának, — mert mire évek mulva ezt az esetet elmesélték nekem, mindenkinek tiszta megelégedés tükrözött arcán. — Ha pedig ellenkezőképpen ütött volna ki, mégis csak megrótták volna ez „asszonyi esztelenségért", szegény jó anyámat.

Nem is emlékszem második honleányi ténykedésére, valószinü pedig, hogy sokszor lett volna mit följegyezni, ha elárulta volna, de mind igazi magyar nőhöz illik, jó és nemes tetteivel soha sem dicsekedett. Egyet azonban kénytelen vagyok bevallani, azt hogy Kossuhtot nem szerette: — Neki köszönjük, hogy megszünt az ősiség, — mondta nem egyszer és ilyenkor mindig nagyon haragudott. Én semmit se értettem az egészből, de azért soha se mertem a Kossuth-nótát előtte elénekelni. Pedig hogy tudtam! — Apától ellenben mindig kaptam egy-egy fényes piculát, ha lelkesült falsettoban eldanoltam.

Egyátalján apa volt az, aki a magyar érzelmeket ápolta, fejlesztette lelkemben. Ő volt az, aki egy szép márciusi reggel elrendelte, hogy legszebb kis fehér ruhámba öltöztessenek, aztán mikor kifodrozva, kibodrozva előtte álltam, az ölébe vett, s azt mondta:

— Most el foglak vinni egy nagyon beteg, nagyon szerencsétlen, de nagyon jó bácsihoz, aki halála előtt még egyszer utólszor látni akar téged.

Uj Idők 1901. VII.

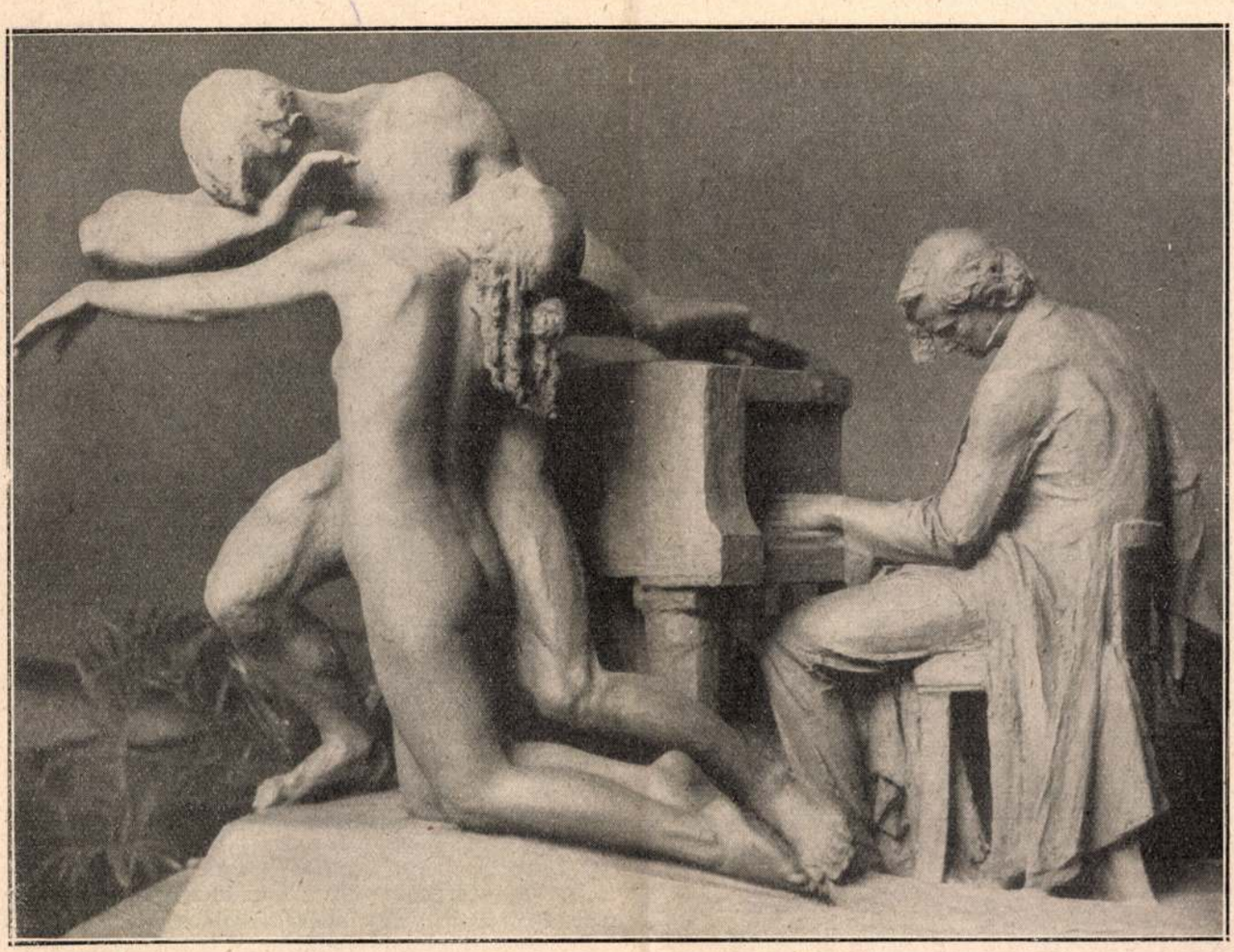

Chopin. Margó Ede szoborműve

— Meg sem imádkoztattad?

— Olyan álmos volt! Imádkoztam helyette én.

Lehajtott fejjel ült az asztalnál. Kata sem szólt többet, ő sem. És mikor vacsora után sem mozdult Ragyogó Gábor, hanem egy helyre bámult, mintha ki tudja, kit látna a bohókás árnyékok helyett a falon, az asszony készen volt a diagnózissal és legszívesebben sírvafakadt volna keservesen:

— Elvesztette valahol a szivét! Most már igazán elvesztette!

A másik gondolata már bosszúvágy volt:

— Dejszen! Majd megtudom én, hol maradt!

Folytatjuk

Szilveszteri zsolozsma

Szeretném szétküldeni lelkemet,
Szeretném átölelni a világot!
Hogy minden szív, mely sokat szenvedett,
Minden sors, amely bút, csapást kiállott,
Ültessen máma szép reményvirágot.

Hogy ez az éj, mely ha sírjába dűl,
Véle megy egy év minden gondja-búja,
Ez év utolsó fénysugáros éje
Boldog hajnalnak legyen a meséje,
S egy szebb jövőnek rózsakoszorúja.

Tünjön ma el, ami balsejtelem,
Ne mondjátok, hogy: „Még rosszabb lesz, meglásd!"
Tanuljatok meg egyszerűen élni,
Sosem csüggedni, mindig csak remélni
És szeretni, nagyon szeretni egymást.

Csillagsugár, zsolozsma és harangszó,
Régi imák szent, halk fohászai
Hirdessék azt, amit megtörött, áldó
Tekintetével mondott a Megváltó:
Hinni, szeretni, megbocsájtani!

Farkas Imre

Uj Idők 1930. 1. sz.

Színház

I.

Matyika színésznő szeretne lenni

— Bemutató a Vígszínházban —

Nincs a földkerekségnek olyan országa, ahol színészek, színésznők annyira népszerűek volnának, mint minálunk. Itt hatásuk nemcsak addig tart, amíg a fényszórók sugaraiban állnak. Igazi hatásuk voltakép akkor kezdődik, mikor lefestik magukat s a színészbejáróη át kilépnek az utcára. Erre a képzelet újra kendőzi őket, felöltözteti, még regényesebb ruhákat aggat vállukra. Egy másik legenda fonódik köréjük.

Tessék levizsgáztatni bármelyik pesti boltilányt, vidéki földbirtokos-kisasszonyt, gimnazistát vagy *messenger boy*-t, mindegyik hibátlan választ ad aktoraink magánéletére vonatkozólag. Nekik nincs is magánéletük, csak közéletük. Tisztelőik tudják korukat — a nyilvánosan bevallottat, melyet lexikonok tartalmaznak és a hiteleset is —, családfájukat, étrendjüket, különböző házasságaik, elválásaik izgalmas történetét, rigolyáikat és kártyaveszteségeiket s készségesen fölvilágosítanak bennünket a nap és éj bármely órájában, élőszóval vagy levélben arról is, hogy melyik primadonnánknak vették ki gyermekkorában az orrmanduláját s melyik hősszerelmesünk játszik vakbéllel vagy anélkül.

Párizsban, a sok szinház városában, eleinte meglepődve tapasztaltam, hogy a franciák színészeiket, színésznőiket egyszerűen a drámai művek végrehajtóközegeinek tekintik, különben édeskeveset törődnek velük. Emlegetnek ugyan egy-egy elsőrendű csillagot, de gyakran megesik, hogy a drámaírók azoknak a művészeknek, művésznőknek a nevét se ismerik, akik tulajdon darabjaikban szerepelnek. Ott az irodalom áll az érdeklődés homlokterében. Előttük a mi színészlázunk ismeretlen.

Gaal Franciska, aki a „Matyika színésznő szeretne lenni" címszerepét játssza... Angelo fényképe

Csathó Kálmán erről a szinész-lázról irt kerekded, elmés vigjátékot. Nemesi udvarházaink, vadszőlővel befuttatott kuriáink kedves megfigyelője, ezúttal kirándulást tett Pestre, egy pesti úrileányt mutat be, akit megszédít a siker vágya. Matyika színésznő szeretne lenni és színésznő is lesz, minden poklon, minden szerelmi mennyországon keresztül. A vigjátéki hősnő, a dramaturgia szabálya szerint végül elbukik. Itt mindenki elbukik, kudarcot vall, hoppon marad az apa, az anya, a két kérő, sőt a minden hájjal megkent, hires színész is, — a leány tanítómestere is, — csak ő diadalmaskodik. Hogyisne győzne, mikor már születésénél fogva az élet vérbeli komédiásnője.

Az iró erre a kirándulásra magával hozta azokat az értékeit, melyek nevét becsülttté tették: természetes kedélyét, frisseségét, humorát. De nem felejtette ott azt a képességét sem, melyet rendezői pálváján művészi tökéletességű csiszolt: rendezői ötletességét, gazdaságosságát. Kevés ilyen egy bordába szőtt vígjátékot láttunk utóbb. A cselekmény ütemesen, változatosan rohan előre. Az a jelenet, melyben a két pórul járt, polgári udvarló ravaszdi együgyüséggel vallomásra igyekszik egymást bírni, a jókedv, a szatira drámai csecsebecséje.

Csortos a nagy szinészt játssza, a mestert, mesterien. *Rajnay, Törzs* aranyosan lurkósak. A címszerepet *Gaál* Franciska alakítja. Neki irták a szerepet vagy róla? Nincs nála szinésznőbb szinésznőnk. Menynyi izes öngúny, mennyi borsos életismeret lakozik minden csibészes rezzenésében. Engedje meg a művésznő, hogy *Baudelaire* latin versével dícsérjem: *„Panis salsus, mollis esca, Divinum vinum, Franciscal"* Valóban úgy libeg ő e játék hullámain, mint egy fel-feltünő, el-eltünő csalétek, halétek, melvet a körötte uszkáló csukák nem bírnak megközelíteni.

II.

Csákváriak.

— Földműves-játékszín a Kamara Színházban. —

Eddigi életemnek több, mint felét magyar vidéken éltem le, egy nagyvárosban, vagy — ami nálunk egyre megy, — egy kisvárosban.

Sietek tehát megjegyezni, hogy tősgyökeres városi vagyok. Gyermekkoromban előbb tudtam, hogy mi a villamosság, mint a homlítás s már rég sutbavágtam bábuszínházam figuráit, mikor künn a mezőn egy eleven ürgét láttam. A két műveltséget — a városit és mezeit — egyformán nagyra tartom, anélkül, hogy bármelyiket túlbecsülném, a másik rovására.

Abból se csinálok titkot, hogy nem igen bírom a mézes-mázas népieskedést. Ha valamelyik szindarabban ezt hallom; „János gazda béóvakodott a pitarba" éppúgy befogom a fülem, mintha ezt hallom: „a nagy, véres kiteljesülések". Azt hiszem, ez a kettő egy húron pendül: a negélyeskedés túlfeszített, hamisan hangolt húrján.

Ezek után bejelentem, hogy alig emlékszem olyan színházi estére, amely annyi termékeny izgalmat, ámulatot keltett volna bennem, mint az, melyen a csákvári földmívesek *Paulini* Béla talpraesett, bájos játékát adták elő, a Háry Jánost. Pirosló füllel, kigyulladó szemmel figyeltem. Felvonásközökben meg-

A Szacsvay-szobor leleplezése Nagyváradon. Margó Ede műve, leleplezték március 15-ikén

A császár nagy úr, a vélemények mindezek dacára megoszolnak. A Sherlock Holmes irodalom nagyszámu barátai között igen sokan vannak, akiket a „Baskervilli kutya" nem elégít ki, és akik még mindig a régi formát részesítik előnyben. Szó sincs róla, a „Baskervilli kutya" is gyönyörü, de kissé túlsok benne a filozófia. A régi darab ellenben méltó volt Conan Doyle nagy szellemèhez, amely Bonn urat megihlette. Évekig tartott, míg ez a tökéletes mű kialakult. Számosan próbálkoztak meg az izgató feladattal, hogy a nagy detektivet hozzá méltó módon színpadra hozzák. A legügyesebb irodalmi tolvajok, — Schönthan úr és társai — e célra egész művészetüket szólították sorompóba. Nem sikerült. Végre megjelent Bonn és megirta az ő „Sherlock Holmesát", amely kétségkivül a legtökéletesebb detektiv-komédia, és amelyet a német császár háromszor, a trónörökös ötször nézett végig.

A történet Sherlock Holmes lakásán kezdődik. A nagy férfiu nincs odahaza, barátja, a kissé hülye Watson orvos cseveg a háziasszonynyal. A háziasszony éppen azon a ponton van, hogy a detektivek díszét kidobja, részint pontatlan fizetés, részint mértéktelen hegedülés miatt. Odakünn csengetnek. Egy gyanus csavargó kopogtat, de mire az asszony ajtót nyit, már nincs sehol. Mialatt keresik, a csavargó a kéményen keresztül leereszkedik a szobába. Természetesen senki sem ismeri meg és ő természetesen nem más, mint az öt világrész összes gimnázistáinak ideálja: Sherlock Holmes.

Az érdemes férfiu nem ok nélkül végez kora reggel gimnasztikai mutatványokat. Lord Katogant titokzatos módon meggyilkolták és a hivatásos detektívek — akik természetesen szamarak — nem tudnak semmit sem kisütni. Holmesnek azonban van egy teóriája az esetről és ennek a teóriának a kedvéért jön be a kéményen. A detektivek, akik végszóra megjelennek, eleinte nem akarnak hinni. De Holmes bebizonyitja nekik, hogy igaza van. A gyilkosság lefolyása egészen világos. A gyilkos beküldte a lord egy rég meghalt unokaöcscsének a kártyáját. Mialatt a kártyát bevitték, ő lecsúszott a lépcsőházba, fölmászott a kéménybe, azon át behatolt a lord hálószobájába, ahol az öreg, beteg úr egyedül ült, valami újfajta narkotikus szerrel megölte, az asztalon fekvő végrendeletet ellopta, azután visszamászott a kéménybe és eltünt. Ennél egyszerűbb dolog igazán nincs a világon. De hát ki az a nagystílü gazember, aki igy dolgozik? — kérdik a detektivek. Holmes az ajkára teszi az újját. „Pszt, Ő volt." A rend őrei elsápadnak. „Ő!? Akkor jobb az esetet tovább nem firtatni."

Ki az a titokzatos „Ő", akitől a detektivek félnek?" Senki más, mint Holmes egyenrangu ellenfele,

Uj Idők 1907. XII. 26-a

egyszer ismétlem, hogy a költemény nagyon szép volt. Mikor a költeménynyel elkészültem, valami nagy megnyugvás és boldogság fogott el. Este megvártam Lórit a kapuban. Amikor hazajött, dobogó szivvel léptem eléje. Ő szinte meghökkenve nézett rám.

— Lóri kisasszony, — mondtam izgatottan és zavartan, miközben a verset gyáván és habozva morzsolgattam az ujjaim között, — Lóri kisasszony.

— Tessék? — mondta ő mosolyogva.

— Olvassa ezt el, — mondtam hirtelen nekibátorodva. — Olvassa el, de ne haragudjék rám és ne nevessen ki.

Lóri elvette a papirost és megnézte.

— Nem, ne itt, — könyörögtem neki. — Majd otthon. De úgy, hogy senki se lássa, a mamája se! Ez egy vers!

Lóri értelmetlenül nézett rám, de nem szólt. Eltette a verset. Mind a ketten hallgattunk. Én még szerettem volna valamit mondani, de nem tudtam, mit mondjak? Ő pedig várt még egy kis ideig, de látván, hogy semmi egyéb mondanivalóm nincs, elnevette magát és elszaladt.

— Jó éjszakát! — kiáltotta még felém.

— Jó éjszakát! — köszöntem vissza és hazarohantam.

Éreztem, hogy nem nagyon ügyesen csináltam a dolgot, de mégis boldog voltam. Gyorsan egy újabb verset írtam és azzal aludtam el.

— Holnap ilyenkor már tudni fogom, hogy szeret-e?

Másnap megint hűségesen megjelentem a cirkuszban és izgatottan kémleltem Lóri arcát. A rózsaszínü leány megint barátságosan integetett nekem, de semmivel sem barátságosabban, mint eddig. Aggódni kezdtem. És amikor este megint találkoztunk a kapuban, felénken, elfogódva kérdeztem tőle:

— Lóri kisasszony, elolvasta a verset?

— El! — mondta ő.

— Szép?

— Szép.

Szünet. Rövid, de kínos szünet. Szédültem. Nyeltem egyet és nagynehezen kinyögtem.

— Hát . . . akkor . . . olvassa el ezt is.

És merész elhatározással átnyujtottam neki a második versemet és Lóri rám nézett. Most már nagyon barátságosan. És félénken súgta:

— Szeretném, ha minél több ilyen verset adna nekem!

Ezen az estén mámoros voltam a boldogságtól. És azontúl tömegesen írtam a verseket. Mindennap átnyujtottam Lórinak három-négy verset és ő mindennap elolvasta. De sohasem nyilatkozott. Csak mosolygott és újabb verseket kért. Igy ment ez vagy tíz napig!

A tizedik napon történt, hogy amikor Lóri a piros bársony deszkáról beleugrott az abroncs fehér papirosába, egy nagy darab csirizes papirfoszlány kirepült a manézsből és éppen az én ölembe esett. Boldogan nyúltam utána, hogy örök emlékül eltegyem. Hogyne! Hiszen ez a papiros mindig Lórit fogja az eszembe juttatni!

Otthon el akartam zárni az értékes ereklyét a fiókomba. De ahogy jobban megnéztem, meghült bennem a vér. A papiros belső felén írás volt — az én írásom. A csiriz alatt is ráismertem a „Tircis panasza Dorishoz" című költemény kéziratára. Csalódva, zokogva borultam az asztalra.

És ekkor megértettem, hogy miért biztatott Lóri a versírásra. A szegény gyermeknek nagy megtakarítás volt, hogy az abroncsbevonáshoz szükséges papirost én szállítottam neki. *Heltai Jenő*

ZSÓFI KISASSZONY

Zsófi kisasszony a színpadra vágyott,
Midőn a kurta szoknyából kinőtt.
Meg is szólták a szomszédos családok
Tíz év előtt.
Akkor szemében titkos vágyak égtek,
Jókedvü volt, egy kissé csapodár
S az ajkán vígan csattogott az ének —
Haj, tíz éve már!

„Tudom, hogy visszahívsz még" — „Daisy bell"
S a „Náci, akit ösmernek a nők"
Mennyi dal volt akkor s milyen siker
Tíz év előtt.
Csendült a dal az apró szalonokban,
Belétrilláz a kanári madár,
Egy szőke úr hallgatta meghatottan —
Haj, tíz éve már.

Mily szép volt akkor a tavasz a bástyán.
Séta — templomból jövet — délelőtt.
Uzsonna, koncert, kränzchen vala százszám
Tíz év előtt.
„Pas-de quatre-t" tanultak elfogódva
S a „Linger-Longer-Lucy" dala száll...
Milyen jókedv volt akkor s mennyi nóta —
Haj, tíz éve már . . .

Új lányok jöttek. Hangosabbak, léhák
S ösmeretlen, zajos ifju urak.
Unalmasak a bástyán már a séták
S nincs hangulat.
Új nóták jöttek, tréfásak, merészek
S a puffos ujjak divatja lejár —
Zsófi kisasszony ajkán nincsen ének
Haj, tíz éve már.

Jár magasnyaku, olivzöld ruhában.
Japán napernyős szalonjuk kihalt
Fonnyadó arcán fanyar lemondás van —
A szava halk.
Munka fölébe hajlik ma, mint holnap.
Szeme körül apró, finom redők
S arról beszél, hogy milyen idők voltak
Haj, tíz év előtt.

Nagynéha, mégis . . . esti borulatban
A letakart kis ósdi zongorán
Fölzendül a dal bús elhaló-halkan
És tétován.
„Tudom, hogy visszahívsz te engemet még..."
Beletrilláz a kanári madár —
Száll a dal, mint a sóhaj, mint az emlék,
Haj, tíz éve már . . .

Farkas Imre

Sherlock Holmes a színpadon

A német császár, aki tudvalevőleg nemcsak politikai kérdésekben mondja ki szivesen a döntő szót, a minap fontos irodalmi problémát intézett el. Saját személyében megjelent a „Berliner Theater"-ben és minekutána végignézte a „Baskervilli kutya" című tanulságos és mulatságos színdarabot, magához hivatta Ferdinand Bonn urat, aki igazgató és szerző egy személyben. A császár kijelentette, hogy a „Baskervilli kutya" jobb és merészebb, mint az eddig adott „Sherlock Holmes" és kifejezte legmagasabb elismerését az új darab szépségei fölött.

iskolatársai közt. Erős és komoly a munkája, nagy formális megoldások jellemzik műveit. Itt persze csak kisebb méretű munkákat látunk tőle. De egész stílusát megmagyarázza a Brüll Gusztávné tulajdonában levő „Anyai szeretet"

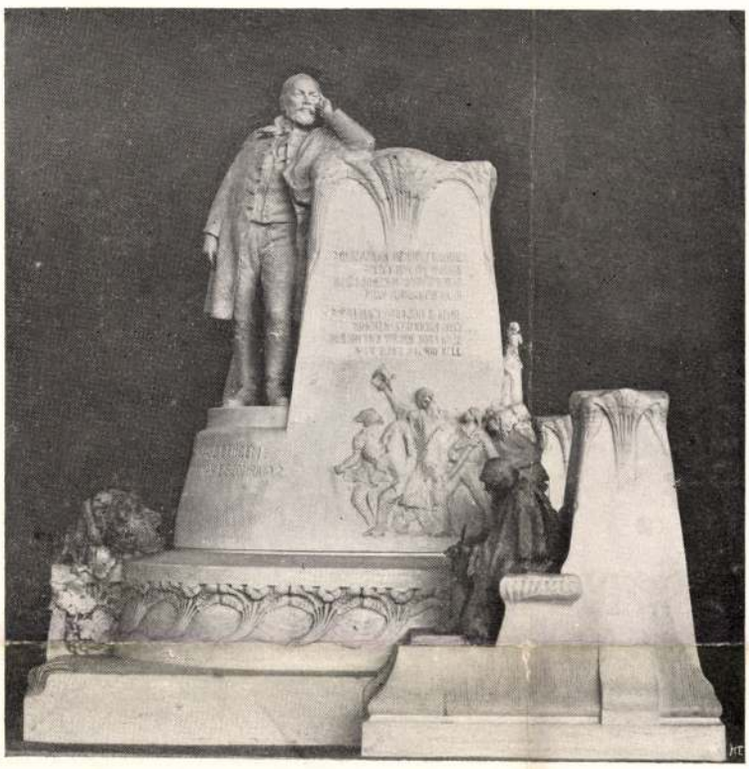

A VÖRÖSMARTY-SZOBOR PÁLYÁZAT
JANKOVICS ÉS VÁGÓ MŰVE
MÁSODIK KATEGORIÁBA OSZTOTT PÁLYAMŰ

és a Péteri-gyűjteményből való arckép. A lapidáris festésnek ő az első kezdője nálunk.

A népélet a Piloty-körben nem talált akkor kedvelőre. Kissé messze estek ezek a művészek a magyar falutól, a magyar földtől. Otthon azonban megpróbálkozott ezzel a tárgygyal két művész: Lotz Károly és a nála tíz évvel fiatalabb Munkácsy Mihály.

Lotzot ma a nagy falfestmények mesterének ösmerik nálunk. A közönség szinte el is feledte már, hogy ez a művész a magyar puszta életének hires és kedvelt ábrázolója volt és csak lassan tért át a nagy dekorativ képekre, a melyek most legnevezetesebb középületeinket diszítik. Fejlődését elárulja képeinek itt kiállított gazdag sora. Az egyik zivatart mutat a pusztán (Brüll-gyűjtemény), a másik ménest (Királyfi-gyűjtemény), aratókat (Bókay-gyűjtemény), pásztort és taligást (Tömöry Károly gyűjteménye). E képeket magyar ízűeknek vallotta a közönség azokban az időkben, a midőn először kerültek nyilvánosságra. Széles előadásuk, a nagygomolyú felhő, a szélesfoltú fa, a kevéssé részletezett előtér, a hideg és meleg szinek akkor divatozó egyensúlyozása, de főkép az egyszerűség jellemzi e munkákat. A freskófestő stílusára vallanak viszont a „Vénus és Ámor" s az „Ámor és Psziche" című nagy képei, amaz Hoffman Alfréd, ez Korányi Frigyes gyűjteményéből. E képek szinte vászonra áthelyezett freskóknak hatnak. És körülbelül ilyen a stílusuk e női arcképeknek is (Szalay- és Kiss-gyűjtemény).

Külön falat kapott Munkácsy Mihály képeinek sorozata. Ez is biografia-számba mehet. Vannak itt egészen kezdetleges festmények a hatvanas évekből, a midőn pár forintért készített egy-egy arcképet. Özv. Styukovszky Károlyné gyűjteményében van néhány ilyen kép, nagyon érdekes a tapogatózó, félénk, még teljesen kialakulatlan kézirást figyelemmel kisérni. Igénytelen művek, de érdekes ereklyék. Még ingadozó és kezdetleges egy pár genre-kép is, de itt van már a „Zálogházban" című, erős, határozott irású mű (Garai-gyűjtemény) és itt van művészete delelő idejéből a „Milton" vázlata (báró Harkányi Frigyes tulajdona) és a nagy Pilátus-képhez tanulmányként festett Krisztus-fej (Beöthy-gyűjtemény). Néhány tájképvázlat következik, több arckép, míg végre a végzetes betegség nyomait már ott látjuk a „Sztrájk" című képhez készített vázlatán (Mezey Gyula tulajdona). Munkácsy művészetéről az itt látható művekből nem lehet teljesen tiszta képet alkotni, de

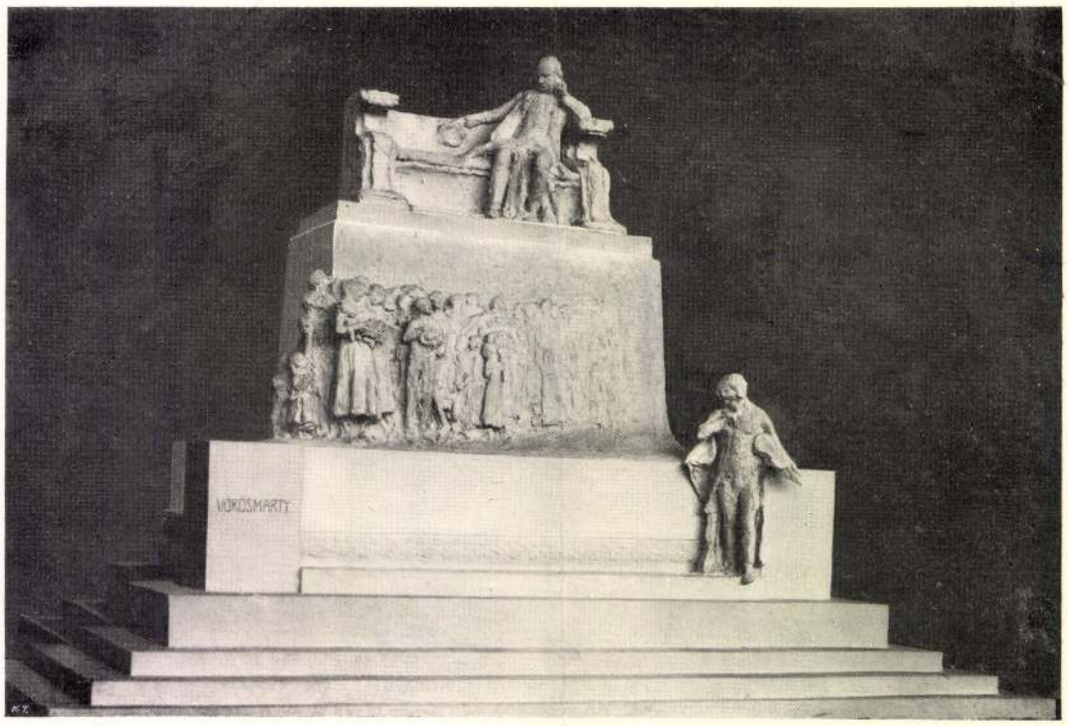

A VÖRÖSMARTY-SZOBOR PÁLYÁZAT
MARGÓ ÉS SCHEER MŰVE
MÁSODIK KATEGORIÁBA OSZTOTT PÁLYAMŰ

csap a történelemre. De ugyanez a kor megszüli a magyar genret is. Petőfi már szentesitette volt a népdal formáit a literaturában, hamar megmagyarosodik a divat s hirtelenül felébred az érdeklődés az istenadta nép iránt is. Barabás már Petőfi korában genret rajzol, mások révén egész etnográfiai festészet támad, ugyanezek mívelik vidéki vándorlásaik közben az arcképet is. Barabás és Vastagh György a század derekán és vége felé a legnépszerűbb arcképfestők. Mindkét művész jellemzőn van itt képviselve, emez a belvárosi polgári kör, amaz az orvostanári kar gyűjteményében.

Most kezd csak igazán lábára állni festészetünk. Azok a fiatal emberek, a kik az ötvenes, hatvanas években külföldi tanulmányutakra indultak, — leginkább Münchenbe, — kevésbbé irodalmi tárgyú, mint inkább festészeti érdekű problemákkal foglalkoznak. München sokáig erősen hat festészetünkre. A Pilotyiskolában tanulgat Székely Bertalan, Benczur Gyula, Liezen-Mayer Sándor, az utóbbihoz csatlakozik Munkácsy is. München hatását megérezzük a nyolcvanas, kilencvenes évekig.

Szerencsénkre nagyon erős tehetségek találkoztak a fiatal gárdában, a kik többé-kevésbbé függetlenitették magukat attól, a mit a Pilotyiskolában láttak. Természetes, hogy a kor szelleme, az erős históriai érzés vezeti eleinte az ő ecsetjüket is. Székely jóformán kizárólag történeti képeket festett. Benczúr is foglalkozott ezzel a tárgygyal, Wágner is. A korszellem fordulása után legtöbbjüknek tárgya is megváltozott. Benczúr művei ezen a kiállításon nagy falat foglalnak el. Rendkívül jellemző rokokó-képe: Dubarry és a roi soleil itt van dr. Kern Tivadarné gyűjteményéből. Gróf Andrássy Gyula, Falk Miksa, Ormódy Vilmos darabjai az arcképfestőt revelálják benne. Szingazdag ámor-képei sem hiányoznak, példa rá a gróf Károlyi Gyuláné tulajdonában levő „Pajkos szőke Ámor".

A Piloty-kör egyik tagjából, Liezen-Mayer Sándorból korának egyik első illusztrátora lett. Hires Harang-ciklusából mutatványt kapunk a Lippich- és Kohner-gyűjteményből. Székely Bertalan viszont merőn más utakra tért. E nagy művész talán a legfüggetlenebb maradt az

Művészet 1902.

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Előfizetési ára **Félévre 8 korona** — **Szerkeszti Herczeg Ferenc** — Előfizetési ára **Negyedévre 4 korona**

XI. évfolyam — 1905 május 14 — 33. szám

ENYÉM?

A KISFALUDY-TÁRSASÁG LUKÁCS KRISZTINA DÍJÁVAL JUTALMAZOTT REGÉNY. IRTA SZIKRA Folytatás

— Pompás! Ezt éppen így számítottam ki, de éppen így! — örvendezett a vendégem. — Mert, — folytatta, leoldva a vastag porréteggel ellepett álarcot, — mert, semmi szükségem sincs arra, hogy itt ólálkodjék körülöttünk. Nos, gyere csak ide. Állj elébem. Így. Még kissé közelebb . . . így ni . . . Hadd lássalak . . . És egy arany lorgnon csillogott felém, akárcsak a célba állított puskacső.

— Ha soká tart az a mustrálás, elájulok, — gondoltam, mert hirtelen egy sohasem ismert, csodálatos szédülést éreztem. De minden erőmmel küzdöttem a gyengeség ellen. Szerencsémre a szemüveg csattanva repült vissza arany házába.

— Egészen csinos, — jelentette ki a néni, aki biztosan nagy lótenyésztő: a mód legalább, ahogy körüljárt és ahogy (simogatás örve alatt) meg is tapogatott, ilyesmit gyaníttat velem. — Egészen csinos, — ismételte. — De — és itt a szörnyü szemüveg újra előkerült, — de végtelenül emlékeztet valakire. Különös! Nem tudok rájönni, hogy kire . . . Ejnye, de bosszant! Kire is vajjon? . . .

— Sohse fárassza magát kedves néni, — vigasztaltam titkos nevetéssel. — Inkább, ha megengedi, szobáihoz vezetem.

— Nagyon helyesen. Ideje is, hogy ettől az úti lim-lomtól megszabaduljak. Persze Liza még nem lehet itt a vasutról? — mondta, míg a vendéglakosztályhoz mentünk.

— Nem, de addig, természetesen, az én Johannám áll rendelkezésére, — és a csengőhöz siettem.

— Szükségtelen, kedvesem. Ugyse tudnám használnát venni. — Körülnézett. — Ah? Ujonnan butoroztátok a vörös szobát? Te vagy László? . . . Milyen kár! — folytatta, cseppet se figyelve válaszomra. — Sokkal szebb volt ezelőtt. — Az ágyhoz ment és fölemelte a takarót. — Tisztába van húzva?

— Természetesen?!

— Egészen fölösleges, mert estére megérkezik a saját ágynemüm.

— De kedves néni, talán ez is . . .

— Nem, kedveském! Koltaházy Nándorine nénéd megengedheti magának azt a fényüzést, hogy selyemlepedőkön feküdjék. Mit gondolsz?

— Kétségtelenül! És ez, fájdalom, csak csalánvászon . . .

De már nem hallgatott reám, mert a szekrényeket nyitogatta:

— Csak kettő? — kérdezte szigoruan. — Remélem egy garderobe-szobát kaphatok?

Szent Isten! Meddig szándékozik nálunk maradni? — töprengtem, de hangosan azt feleltem, hogy:

— Amint parancsolja, kedves néni.

— Mert már én megszoktam, — magyarázta különös vendégem, — hogy mindennap más ruhát vegyek fel. Tudod, tehetem, mert a bánya . . . Biztosan hallottál már Nandi néni bányáiról, nemde? És hogyne hallottál volna, hiszen az tesz engem az egész Dédesy-család „imádott Nandi tantijává“ — nevetgélt. — Nos?

— Oh! dehogy az! . . . — biztosítottam, de siettem elfordulni, nehogy önkénytelen elmosolyodásomat meglássa. Mert az a bánya?! László tegnap is említette, hogy a néni arról nevezetes, hogy minden hónapban más valamit fedez fel abban a híres bányában. Nincs az az érc, vagy kő, vagy vegyszer, amit, szerinte, nagy mennyiségben ne tartalmazna. Mi a tényállás? azt senki sem tudhatja, mert Nándorine báróné senkinek sem engedi meg, hogy meggyőződést szerezzen. Annyi azonban bizonyos, hogy ügynökei folyton járják Európát s ma két millióért aranyat, holnap négyért opált, legközelebb pedig valószínüleg nyolcért — rádiumot fognak kínálni. De eladásra még eddig sohasem került a dolog, mivel a néni nem hajlandó a kincseket ingyen elprédálni, — mint ahogy ő mondja. Egyelőre tehát annak a mesés vagyonnak csak: a — hitelét élvezi, de ezt pazar módon. Most is, amint porköpenyét levetette, egy halványlila selyemruhában állott előttem, amelynek párisi származása kétségen felül volt.

— Tetszik neked? — nevetett. — Ha megszeretlek, pedig úgy látom, meg foglak szeretni, neked is rendelek egy ilyen ruhát, jó? De most . . . mond csak, kapok valamit enni? — és kezét magyarázólag a gyomrára tette.

— Hogyne, hogyne! Azóta már be is vitték reggelijét a könyvtárszobába — és oda siettünk.

Nandi néni nagy érdeklődéssel vette szemügyre a fölhalmozott inyencségeket és lassacskán sorra kóstolta valamennyit. De, bár alig hagyott a tányérokon valamit, mégis minden falathoz volt egy gáncsoló megjegyzése. Végül pedig kijelentette, hogy:

— Ha rám hallgatsz édesem, még ma fel fogsz mondani a szakácsodnak, mert igazán semmitsem tud.

— Nagyon bajos . . . — mentegetődztem, — mert László meg van vele elégedve.

De a néni szigoruan nézett rajtam végig. — Te mondj fel neki, — rendelte, — a többit pedig bizd rám.

Éppen idáig jutottunk, amikor László érkezése szerencsésen véget vetett a kényes tárgyalásnak.

— Ah, ah László! — kiáltott a néni, egy ujabb darab pástétomot kenve a kenyerére. — Hát hogy esett a korai kocsizás, mi? Ugy-e meg vagy lepve, hogy már itt vagyok! De gondolhattad, hogy nem utazom vicinálison, mi?

— Akkor hát miért sürgönyöztél? — nevetett László, mialatt kezet csókolt nagynénjének.

— Mert nem akartam, hogy . . . De semmi közöd ahhoz, hogy én mit akartam. A fő, hogy itt vagyok! Nemde? — ezt hozzám fordulva kérdezte.

— Természetesen, — feleltem és idegesen kezdtem kenyérmorzsákat dobálni az erkélyen ugráló verebeknek.

Oh! Az a rémes szemüveg! Már újra lábtól fejig vizsgálat alá vett...

— Csinos kis portéka ugy-e? — intézte most a szót Lászlóhoz. — Szerencsés fiu vagy. Az is voltál mindig. — László önkénytelen felkapta a fejét. — Mindig! — ismételte a néni nyomatékkal. — De mond csak, folyton azon töröm az eszemet: kire hasonlít ez a gyermek?...

László ijedten nézett reá.

— Én nem tudom, nem is keresem, — felelte aztán gyorsan, csaknem lázasan. — De mondja csak, kedves néni, milyen volt az út a naptári síkon, jó?

— Már nem tudom. Nem is bánom. De ne tereld el a társalgást! — kiáltott a báróné türelmetlenül. — Azt kérdem: kire hasonlít Klára? Már egy órája kínoz ez a feltünő hasonlatosság... és nem bírok rájönni...

László különös zavarral ugrott föl a helyéről és közém és a néni közé állva:

— Klára, — súgta, mialatt úgy tett, mintha az ételek között válogatna, — én most egy félórát a néninek szentelhetek, talán jó volna, ha te addig rendelkeznél az ebédre nézve.

— Értem! — súgtam vissza hálásan. Az én jó Lászlóm! egy kis pihenést akar nekem juttatni. De a néni észrevette, hogy indulni akarok s ezért haragosan reám szólt:

— Klára! Maradj!... — majd ujongva: — Megvan már! — kiáltott és örömében az asztalt veregette arany pápaszemével. — Hisz ez az asszony szakasztott képmása Pelejdy Annának...

...Mi volt ez?... Miért nézett László úgy a nénire, mintha halálos ellenségét látná benne? Miért az a kérő mozdulat, amelylyel saját szájára tette ujját, mintha hallgatásért esedezne?...

— Ki az a Pelejdy Anna? — kérdeztem és a legközelebbi szék támlájába kapaszkodtam. (Mert ismét az iménti szédülés jött rám.)

— Néni, kérem... — kezdte László, de a báróné vállat vont:

— Ugyan már! miért ne tudná, ki volt Pelejdy Anna?

— Klára kérem, hagyjon magunkra, — könyörgött László és alig tudta fékezni a néni iránti elkeseredését.

— Nevetséges! — nevetgélt a báróné, aki láthatólag élvezte öcscsének fölháborodását. — Nevetséges! Mennyi komédia! — Aztán, mialatt magához vont a pamlagra. — Milyen sápadt vagy!... Kérlek, ne képzelj semmi roszszat. Pelejdy Anna... nos igen... Pelejdy Anna egyszerüen László menyasszonya volt...

— László, igaz ez?... — nyögtem ki végre, amikor a beállott nagy csend még elviselhetetlenebbnek tetszett, mint a néni rettenetes fölfedezése.

— Igaz... — jött a válasz, messziről, messziről...

— De hát akkor... miért nem mondta ezt soha? — (Még a saját hangom is csak tompa ütések alakjában jutott a fülemhez.)

— Igaza van Klárának. Mire való az ilyesmit titkolni?! — rikácsolt a néni.

László csüggedten vont vállat.

— Valószinüleg azért, mert meg akartam kimélni a feleségemet az ilyen jelenettől, — felelte összeszorított fogai közül. Majd hozzám jött s karom a karjába fűzte.

— Jöjjön, Klára; pihenjen egy kicsit, egész csendesen. Hiszen ijesztő, hogy milyen sápadt!

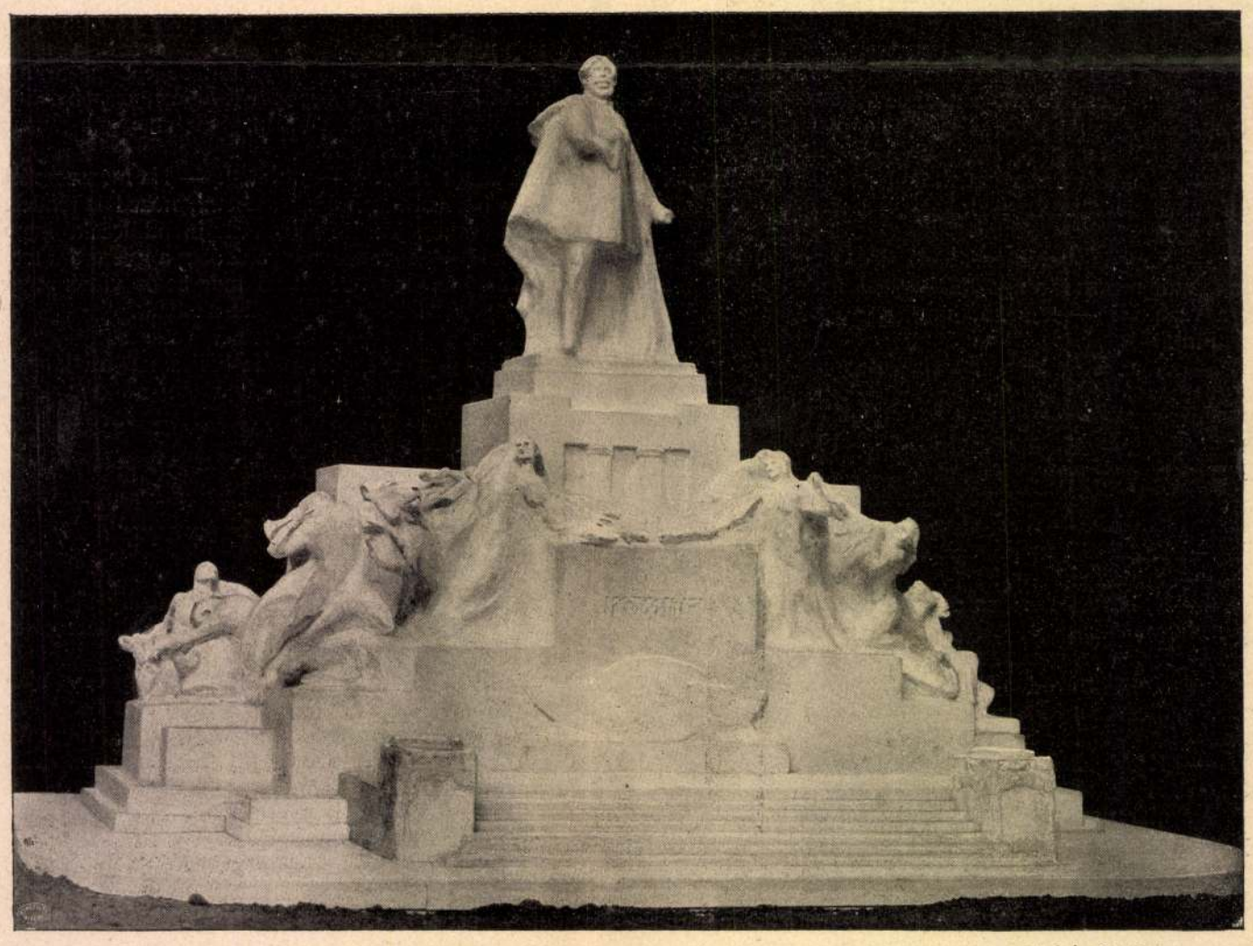

A Kossuth-szobor-pályázat

MARGÓ EDE, POPPER SZIGFRIED ÉS HIKISCH REZSŐ MŰVE

Ekkor az állami aranyérmet is elnyerte, egyik remek festményét pedig, mely őt magát a kis leányával ábrázolja, a Szépművészeti Múzeum szerezte meg.

Halála nem jött váratlanul. Már hosszabb idő óta betegeskedett s orvosai ismételt műtétekkel sem tudták őt az életnek megmenteni.

Május 6-ikán halt meg és 9-ikén temették el fejedelmi pompával, a München közelében levő moosbachi temetőben.

Özvegyet és két árvát hagyott hátra, akiknek fajdalmában osztozik az egész művelt világ, tiszta tudatában annak, hogy halálával az ecset egyik legnagyobb mestere dőlt ki az élők sorából.

—BR—

BUCSÚ
MARGÓ EDE TERRAKOTTÁJA

Művészet 1904.

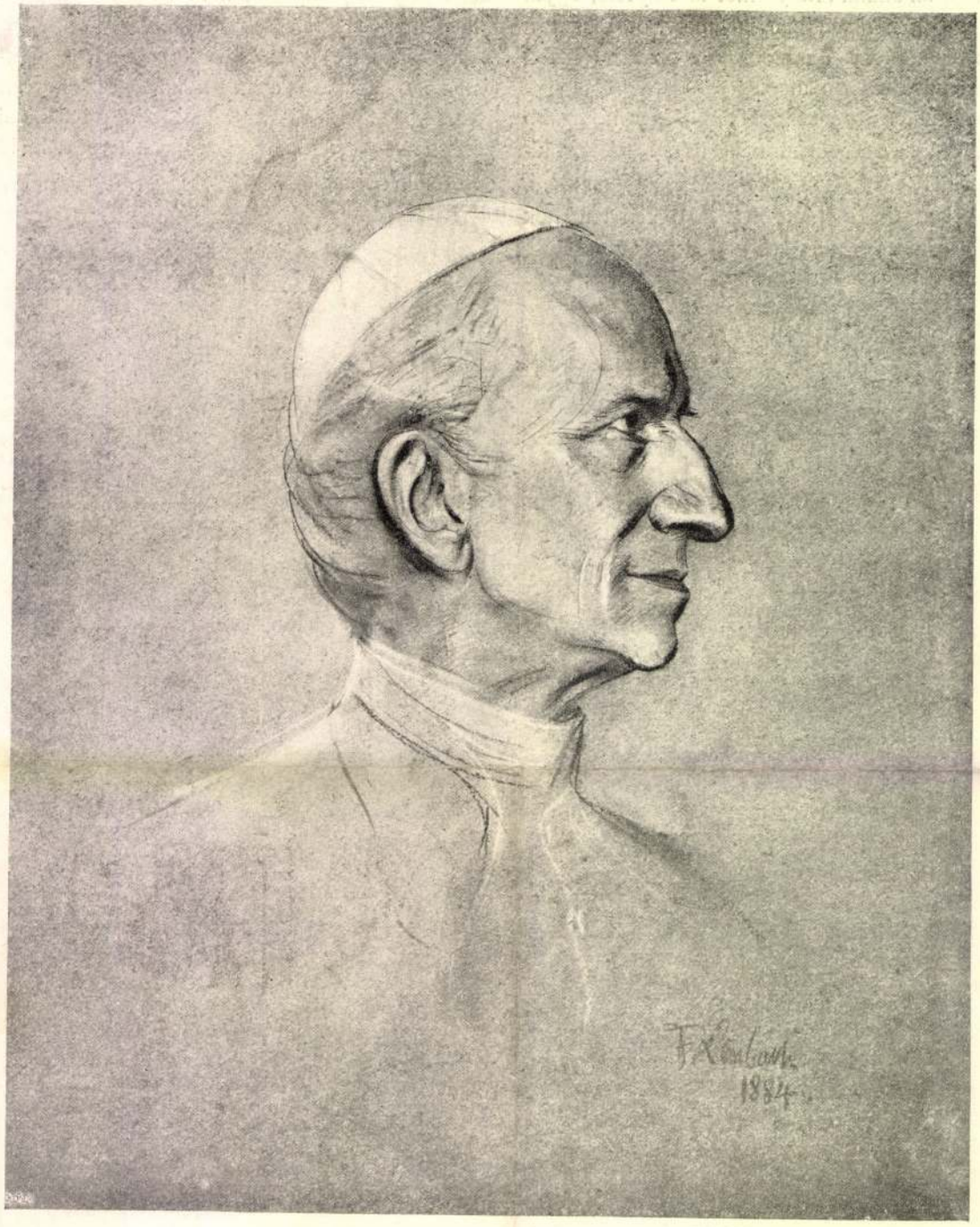

XIII. LEO PÁPA
LENBACH OLAJFESTMÉNYE

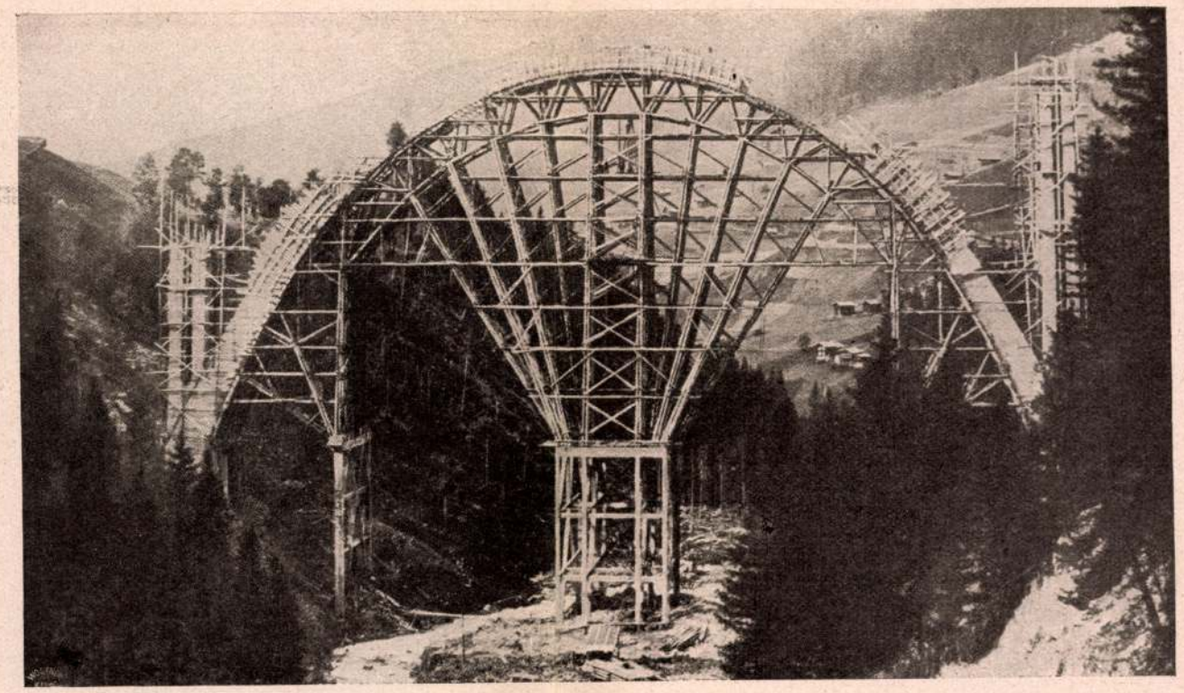

A modern tehnika hatalmas alkotása: a Chur-Arosa-i vasuti vonal épülő hídjának középső íve, amely vasbetonból készül. A pillér-távolság száz méter és az ív magassága 62 méter

hallottam a varrógép örökös berregését, a fekete fali óra rekedt ketyegését, sem azt, hogy kik haltak meg ez évben a családban és hogy mennyi tépés kell még a bosnyák háborúra. Képzelődésem tüskön-bokron vágtatott keresztül, most India csodás fái alatt voltam, most a braziliai őserdőkben birkóztam meg óriás kígyókkal, egy perc mulva szepesi kereskedőket állítottunk meg a keresztúton, majd pedig Nickleby Miklós fogott velem kezet, és szomorúan simította végig kopott kabátja bársony-gallérját. A sárga ház messze elmaradt és gyermeklelkem kábultan úszott a színek és képek áradatában. Azután a láz lassan csillapodni kezdett, látogatóim egymásután, nyári ködként foszlottak szét, és egy nap már csak a hold nézett be rám, míg a nádasból egy elkésett madár fájdalmas, ijesztő vijogása hallatszott be. A magyar ember volt az utolsó, aki eltávozott mellőlem, udvariasan jóestét kívánt, mint közönségesen, és óvatosan tette be maga után az ablakot.

— Visszajösz? — kérdeztem félénken.

— Még nem tudom — felelte zavarodottan, majd köhintett és még egyszer köszönt.

Amint megengedték, hogy kijárhassak a házból, újra megvesztegettem a kertészt és megint kieveztünk a nádba. Elrémülök, ha visszagondolok gyermekkoromnak erre az időszakára. Az ősz hosszu volt ez évben és én ötször voltam lázas, mindannyiszor erősen, és szervezetemet a betegség annyira megtámadta, hogy az ujjaim egészen megsárgultak, mint a szenvedélyes dohányzóké. Mindig nehezebben és nehezebben lábbadtam föl, de mindig újra visszavágytam csodálatos álmaim furcsa birodalmába, és amitől más kétségbeesetten menekül: a láztól, a betegségtől, az nekem a boldogság volt, a káprázat, a képzelődés, egy csodákkal, rejtelmekkel teli idegen világ meleg csókja. Ezek a látomások és árnyak voltak fiatalkori pajtásaim, vígasztalóim, arcom csillogott az örömtől, ha a magyar ember fölkapott a vállára és körülfutott velem a szobán, ahogy más gyerekkel az apja szokott. De nekem nem volt apám, a furcsa magyar ember tanított meg a térdén nyargalni és ő igazította meg a paplanomat, ha lázas álmomban félrecsúszott. Ő tudta a legszebb meséket és ami mesét ma leírok, azt mind tőle hallottam a hosszu őszi éjtszakákon.

Mikor ötödször tört rám a láz, nénjeim annyira megijedtek, hogy a városból hivattak orvost. A tanár megfogta az ütőeremet, azután kinézett az ablakon és megfejtette a rejtélyt. „A mocsár" szólt és megrázta a fejét. A szivembe nyilalt a leleplezés és mikor a tanár később a szájamba nyult, hogy leszorítsa a nyelvemet, megharaptam a kezét. Nem haragudott meg, csak összehúzta szürke szemöldökét és rámnézett, mintha megértett volna, azután köszönt és eltávozott.

Két hét mulva elhagytuk a sárga házat, nagynénjeim bérbeadták birtokukat és a városba költöztek, egy tiszta levegőjü, tiszta vizü felvidéki városba, amelyben folyton harangoztak és amelyben a lépések erősen kongtak, mert a város sziklán épült. Itt nőttem föl, és a tanárnak igaza volt, többé nem volt lázam, mocsár távolban, közelben nem volt és a hegyeket köröskörül fekete fenyvesek borították.

Mit tehettem volna? Szomorún nyugodtam bele sorsomba és éjjelenkint sajgó szívvel gondoltam vissza régi barátaimra, akik soha többé nem látogattak meg és akikről soha többé hirt nem hallottam. Eleintén rosszul esett, hogy megfeledkeztek rólam, később azonban — az idő minden sebet behegeszt — megvigasztalódtam, sőt hogy nagyobb lettem, egymásután feledkeztem meg róluk. Csak egyikük emléke maradt meg tisztán, frissen a lelkemben, és ma is még úgy és olyannak látom alakját, mint hatéves koromban: a szakállas, tarisznyás magyar emberét, aki a vállán nyargaltatott körül a szobában és aki éjjel a félrecsúszott paplanomat megigazította. Ő tudta a legfurcsábbmeséket és ha énekelt, bagolyszemében piros láng gyúlt ki. De én nem féltem sem tőle, sem ettől a tekintettől, pedig most már tudom, hogy gyerekkorom leghűbb bajtársa senki más, mint maga a halál volt. A halál, akitől annyian félnek, de aki az elhagyottaknak és szomorúaknak legnagyobb költője, a halál, akinek a legszebb álmokat köszönhetjük, a magyar halál, aki idő előtt megment a meddő küzdelmektől és aki barátságosan néz ránk a vadvirágos falusi temetők mosolygó papsajt-bokrai mögül.

A hold benézett az ablakon és a szél csöndesen himbálta a vadszőlőt. Hirtelen furcsa árnyékok jelentek meg előttem, félig emberek, félig tárgyak voltak, apró szemmel, nagy kézzel és szakállal, mind téli bekecsbe és csizmába öltözve. Valami folyton zizegett, azt hittem, hogy a hó esik, de a kert nem fehéredett meg és a csillagok egymásután bújtak ki az égboltból.

Mindez a láz árnyéktánca volt, a gyermek legrettenetesebb ellenségéé, de én akkor nem féltem tőle, sőt, jól esett a furcsa látomások között járnom és vidáman lengettem a sapkámat az árnyékok felé, akik mind nagyságos úrnak szólítottak és megkérdezték, hogy szolgál az egészségem. Képzelőtehetségem, amely soha oly élénk nem volt, mint hatéves koromban, összeölelkezett a különös látogatókkal és egymásután ismerte meg a félfülü bakót, a piros haju vadorzót és a szökött katonát, aki óvatosan szorongatta hóna alatt a tilinkóját. Csak egy új ember volt köztük; magyar gubában járt, a kalapja mellett árvalányhaj; munkáról hazatérő, jómódu parasztnak látszott; csikos kis tarisznya és leszerelt kasza a hátán. Mialatt a többiek a padmalyig ugráltak, vagy összefogóztak és körültáncolták a szobát, a magyar ember az ágyam mellé ült és buzgón farigcsált valami különös gyerekjátékot, amely azonban sehogy sem akart elkészülni. Néha rámnézett kerek, okos bagolyszemével és én visszamosolyogtam rá.

— Te ugy-e erős ember vagy? — kérdeztem tőle, mert mint minden gyereknek a nagyerejü emberek tetszettek a legjobban.

— Igen, én erős vagyok — felelte elvörösödve és tovább farigcsált.

Egy hét mulva meggyógyultam, és nagyon elszomorodtam, mikor az orvos azt mondta, hogy immár fölkelhetek. Kivittek a tornácra, bepólyáztak párnák és takarók közé, nagynénjeim mellém telepedtek és ott csinálták a tépést. Minden órában megmértek, nincs-e lázam, már négy órakor bevittek a szobába és egy hosszu német mesét olvastak föl a jó manókról, akik éjjel elvégzik a hét röstek munkáját. De nekem nem tetszett a mese, csöndesen gubbasztottam a sarokban, azt éreztem, hogy egyedül, végtelenül egyedül vagyok, senkim sincs a világon, és lopva a szökött katonára meg a furcsa magyar emberre gondoltam. A fali óra pedig rekedten ketyegett, a butorok hébe-hóba roppantak egyet és idősebb nagynéném csöndesen elszundikált.

A debreceni Kossuth-szobor. Leleplezték május 3-án. Margó Ede és Pongrácz Szigfrid szoborműve

Kossuth Lajos Tivadar meglátogatja a nagybeteg Kossuth Ferencet

Mikor már annyira talpraállottam, hogy megint kijárhattam, egy délután megkértem a kertészt, hogy csónakáztasson meg bennünket. Nem volt ellenére a dolog, mert büszke volt a pákász-tudományára. Mélyen bevitt a nádasba, ahol iszapból és hinárból egy furcsa zöld sziget képződött, és ott hangosan kurjantott egyet. Egyszerre a nád ropogni, recsegni kezdett, száz és száz tarka madár repült az égnek és egy fekete róka éppen mellettünk úszott el. Órákig eveztünk jobbra, balra, a kertész nagyokat kurjantott, a kövér tótleány kacagott, alig találtunk haza. Vacsoránál a fejem újra kóválygott a mocsár tompa szagától, melegem volt, a fülem zúgott, és éjjel egyszerre boldogan dobogott föl a szivem. Az ablak halkan megzörrent, egy gubás, csizmás emberke mászott be rajta és fürgén csinált utat az utána következőknek. Pillanat alatt megtelt a szobám árnyékokkal, a szökött katona óvatosan billegette tilinkóját és Markusz büszkén rakta ki a takarómra lelkeit, ahogy a gyerekek karácsony éjjelén az ajándékaikat szokták. Valaki hegedült, sokáig nem tudtam, ki lehet, végre észrevettem, hogy a sarokban Asztal, a mocsárba fult kis kutya ül és egy kis hegedüt szorit iszaptól piszkos hóna alá. A magyar ember pedig türelmesen bólintott mindehhez és megvakarta a füle tövét, mert a munka sehogy sem akart előrehaladni.

Másnap megint eljött az orvos, homlokára tólta a pápaszemét és megint porokat irt, azután megsimogatta összecsapzott hajamat. Egy hétig újra boldog voltam; gyermekvilágom benépesedett a furcsa emberkékkel és furcsa történeteikkel, amelyeket óvatosan, nehogy avatatlan megtudja, suttogtak a fülembe. Nem

Ujság 1914. XX. 34.

128. Margó Ede: A beteg leány agoniája.

24. Paczka Ferenc: Tolna-szántói typusok és viseletük.

Margó Ede

Bptávb 1940 szept.

Margó Ede

a Magyar Képzőművészek
Egyesületének aranyérme

vád

Új Magyarország
(talán Új Magyarság)
1934. dec. 22.
(Kitüntetések a
Mücsarnok kiállításán)

6040

Margó Ede

Világosság 1945. aug. 19.

MÚZEUMOK PUSZTULÁSA

Déryné elvesztette a fejét,

Wesselényi comblövéssel úszta meg a háborút

Hegedűs Gyulát mellen lőtték, Rákóczi Ferenc alól kilőtték lovát, Mackó úr a hátába kapott golyót, de a költők sértetlenül emelik arcukat az ég felé

Alig van ma szobor Budapesten, amely az ostrom alatt meg ne sebesült volna. Kis körsétát tettünk a város bronz- és márványalakjai között és szomorúan tapasztaltuk, hogy a legtöbb szobrunk tulajdonképpen — halott, vagy legalább is súlyosan sebesült.

Az egyetem kertjében álló bronzifjút például szabályosan tarkónlőtték. A Ferenciek terén, a Wesselényi dombormüvön, az *árviztől összeroskadt ház padlásán is belövés tátong.* Maga Wesselényi *comblövéssel* úszta meg a harcokat. Hegedüs Gyula a Vígszínház előtt már súlyosabban sebesült: *mindkét vállát és a mellét érte a golyó.* Rákóczi alól *a hat találattal* kétségtelenül kilőtték volna az ágaskodó lovat. Andrássy pedig lovával együtt vagy *huszonkilenc szilánktól, golyótól* szenvedett sebeket. A szabadságtéri bronz nőalak saját talapzata előtt áll, kilenc találattal, amelyek közül *öt életveszélyes.* Mackó úr a Császár-kertben a hátán kapott találatot. Déryné finom, törékeny márványalakja *fej nélkül áll* egy Horváth-kerti szemethalom közepén. Mechwart a Statisztikából egyszerűen — *eltűnt.* Siralmas állapotban vannak a várbeli szobrok is. *Mátyás kútjára alig lehet ráismerni.* Ince pápát a szó legszorosabb értelmében szitává lőtték. A többi budaiak közül *Gárdonyi haslövést, Szent Imre tüdőlövést kapott.*

Érdekes, hogy *a költők csodálatoskép sértetlenek maradtak. Vörösmarty, Petőfi, Arany, Tinódi szobrán jóformán egyetlen karcolás sincs.* Rákosi Jenőnek csak a kalapját lőtték keresztül.

Amint lehet, a főváros elszállíttatja az arra érdemes szobrokat és kijavítják az ostrom alatt kapott csunya, sokszor még szobrászati szempontból is halálos sérüléseket.

(v. i.)

Rejtélyes gyilkosságok a Józsefvárosban

A Kisfaludy ucca és a Kisfaludy köz sarkán két teljesen felöltözött férfiholttestet találtak. Értéktárgyaik megvoltak, csak okmányaik hiányoztak. Néhány házzal távolabb megfojtva egy női holttestet találtak. A nőnek szintén csak iratai hiányoztak. A két férfit agyonlőtték, a nőt pedig megfojtották. A rendőrség erélyes nyomozást indított a gyilkosok kézrekerítése érdekében.

Az USA légihaderejé meglepő új fegyverek f

Arnold tábornok, az Egyesült főnöke egy nyilatkozatában bejele típusú bombavető repülőg Az új szuperbombázó hatósugara beszámolt egy új rakétalöve tette, hogy közeleg az idő, amikor gyakorlatilag is alkalmazhatók lesz hogy az amerikai légihaderő több támaszpontul használni.

Moszkvában végleg befejezték az orosz és lengyel nép évszázados viszályát

— *mondja Osubka-Morawski miniszterelnök*

Államosítják a bányákat Jugoszláviában

Londonban az alsóház pénteken folytatta a trónbeszéd vitáját. *Greenwood* munkáspárti miniszter bejelentette, hogy a fenyegető lakásínség gyökeres intézkedéseket követel, éppen ezért a hadiiparból a lehető legsürgősebben munkásokat szabadítanak fel a lakásépítkezések számára és *a hadifoglyok munkáját is igénybeveszik. Greenwood* hangsúlyozta még, hogy a munkáspárti kormány egyik legfontosabb programmpontja a szociális biztosítás kiterjesztése.

Az ellenzék szónoka, Buttler dett tárcák betöltésére vonatkozólag. Szófiában valószínűnek tartják, hogy a részleges kormányválság még a hét végével megoldódik.

Argentinában

a kormány minden fogadkozása ellenére, hogy helyreállítja a teljes sajtó- és gyülekezési szabadságot, *éppen ellenkező értelmű intézkedésekre került sor.* Buenos-Airesben hatalmas néptömegek tüntettek a kormány fasisztajellegű politikája ellen, mire a tüntetőket a legbrutálisabb módon lovasrendőrök szá-

Margó Ede

MARGÓ EDE:
A halál angyala

Benczúr Társ.
Tv. Kiáll. Eat. 1927.

MARGÓ EDE

87 *A halál angyala

Gips Eladó

Benczúr Tán.
IV. kiáll. Eat.
1927

184. DERAIN, ANDRÉ: Fej.

Margó Ede

róla

Magyar Géniusz

1901. 257. l.

(M. E. karikatúrája

Mailáth Sándortól.)

Story.

enységét Párisban fejtette ki.

csucsait hó borítja. A közép
edig a graubündeni Canton
a hozzájok tartozó mellék-
t, a melyek felé balról ütkö-
ek és a melyeket egy két-
na tornya ural. Az égbolt

tory 87

n. — Lelt. sz. 4332. — Becs-
lffy János hagyománya 1907
Az átvételre és az átvétel
lásd a 4330 lelt. számnál. —
1 (453–913).
datok a Szépművészeti Múzeum-
Sylvaplana.
natkozó egyéb adatok és pedig:
09. pag. 2. Nº 11). *J. Story:*
. Olajvázlat, fénytelen arany-

85–909. pag. 1. Nº I:3). *J.*
vaplana. Fénytelen aranyozott

1395–909. pag. 2. Nº 11) és
–912. Nº II:3). *Julian Story:*

(2165–912. Nº III:3). *Julian*
ászon, 49·5:100 cm.

III
932 (4332).
982 (15-2).
3(1007)

Margó Ede

vród
i

Ujság.
1928. febr. 12
(e.a.: Ady sirem-
lékének pályázata.)

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, épitési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Margó Ede.

145 Dankó Pista, márvány
146 „Akik meghaltak", bronzrelief
(Az Ang.-Magy. bank tulajdona)
147 „Akik visszajöttek", bronzrelief
(Az Ang.-Magy. bank tulajdona)

A Benczúr Társaság
első kiáll. (Neuz.
Szalon) 1923. ápr. –

hó.

	Árú		Árú biz. Philip Moser	
	Költség		Személyzet	
	Tartozik	Követel	Tartozik	Követel
1	250 24810 —	580 17482 20	200 — 10000 —	14003
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11			120 —	
12	21 50			
13				
14				

Margó Ede

148 Arckép. Plakett. Vert érem.
149 Arkép. Plakett. Vert érem.

A Benczúr Társaság
második kiáll.
(Neuer halon)
1923. dec.

Barr u. 21

IV. 2

50

Kerr
Elite

< 110

amuttal hímzett.

ől készült

pju, nagy hal-
z. e. f.

vemmel. gazda-
íszítéssel, fehér
te prémmel dí-

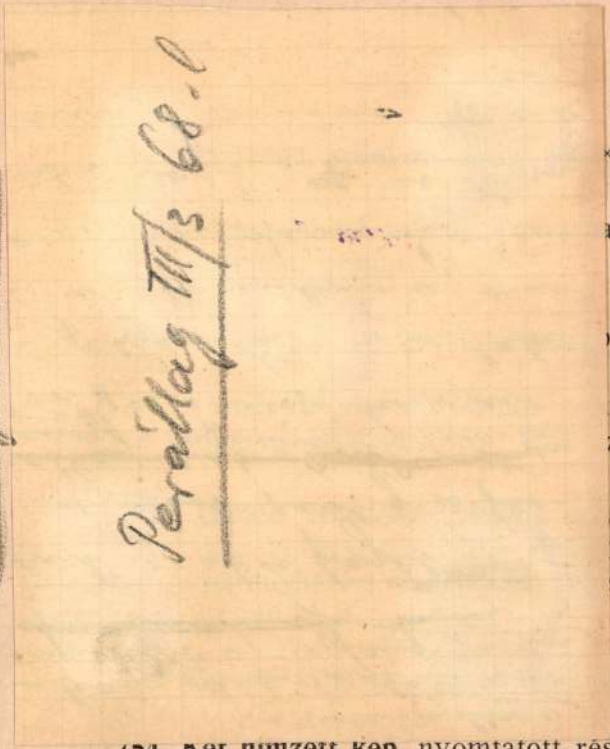

754. **Két hímzett kép,** nyomtatott részletekkel. Ecce homo és Mater Dolorosa. XIX. sz. k

762. Kassak, szőnyeg, méret 120/200

763. Mosul, szőnyeg, méret 117/220

764. Gendjes, szőnyeg, méret 135/190

765. Sultam, szőnyeg, méret 105/170

766. Gendjes, szőnyeg, méret 138/210

767. Schiras, szőnyeg, méret 0·94/120

768. Galeri, szőnyeg, méret 0·80/297

769. Beludjistan, szőnyeg, méret 170/290

770. Mosul, szőnyeg, méret 104/190

771. Talis, szőnyeg, méret 0·82/127

Margó Ede és

Pongrácz Szigfrid

debreceni Kossuth
zobor

erőd

Debreceni Kalauz.
Debr. 1927.
58. l. képpel

VIII. *dr. Vámossy Zoltán*
IX. *betöltetlen**
X. *betöltetlen**

IV. A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr által az Országos Ösztöndíj-tanács intézőbizottságának felterjesztése alapján meghívott tanácstagok:

a) tudománypolitikusok: I. *dr. Szily Kálmán*
II. *dr. Magyary Zoltán*

b) műépítészek: I. *dr. Hültl Dezső*
II. *Wälder Gyula*

c) szobrászművészek: I. *Szentgyörgyi István*
II. *Kisfaludy Stróbl Zsigmond*

d) festőművészek: I. *Dudits Andor*
II. *Glatz Oszkár*

e) zeneművészek: I. *dr. Dohnányi Ernő**
II. *Kodály Zoltán*

f) a legjelentékenyebb főiskolai internátusok vezetői közül meghívott tagok: I. *dr. Glattfelder Gyula*
II. *dr. Ravasz László*

Szigligeti Ede nagyváradi szobrának viharos sorsa a román megszállás alatt

Amikor a román diákok szét akarták rombolni a nagy magyar iró szobrát. Látogatás Szigligeti szülőházában születésének 130. évfordulóján

A Szigligeti-utca 16 számú ház falába illesztve, körülbelül egy méter magas márványtábla áll, amely aranyló betükkel hirdeti, hogy abban a házban, azon a helyen született a magyar népszinmüirodalom igazi megteremtője, a magyar irodalom egyik legnagyobb büszkesége és egyik legtermékenyebb müvelője: *Szigligeti Ede.*

Igy szól a tábla:

SZIGLIGETI EDE
Született 1814. március 8.

Bölcsőd itt ringott, itt gyult ki az isteni szikra
A művészet egén lángoló csillag utóbb.
A láng most kialudt, de kihat dics-fénye örökre
S míg magyar él, neved és szent porod áldva leend.

Születésének 130. évfordulóján ellátogattunk Szigligeti szülőházához. A ház csinos külső homlokzata, ha az emléktábla nem volna rajta, el sem árulná, hogy az épület milyen régi. Bizonyos, hogy az épület földszintje nem az, amely valaha megvolt, de pincéje, fundamentuma, a régi jó, boltives, mély zeg-zugos, vastag téglafalu épitmény, amely oltatlan mész-zel rakott téglaival, összeomolhatatlan légoltami óvóhelynek is kitünően megfelel.

A Szigligeti-utca 16 számu ház hosszú évtizedek óta előkelő úriasszony, özv. *Baranyi Lászlóné* honvédezredes özvegyének tulajdona. Őt keréstük fel azzal, *nem tudna-e adatokat Szigligeti szülőházára vonatkozólag és van-e a régi háznak valami maradványa.*

Özvegy Baranyi Lászlónét nem találtuk otthon. Veje, dr *Bige* Gyula ügyvéd fogad, aki készséggel adja meg azokat a felvilágositásokat, amikről tudomása van.

Mindenekelőtt megtudjuk tőle, hogy a ház, amelyben vagyunk, már nem a régi, csak a fundamentuma, a pincéje az.

— *Ellenben* — mondja Bige dr. — *a tágas udvar végén levő kereszтépület még a régi ház, azt még Szathmáry József, Szigligeti Ede édesapja épittette.*

— Ez az egész ház valamikor — folytatja — „L" alaku épület volt és minden bizonnyal a 18-as számú ház is hozzátartozott. Valami óriási kuria lehetett. Az anyósomék talán a mult század 80-as, vagy 90-es éveiben vették meg, illetve az akkoriban Esztergomból — ahol nagyapja Tóth Lőrinc városbiró és neves költő volt — idehelyezett Zajnay János kanonok, mint mostohatestvér vásárolta meg anyósomnak.

— Vannak-e, voltak-e valami adataik Szigligetire vonatkozóan? — kérdezzük.

— *Igen, voltak. De anyósom mindet elajándékozta muzeumnak, vagy mügyüjtőknek.*

— Mik voltak azok?

— Tudomásom szerint sokáig őrzött, *mint Szigligeti ereklyét, szekrényt, iróasztalt, gyertyatartót stb.*

*

Látogatásunk idején késő este van. Mindazonáltal Bige Gyula dr gyertyát gyujt és készséggel levezet bennünket a ház pincéjébe, a régi Szathmáry-Szigligeti kuria talán el sem pusztitható maradványának megtekintésére. Zeg-zugos labirint, szinte alagutszerű folyosók vezetnek keresztül-kasul, széltében-hosszában. Valaha nagyszerű borpince lehetett. Szathmáry prókátor tekintetes uraiék bizonnyal faintos jó borokat tartottak itt.

A ház, amelyben Szigligeti született

Az érdekes pince megtekintése után az udvar végében levő régi, de már alaposan renovált keresztépületbe megyünk, amely valamikor L alakban hozzátartozott a főépülethez *és amelynek falai között született valószinüleg Szigligeti.* Most egy kétszobás mellékhelyiséges csinos lakás. Bodó János pincér lakik benne családjával.

Egyelőre többet nem tudunk meg Szigligeti szülőházáról. Azt régen tudjuk, hogy Szigligeti iránt nemcsak az utókor, hanem saját kora is hálás volt és alighogy meghalt 1878 január 19-én, mint a Nemzeti Szinház drámai igazgatója, még abban az évben emléktáblával jelölték meg szülőházát.

Ma már az emléktáblának is története van. Az idegen megszállás alatt, amikor valamennyi szobrot és emléktáblát el kellett helyéről távolitani, le kellett szedni a Szigligeti emléktáblát is. *Sőt szét akarták törétni, de sikerült megmenteni és a muzeumban helyezték el.*

Ott hevert a magyar uralom visszatérésig, amikor ujból visszakerült eredeti helyére és azóta hirdeti tovább, hogy *„itt gyult ki az isteni szikra, a müvészet egén lángoló csillag utóbb".*

A Szigligeti-szobor

Nagyvárad közönsége mindig hálás volt nagyszülötte, Szigligeti Ede emlékének és nimbuszát kegyelettel őrzi. 1892-ben, tehát ötvenkét évvel ezelőtt Rádl Odön kezdeményezésére megalakult itt egy irodalmi társaság, amely azóta — még az idegen megszállás alatt is — a nagy névhez méltóan hüséges ápolója a magyar irodalomnak.

E század elején a város, kegyelete jeléül szobrot emelt nagyszülötte emlékének. A szinién nevéről elnevezett gyönyörü szinházunk parkjában állitották fel a mellszobrot, amely nemcsak szinházunknak képezi külső diszét, hanem az egész Bémer-tér szépségét jelentékenyen emeli.

A szobornak, éppen ugy, mint az emléktáblának, szintén van története, amely az idegen megszállással függ össze.

Az idegen megszállók már a megszállás első éveiben lebonttatták helyéről és a szobor attól kezdve vándorolni kényszerült. Előbb a Schlauch-tér és a volt Rákóczi, most Horthy Miklós-út összeszögelésénél, egy ott állott terebélyes kis fa árnyékában akarták elhelyezni. Talapzatának fundamentumát már el is készitették, de sikerült a város akkori vezetőségét jobb belátásra birni és a szobor helyéül egy eléggé megfelelő helyet, a két évvel ezelőtt, az uj országut épitése miatt kiirtott Schlauch-téri sétány bejárata előtt állitották fel.

Ott állt a szobor 1938 vagy 39-ig. Akkor már nagyon szurta a szemét a megszállóknak, illetve a megszállók ifjuságának és mindenáron el akarták onnan távolitani. Egy éjszaka *meg is csonkitották* és hire terjedt, hogy a *következő éjjel szét fogják rombolni.* Szerencsére a város polgármestere akkor, az éppen a visszatérés napján meghalt Fodor Péter volt, aki a Szigligeti Társaság vezetőséget bizalmasan értesitette arról, hogy a diákság mire készül, mire gyors intézkedéssel, még azon éjszaka lebontották a szobrot, *valósággal ellopták* és zavartalanul biztonságos helyre szállitották, amihez maga Fodor Péter nyujtott segédkezet.

Igy sikerült a szobrot a magyarság számára megmenteni, és alig két évvel később pedig a Gondviselés rendelkezésére Szigligeti Ede szobra visszaköltözött régi helyére, a szinház elé, ahonnan a jelennek és jövőnek tovább hirdeti egy nagy magyar iró halhatatlan nagyságát.

ÖTVÖS BÉLA

HIREK

Kállay Miklós miniszterelnök nagy beszédet mond a Kossuth-emlékünnepélyen

A Magyar Országos Tudósító jelenti: Kossuth Lajos halálának 50 éves fordulója alkalmából az egész ország társadalma bekapcsolódik az emlékünnepségekbe. Március 20-án az Országház kupolacsarnokában a két ház tagjai együttesen hódolnak Kossuth Lajos emlékének. A Pesti Vigadóban nagyszabású emlékünnep lesz, amelynek kiemelkedő pontja Kállay Miklós miniszterelnök beszéde lesz. Emlékünnepséget rendeznek az ország különböző városaiban is.

— VÖRÖS GÉZA VEZÉRŐRNAGYOT NEVEZTÉK KI LÉGOLTALMI KORMÁNYBIZTOSSÁ. A Magyar Távirati Iroda jelenti: A minisztérium vitéz nemes Vörös Géza vezérőrnagyot, a legfelsőbb honvédelmi tanács vezértitkárát, ebbeli tisztségének érintetlenül hagyása mellett, Budapest Székesfőváros, valamint a légoltalmi szempontból hozzátartozó városok és községek légvédelmével kapcsolatos különleges intézkedések megtételére, légoltalmi kormánybiztossá kinevezte.

— AZ EGYETEMI IFJUSÁG HÁROMNAPOS TALÁLKOZÓJA HODMEZŐVÁSÁRHELYEN. Hódmezővásárhely. (MTI) A Turul Szövetség Magyar Egyetemi és Főiskolai Bajtársi Egyesület Országos Központja háromnapos ifjusági találkozót rendezett Hódmezővásárhelyen, amelyen mintegy 80-an vettek részt a magyar egyetemi és főiskolai társaság különböző szervezeti vezetői közül. A megbeszélésen a magyarság sorskérdéseivel, a magyarság megmaradásának és fejlődésének lehetőségével és az értelmiségi ifjuság feladataival foglalkoztak. Üdvözlő táviratot intéztek Szinyei Merse Jenő kultuszminiszterhez.

— KÖZSZEMLÉRE TETTÉK AZ 1944. ÉVI FÖLDADÓ KIVETÉSI LAJSTROMOT. A városi adóhivatal tudomására hozza az érdekelt adózóknak, hogy az 1944 évi földadókivetés elkészült és a kivetési lajstromok az adózók lakhelye szerint illetékes kerületeknél 15 napon keresztül a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

— ÁT KELL VENNI A KÉRT HELYHATÓSÁGI BIZONYITVÁNYOKAT. A város közigazgatási ügyosztálya felkéri mindazokat, akik a román agrártörvények alapján kisajátított háztelkek beépitéséről helyhatósági bizonyitványt kértek, hogy Teleki-u. 3 sz. I. em. 10 sz. szobában a közig. kiadóhivatalban, naponta d. e. 11—1 óráig a kész bizonyitványokat 8 napon belül vegyék át, mert az át nem vett bizonyitványokat végleg irattárba fogják helyezni.

— Dr KETTESSY ALADÁR ELŐADÁSA A SZABADEGYETEMEN. Csütörtök délután hat órakor. A Szabadegyetem II. félévének tizedik előadását dr. *Kettessy* Aladár, a debreceni Tisza István Tudományegyetem ny. r. tanára tartja. Előadásának tárgya: *„A szinek világa"*, gondolatmenete: a szinek rendszere és szinharmoniák ismertetése, az ép és hibás szinlátás fajai, a szinek és jelentőségük. A Szabadegyetem vezetősége értesiti a hallgatóságot, hogy az előadások az eddigi időrendtől eltérően, délután 6 órakor kezdődnek.

Vasárnap délután 3 órakor zárul
a Feketesas palotában lévő
képkiállitás
Belépődij nincs!
Ne mulassza el megtekinteni!
Nyitva: reggel 10-től este 7-ig

— AZ OLASZI REF. NŐSZÖVETSÉG KULTURESTJE a Ref. Kulturpalotában március 12-én, vasárnap délután 6 órakor. Műsor: 1. Karének. Vikár Sándor: Szeretlek Uram... Énekli a m. kir. Áll. Tanitónőképző int. énekkara. Vezényel: Lukács László énektanár. 2. Modern magyar költők müveiből előad: Kiss Tamás ref. lelkész. 3. A nefelejts élete és elmulása. Táncolják: Kiss Évike és Fazekas Gizella. Zongorán kisér: Kiss Béláné. 4. Katonaindulókat énekel: Lendvay Lajos, a Szigligeti Szinház művésze. Zongorán kisér: dr Filippi Ernőné. 5. Chopin: G-moll ballada. Zongorán előadja: Nagy Viola zeneiskolai tanár. 6. A rongyos katona. Háborus életkép két részben. Előadják: a Protestáns mükedvelők társasága. Rendezte: Losonczy Gábor számtanácsos. 7. Ady verseket szaval: Csernák Emilia. 8. Huhay: Madárdal. Lányi: Bakonyerdőn..., Énekli: Harsányi Anna. Zongorán kisér: Mocskonyi Gabriella. 9. Népi tánclépésekből összeállitott magyar tánc. Táncolják: a Loránffy Zs. polgári isk. I. oszt. növendékei. 10. Karének. Vikár Sándor: Mennek a fonóba... Énekli: a m. kir. Áll. Tanitónőképző int. énekkara. Vezényel: Lukács László zenetanár. A rongyos katona c. életkép közötti szünetben a m. kir. posta tisztviselőiből alakult vonósnégyes hangversenyszáma szerepel. Jegyek 2, 3, 4 pengős árban kapható özv. Papp Károlyné drogériájában, Rákóczi-ut 11.

— A SZÉKELY HADOSZTÁLY NAGYVÁRADI FŐSZÉKÉNEK KÖZGYÜLÉSE. A Székely Hadosztály Egyesület Nagyváradi Főszéke 1944 március hó 12-én, vasárnap délután 5 órakor az Iványi Ödön-utca 9 szám alatti gimnázium emeleti nagytermében tisztujitó közgyülést tart, melyre a hadosztály tagjait tisztelettel meghivjuk. Felkérjük a bajtársakat, hogy a közgyülésen mindnyájan megjelenni sziveskedjenek. Közgyülés után este 7 órakor a Széchenyi étteremben egytálas közös vacsora lesz, amelyen a bajtársak családtagjait is szivesen látjuk. Egy vacsora ára 3 P. Akik részt akarnak venni március 10-én estig jelentkezzenek Puskás Lajos üzletében, Hlatky Endre-utca 10 sz. alatt. Elnökség.

Tisztujitó közgyülést tart a Magyar Jogászegylet nagyváradi csoportja

A Magyar Jogászegylet nagyváradi csoportja szombaton délután 5 órakor az itélőtábla dísztermében évi rendes közgyülést tart. A közgyülés határozatképes, ha azon legalább 30 tag van jelen. Határozatképtelenség esetén a közgyülést március 18-án délután 5 órakor tartják meg. A közgyülés tárgysorozata a következő: Az elnök évi jelentése, a zárszámadás letárgyalása, tisztujitás, határozat a tagdij felemeléséről, az 1944. évi költségvetés letárgyalása. A tagdij a pótlékkal együtt 10 pengő lenne, az eddigi 8 pengő helyett.

A közgyülés tárgysorozatának letárgyalása után dr Harmathy Attila törvényszéki biró tart előadást A gyámhatósági jóváhagyás kérdése a jelzálogtörvénnyel kapcsolatban cimmel.

Tervbe vették a szarvasmarha igénybevétel megszüntetését

A Magyar Távirati Iroda jelenti: Ismeretes, hogy a közellátási miniszter az uj gazdasági évben a szarvasmarha-igénybevétel megszüntetését és ezzel kapcsolatban a beszolgáltatási kötelezettség keretében állatok és állati termékek megfelelő mennyiségü beszolgáltatását tervezi. A beszolgáltatási kötelezettség részben a réteket és legelőket fogja terhelni. A katonai szükségletek kielégitésére irányuló beszolgáltatási kötelezettségek egy részét — az idén kisebb mennyiséget — szénában kell beszolgáltatni. Ezért illetékes helyen felhivják a gazdák figyelmét, hogy tavasszal gazdasági üzem-tervét mindenki ennek a szénabeszolgáltatási kötelezettségnek tudatában készitse elő. Abban az esetben, ha a gazda saját állományának szükségletére való tekintettel a leadandó mennyiséget nem tudja biztositani, akkor gondoskodjék megfelelő szálastakarmány termelésről.

Az iskolák látogatása a grafikai kiállitáson

A magyar grafikusok reprezentánsainak váradi propaganda-kiállitását megkezdték látogatni az iskolák is. Az ifjuság a tanárok vezetésével vonult fel tegnap délelőtt

Margó Ede

A gyermek agóniája

c. műve repr.

Szana Károly

346. l.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében
és
f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"
címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Radnay Oszkár: Modern szoborgyüjteményünk.

/Illusztrációkkal/

Az az óriási lendület, mellyel a magyar müvészet nem is egészen egy évtized alatt a vezető nemzetek sorába jutott, felrázta a közérdeklődést is. A tárlatok eseményekké váltak, tizezrek látogatják és a közönség egyre hangosabban áhitozott olyan stabil, rendszerbe foglalt képzőművészeti anyagra, amiből az egész magyar fejlődés lendületét végigfigyelhesse. A Szépmüvészeti Muzeum e kivánságnak és hivatásának megfelelően - csaknem egy esztendei gondos munka árán - megnyitotta végre azt a 169 müdarabból álló kollekciót, amely nagyjában felöleli az utolsó két század szobrászatát.

Az első fülkében a kronologikus sorrend Ferenczy Istvánnal, az első tudatosan müködő magyar szobrászmüvésszel kezdődik. Hat arcmás és egy pompás genre-márványszobor képviseli a jeles mestert, aki szellemi és nemzeti felfrissülésünk korának, az 1800-as éveknek szülöttje. Rimaszombatból indult el, mint vándor lakatoslegény, hogy a bécsi müvészeti akadémia ércmetsző osztályára eljusson. Ott Klieber tanár tanitványa lesz, aki a nagytehetségü ifjut ösztöndijjal Rómába küldi, ahol csaknem tiz esztendőt tölt el munkában és tanulással. Mikor visszajön hazájába, a fővárosban telepszik le és nehéz küzdelmeket viv a táblabiróvilág közönyével. Legjobb alkotásai közül való az itt kiállitott Kazinczy Ferenc szobra, melynek másod-

példányát a Magyar Tudományos Akadémia faragtatta ki a müvésszel 1847-ben. Pompás a Fáy András portré, továbbá Széchy Mária és Schodel Róza énekesnő mellszobra. A "Pásztorlányka" cimü szimbolikus genre-márványszobra a Nemzeti Muzeumból került át ide.

Ferenczy István müvészete - mestereinek hatása alatt - az uj klasszicizmus szellemében fejlődött. Finomkodó stilussal készültek szobrai, melyeknek patetikus modora különösen a Kazinczy arcképszobrán és a müvészet keletkezéséről regélő genre-ján érződik szembeszökően. Az ő hatása alatt növekedett melléje egymásután Dunaiszky Lőrinc budai faragómester, majd Engel József, Alexy Károly, Dosnay Károly, Izsó Miklós és Kugler Ferenc, akiknek részben tanitómestere, részben szellemi irányitója volt. Ők képviselik a magyar szobrászat első generációját, a német és francia hatásokon épült ujbarok és klasszicizáló, patetikus stilus-korszakot, amely után, szinte minden átmenet nélkül, a nemzeti érzés és vele az idegen hatásoktól elkülönülő nemzeti stilus jelentkezik a szobrászatban.

Izsó Miklós, aki Ferenczy Istvánnak volt növendéke, majd Bécsben és Münchenben folytatta tanulmányait, mindjárt első alkotásában magyarnak mutatkozott. A "Busuló juhász", mely most a muzeumban van, általános feltünést keltett és Izsó keresett müvész lett; egyre-másra alkotta meg az Alföld magyar néptipusainak genreszobrait. Táncoló paraszt-alakjai közkeletüek lettek. Ezekből egész terrakotta vázlatkollekciót állitott ki a muzeum egy Izsó-vitrinben. A magyar szellem közben tovább szélesedik és Huszár Adolf müveiben folytatódik a maiak

felé. Huszár Adolf "Huzd rá cigány"-a a 60-as évek egyik nevezetes eseménye, a népszinmüvek virágkorának hangulatából fakadt és hatása jól érződik Huszárnak budapesti Petőfi-szobrán, sőt egy-két momentumban dunaparti többi szobrain is (Eötvös, Deák Ferenc).

Az átmenetet innen a finomkodó naturalizmusba Kugler Ferencnek kiállitott Pulszky-siremlék-reliefje adja. Ez a márványdombormü a magyar szobrászat legjelesebb értékdarabjai közül való és dísze a kiállitásnak. Utána szinte szembeszökően látszik az az ujabb müvészeti változat, melynek képviselői Zala György, Fadrusz János, Donáth Gyula, Stróbl Alajos, Róna József és Telcs Ede. Közülök az öt első egységes stilust képvisel és ez a stilus a monumentális naturalizmusban csucsosodik ki, bár az ujbarok ünnepiségét és pátoszát sem veti le egészen.

Zala György a milleniumi emlékmü, a parlament előtt álló Andrássy lovasszobor, a budavári 48-as honvédemlék és az aradi Vértanuk emlékének alkotómestere. Ebben a gyüjteményben, arcképszobrain kivül ott van a hires "Mária és Magdolna" hatalmas szoborkompozíciója, amely mesterének minden müvészi jellegzetességét elénk tárja.

Fadrusz Jánost, a korán elhunyt világhirü mestert csupán a farkasokkal viaskodó Toldi-jának bronzmásolata képviseli; Donáth Gyulát is csak egy szobor - igaz, hogy remekmü! - a "Halál angyala" reprezentálja. Stróbl Alajos müvészete azonban teljes szépségében áll előttünk az "Anyánk" nagyméretü, csudálatos márványszobrával és "Géniusz" cimü portréjával. Róna József müvészetét pedig barok-

hatásu Bacchus-szobra és reliefszerüen komponált, kissé diszharmonikus "Zsuzsanna és az öregek" márványcsoportja képviselik.

Ebből a müvészeti változatból Telcs Ede vezet át a ma uralkodó "modernizmusba", amely jelző egy egészen szétfolyó, kialakulatlan müvészeti "akarást" határoz meg. Telcsnek a "Góliát"-ját látjuk, a "régiek" stilusában megalkotva, mig a nemrég kiállitott "Toronyépitő"-je merész lendülettel már a modernizmus jegyében született. Plakettjei közül is egyik a naturális, másik a kereső stilust bizonyitják. Értékben pedig Telcs Ede az a magyar mester, akinek majdnem minden alkotása az egyetemes magyar müvészet egy-egy kiemelkedő eseménye.

A második terem a modern müvészeké, akiknek elrendezési sorrendje Simay Imre dekorativ állatszobrával kezdődik. Ezen az oldalfronton áll Cser Károly életnagyságu hires bronzszobra is, a "Győztes"; ez a férfiakt a jeles mester hatalmas tudásáról és invenciójáról tesz tanuságot. A "diadalmas férfit" ábrázolja, amint átköti homlokát a győzelmi szalagjelvénnyel. Sorban következnek aztán Körösfői-Kriesch Aladár finom márvány-portréja, Ligeti Miklós kis Anonymusa, Damkó József remekbe készült "Definitor" cimü terrakotta portréja, Kisfaludi-Stróbl Zsigmond barokkosan vibráló "Venczell Béla arcmása", Tóth István pompásan megkomponált "Déli pihenő" bronz-genreje, Sidló Ferenc finom "Primaverá"-ja, Horvay János "Beethoven"-je, Szentgyörgyi István klasszicizált "Kigyóbüvölő"-je, Moiret Ödön egy érdekes márványaktja, Pásztor János néhány szép aktja és "Bucsuzkodás" cimü hires magyar genréje, Sámuel Kornél végtelenül finom márványreliefje

és a "Menekülő" cimü bronzszobra, Ferenczy Béni elfinomitott bronzportréja, Orbán Antal markáns terrakotta fejtanulmánya és Lux Elek quattrocento-finomságu márványportréi. Az érem és plakettanyagban Beck Ö.Fülöp nagy kollekciója mellett Reményi József, zsákodi Csiszér János, Fémes Beck Vilmos, Berán Lajos, Murányi Gyula és Esseö Erzsébet vannak képviselve.

A külföldi szoborgyüjtemény büszkeségei a francia Rodin és a belga Meunier. Itt van Rodin világhirü márvány-kompoziciója, a "Tavasz ébredése", Laurens festő portréja, az "Ebredő ifju" életnagyságu bronzszobra és a párisi Hugo Viktor szobor mellékfigurájának szánt "Nereidák" bronzvázlata. Meuniert pedig a "Hajóvontató", egy remek bronzfej, nagyszerü életnagyságu dokkmunkása és több kisebb bronzszobra reprezentálja. Mellettük képviselve vannak még Lagae, Dubois, Stoltenberg-Lerche, Rombaux, Hildebrand, Zügel, Liipola György Budapesten élő finn szobrász, Stappen, Franges, Zutt és Maillol.

A modern szoboranyag egyik része se teljes, sőt a hiányok a kiállitás rendeltetését erősen korlátozzák. Olyan mesterek hiányoznak, akik pedig a magyar szobrászatban igen jelentős szerepet vittek és visznek. Igy nincs muzeumunknak egyetlen Fessler Leo szobra se, aki pedig a palatinusi magyar renaissance fontos müvésze volt. Az ő alkotásai a Kalvin-téri "Danubius" kutszobor, amely Budapest legszebb köztéri szobra. Továbbá a királyi várkert oroszlánjai, a Bazilika apostolai, stb.

Hiányzik Holló Barnabás is, akiről egyik legutóbbi számunkban irtunk és akinek özvegye, férje gazdag müvészi hagyatékának birtoká-

ban az éhhalállal küzd. A mai jelesek közül nincs képviselve Székely Károly, Margó Ede, Bory Jenő, Lukácsy Lajos, Csiszér János, ~~Mac~~ Maugsch Gyula, Keviczky Hugó, Szamosi-Soós Vilmos, Kallós Ede, Siklósy Lőrinc, Istók János, Farkas Béla, Szántó Gergely, és Visnyovszky Lajos, akik mind kiegészitő egyedei, értékes müvészei szobrászatunknak. Viszont Lux Eleket jellegzetességében nem mutatja be a gyüjtemény, hiszen világhires táncos-szobrai hiányoznak a kiállitásról, azok a szobrok, amikben müvészi lendület és mesterségbeli tudás tekintetében szinte egyedülálló értéke a nemzetközi müvészetnek. Ugyancsak széles kiegészitésre szorul a külföldi anyag is, melyben csupán Rodin és Meunier vannak jól képviselve.

A meglévő müanyag gazdagsága, szépsége és elrendezése azonban minden figyelmet megérdemel és ha a hiányokat pótolhatja az állam, a budapesti Szépmüvészeti Muzeum a legjelentékenyebb kontinentális muzeumok sorába emelkedik.

Panoráma. Bécs. 1926.jul.11. 9.sz. 9-11.p.

Margó Ede

62. *Margó Ede:* Most van a nap lemenőben.

Árverési Közlöny
1929. okt. 5. rh. n.

68.

66.

Margó Ede (Bp., 1872. máj. 8. -- Bp., 1946. febr. 9.): szobrász. Bp.-en megkezdett tanulmányait Párizsban Rodin hatása alatt folytatta. Realisztikus stilusban mintázott dombormüveivel tünt fel (Hannebe), később kevés eredetiségről tanuskodó emlékszobrokat (Kossuth Lajos, Debrecen, Arad; Dankó Pista, Szeged; Pósa Lajos, Városliget, 1930; Szilágyi Dezső mellszobra, MNG; Hunyadi János; I. Ferdinánd: Milleneumi emlékmüvön) és allegorikus figurákat (A zene) mintázott. -- Irod. M.E. müvei (Uj Idők, 1901).

Margó Ede szobrász

Magyar Életrajzi Lexikon

Margó Ede 11, 39 - 40, 139
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991

17TH CENTURY CATAFALQUE

by

ENIKŐ D. B

With regard to the examples of catafalque painting, this peculiar genre of portrait painting, in 17th century Hungary, two major elaborations have appeared so far. The works preserved for us and the information — partly on the basis of contemporary commissions and partly on the basis of publications from the last century — mentioning paintings no longer available today, were elaborated for the first time in the pioneering work of K. Garas.[1] The second work, a detailed and many-sided paper, analysing the Western and Central European examples, was published by A. Pigler,[2] devoting a good deal of space to the discussion of the spread of this genre in Hungary.

In my present paper I should like to elucidate the centuries-old burial traditions still existing

M Ű V É S Z E T
IX.évf.1910.
160.l.

Péczely

M a r g ó E d e :

Részlet a Rákóczi-sirémlék pályamü-
ről/A baloldali alsó csoport /

Gipszminta fényképe.

M Ű V É S Z E T
IX.évf.1910.
168.l.

Péczely

M a r g ó E d e :

Vizvári Gyula és Vizvári Gyuláné siremléke.

Fényképek a Kerepesi temetőből

M Ű V É S Z E T
IX.évf.1910.
162.1.

Péczely

M a r g ó E d e :

Bronz-dombormüvek a Kereskedelmi Bank diszudvarában./Kereskedelem - Konomunkás/

M Ű V É S Z E T
IX.évf.1910.

Plasztika, körplasztika
az Erzsébet-emlékmü pályaterve, Margó
Ede, Popper D. Sigfrid, Scheer Izidor
és Fischer József

Müvészet, II., 1903. 276-280.

Az Erzsébet-emlékmü második pályázata

MŰVÉSZET
IX.évf.1910.
161.l.

Péczely

Margó Ede:

Részlet a Rákóczi siremlék pályamüvéről/A jobboldali alsó csoport/

Gipszminta fényképe

M Ű V É S Z E T .
III.évf. 1904.
162.l.

Péczely
Béla

M a r g ó E d e :

Bucsu.

Terrakotta/fénykép/

Képes Pesti Hirlap 1930 LII okt.28.2 o

Rozgonyi

Margó Ede: Pósa Lajos szobra. 7x12.

M Ű V É S Z E T
IX.évf.1910.
169.l.

Péczely

M a r g ó E d e :

Dankó Pista szobra.

Agyagvázlat fényképe.

M Ű V É S Z E T
IX.évf.1910.
157.l.

Péczely

M a r g ó E d e :

H a n n e l e .

Dombormü

M Ű V É S Z E T
IX.évf.1910.
158.l.

Péczely

M a r g ó E d e :

József királyi herceg.

Mellszobor gipszmintája.

M Ű V É S Z E T
IX.évf.1910.
158.l.

Margó Éde szobrász

Pesti Hirlap. 1932. jul. 2. 6

Hősök emléke

Margó Ede, szobrász

Művészet, II.1903. 276-280.

Az Erzsébet-emlékmü második pályázata

Margó Ede szobrászművész.

(: 1872 – 1946. :)

Magyar Nemzet.

1946. II. 8.; II. évf. 30. k.

(: Hír. :)

Margó Ede szobrász.

Népszava.1923.V.1. 11.1.

Mergó Ede szobrász.

Mibarát.1923.III.24.1.

Margó Ede sfobrász

Pesti Hirlap. 1926. jul. 13. 39

Margó Ede legnyabb sírmelékе

Margó Ede nobrán.

Sórai Ujpéj.
1929. II. 7., 7.
(:Hír.:)

Margó Ede szobrászművész

8 Órai Ujság 1931. V. 20. 7.

A szegedi 5.-ös honvédek hősi emlékművéről

Margó Ede zobrázmű vér.

Dórai Ujság.
1930. X. 28., 7.
(:Hír.:)

Margó Éde szobrász

Pesti Hirlap. 1923. ápr. 15. 7

a k.k. l. a Bruszer Pásaság mikiállitása

Margó Éde szobrász

Pesti Hirlap. 1923. dec. 8. 9

Kézdi: képkiállítások

Margó Ede szobrász.

Művészet.1907.268.l.

Margó Ede.

München.

VI. Emf., 1907.

198.

Margó Ede nobrázmüvén.

8 órai Ujság.
1927. v. 3., 5.
(:Hírek:)

M a r g o E d ő szobrász

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
237.
"Nagyváradi Tisza K.szobor"

Szobor

„Munkés"

Margó Ede

Magyar Iparmüvészet, 1902

V. évf. 4. sz. 145–168. o.

Czakó Elemér: A torinói kiállítás.

Művészi díj: Toth László file
családi sírboltpályazat
Margó Ede

Művészet V. évf. 1906. 280. l.

Margó Ede, rozhrán

Müggyűjtő 1930. 146. l.

M a r g o E d e szobrász

M Ű V E S Z E T
II. évf. 1903.
38–45.
"A temető müvészete"

M a r g ó E d e szobrász

M Ű V É S Z E T
I. évf. 1902.
430.
"Uj szobormüvek"

Margó szobrász

Magyar Sparmüvészet, 1902

V. évf. 4. sz. 175–168. o. / mag. von. reise: 165–168. o.

Czakó Elemér: A torinói kiállítás.

Margó Ede szobrász

Budapesti Szemle CCXXI. 1931.
299-314. Gál Ervin: Képzőmű-
vészet

Margo Ede szobrász

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
354-355.
"Pályázatok"

Margó Ede festő.

Katol.Szemle.1930.I.449-58.l.

M a r g o Ede szobrász

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
206-211.
"Az Erzsébet emlékmü"

M a r g ó E d e szobrász

M Ú V É S Z E T
II.évf. 1903.
163-172.
"A kassai muzeum"

Margó (Ede)

Szobrász

Budapesti Szemle, 1903. (CXV)

285.-294. l. – Éber László: Erzsébet

királyné emlékszobra.

Margó Ede szobrász

Budapesti Lexikon, 1913

(CLO) 154-156 l. D: kiállítások.

CSODÁLKOZZ! *Kóstolja meg Ön is!*
A Korona Mocca dessert még mindig csak... 6 fillér.

Margó Ede

— **A Szacsvay-szobor hazahozatalát kívánja Margó Ede.** Nagyvárad küldötte volt *Szacsvay* Imre az 1848—49-i országgyűlésen, Debrecenben mint jegyző *ő fogalmazta és írta alá a függetlenségi nyilatkozatot*, amely kimondotta a Habsburg-ház trónvesztését; a szabadságharc leverése után *Szacsvay* fogságba került, 1849 október 24-én *kivégezték a pesti Újépület udvarán. Szacsvay* Imrének a legutóbbi időkig szobra volt Nagyváradon.

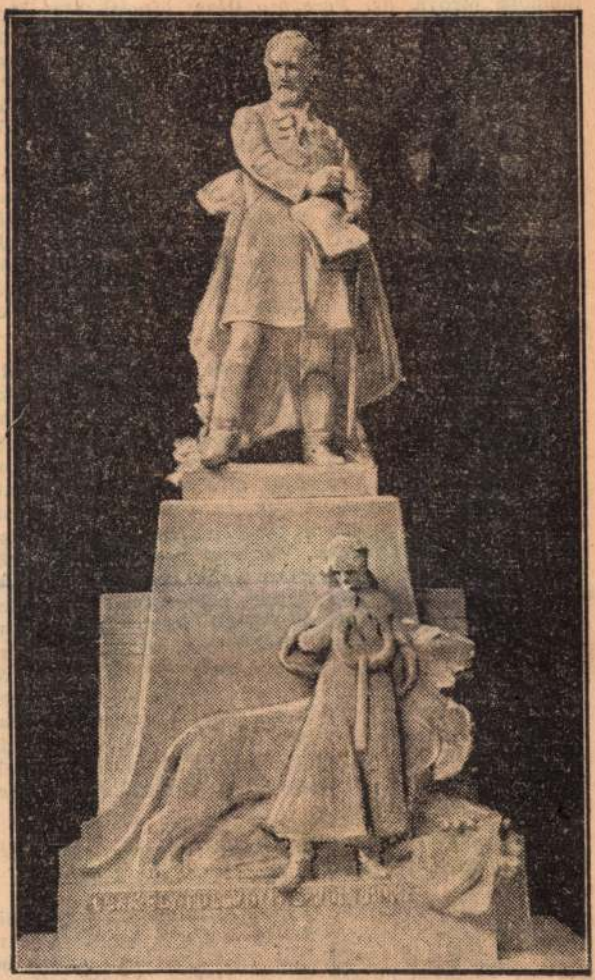

Szacsvay Imre nagyváradi szobra

A román hatóság most eltávolíttatta helyéről az emléket, a szobrot elhelyezték egy városi raktárban. *Tabéry* Géza író Nagyvárad polgármesterétől beadványban azt kérte, *adják ki neki a szobrot*, a váradi szőlőhegyen levő házának *kertjében felállítja és megőrzi*. A híradás azt mondja, hogy a kérést valószínűleg teljesítik.

Beszéltünk a szobormű alkotójával, *Margó* Edével. Ezeket mondotta:

— A hatalmas szobor, amelyet 1902-ben lepleztek le, magyar ruhában ábrázolja *Szacsvay* Imrét, aki *írást tart a kezében:* a detronizáló okiratot. A talapzaton fiatal magyar lány áll, kezében babérkoszorú, merengve néz a távolba. Az alapzaton felírás: »*Csak egy tollvonás volt bűne«. Nem vagyok túlságosan leragadtatva attól a megoldástól, hogy a szobor magánkézbe kerüljön*, egy magánvilla kertjébe és ott talán örökre feledésbe menjen. Hivatalosan kellene *tárgyalni* a román illetékes hatóságokkal, *át kellene venni a szobrot* s valamelyik csonkahazai városban felállítani. Igaz ugyan, hogy hasonló tárgyalások végződtek már sikertelenül, például aradi Kossuth-szobrom ügyében, amikor a románok túlzott követelései miatt nem sikerült az átvételben megállapodni.

Tisza István közkórház igazgató-főorvosának, debreceni egyetemi magántanároknak az *egyetemi rendkívüli tanári* címet; *Németh* Sándor igazgatói címmel felruházott budapesti I. kerületi tanítóképző-intézeti tanárnak nyugalombavonulása alkalmából a *tanügyi főtanácsosi* címet adományozta.

— **Orvosi hír. Dr. Sterk Ödön** fogorvos rendelőjét V., Pannonia u. 12. sz. alá helyezte. Tel.: 1—191—85.

— **Tízéves találkozó.** »Felkérem mindazon kartársaimat, akik 1927. évben, Szegeden a magy. kir. Felsőipariskola gépészeti szakosztályát végezték, hogy május hó 16-án — Pünkösd napján — rendezendő 10 éves találkozón, Szegeden az Intézet épületében reggel 9 órakor jelenjenek meg. Bővebb felvilágosítással szolgál *Szőnyi* György gépésztechnológus Szeged, Egyetem mérnöki hivatal.«

— **Beküldött hírek.** *Vasárnap. Előadások.* A Népművelési Bizottságban *Soltész* Elekné, *Szilárd* Kató: »A tájkép« (Szépművészeti Múzeum) d. e. 9-kor. — A Teozófiai Társulatban *Martinovich* Ernő: »Mit tesz hinni?«, ½6-kor. *Hétfő. Előadások.* Az Egyetemi Szemklinika tantermében *J. Van der Hoeve:* »Egyes szembetegségekről, összefüggésben általános betegségekkel« (Mária u. 69.), 6-kor. — A Természettudományi Társulatban *Neugebauer* Tibor: »A kristályrácsok stabilitásának vizsgálata« (Esterházy u. 16.), 6-kor. — A Hétfői Társaságban *Körmendi* Ferenc: »Európai szellem vagy Európa kísértete?« (Royal-szálló különterme), ½9-kor. — Az Akadémia III. osztályán *Hoor Tempis* Móric: Kandó Kálmán értekezése »Villamos mozdonyok hajtóművének dinamikus igénybevétele kerékcsúszás következtében«, *Preisz* Hugó: »További vizsgálatok a Pettenkoferiákra vonatkozólag«, *Pekár* Dezső: »Bauxitok kimutatása földmágneses mérésekkel«, *Szentpétery* Zsigmond: »Titánmagnetites kőzetek Szarvaskőről«, *Szabó* Zoltán: »Uj Cephalaria Dél-Afrikából«, *Dudich* Endre, *Szalay* László és *Kolosváry* Gábor: »Bars vármegye pókszabású

Margo Ede

szobrán.

Kaszab Géza Arad Kossuth szobrán. Arad. Kozlóny 1907 évf. 63.77

1974. Margó Ede[l].
Sz. Budapesten 1872-ben.

A gyermek agoniája.

E dombormü G. Hauptman haldokló Hanneleját akkor ábrázolja, midőn neki ~~anyja~~ Krisztus az angyalokkal és három játszótársa jelenik meg. A vizből kimentett, ~~sárga~~ rögtönzött ágyra fektetett és halállal küzdő gyermek fejjel jobbra fekszik. Bal keze és takarója lecsuszott, ~~és~~ ki nyakán keresztet visel. ~~Mária~~ anyja borul és jobbját csókokkal halmozza el. A háttérben balról az ég felé tekintő Krisztus áll két angyalkával. Közülök az innenső, a kit a Megváltó átkarolt, virágot tart kezében; a ~~másik~~ pedig, a nála lévőt, az égbe-vágyónak nyujtja. Középütt kereszt bontakozik ki. ~~és balra~~ Balra három lenyka képez csoportot. Krisztusnak és a két angyalnak fejét dicsfény veszi körül; az anya vállaira fátyol omlik; a játszótársak egyike énekel. Az ágy deszkából és vasalt ládából hevenyészték össze. ~~A~~ A szalmafonású széken edény van. Felirata a kereten középütt: AGONIE és jobbról E. MARGO (PARIS).

Márvány-dombormü, méretei 168.2: 172.5 cm.
Vétetett 1900: X. 2-án kelt 23951 sz. leirattal (490/900.) 2000 korona ~~engedélyezetett~~ az újra faragásra (490/900)

L. a Budapesti Hirlap 1899: VII. 7-dik 186 számának tárczáját Malonyay Dezsőtől.

Az 1901: XI. 16-iki felterjesztésre (607/901) az 1902: I. 10-én kelt 92507 ex 901 sz. leirattal (33/902) kiadatott a kassai muzeumnak (145 ~~1901~~ és 202/902) Vid. Muz.

209

1899: VII. 13-án az 50784 sz. leirattal 5000 Kán (478/99) az

Elszámoltatott 1902: IV. 14-én. (338/902.)
Az elszámolást elfogadta az 1902: VII. 26-iki 27258 sz. leirat. (592/902.)

Maryó Ede, szobrász, stb. l. 477. old.

marad. –

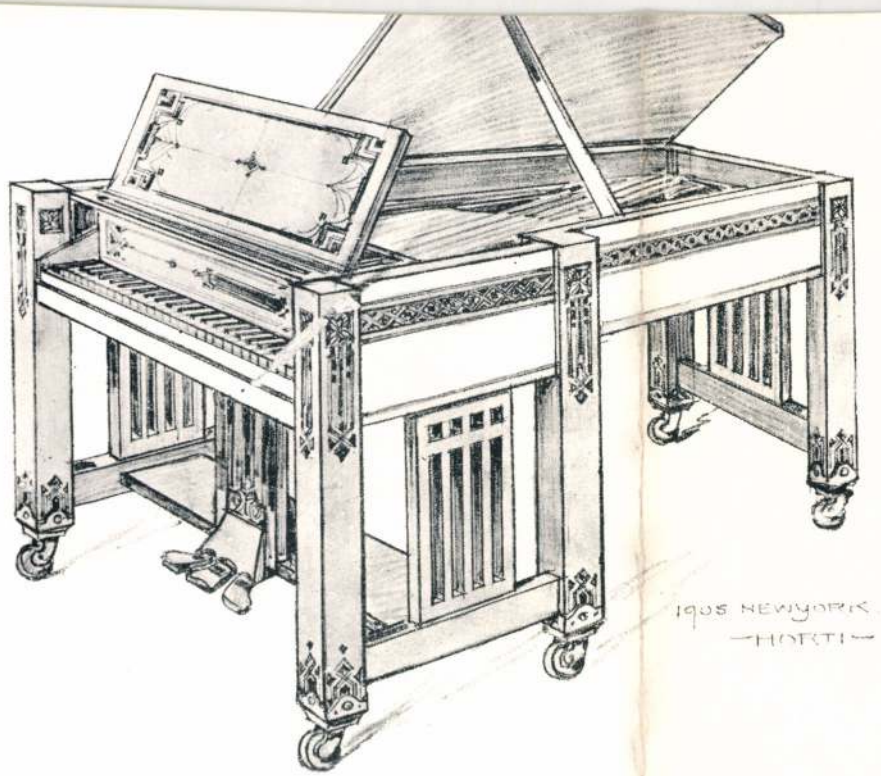

238—240. HORTI PÁL AMERIKAI VÁZLATKÖNYVÉBŐL. ESQUISSES FAITES PAR PAUL HORTI EN AMÉRIQUE.

242.

242. MARGÓ EDE, PONGRÁCZ SZIGFRID ÉS POGÁNY MÓRICZ. ÉDOUARD MARGÓ, SIEGFRID PONGRÁCZ ET MAURICE POGÁNY.

MEGVETTÉK. ACHETÉ.

Magyar Iparművészet
1907. 184. l.

13 Szerda

14 Csütörtök

15 Péntek

16 Szombat

Szerda	Csütörtök		Szombat
13	14	15	16
Ricci sz. Katalin	Bálint vt.	Fausztin vt.	

Jegyzet

17 Vasárnap

18 Hétfő

19 Kedd

Február	Vasárnap	Hétfő	Kedd
28 nap	17	18	19
	Septuagesima	Simon	Konrád

Jegyzet

Margó Ede

(Lévius Ernő felv.)

Ifjú Évek 1920/21. IX. évf. 5. sz.
(Pósa Lajos.)

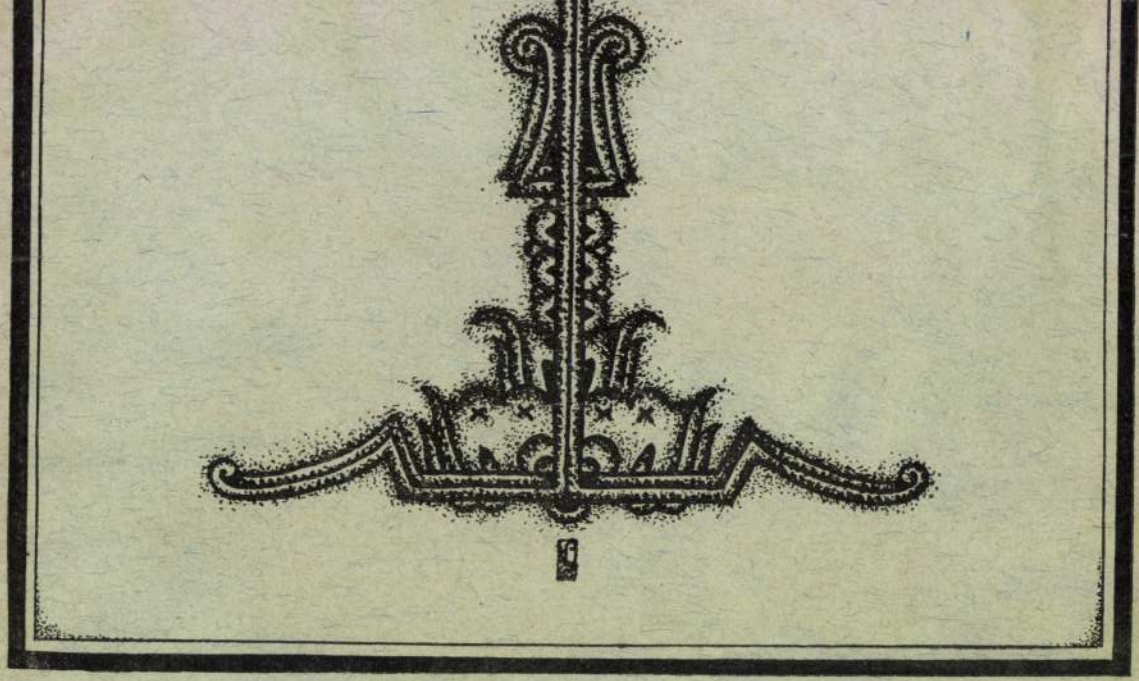

Margó Ede

Margó Ede–Pongrácz Szigfrid Kossuth-szoborcsoportja Debrecenben

Töredék

Hatvan felé – haza felé . . .
Életem már az istené.
Az istené, hogyha lenne,
vagy ha hinni tudnék benne.
Akár hiszem, akár nincsen,
magamat kell arra intsem,
hogy magamról számot adjak
legfőbb bírámnak, magamnak.
Más fölmenthet, szánakozhat,
én tudom a legtöbb rosszat,
amit eddig elkövettem,
s mi már jóvátehetetlen . . .

ORSZÁGOS HÓFÚVÁS

A közlekedés megbénulása fenyeget

4000 munkás takarítja Budapest uccáit
Zavarok a vasúti forgalomban

Tartósnak igérkezik a téli idő

— *Az Est tudósítójától* —

Tegnap este tíz óra tájban havazni kezdett Budapesten és ma reggelre már *10—12 cm-es hótakaró borította a főváros uccáit.* A havazással egyidejűleg *élénk keleti szél* fujt, ami kellemetlenné és veszedelmessé tette az erős hóesést. Egészen bizonyos, hogy rövidesen

komoly forgalmi akadályokat

támaszt a hóesés. A Meteorológiai Intézethez egymásután futnak be a jelentések hófúvásokról. Különösen Dunántúl öltött veszedelmesebb méreteket a zord idő.

Hófúvást

jelentettek Pécsről, Kaposvárról, Székesfehérvárról, általában a déli vasútmenti városokból és községekből. A dunántúli megyékben ma reggel hét órára sokhelyen a 20 cm-t is meghaladta az új hóréteg vastagsága. *Rendkívül*

nagyarányú a hóesés

Keszthelyen és Kaposváron.

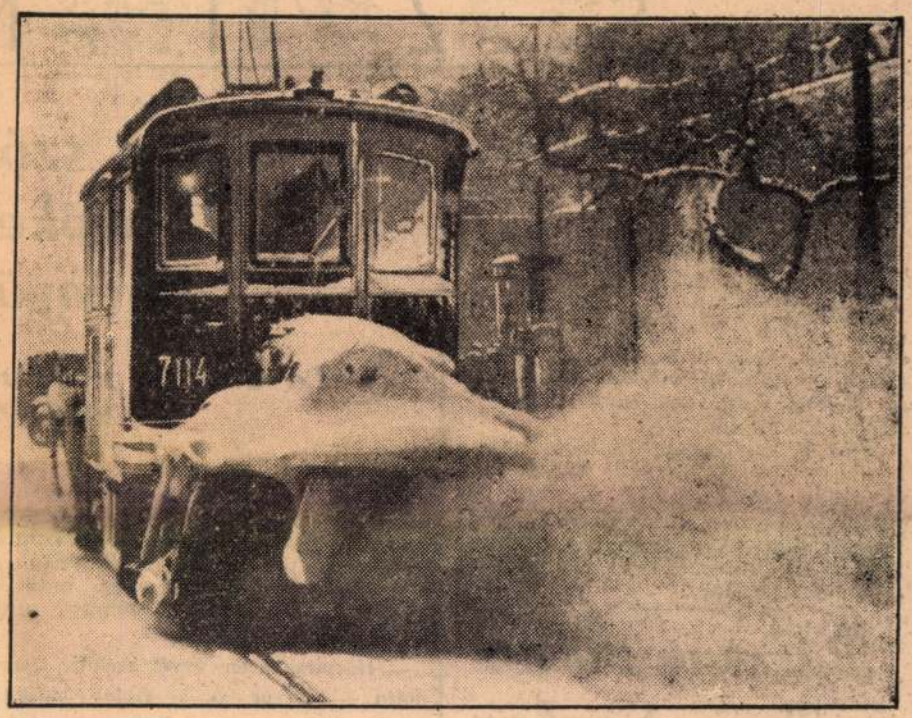

MA REGGEL ÚJRA DOLGOZNI KEZDTEK A PESTI UCCÁN A VILLANYOS HÓEKÉI

A *Beszkár* útvonalainak megtisztításához még az éjszakai órákban hozzáláttak. A forgalom megindulása előtt 16 hóseprőgép, 31 hótoló és 2 hóeke ment ki a vonalakra, továbbá

1200 állandó munkás

tisztogatta az útvonalakat, a váltókat, a megállóhelyeket. A remizek előtt hosszú sorban álltanak a hómunkára jelentkezők és reggel tíz óráig

900 rendkívüli hómunkást

vett fel a Beszkár. Kijelentették munkatársunknak a *Beszkár* részéről, hogy a rendkívüli hómunkások létszámát még a délelőtt folyamán *kétszeresére* emelik, mert különben nem tudnának megbirkózni az egyre nagyobb méreteket öltő hófúvással. Már a kora délelőtti órákban sem volt képes a *Beszkár* betartani a menetrendet,

a forgalom akadozott

és attól félnek, hogy *komolyabb bajok is lehetnek a villamosközlekedésben.*

Az idei tél legkomolyabb havazása

A *Meteorológiai Intézet* részéről a következőket mondották *Az Est* munkatársának:

— Ezen a télen *ilyen havazás, mint a mostani, nem volt.* A megelőző havazások idején ugyanis nem volt ilyen hideg, mint most és a mostani hóesés keleti széllel kapcsolatos. Ma reggel hét óráig *még nem havazott az egész országban,* csak körülbelül a Békéscsaba—Budapest vonaltól nyugatra eső területeken, de még ma

a havazás az északkeleti területekre

is átterjed. Dunántúl számos helyen hófúvás is volt, illetve van, s ezért forgalmi akadályokra lehet számítani. *Az északi hegységeken keveset havazott* és a Kékesről havazásról jelentést még nem kaptunk, de a Dobogókőn van már 2 cm friss hó, ahol a régi hórétteggel együtt *a hóvastagság eléri a 15 cm-t.*

— A borulás éjjel enyhébbé tette az időt, így

Debrecenben, ahol tegnap még 25 fok hideg volt,

a hőmérséklet 20 fokra csökkent.

A nyugati megyékben általában *10 fok hideg* van, de ez a hőmérséklet jobban érezhető a kellemetlen szél miatt, mint az előző napok hidegebb hőmérséklete. Arra számítunk, hogy

ma egész nap havazni fog

és egyelőre nem következik be enyhülés. Jugoszlávia északi részén és Ausztriában is hideg van még, viszont az Alpokon túl az időjárás meleg, esik az eső és déli szél fuj.

A meteorológusok átmeneti *két-három napos enyhülést* várnak, de úgy látják a helyzetet, hogy azután

ismét hidegebbre fordul az időjárás.

Később délnyugatról és nyugatról az Adria és az Alpok felől jön majd az enyhülés.

A pestkörnyéki közlekedés biztosítása

Különösen nagy gondot okoz a Beszkárnak

a pestkörnyéki autobusz-vonalakon

a forgalom fentartása. A főváros határán kívül eső útvonalakon a környékbeli községekben nem tisztítják meg a vastag hórétegtől az autobuszok útvonalait. Három hatalmas teherautót hótoló készülékkel szereltek fel és ezekkel igyekeznek járhatóvá tenni a pestkörnyéki autobuszvonalakat. Délelőtt tíz órakor az a jelentés érkezett a *Beszkár*hoz, hogy *a hófúvás miatt*

a csepeli vonalon

csak a legnagyobb nehézséggel tudják fentartani az autobuszforgalmat. Mindent elkövetnek, hogy a csepeli vonalat megtisztítsák a hótól.

Nagyon kellemetlenül érintette a *Beszkár-t,* hogy *ma reggel*

a siklót

sem tudták üzembe helyezni. A siklónak egyik alkatrésze eltörött és emiatt még a délelőtti órákban is szünetel a közlekedés a várhegyi siklón.

A főváros útvonalainak megtisztításán a délelőtti órákban több mint

4000 ember

dolgozott, akiket részben a Köztisztasági Hivatal, részben a *Beszkár* foglalkoztatott, *délután két órától kezdve azonban a hómunkások létszámát 6000-re emelik.*

A *MAVAUT* vidéki kirendeltségei táviratokban azt jelentik, hogy az *autobuszforgalomban fennakadásokra lehet számítani.* 87 vonala van a *MAVAUT*-nak. El vannak készülve arra, hogy a hófúvás miatt *a dunántúli vonalakon az autobuszközlekedés megszűnik.*

A budapesti hó takarítása

Budapesten a nagyarányú havazás

komoly gondot

okoz a Köztisztasági Hivatalnak és a *Beszkár*-nak. A város belső területéről az előző havazás nyomait tegnapig eltakarították és tegnap éjszaka már csak Budán dolgoztak a Köztisztasági Hivatal munkásai. Amikor az éjszakai órákban megindult az erős havazás, ezeket a munkásokat

a budai autobusz útvonalaira

rendelték, hogy az utakat az autobuszok számára járhatóvá tegyék. Ma reggel hat órakor

854 rendkívüli hómunkást

vettek fel a Köztisztasági Hivatal felvevőhelyein és ezeken kívül *48 altiszt és 921 állandó munkás* dolgozik a hó eltakarításán.

Munkatársunknak kijelentették, hogy *a rendkívüli hómunkások létszámát délután két órakor kétszeresére emelik,* mert csak így tudják valahogy biztosítani az ucca közlekedési rendjét. Embereken kívül természetesen *dolgozik valamennyi seprőgép és hóeke is.* Hajnal óta *53 lovas hóeke, 19 motoros hóeke és hat seprőgép* tisztítja a főváros uccáit. Ma reggel *Szendy* Károly polgármester *Balló* Alfréddal, a Köztisztasági Hivatal igazgatójával *helyszíni szemlét* tartott és kiadta az utasítást, hogy *különösen a hegyvidéki utakon dolgozzon sok hómunkás.*

Vér-, bőr-, idegbajosok igyanak reggelenként felkeléskor egy pohár természetes **Ferenc József** keserűvizet, mert ez mindig alaposan kitisztítja és méregteleníti a gyomor bélcsatornát s ezenkívül az emésztést és az anyagcserét is jótékonyan befolyásolja. Az orvosok ajánlják.

Dr. Lakatos szanatóriumai
Baden, Abbazia
a legjobban megvédik az influenzától.
Napsütéses déli szobák.
Ozondús hegyi, illetve tengeri levegő
Felvétel: **Carlton-szálló.** 1-889-70.

Zavarok a vasuti közlekedésben

Az Államvasutaknál is zavart okoz a hófúvás. A *MÁV* forgalmi osztálya részéről a következőket mondották munkatársunknak:

— Valamennyi vonalon nagy a havazás és emiatt

a vonatok késnek.

— A belföldi vonatoknál *a késés körülbelül 20 perc. A külföldi vonatokat a határon legtöbbnyire nagyobb késéssel vesszük át.* Már tegnap délután Kelebiáról *61 perc késéssel* vettük át a jugoszláviai gyorsvonatot. Ma délelőtt a pécs—bátaszéki vonalról nagy hófúvást jelentettek és emiatt

Pécsvárad és Bátaszék között a

vasúti forgalom szünetel.

Munkásaink kint dolgoznak a vonalon, hogy a hóakadályokat eltávolítsák, de hogy ez mikorra sikerül, az még egészen bizonytalan. Más vonalakról komolyabb forgalmi zavarokat nem jelentettek és a többi vonat bár késéssel, de közlekedik.

Öröklakások
a Lipótvárosban, **dunaparti** és **parki** kilátással, a Dunapark kávéházzal szemben, 1—2—3-szobás hallosak, központi fűtés és melegviz, önálló telekkönyvi tulajdonnal, legmagasabb adómentességgel, kedvező fizetési feltételekkel. Érdeklődni a helyszínen, vagy telefon: 2-933-48. Pozsonyi út 49, (Wahrmann u. sarok) építési iroda

MOSSA A FOGÁT
ÉPÚGY, MINT A KEZÉT
SZAPPANNAL!
Mert csak a szappan tisztít tökéletesen!
HASZNÁLJA A KÜLÖNLEGES
Gibbs fogszappánt
GIBBS

SZÍNHÁZ

A Kamaraszínház a jövő héten befejezi előadásait

A Kamaraszínházban ma este *erdélyi* vendégek jelennek meg az »Ürilány szobát keres« előadásán. Ott lesz *Bánffy* Miklós vezetésével a Budapesten tartózkodó erdélyi színházi kolónia.

Mint a színház igazgatója velünk közli, *az »Ürilány szobát keres« még tíz estén kerül színre Zilahy Irén főszereplésével.* Jövő keddre tervezik *az utolsó előadását.* A színház azután új darabot kezd próbálni és *addig szünet lesz.*

Bársony Rózsi a Paris Soirban

A Paris Soir ma ideérkezett száma »Nemzetközi primadonnák« című képrovatában közli *Bársony* Rózsi fényképét. Azt írja a magyar művésznőről, hogy *a nyár folyamán Párizs is tapsolni fog neki.*

A román király mint filmszerző

Párizsi jelentés szerint a francia fővárosban bemutattak egy filmet, amelynek *szerzője Károly román király.* A filmet a földrajzi társaság védnöksége mellett adták elő több miniszter jelenlétében. Címe: »A mai Románia három arca.«

Zukor feje cukorból

London egyik előkelő bankettermében a minap fényes bankettet rendeztek a jubiláló *Zukor* Adolf, a magyar származású filmkirály tiszteletére. A banketten ott volt az angol filmvilág minden kiválósága.

A beszédek után levetítették *Zukor Adolf első filmjét, amely Angliai Erzsébetről szólt.* Ez volt *az első többészes film,* amely így is csak *négy felvonásból* állott és *Sarah Bernhardt játszotta a címszerepét.* Nagy nevetés közben pergett a kezdetleges film. Utolsó jelenete az, hogy a hóhér lefejezi Essexet és fejét tálcán viszi a királynőnek.

Hirtelen világos lett a banketteremben. A vetítővászonnál megjelent egy pincér. *Hatalmas ezüsttálca volt a kezében, a tálcán Zukor Adolfnak cukorból megmintázott feje.*

* **Kétszázadszor játszotta Konstantin Berlinben Wilde jelentéktelen asszonyát.** Több mint féléve óta vendégszerepel *Berlinben,* a Renaissance-Theaterben Leopoldine *Konstantin* és estéről-estére *Wilde* Oszkár »A jelentéktelen asszony« című darabjának címszerepét játssza. A kiváló német művésznő *tegnap lépett fel a szerepben kétszázadszor.* Most befejezi berlini vendégjátékát, legközelebb *Bécsben* fog vendégszerepelni és *áprilisban Hollywoodba utazik,* ahol a nyarat tölti.

* **Egy rögtönzés következményei.** *Londonból* jelentik: A lordkamarási hivatal vádat emelt *egy londoni pantomim szerzője, a színház tulajdonosa és a vezető komikus ellen.* A színtársulat az ünnepi hetekben egy *Robinson Crusoeről* szóló játékot mutatott be, főkép gyerekek számára. A lordkamarási hivatal most is kénytelen volt eljárást indítani, mert Hal *Bryan,* a komikus *váratlanul röstönzni kezdett* és a vád szerint röstönzése *súlyosan sértette egy barátságos ország államfejével szemben.* A komikus a pantomimben *Hitler* kancellárt figurázta ki.

„Egy életre szóló emléket hoztam az önök gyönyörű fővárosából"

La Guardia newyorki polgármester beszéde az egyetemi énekkarhoz

A budapesti egyetemi kórus *Vaszy* Viktor vezetésével most hangversenykörúton van Amerikában. Newyorki hangversenyük előtt a városházán *La Guardia* polgármester fogadta az együttest. A polgármester beszédet mondott, amelyet valamennyi newyorki lap közölt.

— Harminchárom évvel azelőtt — mondotta — amikor önök fiatal barátaim még a világon sem voltak, *én mint a budapesti amerikai főkonzul titkára már megismertem az önök gyönyörű fővárosát és egy egész életre szóló emléket hoztam onnan magammal.* Országukat azóta is változatlanul nagyrabecsülöm és a nagy szerencsétlenség óta, ami hazájukat a trianoni békekötéssel érte, egyenesen csodálom. *A magyarok emelt fővel, törhetetlen élniakarással, bátran és egy jobb jövő reményében viselik a nagy nemzeti szerencsétlenséget és én remélem, hogy ez a jobb jövő el is fog jönni.* Köszönöm, hogy eljöttek hozzám, Newyork város nevében hivatalosan is üdvözlöm önöket és ott leszek hangversenyükön.

Dörgő »éljen« harsant fel a polgármester szavai után.

Az egyetemi kórus utolsó amerikai szereplése február 2-án lesz, amikor a *Yale egyetem* énekkara rendez részükre fogadtatást *New Havenben.* Február 3-án utazik az énekkar Európába.

Elisabeth Bergner

BALSIKERI

Váratlanul befejezik Londonban a Bergner-darab előadásait

Az a hír, hogy Elisabeth *Bergner* Londonból nemsokára elutazik és *meglátogatja Mrs. Simpsont* nagy feltűnést keltett színházi körökben is. Ismeretes, hogy a világhírű színművésznő csak nemrég mutatkozott be Londonban új szerepében. A His Majesty's Theatre színpadán Charles B. *Cochran* színrehozta Sir James *Barrie* »Az ifjú Dávid« című bibliai tárgyú drámáját, amelynek előzőleg Edinburghban volt az ősbemutatója. A darabot tehát aránylag rövid idő után veszik le a műsorról, mert ha Elisabeth Bergner elutazik Angliából, más nem játssza tovább a szerepet.

Cochran most az angol lapokban magyarázatot ad az ügyről. Az újságíróknak adott nyilatkozataiban kijelentette, hogy *Barrie darabja, sajnos, nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket.* Az erkölcsi siker nem követte tartós anyagi siker, ezért kénytelen az előadásokat — mi lett ráfizetéssel járna — abbahagyni.

Forog a szoba a részeg Poire körül

Újszerű színpadi trükk az Operaházban

Az Operaház színpadán a tegnapi »Sybill«-próbán mutatták be először a legújabb színpadi trükköt. *Rékay* András, a rendező ötlete volt, hogy az operett utolsó felvonásának részegjelenetében ne csak Poire szerepét alakító *Lauris* Lajos, de *az egész díszlet is — »spicces« legyen.*

Amikor a részeget alakító énekes belép a színpadra a közönség is az alkoholmámoros Poire szemével fogja látni a színpadot. *Forognak az ajtók, a tárgyak, az ablakok.* Amikor ki akar menni a szobából, az ajtófélfa keresztben áll előtte. Végül már olyan mámoros lesz, hogy *az egész szoba megfordul.*

Két »felépített« zeneszám is van a »Sybill«-ben. Az egyik az »Illuzió a szerelem«, amelyet egy zenélőóra kezd játszani és aztán veszi át az ének- és a zenekar. A másik a »Leányvásár« nagy keringője. Ezt a balettkar adja elő orgona, hárfa, külső énekkar és zenekar kíséretével.

Magyar szobrász Jeritza-szobra a bécsi állami színházak múzeumában

A bécsi állami színházaknak van egy *múzeumuk,* amely *Bundestheatermuseum* névvel a *Burgszínház* egyik szárnyában foglal el néhány helyiséget.

Ez a múzeum a minap *egy magyar szobrászművész: Margó* Ede márványszobrával gazdagodott, amely *Jeritza Máriát ábrázolja Tosca szerepében.*

A szobrot — báró *Popper* Lipót, Jeritza *első férje* ajándékozta a színházi múzeumnak.

UJ „IPHIGENIA"

Február elején megkezdik az Operaházban Gluck »Iphigenia« című operájának próbáit. Az új fordítás *Lányi* Viktor munkája. A címszerepet *Báthy* Anna énekli. Az előadást *Fleischer* Antal tanítja be és vezényli. *Rékay* András rendezi. A színpadi képeket és kosztümöket *Fülöp* Zoltán tervezi.

* **Hazajött az operaházi balettkar.** A Operaház magántáncosnői és az első quadrille tagjai Münchenben vendégszerepeltek. A balettegyüttes hazaérkezett Budapestre.

HÉT KIS HÍR

1.

A színész-festők kollektív kiállításra készülnek. Március végén akarják megnyitni ezt a kiállítást, amelyen résztvesz többek között *Csortos* Gyula, *Abonyi* Tivadar, *Rónay* Géza és *Boray* Lajos is.

2.

Búcsúvacsora volt tegnap az egyik budai vendéglőben. Egy kis színház »halotti tora«. A nemrég megszünt kis budapesti színház társulata *búcsúzott az igazgatójától,* aki minden kötelezettségének eleget tett.

3.

Filmszinésznő lett *Walter* Rózsi leánya. *A hétéves Radó-Walter Mária* első szerepét a »Pacsirta« című *Eggerth* Márta filmben játszotta és most egy új film gyermekfőszerepére szerződtették.

4.

Megállapodás történt a Budapesti Színészek Szövetsége és a Magyar Film Egyesület között, *egy filmelosztó iroda felállítására.* Az egyesületközi bizottságba a színészszövetség *Uray* Tivadart és *Rátkai* Mártont küldte ki.

5.

Az ismert író és konferanszié, *Békeffi* László fia, *Békeffi* Gábor, aki már több kabarétréfájával szerepelt, az egyik budapesti filmgyár tisztviselője lett.

6.

John Klein londoni filmproducer néhány napig Budapesten tartózkodott és több magyar filmszínésznővel és rendezővel tárgyalt.

7.

Gusti Hubert, az ismert bécsi színművésznőt holnapra Budapestre várják. A »Jöjjön elsején!«-t nézi meg az Andrássy-úti Színházban. *Turay* Ida szerepét fogja játszani a bécsi bemutatón. A darabnak egyébként ma van az ötvenedik jubileumi előadása.

Róma aranyérmével tüntették ki Gina Cignát

Gina Cigna

A világhírű olasz operaénekesnőt, Gina *Cignát,* akit a budapesti közönség is jól ismer, a minap kitüntették Olaszországban. Göring orosz miniszterelnök római látogatása alkalmával az olasz fővárosban ünnepi dáshangverseny volt, amelyen Gina Cigna és Benjamino Gigli énekelt. Colonna herceg, Róma kormányzója tegnap köszönte meg Gina Cignának a nagysikerű fellépést és elismeréséül *Róma város aranyérmével tüntette ki.* Göring és neje személyesen köszönte meg a nagy műélvezetet és csaknem két méter magas, piros rózsákkal teli virágkosarat küldtek neki.

Gina Cigna *ma indult el Amerikába,* ahol a Metropolitanban fog vendégszerepelni.

Stawisky özvegye francia filmben

Párizs, január 26

Arlette *Stawisky,* a nagy szélhámos Stawisky özvegye, aki balsikerrel próbálkozott *Newyorkban* varieté színpadon, legközelebb *mint filmszínésznő mutatkozik be Párizsban.* Egy ujonnan átdolgozott *Arséne Lupin-film* női főszerepét fogja játszani, amelyre a hírneves Jules *Berry* készítette őt elő.

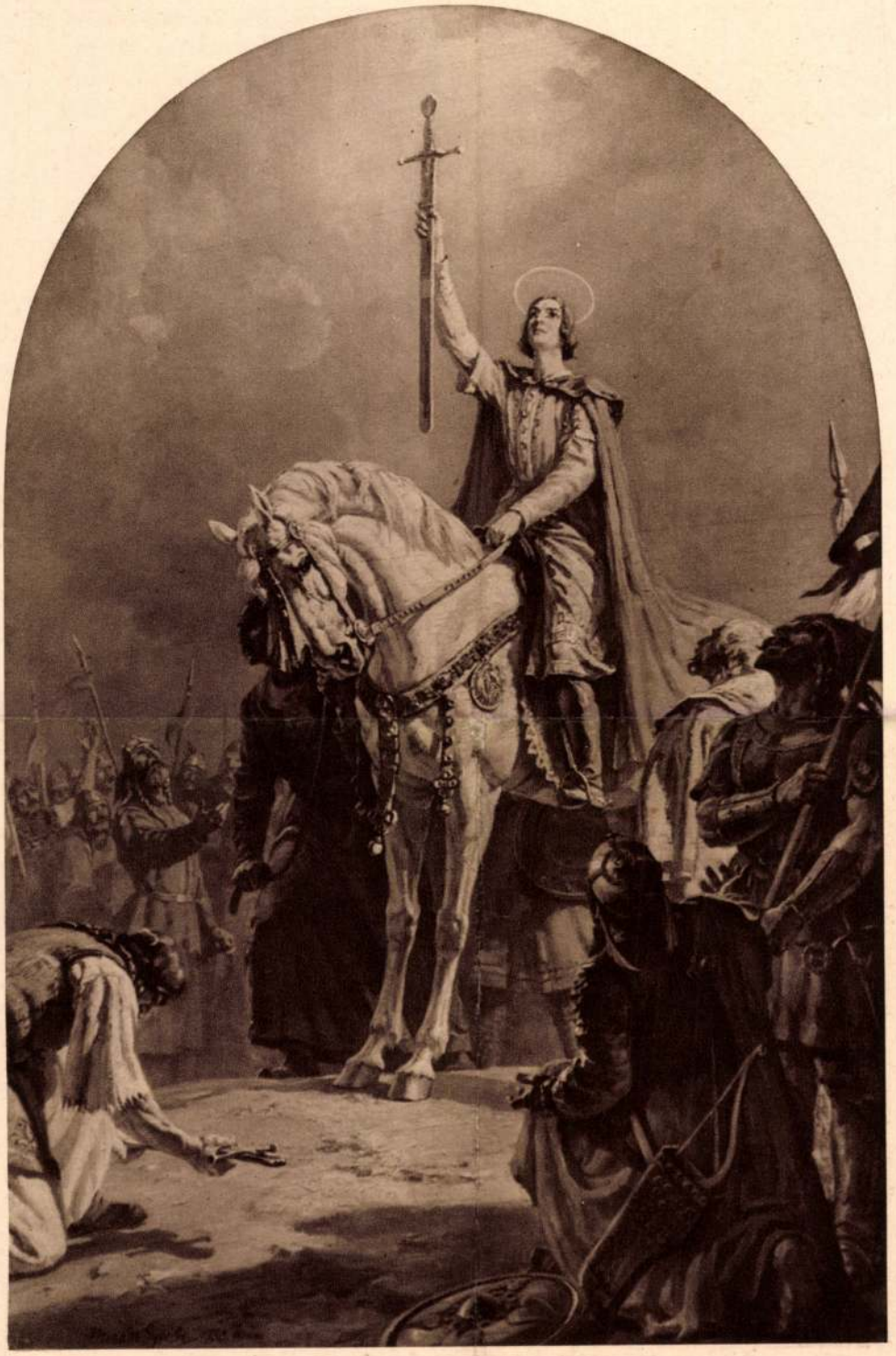

MERÉSZ GYULA: SZENT IMRE.

MARGÓ EDE: SZENT BORBÁLA.

tára helyett megint csak az olympusi karok indokolatlan és elcsépelt ikonografiájának alakjaival népesítették be. Látnivaló, hogy itt is a «Magyar mythologia» szerzője nyilatkozott meg, akinek intenciójának tisztaságához szó se férhet. A művészek érzékenysége azonban illetéktelen beavatkozásnak s talán kissé ünneprontásnak is vélték Ipolyi kritikáját s ennek kifejezést is adtak.

Pedig az ő lelke telve volt «művésztestvérei» iránti szeretettel és megértő gondoskodással. Erre vall távozásának másik oka is. Ipolyi ugyanis 1884-ben a társulati képvásárlás ügyében olyan nagymérvű áldozatokat kívánt, «mely a Társulat vagyonának egyensúlyát megingatta volna s ennélfogva a választmány azt a fennforgó viszonyok között meg nem szavazhatá. Ennek következtében a püspök-elnök visszalépett s lemondását legtiszteletteljesebb kérelmünkre sem vonta vissza.» (Közlemények, 1887.)

Kelety Gusztáv *Ipolyi* elnökről szóló emlékbeszédét ezekkel a szavakkal fejezte be:

«Hálás ragaszkodásunktól kísérve, igaz fájdalommal láttuk őt távozni a Műcsarnokból, annyi nemes fáradozásának és sikereinek színhelyéről.

Pedig csak vékony ködfoszlány ereszkedett alá a legjobb akaratú elnök között és közöttünk, hű munkatársai között; idején fel nem derített, mulandó félreértésből származó ködfolt, melyet már hanyatló egészsége által izgatott kedélyállapota nyári felhővé duzzasztott.

Béküljünk ki e tudattal, annyival inkább, mert világos bizonyságát bírjuk annak, hogy visszavonulása után nemsokára ő is megszűnt neheztelni a Társulatra. Ez valószínű, már azon lélektani tapasztalat szerint, hogy aki jót tett velünk, szeretetébe is fogad, mely a hálátlanság rágalmának is ellentállni képes. Mi úgy éreztük mindig, hogy nekünk nincs mit megbocsátani emlékének, csak köszönni és utánozni való.

273

272
KÖRMENDI
FRIMM JENŐ.
KAPITÁNY
JÓZSEF

273
MARGÓ EDE.
NOVÁK
ANDRÁS

272. IV. Preis. (Betrifft den figürlichen Teil des Projektes) — 273. III. Preis. (Betrifft den figürlichen Teil des Projektes.)

5*

Magyar Iparművészet

1916. 251. l.

Margó Ede és
Novák András

BÁLINT
ÉS JÁMBOR
ÉPÍTÉSZEK

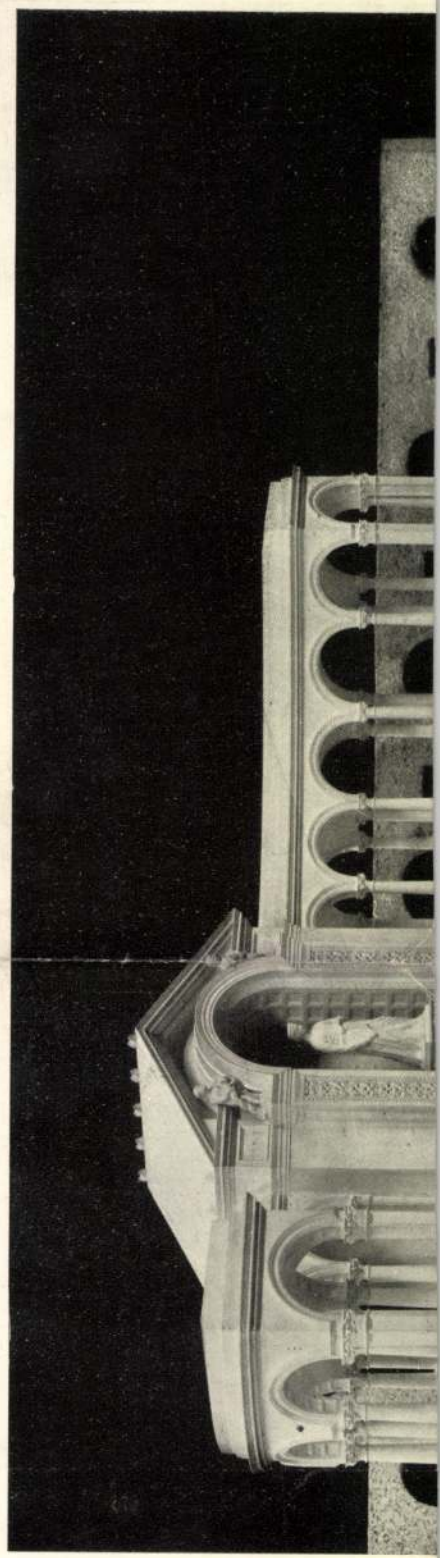

274. IV. díj 1500 K (az építészeti részért). Városligeti megoldás.

(folytatjuk)

1021

Margó Ede–Pongrácz Szigfrid Kossuth-szoborcsoportja Debrecenben

4*

s közben arra gondolok:
nehány tél – és meghalok.

Idevillan tisztán néha
messziről a hegy taréja,
de az erdő még kopasz,
nem csókolt rá a tavasz.

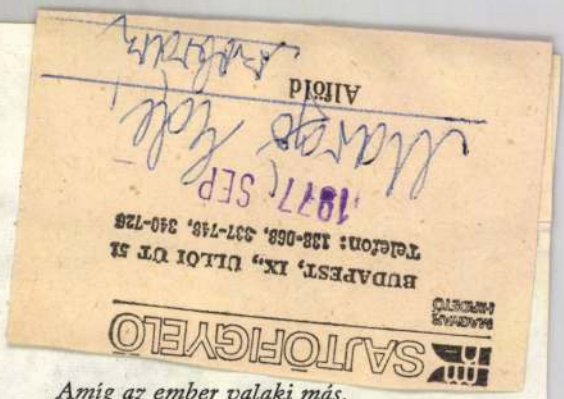

Túl a delelőn

Megjelenik olykor előttem
az a szegény fiú, ki voltam,
ki étlen is hitt a jövőben,
s a fényről álmodott a porban.

Ifjuságunk láza mivé lett
és gyerekkorunk, az édeni?
Az évek során mennyi szépet
s hány eszményt kellett elveszteni.

Amíg az ember valaki más,
az istennel is szembeszegül,
de jött a kényszer, megalkuvás,
s úgy kellett élni, hitetlenül.

Túl a delelőn, nekem mindegy,
de izgat az utódok sorsa.
Ki kell állnom, hogy nem!-et intsek
az embertipró gyilkosokra.

Töredék

Hatvan felé – haza felé . . .
Életem már az istené.
Az istené, hogyha lenne,
vagy ha hinni tudnék benne.
Akár hiszem, akár nincsen,
magamat kell arra intsem,
hogy magamról számot adjak
legfőbb bírámnak, magamnak.
Más fölmenthet, szánakozhat,
én tudom a legtöbb rosszat,
amit eddig elkövettem,
s mi már jóvátehetetlen . . .

Margó Ede

Nemzeti műkiállitás a Műcsarnokban.

(Felvételeink a Képes Pesti Hirlapban.)

II.

A szoborcsarnok zsufoltsága is hőmérője a tárlat iránt való érdeklődésnek. Pedig az uj rendezés minden teremnek juttatott szobrász-szereplőket is. Hiszen 97 szobrásznak 151 műve van kiállitva.

Örvendetes esemény itt elsősorban az, hogy az u. n. *csőszobrászat* teljesen hiányzik. Ujabb időben ugyanis, különösen a kisplasztikában, lábra kapott az a divat, hogy a csőbutorokhoz illeszkedő csőszobrocskákat mintáznak meg. Azaz hogy mintázásról itt szó sem lehet, csak hajlitásról. Kezek, lábak, fejek, testek, mind csőtészta-szerüen készültek. De ez a *makaronizmus* főleg ultra-iparművészeti találmány és a Műcsarnok szerencsére kizárta kebeléből.

A szoborcsarnok egyik legszebb darabja *Margó Ede* „Zene" cimü csoportja. Kisded zongorája mellett valószinüleg Chopin ül, ez a sokáig haldokló nagy művész, bús, megtört alakkal és hangszeréből tragikus nagy lendülettel egy-egy pompás férfi és női akt száll az ismeretlen felé. Mélyen megható szép kompozició ez. — A magasságba lendülő szép mozdulat jellemzi *Pásztor János* „Szférák felé" c. ismert kitünő aktját, ennek méltó társa *Bory Jenő* „Kelő napsugár" c. szép női aktja. Érdekesen beállitott, nagy ivben ölelkező kettős-akt *Petri Lajos* „Csók"-ja, nagyon finoman megmintázott fiu-aktban ábrázolja *Lux Elek* Szent Jánost (és kis plasztikában egy táncosnőt). Még egy sereg szép akt hirdeti szobrászművészetünk kitünő formaérzékét. Ilyenek: *Cserhalmi Jenő* „Ébredés"-e, *Gárdos Aladár* „Fürdőző"-je és „Titok" c. csoportja, *Kocsis Andor* „Ébredés"-e, cserenyei *Kaltenbach Istvántól* a „Boxoló fiu", *Pátzay Pál* fiu-aktja, *Sidló Ferenc* „Tavasz"-a, *Székely Móric* aktja, *Tápai Antal* „Vivó"-ja. — A siremlékszobrászatban korhüség jellemzi *Ohmann Béla* Temesvári Pelbárt-emlékművét, magyaros elgondolás *Kallós Ede* hősi emlékterve, érdekes magyar népiesség *Vastagh György* siremlékét (parasztgazda kossal). *Siklódy Lőrinc* „Feltámadunk" cimmel szép Krisztus-alakot mintázott, *Schrotta János Frigyes* Savonarola átszellemült alakját. Szép a *Horváth Géza* „Anyaság"-a, *Horvai Jánostól* az „Olvasó asszony", („Ecce homo"-ja egyik oldalteremben), *Orbán József* „Magyar gazdá"-ja, dr. *Taschek-né Csulyok Margittól* a „Leány korsóval". Szobor-arcmásokban előkelő művésznevek: *Telcs Ede* (Ligeti Miklós fejével), *Szentgyörgyi István* (Horthy Miklósné és Ripka Ferenc szoborfejeivel), *Damkó József* (Fra Antonio fejével), felsőőri *Fülöp Elemértől* (Zadravecz püspök feje), *Istók Jánostól* (Szávay Gyula szobra), *Füredi Richárd* (Gyöngyössy István arcmásával), *Beck Ö. Fülöp* (szép férfiarcmással), botfai *Hüvös László* (egy Rodines felfogásu tanulmányfejjel, *Kisfaludi-Strobl Zsigmond* (Hamilton tábornok, vitéz Kozma Miklós, dr. Lumnitzer Sándorné arcmásaival), *Szamosi Soós Vilmos* (a „Csibi" és Lengyel Éva fejével), *Somló Sári* (Edvi Illés Aladár arcmásával), *Vass Viktor* (finom leánykafejjel), *Sződy Szilárd* (Török János plakettjével. Kisplasztikában *Berán Lajos*, *Andrejka József*, *Róna József*, *Markup Béla*, *Bátki József*, *Maugsch Gyula* küldött finom dolgokat.

A festészeti alkotások (gyakran csak termelések) sulyos tömege lepi el a Műcsarnok két oldalán sorakozó kisebb termek falait. Kissé humoros, de ugy rendeződött a dolog, hogy balról vannak a jobb oldali törekvések, jobbról a szélsőbalig terjedő irány. A baloldal tömegéből emlitjük, a nevek sorrendjében: Aradi *Edvi-Illés* szép csendéletét, dezseri *Bachó István* „Magyarország kormányzója" cimen kiállitott kemény karakterü Horthy-képmását, *Baranski E. László* vizfestményeit, *Barkász Lajos* meleg téli napfényes tájait, *Barna Ilona* „Königsee" c. vizfestményét, *Belányi Viktor* „Menyasszony"-át. Itt szereplő képek: *Biczó András* („Dekameron"), *Boemm Ritta* (szép magyaros csendéletképek), *S. Bors Károly* („Havas Tabán"), vitéz *Darvassy István* („Hálóvetők"), *Diósy Antal* (lágy vizfestmények), *Döbrözöni Kálmán* („Falusi gyerek" jó pleinairben), id. *Eber Sándor* (Sincero biboros teljes papi diszben), *Edvi-Illés Aladár* („Paraszt szoba", — „Tavasz"), *Edvi-Illés Panni* („Veszprémi részlet"), *Englerth Emil* (női képmás), *Eölvedi-Gachal József* („Anya gyermekével"), csallóközi *Farkas Lőrinc* („Ólomeső"), *Fejérváry Erzsi* („Műteremablak"), *Ferenczy Noémi* (gobelinek), *Ferenczy Valér* (Budapest, rézkarcokban). *N. Fodor Olga* (akt-kompozició), *Gaál Ferenc* („Vándorcigányok"), *Gál János* („Dunarészlet"), *Gallé Tibor* („A levél"), *Garay Ákos* („Hófuvásban", „Budai várkapu" — régi magyarsággal), *Gimes Lajos* („Cigányok"), *Gombos Lili* („Téli táj"), *Gulyás Sándor* („Nyár"), *Halasi Horváth István* („Tiszapart"), *Horváth G. Andor* („Majális hajnala"), *Horváth József* („Pista bácsi"), *Irányi István* („Megy az ősz"), *Juszkó Béla* („Domboldalon"), *Kézdi-Kovács Elemér* („Vadászat előtt", — „Vasárnap délután", élénken benépesitett kocsmai jelenet), *Klammer Mariska* („Üvegházi sarok"), *Kóbor Elek* („Tenniszező leány"), *Kóbor Henrik* („Szende helyi utca"), *Komjáti Gyula* (rézkarcok), *Kölber Dezső* („Fürdőterem mennyezete", — „Békéscsabai plébánia templom mozaikjai"), *Kövér Gyula* („Fátyoltánc").

Krusnyák Károly („Hazatérők"), *Kúnffy Lajos* („Ősz a nyiresben"), *Lehel Mária* („Szőlőmajszoló kislány"), *Lénárd Róbert* (rézkarcok), *Lesznai Anna* (jó humoru falusi jelenetek), *Lohwag Ernesztin* (miniatür gyermekarckép), *Lühnsdorf Károly* (dr. Hóman Bálint és Seress László ceruza-portraitja), maróthi *Major Jenő* (pasztell-tájak), *Mányai József* dr. gaádi Pálffy Sándorné szép feje), *Márkus Imre* „Menhely"), *Márton Ferenc* (Szent László, szines rajz, — „Birkózók" vizf.), *Merényi Rudolf* („Pihenés"), *M. Coreth Erzsébet* grófnő („Kandalló előtt", — Szőlőcsendélet), *Mihalovits Miklós* („Titkos érzések", „A kis édes" c. szép aktok), *Müller Ágoston* („Mefiszto" c. jó karakterfej), *Nagy Vilmos* „Merengő", *Neogrády Antal* („Peoniák"), *Náray Aurél* („Mária mennybemenetele"), *Neogrády László* („Édesanyám"), *Oláh Sándor* (önarckép), *Pállya Celesztin* („Szenvedélyek", magyaros csendélet), *Páris Erzsi* („Waidhofen"), *Pécsi Pilch Dezső* („Párizsi vendéglő"), *Pohárnok Zoltán* („Beszélgetők"), *Polczer Lajos* (szép tanulmányfej), *Porter Paula* (Narancs-csendélet), *Prohászka József* („Napsütésben", fekvő akt), *Radnay Miklós* („Muló zivatar"), *Rainerné Istvánffy Gabriella* („Éva"), *Remsey Jenő* („Déli harangszó", szép történelmi kompozició, vizf.), *Romek Árpád* (jó csendéletek), *Rózsaffy Dezső* („Nyári csendélet", igen szines).

Rökk Károly („Téli délelőtt"), *Sárdy Brutus* („Felhők", „Havas táj", finom tónusban), *Sárkány Gyula* („Huszár Károly képmása"), báró *Schossberger Klára* (H. J. arcképe, kutyájával), *Sikorska Zsolnay Julia* („Püspökbogárdi menyecske"), *Somogyi István* („Feketeruhás hölgy"), *Spányik Kornél* („Boldog idők", „Bál után"), *Szabó Béla Leó* (arckép), *Szabó Dezső* („Özv. Vitalis Károlyné"), *Szánthó Mária* („Lóri", szép női akt a forrásnál), *Szalmári Horváth Kálmán* (meleg hangulatu tabáni részletek), *Székely-Kovács Olga* („Pihenő leány"), *Szenes Fülöp* (igen finom női pasztell-képmás), *Szentgyörgyvári Gyenes Lajos* („Csendélet", meleg aranytónusban), *Gy. Takách Béla* („Kirakodás"), *Telkessy Valér* („Parkban"), *Udvary Pál* („Háziasszonyi gondok", „Anyaság"), *Unghváry Sándor* („A nándorfehérvári bástyán"), „Callixtus pápa", freskó-vázlatok), *Vigh Bertalan* (szép női képmások), *Viski János* („Árnyékban", „Befogás"), *Wágner Géza* (balatoni pasztellek), csabai *Wagner József* („Templombamenők"), *Wellmann Róbert* (arckép, vöröskrétarajz), *Weil Erzsébet* (rézkarcok), *Zádor István* („Zöldruhás leány fekete kabátban"), zempléni *Mitrovics Viktor* („Olasz kikötő"), *Zombory Lajos* (jéghordási jelenetek).

Legközelebb a jobboldali „baloldali" törekvésekről.

Kézdi-Kovács László.

A Nemzeti műkiállitás ünnepélyes megnyitása.

Ünnepélyes külsőségek között nyitotta meg a Műcsarnokban szerdán délben *Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi miniszter a Nemzeti Kiállitást. A megnyitó ünnepre nagy és előkelő közönség jelent meg élén *József Ferenc* és *Albrecht* kir. hercegekkel. A kormány tagjai közül a kultuszminiszteren kivül *Kánya Kálmán* külügyminiszter jelent meg, ott volt továbbá *Almásy László*, a képviselőház elnöke, *Huszár Aladár*, Budapest főpolgármestere, *Petri Pál*, *Kertész K. Róbert* és bárcziházi *Bárczy István* államtitkárok és még számos előkelőség. Az előcsarnokban *Liber Endre* alpolgármester üdvözölte Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi minisztert, majd a kiállitás első termében *Glattfelder Gyula* megyéspüspök, a *Képzőművészeti Társulat* elnöke mondott üdvözlő beszédet. Hangsulyozta, hogy a társulat ezzel a kiállitással a kultuszkormány szándékait valósitotta meg, azt a szándékot, amely a legklasszikusabban abban a kormányzói leiratban jutott kifejezésre, amely *a különböző művészi irányzatok között a nemzeti egység gondolatában való összefogást hangsulyozta.* Kérte a kultuszminisztert, hogy tudomást szerezve azokról a nemes és magas törekvésekről, amelyek a magyar művészeket jellemzik, támogassa a művészeket munkájukban és *ne engedje, hogy a szükös időkben a magyar művészetet elsorvassza az a szerencsétlen áramlat, amely minden szellemi és művészi megmozdulást csak pénzügyi vonatkozások szerint mérlegel.*

Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter megnyitó beszédében többek közt a következőket mondotta:

— Uj és ujabb törekvések, uj és ujabb stilusok kergetik egymást s *a helyes irány tapogatózó keresése maga után vonja a szertelenségeket, mások viszont már letünt vagy letünőben levő művészi irányok merev formáihoz ragaszkodva szaporitják az epigonok számát.* A művészi törekvések és irányok sokféleségének, az izlés bizonytalanságának ebben a forrongó korszakában a hivatalos művészetpolitikus nem követheti régi fejedelmi mecénások példáját, akik saját izlésüknek érvényt szerezve, mozditották elő nagy művész-kortársaik stilusának korlátlan érvényesülését. *Korunk művészetpolitikusa nem szoritkozhatik bármelyik művészi iskola vagy irányzat egyoldalu támogatására sem, de keresnie kell a nemzeti művészet uj és egységes stilusa felé vezető utat, céltudatosan kell az irányok szabad versenyének előmozditásával az egészséges fejlődés útját egyengetnie.* Ennek az uj magyar művészi stilus kialakitásának eszközéül szántam *az immár évek óta teljesen elkülönülve szereplő összes művészi irányok hiveinek alkotásaiból évenként rendezendő nemzeti képzőművészeti kiállitást.* A hivatalos műkritika, a műértő közönség s maguk a művészek ezen a reprezentativ kiállitáson egymás mellett szemlélhetik valamennyi művésziskolánk termelésének javát, egységesen itélkezhetnek róluk s birálatukkal helyes irányba terelhetik a jövendő fejlődést is. A most megnyiló első kiállitás impozáns megnyilatkozása a magyar művészet tehetségének, a magyar művészet erejének s *annak a megértő hódolatnak, amellyel művészeink a kormányzó ur őfőméltóságának azt az óhajtását fogadták, hogy „művészeink, bármily művészeti irányt kövessenek, a mult nagy hagyományainak tiszteletében egyesülve, vállvetett erővel, hittel, bizodalommal vegyenek részt a nemzeti élet és kultura korszerü továbbfejlesztésének munkálásában és megértő együttmüködésben haladjanak a nemzeti művelődés nagyobb céljai felé".* Abban a reményben, hogy ez a magas helyről kifejezett óhaj teljesülni fog s a különböző művészi irányok nemes versengéséből ki fog sarjadni a XX. század magyar művészetének uj és erőteljes nemzeti stilusa, megnyitom az első nemzeti képzőművészeti kiállitást.

Lelkes éljenzés fogadta a kultuszminiszter nagyhatásu beszédét. Ezután a miniszter megtekintette a kiállitást és többször adott kifejezést elismerésének.

ÓSSÁC
ŐS LORÁNT

találtam feji
éppen legut
pénzügymin
furta a szik
megindithat
val kisebb n
ton hánytor
latlan közad
külföldet ez
sul befogni.
digi cikkeim
tört, most n
ügyminiszte
kat mondott
kezetesebb t
hen, amelye

Megkezdték az állami költségvetés bizottsági tárgyalását.

A belügyminiszter a tárgyalás alatt álló közigazgatási és közegészségügyi kérdésekről.

A képviselőház pénzügyi bizottsága szerdán megkezdte az állami költségvetés tárgyalását. Először a *belügyi tárca* költségvetését tárgyalták, amelyet *F. Szabó Géza* ismertetett.

Kornis Gyula megfontolandónak tartja, hogy feltétlenül *fenn kell-e tartani a harminc főispáni állást.* A további ügykör kiszélesitését veszedelmesnek tartja; különösen a gyógypedagógia, az ovodák nevelési jellegüknél fogva meghagyandók a kultusztárca hatáskörében. Nagy sulyt vet arra, hogy amikor a sajátszerüen hatalmi tárca vette át a népjóléti ügyeket, kellő gondozásban részesitse a modern állam szociális jellegét. Az egyes államok költségvetéséből a szociális kiadásokra eső fejadag világszerte csökken; csak ebből a szempontból nyugszik bele a betegápolási hozzájárulások, a kórházi költségek, stb. apasztásába. *Farkas Tibor* felvilágositást kért arról, hogy *miért késnek a választójogi reform előmunkálatai.* Sürgette az Országos Tisztviselői Közsegélyi Alapról szóló jelentésnek a Ház elé terjesztését. *Ivády Béla* kifogásolta a kórházi illetményekre, a hadikölcsönsegélyekre előirányzott összegek csökkentését. *Csilléry András tiltakozott az olyan megtakaritások ellen, amelyek a tisztviselői fizetéscsökkentésen épülnek fel.* Tulságosnak tartja az állami közigazgatás központositását. A hadirokkantak után a *hadikölcsönjegyzőkre* kell ráirányitani figyelmet. *Beck Lajos* arra hivta fel a figyelmet, hogy a vármegyei bányák jelentős része elnyelte a törvényhatóságok utalapját és adósságokat csinált. *Farkas István* az általános titkos választójogot sürgette. *Östör József* szerint nyugtalanságot keltett az az állitólagos terv, hogy a kormányok az összes alispánok rendelkezési állományba való helyezését, illetve az alispánok kormánykinevezését tervezi. *Fenyő Miksa* helytelenitette azt a törekvést, hogy az öregségi és rokkantsági biztositási ág felfüggesztésével óhajtja a kormány a szociális terheket csökkenteni. Előterjesztést tett az összes állami, közületi és társadalmi egészségügyi intézmények munkaközösségbe való tömöritése érdekében.

Eckhardt Tibor szerint a főispáni állás azért szükséges, hogy tehermentesitse a közigazgatás vezetőit a politikától. A magyar közigazgatás különb számos külföldinél, de aláása az, hogy a *pártpolitika eszköze.* A kormánypártéval azonos *szervezkedési szabadságot* követel minden párt számára. Szerinte az országban csend van, de rend nincs. *Wolff Károly* elismerte a közigazgatási reform szükségét, de helytelennek tartana a külföldi példák tulzott utánzását. Beszélt adórendszerünk bonyolultságáról, majd azt kivánta, hogy a nemzet önvédelme szempontjából változtassák meg az állampolgárságról és a telepitési engedélyről szóló rendelkezéseket. Meg kell akadályozni, hogy olyanok, akiket máshonnan kiseprüztek, idejöjjenek. *Kozma Jenő* arra utalt, hogy a *titkos választójog* alapján áll, mert ha a képviselők foglalkoznak választóikkal, a titkos választás nemzeti szempontból nem veszélyes. A *fiatalság elhelyezésének* intézményes biztositását sürgette.

A mostani választójog mellett nem lesz több választás.

Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter rámutatott arra, hogy *a kormány lekötötte magát a titkos választójog mellett,* de az idő tekintetében szabad kezet tartott fenn. *A mostani választójog mellett több választás nem lesz.* A közigazgatásnak, amely a mai viszonyok mellett is feladata magaslatán áll, nem hivatása a pártpolitika szolgálata, hanem a nemzet érdekeinek képviselete. *A személyi kiadások apasztását nem a tisztviselői fizetések csökkentésével, hanem átszervezésével kivánja elérni.* Az alispáni állások megreformálásáról keringő hirek koraiak, mert a kérdés csak most van kialakulóban. Az autonómiát ki akarja épiteni, de valódi autonómiát kiván és *nem álautonómiát.* A kórházi ellátás az utóbbi időben kissé tulzott volt. A gyermekvédelem egységesitése érdekében szó volt arról, hogy az ovodákat a belügyi tárcához tegyék át, ez a terv azonban még nem végleges. A Stefánia-egyesület hivatása magaslatán áll. Szükségesnek tartja az orvos-tultermelés megszüntetését. Mintajárásokat ott létesitenek, ahol az előfeltételek megvannak. Remény van arra, hogy a közel jövőben *az OTI deficitje csaknem teljesen elenyészik.* A főispáni állások számát a helyi viszonyok szabják meg, a reformok során ezt a kérdést is megoldják. A csendőrségnél és a rendőrségnél a karhatalmi illetményeket leszállitani nem szabad. Gondoskodott arról, hogy mint a fővárosnál, *a vármegyéknél és megyei városoknál is szervezzenek gyakornoki állásokat.* Nagy sulyt helyez a községeknek irodával való ellátására. A közüzemi kérdések tárgyalása most folyik.

A részletes vitában *Csilléry András* az idegenforgalom szigoru rendezését kivánta és azt fejtegette, hogy a kiadott közegészségügyi rendeletek nem mindenben felelnek meg a gyakorlati életnek. Inditványt terjesztett be a betegápolási hozzájárulás méltányosabb megosztásáról. *Farkas Tibor* a vármegyei és községi háztartások rendezését sürgette és a járások és körjegyzőségek számának csökkentését kivánta. *Farkas Elemér* kifogásolta a betegápolási hozzájárulás csökkentését és az adózókra való áthárítását. *Eckhardt Tibor* a társadalombiztositásról és az emberbaráti intézményekről mondott birálatot.

Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter hangsulyozta, hogy az idegenbeözönlés ellen minden törvényes eszközt felhasznál, azonban ipari vállalatainknál csak kevésszámu idegen alkalmazott van és ezek nélkülözhetetlenek. A vármegyék és községek háztartásának rendezését sürgősnek tartja, de ez ma fedezet hiánya miatt lehetetlen. A járások és körjegyzőségek felülvizsgálat alatt állanak. A mai pénzügyi helyzetben a kórházi ellátás régi rendszerének fenntartása lehetetlen, a betegápolási hozzájárulást most meg nem változtathatja. A köz- és önveszélyes elmebetegek elhelyezése ujabb rendezést kiván. A hatósági orvosok továbbképzésére fölvett előirányzat csupán a tisztiorvosokra vonatkozik. A Stefánia-szövetség ügyét rendezni óhajtja. A cigánykérdést letelepitéssel oldja meg. Kijelentette, hogy az *OTI-nak minden politikától mentesnek kell lennie.* Az átszervezés kérdése ugy oldandó meg, hogy a biztositottak körét ne csökkentsék, az ügymeneti költségeket azonban le kell szoritani. Egészségtelen az a helyzet, hogy *egy tisztviselőre három ellenőr jut;* ezen az állapoton változtatni kell. A jelenleg megszervezett orvosi kar tulnagy. A társadalombiztositási hátralékok részben már behajthatatlanok. *A hadikölcsönök átértékeléséről* ez idő szerint szó sem lehet. Az igénylők folyton szaporodnak, ezért a fedezet csekélysége miatt időnkint felül kell vizsgálni a segélyezetteket. A *rendőrségről* elhangzott felszólalásokra a miniszter azt válaszolta, hogy a rendőrség létszámának csökkentéséért vállalja a felelősséget, gondoskodni kell azonban arról, hogy a rendőrlegénységet fiatalokkal egészitsék ki.

A belügyi tárca költségvetését ezután elfogadták. Csütörtökön a bizottság a kultusztárca költségvetését tárgyalja.

Felrobbantották a Mississippi gátját.

Sumner, ápr. 19. *Chutebridgenél mintegy háromszáz fegyveres ember lefegyverezte az őrséget és dinamittal rést robbantott a Mississippi-gátjába. A robbanás következtében az ár több ezer acrenyi földet elöntéssel fenyeget. Különösen nagy veszély fenyegeti Swanlake, Glendora és Black-Bayou városokat.*

Artin
rendbehozza emésztését. Székrekedés, bélrenyheség, rossz emésztés szabályozására vegyen be este 1–3 pici Artin dragéet, reggelre **normális ürülése lesz.**
12 dragée 54 fillér, 20 dragée 90 fillér, 60 dragée P 2.50

Margo Ede

nobrez

A zsüri döntött. A Kossuth nobor pályázata. Aradi Kőj lány. 1907. 73 sz

Margó Ede

szobrász

Kaszab Géza. A Kossuth szobrok. Aradi Közlöny 1907. 73 sz.

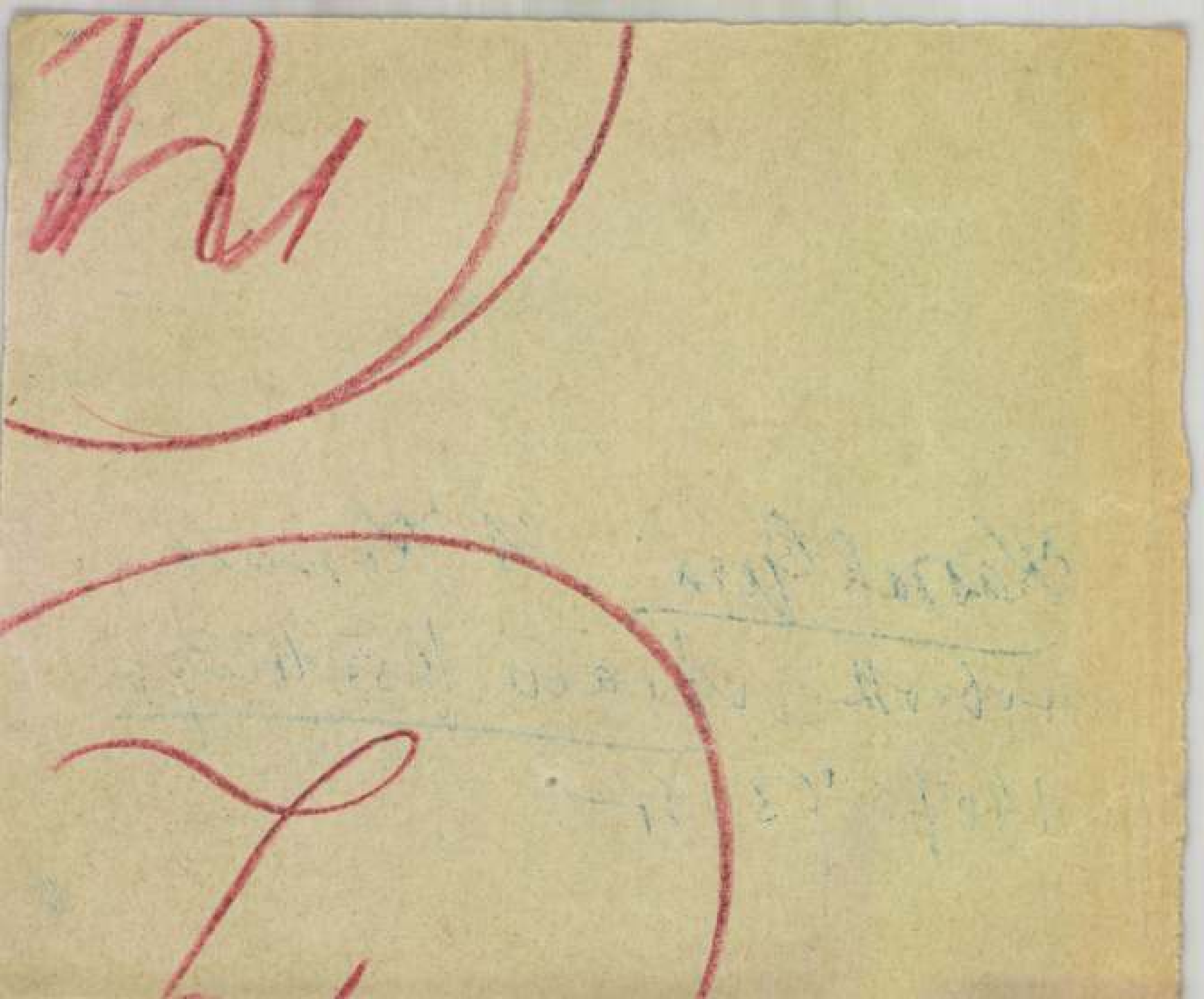

Margo Ede

szobrász

Kaszab Géza. A Kossuth szobor pályázata. Aradi Közlöny 1907. évf. 62. szám.

Margó Ede

szobrász

A szobor-pályázat. Aradi Közlöny. 1907. 80 sz.

A Member of the Legislature, Ontario
Toronto, 1907-08

Margó Ede, festőművész (irodalom)

Malonyay Dezső: Magyar művészek külföldön. Budapesti Hírlap. 1899. július 7.

Margó Ede
szobrász.

Polonyi Mónka síremléke a kerepesi uti temetőben. Repr. Művészet. 1903. I. n. Lyka Károly cikkével kapcsolatban.

Az Erzsébet emlékmű II-ik pályázatán (1903. június) a pályabíróság véleménye:

Margó, Popper (D. Szigfrid), Scheer (Izidor), Fischer József

Pálya művüknek határozott előnye a teljes összhang a szobrászati és építészeti részek között. Szobrászati részében finom művészi érzés nyilatkozik meg. E mellett a főalakban és elhelyezésében a monumentalis hatás sem hiányzik. Ezekkel az előnyökkel szemben áll az, hogy a pályaterv síremlékre emlékeztet és elhelyezése magán a téren sikerültnek nem mondható.

A művet az első kategoriába osztottak és 6000 koronával jutalmazták.

Művészet, 1903. 279-C.

u.o. Fotografiai repr. bemutatva a 235. lapon a királyvő ülő alakja s a 239. lapon a teljes emlékmű.

Hannale, szobrmű, a Kassai muzeumban, a Kormány ajándékából.

~~Polonip~~

CASIMIR-PERIER AZ 1906-IKI FRANCZIA HADGYAKORLATON.

kövezetlen. Megszületett az az elmésség, hogy Budapest és főként Pest talajában *kőforrások* vannak, a melyek időnként kitörnek és gránitkoczkákkal borítanak el egy-egy darab földet. Ennek az iránynak, Isten segedelmével, már vége van, a fővárosnak sok szép új tere keletkezett és ime megérjük, hogy a fákat is, a melyeket elveszítettünk a ligetekből, visszakapjuk az utczákon. Igaz, hogy az ilyen városi fa látása nem szolgál zavartalan, teljes gyönyörűséggel épen annak, a ki a fát igazán szereti. Ezek a szegény városi fák az aszfalttenger közepén, egy tenyérnyi föld-szigeten, kerek vasrácsos ketreczben úgy festenek, mintha rabok vagy rabnők lennének, a kiket hazájukból, a *szabad földről* elhurczolt a nagyváros, hogy életét velük fölékesítse. Határozottan van valami megható a látásukban, mint a kalitkába zárt madárében. De az énekes madár a kalitkában is dalol és a szava így is gyönyörűséges. A fa is lombot hajt, virágba borul az aszfaltos úton is, itt is illatot áraszt a levegőbe és zöld pompájával fölüdíti az ember szemét. Ember is sok van a nagyvárosban, a ki jobb szeretne innen távol élni, csöndesebb világban, de a ki szintén rabja az aszfaltnak, minden vigasztalása a kalitkába zárt madár dala és a kalitkába zárt fa lombja. Ennyi vigasztalással, ennyi gyönyörűséggel a nagyváros igazán tartozik az ő dolgos rabjainak.

*

A rézöntő-legény. Egy becsületes rézöntő-legény — így irják az ujságok — folyamodványt adott be Budapest székesfőváros nemes tanácsához «feleség iránt». Arra kérte benne a tanácsot, válaszszon ki neki az árvaházak védettjei közül egy jóravaló, dolgos leányt, a kit ő azután az anyakönyvvezető meg a pap elé visz és érdeme szerint meg is fog becsülni. Egészen bizonyos, hogy ez a derék, tisztességes rézöntő-legény nem romantikus kedély. Se lelkének, se gondolatának nincs merész és kalandos szárnyalása. Soha se irt verset és czigány-primás-ábrándok nem csiklandozták a fantáziáját. Sőt valószinüleg nincs is neki fantáziája. A mi nem baj, mert ez a legény nem novellairó, hanem rézöntő. Rezet önteni pedig fantázia nélkül is nagyon jól lehet. De okvetetlenül van a jó fiúnak egy nem közönséges mértékben kifejlett tulajdonsága. Egy tulajdonsága, a melynek ekkora fejlettségében a nevét se tudjuk. Alapja ennek a tulajdonságnak a polgári fegyelem-érzés, a megállapított rendnek lélekből való tisztelete, az abszolut ellenkezője mindannak, a mi forradalom vagy szeczesszió. Ez a rézöntő-legény tudatában van annak, hogy neki semmiféle olyan érzése nem lehet, a mely az általános rend eszközeivel intézményesen meg nem oldható vagy el nem intézhető. Ha ez a rend besorozhatja őt katonának, besorozhatja férjnek is és ha megszabhatja neki, hogy milyen dohányt szivjon, megszabhatja azt is, hogy kit vegyen el feleségül. Az ő kérvénye egy nagyszerű demonstrázió a mellett, hogy ez a legény kiválóan meg van elégedve a hivatalos rend minden intézkedésével, különben nem folyamodnék ehhez olyan dologban is, a melyben nem muszáj. És épen ezért nem bölcs eljá-

TATÁR

REG

Irta PEKÁ

Másnap már lovon
Margit és Judith, meg
beli hölgy, hintón ki
nuárius 4-ikére együtt
hada Szamosujvár alat

Ám Ő Nagysága m
mutatkozott a sátrak
Rákóczy-ház emeletén
ben; irta a fulmináros
alattvalói számára s
Bohdanovicz meg Ko
let, melyben már min
totta a hetmán kivált
ép abban a perczben j
mikor a Fejedelem
lengyel követet, Sta
gatta. A jelenet heves
előszobába. Stanislaw
veti jogaira, hiába is
rálynak akarják őt a
békésen s ne jöjjön h
metlenül rivallt rá:

— Eleget bolondíto
tokkal! Én barátként
új országomba, — len
nak kegyelmemre, de
büntetni! Te pedig eg

Nem volt ott apell
arczczal jött ki a te
kezet emelt, mikor P
delmi dragonyok kapi
Persze itt tartották, h
sithesse a magyarok t

Odabent azonban a
szót emeltek. Kemény
sága elé:

— Kegyelmes Feje
amúgy is kevés a le
humillime, még azt a
zel a proczedurával!
Nagyságod suba alatt
kezett ellenük, nemcs
nak, de biztos, hogy
dulnak . . .

Csakhogy Rákóczy
hetett szólni. Konok
fejét:

— Mondottam már
solutus fejedelem vagy

És azzal kiiktatta p
Magára maradva, büsz
melléből benevolus

ntéssel elárulnia meg-
zt nem a tanár úr hoz-
atkoztatjuk. Ezt elárul-

hatta egész bátran, hiszen nem minálunk akar képviselő lenni. De nem volt politikus dolog elárulnia, hogy tisztában van az osztrák boldogság reczeptjével! Mert a legbiztosabb reczept is csak akkor ér valamit, ha már — mediczina. Még mindig nem látjuk azonban, hogy ágyukat vonatnának föl a budai várba és mi hir se hallatszik Pest rommá lövetésének előkészületeiről. A miből nyilvánvaló, hogy Sturm tanár úr szeretné ugyan földulni a mi fővárosunkat, de nem tudja. Egy tanár részéről pedig a bölcsességnek épen az ellenkezője, ha azt hirdeti, hogy mit — nem tud és épen erre akarja megtanitani a — hallgatóit.

*

A nagyváros rabjai. A főváros tanácsa elhatározta, hogy nehány szélesebb utczát *befásít:* a mi azt jelenti, hogy kétoldalt fasorral szegi a gyalogjáró szélét. Az ilyen határozatnak csak örülhet minden budapesti ember, mert lombtalanabb város kevés van Európában, mint a magyar metropolis nagyobbik fele, itt a szőke Duna balpartján. Mikor harmadéve egy sereg külföldi zsurnaliszta látogatott el Budapestre, egy német ujságiró ezt mondta:

— Ez egy gyönyörű város, de úgy látom van egy betegsége. Agorafóbiában, tériszonyban szenved.

Már pedig a melyik városban kevés a tér, abban kevés a fa is. Hosszú időn át Budapesten egy valósággal természetgyülölő irány uralkodott. Mintha a város intézőinek az lett volna a legnagyobb ambiczijük, hogy egy tenyérnyi hely ne maradjon a bölcsességükre bizott területen —

CSVAY IMRE SZOBRA NAGYVÁRADON. — Margó Ede szobormüve.

A SZACSVAY-SZOBOR MELLÉKALAKJA.

A HÉTRŐL.

Szacsvay Imre. Ha a martiromságnak van hierarkiája: Szacsvay Imre a vértanuk legelső rangsorába való. Voltak, a kik az életükkel többet adtak nemzetüknek, mint ő, de életéből többet egy is alig adhatott. Lelkében még nem hervadhattak el a tavasz virágai, ereiben még merő lobogó tűz volt a vér, még mindössze harminczegy esztendős volt, a mikor a vesztőhelyre vitték. Az életnek igen; de a halálnak ugyan ki adhatott többet nála? A nagy idők e gyönyörű hajtásának igazában csak virágait láthatta kora, mielőtt gyümölcscsé érhetett volna a virág, a törzset már kivágták. Szép szobrának, a mely *Margó* Ede vésőjének alkotása és a melyet most márczius 15-ikén, a szabadság születése napján lepleztek le hatalmas ünnepséggel Nagyváradon, ez van rávésve a talapzatára: *Csak egy tollvonás volt bűne...* Ez a tollvonás a neve aláírása volt az 1849-iki függetlenségi nyilatkozaton, a melyet ő olvasott föl a debreczeni nagytemplomban. Félesztendőre rá, 1849 október 24-ikén meg kellett halnia érte. Bűnének ő azt a tollvonást nem érezte. Rajongó lélek volt, a kit minden cselekedetében, szavában, határozásában eszményeinek izzó tisztelete vezetett. Megmenthette volna fiatal életét, bajtársi kezek megnyitották előtte a szökés utját, de úgy érezte, hogy a szökés foltot ejtene büntelen voltának tiszta meggyőződésén. 1818-ban még a bölcsőben, 1848-ban már a história szinpadján, 1849-ben pedig a vértanuságban, Szacsvay Imre valóban gyorsan tette meg a nagyok útját. Most, tragikus halála után közel hatvan esztendővel alakja megkapta földi köntösét is a halhatatlanságnak, hirdetvén, hogy ha még oly fiatalon halt is meg, örökké él az, a ki magát egy eszménynek áldozta.

*

Professzor Sturm. Sturm doktor úrnak a foglalkozása az, hogy ipariskolai tanár Bécsben, az ambiczió ja pedig az, hogy képviselő szeretne lenni, ugyancsak Bécsben. A tanár úr, a kinek már a neve is vihart jelent, föl is lépett, programmbeszédet is mondott és ebben a szónoklatban nyiltan előadta, mit kellene tenni az ő véleménye szerint, a mitől menten boldoggá lenne a még mindig nem elég boldog osztrák. Folytatni kellene egy műveletet, a melyet Hentzi generális közel hatvan esztendővel ezelőtt egy izben már megkezdett, de közbejött igen lényeges akadályok miatt be nem fejezhetett. Ágyúkat kellene fölvontatni a budai várhegyre és onnan porrá lövetni velük Pest városát. Hogy mért épen Pestet kellene porrá lövetni Budáról és mért nem Budát Pestről, vagy mért nem Budát is meg Pestet is, ezt a vérszomjas és dúló hajlandóságu professzor már el nem árulta. De a nélkül, hogy túlságosan meg lennénk döbbenve azon, a mit előadott, az a véleményünk, hogy a tanár úr így is többet elárult, mint a

mennyit kellő körültek
engedhető lett volna. I
zánk való érzésére vor

sz

rás, ha a kívánsága nem csak teljesítetlenül marad, de még meg is birságolják a jó fiút, a miért — nem ragasztott bélyeget az instánciájára. Ekkora bizalommal szemben ilyen elintézés valósággal tragikus és alkalmas arra, hogy alapjában rázkódtasson meg egy tiszteletet, a mely a tökéletesség illuziójából táplálkozott. A bizalmat büntetni nem szabad és ki tudja, akad-e valaki, a ki meg tudja győzni a a derék rézöntő-legényt, hogy, ha a folyamodása foganatos, a büntetés esetleg — még sulyosabb lett volna.

ABSÁG.

ÉNY. (Folytatás.)

R GYULA.

ült egész Marosszék. a ki volt többi udvarérte a csapatokat. Javolt a Fejedelem derék-

aga egyelőre még nem közt. Ott ült a városbeli és penna volt a kezé- manifesztumot lengyel láirta a kozák követek, alewski előtt a hitlevelengyel király biztosíágait. Mihály és Péter entkeztek audienciára, Lubomirskitól érkező lawski Mihályt, elfozavai kihallatszottak az i hiába hivatkozott kötételte, hogy hiszen kiengyelek, csak csinálja ddal, — Rákóczy türel-

tatok polyák ármányogyan, de haddal megyek yel barátaim számítsalenségeimet meg fogom előre itt maradsz . . . ta. A követ háborodott mből és csakhogy nem nczél Demeter, a fejeánya, elvette a kardját. gy honfitársait ne érteporba szállásáról! anácsurak még egyszer János lépett Ő Nagy-

elmem, — instált, — gyel barátunk, de, rogo eveset is elriasztjuk ezs ha majd kisül, hogy ég a svéddel is szövetk hogy végkép elállavégkép ellenünk for-

yörgygyel már nem ledaczczal emelte fel a

egyelmeteknek: én abk!

zencziájából az urakat. én húzta elő dolmánya yafiának, nagy Zrinyi Miklósnak a levelét. Eh, mit félnek úgy ezek a circumspektus erdélyi urak, mikor maga a nagytanácsú bán is csak helyesli vállalkozását és abban bízik, hogy majdan «Erdély által fog virradni az szegény magyarra is.» Nem látják a kishitűek, hogy ő, Rákóczy György az a «tündöklő csillag», a ki által csakugyan megjön a virradat! Nem kell kímélni a lengyelt, ellenkezőleg, meg kell büntetni sokféle ármánykodásáért! És hát ilyen értelemben vette elő még egyszer a pennát, — felsővidéki hivének, Mednyánszky Jónásnak czímére irt a császárhoz, kérvén semlegességét a háborúhoz.

Ezalatt egyre sokasodtak a csapatok a város alá. És bizony tán sohse látott még Erdély ilyen fényes hadi gyülekezetet. Temérdek helyet foglalt el a tábor és mértföldes térségen ragyogtatta a téli verőfény a sok tizezernyi új sisakot, meg frissen sujtásozott czifra öltönyöket. Gazdag és pihent országnak parádés serege volt ez, mely mintha csak farsangos menetre készült volna Krakkóba, kedvtelve vetélkedett a vitézi pompában. Az ország asszonyai, kik szivesen gyülekeztek bucsúra az udvar köré, hintón járták be a tábort és kiváncsian úgy hasonlítgatták, ki jött a legdúsabb kisérettel? Volt féltékenykedés és emberszólás elég! . . . Bethlen Druzsianna hordta legmagasabban az orrát, — az ifjak közűl mégis csak az ő fia, Rhédey László, rukkolt a legfényesebb csapattal. Aztán személyük szerint mustrálták az egyes főembereket: deli Kemény Jánost, a fővezért, meg generális Nagy Tamás, Ébeni István és Pap András uraimékat. Milyen díszes Petki István, az udvari főmarsall, s milyen torzonborz, vad alak Sebessy uram, az oláhok vezére! Hát a székely generális, marczona Bakos Gábor, meg a német hadak főobestere, plundrás Gaudy uram! No de legdélczegebbek azért mégis: Béldi Pál, a háromszéki főkapitány, gőgös Bánffy Dienes és ifjú Tholdalagi Mihály . . . Ennyi vitéz láttára hogyne kerekedett volna jókedvük az asszonyembereknek, és a Fejedelem parancsából vigan is tánczoltak ők az urakkal minden este. Utolsó nap hajnalig ropták s az ifjak csintalanúl így bucsúztak a hölgyektől:

— Utolsó a táncz és mi mostan elmegyünk. Szegény ország, Erdélyország, — imhol Aszszonyországgá léssz te nélkülünk! Kegyelmetek csak sirassanak minket, mi majd tovább járjuk a «lengyel változót», de a krakkói szép kisasszonyokkal! . . .

Azon az utolsó reggelen végre a sereg élére ugratott a Fejedelem és kihúzta az ország kardját. Megindult a teméntelen hadak népvándorlása; Szamosujváron át libegő keszkenős ablakok közt vonúlt el a sereg. Tizennyolczezer lovas, ötezer gyalogos, hatezer oláh . . . belát-hatatlan volt e hosszú kigyóként tekergő csapatok sokadalma. De ép oly hosszú, sőt tán még hosszabb volt a mögöttük húzódó társzekerek, málhakocsik és vezetéklovak sora. Legelől haladt Ispán Ferencz brigadéros egy lovas regementtel, utána Rákóczy György, a tanácsurak, főemberek, s ezeket követte egész pompájában az udvar. Mert úgy volt rendelve, hogy Báthory Zsófia és Zakrzeska Anna egész a máramarosi határig kisérjék Ő Nagyságát.

A kis Ferkó vigan ügetett a kocsi mellett, bent a hintóban azonban annál búsabban ült anyja oldalán a Fejedelemasszony. És hiába csititotta őt, az öreg Báthoryné titokban egyre sirdogált és keseredten csak ezt hajtogatta lengyelül:

— Az én hazám ellen mennek, az én véremre szomjazik ez a sok szablya! És nekem velük kell mennem! Leányom, hát te nem

Margó Ede

irod

Budapesti Hirlap

1913. május 25.

(Döntés az Erzsébet királyné emlékpálya-
tárgyában.)

U. 307.

nyal jobb kezében, áll a
ıtja a hozzá beszélőt, ki
és bal kezével hátramutat.
ult, melynek nyakát csatos
ɔen még két hajdú látható.
g, az asztal mögött kancsót
évei a derekára kötött sárga
prémes kucsmáját tollak
yszínű mentéjén a gombok
ɔlmánya és szűk nadrágja
sárga. A többiek öltözete :
., dolmány, szűk nadrág és
ɔnfővei van, míg a beszélő-
tos.

cm. Lelt. sz. 879. — Vétetett
ld Arthurtól 200 K-án (87–899).
— Elszámoltatott 1899 deczem-
nolást jóváhagyta az 1899 április
:51–900).
adatok. 1907 : IV. 21. *Ismeretlen*
ető kuruczok.

Margó Ede

Liber Bpest szobrai

333 l.

MEGBIZÁ

PASTEINEI

SZERKESZTŐ

RADISICS

V. ÉVFOLYAM. 1890.

BUDAPE

KIADJA A MAGYAR IPARM

1890

Margó Ede

Liber Spectrobrai

334, 335. l.

MŰVI
IPA

AZ ORSZ. MAGYAR IPAR
ÉS
A M. IPARMŰVÉSZETI T

SZERKES

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGY

ALBÁNOK EGY SKUTARII KÁVÉHÁZ ELŐTT.

vagy bármit. Ilyen módon rendelhetünk pl. kocsit, vagy hozathatunk orvost.

Végül azt kérdezzük, mennyibe kerülhet egy ilyen 30 emeletes ház teljes felépitése és berendezése? Kétségkivül mesés összegekbe. Pedig ezek a költségek aránylag nem is mennek oly sokra, mint hinnénk. A Park Row Hotel körülbelül 12 millió koronába került, holott ha ugyanezen épületet európai módon s kőből építették volna fel, — eltekintve sok úgyszólva legyőzhetetlen akadálytól — körülbelől 14-szer annyiba került volna. De 12 millió nem jön ott számitásba, hol az ember arra gondol, hogy mennyi jövedelmet hajt egy ilyen épület. Kerekszámban 1500 lakó fér el egy ilyen házban s azonkívül van még benne egy «bar» (étkező), különféle boltok, egy bank, biztositó társaság, egy klub, valamelyik nagyobb lap kiadóhivatala, stb. Chicagóban egy ilyen házban van — lehet mondani — a világ legnagyobb szinháza is (van benne 4000 ülő s 4000 állóhely) azonkívül egy óriási hangverseny-terem s még ezenfelül helyet talál benne vagy százféle iroda és egy meteorológiai intézet.

De azt kérdezzük most már, hogy az ily gyorsasággal felépitett épületek lesznek-e oly tartósak, mint a kőből épültek? Erre még felelni nem tudunk. Mert a legrégibb ily fajta ház is csak 1889-ből való, tehát még nem sokat volt kitéve az idő viszontagságainak, de hogy miként lesz a dolog 50 év vagy egy század mulva, azt majd csak a jövő mutatja meg.

Azonban a sok kényelem mellett sok alkalmatlanság is lehet egy ilyen házban. Esztbetikai szempontból meg épen sok a kivánni való. Mi szép is van ezen az óriási 80—100 méter magas négyszögletű tömegen, a mely át meg át van lyukasztva száz meg száz egyforma ablakkal, s egyformán befedve s berakva mindenütt czementtel és téglával? A vas nagyon alkalmas arra, hogy épület vázául szolgaljon, de egész házat már nem lehet belőle épiteni, ki kell tehát tölteni a közöket más anyagokkal. Az építészek, hogy mégis megtörjék a nagy és sima felületek egyhangúságát s a sok egyenes vonal egyformaságát, úgy akarnak segiteni a dolgon, hogy párkányzatokat és erkélyeket alkalmaznak, de azért az egész épület még is csak nélkülözi azt a csinosságot s kellemességet, a mi a kőépületeknél megvan.

Dr. Bozóky Kálmán.

ELHALLGATOTT ÉRTÉKES TITKOK.

Azon közmondás, hogy «hallgatni arany», nem válik be mindig, mert néhány sokat érő titok teljesen szegény emberek birtokában van, a kik ha nem hallgatnának, dúsgazdagok lehetnének.

A Themse Londonnál távolabb eső partján egy kis ház áll, hol azt a titkot őrzik, melyet Oroszország ezelőtt néhány évvel 40 ezer font sterlingen meg akart venni, a mennyiben azon tenger alatti aknák helyét szerette volna megtudni, melyek London védelmére szolgálnak. A nevezett kis ház semmiben sem különbözik a mellette álló házacskáktól és csakis öt ember, ki naponta ki-be jár, ismeri a villamos telep helyét, mely egy hatalmas hajóhadat tiz percz alatt elsülyeszthetne. Ezen megbizható emberek bármelyike minden feltünés nélkül nagy összegért eladhatná a titkot, de ők megelégesznek a hetenként keresett csekély munkabérrel s a titkot nem árulják el.

Valahányszor Anglia idegen hatalmasságokkal valami szerződést akar megkötni, az illető okmány szövege a kormány nyomdájába kerül, mielőtt a nagyközönségnek még csak sejtelme lett volna is a szerződésről. A betűszedők elég roszúl vannak fizetve s a szerződés szövegéért ezreket kaphatnának. A nem régiben Japánnal megkötött szerződési okmány kiállitásán nem kevesebb, mint 233 ember dolgozott a nélkül, hogy a titkot megsértették volna. Igaz ugyan, hogy egy szedő csak két sort szedett és az első levonatok kijavitása után a nyomás rögtön megtörténvén, az egész szedést megint elosztották, mindazonáltal a szöveg főpontjait egyikmásik nyomdász elárulhatta volna.

Egy angol hadihajóban állitólag ötszáznál több titkos szerkezet van, melyek bármelyikét is tetemes pénzen el lehetne adni. Már pedig a hajó építésénél legalább háromszáz ember van alkalmazva, kik ama titkokat nagyon jól ismerik, de visszaélések e tekintetben még soha sem fordultak elő.

Egy Ohio államban (Amerika) levő kis falu postamestere oly titok birtokában van, melynek tudásáért sok ember nagy összegeket fizetne. Ugyanis Francks Gusztáv (ez a postamester neve) ügyes vegyész lévén, oly szert talált fel, melylyel használt levélbélyegekről a festéket el lehet távolitani. Francks találmányát az amerikai kormánynak bemutatta, mely neki hallgatásáért 50 ezer dollárt akart fizetni. A derék férfiú azonban azzal utasította vissza az ajánlatot, hogy becsületét pénzért nem árulja, abba azonban beleegyezett, hogy az igért összeg egy részét szegény sorsú rokonainak adják.

EGYVELEG.

* **Edvárd király koronázásakor** a főnemesek és ezek feleségei a westminsteri templomban használt székeiket a királytól ajándékba kapták s most ezen székeket családi ereklyék gyanánt őrizik. Egy-egy ily szék 30 koronába került.

* **A spanyol Escurial királyi palota** összes termeinek és szobáinak megtekintése vagy négy napot venne igénybe, min csodálkozni nem is lehet, ha meggondoljuk, hogy azok hoszsza egymás mellé rakva, mintegy 120 angol mérföldnyi lenne.

* **Az orosz birodalomban**, mely 23 millió négyszögkilométer kiterjedésű, mintegy 70 ezer népiskola van. Az ezekben működő tanitók közül 19 ezer száz rubel évi fizetést kap. Az évi 290 ezer emberből álló ujonczjutalék 57 százaléka irni és olvasni nem tud. Népes község pópája átlag 144, kisebb községek pópája pedig csak 72 rubel fizetést húz.

* **Franciaország népesedése** 1800 óta csak 44 százalékkal növekedett, holott Európa többi részeiben a szaporodás ezen idő alatt 120 százalékra tehető.

* **Robbanó szerek.** Ezelőtt harmincz évvel a vegyészek mindössze csak huszonnégyféle robbanó szert ismertek, most ezek száma az ezret túlhaladta. Ezek közt ez idő szerint a legerősebb a pikrin, mely a puskapornál kétezerszer nagyobb erőt fejt ki.

* **Alaskában a kék rókákat** külön e czélra berendezett majorokban tenyésztik. Egy-egy majorban 800—1000 rókát tartanak. Miután egy teljesen ép kék róka bőre 1200—1400 koronán alul nem igen kapható, az állattenyésztésnek ez a sajátságos ága igen jövedelmezőnek igérkezik.

* **Japánban** ezelőtt harmincz évvel csak egy ujság jelent meg, most pedig a napilapok száma már a kilenczszázat meghaladja.

ALBÁN TÖRZSFŐNÖKÖK EGY SCUTARI-I KÁVÉHÁZBAN.

POLONYI ILONKA SIREMLÉKE A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN. — Margó Ede szobormüve.

— Harmincz! — ismételjük magunkban bámulattól eltelve.

— És ily kis területen épül majd fel ez a hatalmas ház? — kérdjük tovább, mert ezen legújabb «felhő-kaparó» alapterülete nem nagyobb, mint 30 méter széles s 10 méter hosszú. Erre a kérdésre gúnyos mosolylyal néz rád a kérdezett, mintha azt mondaná: Úgy látszik, uraságod az oczeán másik partjáról jött?

New-Yorkban ki kell használni a területet, mert itt egy négyzetméter ára 8600 korona, tehát ha nem lehet széltében kiterjeszkedni, az amerikai a magasságban épít, egyik emeletet a másikra, a míg csak lehet. Hanem azután szilárdan is kell az alapot építeni, hogy egy ily hatalmas épületet fentarthasson. Nézzük csak. Egy keskeny vaslépcsőn megyünk le körülbelől 15 méter mélységbe, melynek alapját hatalmas gránit-tömbök képezik. Körülöttünk mindenütt roppant oszlopok emelkednek, olvas félék, mint a melyek például egy nagy góthikus templom ivezeteit tartják. Ezek azonban vasból vannak, 14 méter magasak s két méter vastagságúak, egy-egy 52 ezer kilogramm sulvú. Tizennyolcz ilyen oszlop viseli az egész épület súlyát. Szerkezetük teljesen biztos, azonban az építész előrelátó és számít rendkívüli esetekre is, pl. földrengésre. Tehát az alap négy sarkában négy hatalmas hydraulikus gép van elhelyezve, a melyekkel szükség esetén a sülyedéseket helyre lehet billenteni.

Mint mondtuk, az oszlopok talapzata erős gránit-alapokon nyugszik s vaskapcsokkal van odaerősítve. De azonkívül ezen gránit tömbök még egy vastag beton-rétegen is feküsznek, a mely réteg alá végül hatalmas kalapácsokkal előzőleg még mintegy 1200 darab, egyenként 12 méter hosszú georgiai fenyőszálat vernek be a földbe egymástól 60 centiméternyi távolságban. Egy ilyen fenyőfa rúd ily módon 20 ezer kilogrammot képes elbirni s a számitás kimutatta, hogy a viselendő teher nem lesz nagyobb 16 ezer kilogrammnál. Ezen számok meggyőzők, teljesen nyugodtak lehetünk tehát az építendő ház biztonsága felől.

De hagyjuk most ott a munkálatot s térjünk vissza három hét múlva. Míg első látogatásunk alkalmával az alapozási munkák még nagyon távol állottak a befejezéstől s csak egy halom földet, egy rakás vasat s egy tömeg betont láttunk, most már az épületnek tizenhat emelete teljesen kész. Szinte nem akarunk szemeinknek hinni, talán valami bűvös szellem növesztette ki a földből varázsvesszejével az egészet? A munka rohamosan halad, az épület úgyszólván szemlátomást emelkedik. Fent mintegy 60 méter magasságban a munkások, kik alúlról nézve csak hangyáknak látszanak, kötelek és csigák segélyével egy tiz méter hosszú vasgerendát kezdenek felhúzni, melyet azután odafent függőlegesen fognak elhelyezni. Pár percz, s már ott lebeg a hatalmas vasdarab az ürben. Itt nincsenek építő állványok, maga a váz egyszersmind az építő állvány is egyúttal s erre vannak erősítve a daruk és csigák, a munka előrehaladtával viszik azután ezen eszközöket emeletről emeletre mindig följebb. Így magyarázható meg azután, hogy ezen épületek oly rohamosan emelkednek, mert vázuk nagyon egyszerű vasszerkezet. A házat már úgyszólván a gyárból teljesen készen szállítják, csak helyükre kell tenni az egyes darabokat. Minden darab vasat már a gyárban megszámoznak, kifúrnak, a szükséges helyeken meghajlítva.

Legelőször a függőleges gerendákat állítják fel mintegy 10 méter magasságig, azután összekötik ezeket vizszintes gerendákkal, majd ráhelyezik a padozatot s kész az első emelet és így tovább, a legutolsó padozat fölé mégegyszer függőleges gerendát állitanak, erre jön azután a tető s kész a «felhő karczoló». Egy hét alatt ily módon hat emelet készül el, vagyis naponként egy.

Ime mit nem lehet a vasszerkezettel csinálni; ma már úgyszólván gombamódra bújnak ki a földből a házak. Mint sejteni is lehet, egy «felhő-kaparó»-nál óriási vasmennyiséget kell felhasználni. A new-yorki Park Row Hotelhez, mely 25 emeletes és 117 méter magas, 13 millió kilogramm vas kellett, holott az Eiffel-torony csak hét millió kiló vasból áll; továbbá az összes kőműves munkákhoz mintegy 960,000 téglát használtak fel. És végül, hogy mily gyorsasággal épűlnek fel ezek a házóriások, elég ha azt mondjuk, hogy az említett Hotel építése alig került négy hónapba.

Hogy a vasszerkezettel való épités mellett milyen gyors eredményeket lehet elérni, mutatja még egy más körülmény is. Chicagóban ugyanis egy gyáros egy húszemeletes házat kezdett építtetni. A munkálatok már meglehetősen előrehaladtak, mikor észre vette, hogy az épület a vasuti állomástól nagyon távol esik. Már egészen elment kedve a vállalattól, de mégis tárgyalásokba bocsátkozott az építésszel s mi lett ennek eredménye? Az, hogy a gyáros vett egy másik telket, mely jobb helyen és közelebb volt s egy szép napon az egész Hotel, mely úgyszólván már $^3/_4$ részben készen volt, elsétált az új telekre. Kiásták tudniillik az egész alapot s az épület alá egy nagy vasszerkezetet toltak, majd belefogtak hatalmas gőzgépeket s az épülettel együtt elhúzták a régi helyről az újra, hol azután a munkálatok nyugodtan tovább folytak, mintha mi sem történt volna.

Keressük fel azonban újra az először említett épülő házat. Egy hónap telt el azóta, hogy utoljára láttuk. A vasszerkezet már kész, a tetőn épen az utolsó szegecseléseket készítik. Kőművesek lepték el az egész épületet, függő építő állványuk ott lebeg szédítő magasságban, kötelekkel odaerősítve a tetőről kinyúló gerendákhoz. Egészen amerikaiasan dolgoznak, t. i. a legmagasabb emeleten kezdik s úgy haladnak mindig lefelé. Czementet raknak le, arra jönnek a téglák, az ablakok helyét egyelőre vaskeretek pótolják. Ily egyszerű munkával haladhatnak azután olyan gyorsasággal előre, hogy pár hét alatt bizonyára készen is lesznek.

A falak még el sem készültek teljesen, de ez nem tesz semmit, már a belső berendezéshez is hozzá fogtak oly leleményességgel és szabályossággal, mely bámulatra ragad.

Nézzünk csak be az épületek belsejébe. Egész sereg különféle munkás nyüzsög ott bent. Mindenütt a leglázasabb tevékenységgel dolgoznak, a mi első pillanatra a legnagyobb zűr-zavar benyomását teszi ránk. Azt hinnők ugyanis, hogy egyik ember úgyszólván a másikon dolgozik s csak akadályozza egyik a másikat munkájában, pedig ellenkezőleg, mindegyik rendszeresen csak a maga teendőjét végzi.

Egyik helyen a vizvezetéki munkások nyujtják, forrasztják, helyezik el a csöveket, melyek azután a vizet vezetik szét az egész épületbe. Mindenütt kettős csövet raknak le, egyiken majd a hideg, másikon majd a meleg viz jő.

BARTAY EDE SIREMLÉKE A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN.

A szükséges nyomás emelőgépek segítségével történik, azonkívül, ha a talajviszonyok megengedik, még egy artézi kútat is fúrnak. Más munkáscsapat a gőzvezeték csöveit rakja le, mert az egész ház gőzzel lesz fűtve. Az épületben levő összes csövek hosszúsága mintegy 35,000 métert tesz ki.

Amott meg a villamos vezetékeket készítik. A földszinten hat dynamogép van, melyek egyenkint 80 lóerejűek. Ezek állítják majd elő a szükséges villamos áramot, melylyel az egész épület világítva lesz, körülbelől 2700—3500 izzólámpával, nem számítva még egy csomó ivlámpát is. A sodronyok hosszúsága 40.000 kilométer, az ezeken jövő villamos áram hozza azután működésbe az összes csengőket, telefont, órákat, felhuzó gépet, stb.

Körülbelől 15—20 felhuzó gép is működik majd az egész épületben s mindegyik egy könnyű gombnyomással mozgásba hozható. Már készítik a vasvázakat, melyekben ezen gépek mozogni fognak, sőt három vagy négy már készen is van teljesen, hogy a munkásokat szállíthassa.

De alkonyodni kezd; hirtelen minden világos lesz s vakító villamos fény szórja szét fehér sugarait. A munkások ismét teljes nappali fényben dolgoznak s lázas sietségükben úgy tűnnek fel, mintha szellemek dolgoznának valami titokzatos művön.

Három hét mulva az épület már teljesen kész lakói befogadására is. A földszinten levő nagy csarnok s az emeleteken levő nagyobb csarnokok falai márványnyal vannak borítva, a mit nagy költséggel Görögország, Afrika és Olaszország partjairól hoztak a hajók, azonkívül mindenütt drága dísznövények láthatók.

A New-Yorki Waldorf-hotel tulajdonosa 1.200.000 korona értékű márványt hozatott termei diszítésére s szőnyegei egy millióba kerültek.

Minden lakó asztala mellett ott van a telefon is, hogy megkönnyítse az érintkezést ebben a nagy tömkelegben, a mely azonkívül a városi hálózatba is be van kapcsolva.

Ha valamelyik lakó levelet akar küldeni valahova, csak bedobja az ajtó előtti szekrénybe, honnan egy üvegcsövön át egy központi vezetékbe kerül, mely a földszinten van elhelyezve, innen azután továbbítják. Ha könyvet, lapokat, vasúti vagy szinházjegyet akar valaki szerezni, ott van a szobája falán egy nagy korong, melynek közepére egy tű van erősitva, a korongon körül pedig fel vannak irva a legkülönfélébb dolgok nevei; csak be kell állitani a tűt arra a helyre, a mire épen szükségünk van, azután megnyomjuk a gombot s nem sokára egy szolga hozza be a kivánt tárgyat: lapot, könyvet, jegyet

CASIMIR-PERIER AZ 1906-IKI FRANCZIA HADGYAKORLATON.

kövezetlen. Megszületett az az elmésség, hogy Budapest és főként Pest talajában *kőforrások* vannak, a melyek időnként kitörnek és gránitkoczkákkal borítanak el egy-egy darab földet. Ennek az iránynak, Isten segedelmével, már vége van, a fővárosnak sok szép új tere keletkezett és ime megérjük, hogy a fákat is, a melyeket elveszítettünk a ligetekből, visszakapjuk az utczákon. Igaz, hogy az ilyen városi fa látása nem szolgál zavartalan, teljes gyönyörűséggel épen annak, a ki a fát igazán szereti. Ezek a szegény városi fák az aszfalttenger közepén, egy tenyérnyi föld-szigeten, kerek vasrácsos ketreczben úgy festenek, mintha rabok vagy rabnők lennének, a kiket hazájukból, a *szabad földről* elhurczolt a nagyváros, hogy életét velük fölékesítse. Határozottan van valami megható a látásukban, mint a kalitkába zárt madáréban. De az énekes madár a kalitkában is dalol és a szava így is gyönyörűséges. A fa is lombot hajt, virágba borul az aszfaltos úton is, itt is illatot áraszt a levegőbe és zöld pompájával fölüdíti az ember szemét. Ember is sok van a nagyvárosban, a ki jobb szeretne innen távol élni, csöndesebb világban, de a ki szintén rabja az aszfaltnak, minden vigasztalása a kalitkába zárt madár dala és a kalitkába zárt fa lombja. Ennyi vigasztalással, ennyi gyönyörűséggel a nagyváros igazán tartozik az ő dolgos rabjainak.

*

A rézöntő-legény. Egy becsületes rézöntő-legény — így irják az ujságok — folyamodványt adott be Budapest székesfőváros nemes tanácsához «feleség iránt». Arra kérte benne a tanácsot, válaszszon ki neki az árvaházak védettjei közül egy jóravaló, dolgos leányt, a kit ő azután az anyakönyvvezető meg a pap elé visz és érdeme szerint meg is fog becsülni. Egészen bizonyos, hogy ez a derék, tisztességes rézöntő-legény nem romantikus kedély. Se lelkének, se gondolatának nincs merész és kalandos szárnyalása. Soha se irt verset és czigányprimás-ábrándok nem csiklandozták a fantáziáját. Sőt valószinüleg nincs is neki fantáziája. A mi nem baj, mert ez a legény nem novellairó, hanem rézöntő. Rezet önteni pedig fantázia nélkül is nagyon jól lehet. De okvetetlenül van a jó fiúnak egy nem közönséges mértékben kifejlett tulajdonsága. Egy tulajdonsága, a melynek ekkora fejlettségében a nevét se tudjuk. Alapja ennek a tulajdonságnak a polgári fegyelem-érzés, a megállapított rendnek lélekből való tisztelete, az abszolut ellenkezője mindannak, a mi forradalom vagy szeczesszió. Ez a rézöntő-legény tudatában van annak, hogy neki semmiféle olyan érzése nem lehet, a mely az általános rend eszközeivel intézményesen meg nem oldható vagy el nem intézhető. Ha ez a rend besorozhatja őt katonának, besorozhatja férjnek is és ha megszabhatja neki, hogy milyen dohányt szivjon, megszabhatja azt is, hogy kit vegyen el feleségül. Az ő kérvénye egy nagyszerű demonstráczió a mellett, hogy ez a legény kiválóan meg van elégedve a hivatalos rend minden intézkedésével, különben nem folyamodnék ehhez olyan dologban is, a melyben nem muszáj. És épen ezért nem bölcs eljárás, ha a kivánsága nem csak teljesítetlenül marad, de még meg is birságolják a jó fiút, a miért — nem ragasztott bélyeget az instáncziájára. Ekkora bizalommal szemben ilyen elintézés valósággal tragikus és alkalmas arra, hogy alapjában rázkódtasson meg egy tiszteletet, a mely a tökéletesség illuziójából táplálkozott. A bizalmat büntetni nem szabad és ki tudja, akad-e valaki, a ki meg tudja győzni a a derék rézöntő-legényt, hogy, ha a folyamodása foganatos, a büntetés esetleg — még sulyosabb lett volna.

TATÁRRABSÁG.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta PEKÁR GYULA.

Másnap már lovon ült egész Marosszék. Margit és Judith, meg a ki volt többi udvarbeli hölgy, hintón kisérte a csapatokat. Január 4-ikére együtt volt a Fejedelem derékhada Szamosujvár alatt.

Ám Ő Nagysága maga egyelőre még nem mutatkozott a sátrak közt. Ott ült a városbeli Rákóczy-ház emeletén és penna volt a kezében; irta a fulmináros manifesztumot lengyel alattvalói számára s aláirta a kozák követek, Bohdanovicz meg Kovalewski előtt a hitlevelet, melyben már mint lengyel király biztosította a hetmán kiváltságait. Mihály és Péter ép abban a perczben jelentkeztek audiencziára, mikor a Fejedelem a Lubomirskitól érkező lengyel követet, Stanislawski Mihályt, elfogatta. A jelenet heves szavai kihallatszottak az előszobába. Stanislawski hiába hivatkozott követi jogaira, hiába ismételte, hogy hiszen királynak akarják őt a lengyelek, csak csinálja békésen s ne jöjjön haddal, — Rákóczy türelmetlenül rivallt rá:

— Eleget bolondítottatok polyák ármányotokkal! Én barátként ugyan, de haddal megyek új országomba, — lengyel barátaim számítsanak kegyelmemre, de ellenségeimet meg fogom büntetni! Te pedig egyelőre itt maradsz . . .

Nem volt ott apelláta. A követ háborodott arczczal jött ki a teremből és csakhogy nem kezet emelt, mikor Pánczél Demeter, a fejedelmi dragonyok kapitánya, elvette a kardját. Persze itt tartották, hogy honfitársait ne értesíthesse a magyarok táborba szállásáról!

Odabent azonban a Tanácsurak még egyszer szót emeltek. Kemény János lépett Ő Nagysága elé:

— Kegyelmes Fejedelmem, — instált, — amúgy is kevés a lengyel barátunk, de, rogo humillime, még azt a keveset is elriasztjuk ezzel a proczedurával! És ha majd kisül, hogy Nagyságod suba alatt még a svéddel is szövetkezett ellenük, nemcsak hogy végkép elállanak, de biztos, hogy végkép ellenünk fordulnak . . .

Csakhogy Rákóczy Györgygyel már nem lehetett szólni. Konok daczczal emelte fel a fejét:

— Mondottam már kegyelmeteknek: én absolutus fejedelem vagyok!

És azzal kiiktatta prezencziájából az urakat. Magára maradva, büszkén húzta elő dolmánya melléből benevolus atyafiának, nagy Zrinyi Miklósnak a levelét. Eh, mit félnek úgy ezek a circumspektus erdélyi urak, mikor maga a nagytanácsú bán is csak helyesli vállalkozását és abban bízik, hogy majdan «Erdély által fog virradni az szegény magyarra is.» Nem látják a kishitűek, hogy ő, Rákóczy György az a «tündöklő csillag», a ki által csakugyan megjön a virradat! Nem kell kimélni a lengyelt, ellenkezőleg, meg kell büntetni sokféle ármánykodásáért! És hát ilyen értelemben vette elő még egyszer a pennát, — felsővidéki hivének, Mednyánszky Jónásnak czimére irt a császárhoz, kérvén semlegességét a háborúhoz.

Ezalatt egyre sokasodtak a csapatok a város alá. És bizony tán sohse látott még Erdély ilyen fényes hadi gyülekezetet. Temérdek helyet foglalt el a tábor és mértföldes térségen ragyogtatta a téli verőfény a sok tizezernyi új sisakot, meg frissen sujtásozott czifra öltönyöket. Gazdag és pihent országnak parádés serege volt ez, mely mintha csak farsangos menetre készült volna Krakkóba, kedvtelve vetélkedett a vitézi pompában. Az ország asszonyai, kik szivesen gyülekeztek bucsúra az udvar köré, hintón járták be a tábort és kiváncsian úgy hasonlitgatták, ki jött a legdúsabb kisérettel? Volt féltékenykedés és emberszólás elég! . . . Bethlen Druzsianna hordta legmagasabban az orrát, — az ifjak közül mégis csak az ő fia, Rhédey László, rukkolt a legfényesebb csapattal. Aztán személyük szerint mustrálták az egyes főembereket: deli Kemény Jánost, a fővezért, meg generális Nagy Tamás, Ébeni István és Pap András uraimékat. Milyen díszes Petki István, az udvari főmarsall, s milyen torzonborz, vad alak Sebessy uram, az oláhok vezére! Hát a székely generális, marczona Bakos Gábor, meg a német hadak főóbestere, plundrás Gaudy uram! No de legdélczegebbek azért mégis: Béldi Pál, a háromszéki főkapitány, gőgös Bánffy Dienes és ifjú Tholdalagi Mihály . . . Ennyi vitéz láttára hogyne kerekedett volna jókedvük az asszonyembereknek, és a Fejedelem parancsából vigan is tánczoltak ők az urakkal minden este. Utolsó nap hajnalig ropták s az ifjak csintalanúl így bucsúztak a hölgyektől:

— Utolsó a tánez és mi mostan elmegyünk. Szegény ország, Erdélyország, — imhol Aszszonyországgá léssz te nélkülünk! Kegyelmetek csak sirassanak minket, mi majd tovább járjuk a «lengyel változót», de a krakkói szép kisasszonyokkal! . . .

Azon az utolsó reggelen végre a sereg élére ugratott a Fejedelem és kihúzta az ország kardját. Megindult a teméntelen hadak népvándorlása; Szamosujváron át libegő keszkenős ablakok közt vonúlt el a sereg. Tizennyolczezer lovas, ötezer gyalogos, hatezer oláh . . . belát hatatlan volt e hosszú kigyóként tekergő csapatok sokadalma. De ép oly hosszú, sőt tán még hosszabb volt a mögöttük húzódó társzekerek, málhakocsik és vezetéklovak sora. Legelől haladt Ispán Ferencz brigadéros egy lovas regementtel, utána Rákóczy György, a tanácsurak, főemberek, s ezeket követte egész pompájában az udvar. Mert úgy volt rendelve, hogy Báthory Zsófia és Zakrzeska Anna egész a máramarosi határig kisérjék Ő Nagyságát.

A kis Ferkó vigan ügetett a kocsi mellett, bent a hintóban azonban annál búsabban ült anyja oldalán a Fejedelemasszony. És hiába csitította őt, az öreg Báthoryné titokban egyre sirdogált és keseredten csak ezt hajtogatta lengyelül:

— Az én hazám ellen mennek, az én véremre szomjazik ez a sok szablya! És nekem velük kell mennem! Leányom, hát te nem

A SZACSVAY-SZOBOR MELLÉKALAKJA.

A HÉTRŐL.

Szacsvay Imre. Ha a martiromságnak van hierarkiája: Szacsvay Imre a vértanuk legelső rangsorába való. Voltak, a kik az életükkel többet adtak nemzetüknek, mint ő, de életéből többet egy is alig adhatott. Lelkében még nem hervadhattak el a tavasz virágai, ereiben még merő lobogó tűz volt a vér, még mindössze harminczegy esztendős volt, a mikor a vesztőhelyre vitték. Az életnek igen; de a halálnak ugyan ki adhatott többet nála? A nagy idők e gyönyörű hajtásának igazában csak virágait láthatta kora, mielőtt gyümölcscsé érhetett volna a virág, a törzset már kivágták. Szép szobrának, a mely *Margó* Ede vésőjének alkotása és a melyet most márczius 15-ikén, a szabadság születése napján lepleztek le hatalmas ünnepséggel Nagyváradon, ez van rávésve a talapzatára: *Csak egy tollvonás volt bűne...* Ez a tollvonás a neve aláírása volt az 1849-iki függetlenségi nyilatkozaton, a melyet ő olvasott föl a debreczeni nagytemplomban. Félesztendőre rá, 1849 október 24-ikén meg kellett halnia érte. Bűnének ő azt a tollvonást nem érezte. Rajongó lélek volt, a kit minden cselekedetében, szavában, határozásában eszményeinek izzó tisztelete vezetett. Megmenthette volna fiatal életét, bajtársi kezek megnyitották előtte a szökés utját, de úgy érezte, hogy a szökés foltot ejtene büntelen voltának tiszta meggyőződésén. 1818-ban még a bölcsőben, 1848-ban már a história szinpadján, 1849-ben pedig a vértanuságban, Szacsvay Imre valóban gyorsan tette meg a nagyok útját. Most, tragikus halála után közel hatvan esztendővel alakja megkapta földi köntösét is a halhatatlanságnak, hirdetvén, hogy ha még oly fiatalon halt is meg, örökké él az, a ki magát egy eszménynek áldozta.

*

Professzor Sturm. Sturm doktor úrnak a foglalkozása az, hogy ipariskolai tanár Bécsben, az ambiciója pedig az, hogy képviselő szeretne lenni, ugyancsak Bécsben. A tanár úr, a kinek már a neve is vihart jelent, föl is lépett, programmbeszédet is mondott és ebben a szónoklatban nyiltan előadta, mit kellene tenni az ő véleménye szerint, a mitől menten boldoggá lenne a még mindig nem elég boldog osztrák. Folytatni kellene egy műveletet, a melyet Hentzi generális közel hatvan esztendővel ezelőtt egy izben már megkezdett, de közbejött igen lényeges akadályok miatt be nem fejezhetett. Ágyúkat kellene fölvontatni a budai várhegyre és onnan porrá lövetni velük Pest városát. Hogy mért épen Pestet kellene porrá lövetni Budáról és mért nem Budát Pestről, vagy mért nem Budát is meg Pestet is, ezt a vérszomjas és dúló hajlandóságu professzor már el nem árulta. De a nélkül, hogy túlságosan meg lennénk döbbenve azon, a mit előadott, az a véleményünk, hogy a tanár úr így is többet elárult, mint a mennyit kellő körültekintéssel elárulnia megengedhető lett volna. Ezt nem a tanár úr hozzánk való érzésére vonatkoztatjuk. Ezt elárulhatta egész bátran, hiszen nem miniunk akar képviselő lenni. De nem volt politikus dolog elárulnia, hogy tisztában van az osztrák boldogság reczeptjével! Mert a legbiztosabb reczept is csak akkor ér valamit, ha már — mediczina. Még mindig nem látjuk azonban, hogy ágyukat vonatnának föl a budai várba és mi hir se hallatszik Pest rommá lövetésének előkészületeiről. A miből nyilvánvaló, hogy Sturm tanár úr szeretné ugyan földulni a mi fővárosunkat, de nem tudja. Egy tanár részéről pedig a bölcsességnek épen az ellenkezője, ha azt hirdeti, hogy mit — nem tud és épen erre akarja megtanitani a — hallgatóit.

*

A nagyváros rabjai. A főváros tanácsa elhatározta, hogy nehány szélesebb utczát *befásít*: a mi azt jelenti, hogy kétoldalt fasorral szegi a gyalogjáró szélét. Az ilyen határozatnak csak örülhet minden budapesti ember, mert lombtalanabb város kevés van Európában, mint a magyar metropolis nagyobbik fele, itt a szőke Duna balpartján. Mikor harmadéve egy sereg külföldi zsurnaliszta látogatott el Budapestre, egy német ujságiró ezt mondta:

— Ez egy gyönyörű város, de úgy látom van egy betegsége. Agorafóbiában, tériszonyban szenved.

Már pedig a melyik városban kevés a tér, abban kevés a fa is. Hosszú időn át Budapesten egy valósággal természetgyülölő irány uralkodott. Mintha a város intézőinek az lett volna a legnagyobb ambiciójuk, hogy egy tenyérnyi hely ne maradjon a bölcsességükre bizott területen —

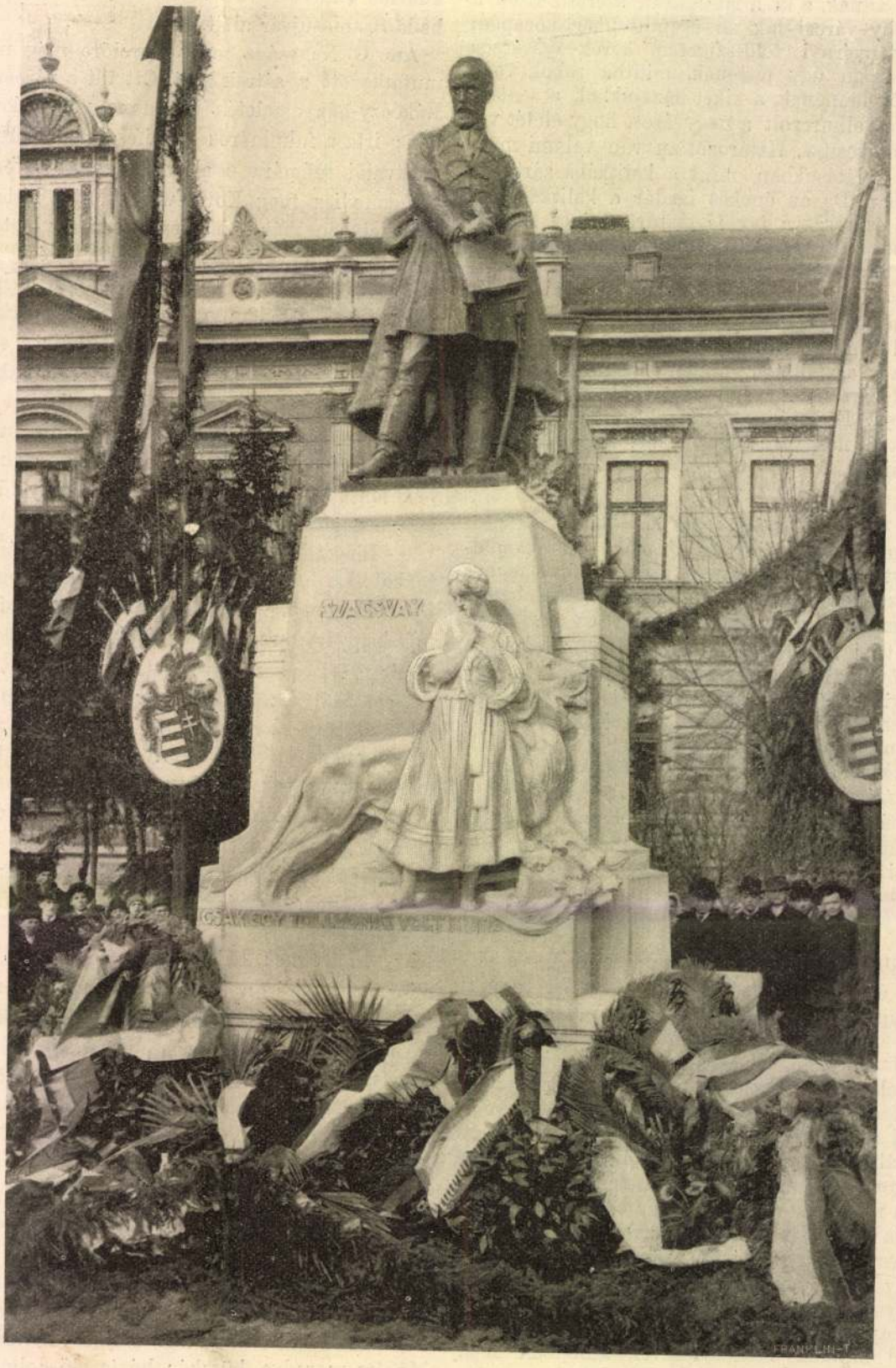

SZACSVAY IMRE SZOBRA NAGYVÁRADON. — Margó Ede szobormüve.

37. SZÁM. 1900. BUDAPEST, SZEPTEMBER 16. 47. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt { egész évre **24** korona, félévre **12** „ | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **16** korona, félévre **8** „ | A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) { egész évre **10** korona, félévre **5** „ | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

A PÁRISI MAGYAR KIÁLLÍTÁSBÓL.

Oly gazdag a párisi világkiállítás magyar tárgyakban, hogy újra meg újra vissza kell térnünk azok ismertetésére, ha elért sikereinkről csak némileg teljes képet akarunk is nyújtani. A magyar tudományosság, művészet, ipar, földmívelés, mind szépen megállotta a maga helyét a nagy világversenyen, büszke örömet szerzett nekünk s nagy részben eloszlatta a Nyugat népeinek felőlünk táplált eddigi téves nézeteit.

Páris ma a művészeti világ középpontja. Azok az eszmék és irányok, melyek ma a világ összes művészeit foglalkoztatják, többnyire itt szülemlenek meg és innen indúlnak világhódító útjokra. Nem könnyű feladat volt tehát művészeinkre nézve, hogy a párisi világkiállításon méltóan megállhassák a versenyt.

Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter, a ki képzőművészetünk fejlesztésére és fölvirágoztatására már eddig is oly sokat tett, hogy párisi kiállításunk sikerét ezzel is előmozdítsa, százezer forintot helyezett kilátásba ama képzőművészeti alkotások megvételére, a melyek a kiállításon sikert aratnak. Művészeink is mindent megtettek, hogy a magyar művészet méltóan legyen képviselve a nagy nemzetközi versenyen.

A magyar tárlaton ott szerepelnek legkiválóbb festőink és szobrászaink. Míg a szoborművek a «Grand Palais» üvegtetős udvari csarnokában nyertek pompás elhelyezést: a képeknek bizony szűk és alkalmatlan hely jutott két, keskeny, emeleti teremben. A rendezők kénytelenek voltak úgyszólván egymásra aggatni a képeket a művészeti hatás rovására.

A legszebben hat még az a középső fal, a melyen királyunknak és néhai királynénknak

A PÁRISI KIÁLLÍTÁS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI CSOPORTJÁBÓL. Erdélyi fényképe után.

Zala György által készített s virágok közé helyezett mellszobrai között XIII. *Leó* pápa és I. *Ferencz József* király arczképe függ. Ez utóbbi *Benczúr* Gyula, az előbbi *László* Fülöp alkotása. E két kiváló művészünknek és *Horovitznak* az arczképeit nézik a legtöbben. Nagy kár, hogy kiválóbb művészeink számára nem kaphattunk oly külön helyiséget, mint a németek *Lenbach, Kaulbach* és *Defregger* számára, a hol az egyes művészek alkotásait külön csoportozatokban zavartalanúl lehet élvezni.

Rendkívüli sikere van a párisi világkiállításon *a magyar szövő- és háziiparnak*, melynek termékeit nemcsak megbámulják, hanem vásárolják is. Az *Izabella* főherczegnő védnöksége alatt működő pozsonyi himző házi-ipar-egyesület szebbnél-szebb himzéseket állított ki: oltárterítőket, papi ruhákat, asztaldíszeket, függönyöket, falvédőket, női ruhaczikkeket, kötényeket, fejvédőket, kendőket és igen sok használati meg fényűzési tárgyat. Bársony, selyem, házi gyolcs vagy lenbatiszt a himzések alapja. Ezek nagyrészt finom színes selyemmel készültek; de vannak gazdag aranyhimzések is. Valamennyi magyar és eredeti mintázatú. A motivumok csoportosítása, a munkák kidolgozása bámulatos ügyességre és rendkívül finom izlésre vall.

A magyar himző háziipar termékeinek *Izabella* főherczegnő már eddig is világpiaczot teremtett és a párisi kiállításon még jobban megismertette a magyar népipar e termékeit. A párisi előkelő hölgyvilág most tömeges megrendeléseket tesz az egyesületnél. A pozsonymegyei himzőnők egy pár télen a párisi szalonok számára fognak dolgozni.

Háziipari kiállításunk igen szép látványosság is magyar stilű berendezésével. A szekrényeken magyar tulipán-dísz van és a csoport közepén a rokka mellett ülő fonó leány szobra.

A magyar kiállítás egyik büszkesége a *bányászati, kohászati, fém- és vasipari csoport*, mely Magyarországnak nemes fém-, vas-, réz- és egyéb ércbányászatát, kőszéntermelését s bányatermékeinek feldolgozását mutatja be izléses, sőt, mondhatni művészi csoportosításban. *Gränzenstein* Béla pénzügyminiszteri államtitkár felügyelete alatt *Edvi Illés* Aladár, a felső ipariskola tanára és *Remenyik* Lajos állami főmérnök állította össze a csoport anyagát, míg a berendezést *Szeszlér* Sándor kormánybiztosi műépítész végezte, a ki feladatát oly fényesen oldotta meg, hogy e csoport berendezését szakszerűség és művészi kivitel szempontjából általában a «Champ de Mars» egyik legszebb, legsikerültebb csoportjának ismerik el. E munkálat méltánylásául Szeszlért a legnagyobb kitüntetésre, a «Grand prix»-re ajánlotta a zsüri.

A csoport két részből áll. Egyik felét a bányászat és kohászat, a másik felét a fém- és vasipar termékei foglalják el. Hatalmas fal emelkedik az egyik oldalon, mely magyar széntermékekből és vaskövekből cyclops-szerűen emelkedik. A kettőt a Nobel-féle dinamitnak a robbanást jelképező hét méter magas csoportozata választja el. Egy munkás az aknát gyújtja alá, egy másik, herkulesi erő, a sziklákat repeszti, míg egy harmadik alak, a csoportozat tetején a fölszabaduló, kipattanó erőt jelképezi. Ez a mű *Margó* Ede fiatal szobrászunkat dicséri.

A falban kivágott két tárnabejáró a bányászat és kohászat termékeinek muzeális csarnokába vezet, a hol rengeteg vagyont érő aranykőzetek, opálok, bányametszetek és művészileg megoldott bányaberendezések láthatók.

Különösen érdekes az az érczgyűjtemény, a melyet a magyar földtani társulat állított ki. Az opáldarabok egyátalán a legszebbek a kiállításon, míg arany, ezüst és réz dolgában csak az amerikaiak vetekednek velünk. Tudományos szempontból igen értékes az a modell, mely a selmeczi tárnákat és aknákat tünteti föl. Üveglapokból állította össze Cséthy selmeczbányai tanár. Az állami bányák termékein kívül láthatók a kiállításon *Frigyes* főherczeg szepesmegyei, bindti bányáinak s a rudobányai és vitkovici bányatársulatoknak vasérczei.

A csoport másik fele a fém- és vasipart képviseli. Ott van az úgynevezett fémipari fal, mely ezer meg ezer hazai fémtárgyból alkotott magyaros díszítményekből áll. Metszet vasak, lyukasztott lemezek, lánczok, szögek, számok, csavarok, kolompok egyvelege összehangzó egészszé olvad e falon.

Középen emelkedik a Martin-aczél gyártást bemutató csoportozat, melyet *Margó* Ede mintázott. A falba helyezett két nyilás a fémipari termékeknek fülkékre osztott szakkiállítását tárja elénk. A középső helyet itt *Paur* Géza művészileg alkotott diorámája foglalja el, mely Selmeczbánya kohó- és bánya-kezelését mutatja be.

A Nobel-dinamit-tárna fala és a fémipari fal között levő területen emelkedik az a tritonok által tartott hajótönk, mely az egész kiállításnak legnagyobb aczélöntvénye. Az óriási aczéldarab magassága kilencz méter és sulya 23,500 kilogramm. Az osztrák-magyar-monarkhia egyik építendő hadihajója számára készült a diós-győri állami vasgyárban.

Ennek az aczélóriásnak megfelelő pendantja az a csőpiramis, a melyet a zólyom-brézói gyár készítményeiből állítottak össze.

A fémipari csoportban Magyarországnak majdnem összes vasgyárai és vasércbányái méltóan vannak képviselve. A nagyobb kiállítók közt szerepelnek a rimamurány-salgótarjáni vasmű részvénytársaság, az osztrák-magyar államvasutak resiczai és aninai gyártelepei, a melyek főleg vasúti kocsikerekeket, bányatermékeket, vasérczeket és nyers vasat állítottak ki. Fejlődő iparunkról tesznek tanúságot a bélabányai ólomgyár ólomcsövei és akkumulátorai, a váczi horganygyár czinklemezei, a különféle sárgaréz és bronzöntvények, a zólyomi Unio lemezgyár vaslemezei, a kis-garami és losonczi zománczozott vasedények.

A vasipari csoportban igen figyelemre méltó műdarab Jungfernek kovácsolt vasból készült óriási rácsos kapuja, mely a budai új királyi várpalota főkapuja lesz. E magyaros stilű kapunak magassága nyolcz és fél méter, szélessége pedig négy méter. A magyar műlakatosok kovácsolt vaskészítményei oly magas fokon állanak, hogy csak a németek állják ki velök a versenyt.

A csoport különlegességei közé tartoznak a magyar hámorosok készítményei. A százados múltú alsó-meczenzéfi kapa, lapát, ásó készítmények, a gölniczbányai lánczkovácsok, a merényi serpenyőkovácsok s a jolsvai és radványi kolompkészítők munkái, a melyek rendkívül megnyerték a külföldi szakférfiak tetszését.

Technikai haladásunk egyik jele az a tizenöt méter hosszú aczél lánczszem, mely az új esküténi híd számára készült. Összehasonlításúl föléje van állítva a lánczhídnak egyik lánczszeme, a mely természetesen eltörpül mellette. A külföld előtt ez a nagy különbség is egyik bizonysága a magyar műszaki ipar fejlődésének.

Dr. Kovács Dénes.

AZ ÉN ŐSZ HAJSZÁLIM . . .

Az én ősz hajszálim csillognak, beszélnek . . .
Valami bú száll meg, ha tükörbe nézek
S magamba' tünődöm.
Megaszott kalászok lengnek így a szélbe,
Forró nap hevétől idő előtt érve,
Künn a buzaföldön.

Nézem őket, nézem, múltba visszaszállva,
Édes emlék ennek valamennyi szála,
A hány, annyi tájé.
Ezt Biharországnak forró napja érte,
Ez a boldog Bácska csillogó emléke,
Ez meg Baranyá-é.

Áldja meg az Isten szép Biharországot!
Bácska boldog földjét! — dúsabb a kalász ott
S láng heve a vérnek —
Napsütött hegyoldal nemes borok anyja,
Csalitos, ligetes zöldelő Baranya,
Oda száll az ének.

Oda, hol én ifjan s java legény korban,
Mámoros szivemmel vigan tékozoltam
Ifjuságom kincsét.
A hol újra szórnám ha még annyi volna,
Ha a nap még egyszer úgy égne, ragyogna
Delelőjén ismét.

Felnézek a hamvas, bárányfelhős égre,
Hajlik az őszi nap, nyugovóra térve,
Közelebb az alkony.
Az ég tetején már megsejtem a holdat,
Árnyaidat halkan a szivembe loptad,
Szürkülő világom.

Az én ősz hajszálim csillognak, beszélnek . . .
A mi ezután jön, szomorúbb az ének,
Panaszosa váltja.
Mit ér, ha a szived tele késő vágygyal!
Költöző madárként kieresztett szárnynyal,
Sietünk az árnyba.

Bárd Miklós.

MEGSZEGETT SZÓ.

Elbeszélés.

Irta Könyves Tóth Kálmán.

Valami kényes ügyet tárgyalt a társaság. Egy uri emberre kisütötték, hogy megszegte adott szavát, e miatt a kaszinóból kigolyózták.

— Helyesen tették, — jegyezte meg az egyik vendég — mert az adott szó mindenkit s minden körülmény közt kötelez s a ki azt megszegi, becstelen.

— No már ezt nem irom alá, — válaszolt egy őszbe csavarodott honvédezredes, — mert ez esetben nem volna helyem az urak között.

Mindnyájan megütközve néztek rá.

— Igen, — folytatá az ezredes — nem volna helyem önök között, mert én nem titkolom, hogy egyszer életemben adott szavamat megszegtem s akkor hibáztam volna, ha azt megtartom. És hogy megdöntsem barátunk előbbi állítását, ha nem untatja önöket, szivesen elbeszélem ezt a sajátságos esetet s akkor itéljék meg, ha vajjon nem helyesen cselekedtem-e?

Néma fejbólintás volt a válasz. Valami kimagyarázhatatlan hidegség ült az arczokon. Merően néztek arra a katonára, a ki maga bevallja, hogy szavát megszegte.

Az ezredes, mintha ez a hideg közöny sértette volna, élesen szegezte szúró tekintetét hol egyikre, hol a másikra s aztán fátyolozott hangon folytatá:

— Nem szivesen idézem föl e régmúlt történetet, mert mindannyiszor fölszakgatja a fájó sebeket. Bécsben tanultam, mikor a szabadságharcz kitört s engem is hazahivott a szent kötelesség. Egyik legkedvesebb barátom volt Ringer Ede, egy bécsi kereskedő fia. Anyja magyar származású nő volt, s fiába is beleoltotta a magyarok iránti rokonszenvet. Ezt az érzelmet az én barátságom csak fokozta. A bécsi diákok is, a mint tudhatják, rajongtak ez időben azon eszmékért, melyek kivívásáért nemzetünk kibontotta a lobogót. Ede kijelentette, hogy velem tart. Özvegy anyja sirva bár, de szintén beleegyezett, hogy egyetlen fia ott küzdjön a hősök között. Egy ezredben szolgáltunk. Az erdélyi hadjárat alkalmával egy éjjeli véres ütközetben egymás mellett harczolva, mindketten sebet kaptunk s egy kórházba kerültünk. Fájdalommal értesültem a felől, hogy az ő sebe életveszélyes. Szinte furdalt a lelkiismeret, hogy én leszek a szegény fiu halálának oka. Mikor jobban lettem s már el is hagyhattam volna a kórházat, kérve kértem a főorvost, hogy hadd maradjak még ott, hadd ápolhassam ifjú barátomat.

— Nem sokáig lesz szüksége ápolóra, — jegyzé meg az orvos, — csak két-három nap az élete.

Mintha éles tőrt döfött volna a szivembe. Én, ki oly sokszor néztem farkasszemet a halállal: reszkettem, ha tekintetem barátom megtört tekintetével találkozott. Miért is engedtem

nyárfák és jegenyék s legtöbbnyire a sziget szélein tenyésznek; a többiek a kert rendezése idején a fejszének estek áldozatúl. Ekkor ugyanis annyit kiirtottak, hogy 4000 öl tűzifa lett belőle!

A második csoportba azokat számíthatjuk, a melyeket József nádor ültetett. Ezek mind roppant nagy, terebélyes példányok s igen sok köztük a ritka szépségű exotikus fa.

A harmadik csoportba tartozik a sziget belsejét borító fák nagyobb része; ezek legtöbbjét Magyar György főkertész ültette ezelőtt 30—34 évvel s azóta is szaporítja, bár mostanában már inkább irtásra, mint ültetésre van szükség, a mint t. i. ezek a 30—34 éves, de kétannyi idősnek látszó, mesés gyorsan növekvő fák egymástól már alig tudnának fejlődni. Most is ez a kitünő főkertész gondozza a sziget növényzetét s az ő szakértelmének és szorgalmának igen nagy része van abban, hogy a sziget ilyen paradicsomi szépségűvé fejlődött.

A fentebb említett hatalmas vadszőlő-tőkről érdekes még megemlíteni, hogy ezek évenként bőven teremnek is. Többféle fajtát világosan meg lehet különböztetni, nevezetesen a mézesfejért, kadarkát, dinkát és másokat is, melyek hajdan a budai hegyeken tenyésztek. Ott mind áldozatúl estek már rég a filloxszerának, az újonnan ültetetteket pedig, — mint országszerte mindenütt — a peronoszpora és lisztharmat ellen csak rendszeres permetezéssel, kénezéssel lehet fentartani, míg a Margit-szigeti vadszőlők mindenféle gondozás nélkül teljesen egészségesek s rajtuk semmiféle szőlőbetegségnek soha nyoma sem mutatkozik, valamint venyigéik a tél fagya iránt is érzéketlenek. Nagyon érdekes volna, ha a szakemberek figyelemre méltatnák ezt a meglepő jelenséget s kisérletet tennének vele, vajjon ezek a hazai vadfajok, rendes művelés mellett is megtartanák-e ellenálló képességüket s nem lennének-e alanynak alkalmasabbak, mint az amerikai vadszőlők, sőt mint «direkt termők» is, nem válnának-e be, mert hiszen gyümölcseik most is élvezhetők, részben igen jók, édesek. Egy ízben vagy öt akó bort is szűrtek ezen vadszőlők terméséből, de bizony az nagyon savanyú lett, a mi azonban nem csoda, mert hiszen legnagyobb részük sűrű árnyékban van.

KHINAI FILOZÓFUSOK.

A khinai bölcselkedés némi ismerete érdekelni fogja azokat, a kik a nagy birodalom jelenlegi állapotait figyelemmel kisérik; a nélkül alig érthetnők a négyszáz milliónyi nép sajátságos gondolatvilágát. A legutóbbi időkig Khina trónján ült mandsu-dinasztia többet tett bármelyik elődjénél a konfucziusi tanok fentartására, abból a gondolatból indúlva ki, hogy így a khinaiak legszentebb hagyományai iránt tanusított tisztelet által a maga idegen-uralmát kevésbbé nyomasztónak tüntesse fel. Egyúttal azonban minden előbbi kormánynál jobban fel tudta használni a konfucziusi elveket saját és az állam czéljaira.

A Kang-hi császár által 1670-ben közzétett úgynevezett szent edictumot, mely 16 tételben nemcsak a konfucziusi tanok lényegét meríti ki, hanem mindazt is, a mit az alattvalónak követnie kell, még ma is minden hó elsején és 15-ikén nyilvánosan felolvassák és magyarázzák. Ezek között a hetedik tétel azt mondja: «Alázzátok meg a hamis tanokat, hogy az igazi tant felmagasztaljátok.»

E tétel hivatalos magyarázata bővebben kiterjeszkedik a keresztény vallásra is. «Még az ég ura szektájának tanítása is — így nevezi a khinai a katholikus vallást, — mely az ég felől beszél s a földről fecseg s árnyék és tartalom nélküli dolgokról, hamis és romlott. De, mivel e szekta tanítói a csillagászatot értik s a mathematikában járatosak, azért a kormány arra használja őket, hogy a naptárt kijavítsák. Ez azonban legkevésbbé sem bizonyítja, hogy vallásuk jó. Semmi szín alatt se higyjetek neki. A törvény szigorú mindezen hamis szekták ellen. A büntetés, mely őket éri, ugyanaz, a mi a varázslóké és varázslónőké. A kormány azért adta ki e törvényt, hogy meggátolja a népet, hogy roszat tegyen s felbátorítsa jót tenni. Hogy hagyja el a romlottságot és térjen vissza az igazsághoz, hogy kerülje a veszélyt s nyerje meg nyugalmát.»

Ez a tétel a legfőbb akadálya ma is a kereszténység tűrésének; leginkább ez állt útjában elterjedésének s ez okozta végre a mostani véres zavarokat is. De nemcsak a kereszténységnek volt esküdt ellensége mindenkor a hivatalos konfuciánizmus: ép oly tűzzel-vassal irtotta a khinai bölcselkedés egy külön irányát, a régi taoismust is, mely különösen a Csau-dinasztia összeroskadása után jutott uralomra, mikor Csin fejedelem minden vetélytársát legyőzve, Khina első mennyei császáráúl jelentette ki magát. Mint említettük, alatta a konfucziusi irányzat sokat szenvedett s csak a Han-dinasztia császárai alatt jutott ismét uralomra.

A khinai bölcselkedés ezen másik iránya Lao-tse alatt érte el tetőpontját, kinek anyját, a legenda szerint egy hulló csillag termékenyítette meg, mire aztán 81 év múlva, Kr. e. 1321-ben bal-ágyékából világra hozta a testté lett fejedelmi mennyei lényt. Azt is mondja a rege, hogy a gyermeknek születésekor fehér haja s aggastyán arcza volt, — innen a «Lao-tse» — öreg gyermek név. Hosszú fülei voltak három nyílással, szabálytalan fogai, négyszögletű szája, mindenik lábán tíz újja, teljesen érett észszel bírt s azonnal tudott beszélni. Születésének helyét mindenféle symbolikus képlegességbe burkolta a néphagyomány: hogy az «elnyomott erény» falvában, a «kegyetlenség» kerületében, a «keserűség» megyéjében, a «szenvedés» államában született.

Elég tudnunk, hogy Lao-tse a Tao-te-king, vagyis az «erény és út könyve» hírneves mű szerzője. Maga a «tao» szó különben sok fejtörést okozott; de legvalószínűbb a görög «logos»-szal egyező jelentése, az «ige», mely által isten a világot teremtette, s mely a zsidó alexandriai philonismusból a keresztény philosophiába is átment.

Lao-tse maga ezt mondja a «tao»-ról: Meghatározhatatlan és tökéletes volt, eget és földet megelőzőleg létező. Nyugodt és meg nem fogható. Egyetlen és változhatatlan, mindent betöltő és kimeríthetetlen, minden dolognak szülőanyja. Nevét nem tudom s azért Tao-nak nevezem. Keresem nevét s a «nagynak» nevezem. Nagy, szünetlen folyó; eltávozik és újra visszatér. Azért nagy a Tao! A Tao az Egyet hozta létre, egy-kettő és kettő három. Három hozott mindent létre. Mindent maga mögött hagy a sötétség, a melyből jött és napvilágra lép, míg az űr lehellete harmoniába hozza.»

Európai irók és jezsuita misszionáriusok ebben a fejtegetésben a három-egység elvére való vonatkozást találtak. De maguk a khinai kommentátorok között is nagyban eltérők a magyarázatok e kérdésre vonatkozólag. Némelyik a Tao-ból származtatja az eget, más az Egy alatt az öröktől fogva létező aethert érti, melyből a kettő, a hím és nőnemű fejlődik, a mely ismét a hármat, az eget, földet és az embert hozta létre, míg az űr lehe, az életlehellet, a Khi, mindent megelevenít.

«Nézzük a Taot és még sem látunk semmit, mert színtelen. Hallgatjuk és nem hallunk semmit, mert hangtalan. Fogni próbáljuk és nem tudjuk megfogni, mivel testetlen. A mi szín, hang és test nélküli, az le nem irható, azért «egynek» nevezzük.»

Remusat Ábel s utána Strauss Viktor és Edkins is abból a tényből, hogy a khinai szövegben a színtelen, hangtalan és testetlen Ji, Hi, Vei-nek hangzik, arra a következtetésre jutottak, a mit aztán Julien, Legge és más sinologok (Khina-búvárlók) határozottan kétségbe vonnak, hogy Lao-tse ezzel a zsidó Jehovát akarta volna kifejezni, hogy tehát neki erről akár nyugati útazásaiból, akár a Khinába került zsidók útján ismeretei lettek volna.

Gyakorlati erkölcsiség szempontjából, a mit Lao-tse ajánl, az a nyugalom, önmegtartóztatás és szemlélődés. «A legmagasabb tökéletesség — ugymond — hasonló a vízhez. A víz tökéletessége abból tűnik ki, hogy mindenkinek használ, és hogy ellenkezés nélkül a legalacsonyabb helyet foglalja el, mely senkinek sem kell.

«Annak oka, hogy a folyók és tengerek képesek minden völgy vizeinek hódolatát magukba fogadni, abban keresendő, hogy mélyebben feküsznek azoknál, azért királyok mindnyájuk fölött. Így helyezkedik a bölcs uralkodó, a ki az emberek fölött akar állani szavaival alájok, s ha előttük akar járni, személyét hátra teszi.»

«A nélkül, hogy ajtónkon kilépnénk, mindent megérthetünk, a mi az ég alatt történik. A nélkül, hogy ablakunkból kinéznénk, látjuk az ég *tao*-ját. Minél messzebb távozunk önmagunktól, annál kevesebbet tudunk.»

«Azért szerezték a bölcsek ismereteiket a nélkül, hogy sokat utaztak volna, azért adtak mindennek helyes nevet a nélkül, hogy látták volna, s czéljokat elérték, a nélkül, hogy el akarták volna érni.»

Sajátságosan hasonlók a Tao-te-king némely tanításai annak a feliratnak a tartalmához is, melyet Konfucius a lojang-i ősteremben egy bevarrott szájú szobor hátán talált. Így a többek közt: «Tartsa száját és orrlyukait bezárva, s egész életében meg lesz kimélve a fáradságos erőfeszítésektől. Tartsa nyitva száját s fogyaszsza lélekzetét az ügyei miatti lótás-futásban s egész életén át nem lesz biztonságban.»

«A mi nyugszik, azt könnyű tartani. Míg valamely dolog közelléte el nem árúlta magát, könnyű ellene védekezni. A mi törékeny, könnyen széttörik; a mi kevés, az könnyen szétszóródik. Addig kell cselekedni, míg valamely tény előttünk nem áll; addig kell rendet csinálni, míg a rendetlenség el nem kezdődött. A fa, melyet két karunkkal karolunk át, parányi oltványból támadt. Egy kilencz emeletű torony maroknyi földdel kezdődött, ezer mérföldnyi utazás kezdete egy lépés», stb.

Önmagáról Lao-tse csak egy helyen beszél: «Az emberek nagy része elégedetten és derülten néz, mintha lakomán vett volna részt, vagy tavasz-időben tornyon állna. Én egyedül vagyok komor és csendes, mert vágyaim még nem jelentkeztek. Olyan vagyok, mint a gyermek, ki még nem mosolygott. Lesújtottnak, megsemmisültnek látszom, mint a kinek nincs otthona. Az emberek tömegeinek elegendője, sokja van. Én egyedül vesztettem mindent. Értelmiségem annyi, mint egy hülyéé; olyan vagyok, mintha meg volnék zavarodva.

«A közönséges emberek derült, értelmes tekintetűek, csak én látszom sötétbe borúltnak. Olyanok ők, mintha mindent meg tudnának különböztetni; csak én vagyok együgyű és zavart. Olyannak tetszem, mintha a tengeren bolyongnék s nem lenne sehol pihenő helyem. Mindenkinek megvan a maga tevékenységi köre, csak én látszom balgának s tudatlannak, mint egy vidéki paraszt. Én vagyok egyedül különböző az emberektől.»

Meg kell még emlékeznünk a régibb taoisták közül Kvang-tseről, a czinikus bölcsészről, a ki, bár visszavonúlva élt, kausztikus elméje számos szikráját hagyta fenn az utókornak. Egyszer, mikor Csu fejedelme gazdag ajándékokkal követeket küldött hozzá, hogy udvarához miniszteri állásra hívják meg, Kvang-tse az ajánlatot visszautasítva, nevetve felelt: «Ezer unczia ezüst sok nekem s miniszteri állást és magas rangot kapni igen megtisztelő. De láttatok-e már ökröt, a melyet áldozatra szántak a határon? Éveken át gondosan hizlalják s drága takarókkal diszítik, hogy alkalmas legyen arra, hogy a nagy templomba vigyék. Mikor pedig eljön az idő, hogy ennek meg kell történnie, inkább szeretne egy kis malacz lenni, de már késő. Eredjetek tovább és ne piszkoljatok be jelenlétetekkel. Inkább töltöm időmet s örülök az életnek egy sáros árokban, semmint egy fejedelmi udvar szabályainak és korlátainak alávetve. Elhatároztam, hogy soha sem vállalok hivatalt, de jobb szeretem saját szabad akaratomat élvezni.»

A mint élt, úgy is halt meg Kvang-tse. Tanítványainak, kik díszes temetéséről akartak gondoskodni, meghagyta, hogy testét ne ássák el, hanem csak a földre dobják, a legrégibb khinaiak szokása szerint. «Akkor az ég és föld lesz koporsóm, a nap, hold és csillagok díszítményeim és a drágakövek. Nincs ezzel megtéve minden előkészület a temetésre? Mit akartok még egyebet?»

V. S.

A MACZEDONIAI FORRONGÁS.

Államférfiak, politikusok, a kik a keleti kérdés fejlődési mozzanatait figyelemmel kisérték, rég megegyeztek abban, hogy a keleti bonyodalmak legközelebbi gócza Maczedoniában lesz

még pedig 20—30 éves vastag platánokat, a melyeken az átültetés nyomait most is már alig lehet észre venni. Tovább haladva, mindenütt nagyszerű, sűrű lombú fák árnyékában megyünk, a melyek homályos árnyékát itt is, ott is, kellemesen szakítja meg egy-egy pázsitos terület, rózsa, vagy más virág-csoport, fenyves ligetek, felfutó növényekkel sűrűn befolyt bokrok, a melyekből a fülemüle, rigó vagy pinty fütyölése hangzik. Találunk 25—30 méteres fákat is, melyeknek ágai nem látszanak, csak a roppant sűrű levéltömeg, mely a csúcstól egész a földig borítja, mintha egy roppant szökőkútat látnánk, melynek fényes-zöld zuhataga egyszerre csak megszilárdúlva, megállott volna. De hiszen nem is falombok ezek, hanem nehány hatalmas vadszőlő futott fel a csúcsig, a honnan ismét földig leérnek venyigéi, egészen beborítva a fát, melynek rejtett lombjai közűl vadgalamb búgása hallatszik ki.

Rátalálunk a csodálatos *tulipán-fákra* is, melyeknek levelei olyanok, mintha félig el volnának vágva. Mikor júliusban ezek a fák virágzani kezdenek, az aztán rendkívüli látvány: pompás sűrű lombu fa, borítva gyönyörű tulipánhoz hasonló virágokkal, melyek közűl csak itt-ott tünnek elő azok a sajátságos levelek.

A főherczegi kastély táján vannak a legnevezetesebb fák. Mindjárt a kastély előtt két remek vadgesztenye és nehány ős hársfa közelében szembe tűnik egy hatalmas, tarka levelű öreg platán, a «*hét testvér*». Ezt ezelőtt vagy száz évvel, dicsőemlékű József nádorunk ültette saját kezeivel. Az akkor még kicsiny csemete víg növekedésnek indúlt, hanem egy télen nagyon megdagadt az épen zajló Duna, jeges árjai betörtek a szigetre s egy éles jégtábla tőből levágta a fiatal platánt. A csonka fa azonban a jövő tavaszon annál vígabban kihajtott s még pedig most már nemcsak egy, hanem hét törzszsel. Ettől fogva nevezte aztán el József nádor «hét testvér»-nek s így is hivta eme kedvencz fáját mindig. A «hét testvér» növekedett, gyarapodott, már emberderéknyinál is vastagabbak lettek törzsei, midőn egyszer a villám rácsapott s a «hét testvér» közűl hármat szétrombolt. Így aztán most már csak négy testvér van meg.

Nem messze van ehhez egy gyönyörű *Vas-fa* (Gymnogladus canadensis) akáczra emlékeztető leveleivel, mely fának az a tulajdonsága, hogy csak úgy száz éves kora körűl kezd el virágzani. Ez pedig már javában virágzik s gyümölcsöket is hoz.

Ugyane tájon egy gyönyörű exotikus fa ragadja meg figyelmünket: egy remek *Sophora japonika*. Roppant sötétzöld levelekkel borított ágait messze kinyújtja a környező pázsitra, melyre alsó galyait rá is nyugtatja. Hat-nyolcz ilyen fánál több nem férne meg egy hold földön. Ez a fa a legkitűnőbb mézelő növények közé tartozik s ezért újabban méhészeink nagy buzgósággal igyekeznek országszerte szaporítani.

Nem messze van ide, közel a nyugati parthoz a sziget legrégibb fája, egy óriási *szilfa*, melyet vagy 600 évesre becsülnek. Ez a vén fa, a melynek törzsátmérője legalább két méter, már teljes pompájában látta Mátyás király palotáját, látta azt romba dőlni, majd ismét most még fényesebben felépűlni; megrezgették leveleit a Budavárát ostromló ágyúk dörgései, látta a félhold ragyogását a tornyokon, s megérte, a mint azok helyébe diadalmasan fölemelkedett a kereszt. Most törzse jócskán föld alá kerűlt, mert a szigetet az ár ellen védő töltés épen mellette vonúl el. De az ős fának ez sem aggat, erőteljesen tenyészik tovább s ott a magasban, mintha átsuttognának lombjai a «hét testvér»-hez: Látod, nem jöhet már szigetünkre többet sem víz, sem jég!

Itt vannak az *Arany János tölgyei* is. Vagy 30 szép, terebélyes tölgyfa egy csoportban. A nagy költő sokáig buzgó látogatója volt a szigetnek s különösen ezeket a tölgyeket szerette nagyon. Szemközt van egy pár sűrű lombos vadgesztenyefa, azok alatt, a most is ott levő lóczán szokott órák hosszáig üldögélni s az ő kedves tölgyeiben gyönyörködni. Néha a tölgyek közé is tettek be neki széket és asztalt s több remek versét itt irogatta; többek közt a «Tölgyek alatt» czíműt is. József főherczeg gyöngéd gondoskodásából csinos táblát függesztettek ki a facsoport szélén ezen felírással: «Arany János tölgyei.»

A tölgyeken kívűl volt még egy különösen kedves fája a nagy költőnek: egy óriási *kőrisfa*, mely egy pázsitos térség közepén, nem messze ide, magánosan áll. Egyszer a költő említette a főkertésznek, hogy jó volna, ha ehez a fához is útat nyitnának, hogy a közönség az alá is bejárhatna. A főkertész azt felelte, hogy útat oda vágni nem lehet, mert a kert terveivel nem egyeznék meg, hanem a költőnek felajánlotta, hogy széket és asztalt tétet neki a fa alá, a hova tetszése szerint a pázsiton át is mindenkor bemehet. De Arany János erre így szólt:

— A mi nem szabad másnak, az nekem se lehet szabad!

És soha se ment be a nagy kőrisfa alá.

De ki győzné mind csak meg is említeni azokat a fákat, a melyek nagyságuk, szépségük, vagy a hozzájuk fűződő emlékek miatt nevezetesek: a legrégibb *ősplatánt*, a melyről a többi itt levőt szaporították, azokat a pompás *amerikai diófákat*, melyeknek nem tudjuk, szépségüket vagy nagyságukat csodáljuk-e inkább, azokat a fenyőhöz hasonló, gyertyaszál egyenességű *fűzeket*, a melyek a legnagyobb ritkaság számba mennek, vagy a tömérdek szebbnélszebb *vadgesztenyefát*, *jegenyét*, meglepő nagyságú *nyárfát* és egyebet, avagy a japáni eredetű csodálatos *komlófát*, melynek épen olyan gyümölcsei vannak mint a komló, de a melyeket megérinteni nem tanácsos, mert úgy megégetik az ember kezét, mint a legmérgesebb csalán.

A szigeten levő fákat különben korukat tekintve három csoportba oszthatjuk. Egyik csoportba tartoznak az ősfák, a melyek még a sziget régi vad állapotából maradtak meg máig. Ezek az említett ős szilen kívűl nagyobbára

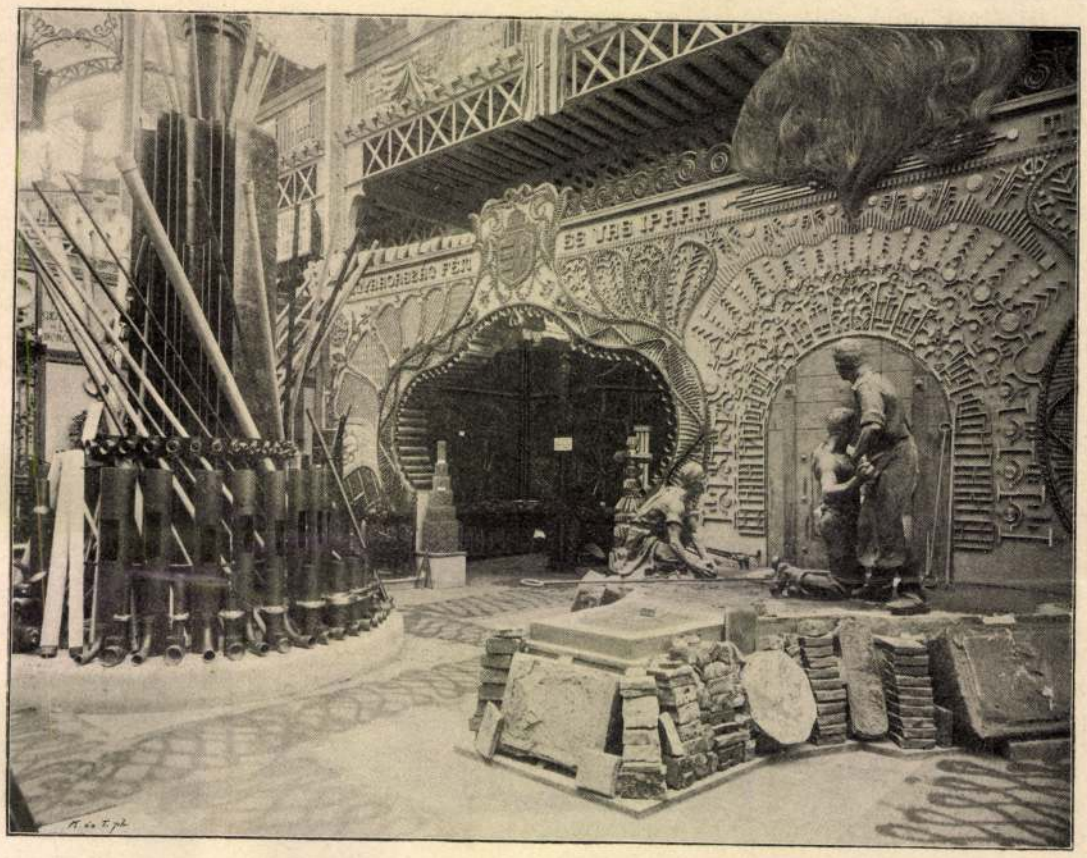

A MAGYAR VAS- ÉS FÉMIPAR CSOPORTJÁBÓL.

A MAGYAR SZÖVŐ- ÉS HÁZIIPARI CSOPORTBÓL.

A PÁRISI VILÁGKIÁLLÍTÁSBÓL. — Erdélyi fényképei után.

Irodalom

A csodavárók

— Surányi Miklós új regénye —

1.

Az alkotó művész elégedetlen a világgal s a meglevő helyett újat teremt. A valóság-adta anyagot átrendezi, átformálja. A műalkotás olyan világ, amelyet alkotója a saját képére teremtett. Nemcsak a világ, de alkotójának képe is visszatükröződik benne.

Új regényében, A csodavárók-ban Surányi Miklós is új világképet ad. A világ képét, az alatt a tíz esztendő alatt, amelynél válságosabb évtized talán a népvándorlás kora óta nem volt az emberiség történetében. A fergeteget hatásában érzékíti meg: megmutatja, milyen pusztítást visz végbe a vonuló orkán egy család, egy magyar család életében és hogy mi jó fakad nyomában.

Az igazi író azonban nemcsak leír, elbeszél, hanem úgy jár olvasói előtt, mint egykoron az útmutató tűzoszlop járt a zsidók előtt a pusztaságban. Surányi Miklós új regényében éppen azért alkotta meg ennek a tíz esztendőnek új világképét, hogy e kép szemlélete nyomán életfelfogásunk, világnézletünk megváltozzék, ha már azelőtt is nem egyezett volna az övével. Mert az igazi író látnok, próféta, vezér is. Nem „szórakoztatni" akar, hanem elvezetni az Igéret, sőt: a Beteljesülés Földjére.

Amikor a regényt végigolvastuk, azt éreztük, hogy követni fogjuk Surányi Miklóst azon az úton, amelyet megmutatott.

2.

A jó történelmi regényben ott lüktet az élet, amely lényegében épp oly kevéssé változik, mint az ember. A *ma* regénye viszont, ha hivatott író írja: történelmi regény is, mert megmutatja, hogy az idő és a körülmények hogyan alakították át a lényegében mindig változatlan embert. A trianoni páva vagy A szent hegy alakjai ma is élnek, élhetnének. A csodavárók viszont történelmi alakok egytől-egyig.

A csodavárók mi vagyunk, ennek a szerencsétlen kornak a gyermekei, akik a csodától várjuk, hogy megszabadítson a pokolból, amelybe kerültünk, ahelyett, hogy mi magunk tennénk csodát: megkeresnők és végigjárnók a kivezető utat. Mert ilyen út van. El kell hinnünk, ha Surányi Miklós mondja, aki nem ok nélkül került pesszimista hírébe.

A regény valóban egy egész világot tár elénk. Hőse nincs. De, miként a lövészárokban, azonmód ebben a regényben is mindenki hős. Kortársaink, fájdalom, valamennyien hősökké léptek elő. Közel félszáz hőse van Surányi Miklós új regényének, félszáz sorsot tár elénk az író és aligha tévedünk, ha azt mondjuk: ebben a félszáz emberben, félszáz sorsban majdnem valamennyi mai ember alakja, sorsa benne-rejlik.

A regény a Péterffyek története, de igazában a mai emberiség története, mert „mindenki rokon, atyafi, mindenkinek van valami köze a Péterffyekhez". A Péterffyek nemcsak a magyar úri osztály jelképezői, nemcsak egy társadalmi osztályt, nemcsak egy nemzetet, hanem az egész szenvedő emberiséget jelképezik. Nemcsak emberek ők, hanem embertipusok, emberműfajok jellegzetes képviselői is. Surányi Miklós ebbe a regénybe, mint valami Noé bárkájába, korunk szomorú hőseinek minden fajtájából belementett egyet.

3.

A sort Péterffy Imrének, a dunántuli oligarchának, a mult ködén át mesebelivé formálódó alakja nyitja meg, aki arról volt nevezetes, hogy egész életében nem aludt olyan házban, amely nem volt az övé, nem evett csak a saját jószága húsából, s ha utaznia kellett, túl a birtokai határán, akkor megvette a házat vagy birtokot, ahol megéhezett vagy elálmosodott. Menye: Krisztina, Péterffy Lőrincné, a régi világ

Szobrot kap a magyar gyermekirodalom megteremtője, az Én Ujságom megalapítója, Pósa Lajos. A szobormintát, amelyet Margó Ede mintázott s amelyet ez évben állítanak fel a Városligetben

Surányi Miklós: A csodavárók. Regény két kötetben. Ára 10 pengő

Uj Idők 1930. 6 sz.

kecses és bájos nagyúri dámája, csupa kellem és csin, a kommün alatt is abban a hitben él, hogy még mindig Ferenc József a király és a gyalogság tisztjei fehér waffenrockot viselnek. Nem akad olyan lelketlen gazember, aki tévedéséről felvilágosítaná. Krisztina leánya: Klementin, Grónay Antalné, a magyar nagyasszony, a család élhetetlen férfitagjainak gyámolítója, a családi becsület oltalmazója. Egyetlen gyermekétől: Máriától a nászéjszaka reggelén szakítja el a háború férjét, Péterffy Kálmán huszárfőhadnagyot — a „tót" Péterffyek közül — aki orosz fogságban vallási tébolyba esik, itthon meggyógyul és, mint a hermelin, azon pusztul el, hogy megtudja: folt esett becsületén.

A dunántúli oligarchának Lőrincen kívül még két fia volt: a különc Alajos, akinek csak fiával: Miklós báróval találkozunk a regényben és Gyula, a genealogus, agglegény. Miklós báró, az ősi családfának reménytelen hajtása, épp olyan dekadens virág, mint amilyenné Mária lett. De Máriát megmenti egy új, nagy szerelem, amely őt egy harmadik Péterffyhez sodorja: Tamás grófhoz. (Tamás apja „muszkavezetésért" kapta a grófi címet.) Tamást regenerálta Amerika, ahova ifjúkorában, tragikus végű első házassága után kiszökött. Ő az új honalapítás egyik képviselője a regényben.

Mária anyjának, Klementinnek Múzeum-utcai házában élnek a Péterffyek. Igy Péterffy Gyula — Krisztina nagymama sógora — aki elsősorban származásuk szempontjából nézi embertársait azután abból a szempontból, hogy „úriemberek"-e? Ezrével éltek itt a háború előtt ilyen gondolkozású „született genealogusok." És ezrével olyanok, mint Gyula társai: Lajos, a kuruc és Sándor, a labanc magyar. Lajos, volt ellenzéki képviselő, a Kossuth-párti magyar, mire a Péterffy-házba kerül, földnélküli földbirtokos, mert birtoka Erdélyben van. Sándor pedig járástalan főszolgabíró. Ő a loyalis magyar úr.

A dunántúli nábob és Krisztina nagymama: a legendás régmúlt. Prónay Antalné Péterffy Klementin, Alajos, a különc, Gyula a genealógus, Lajos, a földnélküli földbirtokos, Sándor a járástalan főszolgabíró: a nagyapák nemzedéke. Az apákét Péterffy András ítélőtáblai bíró képviseli a regényben, kálomista magyar, a Tisza István fajtájából. Felesége: a csodálatos Grónay Mátyás leánya. Ágnes. Sógora: a lángeszű magyar feltaláló, Grónay Barnabás. Ágnes a háborúban magára maradt úriasszony, aki végül hadseregszállító lesz . . . Barnabás pedig egy céda, ledér francia aszszonyka rabja, aki életének tragikus konfliktusait csak öngyilkossággal tudja megoldani.

A Péterffyek és Grónayak mellett ott vannak azonban — Magyarországon élünk! — a Hartmannok és Rosenthalok is. A magyarrá lett, konzervatív, hagyományt tisztelő, gazdag zsidó és a Galiciából Amerikán át Máramarosba bevándorolt kilencgyerekes szegény zsidó, aki azonban szintén magyarrá lett. Az új magyar irodalomban senki annyi rokonszenvvel nem foglalkozott a magyar zsidósággal, mint ebben a regényében Surányi Miklós.

A csodavárók két nemzedéke után a csodatevőké következik, a *fiataloké*, akik a pesszimista Surányi Miklós világszemléletét optimistává változtatják.

Lajos fia: a hadirokkant Ákos, feleségül veszi Kaltnecker Vilmát, egy józsefvárosi kéménysepőmester hivatalnoknő-leányát, aki nem hiába sváb, de józan, eszes, dolgos, szívós is, András fia pedig: István, az olasz hadifogoly, a Hollandiában nevelkedett, gyakorlati észjárású, gazdálkodáshoz kitűnően értő Hartmann Margitot jegyzi el magának. És a két fiatal házaspár visszahódítja a Péterffyek elherdált birtokát. Mellettük ott van András leánya: Éva, a doktorkisasszony, aki Pokorny Elemér tanársegéd felesége lesz, a csodavárók fájának munkás életű, intellectuell virága. Ők talán már meg fogják látni az Igéret földjét, amelyre a munka vezet el. Vagy ha ők nem is, de gyermekeik bizonyosan.

Természetesen az új nemzedék, a fiúké sem áll csupa diadalmas hősből. A regénynek nagy művészettel és forró emberi részvéttel megformált alakja a tékozló fiúé, a háborús kisdiáké, a Péterffy Péteré, az András kisebbik fiáé, aki züllött életére az abszolúciót azzal szerzi meg, hogy beáll vörös katonának és milyen keserű gúny! — mint kommunista, a magyar határok védelmében, az integritásért esik el. Hartmann Magda, az idősebb Hartmann-leány, kommunista lett, feleségül megy Rosenthal Salamon orvos-fiához s a kommün megszüntekor Oroszországba szökik vele.

A Péterffyek, Grónayak, Hartmannok, Rosenthalok köré még vagy negyedszáz mai ember alakját vázolja fel az író, akinek teremtőereje ezt a sok embert életre tudta kelteni. Mert *élnek* valamennyien.

S éltük nagy tanulságával szolgálnak nekünk s az utánunk elkövetkezőknek.

4.

Ez a tanítás így hangzik: Esendő bűnösök vagyunk valamennyien. Abból a pokolból, amelybe sorsunk vezetett, csak alázattal, hittel, emberiességgel, egymásra-utaltságunk átérzésével, tudással, munkával, szívós akarattal, erőink végső megfeszítésével menekülhetünk meg, de megmenekülhetünk. Ne keressünk bűnbakot; az égő házban ne a bíró szerepét játsszuk, hanem a tűzoltókét. Ne azt keressük, ami egymástól elválaszt, hanem azt, ami — felbonthatatlan kötelékként — egymással összeköt. A szenvedésben testvérek vagyunk valamennyien, gőg és képmutatás ne tartsanak vissza attól, hogy ezt tudomásul vegyük, elismerjük. Lélekmentőn hánykolódik az orkán után megmaradt maréknyi magyar: nem engedhetjük meg magunknak azt a fényűzést, hogy bárki segítő kezéről is lemondjunk és régi szokás szerint pártokra szakadjunk. Elég hosszú idő óta tévelygünk büntetésből a sivatagban: az új nemzedék ne olyan legyen, mint a régi, amelynek a sivatagban el kellett pusztulnia. Ne csodaváró legyen, hanem csodatevő. A humanizmus és a munka jegyében.

Ezt a hitvallást a politikában lehetne a nemzeti koncentráció, a neonacionalizmus, az új magyar renaissance gondolatának mondani, ha politikai hitvallomás lenne. *De nem az.* Nem új. Régi. Nem Surányi Miklóstól, nem korunk nagyjaitól ered. Surányi csak lelkes, nagytehetségű és *következetes* apostola. Azt a könyvet, ahol a szív végtelen bölcseségének e sommája először olvasható utolérhetetlen tökéletességében, úgy hívják, hogy evangélium.

FODOR GYULA

Margó Ede : Beteg leány agoniája.

Lyka K. Téli tárlat 1900-1901.
Bpest, 1901. 18. l.

Szinyei Merse Pál. Őszi táj.

is. Tölgyessy beküldte az «Alföld»-et ide, a kiállítás intézőségének. Először is visszautasították Budapesten. De a zsüri, a mely hozzáértő magyar művészekből állott, a festő javára döntött. A kép megérkezett Bécsbe, de mihelyt ott megpillantotta a magyar delegátus, rögtön levitette a — pincébe. Látta azonban a képet a nagy nemzetközi zsüri is, hires külföldi művészek, a kiket éppen akkor kalauzolt arra gróf Zichy Ödön. S mit tettek a külföldi művészek? Rögtön felhozatták az «Alföld»-et a pincéből, külön állványra állíttatták, azonnal megvásárolták a sorsolás számára, sőt bevételték reprodukcióját a képes katalógusba. Az esetnek híre ment s a külföldi lapok akkoriban igen érzékenyen csipkedték a «magyar műértelmet». De mi történik vajjon, ha az a külföldi zsüri nem sétál éppen akkor a veszedelem színhelyén? Nem vághatta volna-e el ez az erőszakoskodás egy olyan művész pályafutását, a kit legnagyobb díjaival tüntetett ki a Társulat és a magyar művészek

összesége? Ezt is jó feljegyezni, sok félbenmaradt pályát, sok tehetség hanyatlásának okát fejthetjük meg belőle. Tölgyessy históriája is azok közé az apró anekdoták közé tartozik, a melyek többet magyaráznak meg, mint vaskos és rendszeres műtörténeti kötetek.

Tölgyessy két képe közt lóg egy fiatal erdélyi művésznek, Ziegler Károlynak egyik munkája. Az ő neve nincs régóta forgalomban nálunk, de máris szeretik. Úgy tudom, Berlinben él, hozzánk ritkán jön, annál sürűbben küldi most elegánsan stilizált arcképeit, a melyek évről-évre erősbödnek. Ugyanezen a téren halad előbbre Márk Lajos is. Volt esztendő, a mikor Márk százszámra festette a portrait-vázlatokat a millenniáris panoráma számára; ez egy kissé belevitte a tulságos routineba, a melyből most már szerencsésen kibontakozott. Egy pillanat alatt festői szemmel megérteni egy karaktert — ez a tehetség ritka nagy mértékben van meg Márk Lajosban. Rengeteg sok rögtönzött

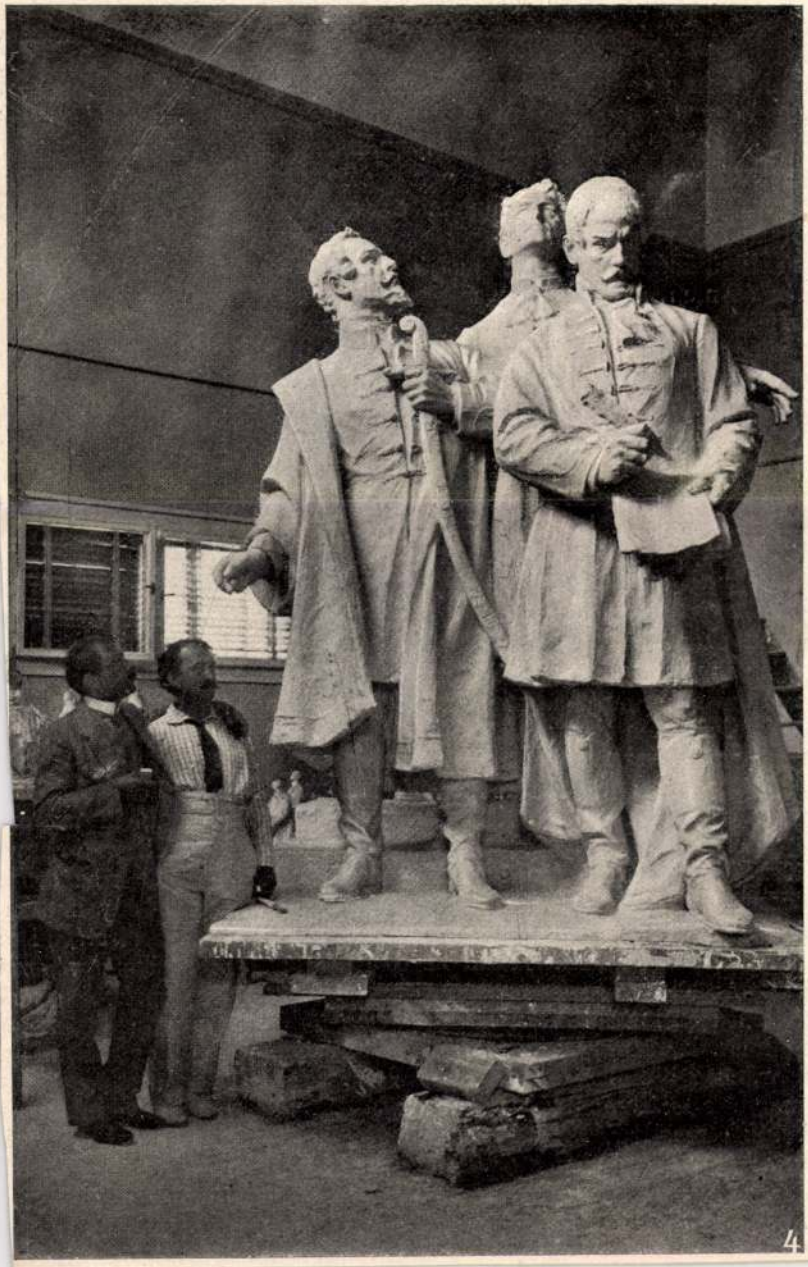

Vas. ujs 1912. 647. l.

OROSZORSZÁG BÖRTÖNE.

A svéd Hedin Szven megfújja a vészharsonát. Felrázza s egyesülésre szólítja fel Skandinávia két nemzetét, a svédeket és norvégokat s fellármázza egész Európát. Veszedelmet hirdet: hogy Oroszország új hódító hadjáratra készül, ezúttal Európában. A skandináv félszigetre vetette szemét. Nem a földjéért, gazdagságáért, kulturájáért, hanem a tengerért, mely a délnyugati partjait mossa. A melegvizű kikötőkért, melyeket az év nagyobbik felén át nem zár el a jég, mint saját éjszaki partjait s a távol Keleten a Behring-tengert. A világtengerért. Ezért harczolt Kelet-Azsiában, de a japán fegyverek elűzték onnan. Jóval előbb a Dardanellák kapuját akarta megnyitani feketetengeri hajóhadának a Középtengerre; már Konstantinápoly előtt állt, de Európa elparancsolta onnan. Reávetette szemét a Perzsa-öbölre is, honnan szintén a világtengerre visz az út, de tudja, hogy ott csak egy legyőzött Angliának diktálva építhetne orosz kikötőt. Azért áhítja magának most a skandináv félszigetet, mert onnan is a világtengerre: az Atlanti Oczeánra juthat.

Nagyságra rettentő az orosz birodalom. Nem is állam, hanem világrész, mint III. Sándor czár mondotta. Európának és Ázsiának szinte felét öleli fel. Területe 8.647,657 négyzet angol mértföld egy tagban, vagyis [harmadfél] millió négyzet angol mértfölddel nagyobb, mint India és a khinai birodalom együttvéve. S ez az országkolosszus a maga mohó terjeszkedési vágyával olyan, mint a ketreczbe zárt fenevad: szinte áttörhetetlennek látszó korlátok veszik körül. Az éjszaki jeges oczeán, a maga mérhetetlenségével, nem útja, hanem gátja hajóforgalmának. Másik két tengere, a Feketetenger, meg a Keleti-tenger csak belső tenger, a melynek kijáratát más hatalmak állják el. Kétszáz esztendeje, Nagy Péter czár óta igyekszik kitörni börtönéből s a világtengerre jutni. Mint a kitörni igyekvő vad, mindannyiszor arra az oldalra veti magát, a hol a legkisebb ellenálló erőt érzi. mai nagyságának le mondja Hedin — uralkodása után v gyelországnak a X nak két századév ó lamint a középázsi ságában és Szibéri keresendők. Most

«Vegyétek kezete fel Hedin Szven — éjszaki Skandináv nyire kell áthelye míg az ember elér kikötőhöz s Svédor lyek segítőforrások tek-e, hogy e mög lehet egy hajszálny ban vonni meg, landtól és Dront anyaföldnek egy a melyre Oroszors Vajjon tétlenül v kor Oroszország e terület ellen?»

Pedig az előkész igyekszik meggyő nemzetet s a világ Finnország elorosz latása és orosz ha vasutaknak az o kapcsolása, a nagys e vonalak az orosz dését kényelmesen tisztán stratégiai v országban; végezet következhető gyors keny csapattömegel maga egészében az hadvezetőség kész hadi felvonulást re felé fordul. Torneá másától, körülbelü Lyngenfjord éjsza éjszakibb orosz ha

Két tevét örökölt Daluha Péter székely honvéd, de örökségét a szovjetállam részére lefoglalták

Turkesztáni hadifogolyregény

(Saját tudósítónktól.) Huszonháromévi távollét után Nyárád-Szeredára most hazaérkezett *Daluha* Péter esztergályos az orosz hadifogságból. Huszonkétéves délceg legény volt, amikor hadbavonult és most töltötte be negyvenötödik életévét. Az eltelt hosszú idő alatt *nem mindennapi érdekességű regényt élt át — Turkesztánban.*

Az erdélyi magyar honvéd résztvett abban a híres offenzivában, amelyet 1915 decemberében a galiciai fronton *Bucsac* mellett *Ivanov* tábornok nagy apparátussal indított csapataink ellen. Ekkor egy hóviharos éjszakán Daluhát négy bajtársával őrjáratba küldték ki, hogy az orosz állásokat kikémleljék. Honvédeink szerencsétlenül jártak: az erdőből váratlanul előbukkant oroszok lefegyverezték és fogságba hurcolták őket.

Daluha Péter előbb a chabarovszki fogolytáborba került, majd 1917 nyarán — amikor a tábor feloszlott — kezébe vette a vándorbotot. Hosszas bolyongás után eljutott a turkesztáni *Szamarkand* városába. Napokon át tétlenül lézengett az uccákon: nem tudta, hogy mihez kezdjen.

Egyik napon — amikor a nagy mecset mellett levő teaházban egyedül búslakodott — beszédbe elegyedett vele egy őszszakállú, görnyedt hátú mohamedán ember és felszólította, hogy lépjen szolgálatába. Magyarunk az ajánlatot elfogadta és *megkezdette különös turkesztáni életét*, amelyből most előttünk érdekes mozzanatokat mesélt el.

— Bizony furcsa helyzetbe kerültem Turkesztánban — mondotta. — Gazdám — a hetvenéves *Hilmi Szaid* — különös feltételt szabott elém. Kijelentette, hogy csak akkor maradhatok nála, *ha asszonnyal vagy leánnyal beszélni sohasem fogok*. Mondotta, hogy a nőket az ördög szállotta meg és közülök egy sem fog bejutni Allah hetedik paradicsomába. A környékbeliek beszélték, hogy az öreg török már évtizedek óta nem állott szóba asszonynéppel. Hogy nőgyűlöletének mi volt az oka — ezt senki sem tudta.

— Nekem *Hilmi Szaid* tanyáján úri életem volt. Gazdaságának vezetését teljesen reám bízta. Még a pénzét is én kezeltem — zsákokban. A faházikóban csak ketten éltünk. Az öreg egész nap aludt vagy imádkozott. Én voltam a szakácsnéja is. E tekintetben könnyen boldogultam gazdámmal, mert ő napról napra csak répával kevert rizskását evett. Húshoz a világ minden kincséért hozzá nem nyúlt volna. Én bizony nem követtem a példáját és gyakran birkapörkölt gőzölgött az asztalomon. Ez ellen gazdámnak sohasem volt kifogása. Nagy gyümölcslugasaiból két tevén szállítottam a piacra a rengeteg sok dinnyét, almát, szőlőt. Gondoztam az állatait, amelyek között *legjobban szerettem — két tevéjét*. Ezek a tevék már úgy ragaszkodtak hozzám, mint a magyar házőrző kutyák gazdáikhoz... Hosszas tépelődés után *megoldottam a nőkérdést is*. Összebarátkoztam a szomszédban gazdálkodó *Petrovna* Mária orosz özvegyasszonnyal és 1918 tavaszán *titokban feleségül vettem*. Erről a gazdám semmit sem tudott. Feleségemmel megegyeztem, hogy csak nappal találkozunk és én az éjszakákat mindig a gazdám faházikójában töltöttem. Igy éltem huszonegy éven át. Megelégedett voltam és hazatérésre nem gondoltam.

— Januárban *Hilmi Szaid nagybeteg lett*. A kilencvenegyéves aggastyán meg sem tudott mozdulni ágyában és egy falat ételt sem vett magához. Érezte, hogy a vég közeledik és megparancsolta nekem: hívjam össze a szomszédait. Hat mohamedán gazdálkodó jelent meg betegágyánál és előttük gazdám kijelentette, hogy a birtokát két testvérére, *tevéit pedig reám hagyja örökségül*. Azután — meghalt. És a sors rendelkezése folytán két hét múlva *orosz feleségem is itthagyott:* malária pusztult el... Árvaságomat nem voltam képes elviselni és elhatároztam, hogy hazajövök. Tevéimmel március közepén indultam útnak — Moszkva felé. Ugy gondoltam, hogy kedvenc állataimat hazahozom és itthon erdélyi gazdálkodásunkban hasznosítani fogom őket. Májusban érkeztünk meg az orosz fővárosba, ahol nagy csalódás ért. *Tevéimet a szovjetállam részére lefoglalták és elvették tőlem.* Bizony sírva búcsúztam hűséges állataimtól és ma sem tudom feledni őket. Mindig róluk álmodom...

Daluha Péter most felutazott Budapestre, hogy a szovjetkövetségnél örökölt tevéinek visszaszerzését megkísérelje. A követségen azonban kijelentették előtte, hogy ilyen különös üggyel nem foglalkoznak.

Az angol kormány hivatalosan megvizsgáltatja Nagybritannia és a dunai államok árucseréjének lehetőségeit

London, július 27.

Mint a Reuter-iroda parlamenti szolgálata értesül, az érdekelt minisztériumok egy idő óta az Anglia és a dunai államok közötti kereskedelem növelésének kérdését tanulmányozzák. Miután a kérdés nagyon bonyolult és az egyes országok viszonyai nagyon eltérőek, a vizsgálat külön fog foglalkozni mindenegyes dunai állam problémájával.

Elkészült az olasz testületi parlament tervezete

Róma, július 27.

A *Duce* kihallgatáson fogadta *Starace* párttitkárt, Costanzo *Ciano* grófot a képviselőház elnökét, *Lantini* testületügyi minisztert, valamint *Solmi* igazságügyminisztert, akik bemutatták a testületi alapon megalakuló új fasiszta képviselőház tervezet kidolgozásával megbízott bizottság jelentését. A jelentést a Duce jóváhagyta és azt az október elsején összeülő fasiszta nagytanács elé terjesztik.

A négus megnyerte az abesszin rádió ellen indított perét

London, július 27.

(A Pesti Napló tudósítójának távirata.)

(United Press.) Benet bíró elnöklete alatt a kancellári bíróság *Hailé Szelassziének* az abesszíniai rádió engedményese, a *Cables and Wirelles Ltd.* ellen indított perében a társaságot 10.613 angol font megfizetésére kötelezte. Az ítélet a kihirdetésétől számított 21. napon lesz végrehajtható, addig azonban a pervesztes fél fellebbezést adhat be.

„A magyar-olasz barátság mindazok előtt nyitva áll, akik közreműködnek a rend és a civilizáció fenntartásán"

Olasz külpolitikai folyóirat cikke Imrédy Béla és Kánya Kálmán római útjáról

Róma, július 27.

A *Relazioni Internazionali*, Olaszország legtekintélyesebb külpolitikai folyóirata, *Imrédy* Béla és *Kánya* Kálmán római útjával foglalkozó cikkében ismerteti a magyar-olasz barátság történetét, majd párhuzamot vonva a háború utáni időszak és a mai helyzet között a következőket írja:

Ma a helyzet a háború utáni idővel szemben lényegesen megváltozott. A békeszerződések gazdasági és katonai záradékai egymásután váltak semmivé; egyes területi rendelkezések már szintén semmivé váltak, míg mások minden belső tartalmukat elvesztették. *A győztesek és legyőzöttek közötti különbség már a multé.* Németország ismét döntő tényezője lett Közép- és Kelet-Európának. A kisantant fokozatosan legyengült, Romániában és még inkább Jugoszláviában új irányzat kerekedett felül. Csak Csehország tanusít görcsös merevséget és próbálja bizonytalan katonai szövetségekkel megállítani a nemzetiségi törekvések végzetszerű folyamatát.

Olaszország és Magyarország állásfoglalása ennek az új helyzetnek a tekintetében teljesen világos. *Róma és Budapest mindig a megértés és a realizmus politikáját követte egymásközötti és más államokkal való viszonylatában.* Együttműködtek egymással és keresték mások együttműködését, feltéve, hogy azokat is ugyanolyan jóakarat hatja át. Ezek az irányelvek változatlanul érvényben vannak. De megállapítható, hogy azok az újabb tájékozódások, irányzatok, amelyek egyes európai fővárosokban felülkerekedtek, a párhuzamos olasz-magyar akciónak *nagyobb kezdeményezési teret és szélesebb lehetőségeket* biztosítanak a termékeny együttműködésre.

Akármennyire is világos ez az állásfoglalás, egyesek önkényes módon úgy értelmezték, mintha célja egy róma—belgrád—budapesti csoportosulás megteremtése vagy éppenséggel az immár híressé vált balti—balkáni tengely megvalósítása volna, még pedig azzal a célzattal, hogy megállítsa a germánság előretörését kelet és délkelet felé.

Szemben ezekkel az önmagukat megcáfoló találgatásokkal áll a szintiszta és egyszerű valóság: Rómát és Budapestet szilárd és kipróbált barátság köti össze. Ez a barátság nehéz években állta meg a sarat. Most, hogy a helyzet megváltozott és cseppfolyósabbá vált, újabb kezdeményezési és közeledési lehetőségek kínálkoznak. Róma és Budapest ezzel az új helyzettel saját érdekeik, a harmadik államok, valamint az egész Dunavidék érdekeinek teljes tudatában néznek szembe. *Érzik, hogy Európának ezen a vidékén új rend van kialakulóban és ebben az alakulási folyamatban — ami már földrajzi helyzetüknél fogva is teljesen érthető — tevékenyen részt akarnak venni.* Ezért tartották fenn a római jegyzőkönyvek teljes érvényét és ezért tekintenek termékeny együttműködési szellemben más népek felé. Az újjáépítésnek ebben a munkájában saját erejükön kívül, a baráti országok közreműködésére is számíthatnak. Hitler Németországa Rómával és Budapesttel való kapcsolatait egyaránt *a legbensőbb szívélyességre és együttműködésre* alapozta. Sztojadinovics Jugoszláviája *rendezte kapcsolatait Olaszországgal és rendezi azokat Magyarországgal is.*

A magyar-olasz barátság távolról sem kizárólagos, hanem *nyitva áll mindazok előtt a tényezők előtt, amelyek közreműködnek a rend és a civilizáció fenntartásán és az újjáépítés művében.* Ez a mélységes jelentősége a magyar-olasz barátságnak, úgy amint az a Palazzo Veneziában elhangzott pohárköszöntőkből és a megbeszélések végén kiadott hivatalos közleményből világosan kitűnik.

Utazásnál

a változó életmód zavarja az emésztést. Ez émelygést és fejfájást okoz. Tehát ne felejtse, hogy a kedvelt hashajtó, DARMOL

nélküli ritmusban feloldva, őt, szívem istenét, szerelmem valóságát, őt, a zseniális táncost, aki betöltötte egész életemet! Akkor még nem éreztem a riadt borzongást, ami most elfog, ha férfit akarok látni egy táncosban, férfinak akarom tudni, erősnek, határozottnak, megbízható társnak! Akkor a varázsos kert kerítő mélyén olyan természetes volt az ő tánca és az ő szerelme. Igy kellett ennek lennie! Őt kellett szeretnem, a művészetét éppen úgy, mint őt, a férfit, a szerelmét éppen úgy, mint szeszélyeit és kegyetlenkedéseit. De akkor vak voltam. Nem emlékszem már arra, hány hét, hány nap, hány óra futott tova magányban és boldogságban! Néha mintha állt volna az idő, ólmos, nehéz, buja forróságban, néha száguldva rohantak a napok és minket röpített a végzetes vihar, orkán és fergeteg. Kegyetlenek voltunk. Vér és irtózat nem érdekelt. A halált kicsúfoltuk. A szenvedést lebecsültük. Nem léptük át kertünk küszöbét, hogy ne kelljen szembetalálkoznunk más emberi élettel.

Egyszer szörnyű tűz pusztított lent a hegy aljában. Lázas vörösség omlott szét a pázsiton, lángszínűek lettek a fák és a fehér rózsák is bíborba öltöztek. Öreg cselédünk hangos jajgatással imádkozott, de mi ketten kint táncoltunk a nedves füvön, a vörösfelhős ég alatt, a sistergő, pattogó, szörnyű tűzmelódiára és én elámultam arcának átszellemült mosolyától, tagjainak harmónikus mozgásától, fellángoló tehetségének alkotásától. Táncolt, lázongott, izzott, élt ez az ember, olyan vad erővel, mint lent a hegy lábánál a tűz örvénylő ereje! Nem is tánc volt ez, de istenkísértés, dacoló kihívása az egeknek, pökhendi kigúnyolása minden felsőbb hatalomnak!

De engem magával ragadott ez az egeket ostromló, szédítő tánc és arccal borultam a bársonypuha pázsitra és zokogtam sokáig a borzalomtól és a szerelemtől.

Most biztosan sárga, vad fű és dudva borítja el a kertet. Madarak fészkelnek a sűrű bokrokban, bogarak hemzsegnek, lepkék zizegnek és hernyók falánk serege lakmározik a gyümölcsfák ágain. Élet, vad és izgalmas élet lüktet a néma kertben és a rozsdás lakat nem enged be hivatlan látogatót és a lándzsák a kertfal tetején még erősen, dühösen védik régi boldogságom rejtekét.

És én összekulcsolt kezeimet ölembe ejtve gondolok a vadul szétágazó rózsabokrokra, míg merev pillantással nézem ablakomon át szűk uccám kőrengetegét. Köröttem magas betonfalak nőnek az aszfaltból és korom ülepedik nehezen lélegző tüdőre és piszkos háztetőre egyaránt.

Kint a hegyen ezalatt rothadó gyümölcsök hullanak el koppanva az őszi fákról és tíz évi termés trágyázza az elátkozott kert földjét...

Szeretem-e még? Nem tudom. Amikor elhagyott, megöltem a multat. És ő volt a mult. Szörnyű szerelem öl csak, végzetes és céltalan szerelem. Az enyém az volt.

Soha többé nem láttam őt. Éppen úgy nem, mint a kertet, azóta, hogy azon az őszi napon becsaptam magam mögött a nagy rácsos kaput. Jönnek hírek róla, hol-merre jár. Nem érdekel. Jönnek hírek a kertről, jönnek érdeklődők. Pénzt ígérnek érte. Nem érdekel. Hogy lehetne holtakat életre kelteni? Hogy lehetne megzavarni azt a valakit, aki én voltam és aki most ott fekszik csöndesen és boldogan a régi csodás kert romjai között?

Talán mégis szerelem ez bennem? Vagy talán félelem, a megzavart lélek riadt menekülése mindentől, ami feléje sodorhatna...? Félek, igen, félek és mégis várom a percet, hogy áltépjem újra a kertkapu küszöbét és széttárt karokkal álljak meg önmagam sírja felett! Várom a fanyar illatokat és a rózsák hervadó lehelletét, várom a romokban heverő kis ház meghittségét, várom a percet, hogy leboruljak a durva, sárga fűbe és sírjak és nevessek a kétségbeeséstől és a boldogságtól... De még nem mehetek, még nem merek elmenni. Majd ha nem jön hír többé róla, vagy ha azt hozzák távoli üzenetek, hogy elpihent a táncos, elment örökre a szörnyű férfi, aki tánccal gázolt át emberek felett, aki testének ritmusával hódított és megalázott, ha tudni fogom biztosan, hogy soha többé nem jöhet vissza hozzám, soha többé meg nem sebezheti a lelkemet... akkor visszamegyek a kertbe. Felépítem a régi házat, rendbehozom a kertet és órákon, napokon, heteken, hónapokon át csak rá gondolok. Mert hiába minden, szeretem! Esztelenül, értelmetlenül, örökre szeretem!

Uccát, szobrot cigánynak? Dankó Pistának?

Dr. Lugosi Döme szegedi tb. főügyész beszél Dankó Pistáról, akinek nem akart uccát adni egy budapesti ucca népe — „Hogy valóban cigánycsalád lett volna a Dankó-familia, arra nincsen semmi adat"

Szeged, július.

Pesten tiltakozott egy ucca népe, mert az uccát elnevezték *Dankó* Pistáról! Memorandum ment az illetékesekhez: nagy szégyen az az ucca lakóira nézve, hogy »egy cigányról« nevezték el az uccát. És komolytalanul is hangzik! Dankó Pista ucca! *Még ha István lenne!...*

*

A szegedi Tiszaparton kőbe vésték a nagy »Nótafa« emlékét. Hegedűjét magához szorítja ez a kőalak; a hegedűt, melyen a magyar nótakincs legszebb gyöngyei szólaltak meg... Szegedi ember büszke erre a szoborra, büszke Dankó Pistára. A Dankó Pista Társaság már régen megalakult és nevét büszkén viseli; hegedűjét a szegedi múzeum őrzi és *olyan becsben tartja, hogy ki sem teszi tárlatra!* Féltik! És nemrég indult mozgalom, hogy *egy komoly zenei intézményt Dankó Pistáról nevezzenek el.*

Dankó Pista (középen) a bandájával

Szegeden tisztelettel, szeretettel beszélnek erről a névről. Csak éppen keveset, mert keveset tudnak róla. De mindenki egy irányba küldi az érdeklődőt: *Lugosi* Döméhez!

Dr. *Lugosi* Döme szegedi ügyvéd, tb. főügyész, kultúrhistorikus. Díszelnöke a Dankó Pista Társaságnak és mint ilyen, évek óta gyüjti a Dankó Pista relikviákat, emlékeket.

*

Lugosi Döme csendes mosollyal beszél a pestiek »mozgalmáról«:

— Nevetséges dolog ez, kérem. Büszkék lehetnének rá, hogy a Dankó Pistáról elnevezett uccában lakhatnak. Nem is értem, mit kifogásolnak! Hogy zenész volt? Vagy hogy komolytalanul hangzik?

— Igen! *Meg hogy cigány volt.*

Lugosi Döme megrázza a fejét:

— *Nem is olyan biztos, hogy cigány volt!* Én legalább is úgy látom, hogy nem, pedig van elég adatom a családjáról, életéről. Ami a cigány származás mellett szólna, azok csak körülmények. *Hogy valóban cigánycsalád lett volna a Dankó-familia, arra nincsen semmi adat.*

Egy nyaláb iratot, régi levelet, okmányt hoz elő Lugosi Döme. Dankó Pista többszáz levele, írása; közöttük *Nikolits Döméhez*, az aradi, később radnai ügyvédhez írt levelei. Nikolits volt Dankó legjobb, legbensőbb barátja. Különösen értékesek ezek a levelek, mert bennük őszintén és közvetlen, őszinte hangon nyilatkozik meg a »Nótafa«.

— Egy másik ember bontakozik ki a levelekből — állítja Lugosi. — És ez a másik ember, akit a közönség nem ismerhet, ez az ember nem cigány!... Ez inkább költő és magyar költő! Nemesszívű, finomlelkű, gazdagelméjű... Ha pedig mégis cigány, akkor *ilyen szerény és ilyen zseni-cigány nem született több, se előtte, se utána!...*

— De hogy cigány-e, ahhoz nézzünk csak meg egy-pár régi írást!

*

— Dankó Pista 1858 június 13-án született. — Önéletrajzában meg is jegyzi: »már az eleje se jó, a 13-as számmal«! — Cigány származása mellett szólna, hogy az apja is »cigány« volt: a szegedi első zenekar segédprímása. Tény, hogy a felsővárosi Hangász uccában született, ahol akkoriban majdnem kizárólag csak cigányok laktak és az is tény, hogy ő maga sohasem tiltakozott a cigányszármazás állítasa ellen.

— Ez azonban nem jelent semmit — különösen nem az akkori időkben. Tudnunk kell, hogy 1854. óta a magyar zenészeket általában népzenészeknek hívták és mert ezek többsége cigány volt, lassan köztudatba ment át a cigányzenész-elnevezés. A század utolsó két évtizedében már teljesen egybeolvadt az eredetileg háromféle zenekar: az úgynevezett magyar muzsikusok, a német muzsikusok és a cigányok. A műsorukat meghódította a magyar nóta, soraikban pedig túlsúlyra tettek szert a cigányok. Így azután cigányzene lett lassan minden vonós és minden magyar zenekar elnevezése.

— Természetes, hogy a régi népzenészek elkeveredtek a cigányok között. Okuk nem volt rá, hogy nemcigány voltukkal hangoskodjanak... *Ilyen népzenész volt id. Dankó István is.*

— Legtöbbet azonban a családnevek mondanak. Dankó Pista nagyapja Dankó János volt, felesége *Boldizsár* Róza. Ebből a házasságból született id. Dankó István, aki *Mijó* Rozáliát vette feleségül. Mijó Rozália szülei: *Mijó* Mihály és *Fehér* Teréz.

— Ezt el kellett mondani, mert most jön a legérdekesebb: az 1877 óta ismert cigánycsaládok lajstromában *közvetlenül egyik említett család sem fordul elő.* Előfordul ugyan egy *Boldizsár-* és egy *Fehér*-család is, de egyáltalán nem bizonyos, hogy ennek a két cigánycsaládnak bármi köze is lenne a Dankó-rokonságban előforduló hasonlónevű családokhoz.

— Azt mondják ezzel szemben, hogy Dankó Pista jól tudott cigányul! Hát természetesen tudott! A Hangász uccában született, cigányok közt nevelkedett, cigánygyerekek voltak a játszótársai: *hogyne tudott volna cigányul?* Az ilyen cigányok közé keveredett magyar még nagyobb mértékű elcigányosodása sem volt ritkaság, különösen abban az időben! Itt említem meg, hogy egyébként *Juhász* Gyula, a híres szegedi költő *szintén rokonságban volt Dankó Pistával.*

*

Lapozgatunk a régi levelek között. Dátum egyiken sincs. A három elemit végzett nótás zseni írása szép, kiírt, jól olvasható. Mondatai csiszoltak, tele keserű humorral. Gúnyolódik minden fölött, de legjobban saját sorsa fölött. Keserűsége is könnyű és vidámsága is borús.

A sok Dankó-emlék között érdekes apróságok akadnak. Például *Dingha* Béla verse, amit *Pósa* Lajos lakodalmán írt és Dankó Pista mingyárt meg is zenésített. Egy csomó kézirat; a kéziratokon kíséret, hangszerelés nincs, de a kottafejek olyan kéztől származnak, amelyik biztosan vetette azokat papírra.

Érdekes a Nikolits-levelek között egy 1896-ból származó levél egyik részlete. Nikolits írt akkor egy népszínművet, *Leányrablás* volt a címe. Ennek megzenésítésére kérte fel Dankót. Dankó Pista megdicsérte a kéziratot, de a zenével szemben már aggodalmai vannak:

— ...ami zenéjét illeti, tudod, hogy a legnagyobb örömmel állok a rendelkezésedre, de *idegen nemzetiségű melódiákat ne szoríts ki belőlem, Döme, mert fiaskót csinálok;* különben tudod, hogy csak magyar nótát tudok írni!...

A nótazenínek" tényleg nemcsak a dalai beszélnek a magyarságáról.

A kilencvenes években első zenekarával, illetve énekkarával magyar ruhákban, magyar nótával járta ez a kar az országot és a nemzetiségi vidékek főispánjai, polgármesterei kultúrmissziókéntbecsülték meg. *Mátray* Gyula, *Csorba* János, *Veress* Ferenc, *Helvey* Gyula, *Hajnal* Erzsi és *Rózsa* Giza voltak a Dankó-énekkar tagjai. Mind magyar ruhában; csak a kékszemű hegedús, Dankó Pista volt fehér zakóban közöttük.

*

Sorsa: *jellemző, magyar sors.*

»Első nótámat 1883-ban csináltam az uccán, egy alkalommal, mikor Rozáliát mentünk köszönteni« — írja önéletrajzában. És nemsokára együtt van az első

Dankó Pista szegedi szobra

négy dal, köztük: *Nem jó mindig, minden este... Zöld erdőben kakukmadár... Hej menyecske, szép szegedi kis menyecske...* Akkoriban jelent meg *Onody* Kálmán cigányprímás négy dala. Dankó felbuzdult a cigányprímás Onody sikerén és elvitte a négy dalt *Fökövy* Lajos zongoratanárnak. Ez ajánlotta be *Langer* Viktor zenede-igazgatóhoz, Langer zongorakíséretet csinált Dankó nótáinak és kiadót is talált. *Az első honorárium 250 kótapéldány volt!*

»Lett sok pénzem — írja Dankó Pista. — Langer küldött a kótákkal házról-házra. po. *Zsótér* Andor adott egy példányért tíz forintot, *Vadász* Manóék 5 frtot, s több helyen két frtot, míg a legkevesebb 1 frt volt. Boldogan vittem haza a feleségemnek *100 forinton felül.*«

De jött szomorú idő is:

»1892-ben nem volt fűteni való fám egész télen. Nem volt télikabátom s rámfagyott a kabát...« »Tizenötévi működésem alatt *több volt a nyomor, mint nem...*«

Később javult valamennyire a sorsa. Beteg tüdejét elvitte San Remoba. Onnan írta leveleit barátjának, Nikolits ügyvédnek. De már a délvidék napja sem segített; 1903 március 29-én halt meg Budapesten. 1912-ben kapott szobrot Szegeden:

— ... de már akkor is vita előzte meg a szoborfelállítást. *Voltak akik ellene szóltak.* »Egy cigánynak!...« — mondták. *De Dankó Pista akkor győzött.*

— És a Dankó Pista Társaság?

— A Társaság a Dankó Pista-kultuszt szolgálja; a költő sírját gondozza, emlékünnepeket rendez, felkutatja emlékeit... A Társaság megbízásából most dolgozom Dankó élettörténetének munkáján. Nyolcvan tagja van a Társaságnak; ügyvezetője *Némedy* Gyula ügyvéd; tagjai között ott van dr. *Pálfy* György szegedi kultúrtanácsnok, *Körtvélyessy* Albin minorita atya, vitéz *Kéray* Endréné és királyfai *Kraft* Aladár bányatanácsos...

Lugosi Döme mosolyogva teszi hozzá:

— *És nem röstelkedik egyikünk se, mert tagjai vagyunk egy társaságnak, amelyik Dankó Pista nevét viseli!...*

Lingua nyelvkönyvek

Magántanulók és nyelvtanfolyamok használatára

a kiejtés megjelölésével!

Angol nyelvtan Ára félvászonkötésben ..... 4.80 P
Francia nyelvtan Ára félvászonkötésben ..... 4.80 P
Német nyelvtan, kezdőknek Ára félvászonkötésben ..... 4.80 P
Német nyelvtan, haladóknak Vászonkötésben ..... 6.— P
Olasz nyelvtan Ára félvászonkötésben ..... 4.80 P

LINGUA ZSEBNYELVTANOK

Angol zsebnyelvtan, **esperanto** zsebnyelvtan, **francia** zsebnyelvtan, **német** zsebnyelvtan, **német** társalgó és magyar-német beszélgetés, **olasz** zsebnyelvtan **orosz** nyelvkönyv I., **román** zsebnyelvtan, **román** társalgó (magyar-román beszélgetések) **szerb-horvát** nyelvtan **szlovák** zsebnyelvtan. Egy-egy kötet ára ..... 1.50 P
Spanyol zsebnyelvtan ára ..... 2.— P

Kapható Az Est könyvkereskedésében, VII., Erzsébet körút 18–20

II. évf. Budapest, 1899 junius 11. 21. sz.

Műcsarnok

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat lapja

Megjelenik minden hó elsején, a Műcsarnokban rendezett kiállítások ideje alatt minden héten.

Szerkeszti
Ambrozovics Dezső
titkár.

A Társulat tagjai ezt a lapot ingyen kapják. Nem tagoknak előfizetési ára egy évre két forint.

Velasquez.

Velasquezt a saját korán kivül soha nem értették meg annyira, mint ma. Ennek is van divatja: a nyolcvanas években Holbeint imádták a Dagnan-Bouveret-k, utóbb pedig a prerafaelistákra tekintettek szent áhítattal a művészek. Minden kor a maga képére és hasonlatosságára teremti meg isteneit s ha azokat esetleg készen kapja, igen szivesen megköszöni.

Velasquez művészetének mély becsülése azonban — úgy hisszük — kivül áll a divat szeszélyein. Hol őszinte hévvel fordulnak feléje mint rokonszellemhez, hol félelmetes nagy idegenként üdvözlik: becsülete azonban nem apad az évszázadokkal. Ma igen nagy, még nagyobb talán, mint abban az időben, amelyben don Felipe, a világot általövező Hispánia királya kizárólagos szabadalmat adott arról, hogy felséges ábrázatát más festőnek megföstenie nem szabad, csak Velasqueznek. A király halhatatlanná lett a sevillai festő révén, nevét mi idegenek nem is ösmernők, ha ezelőtt háromszáz esztendővel meg nem születik don Diego Valesquez. Az összeomlott Spanyolország ezen a héten oly ünnepet csapott a nagy mester emlékének, amilyennel eddig csak Kolumbust tisztelte meg. Velasquez egyike azoknak a gyémántoknak, amelyeket ez a szegény koldus a rongyaiból előkotor, ahol féltékenyen elrejtette s most büszkélkedik vele gyermeki szent örömben, mint nábobi kincse utolsó maradványaival.

Velasquez közel áll korunkhoz. Alig két emberöltő, hogy a nagy naturalisták uj fordulatot adtak a művészetnek és azóta minden művészi cselekedet ebből a természethez való visszatérésből fakadt. Itt van az érintkezési pont az ő művészete és a mi legnagyobbjaink művészete közt. Azt mondják s untalan ránk olvassák, hogy minden művész úgyis a természet forrásából merít. Igaz. Csak a metódusuk más és más. Az egyik letérdel az erdei forrás mellé s hosszu kortyokban iszsza magába a zamatos, üdítő vizet. A másik is a természet forrásának vizét iszsza, de egy bonyolult vízvezetéki rendszeren át, jól leszürt, purgált, desztillált, antiszeptikusan kezelt vizet. Se zamatja, se íze, se villanyozó, üdítő ereje. Csak egészséges marad az ember mellette s esetleg meg is kövéredik tőle.

Velasquez magából az erdei forrásból oltotta szomját.

Hűséges rabszolgája volt eleinte a természetnek. Utána kullogott, imádta s udvarolt neki. Kereste mindenben, ami eléje került, oly rajongó szeretettel, mint egykoron assisi szent Ferenc, de oly nemes büszkeséggel, mint egy igazi caballero. Nem tudott vele betelni. Első tanára egy erős képzeletü, szeszélyes, majdnem vad bohém volt. Velasquez ott hagyta, mert ösztönszerüleg megérezte, hogy ez a csiszolatlan zseni az ő erejével talán be tudna avatkozni az ő egyéniségébe. Kiválasztott magának egy tipikus professzort s hagyta, hogy az szorgalmasan és pontosan bevezesse őt a festéktörés mesterségébe. A professzortól nem kellett eredetiségét féltenie, tudatában volt a saját energiájának. És míg a derék tanár mű-

helyében szépen eltanulta mindazt, ami technice eltanulandó, naphosszat künn csavargott az utcán, a vízhordók, pulykapásztorok, veszekedő kártyások közt és magasabb nézőpontról tanulmányozta karakterüket, mozgásukat, silhouettejüket. Ugy neki állt a természet, az élet kitanulásának, akár az ötvenes évek nagy naturalista tájfestői.

Ez volt az iskolája. Oly biztonsággal találta el a művészi nevelkedés egyetlen igaz útját, amily biztonsággal csak a géniusz ösztöne tud cselekedni. És e tanulmányok révén megnyiladozott előtte csodálatos változatosságában az embernem mikrokozmosza. *Emberfestő* lett a szó legfestőibb értelmében. Aki végigsétál Bécs, München, Páris, Madrid, Turin, Róma képtárain, messziről megösmeri őt, a mindenkitől különálló géniuszt, amint valamely különös és egészen egyéni nyelven bemutatja az embervásár válogatott alakjait. Valamennyi képére mély tüzü temperamentummal irta a jegyét, azt az izzó jegyet, amelyet megcsodálunk az ifju Velasquez önfestette arcképen. Mi az? Miben nagy? Mi vonz minket oly szilajan feléje? Próbálták boncolni, elemezni, indukálni és dedukálni. De az emberi nyelvek egyike sem termett arra, hogy hibátlanul és világosan lefordítsa a festés beszédét. A remekmű arra való, hogy átérezzük s egygyé legyünk vele. A remekműhöz nem fér magyarázó gloszsza, legfeljebb hasonlatok, gyönge analógiák a beszéd, a zene, a többi művészetek köréből.

Velasquez tökéletessége nem kiállhatatlan korrektség. Komoly arisztokrácia van minden vonásában, a szónak nemes görög értelmében. A föld tökéletlen, szegény emberkéi közt úgy sétál, mint egy fejedelem, akinek hatalom adatott, hogy megértse amazok gyöngéit, túllásson rajtok s keresztény indulatban azokat Isten teremtményeinek, vagy másként szólva a nagy világ nevezetes mozgató atómjainak érezze. A bárgyu Fülöp királyról egész sor képet kellett festenie. Megfestette a komoly spanyol királyi dresszben a természetformálta embert. De lefestette a bárgyu Fülöp eszes udvari bolondjait is s azoknak tökéletlen termetén végig villan az emberi nagy melankhólia. Velasquez minden képén *az* ember tekint ránk *egy* ember képmásából. Ezért neveztük emberfestőnek.

Kinyomozhatatlan nagyságát csodáljuk Velasqueznek. És nem fogjuk az ő hatalmas életművének nagyságát kisebbíteni azzal, hogy Ince pápa vagy néhány Habsburgnak arcképe előtt kimetéljük a nagyszerü egészből a rajz erőteljes egyszerüségét vagy a szín közvetlen, élettől általfutott frisseségét. Velasquez nem elemzésre való objektum, mert nála minden közvetlenség és ösztön. Csak a művészetének nagygyá fejlődése ad nékünk el nem hanyagolható tanulságot. És ez a tanulság, amelyet néhány nappal ezelőtt ünnepségekkel és hálásan ösmert el a világ, az, hogy szépen le kell térdelni amaz erdei forrás mellé és onnan inni nagy kortyokban a természetfakasztotta, dús zamatu, éltető vizet.

A vizi kúra azonban még nem minden. Kell hozzá eredeti, tántoríthatatlan genialitás is. Ezt azonban még a hatalmas Velasqueztől sem tanulhatjuk el.

Lyka Károly.

Levelek.

— A »Műcsarnok« rendes levelezőjétől. —

XI.

Páris, junius.

Már postán volt mult heti levelem, midőn értesültem, hogy egy harmadik honfitársunk, a szobrász *Margó* is kitüntetésben részesült: Hannele haldoklását ábrázoló szép dombormüvének „Mention honorable"-t szavazott a zsüri.

Képzelem, mily örömmel vette ezen elismerés hírét Margó.

Tanuja voltam itt, hónapokon keresztül, lelkes, ernyedetlen munkájának, az önfeláldozással határos küzdelemnek s láttam, mint tagadta meg magától szinte a nélkülözhetetlent is, csakhogy művészetének élhessen; láttam,

mily elkeseredetten állott azután műve előtt a Salonban. . . . Lehetetlen helyet kapott; a brutális nagy világítás merőben agyon csapja mindazt, mit ő csupa gyöngéd finomságokból álmodott össze. Amennyire örvendett, midőn művét kiállításra elfogadta volt a válogatós zsűri, — idegen, ismeretlen nevü, senki szót nem ejtett érte, — nyilván, oly lehangoltan távozott Párisból. De lám, voltak, kik észrevették művének kvalitásait így is. Majd otthon, talán az őszi kiállitáson, még teljesebb lesz az elégtétele, ha kiállítja domborművét. Hisz nem is egész az a siker, akármekkora, melyet nem „otthon" arattunk, melyet nem honfitársaink tapsolnak és — irigyelnek némelyek . . . Lévén ez utóbbi is kiegészítő, sőt szinte jótékonyul szükséges része a sikernek.

Nem tudom, eljuthatok-e az idei Salonról irandó leveleimben a szobrokig, — még jó másfélméterföldnyi piktura áll előttünk, — de Margó munkáját nem szeretném kihagyni; elmondom hát most, amit mondani szándékszom róla.

Margó merengő kedvü, szótlan, szinte szomoru kedély. Kissé lágylelkű, vagy kissé fatalista. . . Csakugyan, a kairói Ezbekie rácskerítése mellett üldögélnek naphosszat arab emberek, kiknek olyan szabásu a fejük, olyan mozdulatlan a testtartásuk, olyan a nézésük is, mint az övé. Allah a megmondhatója, hogy mire gondolnak, de kész muzsika, és milyen édes zsongásu, lélekringató, szelíd muzsika a nézésük, amint elnézik azt a felhőtlen kékséget, a keleti eget naphosszat. . . És úgy néznek, éjszakánként, a hassis és henna illatu szűk utcákban, ott, az alexandriai Tembelli negyedben, valamelyik kert fala alatt, a mesélő vén arab köré gyült alakok, amint mozdulatlanul guggolva hajnalig elhallgatják a mesélőt, miközben a hold, mint mélázó szerelmesét Astarte, bétakargatja arcukat s alakjukat ezüstös fürteivel. . . Ott, ott láttam éppen ilyen arcot, ilyen szemeket; ott nyugtalanitott ez a nyugodt nézés, melyben annyi van abból a mérhetetlen melankóliáju, könyörtelen keleti fényességből, azokból a keleti lazulikék éjszakákból, amikor ott suhannak szerte a holdvilágban Astaroth, Lilith és Nahéta, a gonosz szépek, kiknek »már ágyat a paradicsomban nem vetnek . . .«

— Mire gondol, Margó!? — kérdeztem őt, mikor jó ideig meg se moccant s egy kukkot se szólt.

Rámtekintett, elmosolyodott, vállat vont, egy kicsit beszélgetni próbált, aztán ismét elhallgatott, meg se moccant, csak nézett, nézett, úgy, ahogy az imént mondtam.

Hallottam hegedülni, olyan ábrándosan játszik, ahogy nézni szokott. Ilyenkor sóhajtja el, négy húron, amit hosszas, szótalan merengései közben lát. Beszédes, csupa tűz lesz ilyenkor, mozog, reszket, piheg, jó magyar volta is ilyenkor érvényesül benne, mikor a mi régi szép nótáinkat szedi sorra.

Mit csinálhat az ilyen természetü ember, mint szobrász?

Egy csinos szobra áll a budapesti igazságügyi palotán, egy sikerült csoportozata van a Podmaniczky-utcai szabad kőmivesi palotában, de, ha nem csalódunk, most talál hivatásának igazi útjára.

Amit az imént mondottam jellemzésére, mindaz, ugyebár, nem arra való, hogy képfaragói tehetségét dokumentálja? Miért nem lett inkább zenész, festő vagy iró? . . . . Magam is ezt kérdeztem tőle, midőn a télen elmondta, hogy mit akar csinálni a Salonra.

Ő a viziók, az álmokba foszló, légies, gyöngéd érzelmek, az úgynevezett »hangulatok« embere. A »hangulatok« pedig, első sorba állitva, határozottan képzőművészetellenesek, sőt nyavalyái az irodalomnak is, mióta elsőrangu tényezővé magyarázta a modern telhetetlenség s a felületes hirlapi kritika. Akinek nincs érdemes fösteni vagy megírni való témája, gondolata, akinek nincs egészséges formákban teremtésre kellő ereje s mégis viszket benne a művészi ambició: az hangulatokkal ámítja magát s publikumát. Mert a »hangulat«-ba mindent belé lehet magyarázni, mint például a felhők közé palotát és sárkányt, bálnát vagy tengeri gályát, ha úgy tetszik. Maholnap az impotenciának, a teremtésre képtelen és emiatt szomorgó meddőségnek szinte biztos ismérve a »hangulat« túltengése lesz, ugyanazon hangulaté, mely kellő helyén marasztva kvalitás szerepet töltött be a műalkotásokban, ugyanazon hangulaté, melyet egészségesebb korokban nem első helyen, például nem is a képen, hanem a kép hatásában, önmagukban találtak meg és konstatáltak a kép nézői. Hol van több hangulat, mint például Rembrandt képein? Jutott eszébe Rembrandtnak, hogy ő nekiáll s hangulatot fest? . . . Utóvégre van hangulat egy le nem kapart palettán is, sok a hangulat cigarettám karikázó kék füstjében is, — mi köze ezekhez a művészetnek?! Ha hivatott és őszinte a művész, ha híven visszaadja egyéni meghatottságát helyesen érzett, jól látott, kellően megkomponált, megkonstruált és meg-

készített műalkotásán: lesz alkotásának hangulatkeltő hatása és, vagy ha úgy tetszik, lesz alkotásában hangulat is. A hangulatkeltő hatás benne kell légyen leírt vagy ábrázolt tárgyának jellegében s jellegében a környezetnek, melyben tárgyát elhelyezte.

Szólhatnánk még a véletlenségnek, a hazardirozott effektusok hangulatkeltő hatásáról s ezen az úton eljutnánk némi magyarázatához annak, hogy miért olyan kényelmes a »hangulatok« jelenleg lanszirozott divatja a félművészek számára, azok számára kivált, kik lusták, vagy nem tudják dolgaikat befejezni, mert művészetük mesterségét se tanulták meg becsületesen. Minden művész tudja, hogy például egy megkezdett kép mily szépen hat a harmadik-negyedik szeánszkor s aztán romlik el, mikor be kell fejezni. A vázlat! . . . Mennyi a »hangulat« egy vázlaton s mennyire az ördögé lesz, ha a vázoló nem tudja befejezni! . . . Hát egyszerüen be se fejezi.

De ne okoskodjunk. Messzire elvinne. Csak egy példát még! . . . Tessék tüzet rakni, lesz ott meleg is, ahol az a tűz ég. Ez a meleg: ez a hangulat és azt a meleget önmagában lefösteni nem lehet. A Corot képein annyira tetsző hajnali köd, az bódította meg az impotens piktorokat, de Corot-t nem az a köd avatta mesterré, azt a ködöt roppant könnyü utánozni, azt rávéletlenkedheti képére akármelyik koca-piktor, hanem hogy abba a háttérből ereszkedő ködbe mint illeszkednek belé az előtér s az egész kép valőrjei, stbt stb. ezt nem lehet eltheóriázni.

Hol a »hangulat« a szobrászatban?

Mennél tökéletesebb plasztikailag a szobor, annál több hangulatot kelt. Az egyiptomi guggoló »scribe«-en, melyet Mariette 1851-ben talált a néhai egyiptomi nagyúr, Skhema sírjában, van »hangulat« elég s néhány ezer esztendő óta »hangulat«-ot bőven érezünk a milói Vénust szemlélvén. *Mi érezünk* . . . Tessék kimutatni, hol, mikor s hogyan törekedtek Praxiteles, Szkópasz vagy Fidiásék »hangulat«-ra — s mégis mennyi hangulatot keltenek.

A szobrászatban szerencsére csak a legutóbbi időkben kezd mutatkozni ez a dekadens elmélet; útját állja az, hogy a képfaragó úgyszólva kénytelen becsületesen megtanulni mesterségét, ha csak valamelyest is boldogulni akar. Kényszeríti a márvány, a bronz, szóval az anyagja. (Jellemző, hogy a »hangulatra« készült dolgok rendesen befejezetlenül, vázlatszerü állapotban, kivált szines agyagból vagy viaszból mintázottan kerülnek kiállításra.) A szobrásznak bajosabb svindlizni. A kúsza, el-elmosódó, hangulatos viziókból csak annyi marad meg a márványban, amennyit plasztikus formákba tud fogni s a véletlenségeknek nem igen jut szerep, bármennyire erőszakolja például Rodin.

Bármily poétikusnak és rokonszenvesnek találtuk egyébként Margó egyéniségét, — nem igen lelkesedtem, midőn elmondta, hogy mit csinál.

»Gerhart Hauptmann haldokló Hanneléjét akarom elkésziteni a Salonra.«

— Melyik jelenetet?

»Nem egy jelenetet, de az egész Hannalét . . .«

Tehát a haldokló leánykát s vizióinak mintegy sürített képét: Krisztust, a kisdedek tanító mesterét, a paradicsom üdvözültjeit s édes anyja szellemét is oda, a haldokló ágya köré . . . Elmondta, mely sorok kapták meg lelkét Gerhart művében.

Mindőn *Hannele* titokteljesen fölsóhajt:

»Hivott.«

Gottwald: »Ki hivott?«

Hannele: »Édes urunk Jézus.«

Gottwald: »Ugyan!? Hol hivott téged édes urunk Jézus?«

Hannele: »A vízben.«

Gottwald: »Hol?«

Hannele: »Hát lent, a vízben.«

Berger: »Itt mindenekelőtt a doktorra van szükség, stb.«

Azután midőn *Gottwald* biztatja: »Most csak ügyelj, hogy mit mond a doktor s felelj szépen. (Hannele tagadólag int.) Hát ugyan miért ne?«

Hannele: »Mert . . . mert . . . úgy szeretnék édes anyámhoz menni.«

Azután midőn az ,apácához halkan sírva így szól *Hannele:* »Nem akarok egészséges lenni.« . . . »Hisz én úgy szeretnék . . . úgy szeretnék — az égbe jutni.« . . . »Oly szentül hiszek az üdvösségemben.« stb. stb.

— Gyönyörü dolgok ezek, — protestáltunk mi, — úgy, ahogy [Gerhart] Hauptmann elképzelte s megírta, de ez nem szobrásznak való téma. Muzsikát is lehet csinálni belőle. Festő is inkább megpróbálkozhatnék vele, de szobrásznak nem való. Képet akar csinálni vagy szobrot?

»Kissé mindkettőt. *Domborműben* próbáltam meg.«

Erre nem is gondoltam. Igy már talán lehet. És . . . tekintve éppen Margó egyéniségét, ha kellő tudás is járul hozzá: a képfaragás terén éppen a domborműben érvényesülhet az ő

egyénisége a legszerencsésebben, sőt főként az, mi ő benne oly túlbíró erővel sok, az *érzés* segítheti legkivált.

Jussanak csak eszünkbe a Parthénon frizei, a Panáthénák menete s vélük kapcsolatban a dombormű, melynek, mint Beulé magyarázza, első megértője, tulajdonképpeni föltalálója Fidiás volt. Fidiás előtt a görög templomokat magas méretekben tartott dombor faragványokkal diszítették; gondos utánzatai voltak ezek a realításnak, valóságos »egész szobrok« (ronde bosse) melyeknek mintha csupán hátsó felüket szelték volna le, mielőtt a falra, tehát egy sima lapra helyeztettek, mint például Thezeus templomán; sőt még a Parthénon métopjain is ilyen az eljárás. »Az alacsony dombormű igaz föltalálója Fidiás. Csekélynyi dombormagassággal meg tudja adni a kiemelkedő alakoknak s a háttérnek látszólagos valőrjeit. *Távlattani tudása s egyéni érzése segítették, hogy teljes illúziót kelthessen.*

E zsánerre nem alkalmazhatók a képfaragás rendes törvényei. A szobrásznak itt nem arra kell törekednie, hogy híven másolja le a formákat s azok reális masszáit, de iparkodásának arra kell irányulnia, hogy érvényesítse, még pedig jelentékenyen redukált vastagságban, a formák relativ arányait s jelezze a masszák közötti külömbségeket. Az *ihlet vezette vésőnek* kellett megadnia itt Fidiás művébe azt, mi a teljes formákkal dolgozó szobrász művében a modelen végzett tanulmányok révén érvényesül — és hogy bizonyos igazságokat kifejezhessen domborművén, eleve bíznia kellett egy-egy »szerencsésen« sikerülendő vonalban, egy-egy előre ki nem számítható, munkaközben talált effektusban; sőt, helyenként, erőszakot kellett ejtsen, még a logika törvényein is. Például: a másodtérben levő alakjainak több dombormagasságot kellett adnia, mint az előtérbe helyezetteknek; helyenként mélyítenie kellett a hátteret, így süppesztett igazán pompás részleteket simitott le, nem lévén megelégedve vélük; végre megoldotta tárgyának tömérdek nehézségét s plasztikussá tudta tenni »hangulatát«.

Hála Istennek, elnyerte jutalmát.

Művét majd kiállítja otthon, nem rontom bágyadt leírásával a hatását, csak azt kívántam jelenteni, hogy ime, ismét egy fiatal magyar művész, ki megtalálta egyéniségének útját.

Ajánljuk őt a magyar közönség érdeklődésébe.

Malonyay Dezső.

A müncheni »Kunstverein« reformja

és

az »Országos Magyar Képzőművészeti Társulat«

A Münchenben megjelenő »Die Kunst für Alle« cimü művészeti folyóirat egyik legutóbbi számában Karl *Voll* dr. »A német Kunstverein-ek reformja, a münchenin illusztrálva« cím alatt igen érdekes cikkelyt közöl, mely mireánk nézve különösen azért érdekes, mert némi megszorításokkal olyan reformokat ajánl elfogadásra, amelyek az *»Országos Magyar Képzőművészeti Társulat«*-nál már régebben megtörténtek és sok tekintetben *igen jól beváltak.*

Voll szóbanforgó cikkelyében abból indul ki, hogy a németországi Kunstverein-ek, — köztük mint első és legrégibb a müncheni is, — mostani szervezetükben nem állanak a kor szinvonalán, más szóval elavultak. A müncheni Kunstverein keletkezésének és eddigi működésének rövid vázolása után konstatálja, hogy az egyesület szerinte lényegében ma is ugyanaz, mint volt sok évvel ezelőtt, a közönségnek vele szemben való viselkedése azonban jelentékenyen megváltozott, amennyiben a kívánság kezd eltompulni amaz állítólagos előnyök iránt, amelyeket az egyesület tagjainak nyujt.

Az elégedetlenségnek legfőbb oka az egyesület kiállításainak egyhangu szürkesége, mely jórészt arra vezethető vissza, hogy a kiállítások kapui immár harmad-negyedrangu művészek, sőt dilletánsok előtt is megnyilnak, minek következtében a jobbnevü művészek évről-évre jobban távoltartják magukat az egyesület kiállításaitól.

Ezenkivül az egyesületnek megvannak a maga — úgyszólván — *nyugdijas művészei*, akiktől évről-évre megvásárolnak egy-egy művet az egyesület tagsági sorsolására, minden egyébre nagyobb tekintettel lévén, mint az

illető művek *művészi becsére.* »A jótékonyság« — úgymond *Voll* — »nagy erény, és a Kunstvereinhez is illik, de nem szabad, hogy *egyetlen erénye ez legyen!*

Itt aztán átadjuk a szót a cikkely irójának, aki különösen a tagsági sorsolás reformjára vonatkozólag a következőket irja:

»Nekem úgy tetszik, hogy a helyzet megjavításának leghelyesebb és legcélravezetőbb módja volna a sorsolási rendszernek olyanértelemben való megváltoztatása; amely Londonban és Karlsruhe-ban fényesen bevált.[1] Tudniillik *nem műtárgyakat, hanem különböző nagyságu nyeremény értékeket kellene a tagok közt kisorsolni.* Természetes, hogy a választás felett való fölügyeleti jog az egyesület vezetősége kezében maradna és a nyereményértékek nyerői csak azok közül a művek közül választhatnának, amelyeket erre a célra az egyesület vezetősége kijelöl. Ezzel a rendszerrel sokkal nagyobb agilitásnak és szolidságnak a szelleme költöznék be nemcsak a műeladás és a sorsolás ügyeibe, hanem az egyesület egész ügymenetébe. Első sorban a hetenkint váltakozó kiállításokon való egyenletesebb részvétel volna elérhető. Az eddigi tapasztalatok szerint ugyanis annak az időszaknak a kiállításai a legnépesebbek, (művek dolgában) amelyben a vásárlások történnek. A többi kiállítások rendszerint meglehetősen szegényesek és élettelenek. Miután azonban a nyereményértékek egész éven át érvényesek volnának és a művészek bármely héten számithatnának műveik eladásaira, egyforma érdeklődést tanusítanának az összes heti kiállítások iránt, ami viszont a közönség intenzivebb érdeklődését is maga után vonná.«

»Ennél azonban sokkal becsesebb eredmény volna az, hogy az úgynevezett *nyugdijasrendszer* tovább fejlődésének eleje vétetnék. *Mert ha a közönség a maga ízlése és itélete szerint választhat, akkor egyes kiválasztott művészek aligha fognak a hagyományokból folyó előnyökben részesülhetni.* Amint pedig a *nyugdijasok* kiirtatnának, helyet adnának más művészeknek és megszüntetnék azt a boszantó helyzetet, mely az egyesület egészséges fejlődésének az útjába állott és húsz év óta megakadályozta, hogy az egyesület a folyton fejlődő München igényeinek a magaslatára emelkedjék «

[1] Ugyanez a rendszer van már évek óta érvényben az »Országos Magyar Képzőművészeti Társulat«-nál is, ahol tudniillik nem képeket, hanem kisebb nagyobb nyeremény értékeket sorsolnak ki a tagok közt, akik ezeknek erejéig a társulat kiállításain szabadon választhatnak. *(A szerkesztő.)*

Mindezeknél fontosabb eredménynek tartaná azonban *Voll* azt, hogy a *nagyobb áru műtárgyak is vevőre találnának,* és a sorsolásra való vásárlások köréből a művészek körében sem ösmeretlen *intrikák* kizáratnának.

A cikkely végén *Voll* keményen ki kel az ellen is, hogy az egyesület tagsági illetményül állandóan kétesértékü metszeteket ad a tagjainak, melyek egy bizonyos határon túl sem mint egyes műlapok, sem mint albumlapok nem felelnek meg a célnak és a közönség izlésének.

Ezért mint követésre méltó példát hozza föl a hamburgi műegyesületet, mely pár évvel ezelőtt *Lichtwark*-nak egy a hamburgi művészetről szóló könyvét adta illetményül tagjainak, akik általános és nagy örömmel fogadták az egyesületnek ezt az elhatározását.[2]

Végül idézi az egyesületi alapszabályokból azt, hogy: »az egyesület célja tagjai közt a művészet ismeretét és szeretetét terjeszteni és a rendelkezésére álló eszközökkel ezt előmozditani«, és hozzáteszi, hogy a tagsági illetmények *gondos megválasztása, mely nem pusztán egyes művészek pillanatnyi támogatását, hanem magasabb szempontokat tart szem előtt, nagyban megkönnyítheti a cél elérését.*

*

Karl *Voll* dr. cikkelyét azért ismertettük, hogy azokat, akik a társulatunknál pár év óta érvényben lévő *nyereményérték-rendszerrel,* továbbá a műlaponkon kivül más tagsági illetmények nyujtásának a gondolatával nem tudnak megbékülni, megnyugtassuk az iránt, hogy ezekkel a reformokkal társulatunk nem a visszafejlődés, hanem a *haladás útján jár,* amelyen az elavult rendszerek hátrányainak tudatára ébredve, a mieinknél sokkal fejlettebb művészi életü nemzetek hasonló társulatai és egyesületei is *követni fogják.*

Margó Ede

1.

Magyarország párisi világkiállítása
1900.

97. l.
97. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Margó Ede
szobrász

— **Margó Ede kiállitása a Fészekben.** *Margó* Ede, a kiváló szobrászmüvész, a Fészek Klubban kiállitást rendezett — festményeiből. A kiállitás müvészkörökben nagy meglepetést keltett, mert *Margó* Ede a szobrászgárdának egyik legelismertebb tagja, aki festészettel eddig nem foglalkozott. A plasztika és a festészet a renaissance után széjjelvált és ritkán akad példa arra, hogy a szobrász a festészettel, a festők pedig szobrászattal foglalkozzanak. Még ritkább az, hogy egy szobrász müvészi pályájának delelőjén tul vegye kezébe az ecsetet. Aki végignézte *Margó* Ede festményeit s megakadt a szeme a *Mütermem*, a *Zamárdi kert*, az *Őszi virágok* és *Tavaszi virágok* cimü festményein, az meglepetéssel látta, hogy *Margó* Edének, a szobrásznak, milyen festői látása van. Ezeken a képeken a szineknek a gazdagsága, a harmóniája ragadja meg az embert elsősorban. A kiállitás után bátran megállapithatjuk, hogy *Margó* Ede, a szobrász — *festő* is, aki az ecsetet is igazi müvészettel kezeli.

Nemzeti Ujság
1933 I. 8.

Alexandria (Egyptom)

Bardócz Árpád

festőművész

kiállítása.

1933. I.

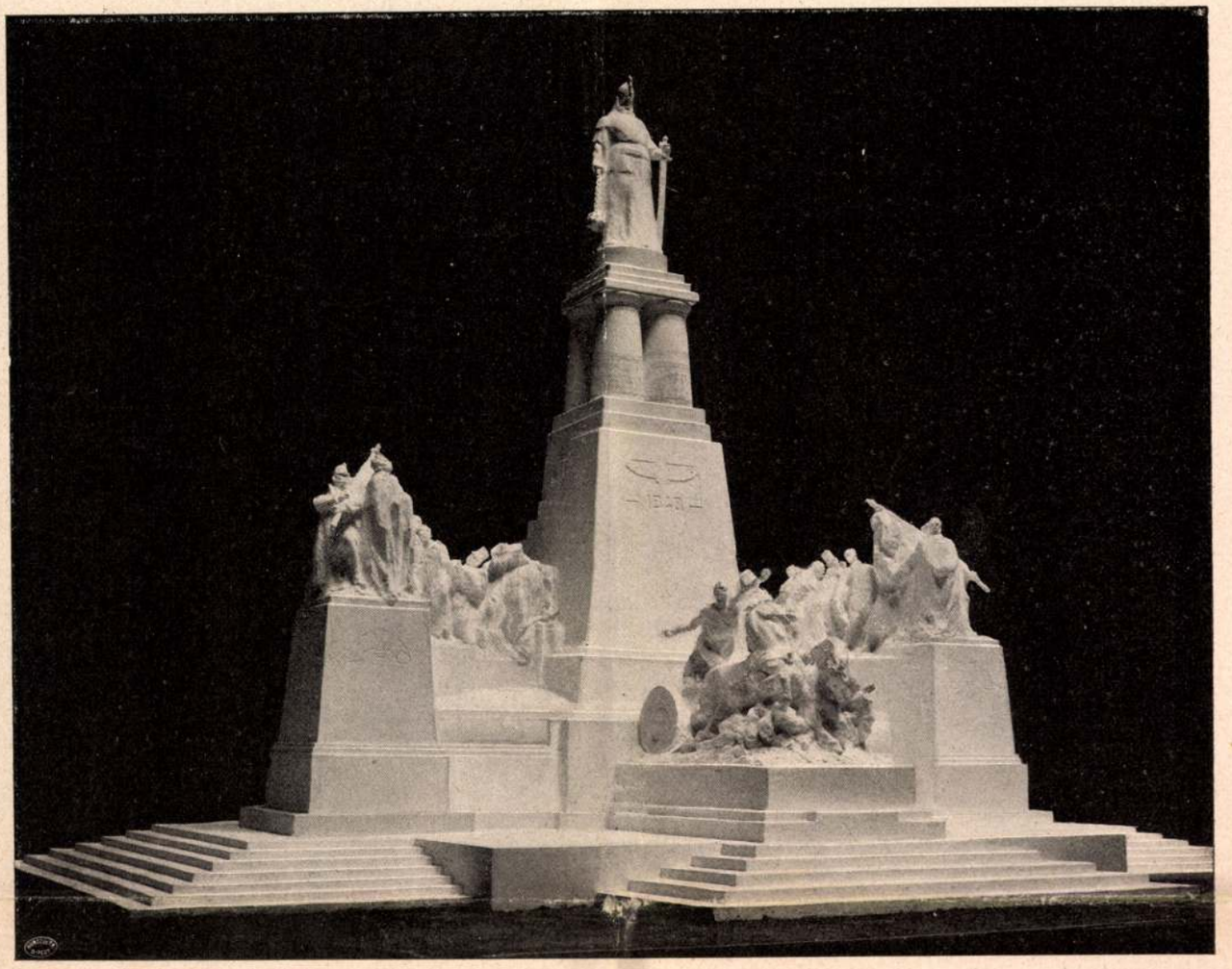

A Szabadságharc-szobor kitüntetett pályaművei — Erdélyi fényképe

Első dij: Szamovolszky Ödön és Gách István műve

A szabadságharc szobra

Csodák csodája, — szoborpályázat, amely nem meddő. Annyira nem, hogy a legeslegifjabb szobrásznemzedék két tagja, Szamovolszky Ödön és Gách István kapta meg az első díjat s hegyébe még a kivitelt is. Egész Budapest erről beszélt kedden este s a Szépművészeti Múzeum három termében szerda reggel akkora tolongás volt a pályaművek körül, mintha azok mindegyike egy-egy primadonna volna. Művészek, laikusok is örvendezve gratuláltak egymásnak s megható volt látni, mily szeretettel emelték ki, hogy a győztesek oly igen fiatalok.

Ki ösmerte őket eddig? Egy-egy tárlaton kiállítottak valamely apróságot, amely elveszett az özönben. Azt is félig-meddig kötött kézzel mintázták. Hisz napszám-munkával voltak kénytelenek megkeresni a kenyeröket azoknál, akiknek ime most föléje kerekedtek a nobilis művészi versenyben. Szép és lelkesítő dolog látni az ifju talentum ily előretörését, még szebb, hogy ime egyszer végre fiatal szobrász is kaphat Magyarországon munkát. Szinte szertelenül nagy terhet vesznek vállukra a pályakoszorúzottak: egy óriás méretü monumentum művészi sikeréért való felelősséget. Mi bizunk benne, hogy végére is járnak. Csak egyet tartunk fontosnak s ezt máris hangsúlyozzuk: bőséges időt kell adni e nagy mű elkészítésére. Nekünk most már teljesen közömbös, öt vagy tíz év alatt hull-e le róla a lepel. A fő az, hogy az a monumentum oly jó legyen, amilyen csak lehet.

Mert rengeteg tanulmány és mintázási munka vár az ifju szerzőkre. A minta, amelylyel megszerezték maguknak a babért, most még vázlatos, egytized méretü, s fejlesztés közben temérdek fejtöréssel járó változtatást fog kívánni, mint minden plasztikai mű abban a stádiumban, amidőn kis méretből nagy mintává kell átalakítani. Csupa tűz, élet, temperamentum e munka plasztikai része, a két szárny gazdag csoportjai s elül a vadul vágtató biga. Amit itt e két szobrász megmarkolt, az igen nehezen közelíthető meg s akik ezt a heves életet ily hirtelenül bele tudták szoritani, — kivált a fölfelé lendülő két szárnyon, — az agyagba, azok majd megbirkóznak Hadúr formailag még fejletlen alakjával is. És egyszerübbé, monumentálisabbá fogják formálni a csekély szerepü architekturát. Kétségkivül, helyesen döntött a zsüri az első díj és kivitel odaitélésével, mert

Uj Idők 1907. XIII. 38 sz.

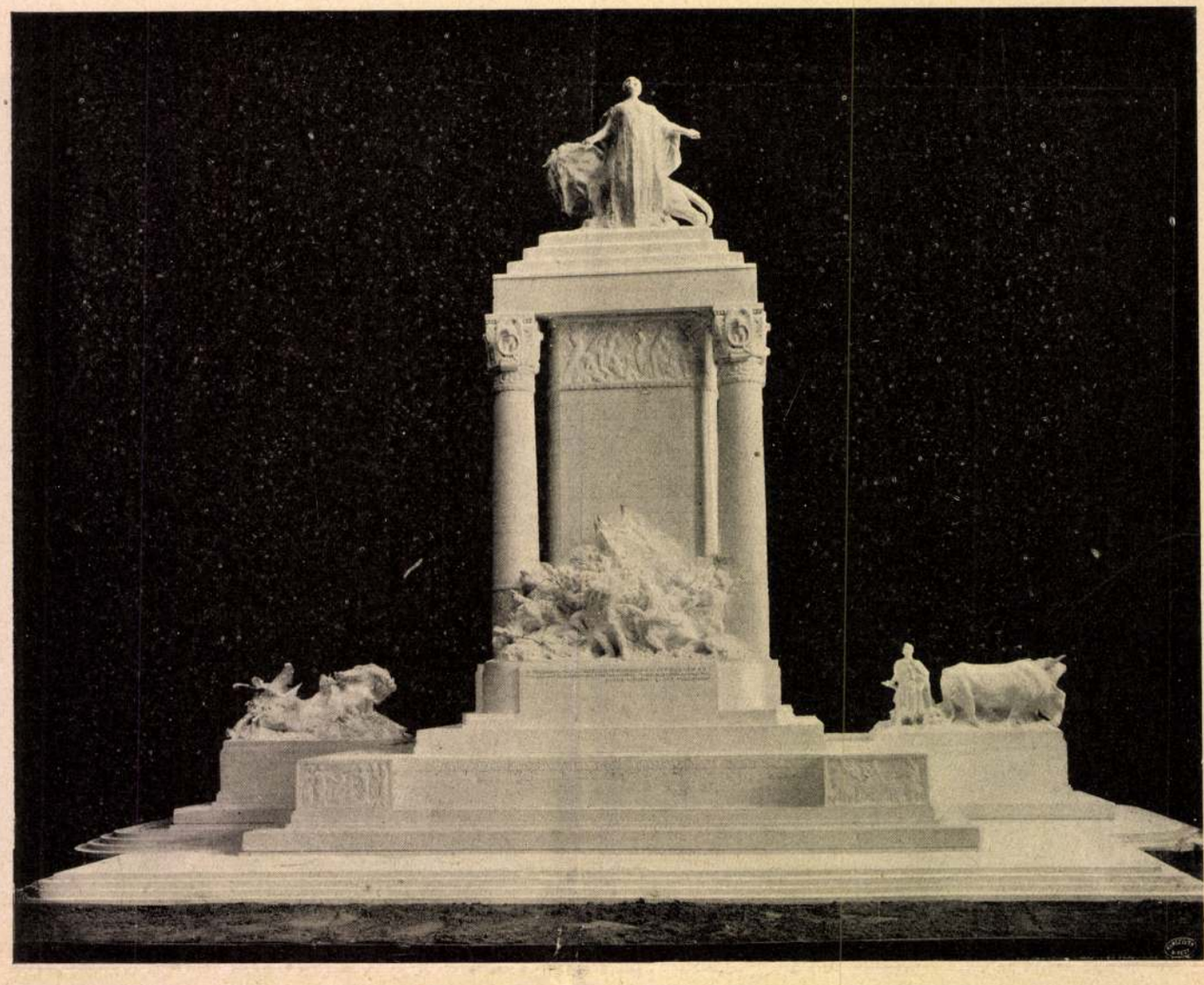

Második dij Zala György és Hikisch Rezső műve

Harmadik dij: Maróti Géza műve

Negyedik dij: Füredi Rikárd műve

A SZABADSÁGHARC-SZOBOR KITÜNTETETT PÁLYAMŰVEI

Erdélyi fényképe

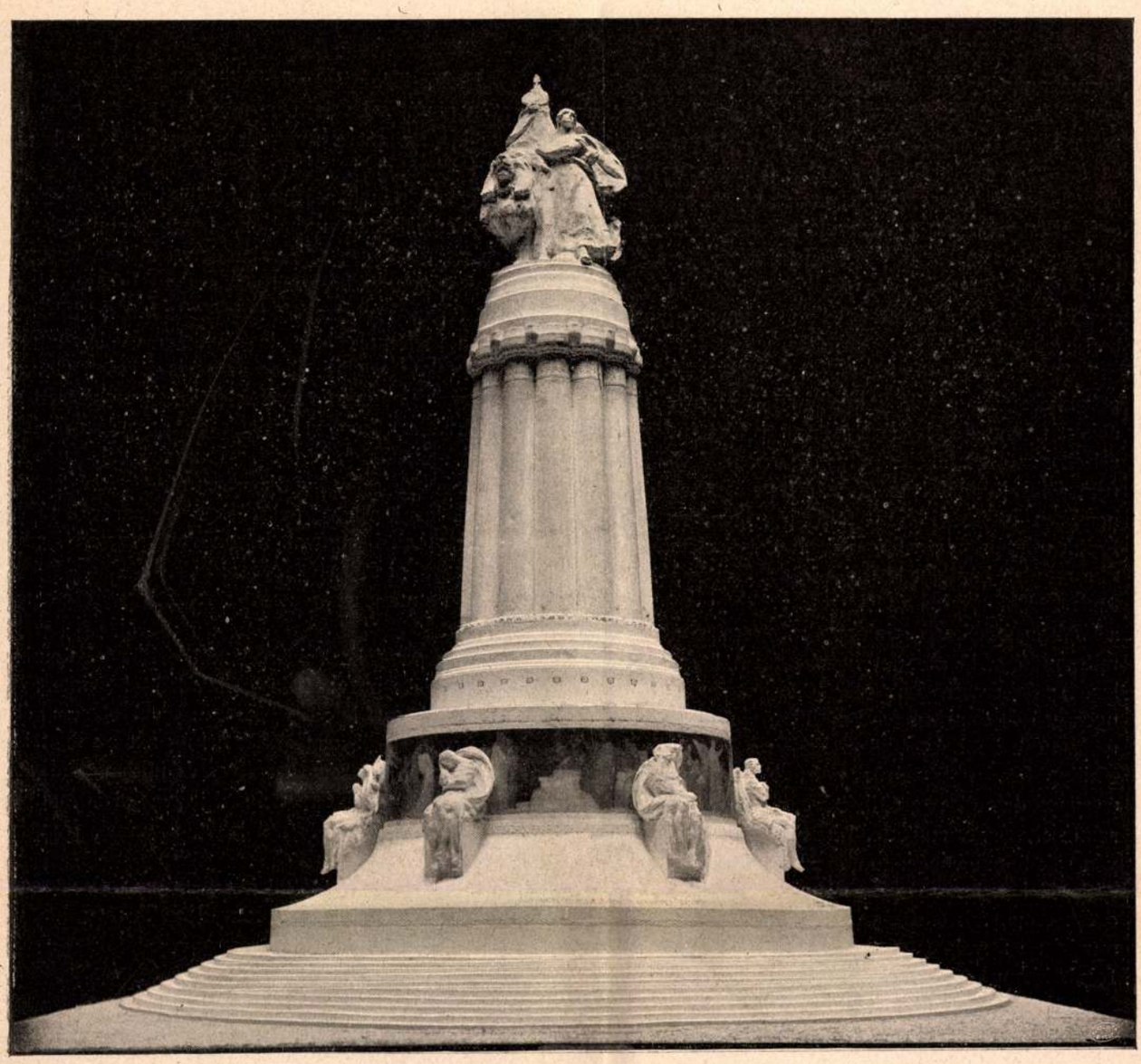

A Szabadságharc-szobor kitüntetett pályaművei — Erdélyi fényképe

Ötödik díj: Dudits Andor, Margó Ede, Pogány Móric és Pongrác Szigfrid műve

a feladat — a magyar szabadságharc monumentummal való megörökítése — itt magvában meg van oldva. Talán azért került hátrább e versenyben Telcs is, Kallós is, mert különben érdekes műveik e precize megszabott feladat keretein kívül állanak: amaz, mert általános vonatkozásu, emez, mert a harc témáját elejtette. Szamovolszky és Gách egyenest belemarkoltak a szabadságharcba, tétovázás nélkül azt adják, még az architektorikus kialakítás rovására is. Csak a fiatalság merhet ily rövid úton, ily közvetlen, szinte azt mondanók: meggondolás és töprengés nélkül két kézzel adni azt, ami kívántatik, csak az mer így nekikapni a legnyaktörőbb vállalkozásnak. Minden filozofálás, minden történészkedés, minden elvont allegória sutba került s jól esik végre valahára az ily eltökélt, friss, körmönfontság nélkül való koncepciót látni.

A második díj Zala György és Hikisch Rezső munkájának jutott. Az architektura itt nemes nyugalmu és ugyanezt mondhatjuk az azt koronázó plasztikai csoportról. Kevésbbé vág össze az épitész munkájával az alsó plasztikai csoport. Ezt darabokra szeldelik s hatalmas törzseik közé szinte bepréselik az oszlopok. A homloktérbe állított harci jelenet csak éppen oda van téve. Oly kevéssé szerves itt e kétféle munka összeolvadása, hogy szinte azt a képet kelti bennünk, mintha a szabadságharc egy perisztilben játszódott volna le. A mi érzésünk szerint a jobbra-balra kinyuló talapzat-szárnyak is túlságosan különválnak az architektúra zömétől s a rajtuk elhelyezett félig szimbolizáló csoportok is csak éppen oda vannak téve, mintha bármely percben másokkal volnának fölcserélhetők.

Sokkalta szervesebb egységet mutat a harmadik díj nyertese, Maróti Géza pályaműve. Magasbanyúló oszlopköteg alépítményét külön is figyelemreméltó csoportok, domborművek élénkítik s ezek közt kíváló művészi értékü darabok kötik le érdeklődésünket. Füredi Rikárd negyedik díjjal jutalmazott pályaműve is karcsu s magasbatörő alapformát mutat, amely kőből kinagyolt

hermában végződik: egységes hatású, tömör, erőteljes gondolat, amelyet csak az elaprózott reliefek bontanak meg. Dudits Andor, Pogány Móric, Pongrác Szigfrid és Margó Ede közös pályaműve kapta meg az ötödik díjat. Nyugodt és egységes architektúra, amely szintén oszlopköteget tart, a hornyolt talapzaton nyugvó allegórikus alakok, bármily szépen mintázvák, mégis kétes statikájuak. Margó jeles mintázata még jobban érvényesül szintén kiállított másik művén, amelynek azonban architektúrája kissé darabos.

E jegyzetekkel csak éppen e művek itt közölt képeit kívánjuk megvilágítani. A többi munka is elég érdekest mutat, de olyikban túlteng a dilettantizmus vagy a holt akadémia. Telcs művének finom, delikát aktjaira újra fölhívjuk az olvasó figyelmét: e csoportok a maguk nemében fölötte kiváló formai erényeket mutatnak. Élénk mintázásuk, a finom érzéssel teli előadás a plasztika minden barátját le fogja kötni. Kevés jót mondhatunk Stróbl Alajos és Gerster Kálmán pályaművéről, a lóháton ágaskodó géniusz elcsépelt s tehát már semmitmondó, a ló elhajlott nyaka formailag is kellemetlen. Az építészeti rész pedig közhely gyanánt hat. Bizonyos erő és temperamentum jóleső jelentkezéséről számolhatunk be Barcza plasztikáján s Vass Viktor és Philipp István pályaművén is. Róna munkáján túlnagygyá dagadt az architektúra, az aljába rakott alakok szinte elvesznek mellette. Ligeti, Bálint és Jámbor művén sok finom vonást mutat az architektúra, de kedvezőtlenül hat, hogy derékon ketté metszettnek látszik és egész csoportok ékelődnek kis zúgokba. Az építészeti munkán a figyelmes szemlélő sok jóleső, finom részletre fog bukkanni.

Kallós Ede pályaművén jól esik az erőteljes, tömör, igazán plasztikai velejü mintázás. De funebrális hatása eleve kizárta ezt a nyugodt s nagyformáju kompozíciót a versenyből.

Igazat adunk a három külföldi szakértőnek, amidőn jelentésükben mondják, hogy Szamovolszky és Gách művének eszméje valamennyi közt a legegységesebb. Csakugyan, ha a magyar szabadságharc volt a fölvetett téma, úgy ez a két művész tudott a kitűzött kérdésre a legtömörebb, a legrövidebb és legmagvasabb mondattal válaszolni. S ez nem kis feladat. Gondoljuk el, hogy legjobb szobrászaink egész sora elvérzett abban a törekvésben, hogy a szabadságharc emlékművét Kossuthtal, Petőfivel, sassal, Hungáriával, népséggel-katonasággal, szántovető paraszttal, ágyúval, ekével, ökörrel, lóval, a harci epizódok egész sorával, tájképekkel, várakkal, bástyával, koronával, hegygyel, géniusszal, angyallal stb. stb. fejezze ki.

A monumentum nem történetírás és nem képrejtvény.

Egy gondolatot közvetlenül evidenssé tenni: ime a feladat. De mily nehéz a megoldása! Szinte azt kell hinnünk, hogy logikus ész-munkával el sem érhető, hanem várni kell a megoldást, míg azt az ihlet készen nem hozza. Ha ez a szeszélyes és hűtlen géniusz nem kopogtat a szobrász műhelyén, műve jól átgondolt, jól megmintázott, logikus mű lehet, művészi, frappáns és közvetlen sohasem.

Az a géniusz ezúttal két fiatal szobrász szegényes műhelyét látogatta meg. Maradjon is meg hű kísérőjüknek.

Lyka Károly

A SZABADSÁGHARC-SZOBOR ZSŰRIJE ÉS HOZZÁTARTOZÓIK Erdélyi fényképe

az izzó tekintetétől. Este azonban, ha a hálósátrába vonult, nem kellett neki sem Márton, sem az édesanyja, hanem Konstantinápolyra gondolt és sírva fakadt. Óh arany Bizánc, városok városa! Aki egyszer megízlelte ciszternáid vizét, annak lelkét örök honvágy epeszti utánad! — A dajkája addig babusgatta, míg álomba nem sírta magát.

Beszédes csak akkor lett, ha Konstantinápoly került szóba. A szeme fölragyogott, ha az udvari életről beszélt és mikor kiejtette Konstantinosz Monomahosz nevét, a hangja ájtatos suttogássá tompult.

• A szent császár! Zenóbia tizenöt esztendeig élt a császári udvarban, azalatt négy uralkodó is váltakozott a trónuson, de szemtől szembe csak egyszer látta a keletrómai birodalom urát. A szent császár benn él a palota-labirintusok néma méhében, irtóztató magányban, szédítő magasságban a hercegek fölött. De azért mindent hall és mindent lát. Ha emberek előtt mutatja magát, akkor mindenkinek le kell térdepelnie, a kezét pedig mindenkinek a szeme fölé kell tartania, mintha megvakítaná a császár ábrázatának fényessége. A trónuson kétfelől egy-egy aranyoroszlán áll. Mikor a császár leül, a két oroszlán kitátja a száját és bömböl. Az illendőség úgy kívánja, hogy ekkor mindenki úgy viselkedjék, mintha halálra megijedt volna.

Azt már nem mondta el Ángyika, talán nem is tudta, hogy tizenkét esztendővel ezelőtt III. Romanoszt agyonverte a komornyikja, aki aztán Paflagóniai Mihály név alatt maga lett császárrá. Paflagóniai Mihályt később mint üvöltő őrültet el kellett zárni. Utódja, Kalafotosz Mihály, ácslegényből lett császárrá. Ennek kitolták a két szemét és kolostorba csukták. Azt sem mondta el Ángyika, hogy a mostan uralkodó Konstantinosz, a tulajdon családja orgyilkos merényleteitől rettegve, éjjelenként az Anema börtönének nevezett sziklapincékbe szokott zárkózni. Az illendőség úgy kívánta, hogy mindezekről ne tudjon semmit.

Amit Konstantinápolyról hallott, az forró epedéssel töltötte el a kanonok szívét. Mintha egy szivárványos tollu madár énekét hallgatta volna, távoli őserdők mesés szépségéről. Konstantinápoly! Ángyika elbeszélése nyomán egy ezertornyu tündérpalota jelent meg a lelki szeme előtt, amely templom is, várkastély is, amelynek márványfalait kék habok mossák és amelynek fantasztikus, aranytornyai belefúródnak a biboros égboltozatba ...

Az érzékies erejü vágy, hogy Konstantinápolyt lássa, nem most fogta el első ízben Thonuzóba fiát. A keleti puszták gyermekeivel velük született a kalandos ösztön, mely delejes erővel vonzza őket a város felé. A becsületes rónát, mely első pillantásra kitárja az egész lelkét, folyton ingerli és csábítia a bűnös titok, mely a város falai mögött lappang. A puszta fia lenézi a városi embert, de bűnös vágyakozást érez a város iránt. Minden város egy körülfalazott rejtély neki, melytől nincs nyugta, míg vérpatakok és hullahegyek árán meg nem oldotta. Minden város egy ismeretlen asszony, aki gyilkos és mámorító ölelésre várja a férfit. Ha lehull a várfalak leple, olyan kincsek kerülnek napfényre, amelyeknek sejtelme is mesés boldogsággal tölti el a sátorlakót.

Ez a kalandos ösztön jó ideig éltető kovásza volt a világtörténelemnek. Kicsalta járatlan pusztáikból a nomádokat, kalandorokat csinált a pásztorokból és hódítókat a kalandorokból. Most pedig minden lovasember szeme Konstantinápoly kupoláin függ, álmodozva és vágyakozva, mint a gyermek szeme a szivárványon. És előre csodálják már, magasztalják és irigylik a hőst, aki hódítóként fog bevonulni a világ fővárosának aranykapuján.

Ángyika kacér mosolylyal nézett a szép barbár izzó szemébe és nem sejtette, hogy az idegen, édes illat, mely a ruhájából árad, felköltötte a sátorlakó ősök unokájának lelkében szunyadó hódító ösztönt.

VIII.

Utazásuk utolsó napján, mikor már elhagyták a besenyő földet, veszedelmes kalandjuk akadt.

A Harangod partján kis utascsapat jött velök szemben. A nehéz nagy paripáikon is meglátszott, hogy napnyugati országból valók. A lovasok között három papi ember volt és egy fegyveres vitéz, kit két szolgája kisért.

A vitéz talpig font vasdrótba öltözött, az esetlen nagy csataménje is nemez-vértet viselt. Acélsisakját a nagy hőség miatt a nyeregkápájára akasztotta, a bozontos, sárga haját bőrsüveg takarta. Éktelen nagy kopjáját az egyik legénye hozta utána. A vitéz előkelő, nagyerejü és kevély harcos benyomását tette. Egyébként igen szép ifju volt.

A német láthatólag egyike volt a lézengő vitézeknek, akiket már István király is fölös számmal csődített az országba. Péter király is kedvelte az idegeneket, de annál gyilkosabb gyűlöletet éreztek irántuk a magyar urak. A lézengők, bár többnyire németek voltak, nem tartottak atyafiságot semmiféle nemzetséggel és a zsold kedveért a tulajdon fajtájok ellen is szívesen hadakoztak. Gyakran éltek vissza a vendégszeretettel és a duhaj viselkedésükkel megbotránkoztatták a nyugodt és méltósággal teljes pusztalakókat. Hit dolgában igen türelmetlenek voltak és ha rajtuk állott volna, asszonyostul, gyerekestül halomra öldösték volna az ó-hitüeket. Pedig ők maguk is csak névszerint voltak új-hitüek; a felebaráti szeretet és az alázatosság tanáról igen félszeg fogalmaik voltak. Az ő vallásuk tulajdonképpen csak babonás bálványimádás volt, melyet egy-egy harcias hírben álló szentnek emlékével űztek. Nagyobb részben elszánt verekedők voltak, de az ő harci modoruk mindenkor nyers tülekedés volt csak. Nékik a háboru nem eszköz, hanem cél volt és az erőpróba kedveért egymást is úton-útfélen agyonverdesték. Aki közülök legtöbb embert döntött nyeregből, az volt a legkülönb legény. A hadi fegyelemmel nem törődtek és a seregvezetés mesterségéhez nem értettek. A hadi tudomány igazi nevelő iskolája a Volga melléke volt; a keményen fegyelmezett és kitünően vezetett seregeknek, amelyek onnan jöttek, soha sem tudtak ellentállni a nyugat-európaiak. A hunnok és később a magyarok legyőzhetetlenek voltak mindaddig, amíg hívek maradtak őseik harci modorához. Kétszáz esztendővel később pedig a tatárok ugyanazzal a hadimesterséggel hódították meg Magyarországot, amely mesterség valaha rettegetté tette az Árpádok hadait.

(Folyt. köv.)

A gyanus fickó

Írta Murai Károly

Nem igen tudom, hogy más mesterségnél úgy van-e, de azt egész határozottsággal állíthatom, hogy mi, borbélylegények, a fizetésünkkel megelégedve sohsem vagyunk. Mindig mozgalom folyik köztünk, amelynek a végcélja a fizetésemelés kivivása. Türelmesen, kitartóan haladunk a magunk útján és semmi körülmények között sem feledkezünk meg arról, hogy mi az az eredmény, amelyet el kell érnünk. Ma ebben, holnap abban a műhelyben kezdődik forrongás, hogy más műhelyekben bevégződjék, ha mindjárt siker nélkül is.

Hosszu idő óta nem volt és nincs olyan borbélylegény, aki ebben a hősi küzdelemben részt ne vett volna, dacára annak, hogy egyetlenegy olyan borbélylegényre sem mutathatunk, akinek a fizetését a mester fölemelte volna. Ám ha balsiker koronázta is törekvéseinket, soha ki nem fáradtunk s a küzdelmet föl nem adtuk. Ami iránt inaskorunkban érdeklődni kezdtünk és rokonszenveztünk, legénykorunban ugyanazért hevültünk. Árulók és elvmegtagadók csak azokból lettek, akik később műhelyt nyitottak, s akik ez időtől fogva a legények fizetésének emelését határozottan ellenezték.

Mindezek elmondása után rátérhetek arra, hogy néhány esztendővel ezelőtt egy kerepesi-úti nagy borbélyműhelyben legénykedtem, hetedmagammal együtt, nem számítva az inasokat, akiket a gazda a háznál mint szárazdajkákat alkalmazott. A műhely egyike volt a legjövedelmezőbbnek s annyi vendégünk akadt, hogy olykor ebédelni sem volt időnk. Nehogy azonban bárki is tévedjen, erősen hangsulyozom, hogy a műhely jövedelmezősége tisztán a gazdánkat illette. A vendégek ugyanis csak a tarifát fizették meg, legtöbbször megfeledkezve arról, hogy borravalót is adjanak, noha mi erre határozottan rá voltunk utalva.

Minden ember, aki valaha borbélylegény volt, vagy borbélylegényekkel szorosabb összeköttetésben áll, tudja, hogy mily bosszantó az, ha egy vendég kiszolgáltatja magát és anélkül távozik, hogy borravalót adna. Én a legcsöndesebb természetü legények egyike vagyok, aki még a legszemtelenebb legyet sem csapom agyon, de egyidőben mégis a gyilkosság gondolatával foglalkoztam. Éjjel-nappal azon törtem a fejem, hogy Vadkerti Izor urnak mily módon vágjam keresztül a torkát, hogy a karosszékből egyszerre holtan forduljon le.

Pedig ez az úr soha meg nem sértett, sőt dicsért és magasztalt. Ám soha sem adott borravalót, dacára annak, hogy minden alkalommal félórai munkát végeztem az arcán. Vadkerti Izor minden délben beállított és borotválkozott. A közönséges művelet elvégzése után mindenféle illatszerrel és pomádéval be kellett kennem a bajuszát és a haját, megmosnom a fejét, fölkötni és egyenesre vágni a bajuszát, gonddal megfésülni a haját s ingerlőre simítani a szemöldeit. Kétszeri bepuderezés után a ruhája megkefélése következett. Megkivánta, hogy a kezébe adjam a kalapját, a botját és hogy kinyissam előtte az ajtót, alázatos szolgáját hangoztatva.

Az volt az egye düli szerencséje, hogy hozzá hasonló úr több is akadt s így a nyaka elvágásáról le kellett mondanom, mert ezzel a merénylettel csak félmunkát végeztem volna. Szó volt ugyan köztünk arról, hogy mind a heten magunkra vállalunk egy-egy fukar vendéget s így egyszerre héttől szabadítjuk meg a világot, de hát mindez csak szó maradt. Ehelyett arról kezdtünk eszmecserét folytatni, hogy sztrájkot csinálunk s fizetésünk fölemelését ily módon erőszakoljuk ki. Elvégre, ha a borravaló kevés, a fizetés nagyobb legyen.

Nagyban növelte elhatározásunkat az a szociálista vezér is, aki hozzánk járt borotválkozni és aki folyton arról beszélt, hogy együttes erővel mily eredményekhez lehet jutni. Ez a vezér borravaló helyett tanácsokat adott s mi ezeket a tanácsokat hálásabb szívvel fogadtuk, mint a hatosait fogadtuk volna. Legalább azt hiszem, hogy így történt, mert arra sohasem adott alkalmat, hogy tanácsainak értékét a borravalója értékével összehasonlíthassuk.

A Műcsarnok téli tárlata

BETEG LEÁN

Egy napon, mikor már igen el voltunk keseredve s amikor a mester még le is szamarozott bennünket: abban állapodtunk meg, hogy a legközelebbi vasárnap délutánján a Hat nyulhoz címzett polgári vendéglőben összejövünk és sorsunk javítása céljából értekezletet tartunk. Az indítványozó én voltam s minden kollegámat fölkértem, hogy a pontos megjelenésre adjon kezet.

Öten habozás nélkül kezet nyujtottak, ellentétben Sárga Tónival, aki habozott és a háttérbe huzódott.

Magaviseletét egy pillanat alatt megláttuk és sokatmondólag összenéztünk.

— Nos? — szóltam Tónihoz, — te nem tartasz velünk?

Az ily módon megszólított borbélylegény zavarba jött, mélyen elpirult s olyan valamit hebegett, hogy neki vasárnap délután más dolga van.

Y AGÓNIÁJA

Margó Ede szobormüve

Erre mi megint összenéztünk és nyomott hangulat fogott el, mert gyanunk megerősítést nyert. Ez a fickó eleitől fogva nem tetszett nekünk s mindig különösen viselte magát. Azok között a borbélylegények között, akiket hosszu működésem alatt megismertem, ő volt az egyetlen, aki sohasem panaszkodott és sohasem elégedetlenkedett. Neki minden úgy volt jól, ahogy volt s egyáltalában nem érzett velünk, ha a fizetés fölemeléséről beszélgettünk.

Ilyenkor, ha tehette, félrehúzódott s ujságot vett elő, úgy téve, mintha olvasna. Ha azonban a társalgásból nem vonhatta ki magát és nyilatkoznia kellett, akkor a mester pártjára állt. Olyasvalamit mondott, hogy a boltbér drága, a háztartás sokba kerül, az adó nagy és hogy a mesterek maguk is nehezen élnek meg. Föl is említett néhány borbélyműhelyt, amelyet be kellett csukni, mert a kiadásokat sem hozta be.

Mi, mikor először hallottunk ilyen beszédet, alig tudtunk hova lenni az ámulattól, mert efajta mondást, mióta a világ fönnáll, még nem hangoztatott borbélylegény. Egyik legénytársam ama véleményének adott kifejezést, hogy Sárga Tóni elmeháborodott, mert az a borbélylegény, aki így beszélt, csakis őrült lehet. Én ezt az állitást nem helyeseltem s úgy okoskodtam, hogy Tóni alighanem kém, akit azért küldtek közénk, hogy leselkedjék és füleljen.

Máskülönben igen csöndes, szolgálatkész fiu volt s olykor apróbb kölcsönökkel is segített rajtunk. Az is megtörtént, hogy bort vagy sört hozatott, amiből azután arra következtettünk, hogy még sem lehet áruló. Elvégre az árulók nem igen szoktak vendégszeretők lenni. Azt is megtudtuk, hogy apja vagyonos ember s hogy attól is kap némi segítséget. Némileg tehát az is oka lehetett annak, hogy a fizetés fölemelése után nem igen törte magát.

A Hat nyúlhoz címzett korcsmában csakugyan nem jelent meg s így az értekezleten sem vett részt, amelyen egyértelmüleg elhatároztuk, hogy az utolsó fegyverhez nyúlunk. A mesternek aperte kijelentjük, hogy az esetben, ha fizetésjavítást nem ad, a munkát abbanhagyjuk és pedig másnap reggel, amikor legtöbb dolog van. Irgalom és kegyelem nincs.

Ám amikor ebben megállapodtunk, abban is megegyeztünk, hogy Sárga Tóninak okvetlenül velünk kell tartani, mert ha ő az üzletben marad, akkor tervünk nem sikerülhet. Ő ugyanis a gazdával, meg a szárazdajkaságból behivandó inasokkal együtt a vasárnapi munkának eleget tesz s így nagyobb fönnakadás nem igen adja elő magát.

Legénytársaim engem bíztak meg azzal, hogy a gyanus fickónak a lelkére beszéljek s hogy ügyünknek megnyerjem. Én ugyanis, szerénytelenség nélkül szólva, abban a hírben álltam, hogy ékesen tudok szólni és hogy mindenkit meggyőző érvekkel rendelkezem. Kivételt e tekintetben csakis a borbélymesterek képeznek, akikkel még a szentek sem boldogulnának, ha arról volna szó, hogy legényeiknek jobb fizetést adjanak.

A megbízást természetesen elvállaltam s olyan ékesszólást fejtettem ki, amilyenről a borbélylegények történetében még eddig említés nem tétetett. Sárga Tóni eleinte meghatva hallgatott, lassan-lassan azonban föllelkesült s így kiáltott föl:

— Hitványság, hogy a szegény borbélylegényeket ily rosszul fizetik.

Hirtelen megragadtam és megszorítottam a kezét, mert éreztem, hogy immár egygyel több ama legények száma, akik anyagi helyzetük javítása céljából mozgolódnak és a küzdelemben testestől-lelkestől résztvesznek. Később meg is öleltem és keblemhez szorítottam, miközben nyugodtan kérdeztem tőle:

— És most, ugy-e velünk tartasz?

Tóni egy ideig habozott s látszott, hogy nehéz küzdelmet folytatott önmagával. De azután egyszerre elhatározta magát és így szólt:

— Nem tehetem! Igazán nem tehetem!

Úgy ellöktem magamtól, hogy a falnak esett s egy habverő porcellán-csészét összetört. Bármily erőszakosan és durván bántam is azonban vele, nem haragudott. Úgy látszik, érezte hitványsága súlyát és megnyugodott, tudván, hogy más bánásmódot nem érdemel.

Uj Idők 1901. VII.

Ettől az időtől kezdve minden összeköttetést megszakítottunk vele s átadtuk a közmegvetésnek. Szaktársaink, akik más műhelyekben dolgoztak, szintén éreztették vele haragjukat, abban a reményben, hogy ily bánásmód következtében magába száll s ő is beáll azok csoportjába, akik fizetésemelést követelnek.

Haragunkban, bosszuságunkban a műhelyből ki akartuk marni s a borbélymestert fölkértük, hogy küldje el, mert ellenkező esetben mi távozunk. A gazda kérésünket egyszerüen megtagadta, azt mondván, hogyha százan elmennek is tőle, Tónit megtartja.

Most már, ily körülmények után teljesen megbizonyosodtunk benne, hogy Sárga Tóni kém és hogy a mesterek érdekét szolgálja. Bármennyire hittük is azonban ezt, az kétségtelen, hogy Tóni igen szerencsétlennek látszott s napról-napra fogyott. Olykor könyeket is láttunk a szemében, az egyik inas pedig arról mesélt, hogy ő rajtakapta, amint készületeket tett, hogy a borotvával elvágja a nyakát.

Ezt hallván, némi elérzékenyülés vett erőt rajtam s elhatároztam, hogy a lelkére beszélek, mégegyszer s utoljára. Nos, hát ez meg is történt, még pedig olyan sikerrel, hogy Tóni sirva fakadt.

— Igazatok van, veletek tartanék szivesen, de nem lehet, — mondta szivetfacsaró hangon.

— És miért nem lehet? — kérdeztem már-már indulatoskodva.

— Azért, mert én nem kérhetek fizetésemelést.

— Bolondság! Ha minden borbélylegény megteheti, te is megteheted.

— Azt elhiszem, hogy mindenki, de én nem.

— Beszélj hát szerencsétlen, miért?

Sárga Tóni rám emelte könybeborult szemeit s igyszólt:

— Azért, mert nekem nincs fizetésem. Én ambicióból dolgozom.

Az alvajárásról

Érdekes könyv jelent meg a Magyar Természettudományi Társulat kiadásában. Babona és varázslat a legrégibb időktől a jelenkorig a címe és szerzője Lehmann Alfréd dr., a kopenhágai egyetem pszikofizikai laboratoriumának igazgatója. Ez a könyv megérdemelné, hogy tankönyvnek használják a felnőttek részére, mivelhogy nemcsak a spiritizmus, de az álhitnek: a babonának minden kérdését alaposan, tárgyilagosan és minden elfogultságtól menten magyarázza meg. Lesz még alkalmunk magáról a műről bővebben megemlékezni, hogy érdem szerint méltassuk, egyelőre bemutatjuk belőle azt a részt, mely az alvajárás rejtelmeiről szól.

Egészséges ember, bárminő éleményei is legyenek álmában, rendszerint passziv magatartást tanusít, még ha azt álmodja is, hogy a legélénkebb tevékenységben van. Legjobb bizonyíték erre, hogy az álom a maga egészében csak emlékezeti kép, többnyire látási kép, néha azonban hallási képzet alakjában is jelentkezik, amennyiben némely ember álma inkább beszélgetésekben bővelkedik, semmint helyzetekben. De nem ritka eset, hogy nagyon élénk álmokat mozdulatok kisérnek, különösen akkor, ha az álomképnek határozott érzelmi színezete van és kellemetlenné válik. Az ilyen álom közben hánykolódunk ágyunkban, lidércnyomás alatt görcsös erőlködéssel akarjuk ledobni a terhet, mely képzeletünkben a mellünket nyomja. Az ilyen álom gyakran hangos beszéd alakjában nyilvánul. Már említettük, hogy a beszélő mozgások oly szorosan társulnak a hallási képzetekkel, hogy ha utóbbiak nagyobb erővel jelentkeznek, szükségképpen beszédet idéznek elő, mely halkabb vagy hangosabb is lehet. Azért egészen természetes is, hogy a gyermekek és fiatal emberek álmukban beszélnek, mert többnyire nagyon élénken álmodnak. De ez még távol van az alvajárástól; mert a látási képek, melyek a legtöbb ember álmának javarészét teszik, korántsem asszociálódnak oly szorosan a tagok mozdulataival, mint a hallási képzetek a beszélő szervekkel. Ha álmunkban oly helyzetbe kerülünk, melyben magunk is mint cselekvő személyek szerepelünk, akkor talán mutatkoznak ugyan holmi gyenge törekvések, melyek a mozdulatokat tényleg meg akarják valósítani, de ebből mindaddig semmi sem lesz, míg a sajátképpeni mozgási képzetek működni nem kezdenek. Ha azonban e képzetek rendkivüli körülmények következtében fölmerülnek, akkor az egyén valóban végbezviszi azokat a cselekményeket, amelyekről álmodik: ez az alvajárás.

Az alvajárás felnőtteknél nagyon ritkán fordul elő s akkor is kizárólag csak bizonyos betegségekkel kapcsolatosan. Így tapasztalták, hogy agysérülések következtében vagy idegbajokkal, főkép a hisztériával kapcsolatban szokott jelentkezni. De a gyermekek alvajárása már eléggé általános. Sajátságos, hogy — legalább tudomásom szerint — e téren mindennemü statisztika hiányzik. Az alvajárás gyakoriságáról nem mondhatok többet, mint amit saját sémáimból merítek, ez az anyag pedig egyelőre még nagyon kevés. Ugyanabban a nevelőintézetben ötvenegy gyermek közül nyolc — vagyis tizenhat százalék — szenved alvajárásban, de csak egy izben vagy kevésszer. Hatvanhét felnőtt férfi közül négynél tifusz vagy más betegség következtében jelentkezett; ezeket az eseteket figyelmen kivül hagyjuk. Más tizenkét egyén arra emlékezik, hogy tizenöt-tizenhatéves kora előtt egyes esetekben előfordult, hogy alvajárási rohama volt; kettejüknél pedig szabályszerüen jelentkezett az alvajárás és magasabb korukig eltartott. E két egyénnél alkalmasint ideges zavarok szolgálhattak okul. Összesen tehát tizen voltak olyanok, kiken minden kimutatható ok nélkül egyszer-kétszer megállapitották az alvajárást. Ez tizenöt százalék volna, mely szám éppen megfelel az imént a gyermekeknél megállapított aránynak, más szóval az összes férfiegyének mintegy egyhatodán megállapítható, hogy tizenhatodik életévük előtt egyes esetekben alvajárás mutatkozott rajtuk. Ha szabad ebből a csekély anyagból következtetést vonnunk, akkor elmondhatjuk, hogy az alvajárás szórványos esetei elég gyakoriak. Természetes, hogy érdeklődésünk elsősorban azt a sok csodás történetet illeti, melyet az alvajárókról mondani szoktak. Éjszakai kóborlásaikban a legveszélyesebb helyeket keresik föl, legszivélyesebben a tető párkányzatán, a tető-csatornán s hasonló helyeken mászkálnak, mindenütt érthetetlen biztossággal mozognak és a legvakmerőbb dolgokra vállalkoznak. Ha csak nevük szólitásával föl nem keltik, csöndesen visszatérnek ágyukba, még pedig a padlás ablakán vagy más hozzáférhetetlen nyiláson keresztül, ahol éppen útjokat találják. Az alvajárók olyan szellemi munkákat is elvégeznek, amelyekhez ébrenlétükben nem értenek, olyan nyelveken olvasnak, amelyeket sohasem tanultak. Sűrűn akadunk efajta közleményekre és természetes, hogy a misztikusok mindezeket úgy tekintik, mint magasabb lelkierők bizonyítékát, melyek csak a test alvása közben nyilvánulhatnak. Itt még csak azt kell megjegyeznünk, hogy e csodás jelenségeket sohasem erősitették meg oly férfiak, kiknek észlelő tehetségében és itélőképességében megbizhatunk. Sőt ellenkezőleg: az a néhány eset, melyben az alvajárót lelkiismeretesen megfigyelték, azt bizonyítja, hogy bizony semmi csodaszerűt sem műveltek.

Az alvajáró minden ténykedésének magyarázásakor abból a föltevésből indulunk ki, hogy amiről álmodik, meg is cselekszi. Többnyire beéri azzal, hogy ismerős helyeken egy keveset föl-alá járkál, rövid ideig a napi munkájával foglalkozik s aztán szépen visszafekszik ágyába. Járkálás közben teljesen álomképeinek uralma alatt áll,

~~Hiekisch Rezső~~
~~Füredi Rikárd~~

Margó Ede

Művészi Ipar

1906: 112. l.

K

ELDÖNTÖTT PÁLYÁZAT. ♡ Néhai Tóth László családjának megbizásából a Magyar Képzőművészeti Egyesület pályázatot hirdetett egy művészi tervezésű családi sirboltra, amelyet negyvenezer korona költséggel szándékoznak fölépiteni a kerepesi-úti temetőben. A pályázatra összesen huszonkét pályamű érkezett be, amelyek dolgában tegnap itélt a zsüri. A kétezer koronás első dijat Füredi Rikárd, Legyőztem a világot jeligés művének itélték oda, az ezerkétszáz koronás második dijat Bethlen Gyula szobrász és Fritz Oszkár épitész Halál jeligéjű műve, a nyolcszáz koronás harmadik dijat Popper és Margó szobrászok és Hiekisch Rezső épitész Jeremiás jeligéjű műve nyerte el.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

[redacted]

Endrey Sándor: Arcképtanulmány.

Munkácsy-céh II. repr. Eiáll.
1929. (Ernst Meer)

Margó Ede

Fényes Adolf: Utonállók.

/

○ MARGÓ EDE, 1872 máj 8—

A Zene (Chopin), X., Sz László-tér.

Deák Ferenc és Szilágyi Dezső msz, V., Bp. Ügyvédi Kamara díszterme.

Gellért szálló főhoml. oromz., 2 csoport.

Gresham, fent 2 mozaik dm, V., Ferenc József-tér 5.

Igazságügyi Palota oromz, Zene és Földművelés, V., Kossuth-tér 12.

Károly király-út 3, Biztosítás ágazatai, díszo.

Kereskedelmi Bank, kint: Sarokoromdísz (Pongráczcal), bent: Merkur-kút, Ipar, Kereskedelem, Jog és Földművelés, V., Ferenc József-tér.

Királyi Palotán: Tánc és Zene (Pongráczcal), csoportok.

Millenáris emlék: Hunyadi János, I Ferdinánd.

Nő galambokkal, XIV., Mezőgazd. Muzeum oromzatán.

Nő korsós fiúval, Széchenyi fövenyfürdő tornyain.

Pósa Lajos, XIV., Stefánia-út.

Medvey 123. l.

Valesa h.n. VI.10.

csirajaban elfojtatik. A nőnek felnőtt korában lesz izma és vére és nemcsak mint most, túlnyomó részben vér helyett hája, izom helyett elpuhultsága.

Nyilvánvaló továbbá, hogy e radikális módszer következtében a nő fizikumának is meglesz az ellenálló ereje, amelynél fogva azokat a nőket, akik a létért küzdenek, meg fogja óvni a korai elvirulástól.

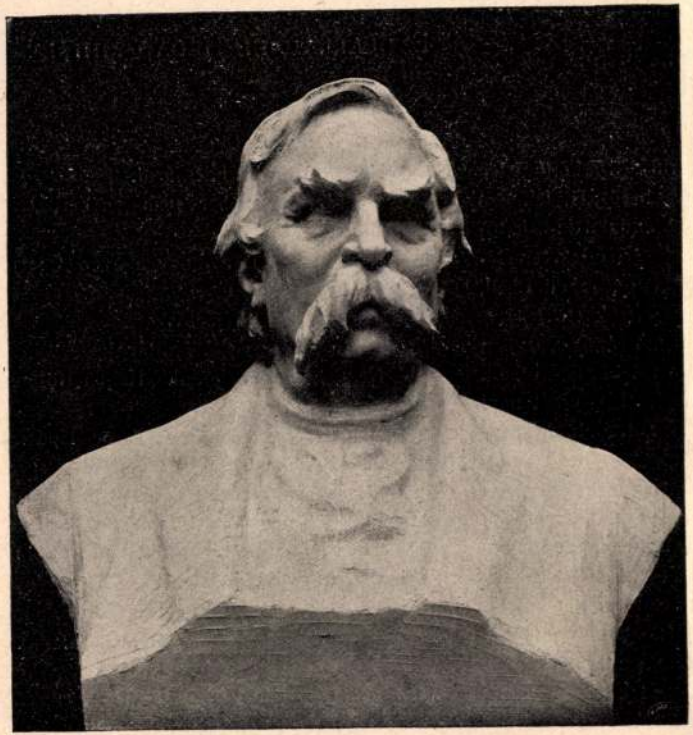

DEÁK FERENC mellszobra
A budapesti ügyvédi kamara számára készítette Margó Ede

alakját és testileg egészséges, edzett voltát fogja jelenteni. Meggyőződésem, hogy az ilyen nő állhat csak — a szó igaz értelmében — hivatása magaslatán, mert megfelelhet minden tekintetben azoknak a kötelességeknek, amelyeket akár mint feleség és családanya, akár — a magára utalás esetén — mint önálló, független nő elvállalt.

Ilyenformán kell a nőnek regenerálódnia, hogy az ókor görög nő eszményét megközelítse. ST. I.

Fadlallah el Hedad ezredes naplójából

Fadlallah el Hedad Mihály ezredes, a bábolnai méntelep parancsnoka, ujabban nyolc hónapig tartózkodott a beduinok között, ahova a hadügyi kormány küldte lóvásárlás céljából. Hogy kicsoda Fadlallah el Hedad ezredes? Azt hisszük, hogy ezt a nevet széles Magyarországon jól ismerik, noha tán életének körülményeit kevésbbé... Született Sziria Betsabál nevü községében, atyja maronita volt, abból a harcias fajból, amely mindig küzdött a török uralom ellen. Korán jutott árvaságra és Damaszkuszba ment, ahol akkor egy osztrák expedició járt, arab méneket vásárolni a hadsereg számára. Az expedició vezetője: Brudermann ezredes meglátta a tizennégyéves fiút s megkérdezte, nem akarna-e vele jönni? Noha a rokonai nem akartak beleegyezni, az ifju Fadlallah titokban mégis csatlakozott az expedicióhoz és 1857 augusztus havában érkezett Bábolnára. Később besorozták a hadseregbe és huszonkétéves korában már hadnagy volt. Mint ilyent a mezőhegyesi ménesnél, később pedig Ozorán alkalmazták osztályparancsnoki minőségben. Most már ezredes és rá van bízva javarésze a Keleten eszközlendő lóvásárlásoknak. Testestől-lelkestől magyar lett. A tollat is jól forgatja, ahogy ezt bizonyítja egy részlet naplójából. amelyet az Uj Idők rendelkezésére bocsátott.

Uj Idők 1904. X. 27-n

valami biztosítékot tesz le a férje. Ez a biztosíték arra való, hogyha netalán a beduin elválnék feleségétől, ami igen könnyen megy náluk, a hopponmaradt menyecskének legyen miből megélnie. Mindazonáltal, hogy az elválás oly könnyü, a lehető legritkább eset; még ritkább dolog az, hogy a beduin másnak a feleségére vesse a szemét. Hűség és a családi érzelmek tisztaságában a beduin példát adó. Nehéz lenne azonban megdicsérni a tisztaságukat! Fürdeni csak akkor fürdenek, ha a folyó innenső partjától a túlsó partjára igyekeznek.

Vagyonuknak java nem a lovaikban, hanem a tevékben van. Lova egy-kettő van az arabnak, de az se mindegyiknek, csak az előkelőbbjének; tevéje néha tíz, sőt olykor ezerig való. A tevének ára 8—12 arany között váltakozik. A tevének egész élete koplalás, néha-néha olyan rémes koplalás, hogy még zsirpupja is elapad. A teve az arab legnagyobb kincse: a legjobb tápláléka, sátrait, málháit is az viszi. Teve hiján igen siralmas élete lenne az arabnak, sőt meg sem élhetne.

FADLALLAH EL HEDAD MIHÁLY

A gyep

A gyepet nem minden budapesti ember ösmeri, de azt minden budapesti ember tudja, hogy a gyepre lépni tilos. Ez a kegyetlen tilalom a fővárosi élet ridegségének legtalálóbb kifejezője.

A gyep ott zöldel, a finom, puha fűszálak barátságos bólogatással vonzanak, hívnak, s nekünk a kemény, kavicsos uton kell járnunk „különbeni büntetés terhe alatt".

Így van a táblákra írva. A gyepet a hatóság féltékenyen óvja, kiméli. Arra nem gongol a hatóság, hogy ez által elvonja eredeti rendeltetésétől, igazi hivatásától.

Mert végre is a jó Isten a gyepet nem ekszkluziv célokra teremtette. Nem csupán az emberi szemnek akart vele kedveskedni. Arra alkalmasabb a tulipán vagy mondjuk (a rím kedvéért) a szép leány.

Az egész természetben a szabad ég alatt a gyep a legalkalmasabb arra, hogy rajta heverészszünk. A lusta embernek és a költőnek a legszebb ábrándja. De a hatósági felfogás soha sem kedvezett az ábrándoknak. A hatósági szempontból a gyep leltári érték, amelynek „jó karbani" tartásáról gondoskodni kell, ha szükséges, megtorló eszközökkel.

Aki például valamelyik nyilvános parkban gyepre téved, az öt-tíz forint büntetést fizet. Ezt azonban meg lehet váltani egy-két napi fogházzal. Az utóbbi persze olcsóbb, de szintén nem csábító.

Jól véve a dolgot, öt-tíz forintért vagy egy-két napi elzárásért sokkal intenzivebb élvezeteket szerezhetünk, mint a gyepen sétálni.

Szerencsére, a hatóság emberei nem olyan ridegek, mint a hatósági felfogás. A minap a Tisza Kálmán-téren sétáltam, s a tér egyik gyepes részén egy embert láttam feküdni. Mélyen, komolyan aludt. Azzal a teljes odaadással, ahogy, nézetem szerint, csak a gyepen lehet aludni. Egy rendőr felköltötte.

— Hé, itt nem szabad járni.

A felébresztett ember pislogva kérdezte:

— Miért?

— Mert ki van írva, hogy a gyepen járni tilos.

— Hászen én nem járok.

A rendőr megfenyegette ujjával.

— Nem kell okoskodni. Keljen föl és menjen másuvá.

A munkásember fölkelt, néhány lépéssel odább ment, s megint csak ledőlt a gyepre. A rendőr félszemmel visszanézett, s látta a renitenciát. De nem vetett rá ügyet, csak a fejét csóválta. Mintha azt mondta volna magában: ez is javíthatatlan.

Megfigyeltem, hogy a gyermekek, amint az őrt távozni látják, azonnal nekiszaladnak a gyepnek. Ha az őr észreveszi őket, akkor hangos, gúnyos nevetéssel kiszaladnak. Valósággal fogósdit játszanak a hatósággal, aminek kétségtelenül megvan a testedző haszna a gyermekek javára.

POLONYI ILONKA SIREMLÉKE A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN. — Margó Ede szobormüve.

— Harmincz! — ismételjük magunkban bámulattól eltelve.

— És ily kis területen épül majd fel ez a hatalmas ház? — kérdjük tovább, mert ezen legújabb «felhő-kaparó» alapterülete nem nagyobb, mint 30 méter széles s 10 méter hosszú. Erre a kérdésre gúnyos mosolylyal néz rád a kérdezett, mintha azt mondaná: Úgy látszik, uraságod az oczeán másik partjáról jött?

New-Yorkban ki kell használni a területet, mert itt egy négyzetméter ára 8600 korona, tehát ha nem lehet széltében kiterjeszkedni, az amerikai a magasságban épit, egyik emeletet a másikra, a míg csak lehet. Hanem azután szilárdan is kell az alapot épiteni, hogy egy ily hatalmas épületet fentarthasson. Nézzük csak. Egy keskeny vaslépcsőn megyünk le körülbelől 15 méter mélységbe, melynek alapját hatalmas gránit-tömbök képezik. Körülöttünk mindenütt roppant oszlopok emelkednek, olyas félék, mint a melyek például egy nagy góthikus templom ivezeteit tartják. Ezek azonban vasból vannak, 14 méter magasak s két méter vastagságúak, egy-egy 52 ezer kilogramm sulyú. Tizennyolcz ilyen oszlop viseli az egész épület súlyát. Szerkezetük teljesen biztos, azonban az építész előrelátó és számit rendkívüli esetekre is, pl. földrengésre. Tehát az alap négy sarkában négy hatalmas hydraulikus gép van elhelyezve, a melyekkel szükség esetén a sülyedéseket helyre lehet billenteni.

Mint mondtuk, az oszlopok talapzata erős gránit-alapokon nyugszik s vaskapcsokkal van odaerősítve. De azonkívül ezen gránit tömbök még egy vastag beton-rétegen is feküsznek, a mely réteg alá végül hatalmas kalapácsokkal előzőleg még mintegy 1200 darab, egyenként 12 méter hosszú georgiai fenyőszálat vernek be a földbe egymástól 60 centiméternyi távolságban. Egy ilyen fenyőfa rúd ily módon 20 ezer kilogrammot képes elbirni s a számítás kimutatta, hogy a viselendő teher nem lesz nagyobb 16 ezer kilogrammnál. Ezen számok meggyőzők, teljesen nyugodtak lehetünk tehát az építendő ház biztonsága felől.

De hagyjuk most ott a munkálatot s térjünk vissza három hét múlva. Míg első látogatásunk alkalmával az alapozási munkák még nagyon távol állottak a befejezéstől s csak egy halom földet, egy rakás vasat s egy tömeg betont láttunk, most már az épületnek tizenhat emelete teljesen kész. Szinte nem akarunk szemeinknek hinni, talán valami bűvös szellem növesztette ki a földből varázsvesszejével az egészet? A munka rohamosan halad, az épület úgyszólván szemlátomást emelkedik. Fent mintegy 60 méter magasságban a munkások, kik alúlról nézve csak hangyáknak látszanak, kötelek és csigák segélyével egy tiz méter hosszú vasgerendát kezdenek felhúzni, melyet azután odafent függőlegesen fognak elhelyezni. Pár percz, s már ott lebeg a hatalmas vasdarab az ürben. Itt nincsenek épitő állványok, maga a váz egyszersmind az épitő állvány is egyúttal s erre vannak erősitve a daruk és csigák, a munka előrehaladtával viszik azután ezen eszközöket emeletről emeletre mindig följebb. Így magyarázható meg azután, hogy ezen épületek oly rohamosan emelkednek, mert vázuk nagyon egyszerű vasszerkezet. A házat már úgyszólván a gyárból teljesen készen szállítják, csak helyükre kell tenni az egyes darabokat. Minden darab vasat már a gyárban megszámoznak, kifúrnak, a szükséges helyeken meghajlítva.

Legelőször a függőleges gerendákat állítják fel mintegy 10 méter magasságig, azután összekötik ezeket vizszintes gerendákkal, majd ráhelyezik a padozatot s kész az első emelet és így tovább, a legutolsó padozat fölé mégegyszer függőleges gerendát állitanak, erre jön azután a tető s kész a «felhő karczoló». Egy hét alatt ily módon hat emelet készül el, vagyis naponként egy.

Ime mit nem lehet a vasszerkezettel csinálni; ma már úgyszólván gombamódra bújnak ki a földből a házak. Mint sejteni is lehet, egy «felhő-kaparó»-nál óriási vasmennyiséget kell felhasználni. A new-yorki Park Row Hotelhez, mely 25 emeletes és 117 méter magas, 13 millió kilogramm vas kellett, holott az Eiffel-torony csak hét millió kiló vasból áll; továbbá az összes kőműves munkákhoz mintegy 960,000 téglát használtak fel. És végül, hogy mily gyorsasággal épülnek fel ezek a házóriások, elég ha azt mondjuk, hogy az említett Hotel épitése alig került négy hónapba.

Hogy a vasszerkezettel való épités mellett milyen gyors eredményeket lehet elérni, mutatja még egy más körülmény is. Chicagóban ugyanis egy gyáros egy húszemeletes házat kezdett épittetni. A munkálatok már meglehetősen előrehaladtak, mikor észre vette, hogy az épület a vasuti állomástól nagyon távol esik. Már egészen elment kedve a vállalattól, de mégis tárgyalásokba bocsátkozott az épitészszel s mi lett ennek eredménye? Az, hogy a gyáros vett egy másik telket, mely jobb helyen és közelebb volt s egy szép napon az egész Hotel, mely úgyszólván már $^3/_4$ részben készen volt, elsétált az új telekre. Kiásták tudniillik az egész alapot s az épület alá egy nagy vasszerkezetet toltak, majd belefogtak hatalmas gőzgépeket s az épülettel együtt elhúzták a régi helyről az újra, hol azután a munkálatok nyugodtan tovább folytak, mintha mi sem történt volna.

Keressük fel azonban újra az először említett épülő házat. Egy hónap telt el azóta, hogy utoljára láttuk. A vasszerkezet már kész, a tetőn épen az utolsó szegecseléseket készitik. Kőművesek lepték el az egész épületet, függő épitő állványuk ott lebeg szédítő magasságban, kötelekkel odaerősítve a tetőről kinyúló gerendákhoz. Egészen amerikaiasan dolgoznak, t. i. a legmagasabb emeleten kezdik s úgy haladnak mindig lefelé. Czementet raknak le, arra jönnek a téglák, az ablakok helyét egyelőre vaskeretek pótolják. Ily egyszerű munkával haladhatnak azután olyan gyorsasággal előre, hogy pár hét alatt bizonyára készen is lesznek.

A falak még el sem készültek teljesen, de ez nem tesz semmit, már a belső berendezéshez is hozzá fogtak oly leleményességgel és szabályossággal, mely bámulatra ragad.

Nézzünk csak be az épületek belsejébe. Egész sereg különféle munkás nyüzsög ott bent. Mindenütt a leglázasabb tevékenységgel dolgoznak, a mi első pillanatra a legnagyobb zűr-zavar benyomását teszi ránk. Azt hinnők ugyanis, hogy egyik ember úgyszólván a másikon dolgozik s csak akadályozza egyik a másikat munkájában, pedig ellenkezőleg, mindegyik rendszeresen csak a maga teendőjét végzi.

Egyik helyen a vizvezetéki munkások nyujtják, forrasztják, helyezik el a csöveket, melyek azután a vizet vezetik szét az egész épületbe, Mindenütt kettős csövet raknak le, egyiken majd a hideg, másikon majd a meleg viz jö.

BARTAY EDE SIREMLÉKE A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN.

A szükséges nyomás emelőgépek segitségével történik, azonkivül, ha a talajviszonyok megengedik, még egy artézi kútat is fúrnak. Más munkáscsapat a gőzvezeték csöveit rakja le, mert az egész ház gőzzel lesz fűtve. Az épületben levő összes csövek hosszúsága mintegy 35,000 métert tesz ki.

Amott meg a villamos vezetékeket készitik. A földszinten hat dynamogép van, melyek egyenkint 80 lóerejűek. Ezek állitják majd elő a szükséges villamos áramot, melylyel az egész épület világítva lesz, körülbelől 2700—3500 izzólámpával, nem számitva még egy csomó ivlámpát is. A sodronyok hosszúsága 40,000 kilométer, az ezeken jövő villamos áram hozza azután működésbe az összes csengőket, telefont, órákat, felhuzó gépet, stb.

Körülbelől 15—20 felhuzó gép is működik majd az egész épületben s mindegyik egy könnyű gombnyomással mozgásba hozható. Már készitik a vasvázakat, melyekben ezen gépek mozogni fognak, sőt három vagy négy már készen is van teljesen, hogy a munkásokat szállithassa.

De alkonyodni kezd; hirtelen minden világos lesz s vakító villamos fény szórja szét fehér sugarait. A munkások ismét teljes nappali fényben dolgoznak s lázas sietségükben úgy tűnnek fel, mintha szellemek dolgoznának valami titokzatos művön.

Három hét mulva az épület már teljesen kész lakói befogadására is. A földszinten levő nagy csarnok s az emeleteken levő nagyobb csarnokok falai márványnyal vannak borítva, a mit nagy költséggel Görögország, Afrika és Olaszország partjairól hoztak a hajók, azonkivül mindenütt drága dísznövények láthatók.

A New-Yorki Waldorf-hotel tulajdonosa 1.200,000 korona értékű márványt hozatott termei diszitésére s szőnyegei egy millióba kerültek.

Minden lakó asztala mellett ott van a telefon is, hogy megkönnyitse az érintkezést ebben a nagy tömkelegben, a mely azonkívül a városi hálózatba is be van kapcsolva.

Ha valamelyik lakó levelet akar küldeni valahova, csak bedobja az ajtó előtti szekrénybe, honnan egy üvegcsövön át egy központi vezetékbe kerül, mely a földszinten van elhelyezve, innen azután továbbitják. Ha könyvet, lapokat, vasúti vagy szinházjegyet akar valaki szerezni, ott van a szobája falán egy nagy korong, melynek közepére egy tű van erősitva, a korongon körül pedig fel vannak irva a legkülönfélébb dolgok nevei; csak be kell állitani a tűt arra a helyre, a mire épen szükségünk van, azután megnyomjuk a gombot s nem sokára egy szolga hozza be a kivánt tárgyat: lapot, könyvet, jegyet

ALBÁNOK EGY SKUTARII KÁVÉHÁZ ELŐTT.

vagy bármit. Ilyen módon rendelhetünk pl. kocsit, vagy hozathatunk orvost.

Végül azt kérdezzük, mennyibe kerülhet egy ilyen 30 emeletes ház teljes felépítése és berendezése? Kétségkívül mesés összegekbe. Pedig ezek a költségek aránylag nem is mennek oly sokra, mint hinnénk. A Park Row Hotel körülbelül 12 millió koronába került, holott ha ugyanezen épületet európai módon s kőből építették volna fel, — eltekintve sok úgyszólva legyőzhetetlen akadálytól — körülbelől 14-szer annyiba került volna. De 12 millió nem jön ott számításba, hol az ember arra gondol, hogy mennyi jövedelmet hajt egy ilyen épület. Kerekszámban 1500 lakó fér el egy ilyen házban s azonkívül van még benne egy «bar» (étkező), különféle boltok, egy bank, biztosító társaság, egy klub, valamelyik nagyobb lap kiadóhivatala, stb. Chicagóban egy ilyen házban van — lehet mondani — a világ legnagyobb szinháza is (van benne 4000 ülő s 4000 állóhely) azonkívül egy óriási hangverseny-terem s még ezenfelül helyet talál benne vagy százféle iroda és egy meteorológiai intézet.

De azt kérdezzük most már, hogy az ily gyorsasággal felépitett épületek lesznek-e oly tartósak, mint a kőből épültek? Erre még felelni nem tudunk. Mert a legrégibb ily fajta ház is csak 1889-ből való, tehát még nem sokat volt kitéve az idő viszontagságainak, de hogy miként lesz a dolog 50 év vagy egy század mulva, azt majd csak a jövő mutatja meg.

Azonban a sok kényelem mellett sok alkalmatlanság is lehet egy ilyen házban. Esztbetikai szempontból meg épen sok a kivánni való. Mi szép is van ezen az óriási 80—100 méter magas négyszögletű tömegen, a mely át meg át van lyukasztva száz meg száz egyforma ablakkal, s egyformán befedve s berakva mindenütt czementtel és téglával? A vas nagyon alkalmas arra, hogy épület vázául szolgaljon, de egész házat már nem lehet belőle épiteni, ki kell tehát tölteni a közöket más anyagokkal. Az építészek, hogy mégis megtörjék a nagy és sima felületek egyhangúságát s a sok egyenes vonal egyformaságát, úgy akarnak segíteni a dolgon, hogy párkányzatokat és erkélyeket alkalmaznak, de azért az egész épület még is csak nélkülözi azt a csinosságot s kellemességet, a mi a kőépületeknél megvan.

Dr. Bozóky Kálmán.

ELHALLGATOTT ÉRTÉKES TITKOK

Azon közmondás, hogy «hallgatni arany», nem válik be mindig, mert néhány sokat érő titok teljesen szegény emberek birtokában van, a kik ha nem hallgatnának, dúsgazdagok lehetnének.

A Themse Londonnál távolabb eső partján egy kis ház áll, hol azt a titkot őrzik, melyet Oroszország ezelőtt néhány évvel 40 ezer font sterlingen meg akart venni, a mennyiben azon tenger alatti aknák helyét szerette volna megtudni, melyek London védelmére szolgálnak. A nevezett kis ház semmiben sem különbözik a mellette álló házacskáktól és csakis öt ember, ki naponta ki-be jár, ismeri a villamos telep helyét, mely egy hatalmas hajóhadat tiz percz alatt elsülyeszthetne. Ezen megbizható emberek bármelyike minden feltünés nélkül nagy összegért eladhatná a titkot, de ők megelégesznek a hetenként keresett csekély munkabérrel s a titkot nem árulják el.

Valahányszor Anglia idegen hatalmasságokkal valami szerződést akar megkötni, az illető okmány szövege a kormány nyomdájába kerül, mielőtt a nagyközönségnek még csak sejtelme lett volna is a szerződésről. A betűszedők elég roszúl vannak fizetve s a szerződés szövegéért ezreket kaphatnának. A nem régiben Japánnal megkötött szerződési okmány kiállitásán nem kevesebb, mint 233 ember dolgozott a nélkül, hogy a titkot megsértették volna. Igaz ugyan, hogy egy szedő csak két sort szedett és az első levonatok kijavitása után a nyomás rögtön megtörténvén, az egész szedést megint elosztották, mindazonáltal a szöveg főpontjait egyikmásik nyomdász elárulhatta volna.

Egy angol hadihajóban állitólag ötszáznál több titkos szerkezet van, melyek bármelyikét is tetemes pénzen el lehetne adni. Már pedig a hajó építésénél legalább háromszáz ember van alkalmazva, kik ama titkokat nagyon jól ismerik, de visszaélések e tekintetben még soha sem fordultak elő.

Egy Ohio államban (Amerika) levő kis falu postamestere oly titok birtokában van, melynek tudásáért sok ember nagy összegeket fizetne. Ugyanis Francks Gusztáv (ez a postamester neve) ügyes vegyész lévén, oly szert talált fel, melylyel használt levélbélyegekről a festéket el lehet távolitani. Francks találmányát az amerikai kormánynak bemutatta, mely neki hallgatásáért 50 ezer dollárt akart fizetni. A derék férfiú azonban azzal utasította vissza az ajánlatot, hogy becsületét pénzért nem árulja, abba azonban beleegyezett, hogy az igért összeg egy részét szegény sorsú rokonainak adják.

EGYVELEG.

* **Edvárd király koronázásakor** a főnemesek és ezek feleségei a westminsteri templomban használt székeiket a királytól ajándékba kapták s most ezen székeket családi ereklyék gyanánt őrizik. Egy-egy ily szék 30 koronába került.

* **A spanyol Escurial királyi palota** összes termeinek és szobáinak megtekintése vagy négy napot venne igénybe, min csodálkozni nem is lehet, ha meggondoljuk, hogy azok hoszsza egymás mellé rakva, mintegy 120 angol mérföldnyi lenne.

* **Az orosz birodalomban**, mely 23 millió négyszögkilométer kiterjedésű, mintegy 70 ezer népiskola van. Az ezekben működő tanitók közül 19 ezer száz rubel évi fizetést kap. Az évi 290 ezer emberből álló ujonczjutalék 57 százaléka irni és olvasni nem tud. Népes község pópája átlag 144, kisebb községek pópája pedig csak 72 rubel fizetést húz.

* **Franczia ország népesedése** 1800 óta csak 44 százalékkal növekedett, holott Európa többi részeiben a szaporodás ezen idő alatt 120 százalékra tehető.

* **Robbanó szerek.** Ezelőtt harmincz évvel a vegyészek mindössze csak huszonnégyféle robbanó szert ismertek, most ezek száma az ezret túlhaladta. Ezek közt ez idő szerint a legerősebb a pikrin, mely a puskapornál kétezerszer nagyobb erőt fejt ki.

* **Alaskában a kék rókákat** külön e czélra berendezett majorokban tenyésztik. Egy-egy majorban 800—1000 rókát tartanak. Miután egy teljesen ép kék róka bőre 1200—1400 koronán alul nem igen kapható, az állattenyésztésnek ez a sajátságos ága igen jövedelmezőnek igérkezik.

* **Japánban** ezelőtt harmincz évvel csak egy ujság jelent meg, most pedig a napilapok száma már a kilenczszázat meghaladja.

ALBÁN TÖRZSFŐNÖKÖK EGY SCUTARI-I KÁVÉHÁZBAN.

mindjárt az első pillanatra legszebb részét tárná fel. Zágráb azonban ilyen. Mert mindjárt a vasuti indóház előtt áttekinthető három egymásba nyiló legszebb tere : az I. Ferencz József-tér, közepén a műcsarnokkal, aztán az Akadémia- és a Zrinyi-tér, közepén a délszláv tudományos akadémiával. E tereket mind a két oldalon igen csinos, többnyire kétemeletes, az utóbbi tiz év alatt emelt épületek szegélyezik.

A Zrinyi-térről egy kissé keskeny út vezet a Jellasics-térre, a hol a napi és heti nagy piaczokat tartják, melyek gyakran oly népesek, hogy kis vásárnak is beillenének. Ilyen alkalommal ide indúl a vidéki horvát nép nagy sokasága, hogy a heti piaczon előbb elárusító, később pedig vevőkép szerepeljen. Látni itt ilyenkor nemcsak a Zágráb- és varasdmegyei zagorjeieket, hanem néha a Bród vidéki szlavóniaiakat, sőt még a sziklás, szegény Likamegye és a tengerpart lakosait is.

Szép, festői a horvát- és szlavonországi parasztnők és férfiak viselete, gazdagon van hímezve, de a házközségnek, a volt határőrvidéki hajdan hires «zadrugá»-nak elpusztulása és a mindent elseprő «divat», kiváltképen pedig annak olcsó árúczikkei ma már mindinkább hátraszorítják a házi ipar ruházati és diszítő népies alkotásait.

DANKÓ PISTA.

1858—1903.

A népdalszerző művei ha elterjednek, ezren és ezren éneklik, játszszák mindenfelé az országban, a nélkül, hogy tudnák, kitől származnak. Így volt *Dankó* Pista is, a ki márczius hó 29-én meghalt. Az egykorúak között senkinek sem került több nótája a nép ajkára, dalait szindarabokban énekelték, czigányok húzták, de a szerzőjük nevét évek során keresztül alig tudta más, mint egy szük baráti kör. Csak újabb időben, különösen mióta gyűjteményekben adta ki szerzeményeit, kezdték gyakrabban emlegetni nevét, néhány iró és művész barátja is sokat buzgólkodott abban, hogy az egyszerű czigány zenész nem mindennapi tehetsége elismerést találjon. Érdeme az újabb magyar népdalköltés terén kétségen fölül áll; a magyarságából kivetkőzni kezdő magyar nótát nagyobb részt ő vezette vissza fejlődése helyes útjára s nagyszámú dalai közt nem egy van, a mely méltó a régi jó népies eredetű, vagy egykori hires dalköltőink által szerzett nótákhoz.

Dankó Pista 1858-ban született Szegeden. Atyja kedvelt czigánymuzsikus volt itt s fiát is muzsikusnak szánta, azonban korán meghalt, nagy szegénységben hagyván családját. Dankó Pista úgy nevelkedett, mint a többi efféle czigánygyerek, nyomorogva, iskolát alig látva. Tizenhárom éves korában felvette bandájába atyjának egykori barátja, Erdélyi Náczi hires szegedi czigányprimás a ki míveltebb és zeneileg is tanúltabb ember volt, mint a czigányzenészek nagyobb része. Dankó Pista azonban csak három évig maradt Erdélyinél; előbb egy «malacz-bandá»-ban játszott, aztán leküzdhetetlen vágyat érezve a színész-élet után, beállt kardalosnak egy vándorszínész társaságba. Az itteni nyomorúságot nem soká birta ki s újra visszaállt muzsikusnak. Sorsa valamivel jobbra fordúlt, mikor Joó Ilonát, egy jómódú szatymazi birtokos lányát nőül vette, a mi persze nem ment minden akadály nélkül. A czigánymuzsikusok közt némi tekintélyre tett szert, úgy hogy befogadták nagyobb bandákba is. Ekkoriban jutott ismeretségbe a szegedi irókkal, hirlapirókkal, a kik pártját fogták. Különösen Pósa Lajosnak köszönhetett sokat, a kinek verseire első hiressé vált nótáit szerzette s a ki később is dalai nagyobb részének szövegét irta. Egyik-másik dalát ki is adta, a szegedi lapok emlegetni kezdték a nevét. Egyebütt az országban nem igen ismerték, nótái azonban annál jobban elterjedtek.

Szinpadra először akkor kerültek szerzeményei, mikor Molnár György egykor híres tragikai színész Szegeden előadott «Zsellérleány» czímű népszinművéhez ő irta a dalokat, melyek legtöbbjét felkapta a közönség s csakhamar a nép ajkára kerültek. Blaháné is énekelte újabb nótáit a Népszinházban. 1883-ban Erdélyi Náczi eljátszotta néhány dalát az akkor az árviz után Szegedre látogatott király előtt,

DANKÓ PISTA.

a ki megtudta, hogy a szép dalok szerzője egyszerű czigány, értékes ékszert küldött Dankónak ajándékúl. 1893-ban száz dalból álló gyűjteményt adott ki s tehetségét ekkor kezdték országszerte emlegetni. Ugyanaz időtájban daltársulatot alakított dalai terjesztésére; előbb nagyobb budapesti kávéházakban szerepelt társulatával, később vidéki körútakat tett az országban mindenfelé, sőt Moszkvában is játszott egy ízben. Ezzel a vállalatával anyagilag is némileg jobb sorsba jutott. Az utóbbi évek alatt előadott új népszinművek nagy részéhez ő irta a zenét, sőt maga is megpróbálkozott népszinművek irásával. Néhány év óta azonban keveset birt dolgozni, beteg lett, tüdősorvadásba esett. Barátai, köztük számos jeles iró és művész, segítették, a hogy tudták, kétszer is lehetővé tették neki, a közoktatási minisztertől is segélyt eszközölve ki, hogy San-Remóba utazzon, de hasztalanúl. A betegség erőt vett rajta és most sirba döntötte.

A nép ajkára jutott s mindenfelé elterjedt dalainak se szeri, se száma; a legismertebbek közül valók a következők :

Nem jó mindig a fonóba eljárni. — Darumadár gyere velem. — Jaj annak jaj, a ki szívből szeret. — Szőke kis lány csitt, csitt, csitt. — Vásárhelyi sétatéren. — Búsan szól a kecskeméti öreg templom nagy harangja. — Őszi szellő játszik a falevélen. — Felvégi ház, alvégi ház. — Hej korcsmáros, tudja-e kend, mi az újság. — Bort ide Salamon. — Eszem azt a kis kezedet. — Most van a nap lemenőben. — Eltörött a hegedűm. — Gyönge violának letörött az ága. — Szegény ember dolgát boldog Isten bírja. — Gyí te lovam, gyí te sárga. — Parancsold meg a csillagnak. — Ablak alatt zúgnak a fák. — Nem fúj a szél, nem forog a dorozsmai szélmalom. — Rám sem nézett, mikor én őt megláttam. — Beteg az én kis angyalom. — Legutolsó dalai, — szám szerint 15 — alig egy hete jelentek meg «Hattyudalok» czímen Schunda V. József kiadásában.

Markó Miklós.

A «TURUL» LÉGHAJÓ SZERENCSÉTLENSÉGE.

A magyar Aero-klub «*Turul*» léghajója április 2-ikán, mint minden hónap első csütörtökén, ismét föl akart szállni, hogy a levegő magasabb rétegeinek állapotát tanulmányozza. A felszálláskor nagy szerencsétlenség érte. Mind a négyen, a kik a léggömb hajójában ültek, megsérültek; egyikük, Ordódy Pál, meg is halt rövid idő mulva.

Tavaly, január hóban alakúlt a magyar léghajósklub, hogy a meteorológiai megfigyelésekben segítségére legyen a nemzetközi kutatásoknak. A léghajó egy augsburgi gyárban készült. Anyaga sárga selyem, ára 5500 márka volt, 1300 köbméter az ürege. Sötétzöld selyemszálakkal szőtték be a nevét: «*Turul*». Első útjára 1902 május elsején szállt fel a Margit-szigeti sport-telepről. Azóta tizenötször indult útnak a «Turul».

A magyar léghajós társaság «Turul»-jának felszállását ifj. *Tolnay* Lajos első kapitány, vagy *Král* Sándor tüzérfőhadnagy másodkapitány szokta intézni, sokszor mindketten, mint most is.

A léghajón felszállni készültek : *Tolnay* Lajos, *Král* Sándor és mint érdeklődők *Ordódy* Pál földbirtokos, *Kubik* Gyula mérnök, Kubik Béla képviselő öcscse. A léggömböt a lipótvárosi gázgyár udvarán töltötték meg gázzal. Heves, metsző szél fújt, de ez nem veszedelmes, legfeljebb a léghajó szállását gyorsítja. Hanem a mint a négy léghajózó nyolcz óra után beszállt a csolnakba, mielőtt minden intézkedést megtettek volna, a munkások, kik a köteleket tartották, egyszerre mindannyian elbocsátották a hajót. Ugyanis erős szélroham jött, a léggömb hatalmasan ingott; egy munkás valahogy elbukott s erre a nagy csapat ember — hogy hogy nem — kieresztette kezéből a köteleket s a szélben imbolygó léggömb, mely alatt még a csolnak lógó állapotba nem is jutott, hanem még a földön volt, nagyot szökkent, neki vágódott a gázgyár épületének, annak vastetőzetét fölszakította, egy újabb szélroham pedig neki ragadta a Vulkán-gyár házfödelének. Král főhadnagy a veszedelem első pillanatában mindjárt megrántotta azt a zsinórt, mely a léggömb egy gerezdjét összefűzve tartja s erre a gerezd fölnyílik, hogy a gáz kiszabadúlhasson. Sivítva, búgva szabadúlt ki a gáz s a léggömb emelkedése azonnal megszűnt. A kosár oldalt fordúlva vágódott az épület tetejéhez. A léggömb pedig egy kéményt ledöntött. Ebben a pillanatban *Ordódy* Pál kiesett a kosárból, a földszintes asztalos műhely tetején végig gurúlt, mígnem a párkány föltartotta. A többiek is mind zúzódásokat szenvedtek, de őket a léghajó még tovább vitte a külső váczi-út felé, már egyre alább szállva. Král és Kubik aléltan feküdtek a kosárban; Tolnay azonban csak kevéssé sérült meg s a kosár párkányára állva, segítségül hívta az udvarban dolgozókat, a kik a lelógó köteleket megragadva, a léghajót megfogták.

A háztetőn Ordódy Pált eszméletlenül találták, s a mentők a kórházba vitték, a hol az orvosok a koponya hátsó részén levő sebet azonnal nagyon veszedelmesnek mondták; az agyrázkódás jelei is mutatkoztak. Kubik Gyula és Král aléltságát a vérveszteség okozta. Csakhamar magukhoz tértek.

Ordódy Pál Dollinger sebésztanár klinikáján egy pillanatra sem nyerte vissza eszméletét. Állapota éjfél után válságosra fordúlt s hajnali félhárom órakor *meghalt*. Felesége ott volt halálos ágyánál s a fájdalmas perczben ájultan rogyott össze. Ordódynak Lili leányát a télen vezette oltárhoz gróf Csáky Károly honvédhuszárszázados, gróf Csáky Albinnak, a főrendiház elnökének fia.

A KHÄRONEAI OROSZLÁN HELYREÁLLÍTÁSA.

Mint a történetből ismeretes, a Kr. e. 338-ban végbement khäroneai csatában az utolsó emberig elesett a thebaiak «szent csapata». Hazájuk fiai emlékezetükre óriási kőoroszlánt állítottak a harczmezőn a hősök nyugvóhelye fölött. A hires emléket századokon át sokan megbámúlták, mígnem a mult század elején egy görög rablóbanda lőporral szétrobbantotta, azt gondolván, hogy a két évezredes szobor belsejében kincsek vannak. Darabokra szakadt a szobor, hanem az oroszlán feje csaknem sértetlenül maradt.

Most aztán a görögök elhatározták, hogy eme régi nevezetes emléket restaurálják a lehetőségig úgy, mint a milyen valamikor volt s ez nem is lesz nagyon nehéz, mert a fejen kívül a szobor darabjai közül is sok felhasználható. A dolgot az athénei régészeti társaság vette kezébe s a munka kivitelével *Sokhosz* jeles görög szobrászt bizta meg.

Képünkön a szobor szétrobbantott darabjai s a már kijavított oroszlánfej láthatók, melyekből azt is meg lehet itélni, hogy bár az emlék kezdetleges művészettel készült, de tekintélyes nagyságú volt.

NÁDAY FERENCZ NEGYVENÉVES JUBILEUMA.

Április elsején a Nemzeti Szinház Dumasnak a «*Nők barátja*» czímű vígjátékát adta elő, melyben De Ryons szerepét a darab első bemutatása óta *Náday* Ferencz oly kitünő művészettel, finomsággal és elmés vidámsággal játszsza. A művésznek ezzel az ábrázolásával ülte meg a szinház, hogy Náday negyven év óta tagja az intézetnek s legelső művészei közé tartozik. Pályatársai és a közönség szeretettel köszöntötték a művészt.

Náday ifjú korában jogásznak készült, de már akkor is inkább vonzotta a szinpad, a zene, és éne-

Szilágyi Dezső szülőháza és emléktáblája Nagyváradon.

SZILÁGYI DEZSŐ SZÜLŐHÁZA.

Néhány nappal ezelőtt emléktáblával jelölték meg Nagyváradon azt a helyet, a hol *Szilágyi* Dezső, politikai életünk e nevezetes embere s a magyar parlament egyik kitünősége 1840-ben született. A szülői hajlék azóta átváltozott, újra épitették évek előtt. Szilágyiék háza az Apácza-utczában állt, kisebb kőház, mely hegyes, ormos falával és három ablakkal az utcza felé a teleknek csak egyik részét foglalta el, a többit a kőoszlopos kapu és palánk. Egyszerű, csinos ház volt, milyent vidéki városokban sokat lehet látni. Tiszta udvar, hátul nagy kert, melyben Piroska ápolta virágait. A ház előtti széles tornácz, félkör alakú nyilásával, volt rendes olvasó helye az öreg Szilágyinak és a Szilágyi fiúknak is. Három fiu volt: Béla (ki már 18 éves korában halt el), Dezső, Ete, a későbbi kolozsvári egyetemi tanár, és egy leány, Piroska. Már mindnyájan meghaltak. A puritán berendezésü szobák közül egy át volt alakitva ügyvédi irodának, de azért a családi használatra is készen állt. A háznak gyakran voltak vendégei, leginkább az öreg Szilágyi ismerősei a város értelmiségéből, a kik szerettek politizálni, tudományról, irodalomról beszélni. Lukács János megyei főorvos, Szilágyi nagy műveltségű sógora csaknem minden nap eljárt a házhoz, valamint másik sógora, Lukács György, a későbbi államtitkár. A háznál a legújabb könyveket mindig meg lehetett találni, Szilágyinak magának is értékes könyvtára volt. Ezt a fiuk is gyarapitották, kik önszorgalomból tanulták az idegen nyelveket. A ház fényüzését Szilágyiné adta meg a ragyogó tisztasággal, mely a régi kényelmes bútorokat körül vette és a virágokkal, melyek nyáron a kertből kerültek, télen cserepekben zöldültek és virítottak. Az egész ház falusi kuriához hasonlított.

Szilágyi Dezső gimnáziumi tanulmányai végeztéig lakott a szülői házban. Jogi tanulmányainak szünetei alatt is rendesen haza-hazatért és mint nagy ember is gyakran lerándult, de csak pár napra és ilyenkor nem egyszer politikai vitákat folytatott atyjával, ki nyakas, szókimondó ember volt, Ete a vakácziókat szintén otthon töltötte s ilyenkor leginkább franczia regényeket olvasott. A családban a szépirodalom, a költészet szeretete ép úgy uralkodott, mint a tudományoké. A korán elhunyt Béla is poetikus lelkü ifjú volt.

A márvány-tábla emlékezteti a későbbi nemzedéket arra a helyre, a hol az ország kitünő politikusa született. A szép széles utczát is Szilágyi Dezső halála óta Szilágyi-utczának nevezték el.

SZILÁGYI DEZSŐ EMLÉKEZETE.

A budapesti ügyvédi kamara díszközgyülése.

A budapesti ügyvédi kamara márczius 29-én díszközgyülést tartott s ezt Szilágyi Dezső emlékezetének szentelte, fölavatván mellszobrát, melyet *Bihari* Mór dr. készittetett a kamara terme számára *Margó* Ede szobrászszal. Az ügyvédi kamara meghivta a leleplezésre a kormány, a törvényhozás mindkét háza, a Kuria, a királyi Tábla, a Tud. Akadémia, az egyetem, az egyházkerületek és a birószágok tagjait. Nagy számú díszes közönség jelent meg. Az elhúnyt nagy emberhez méltó emlékbeszédet mondott *Eötvös* Károly.

Az ügyvédi kamarának sok kiváló tagja közt az ünnepélyen megjelent *Plósz* Sándor igazságügyi miniszter, *Wlassics* Gyula közoktatási, dr. *Darányi* Ignácz földmívelési miniszter; a törvényhozás két elnöke, gróf *Apponyi* Albert és gróf *Csáky* Albin; *Wekerle* Sándor; a legfőbb birószágok számos tagja, több egyetemi tanár, az igazságügyminiszterium tisztikara majdnem teljes számmal, stb. A terem egyik oldalán fehér lepellel letakarva állt zöld lombos növények közt a mellszobor.

Az ünnepi közgyülést *Szivák* Imre, a kamara elnöke nyitotta meg. Beszédében elmondta, hogy a kamara ezentúl minden évben egy olyan jeles tagjának emlékét üli meg, a ki a jogrend kifejtésére irányitólag hatott. A mai ünnep Szilágyi Dezső, a magyar államjogi tudós emlékének van szentelve, a ki tüneményes pályafutását mint ügyvéd kezdette meg. Majd fölkérte *Eötvös* Károlyt, hogy méltassa a kiváló férfiú emlékét.

Eötvös Károly tartotta meg ezután nagyhatású ünnepi beszédét, a melyben következőkép jellemezte Szilágyit:

«Tudós volt, nagy eszmék hirdetője, nemzetünk ifjúságának oktatója, jogi tudományunk búvára és művelője. Szónok volt a nagy szónokok nem nagy seregéből, a ki gondolatainak megalakításához a nyelvnek tökéletességeit szedte össze s a pillanatnyi ötlettel meg nem elégedett, de a ki nyilvános beszédeiben csak oly gondolatokat tárt föl, melyek tartalmuknál fogva méltók a korhoz és a nemzethez, hova szavait intézte. Az ily gondolatnak anyaméhe a meggyőződés, alkotója az elv, nevelője a tudomány és tapasztalás és rendeltetése a közjó. Új gondolatok sokaságával volt tele az ő lelke. Törvényhozó volt. Agyának erői között a birálóképesség volt a leghatalmasabb, az emberek és alkotások gyöngeségeinek, az állami és társadalmi élet-tünetek kétségeinek fölismerésében erősebb és éberebb elmét nem ismertem. S megvolt benne az önbizalomnak és kötelességérzetnek teljes bátorsága. A szervező nagy törvények száz meg száz agy összedolgozó munkájának eredményei. Az ő hatalmas agya ott van minden nagy törvényben. Vagy alkotó, vagy javító, vagy biráló munkásságát mindenütt megtalálják a törvények történetének búvárai. Kormányzó volt, közel hat éven át vezette és igazgatta országunk igazságügyeit. Sulyos viszonyok uralkodtak kormányzásának egész idején át. Hihetetlen munkásságot fejtett ki. Mióta országunk kormánya korszerű alakot nyert: 1848 óta ő volt hetedik igazságügyi kormányzónk. Volt elődei közt nagyobb történelmi alak is, mint ő, de a munkának szeretetében őt egyik sem multa fölül. A magyar államférfinak, ha hivatására fenséges elszántsággal áldozza föl magát, az élet sok becses öröméről le kell mondania. Ő is lemondott. Napszállat után gyakran láttam a testben-lélekben kimerült férfiút s napkeltekor az álmatlanság által izgatott lelket, pedig hatalmas izmokkal és erős agygyal áldotta meg őt a gondviselés. Sok bölcs terve sikerült, sok eszméjét intézménynyé tudta alakítani. Jól szervezett birósághoz, az igazság gyors és biztos uralmához közelebb jutottunk. Erős birói szellem, ez volt ragyogó eszménye. Ezt elérni, forró vágya. Magától az ügyvédi kartól várta az eszmék tisztázását s a javítás intézményeinek jól átgondolt terveit. De azért kormányzásának kezdetén nyomban kisérletet tett a gyakorló ügyvédek karából a birók sorába helyezni a megfelelő erőket. Úgy az ügyvédi, mint a birói kar tekintélyét emelte ezzel.

«Siremléke máig sincs. Műveinek gyűjteménye még nincs a közönség kezében. Se a törvényhozás, se a társadalom látható emlékkel életét és működését meg nem örökítette eddigelé. Ime, itt az első emlékmű. Szerény kezdemény, de szép és buzdító. Édes és nemes kötelesség emlékezetében is becsülni a nagyot. S ő valóban egyénileg a nagy férfiak közé tartozott. Életével gazdagabbá lett történetünk s jogi önérzetünk.

«A történelmi nagyság mértéke attól függ, hogy nemzetek sorsának eldöntésére minő külső sikerrel munkált az ember. A történelmi nagyságot a tudomány és a tömeg elismeri annál is, a ki egyénileg nem volt nagy, nem volt fenséges lélek. De én az emberi nagyságot többre becsülöm, mint a történelmit. Erős és hajthatatlan volt akarata, a lobogó szenvedély nem erősebb és szilajabb, mint volt az ő megfontolt hideg akarata. Ő nemcsak tanuja volt egy nemzedék életének, egyéni nagyságát nem kortársainak képzelete, ragaszkodása vagy bizalma alkotta meg, erős akaratával ő újabb korunk történetének egyik megalkotó hőse volt. Eltünése villámszerű volt. Erőinek teljességében s a nemzet bizalmának és várakozásának közepette távozott el tőlünk. Hajh, pedig nagy szüksége volna rá nemzetünknek. A haladásnak, a szabadságnak s nemzetünk nagyságának és boldogúlásának támadtak föl ellenségei. S ostromolják mindazt, a mit két nemzedék életén át fajunk legjobbjai építettek. S az egységessé vált nemzetet újólag felekezetekre, osztályokra s hatalmi érdekkörökre akarják tördelni s az igazság uralmát újra elsorvasztani törekszenek. Az ő kezének ereje, az ő szavának dörgése, az ő tekintetének villáma s az ő törekvéseinek tisztasága minő hatalmas szövetségesünk lehetne most. De ne legyünk kislelkűek, ápoljuk emlékezetét, tartsuk fönt szellemét s végezzük ne egyenként, hanem egyesülten az ő félben maradt munkáját. Ez legyen fogadásunk, melyhez az ég erőt ad és sikert.»

Perczekig tartó lelkes éljenzés és taps fogadta Eötvös beszédét, mely után *Szivák* elnök a szobormüvet, mint a kamara tulajdonát átvette s ezért a kamara hálás köszönetét fejezte ki újra az ajándékozónak, Bihari Mórnak. Egyúttal jelentette, hogy a jövő évben Deák Ferencz emlékét fogja a kamara ünnepi közgyülésén megülni.

Széll Kálmán miniszterelnök Szivák Imréhez, mint a budapesti ügyvédi kamara elnökéhez intézett levélben tudatta, hogy elháríthatatlan akadály folytán nem jelenhetett meg a díszközgyülésen.

«Végtelenül fájlalom — irja a miniszterelnök — hogy nem felelhettem meg megtisztelő meghivásuknak, hogy ezzel is kifejezést adjak az ügyvédi kar iránti tiszteletemnek és nagyrabecsülésemnek és hogy lerójjam kegyeletemet Szilágyi Dezső iránt, kinek emlékére volt szentelve ezen ünnepély. De habár nem vehettem is részt az ünnepélyen, lélekben együtt ünnepeltem az ügyvédi kamarával a nagynevű államférfi és európai hírű jogász kegyeletes emlékét, a kivel hosszú évtizedeken át szolgáltam a közügyet és vállvetve küzdöttem akkor, a midőn nagy alkotásainak megvalósításán munkálkodott.»

A HORVÁT FŐVÁROSBÓL.

Sokat emlegetik mostanában Zágrábot, a horvátok fővárosát, a falai közt lezajlott tüntetésekkel kapcsolatban.

E tüntetések főhelye a zágrábi tudományegyetem épülete volt, továbbá a magyar állami vasutak indóháza és ennek közelében az I. Ferencz József-téren a zágrábi vasuti üzletvezetőségnek új épülete, illetőleg ezek környéke.

Ritka város az, mely az érkező utas előtt

SZILÁGYI DEZSŐ MELLSZOBRA MARGÓ EDÉTŐL.

megvilágított szobában, azzal kisuhant az ajtón.

Kiugrottam az ágyból én is. A szivem közel volt a szétpattanáshoz. Siettem utána.

Ott találtam födetlen fővel a tó partján, melynek tükrében ott reszketett a tündöklő, csillagmiriárdos ég. S tekintete hol a tó, hol az ég csillagjaira tévedt. Mintha azt nézegetné, hová fog jutni?

Balkezét ziháló mellére tette. Jobbja pedig lecsüngött oldalán.

És én akkor odasurrantam hozzá. És a jobbkezét, melylyel oly kegyetlenül, oly elkeseredetten megvert: megcsókoltam forrón, szeretetteljesen.

Apám rám nézett. Mindkét szemét elfutotta a köny. És térdre roskadt mellém a tó partjára. És együtt sirtunk a gyönyörű, csillagfényes éjszakában . . .

*

— Ezt a történetet akartam nektek elbeszélni, — mondta barátainak a neves orvos — mert édes apám később mégis kapott valami nyomoruságos kenyeret és nagy nehezen föl tudott nevelni bennünket. De jókedvű ember nem lett belőle soha. Azok közé az emberek közé tartozott, a kik igát vonnak egész életükben — és még szerencsésnek mondhatják magukat, ha a sors nem fosztja meg őket a járomtól, a mit vonszolhatnak . . .

A HÁZIIPARRÓL.

Nagyon fontosak Szterényi államtitkárnak a magyar háziipar-egyesület értekezletén mondott azon szavai, hogy mindenek előtt versenyképessé kell emelni a magyar háziipar szinvonalát, mert a leghőbb hazafiságtól se lehet kivánni, hogy állandóan hazai iparczikket vásároljon, ha az nem minden tekintetben megfelelő. Hazafiságból hozhatnak áldozatot, de azt folytonosan ismételni nem lehet, pedig minden iparnak éltetője az állandó vásárló közönség. Ezt bebizonyították a mult században többször ismételt kisérletek magyar ipar teremtésére, melyeknek sikertelenségét mindannyiszor a magyar ipar versenyképtelensége okozta.

S egy újabb sikertelenség elkerülésére a magyar nők tehetnek legtöbbet, úgyszólva mindent; nem lemondással a szépről, az izlésesről s még a divatosról sem; de épen az izlés terjesztése által idehaza.

A háziipar elsősorban a nők kezében van: alig pár czikk az, melyet férfiak készítenek, a nők varrnak, himeznek, szőnek, kötnek, horgolnak és százféleképen igyekeznek megkeresni kenyerüket.

De a nép asszonyai mellett nagyon is tekintetbe kell venni a középosztálynak igen számos intelligens vagyontalan leányát, kik a szó teljes értelmében vergődnek megélhetésökért, közülök annyian mennek a tanitónői pályára, hogy a legjobb akarat s az illetők kitünő bizonyítványai mellett is felét se lehet alkalmazni, mert nincs hely. A középosztály művelt, értelmes, de vagyontalan leányai lennének hivatva a magyar háziipart magas szinvonalra emelni.

A mostani kor iparában főtényező a divat. De a divat szeszélyeit követni, vagy épen új ötletekkel gazdagitani csak intelligens ember képes; honnan legyen róluk sejtelme a falun egyszerű viszonyok közt dolgozó paraszt asszonynak?

Aztán vannak a háziiparnak, vagy mondjuk a női kézmű-iparnak alkotásai, melyeket roszul világitott paraszt házban, nem szabad ég alatt, kitéve a por és szél rongálásának készíteni nem lehet, pedig épen ezek a legjobban fizetett legkeresettebb iparczikkek, ezekért fizetünk milliókat a külföldi iparnak.

A divatczikkek, selyem, és arany-himzések, finom csipkék készítése az intelligens szegény nők ezreinek nyujthatna megélhetési módot s milliókkal csökkenthetné behozatalunkat a külföldről.

Csakis ha a Háziipar-Egyesület veszi kezébe a művelt nők kézi-munkájának pártolását, szünik meg az az elfogult előitélet, hogy sokan szégyenlik kézi-munkájukkal keresni kenyerüket, arra büszkék, ha bár mily roszul fizetett szellemi munkával foglalkozhatnak; dicsekednek vele, ha főzni tudnak, de kézimunkájukat csak titokban adatják el.

A hazai iparért már is annyi áldozatot hozott, honleányi buzgalmukban oly kitartóan fáradozó magas rangú úrnőink ezen intelligens szegény nők munkaerejének felhasználásával igazán bámulatos eredményt érhetnének el; ezer meg ezer intelligens magyar nőt mentenének meg, ha nem az éhenhalás, de a nyomorúság, megaláztatás és néha az elbukástól is.

Nálunk a kézimunka-tanítás a német kézimunka-könyvek és lapok után indult. Ezeknek technikája elég jó, de mintái, ha nem is épen izléstelenek, de nekünk idegenek és sablonosok. Népünknél még sok helyen lehet találni egészen eredeti és magyar jellegű munkákat, de ha előkerestetjük egy-egy öreg asszony ládájából a legrégibb mintákat, azoknak finomabb anyaga és tökéletesebb kiviteléből meggyőződhetünk, hogy azok valaha az úri osztály használatára és izlése szerint készültek.

Ha a művelt, de szegény sorsú nők részt vennének nemcsak a tanításban, de a munkában is, jobb felfogásuk finomabb technikája által igazán magas szinvonalra emelhetnék a háziipart.

A Klotild-egylethez ezerével érkeznek a házimunkák ismeretlen készítőktől s épen mivel ismeretlenek, nem kaphatnak irányitást, mit és hogyan dolgozzanak. Aztán ha a Klotild egyesület szűk helyiségében nem képes elárusitani az ezerféle izlésű és modorú, többnyire német sablon után hanyagul készült, legtöbbször épen nem keresett áruczikket, a készítők elvesztik munkakedvöket, kétségbe esnek megélhetésök miatt.

Az elszegényedett művelt magyar nők ezerei tekintenek a magyar háziipar-egyesületre, vegye őket figyelembe, nyujtson segítő kezet nekik, kiknek sorsa nehezebb, nyomorúsága nagyobb, mint a nép asszonyaié! Azok dolgozhatnak a mezőn, vagy szolgálatban, mig az intelligens nők gyengébb szervezete nem engedi meg azt, ők egészen a háziipar művelésére vannak utalva s képesek is lennének azt hatalmasan felvirágoztatni.

Horváth Janka.

AZ ARADI KOSSUTH-SZOBOR KIVITELRE ELFOGADOTT TERVE MARGÓ EDÉTŐL ÉS PONGRÁCZ SZIGFRIDTŐL.

virágokat, a mikor hivatalából hazajött és föl és alá sétált a folyosón, néha-néha egy-egy borús pillantást vetve a tőlünk elzárt kertecskére. Ennél a pillantásnál csak az volt borúsabb, a melyet ránk, gyermekeire vetett. Olyankor az édes anyánk odasompolygott hozzá, átölelte és lágy szóval vigasztalta:

— Ugyan, ne busuld magad agyon. Hiszen lassan-lassan majd kifizetünk mindent . . .

Én persze akkor nem értettem édes anyám szavait, nem értettem a tömérdek adósságok terhe alatt görnyedező kishivatalnok nyomorúságát. De az anyám vigasztalása nem vált be; sőt édes apám mindig szófukarabb és sötétebb arczú emberré változott; egy nap pedig egész kétségbeesve jött hivatalából haza. Bennünket kiküldtek a szobából, és mi szepegve figyeltük, miről beszélhetnek odabenn? Mikor bekéredzkedtünk, apám mereven nézett maga elé, anyám pedig csöndesen sirdogálva készitette nekünk a vacsorát, a mihez szüleink egy újjal se nyúltak, de mi tagadás, mi farkasétvágygyal falatoztunk. S nehány nap múlva édes anyám azt ujságolta nekünk:

— Gyerekek, elköltözünk innen. Nagy, nagy kertbe, ligetek, erdők közé. Ott akár egész nap kóborolhattok a hegyek között.

Egész nap szabadon kóborolni a virágos, dalos erdőben, a hol az aranyásó törpék laknak! Ujongó szivvel hallottuk az üveges börtönből való megváltás hirét. Csak azt nem értettük, mért szivárog édes anyánk pilláin a könny, mikor ezt a nagyszerű ujságot mondja?

II.

A vonat valóban a meseország bűbájos tündérkertjének közepette állott meg velünk. Óriás, fenyvesborította hegyek közepette úgy mosolygott az ékes, szines völgy, mint mikor a nagyanyó egy csomó tarka virágot vesz a kötényébe. A virágágyak mintha eleven, ezerszinű drágakövekkel volnának telehintve. S az illatos virulás közepette czifra tornyos épület emelkedett, széles verandáján vendégseregnek húzta a czigány. Csak az volt a furcsa, hogy a nevető virágok közt, a lomblugasos utak árnyában, itt is szomorú, sápadt alakok vonszolták nehezen a beteg tagjaikat. Istenem! Hát mindenütt van szomorúság a világon?

— Ez a fenyőligeti fürdő! — mondotta édes anyánk. — Gábor bácsi a gazdája, a ki most szállást ád nekünk. Viseljétek magatokat illedelmesen, alázatosan és szólítsátok őt mindig kedves Gábor bácsinak, mert ő nagy jót tesz most velünk . . .

Azzal megindultunk a fürdőépület felé és én hallottam, a mint az apám menet közben odasúgott az anyámnak.

— Ne vedd rosz néven, — súgta vissza békítően anyám. — Most van a szezon közepe; sok dolog van a vendégekkel . . .

Egész kis családunk beállított egy füstfelhős, szürke irodába, a hol számokkal teleirt könyvek előtt ült egy köpczös, pohos, szúrós szemű uraság.

— Megérkeztünk, Gábor, — sietett hozzá anyám. — Még egyszer köszönjük a jóságodat.

— Jó, jó, — felelt a nagybácsi és előbb még meggondolta, hogy felálljon-e a számadásai mellől. — Hát Isten hozott benneteket. Majd a Gáspár megmutatja a lakástokat. Most bocsássatok meg, ki kell irnom a heti számlákat.

Mi, édes anyánk utasításához képest, kezet akartunk csókolni a bácsinak, akármilyen riasztó is volt a mogorvasága. De ő nem engedte; olyan elhessegető mozdulatokat tett, mint mikor az ember bosszúsan kergeti el a tolakodó legyeket . . .

III.

A mező, az erdő valóban gyönyörű volt és korlátlanúl a mienk volt! De csodálatos, azért mi mégis visszavágytunk ebből a bűvös-bájos paradicsomkertből a mi szűk, fojtott levegőjű, esőtől összecsapzott üvegű folyosóinkra. Mert ott békésen eljátszogattunk a magunkszőrű szegény szomszédok gyerekeivel, míg itt a dúsgazdag Gábor bácsi gyerekei ugyancsak megkeserítették az életünket. Valósággal megmérgezték számunkra a mező illatát, a tó vizét, a madarak énekét, a fenyvesek levegőjét. Nem rokonaiknak, nem játszópajtásoknak tekintettek bennünket, hanem kis cselédeiknek, a kik az ő kényük-kedvüknek menthetetlenül ki vannak szolgáltatva. Hányszor ökölbe szorult a kezem, a mikor a neveletlen, rakonczátlan kamaszok szelid, légynek se vétő hugocskám haját czibálták! Édes anyám, ha látta, mindig félve csitított bennünket:

— Nono! Csak ne sírjatok! Hiszen a Gábris meg a Misi jó fiuk. Csak tréfálnak. Nehogy panaszkodni merjetek Gábor bácsinak! És az apátoknak se szabad megmondani semmit . . .

És keserű, mély sóhajtás szakadt föl az édes anyánk melléből, és mi engedelmeskedtünk és türtünk mindent. De egy délután betelt a mérték. A kis hugom felült a hintára és vigan röpdösött a levegőben, a mikor ott termett a legnagyobbik *jó fiu*, a Gábris, ráripakodott durván:

— Hogy mertél fölülni a mi hintákra, te kis semmirekellő?

Azzal letaszította a megrémült kis lányt, úgy, hogy az a kövecseken véresre sebezte az arczát. Én nem tudtam tovább türtőztetni a dühömet. Hiszen eleget türtem én is a kamasztól, — pedig sokkal gyengébb volt nálam. Rárontottam, a földre tepertem és ütésre emeltem a kezemet, — a mikor éles sikoltás, vad goromba kiáltozás hangzott föl körülöttem.

— Imre, az istenért! — sikoltott édes anyám és leránt ott a kamaszról, a ki igy megmenekült attól, hogy szegény vérző hugocskámért boszút álljak rajta.

Ott állott dühtől szederjes, gutaütéses arczczal Gábor bácsi is. És ott állott sápadtan reszketve az apám is, mint egy félénk árnyék. Az apám, a ki elvesztette hivatalát, a ki most családostul a sógora kegyelemkenyerét ette s egy kis irka-firkát biztak rá néha, hogy legalább valamivel megszolgálja a keserves betevő falatot . . .

— Hát ez a köszönet? — rikácsolta Gábor bácsi toporzékolva. — Ilyesmit kell eltürni az én fiamnak, a te neveletlen kölyködtől? Már sokat panaszkodtak a gyerekeim, de hallgattam. Hanem most már elég! Vagy emberségre tanitod a ficzkót, vagy . . .

Apám egy lépést tett a dühüngő ember felé. Valami lázadó, merész szót akart az arczába vágni. De tekintete anyám esdő, rimánkodó tekintetével találkozott . . . Akkor elkeseredve megragadott engem. Behurczolt a szobájába. És Gábor bácsi elégedetten hallhatta, hogy jajgattam én, a bünös, — a megérdemelt fenyíték alatt . . .

IV.

Ott feküdtem sajgó, kékfoltos testtel az ágyamban. Kis testvéreim már álomba sirták magukat. Én nem tudtam aludni. Az ütéseknél sokkal jobban fájt a fellázító igazságtalanság, a melynek martirja voltam. És az a terv kóválygott a fejemben, hogy virradatkor nekivágok az erdőnek, a világnak, leszek csigaáruló gyerek, a minők a fürdőben szaladgálnak, de nem eszem tovább a Gábor bácsi kegyelemkenyerét. Vagy nem is várom be a hajnalt, hanem kilopódzom még az éjjel, a holdas, fényes éjszakába . . . Szüleim azt hiszik, hogy alszom. És a halvány lámpavilág mellett beszélgettek. Édes apámból tört ki a keserűség:

— Eszter, én nem állom ezt az életet tovább. . . Nem birom magam se és nem tudom nézni a ti nyomoruságtokat sem. Ezt a Kálváriát igazán nem érdemlem meg. Igaz, hogy bünös vagyok. Hanyag voltam. Nem végeztem lelkiismeretesen az ellenőrzést. De hát megfordulhatott-e a fejemben még álmomban is a gondolat, hogy a főpénztáros, az a tekintélyes, tisztelt, becsült, ünnepelt úr közönséges gazember? Ő börtönbe került, én meg talán a börtönnél is roszabb nyomoruságba. Te tudod, mennyit futkároztam, irkáltam, hogy új hivatalt kapjak valahol. Még egy kis napidíjnokságot se tudtam keríteni sehol. S azelőtt is egyre küzködtünk az adósságainkkal, mikor aztán megszünt minden kereset, összecsapott fejünk fölött az ár. Mikor az utczára dobtak volna már benünket, megkönyörült rajtunk Gábor, a testvéred. Hálával, forró hálával tartozom neki, — de azért nem tudom már tovább szivni itt a levegőt. Hiszen minden lélekzetvételnél is eszembe juttaja, hogy itt az ő kegyelméből szivom az istenadta jó levegőt! Azt hiszed, nem a lelkem akart kiszakadni, mikor ma meg kellett vernem a szegény kis fiamat, — csakhogy mindnyájunkat, mindnyájotokat ki ne dobjon a haragos, igazságtalan ember? Mintha tüzes ostorral vágtak volna végig a szivemen . . . Nem, nem, most már elég volt. Ha az Isten nem ád nekem módot arra, hogy családomat eltarthassam: megszabadítom családomat a fölösleges tehertől. Gábor bácsi bizonyosan jobb szivvel lesz hozzátok, — hiszen kevesebb lesz egy kenyérevővel, egy mások irgalmára szorult koldussal, ha én már nem leszek . . .

Azzal fölállott, kisértetiesen halvány arczczal. Az én torkomat összeszorította a sirás: de egy hang ura nem tudtam lenni. Édes anyám ajkáról lebbent el a rémület sikoltása s rémülten vetette magát oda férje mellére:

— Ember! Az ég szerelmére! Mit akarsz tenni? Ne ess kétségbe! Hiszen majd meg fog segíteni az Isten . . .

És addig csillapította, addig vigasztalta, addig babusgatta az elkeseredett embert, a mig az látszólag ujra megadta magát a sorsának és engedelmesen lefeküdt és megigérte, hogy aludni fog csöndesen, jó reménységgel, a jó Istenbe vetett hittel telve . . .

V.

Én félkönyökömre emelkedtem fekvő helyemen. Figyeltem a sötét sarokból apámat, mert tudtam, hogy nem alszik. Egyszer csak lassan, óvatosan föl is kelt. Körülnézett alvó családján, látszott, hogy meg akar bennünket csókolni, de félt, hogy felébredünk, csak a szemével vett tőlünk bucsut a beszivárgó holdfénytől gyéren

AZ ORSZÁGOS GYERMEKMENHELY ÚJ ÉPÜLETE BUDAPESTEN, AZ ÜLLŐI-ÚTON.

MARGÓ, POPPER — SCHEER ÉS FISCHER PÁLYAMŰVE.

— Ezzel óhajtom megsegíteni a háztartásban

hassa, ahhoz az kell, hogy vére legyen. Hogy pedig vére legyen, ahhoz az szükséges, hogy mindig legyen egy kis pecsenyéje és egy pohár jó bora s azért aztán mégis csak lehetővé kellett tennem, hogy az a famozus Akli nevű falu donációképen . . .

— Oh, felséges uram, — mondá meghatva Akli és az ő szeméből is kiszivárgott egy csöpp könny, — ez már túlságos, ez már sok, hiszen én a falut csak azért óhajtottam, hogy az Ilona az enyém legyen.

— Akkor épen meg vagyunk fordítva, carissime, mert én meg azért adom a falut, — szólt a császár, — mivel ő az öné, respektive az ő hozománya gyanánt adom. (S ezzel elkezdte olvasni a kezében levő dinatiós levél szövegéből: Ad Dominam de Nicolaus Akli de eadem.) No, csak semmi szó és hálálkodás. Ön úgy se kap most semmit. Azaz, hogy egy tanácsot mégis kap. Ne irjon többé verseket. És még egyet. Ne felejtse itt az okmányait, mert meg találom bánni a dolgot.

Akli átvette a leveleket, de egy szót se birt mondani a nagy lelki felindúlásban.

József nádor czéltáblája a nádorsága 50 éves jubileumakor tartott díszlövészetről a budapesti polgári lövész-egyesületben.

A császár felhasználta ezt a pillanatot, elmenekült a térdreborulása és a kézcsókja elől s elsuhanván a meglepett menyasszony mellett, megcsípte kedélyesen az állacskáját:

— Nos, nem félünk kicsike, mi? . . . Hát csak szeresse ezt a gonosz embert és ha rosz talál lenni, ne felejtse, hogy az öreg császár itt lakik a Burgban. Pá, kedvesem. Most már menjenek! Sok szerencsét.

hokio tiszt kiáltá a jelszót, «Uljen Karagyorgyevics», a néhány száz főre emelkedett tömeg utána kiáltotta, «Zsivio Karagyorgyevics». A katonaság 9 órakor d. e. elvonúlt; senki a városban a kiáltást önként nem ismételte. A királyválasztás is úgy történt, mintha valami közönséges törvényhozási akczióról volna szó. A konak fogadó-termében lefolyt választás nem izgatta a kedélyeket. A folyosókon a képviselők és szenátorok összeverődtek, közönbös dolgokról beszéltek. A választás pár pillanat műve volt, Zsivio Karagyorgyevics, megvan a király! Zsivkovics igazságügyi miniszter kirohant a konak terraszára, mely alatt két század gyalogság és mögötte vagy 500 ember foglalt helyet. A polgárságból alig láttam ott valakit. *Dél lévén, mindenki hazament ebédelni.* Hisz csak királyt és dinasztiát választ a nemzetgyűlés! Jön aztán a rendőrség *parancsa:* háromnapi istentisztelet, a házak fellobogózandók! Nem mintha a szerbeknek nem kellene Karagyorgyevics, hanem a lelkesedést itt meg kell parancsolni.

Belgrád népét, azt hinné az ember, most az új király bevonulása izgatja. Erről egyelőre szó sincs. Ez a kérdés mostanában csak a riportereket bántja, kik Európa valamennyi sarkából idesereglettek.

A konak volt az az egyedüli hely, a hová a belgrádi közönség első nap tódúlt. A borzasztó érzik magukat a sikerről.

Belgrád városa se nem keleti, se nem nyugati, hanem — Balkán. Fekvése igen festői, de utczái még nagyrészt rendezetlenek, Sándor király alatt Belgrád sokat emelkedett és szépült. Legszebb része a Kalimegdán- és a Milos-utcza közötti városrész. Vizvezetéke van ugyan, de csatornázása még nincs.

Az új korszaktól sok mindent várnak a szerbek — mint Zsivkovics miniszter mondotta: a jóllét, boldogság és hatalom korát! *X.*

A BUDAPESTI POLGÁRI LÖVÉSZ-EGYESÜLET ÜNNEPE.

Emlékezetes díszlövészetet rendezett junius 7-től junius 14-éig a budapesti polgári lövész-egyesület a hetvenedik életévet most betöltött József főherczeg tiszteletére, ki atyja, a nádor halála óta örökös főlövészmestere a lövöldének.

A budai polgári lövöldét még 1696-ban a törökök gyakori betörései ellen való védekezés czéljából állították fel. Mint akkortájban minden nagyobb város, ú. m. Pozsony, Székesfehérvár, stb., Buda polgárai is alakítottak egy katonailag szervezett polgárőrcsapatot, melynek épülete az akkori német világban «Das Schiesshaus» elnevezéssel a budai Sáncz- és Száraz-utcza közti telken, a mostani Szegény-

Margó Ede

Uj síremlékek a kerepesi úti temetőben. Vas. Ujs 1902. 732.

735. (Kerpel)

*

Bartay Edének, a szintén nemrég elhunyt zenésznek, a Nemzeti Zenede egykori igazgatójának is emléket emeltek tisztelői a kerepesi-úti temetőben, melyet okt. 31-én lepleztek le. A síremlek egy oszlopot ábrázol, melynek tetején Bartay mellszobra áll. A leleplezési ünnepélyen különböző dalos-egyesületek énekeltek s Rózsavölgyi alpolgármester méltatta mint a Nemzeti Zenede képviselője Bartay érdemeit.

Még egy művészkéz által faragott síremléket lepleztek le a napokban: egy fiatal leánynak,

45. SZÁM. 1902. 49. ÉVFOLYAM.

Polónyi Géza volt országgyűlési képviselő leányának, Ilonának emlékét, melyet *Margó* Ede szobrászművész készített.

Margó Ede

Scheer Izidor

Margó Ede tervezetén, melyhez a talpazatot *Scheer* Izidor készítette, gondolatokba mélyedve egy padon ül Vörösmarty. Alatta tégla-alakú építményen mindinkább kiemelkedő domborműben a Szózatot éneklő csoportok a magyar nemzetet ábrázolják. Lenn a költő előtt a «Vén czigány»; a talapzat hátsó falán «Szép Ilonka.»

A Vörösmarty-szobor pályatervei.

Vas. Ujs. 1902.

658. l. 659. l.

(Keppel)

Margó Endre

Nógrád Megyei Hírlap 1998. VI. 13-14

140 évvel ezelőtt, 1858. június 13-án született Szatymazon *Dankó István* (Dankó Pista), a híres cigányprímás, nótaszerző. Műveiből több színmű zenéjét állították össze. Idézzük néhány ma is népszerű dalát: Gyönge violának..., Szőke kislány csitt... Darumadár, Eltörött a hegedűm. Külföldön is járt, Oroszországban a cár koronázásakor muzsikált. Emlékét Szegeden – ahol fiatal korában cigányprímás volt – Margó Endre szobra őrzi (képünk).

1730. SZALONBUTORKÉSZLET, aran
szék, két szék és egy kerek asztal
zwei Armstühle, zwei Stühle, ein r

1731. KANAPÉ ÉS 3 SZÉK, cseresznyé

2. KANAPÉ ÉS KÉT KAROSSZÉK
aranybrokát kárpitozással. Louis

ANAPÉ, HÁROM KAROSSZÉ
ámmal, brokát kárpitozással.
tühle, ein Tisch, Nussholz r
Ungarisch, modern.

1734. N ANAPÉ, ÖT KAROSS
tésse bársony kárpitozássa
Kanap f Armstühle, ein
Kozma. sch, modern.

1378. KIS FIÚ, öntött bronzszobrocska. Bronze. Sign. Marco. Ungarisch, XIX. sz. — Kleiner Knabe, zoid patinával, kerek fekete talalapzaton. Jelezve: Marco. Magyar, XIX. Jh.

Ernst Múzeum aukciói

XXX

llámos előrésszel. — Kommode, die Stirnseite geschweift.

feltéttel, alsórésze háromfiókos, felsőrésze kétszárnyu, három akással. Magyar, XVIII. sz. — Kommode, mit verglastem sia. Ungarisch, XVIII. Jh.

os előlappal, középen széles lizénával, diófa, szalagos be- Kommode, mit drei Schubladen, Nussholz, mit Bandintarsia.

diófa, szalagos berakással, faragott és aranyozott részletekkel. III. sz. — Speiseschrank, mit Bandintarsia, im oberen Teil Illusztr. XXXII. tábl.

különféle faberakással, rokokó diszitéssel; alsórésze három s pásztorleány. Osztrák, XVIII. sz. — Tabernakelschrank rt. Österreich, XVIII. Jh. Illusztr. XXXI. tábl.

al, vésett dülényes és félkörives diszitéssel. Spanyol XVI. sz. I. Jh.

ófa, felnyitható irólappal. Louis XVI. stilus. — Niedriger

diófa, berakott disszel. Jelenetek Napoleon életéből. , intarsiert. XIX. Jh.

négy karosszék, négy szék, egy asztal, korlát és egy eme- , aranyozott részletekkel. Rokokóstilus. — Salongarnitur,

1

2

3

4

5

6

1. Küldöttségek az ünnepélyen. — 2. Gróf Apponyi Albert beszédet mond a szobor előtt. — 3. A kormány, főrendiház és képviselőház küldöttei a menetben. — 4. A leleplezési ünnepély a debreczeni nagytemplom előtt. — 5. Ünneplő közönség a szobor előtt. — 6. A hölgyek tribünje.

A DEBRECZENI KOSSUTH-SZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE. — Jelfy Gyula felvételei.

sem. Jól ismerte az eddigi körét és akarva vállalta a *mást* ezentúl; hitte, hogy feljebb-szabadul, valahová, a hol sok a zagyvaság, szintén és néha penetráns izléstelenség, parvenü hangosság is; jól van! De a levegő könnyebb, az életmód fesztelenebb, szabadabb, az előítélet kevesebb vagy újabbfajta legalább, — *mostani*-értelmű, nem ötszáz esztendővel ezelőtti. «Mindenesetre új út, új próba!» gondolta az eltünődés e stációján.

És kedvvel, élénkülten gondolta, tervezte, tűzgélte az újfajta ruháit; igen, ezekben is *hatnia* kell, — még inkább talán! Gyalog kell járnia bennük, közvetlenül és hosszasabban érintkezni, tán együtt is dolgozni olyan emberekkel... a kik közt tán lesz mégis olyan... a kire tán ad egy babot. Szolid és kifogástalan gunyái legyenek, — mások, kevésbbé kitanulható és elunható fortélyuak, mint a villanyfényre egy termen átlebegésre, tizperczes, tüneményszerű jelenlétre, passziv képhatásra számított, lenge és szimetriás bájú holmik, a miken telente, ha jól ment a soruk, sokszor elkáprázta tta a nőket és meghódította a férfiakat. Ám a históriai nőruha-szisztéma, lám, milyen lehetetlen mindjárt, ha arra kell gondolni, hogy sietö léptektől lábhoz-verődik a szövet, sokszori felvevésnél gyürődnek, eltolódnak a raffinált redők, minden titkos intenczió kiábrándítón kiderül, mint mikor kulisszák mögé, zsinórpadlásra látni napos, délelőtti világításban. A franczia ruha akadályozó, ökonomiátlan; ezt még el lehetne viselni; de hogy izléstelen!... Némely férfiember komolyan hiszi és vallja, hogy nincs is érzéke a női megjelenés külsőségei iránt; de rendesen kiderül, hogy tévednek. Milyen naivak, mikor előnyt adnak a másik felett egy jobban öltözöttnek s azt mondják: az egyéniségében van valami intelligens, graczióz us, meg efféle. Lám, Vajda Róbert például az őszinték közül való; kissé loppal, de tetőtől talpig és milyen intenziven, művélvezőn nézegette őt végig akkor este!...

A verandán volt a varrógép egy nagy japánernyő tarka sátora alatt. Hucul Máris a közelben ült egy kertiszéken és a zsinórdíszt varrta ki mustra szerint. Szikár, barna ujjait görcsösen feszitette neki a tűnek, a sujtásnak és nagy szünetekkel, majd folyamatosan, szinte önmagának morfondirozott. A tépelődő, magukat s az életüket folyton kontroleáló, bölcs hisztérikák közé tartozott; Éva rá-ráfigyelt néha.

— Nem bánom én egy cseppet se, hogy Budára megyünk lakni elsején, oszt itt marad ez a vasesztergályos; én mán úgyis kilöktem vóna, mer' mán többször is kilöktem; mióta csak jár hozzám, mindig lököm. Mer' tudtam, hogy antulinkább gyön! De csak az életemet eszem vele; mer' olyan, hogy nem lehet rajta elmenni. Ölel, csókol? 'Sz arra én mindég kapok különbet is nála; nekem az kéne, hogy tudjam, hogy szivibül szeret, hogy lássam: ni, így lehet énnekem szeretni! Nem, hogy épen elvegyen, az éngem nem boldogít, könnyebben is élek így. De szeressen! Csak ölelgetni, ha épen rágyön, — azt még jobban tud holmi úriféle, oszt' a' legalább nem dicsekszik el vele, hogy cseléddel van dóga, meg nem is ösmerős olyannal, a kivel én; de az ilyen gyári midjárt kibeszéli a többinek, pedig valamikor eczczer mégis férjhez kék menni valamékhez. Vagy teszem, tavaly is, mikor innét elvitt a fene, oszt benn szolgáltam négy hónapig az ügyvédnél, Ötvösutcza és Szondy-utcza sarok; — az a kövér, a kit mondtam egyszer, hogy üzletje van a Király-utczába, — kihozott az nekem a boltjából bőr-ridikült, fehérbatisz-napernyőt, két skatulya szappant, ibolyaparfint; — ez a nyavalyás nem fizetett még egy pohár szódavizet se, csak a szája jár. Oszt közbe három hétig erre se néz; akkor szakitok levélileg, — akkor megint eszi a fene, itt ülne mindennap. Jobb is, ha vége, a míg még szépen vagyok!

— Tán még jobb vóna hallod, ha egy gyereked születne; attul megnyugodnál. Látszik, a hogy bolondulsz a gyerekekért!

— Az igaz, — csakhogy nekem majdhogynem mindegy, ki szülte; én kiskorom óta más gyerekit dajkáltam. Urakét. A hogy a mi Petyunkra meg Palyára nézek, most is sokszor elgondolom: ezeket legalább van mire szülték, ezekből úr lesz, tanult ember, szabadfejű, akárkinél külömb, mer' van, a ki iskoláztassa; ha beteg, doktorozza; ha bántják, pártját fogja, — a többi urak, a felekezete! Az alsóbbrendű még egymást is elhagyja; én is, lám, a magamfajtáját ott Aranyoskúton. Már idehúzok, már utálom a Bányászvéget, a putrit. A kit én szülnék, mire nevelném, — még jó, ha a koraikoporsóra nevelném; mer' ugy-e, a síri féregnek is kell hogy legyen ennivalója, ha már él! De az Isten előtt — csak így mondom, — mindegy az, ki-gyerekire adom én ki magambul azt a gyerekszeretést, a ki bennem van, — az élő-világnak meg jobb, ha nem az én testiszülöttem valami részegestül, mikor az apám is görvélyes; egy öcsémnek süly vót az egész testin, tizéves korába halt el, a mikor már, mégis, pénzbe is vót, — ha egyéb nem, a mit megevett addig.

— A fonáján varrd el a szálat és ne a fogaddal vágd el; itt az olló! — Hát ez mind szép, te Máris; de azért ha nem ügyelsz magadra és még így pártolod is magad az Isten előtt, — tebelőled még nagyon rosszféle válik, olyan, a kibe emberség sincs, fiam! Hogy adhattad össze magad azzal a boltossal, te; hát mi van hozzád mégis közelebb, mint a tested? A teremtésedet!

— Ó, hát ne tessék olyat gondolni rullam, hogy én tán csak azér a rossz ridikülér', napernyőér', szappanér'! Csak hát én akkor maradtam el az elsőtül, attul a kocsistul, a kit szerettem, oszt még úgy rossz vót nekem, hát vadultam, jártam a bolondját. A lányságomat, gondoltam, úgyis elvitte a szél; addig éljem világom, míg egy kis istenképire-teremtett formám van, míg fiatal vagyok. De hamar abbahagytam én, magam is láttam, hogy nem nekemvaló; tetszik tudni, milyen magánosan éltem majd félesztendeig. E télen is — inkább csak úgy szivességből tettem valamit. («Hozzámvaló hűségből másztál az emeletre!» mosolyogta magában Éva.) De ez az esztergályos el tudna bánni velem, ha akarna. Úgy szól hozzám, ha szól, a hogy épen énhozzám kell. Csakhogy közbe másra is néz, mással is látják; mit ér az? «Te vagy az igazi!» aszondja nekem. Mindegyiknek mondhatja. Nekem az kell, hogy szeressen éngem bizalmasan, senkise tiltja tüllem, hát vállaljon éngem más előtt is, a világ előtt; ne csak ha ketten vagyunk a konyhába. Most legalább, — ha Budára megyünk, — lesz annyi nekem az egészbül, hogy én hagytam el, nem ő éngem; mer' azér a szégyellés a legrosszabb az ilyen dologba', — mer' a szivfájás magába, az néha még jól is esik!

— Na jól van, fiam, de ha mégis meg találod gondolni, hogy itt maradsz érte; nekem, annyit mondok, idejében szóljál, hogy gondoskodjam másikról.

— Ó, hogy tetszik olyat gondolni! Ha én mondom!...

A póstás csengetett kinn; két levél jött, ösmeretlen irású mind a kettő.

Az egyik finom, szürke vászonpapir, a borítékon nyomtatva a czím s név: Liebemann Lenke. Négy oldal. Kissé tört és nem folyamatos stilusban el van mondva benne, mennyire el van ragadtatva a levél irója a himzéstervektől, mennyire köszöni édesanyja nevében is a kitüntetést, hogy «önagysága» először őket ajándékozza meg csodálatos tehetsége termékeivel, hogy szerencsések lennének, ha direkt, — Major Hugo művész úr közvetítése nélkül, — érintkezésbe léphetnének vele. A levél végén egy kis nekibátorodás; kérdi, hogy találhatna módot erre, megengedné-e, hogy ő meglátogassa otthonában. Úgy szeretné tanácsát kérni díszitési dolgokban most, hogy házacskájuk épül és külön szobákat kap; és egyébként is oly őszinte csodálattal van iránta, stb. Némi szmokkság, egy kis hiúskodás és sok őszinte kedvesség volt e levélkében; rokonszenves volt.

A másik... oh, nem is vette észre, hogy az Iparrajz-múzeum exlibris-czímkéje van a borítékon! Gyorsan feltépte. Vajda irt csakugyan; röviden és nagyon szertartásos formában, túlzott tisztelettel. Értesítette, hogy az eddigi rajzaiból egy kis gyüjteményt hoz a májusi füzet; hogy ő lesz bátor néhány sort irni elébük.

(Folytatása következik.)

VALLOMÁS AZ ÉLETNEK.

Mikor forrólázas szemekkel
Kutattam a mélységeket,
Karcsú hidak szélén merengve,
Én tégedet kerestelek!

Mikor öreg könyvekbe bújtam
A beteg gyertyaláng alatt,
Kábultan és félig vakultan,
Én tégedet akartalak.

Mikor a falnak dőlve némán
Mákonyt kerestem és halált
S nem láttam sorsom semmi czélját,
Lelkem a te szavadra várt!

Minden álomban és halálban
És gyűlöletben, végtelen,
Örök vágy fájó mámorával
Szeretlek, hűtlen életem!

Juhász Gyula.

AZ ÉLET ORSZÁGÚTJÁN.

I.

Míg a gyalogútját jártam
Üde reggel, vidám kedvvel —
Az élettől sokat vártam,
Utam mentén kis virágok
Nyiladoztak, illatoztak —
Ügyet sem vetettem rájok.

Kristályvizes hűs ligetbe
Zengő dalok hivogattak —
Tovább mentem nagysietve.
Nem néztem tövisre, kőre,
Félrelöktem s vigan mentem
Fütyörészve — csak előre!

Csak felfelé néztem egyre:
Messzeségben, bűvös fényben
Feltündérlő Aranyhegyre...
Ott laknak az álmok, vágyak.
A boldogság, a dicsőség
Csodafái rám ott várnak!

— Ne hívjatok, kis virágok,
Ne csalogass dalos liget.
Nálatok én meg nem állok!
Nem állhatok meg odáig.
El kell érnem méltó bérem.
Az Aranyhegy csodafáit!

II.

... Napom delelőre hágott.
S imhol magam azon kapom:
Sivár országúton járok...
Szem a míg lát — nincs itt virág.
Nincsen zengő, árnyas liget —
Rekkenő hő... poros világ...

S a sok apró kis gyalogút
Üde rétről, hűs ligetből
Mégis balgán mind ide fut.
Ballagnak itt bús vándorok.
Valamennyi kopott, fáradt,
Mind sohajtoz, mind tántorog...

S megyek én is a sereggel
Ohajtozó, sohajtozó
Tántorodó emberekkel.
Már lábom is tántorodik. —
... S a Csodafák Aranyhegye
Egyre jobban — távolodik...

Lampérth Géza.

Matteine FÉREGMENTESITŐ IPARVÁLLALAT Telefon 161—38. Hat óra alatt végleg kiirtja a poloskát egy évi jótállással. Matteine vállalat Király-utca 16.

SZARKA JÁNOS MŰBUTOR-ASZTALOS BUDAPEST, II., MARGIT-KÖRUT 7. TELEFON 113—28. ■ TELEFON 113—28. Készit és állandóan nagy raktárt tart ebédlő-, hálószoba- és iroda-berendezésben. :: EBÉDLŐ-ASZTALOKBAN SPECIALISTA. :: Ajánlja 4—6 táblás önmüködő asztalait. Szolid pontos kiszolgálás!

Lendvaujfalu és Pince községek érintésével a Dunántuli h. é. vasutak Alsólendva állomásáig vezetendő szab nyomt. gőzüzemü h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedély érvényét egy év tartamára megujitotta.

A komarom—ersekujvári vasut épitési munkálatai serényen haladnak. A dunai vasuti hid harmadik ive a napokban készült el és a Vágdunán épülő hid is közel van a befejezéshez. A vasut az őszre teljesen elkészül.

A duna—ipolyvolgyi h. é. vasut. A vác—diósjenő—drégelypalánkai fővonalának és diósjenő—romhányi szárnyvonalának műtanrendőri bejárását julius 10 ére halasztották el.

A borzsavölgyi gazdasági vasut beregszász—dolhai, dolha—kovácsréti és a nagyszőllős—komlókitérői vasutvonalai és tartozékaik műszaki felülvizsgálatát Korányi Kálmán műszaki tanácsos vezetése alatt julius 7-én kezdik meg. Összejövetel Beregszász átrakodó állomás felvételi épületében.

Iparvasut epités. A Strickler és Bois de Chesne cerniki cég által cerniki fürésztelepétől Sagovinán át a Rikanica és Snazkova patakok völgyében tervezett gőzüzemü, keskenyvágányu iparvasut közigazgatási bejárását a kereskedelemügyi minister rendelete alapján julius 13-án a cerniki uradalom irodájában Cerniken kezdik meg. A bizottság vezetője Ehrenhöfer Aladár ministeri tanácsos lesz.

A zabok—krapina-teplic—stubicai h. é. vasut épitési, üzletberendezési és egyéb engedélyezési feltételeinek tárgyalására, illetve javaslatba hozatalára a kereskedelemügyi ministeriumban augusztus 3-án értekezletet fognak tartani.

Vizépitészet és szabályozás.

Patakszabályozás. A brassó—csikszereda—maroshévizi áll. közut 77—78 km. szakaszán a Regepatak szabályozásánál teljesitendő munkálatokkal a kereskedelemügyi minister a csikszeredai államépitészeti hivatalban március 15-én tartott árlejtés alapján Tonnád József és ifj. Czupor András torockói vállalkozókat bizta meg 12,383 k 23 fillérért.

A Lonja folyó 582—706 szelvénye között Eisner Emil zágrábi cég vállalatában épülő uj védtöltés munkálatánál 300 kordés és kubikos kaphat tartós munkát Kutina (Horvátország) vasutállomás közelében. Jelentkezni lehet a munka szinhelyén Singer Lajos mérnöknél.

A Pece-patak szabályozására Nagyvárad város tanácsa Incze Lajos és társa nagyváradi cég ajánlatát terjeszti jóváhagyás végett a közgyülés elé.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Magánpaloták és bérházak épitése. A Nemzeti Lovarda az Esterházy-utcában fekvő telkét felajánlotta a kormánynak a Magyar Nemzeti Muzeum céljaira A vallás- és közoktatásügyi minister azonban a muzeumot más helyen óhajtja felépittetni és ezért a lovarda elnöksége elhatározta, hogy a 10000 négyszögméter területet parcellázni fogja és azon magánpalotákat és bérházakat épittet.

Iskolák epitese. A főváros pénzügyi bizottsága e hó 5-iki ülésében a következő iskolák épitésére vonatkozó terveket fogadta el: a III. ker., Szentendrei-uti elemi iskola 455,000 k, az V. ker., Balaton-utcai polgári fiuiskola 355,000 k, az Erdőtelki elemi iskola 810,000 k, a VI. ker, Fürész-, Gömb-utcai polgári leányiskola 405,000 k, a VII. ker., Dembinszky—Hernád-utcai elemi leányiskola 398,000 k, a VII. ker., Hernád-utca—István-uti elemi fiuiskola 512,000 k, a VII. ker., Telep-utcai elemi iskola 458,000 k, a VIII. ker. felső kereskedelmi iskola 700,000 k, a VIII. ker., Práter-utcai elemi iskola 880,000 k, a IX. ker., Mester-utca—Tóth Kálmán-utcai elemi iskola 608,000 korona Ehez hozzáadva a mérnöki hivatal által épitendő öt iskola épitési költsége kerek összegben 8 millió koronára rug. A pénzügyi bizottság elfogadta a pénzügyi osztálynak azt az előterjesztését, hogy a főváros iskolai célokra vásárolja meg a következő telkeket: A IV. ker. Papnövelde- és Himző-utcák sarkán 1,002,870 koronáért, a VII. ker. Telep- és Fürész-utca sarkán 32,520 koronáért, a VIII. ker. Vas-utca 11. sz. telket 172,283 koronáért; a VIII. ker. Práter- és Szigony-utca sarkán lévő papnövelde-kert telkét 560,000 koronáért és a Kinizsi-utca 16. sz. telket 80,000 koronáért.

Népszállók és munkáslakások. A főváros pénzügyi bizottsága hozzájárult ahhoz, hogy a VI., Váci-uton 417 fülkéből és ágyból álló népszállót létesitsen a főváros 685.000 k költséggel. Az V. ker. Vág-utcában népotthon felállitását határozta el a bizottság, amely népotthon étkezőt, népkonyhát, gyermekotthont, foglalkoztató mühelyt, munkáslakásokat és felvilágositó irodát fog magában foglalni. Ennek költségei 500 000 koronát tesznek ki. Hozzájárult a bizottság ahhoz is, hogy a tervezett hét kislakáscsoportot kétféle rendszerben épitsék meg. Az egyik rendszer szerint épitenek 839 egy-, két- és háromszobás lakást 3—4 emeletes bérházakban 5,026.186 k, a másik szerint 444 egészen olcsó lakást földszintes házakban 1,100.000 k költséggel.

Szállodaépités. Két uj szálloda van épülőben; az egyik a Rákóczi-uton épül, a másik a Dunaparton. Ez utóbbi nagyszabásu s elsőrangu szállodának készül. A Magyar Folyam- és Tengerhajózási Társaság palotája helyén, amelyet a világhirü Ritz féle szállodaépitő társaság egy millió koronáért megvásárolt és most két és fél millió korona befektetéssel szállodát épittet. Az uj szállodában 145 rendkivül fényesen bebutorozott szoba lesz, mindegyik mellett fürdőszoba, továbbá egy nagyszabásu étterem, és néhány fejedelmi lakosztály. Az uj szálloda épitését az idén novemberben fogják megkezdeni s 1911. juniusára akarják befejezni.

Burkoló és csatornazó munka. A székesfőváros tanácsa árlejtést hirdetett a városligeti Széchenyi-sziget utainak és a Dalszinház-utca rendezésére, az I. ker. Tatár-utca és a VI. ker. Mór- és Tasi-utcák kövezésére, valamint a VII. ker. Gyarmat-utca egy részében tervezett csatorna épitésére. Az ajánlatokat a tan. II. ügyosztályban julius 23-án d. e. 11 óráig kell beadni.

Iskolák épitése. A főváros magánépitési albizottsága e hó 2 án Kun Gyula tanácsos elnöklésével rendkivüli ülést tartott Az albizottság 8 fővárosi iskola, egy közjótékonysági intézet és egy népszálló tervét vizsgálta felül. A tervekhez a bizottság csekély módositásokkal hozzájárult.

Kazánház kibővités. A máv. budapest-balparti üzletvezetősége julius 10-én déli 12 órakor árlejtést tart az Istvántelki főmühelyben épült kiskazánház kibővitésére. Ajánlat az összes munkára és egyes munkanemekre külön-külön is tehető.

Vasszerelvények szallitása. A tanács árlejtést hirdetett a folyó évben szükséges csatornázási és utépitési vasszerelvények szállitására. Az árlejtést a tan. II ügyosztályban julius 16-án d. e. 11 órakor fogják megtartani.

Szobrok a kereskedelmi bank uj palotáján. A kereskedelmi bank vezetősége a Ferenc József-tér és Fürdő-utca sarkán épitésének most befejezéséhez közeledő palotáját gazdag szobrászati diszitéssel láttatta el. Maga, az épületnek ornamentális művészi kiképzése Maróti Rintel Géza tervei szerint történt, mig a kupolát körülövező hatalmas allegorikus szoborcsoportokat Margó Ede és Pongrácz Szigfrid szobrász-művészek mintázták.

Postapalota epités A nyugati pályaudvaron létesitendő postapalota épitésénél a föld, kőmüves és elhelyező munkát, a kőfaragó, ács, bádogos, tetőfedő munkát valamint a vizvezetéki és csatornázási munkát 479390 k 40 fillérért Bäck Alajos, az asztalos munkát 21929 k 95 fillérért Madary Gábor, a linoleum munkát 5978 k-ért Elsinger M. J. és fiai, a tölgyfa padozati munkát 7350 k-ért az Egyesült parketgyárak r.t., a lakatos munkát 19.932 k ért Berényi és Lengyel, a vasmunkát 162.266 k 90 f-ért dr. Lipták és tsa, a mázoló munkát 5017 k 50 fillérért Drobnits György, a szobrász munkát 7672 k 34 fillérért Langer Ignác, a Luxfer üvegező és üveges munkát 32491 k-ért a Luxfer prismagyár, a felvonók berendezését 24800 k-ért Wertheim F. és tsa, a szobafestő munkát 4962 k 50 fillérért Kurbel József nyerte el.

A honvédmenház főépületében elhelyezett árnyékszékek átalakitását Balázs Farkas budapesti épitőmester nyerte el 8046 k 75 fillérért.

Az Orbánhegy szabályozása. A főváros tanácsa elhatározta, hogy az Orbánhegyet és környékét 3—4—600 négyszögöles területekre parcellázza, mig a hegy tetején az eddigi 1000 négyszögöles parcella marad meg. Akik tehát parcellázni szándékoznak, eziránti kérvényüket közvetlenül a tanácshoz nyujtsák be és a szerződés megkötése végett majd a tiszti ügyészséghez fognak meghivatni. A parcelláz ás elrendelése az orbánhegyi érdekeltség kérelmére történt. Készen van most már az Orbán-, Márton- és Istenhegy szabályozására vonatkozólag minden fórum által elfogadott terv, amely a III. ügyosztályban megtekinthető és arra esetleg megjegyzések is tehetők. Kapott ez a vidék vizvezetéket, járható utakat, felállitottak azok mentén lámpákat. — A közlekedés is tökéletesedett. Rendes villamosvasuti váróterem épült a Mozdony és Böszörményi-utakon, és az érdekeltség vezetője Török József, most egy

HENGL ANDOR OKLEVELES KŐMŰVES MESTER BUDAPEST, VI., BAJZA-UTCA 46. sz. Ajánlkozik mindennemü kisebb és nagyobb épitkezésre, homlokzat tatarozásra és átalakitásokra. Költségvetéssel készséggel szolgál.

GANGELMAYER FERENC Mechanikai és elektrotechnikai gépmühely Budapest, VIII., Üllői-ut 58. (Futó-u. sarok) :: :: PRENNER JÓZSEF mü- és épület-lakatos helyiségében. :: :: Támaszkodva 12 éves gyakorlatomra, melyet mint művezető, „Helios" villamossági r.-t., Blau és Lukács cégnél, továbbá Ganz és társa r.-t. Budapest, Siemens és Halske Wien, Deckert és Homolka Budapest, valamint az Általános villamossági r.-t.-nál legnagyobb megelégedésre töltöttem, ajánlom magam a következő munkák legpontosabb és legolcsóbb keresztülvitelére és pedig különösen mindenféle kapcsoló táblák készitése, elosztó táblák, villamos berendezések erő és világitásra, lift, dynamok javitása, elektromotorok, horogtekercsek, uj kolektorok, ivlámpák, kapcsolók, áramszámolók stb., stb. Azonkivül ajánlkozom minden képzelhető mechanikai munka elkészitésére. :: :: :: :: :: :: :: :: **Telefon-, távirda- és villámháritó-berendezések.**

GRÄTZER FÜLÖP Budapest, VI., Eötvös-utca 44. :: Csillárok és mindennemü rézáruk gyártása. ::
:: Hat. eng. villanyberendezési vállalata :: Telefon sz. 94—10. □ Telefon sz. 94—10. Nagy raktár csillárokból és világitó felszerelésekből.

Hirmann Ferenc fémárugyára
Budapest, VII., Csányi-utca 7—9.
Felszerelések gőz-, viz és légszeszvezetékhez, rézcsapok, réz, érc- és horganyöntvények, felirattáblák minden :: :: :: :: célra és méretben. :: :: :: ::

hegyközi villamos körforgalom létrehozása iránt fordult kérvénynyel a városi tanácshoz és a tanács a terv előkészitése végett a lépéseket meg is tette. Ezeken kivül sürgeti az érdekeltség nevében iskola és gyógyszertár felállitását, telefonhálózat létesitését.

Az uj gázgyárak. A gázkérdés megoldására meghivott szakértői bizottság beterjesztette a polgármesterhez a tárgyalásairól szóló jegyzőkönyvet. A szakértői bizottság főbb megállapodásai a következők:

1. A józsefvárosi és budai gázgyárakat, mint elavult szerkezetüeket, feltétlenül üzemen kivül kell helyezni és le kell bontani. Ezek helyett egyelőre egy évi 100,000.000 köbmétert termelő képességü kőszén-gázgyárnak első szakaszát kell megépiteni 50 millió köbm. termelőképességgel. Vizgázgyárra egyelőre nincsen szükség.

2. Az ujonnan megépitendő gázgyár telkét illetőleg a szakértői bizottság legalkalmasabbnak tartja a III. kerületben lévő és az esztergomi vasuti hid alatt elterülő, a budai körvasut és a Duna folyam, illetőleg az óbudai Dunaág által határolt háromszög alaku területet, amely a gázgyár céljaira egyenesen predesztinálva van.

3. Az épitendő gázgyár részletes épitési terveinek és költségszámitásainak beszerzése ügyében a szakértői bizottság azt javasolja, hogy ezeknek elkészitésével egy általánosan elismert külföldi szakértőt bizzanak meg. Azért külföldit, mert hazai mérnökeink, akik a gázkérdésben otthonosak, a fennálló gázgyárak üzemeiben nélkülözhetetlenek.

A középitési ügyosztály ehez képest azzal a javaslattal járult a közgyülés elé, hogy a telek megszerzése és a tervek elkészitésének biztositása iránt intézkedjék, illetve a tanácsnak ebben az értelemben a felhatalmazást adja meg.

A soroksári Dunaág rendezése. Közgazdasági és közegészségügyi szempontokból, nemkülönben a főváros árvizvédelmi szempontjából is évtizedek óta egyre sürgetőbb szükségesség az, hogy a főváros határában elhaladó mintegy 55 km. hosszu, soroksári holt Duna-ágat rendezzék és hajózhatóvá tegyék. Erre a célra a törvényhozás is 5 millió koronát engedélyezett. Ez idő óta folynak már ebben a kérdésben a tárgyalások és tervezések, amelyek ma már abban a stádiumban vannak, hogy a munkálatokat hamarosan meg lehet kezdeni. A főváros tanácsa most azzal a javaslattal járul az e hó 7-iki közgyülés elé, hogy arra az esetre, ha a földmivelésügyi minister a holt Duna-ágra vonatkozó tervezetet véglegesen megállapitotta, a közgyülés hatalmazza fel a tanácsot arra, hogy az ott előálló vizierőnek célszerü felhasználására a szükséges lépéseket megtegye. A tanács erre a célra 20,000 koronát kér.

A vidéken.

Óvoda épités Rákoskereszturon. Pestvármegyei Rákoskeresztur község előljárósága lapunk mai számában árlejtést tüzött ki az I. óvoda bejáratának elkészitésére és a II. óvoda épitésére 25642 k 14 f előirányzattal. Pályázati határidő julius 20-ik napjának d. e. 9 órája.

Villamostelep épités Székesfehérvárott. A cs. kir. szab. Déli vaspálya társaság üzletigazgatósága lapunk mai számában árlejtést tüzött ki a székesfehérvári állomás kocsijavitó műhelytelepén létesitendő villamos telep épület magasépitményi munkáira. Az ajánlatokat a vasuttársaság általános osztálya iktatóhivatalában Budapesten julius 22-én déli 12 óráig kell beadni.

Templom épités Nagyszentmiklóson. A nagyszentmiklósi izr. hitközség uj templomot épittet. A templom épitő-bizottság a napokban tartott értekezleten 7 tagu végrehajtó-bizottságot küldött ki, mely hivatva van a tervek beszerzése iránt intézkedni.

Laktanya és csapatkórház épitése Szabadkán. Szabadka város tanácsa a 86. gyalogezred elhelyezésére laktanyát épittet. A laktanyával kapcsolatban csapatkórházat is fog épittetni a város és az épületek helyéül a Halasi-ut melletti régi állatvásárteret jelölte ki. A tanács az épitési költségeket hosszu lejáratu kölcsönből fedezi, esetleg az épitést az évi haszonbér összegének bizonyos évekre történendő átengedése mellett adja vállalatba.

Községház épités Lánycsókon. Baranyamegyei Lánycsók község előljárósága Farkas Mór mohácsi városi mérnök tervei szerint községházat épittet mintegy 40.000 k költséggel. Az épitkezésre legközelebb meghirdeti az árlejtést a község előljárósága.

A szegedi főgimnázium kibővitése. Szeged város mérnöki hivatala terveket dolgozott ki a városi főgimnázium kibővitésére. Az épitkezés a tervek szerint 128,000 korona költséget igényel. A tanács felhivta a mérnöki hivatalt, hogy készitsen költségvetést a főgimnázium felszereléséről is.

Óvoda épités Kétegyházán. Békésmegyei Kétegyháza község előljárósága 21418 korona költséggel állami óvodát fog épittetni.

A pozsonyi szarvas-utcai munkásház tetőfedő munkáját a város tanácsa Kovalik József pozsonyi cserépfedő mesternek adta vállalatba 1163 k 70 fillérért

Alagcsövezés Nagyszakács községben. Nagyszakács község előljárósága alagcsövezési munkálakokat végeztet a község területén. A munkálatokat Vészi Soma nagykanizsai vállalkozó végzi 2024 korona költséggel.

Munkásházak épitése Temesvárott. Temesvár város közgyülése elhatározta ,hogy 50000 korona költséggel 20 munkásházat épittet és az épitkezést árlejtés utján fogja biztositani.

A bajaszentistváni községi épületek tatarozását Bene József bajaszentistváni kőmüvesmesternek adták vállalatba 795 koronáért.

A kassai dohányáruraktár épitését a pénzügyminister Ungár Mór miskolci mérnöknek itélte oda 148,154 k 60 fillér vállalati összeg mellett.

Az esztergomi Mária-Valéria Dunahid mázolását Révész Mór esztergomi mázolómester kapta meg 2600 koronáért.

A nagykárolyi városi közkórház épületében márványmozaik, beton és aszfalt burkolatot létesitenek. A munkára Klein Zoltán nagykárolyi vállalkozó kapott megbizást 1190 k 54 fillérért.

A nagyváradi honvéd hadapródiskola épületeiben végzendő keményfa padozati munkát ifj. Rimanóczy Kálmán nagyváradi vállalkozónak 21,615 k 02 f, a mosdókészülékek átalakitását és vizvezeték berendezését Fey Rezső nagyváradi cégnek 10,834 k 44 fillérért itélte oda a honvédelmi minister.

A szegedi kir. ügyészségi épület helyreállitását Nagy Márton szegedi kőmüvesmester vállalta el 4873 k 65 f árban.

Laktanya épités Nagyvárad állomáson. A máv. kolozsvári üzletvezetősége a Nagyvárad állomáson létesitendő emeletes személyzeti laktanya épitését Inczе Lajos és tsa nagyváradi cégnek adta ki 79,615 k 83 f vállalati összeg mellett.

A debreceni városi szinház helyreállitása. A debreceni városi szinházat a közel jövőben átalakitják. A város tanácsa az átalakitási munkálatokat megelőzőleg az épületet a szükséghez képest helyreállittatja és a szinpadra villamos világitást vezettet. A költségek 9000 koronát tesznek.

Csendőrlaktanya épités Szekszárdon. Szekszárd város tanácsa 104.860 kor. költséggel csendőrlaktanyát fog épittetni a Wosinszky Mór-utcában.

Városház és postapalota épités Szilágysomlyón. Szilágysomlyó város közgyülése elhatározta, hogy 195,000 k költséggel városházat és postapalotát épittet. A közgyülés utasitotta a tanácsot, hogy az épitési tervek beszerzésére pályázatot tüzzön ki.

Az aszódi kir. javitóintézet telepén emelendő központi épület épitésénél teljesitendő, épitőipari munkákra árlejtés van kitüzve. Az ajánlatokat az igazságügyministerium segédhivatali főigazgatójához julius 21-én d. e. fél 10 óráig kell beadni. Ajánlatot egyes munkanemekre is lehet tenni.

Tanitóképző intézet és internátus épitése Lévan. A lévai m. kir. állami tanitóképző intézet és internátus épitésénél teljesitendő épitőipari munkákra árlejtés van kitüzve. Az ajánlatokat a m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministerium segédhivatali főigazgatójánál julius 21-én déli 12 óráig kell beadni. Az épület Földes Ede és Scheiber Miklós budapesti épitészek tervei szerint épül.

Csatornázás és aszfaltozás Gyöngyösön. Gyöngyös város tanácsa több utcának csatornázását és aszfaltburkolattal leendő ellátását határozta el. A tervek szerint a csatornázás költségei 50000 koronát, az aszfaltozás költségei pedig 100,000 koronát igényelnek.

Mozdonyszin és műhely épités Érsekujvár állomáson. A máv. épitési és pályafentartási főosztályában Budapesten julius 24-én déli 12 órakor árlejtést tartanak az Érsekujvár állomáson létesitendő köralaku mozdonyszinek, fiókműhely és tartozékainak épitésére. Ajánlat az összes munkára és egyes munkanemekre külön-külön is tehető.

Vágóhid épités Rahón. Máramarosvármegyei Rahó község előljárósága uj vágóhidat épittet.

Járásbirósági épület épitése Marosillyén. Marosillye község előljárósága a járásbiróság elhelyezésére uj épületet fog épittetni.

Laktanya épités Bruck-Királyhida állomáson. A máv. budapest-jobbparti üzletvezetősége julius 31-én déli 12 órakor árlejtést tart a Bruck-Királyhida állomáson létesitendő kétemeletes laktanya épület épitésére. Ajánlat az összes munkára és egyes munkanemekre külön-külön is tehető.

HANTOS Testvérek festő, mázoló munkák modern kivitelére vállalkoznak. Budapest, VII., Rózsa-utca 34.
Nagyobbitott külön osztály ércfényezésben és kávéházi terasz festésre. Specialista kádzománcozók. TELEFON 16—34.

PERLMUTTER SAMU, épület és műlakatos.
Budapest, VII. Rózsa-utca 1. szám. (Dohány-utca sarok.)
Készit műkovács, vas és réz portálokat, csillárokat és minden e szakmába vágó vas és fémipari műtárgyakat.
Tervek és költségvetések ingyen.

bátran meg lehessen dicsérni; az a bizonyos *pondus*, mely alatt a pálma szokott megnőni, immár lekerült az ő válláról. Igy csak egyszerüen konstatáljuk, hogy *Margó* Ede, akinek munkáját elsőknek volt alkalmunk látni, a fiatal képfaragó-generáczió legtehetségesebb és legszorgalmasabb tagja.

KÖZGAZDASÁG.

Az Első biztositó intézet katonai szolgálat esetére ő cs. és kir. fensége József főherczeg védnöksége alatt mult hó 28-án tartotta meg Nikolics Fedor báró v. b. t. t. elnöklete alatt helyiségeiben (Erzsébet-tér 1.) VI. rendes közgyülését. A bemutatott üzleti jelentés hangzatos szavak nélkül, de annál hivebben tükrözi vissza az intézet folytonos fejlődését, amelynek valóban tekintélyes arányai annál is inkább méltánylandók, miután e társaságnak, amely tudvalevőleg alig hat év előtt a katonai szolgálat esetére való biztositást a monarkiában meghonositotta ma már felette élénk versenynyel kell számolnia, Az intézet biztositási állománya immár harminczhárom millió koronára rug, ez oly szám, amelyet biztositó-társaság tudtunkkal ily rövid idő alatt még el nem ért. A jelentés számadatai egyebekben is csak ujabb haladásnak adják tanujelét, igy a többi között kitünik azokból, hogy a dijbevétel az elmult évben 1,404.641 korona 19 fillérre rugott, mig a kamatokban és irásdijakban 136 162 korona 29 fillér lőn bevételezve; a dijtartalék 1,621.718 korona 61 fillérrel gyarapittatott s ezzel 3,966.230 korona 05 fillérre emelkedett. A kiadások ezuttal is normális határok között maradtak s daczára az üzlet nagymérvü terjedésének nem mutatnak lényeges többletet, amint hogy az igazgatóságnak a takarékosság különben is vezérelve, ami abból is kitünik, hogy szerzési jutalékul a biztositott tőkének csupán 1 42 százaléka, mig beszedési jutalék czimén a dij bevételnek csupán 1·77 százaléka adatott ki. A mérleg 62.712 korona 55 fillér nyereséggel zárul, amelyből 11.000 korona a részjegytőke alapszabályszerü kamataira, 5044 korona 36 fillér leirásokra fordittatott, mig a 46.668 korona 19 fillér maradék uj számlára vitetett át. A közgyülés végül köszönetet szavazott ugy a központi választmány, — valamint az igazgatóságnak önzetlen és ügybuzgó fáradozásáért s Nikolics Fedor báró és Münnich Aurél dr. elnökök éltetésével oszlott szét.

A »Kőbányai gőztéglagyár-társulat Pesten« részvénytársaság mult vasárnap tartotta az évi rendes közgyülését. A téglagyár a lefolyt üzletévben 48 millió téglát gyártott; ebből elszállitottak 3[illegible] millió darabot s kötésre, a jövő üzletévre átmenőleg is el van adva a gyártmányok nagy része. A törlesztési alapra fordítandó 15 000 forinton s a tartalék alaphoz csatolandó 6400 forinton kivül, a tiszta nyereségből 100 028 frt 80 kr. áll rendelkezésre. Ebből a 2100 darab részvény után, részvényenkint 40 frtot fizetnek ki; a többit az alapszabályszerü jutalékokra fordítják s részben uj számlára viszik át. Az osztalékot junius 1-től fogva fizetik ki, a Pesti magyar kereskedelmi banknál. A közgyülés a jelentést tudomásul vette, a fölmentvényt megadta s az elért fényes eredményért köszönetet mondott az igazgatóságnak, Bálinth Sándor vezérigazgatónak és tisztviselő karnak.

A Magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság igazgatósága közzé teszi, hogy az árviz következtében meg nem közelithető Ilok állomását f. évi junius hó 1-től kezdve további intézkedésig az összforgalomra nézve megszünteti.

HETI POSTA.

G. H. *Budapest.* A föltevés eléggé hizelgő, mert ama czikkelyek irásával annak idején Ludwig Bambergert gyanusitották. Különben nem ő volt az irójuk, de hogy ki volt, magunk is kiváncsiak vagyunk rá. Tán valami németországi ujság révén meg lehetne tudni. Üdv!

Revenant. Amennyire megtudjuk itélni: hü és költői forditás.

Lolotte. Intim körnek való versikék. Az ólom megölné.

Reménylő. Nem használhatjuk.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**
Főmunkatárs: **KÓBOR TAMÁS.**
Helyettes szerkesztő: **MAKAI EMIL.**

ABBAZIA.

DR. SZEGŐ KÁLMÁN

Gyermek-szanatoriuma és Vizgyógyintézete

ABBAZIABAN.

Közvetlen a tengerparton 6000 méter kiterjedésü saját park közepén. Fölvétel egész éven át, kisérettel vagy a nélkül.

A Hódoló dissfelvonulás

körkép látogatogatóinak *dijmentesen* bemutattatik a

spanyol-amerikai háboru 28 vetitett képben.

és

= utazás Svájczban =

50 vetitett képben.

Bemutatások minden hétköznap d. u. 5, és 6 ó. Vasár- és ünnepnap d. e. 11, d. u. 4 5 és 6 ó.

Foulard-selyem 65 kr.-tó

3 frt 35 krig méterenként — japáni, chinai stb. legujabb mintázatok és szinekben, valamint fekete, fehér és szines **„Henneberg-selyem“** 45 krtól 14 frt 65 krig méterenként — a legdivatosabb szövés, szin és mintázatban. **Privát-fogyasztóknak** *postabér* és *vámmentesen valamint házhoz szállitva* — **mintákat pedig postafordultával** küldenek. **Henneberg G. selyemgyárai (cs. és k. udv. szállitó) Zürichben.** — Magyar levelezés. Svájczba kétszeres levélbélyeg ragasztandó. —

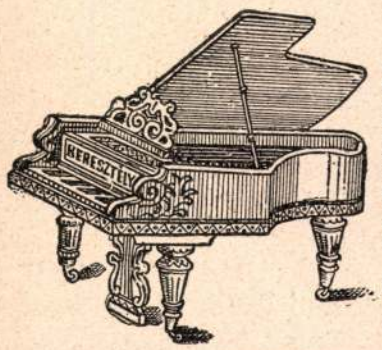

Zongorák és pianinók

saját készitmény, melyek zeneművészeink által a hangszerek gyöngyeinek neveztettek el, valamint minden jelesebb külföldi gyártmány, ez időben az egész országban legszolidabban vásárolhatók és bérelhetők **Keresztély Sándor** zongorakészitő mester minta zongoratermében.

Budapest, Váczi-körut 21. sz. (Ipar-udvar.)

Ocska zongorák be is cseréltetnek.

Budapest, 1899. Az »Athenaeum« irodalmi és nyomdai r. társ. betüivel.

nek élvezetéhez. És ez a szörnyeteg — kérdik önök — szubvenczionálja a szinházakat, vásárol otthona számára sok ezer rubel értékü képeket és a tánczosnők számára gyémántokat? Igenis, ez a vad ember bujálkodik minden szépben és izgatóban, már csak azért is, mert természete más, mint a nyugati uré. A nyugati gavallér a finom modora mellett egy kapzsi vércse, aki azt az összeget, amelyet a művészre áldoz, az utolsó fillérig ki akarja élvezni, — az orosz megbotozza azt az asszonyt, akivel együtt mulat, de kárpótlásul elhalmozza aranynyal és gyöngygyel.

De a legélesebben Dosztojevszkij oldotta meg az orosz fejlődés titkait, — az az iró, akinél mesteribben senki sem elemezte az orosz néplelket. Az ő csudálatos szeme meglátta azt, hogy népét a *gyülölség*, az idegen nemzetekkel való versenygés tette munkaképessé. És legjobban gyülölte az orosz azokat, akiket megbántott. Mert, amint Dosztojevszkij magyarázza, a gyülölettel ki akarta irtani a saját bünét, a jelenlegi gyülöletében kereste igazolását előbbi kártevésének. Aki ellenben megbántotta, azzal összeölelkezett. Napoleon merényletéért azzal fizetett, hogy Francziaország legjobb barátja lett és máig is türi, hogy az orosz szinházak egy részében francziául énekeljenek, holott a némettel, lengyellel és a többi nemzettel szemben, akiket utál, megcsinálta a saját *nemzeti* művészetét. Mi magyarok, fájdalom, nem gyülölünk senkit, mi mindenkivel a legjobb lábon igyekszünk maradni. Most két hétre beleszerettünk az orosz tánczosnőkbe. Sok kusza és fölületes itéletet hallottam róluk. Ha nem tévedek, az igazság az, hogy az orosz tánczosoknak — a vendégeinknek és valamennyinek — vannak lényeges qualitásaik és lényeges hibáik. Van bennök mindenekelőtt bizonyos nyers frissesség, valami a »Mutter Erde«-ből, és van a mozdulataikban bizonyos kábitó gazdagság, ami megfelel az orosz nyelv rendkivüli szóbőségének, le nem forditható változatosságának. Báj, finomság, stil és összhang — azaz a táncz spirituális elemei — tekintetében a nyugati és a magyar tánczosnő hasonlithatatlanul magasabb szinvonalon áll. Persze a mi Operánkban nincs egy olyan szuggesztiv erő, amely tánczosnőinkben a vért felkorbácsolja. Hogy a hiba mennyire nem rejlik ezekben a fiatal hölgyekben, hanem rejlik a dirigáló kéz zsibbadtságában, kiderül akkor, ha nem megyünk el egészen Oroszországig, csak a Magyar Szinházig, ahol fejletlen izomzatu s izlésü karhölgyek épp oly temperamentummal tánczolnak, mint az oroszok, mert ezt a szinházat igazgatják és mert ott lelket és életet öntenek a tömegekbe. Azoknak az orosz lányoknak egy mesés ötletességü koreografus irja elő minden léptüket és mozdulatukat. A balletmester egy egész drámai folyamatot lop az arczukra, kezükre, lábukra, mialatt a mi előkelőbb virtuózságu ballerináinkra ráragad a vezetők álomkórsága. Ha egy hazai ballet számára ki kell eszelni tiz uj lépést, egy garas ára fantázia nem telik ebből a mi intézetünkből. Pedig az ember azt hinné, hogy bizonyos urak legalább a lábukban hordják gondolataikat! Ujházi hiába rejtegeti magában a legnagyobb erőt, ha nincs elmondani való szerepe, — és ami a szinésznek a szerep, az a tánczosnak a koreografiia, ami nálunk nincs. Ismételjük, hogy azt, ami a tánczban a legfőbb széptani elem és amit leányainknak megad már a fajbeli természetes kellem: a mozdulatok összhangját teljesen nélkülözi az orosz tánczosnő. Pedig a harmonia az első feltétele a tánczcnak, épp ugy, mint a zenének. Mert a táncz a zenéből keletkezett, és nem megforditva. Először játszottak fuvolán és lanton, csak jóval később kisérték a zenét harmonikus mozdulatokkal. Ma az a fölfogás, mintha a zene kisérné a tánczot, és ez a fogalomzavar okozta a táncz elvadulását és a balletzene sülyedését. És mivel orosz vendégeink érzik, hogy a finom zenével elvesztették a kontaktust, nem a Rubinstein, Csajkovszki, Borodin balletzenéjére tánczolnak, amely igazán értékes zene, hanem tánczolnak silány karmesteri muzsikára. És mint ahogy a zene lényege nem a hang dinamikája, hanem összhangja, ugy a tánczé sem a mozdulat energiája, melyet az oroszoknál némelyek megcsodáltak, hanem a mozdulat harmóniája, amit meg lehet csodálni Bécsben Sironinál, Berlinben Dell'Eránál és nálunk is nem egy kibontakozó tehetségnél. De igenis vannak az orosz szinházakban igazgatók és balletmesterek, akik leleményesek, frissek, akik nem alusznak, mint alszanak az Operaház összes büróiban azok a régi szabásu hivatalnokok, akiktől aztán álomra dől a legjobb énekes és legjobb tánczos is; ők és nem az oroszok csinálták meg nálunk a muszka operát, mert ócska és elavult az eszejárásuk, tompa a szavuk, fáradt a tettük, és meg nem lehet érteni, hogy egy oly finom hallásu és tiszta lelkiismeretü embert, mint Keglevich istvánt, nem rémiti az, amint minden oldalról, minden folyosóról és irodából, feléje hangzik a borzasztó kiáltás: »chand d'habits«, mert elalélt zsibárusokkal van körülvéve, akik nem akarnak meghalni.

M. G.

Vasuti baleset. Jó nyári bolondság, ez volt az általános vélemény *Faragó* Jenő darabjáról, a *Magyar Szinház* szerdai bemutatóján. Meg kell adni, hogy a *Vasuti baleset* derekasan rá is szolgál minden dicséretre. Nyári bolondság! Hogy miért kell az embereknek nyáron többet nevetniök mint télen, azt nem tudom; de hogy ez a »nyári« darab télen is mulattatna jóizü szituáczióval: ezzel a bókkal se maradjunk adósai a fiatal szerzőnek.

Margó Ede. A párisi *Salon* ez idei tárlata ránk nézve örvendetes csattanóval végződött: *László* Fülöpüt, az ismert portraitistát arany éremmel, *Margó* Edét, egy eddig ismeretlen nevü szobrászunkat mention honorable-lal tüntették ki. A két prémium közül az utóbbi érdekel leginkább. *László* Fülöp végre is már elismert művész, akinek az érem csak stádium egy jól megcsinált karriérben, de a *Margó* Ede mention honorable-ja egy ama szikrák közül, melyek lángra gyujtják az üstököst (mert hiszen ki csodálkozik, hogy manap az üstökösöket is transzparenssel kell kivilágitani. A fiatal szobrász nemes fém meteorköve eddig is megvolt, — akik kisebb dolgozatait ismerték, mindég sokra becsülték talentumát, — de a párisi jury itélete volt az, amely a teljes fényt bocsájtotta rá. A tárlaton kitüntetett munka a *Hannele*, mely a Somló Emma ismert alakitása inspirációjakint jelent meg egy pompás reliefben (valami tehát mégis megmaradt a *Hannele* előadásából.) Klaszszikus egyszerüséggel, nemes felfogással megcsinált nemes munka, amely a — sajnos — gyengén tengő magyar szobrászat egyik diadaljaként áll ma Párisban. A fiatal művész még pályája kezdetén áll, de már ott van, hogy szabadon és

A Hét. 1899

1041. Margó Ede.

Sz. Budapesten 1872-ben.

Szilágyi Dezső.

Vállig, balrafordultan és arczélben van ábrázolva. Fölfelé fésült haja, bajusza és körszakálla rövid. Ingének és kabátjának gallérja lehajtott, nyakkendője mellét is fedi. Felirata fölül balra: »SZILÁGYI DEZSŐ« és jelzése alól jobbra: »*Margó E.*«.

Műbronz-dombormű, méretei 31·6 : 26·7 cm. — Lelt. sz. 1041. — Vétetett 1907-ben Komlós Józseftől 40 K-án (39–907). — Kifizettetett 1907 január 10-én. — Elszámoltatott 1907 márczius 16-án (428–907). — Az elszámolást jóváhagyta 1910 május 11-iki 9458–909 szvsz. határozat (942–910).

A következő osztálysorsjegy főárusítók A—B—C sorrendben ajánlják sorsjegyeiket:

BENKÓ BANK R.-T.
Andrássy-út 56. Tel.: 128-647

Telefon 777 vitéz DÉNES József Csekkszámla Szolnok 7777

Dr. FÓRIS JÓZSEF Teréz-körút 62. Nyugatival szemben. Tel.: 120 091.

„JOBBSORS" Teréz-körút 41
BORSJEGYÁRUSÍTÓ RT. T. 127-091

KISS KÁROLY ÉS TÁRSA BANK RT.
Kossuth Lajos-utca 6. Telefon: 185—242.

LENGYEL Gábor Andrássy út 82. T. 128-219

Dr. óhidi Légmán et.
Tel. 269—072. I., Horthy Miklós-út 9.

vitéz Lipcsey és Tsa
Apponyi-tér 3. (Klotild-palota). Tel. 188-554.

Lotto Sorsjegyárusító Rt Erzsébet-körút 15. Telefon: 221-888.

NÁNAY KÁROLY
Baross-u. 100. Tel.: 132-464.

OCSKAY SÁNDOR ÉS TÁRSA
Dorottya-utca 3. Wurm-u. sarok. T.: 181-435

Piblinger és Társa
V., Juhász Andor-utca 5. Tel. 125—901.

„SIKER" SORSJEGY RT
József-körút 9
Telefon: 143—332

SUCHTÁR BANK
Üllői-út 6. Tel.: 132-293

TÖRÖK A. ÉS TÁRSA
Bankház RT
Szervita-tér 3

Zakár László PÉCS
Kossuth Lajos-u. 1(Emeleten.

Feladta: Leopold Gyula hirdetővállalata
Erzsébet-körút 39. Alapitva 1896. Tel.: 422-308

Elzárásra ítélték a Teleki-téri élelmiszerjegyüzéreket

A VIII. ker. kapitányság erélyes intézkedéseket tett, hogy a Teleki-téren az élelmiszerjegyek „tőzsdéjét" megszüntesse. Mig a detektivek állandóan figyelik és leleplezik az élelmiszerjegyárusokat, a kapitányság büntetőbirái *soron kivül folytatják le az eljárásokat és szigoruan megbüntetik őket.* Az erélyes intézkedések folytán *naponta történnek előállitások.*

A rendőri büntetőbiróság legutóbb *Stein Sámuel* alkalmi munkást *4 havi, Ordentlich Ede kifutót 4 havi és Halbert Zoltánt 3 havi elzárásra* itélte. *Az utóbbit internálási javaslattal a toloncházba küldték. Simon Mór* gyári munkást *3 havi, Sulyok László* villanyszerelő segédet *3 hónapi, Davidovics Izsák* szabósegédet *1 hónapi* és *Vas Béla* szabósegédet, aki rendőri felügyelet alatt áll, *másfél havi elzárásra itélték,* Vast internálási javaslattal a toloncházba küldték. *Grünwald Ferenc* rákospalotai szabósegédet 21 napi elzárásra, *Frühlinger Jenő* kifutót *2 és fél hónapi elzárásra, Steinberg Áron* tollmunkást *5 hónapi* és *Erdőháti József* állásnélküli asztalossegédet ugyancsak *5 hónapi elzárásra itélték.* Az utóbbit — mint visszaesőt — *internálási javaslattal átadták a toloncháznak.*

Az elitéltek közül többen 50—70 pengőért vettek és adtak tovább egy sorozat élelmiszerjegyet, sőt akadt köztük, *aki egyetlen kenyérjegyért 20 pengőt vett át. Az itéletek jogerősek.* A rendőrség tovább folytatja a Teleki-tér megtisztitását és *felhivja a közönséget, hogy saját érdekében mindenki azonnal irja rá a nevét és cimét élelmiszerjegyére.* A rendőrség *elkobozta* az üzéreknél talált jegyeket és azokat eljuttatta az Élelmiszerjegyközpontba.

Nagyvállalat keres vidéki munkához állandó alkalmaztatásra
vezető főgépészt
vagy
hajógépészt,
továbbá
raktárnokot.
Ajánlatokat eddigi működéssel „Magas fizetés" jeligére Blockner J. hirdetőbe, Városház-utca 10. 1959

Negyven esztendeje törött el Dankó Pista nótáshegedüje

1903 március 29-én mély bánat ülte meg a szegedi tájat. Ezen a napon halt meg Budapesten az ötszáz magyar dal nótakirálya: *Dankó Pista.* A felsővárosi Bihari-utca táján — ahol muzsikás-dalos élete virágba szökkent — tán még a fecskefiókák is könnyezve bujtak meg az eresz alatt. Tán még ők is hirül vették a szomoru eseményt: a 13. sz. ház egykori nótás, muzsikás lakója soha többé nem jön már aranyhegedüjével Szegedre, hogy a szivével pengesse ki a magyar buzamezők énekeit, a drága szülőföld örömben-bánatban fogant édes dalait.

*

De bizony — jött...

Távirat érkezett a szegedi városháza uraihoz, azt megelőzte egy hivatalos beadvány. Az volt irva abban a szomoru nagy levélben, hogy „Dankó Pistát, — örök büszkeségére, Szeged adta a hazának". S az a nótafejedelem utolsó óhajtása: „Hogy ha majd a szive megszünik dobogni, vigyék haza szülővárosába és ott temessék el a szegedi temetőben, mert annak édes anyaföldjében édesebb lesz a siri nyugalma". Az iratot a magyar irodalmi világ kitünőségei irták alá, közöttük: *Jókai Mór, Rákosi Jenő, Herczeg Ferenc* és még sokan mások a legnagyobb magyar nevek közül.

Szeged városa hazahozatta nagy dalosfiát és diszsirhelyet adott neki. Nyolc fekete ló vontatta ki a pályaudvarhoz koporsóját és ahány dalt szerzett a nótafa, annyi cigány vonója sirt fel a budapesti Nyugati pályaudvarhoz vezető utvonalon.

*

Hol és hogyan indult el ez a nótás, boldog-boldogtalan élet?... Szegeden, — krónikásaink szerint: — a Hangász-utca 178., a mai Bihari-utca 13. számu házban látta meg a napvilágot. Édesapja primás volt és fiát kilenc éves korában árván hagyta. Nagy szegénységben maradt a család. A legnagyobb örökség a nótaköltőre szállt: apja hegedüje és sulyos tüdőbaja, amely oly korán el is vitte. Iskolába is csak addig járt, amig az édesapja élt. Mindössze három elemit végzett. A negyedik „iskola" helyett már a szinházat kerülgette. Az apja utolsó akarata a gyereket a hires *Erdélyi Náci* primásra bizta. De a fiu nem igen ügyeskedett a muzsikában. A hirtelenmérgü primás egyszer nagy indulatában elzavarta a vályogvetőkhöz. A gyermek el is ment, de hamarosan kis cigánygyerekekből bandát verbuvált és ő lett — a kutyuprimás... Ez volt nagyjából az életkezdete.

Pályafutása talán azon a muzsikás szegedi hajnalon indulhatott el, amikor előkelő uraknak először játszott apró bandájával Zsótér Andor földbirtokos szatymazi uritanyáján. Az „avatás" próbájának becsülettel megfelelt.

Szive, amelynek virágaiból egy ország dalos kedve elé boritott ékes szőnyeget — tizenhét éves korában szólalt meg. Akkor látta meg először *Joó Ferenc* akadémiai festőnek Ilonka nevü kisleányát. Ez a szerelem valóban rózsából és tövisből szövődött, mert amikor az elkeseredett uri apa kiutasitotta házából a muzsikás kérőt, a kisleány nagy titokban egy szál piros rózsát nyomott a sápadozó Dankó Pista kezébe. Apai kosár és lánysziv rózsája együtt — maga az élő regény. Az is lett belőle, boldog befejezéssel az oltár előtt.

*

A sikerei?... Kötetre menne, ha valamennyiről szólanánk. De a legkedvesebb mégis az első szegedi dicsőség volt. 1883 őszén nagy nemzeti ünnepre készülődött Szeged városa. *Ferenc József* királyunk látogatását várta. A városháza disztermében a köszöntők után Erdélyi Náci zenekarával egy csokor magyar nótát nyujtott át a felséges vendégnek. De persze csak az előirt dalokat lehetett játszani.

Gárdonyi József feljegyzése szerint, a hires primás észrevette, hogy Ő Felségének tetszik a magyar nóta, erre hirtelenül rázenditett a *„Hej menyecske, szép szegedi menyecske"* dallamára, de ez nem volt engedélyezve. Ferenc József mosolygott, de *Dáni Ferenc* főispánt és a többi *ex offo* jelenlevő szegedi urat nem éppen a mosolygás kerülgette. Mi lehet ennek a következménye, a szegedi urak el sem tudták elképzelni Ő Felsége figyelmét nem kerülte el, hogy valami hiba történhetett és érdeklődött a főispánnál. Dáni elnézést kérő tekintettel adta meg a felvilágositást: a primás nem engedélyezett dalt játszott. „Mit játszott?... — érdeklődött a felség. „Egy idevaló cigány szerzeményét." „Szép volt" — válaszolta a király és most már a cigány nevét is megkérdezte. Még két gyönyörü Dankó-nótát játszott ezután a zenekar és ennek az a *sulyos következménye* lett, hogy pár hét mulva királyi leirat érkezett a főispánhoz, amely Ő Felsége legmagasabb elismerését hozta „Dankó Pista zeneszerzőnek". A melléklete: egy brilliánsokkal kirakott kis aranyhegedü-melltű volt.

Ezután már felfelé ivelt a nótafejedelem csillaga. *Pósa Lajos* baráti szeretete fonta át segitően az életét. S amikor Dankónak már nagyon nehéz lett a szive a hálától, Pósa egyik megejtő szépségű versére dallamot szerzett.

„Habra hab siet, hervad a liget,
Nyilik a sir.
Egy bus harangszót hallok örökké,
Ugy sir, ugy sir!
Isten veled már szép ifjuságom,
Aranykorom!
Puszta szivemet hulló rózsáddal
Betakarom."

De ez a hála bizony nem egészen úgy sikerült, mint ahogyan Dankó szerette volna. Mert ez volt az a dal, amellyel Pósa Lajos bejuttatta nótaköltőnket a hires, előkelő, szegedi Hungária-kávéházba, az első szegedi primás helyére.

*

Dankó Pista 1897-ben Budapestre költözött. De amint sikere nőtt, úgy fejlődött sulyos tüdőbaja is. Elment gyógyulást keresni az olasz ég alá is, de minden hiába volt. Amikor hazajött, daltársulatot szervezett és gyönyörü uj dalaival országos körutra indult. A hangversenyekkel nemcsak diadalt aratott, hanem szép pénzt is szerzett, de betegségének nehéz árnyéka mindinkább befelhőzte élete útját. Amikor már kis vagyona is volt, itt kellett hagynia a szerető asszonyt, az országos sikert, az elismerés minden boldogitó sugarát. Az 1903-as tavasz elvitte a legtavaszibb hangu magyar dalszerzőt.

1903 április 1-én Szeged város egész közönségének igaz részvéte kisérte utolsó útjára a Kulturpalota előcsarnokából az ország dalosát. A ravatalnál *Tömörkény István* megindító gyászbeszéde bucsuztatta el. *Reéz Pál,* régen elpihent régi szegedi ujságiró mozgalmat inditott siremléke érdekében. 1910 október 19-én előkelő szinvonalu művész-estélyt is rendeztek a hirlapirók a Városi Szinházban. A műsor első számaként *Tóvölgyi Margit,* az egykori ismertnevü művészasszony *Móra Ferenc* szép „Prológus"-át adta elő:

„S ha jelt ki se állit, hol halva aláhull
A szürke pacsirta az ég magasából,
S ha nyom nélkül elvész szellő susogása,
Szilaj viharoknak dörgő muzsikája —
Akinek lelkében mind együtt valának,
Minek a siremlék egy szegény
[cigánynak?

Valahol e honban zengő vigalom van,
Valakinek lelkén fátylas siralom van,
Valahány dal csendül holdvilágos éjen
A buzamezőben, az erdőn, a réten:
Róla minden szivben élő emlék támad —
Minek a siremlék egy szegény
[cigánynak?

A nótaköltő 1910 őszén a szegedi belvárosi temetőben új, diszes sirhelyet is kapott. A siremléket november 1-én szentelték fel s Pósa Lajos gyászdalában a magyar mezők, a rengő buzatáblák bánata zengett.

*

A szegedi sajtóban a szoborgyüjtési mozgalom rögtön megindult, amint a nótafejedelem halálhirét vették s 1912-ben elkészült rózsaszinü márványból Margó Ede szép, művészi alkotása: a hegedüs szobor. Már a leleplezés időpontja is ki volt tüzve — okt. 20-ra —, de az még mindig nem volt megállapitva, hogy a váraos mely részén fog állani a nótaköltő márványemléke. A szobor elhelyezése körül ugyanis vita támadt. Akadt olyan vélemény is, hogy Dankó Pista álomvonójával nem huzhatja holdfényes éjszakákon kedves nótáit a Tisza partján, ahová oly sok emléke füzi, mert ott áll már az Erzsébet-szobor ás nem lehet az, hogy egy fekete cigány márvány földi mása és egy fehér királyné alabástrom égi sziluettje, egymás szomszédságában merenghessen.

Móra Ferenc egyik remek irásában mondja el a szegedi „cigány-szobor" történetét és azt irja, hogy a hosszu huza-vonának *Pósa bácsi* vetett véget. Kijelentette, hogy „annak ott kell állni a vizparton, ahol nézheti, amint hab habra siet és láthatja, hogy most van a nap lemenőbe. Ott talán holdsugáron, jázminos éjszakán még meg is zendülhet márványhegedüje." „Nem zendült meg — fejezi be a nagy iró —, nincs magyar nótaköltés, amióta Dankó hegedüje eltörött."

*

Dankó Pista emlékezetét Szeged városában a hegedüs szobor őrzi. Pósa Lajos járta azt ki szent akarattal. De a magyar irodalom lapjaira Móra Ferenc irta be Dankó Pista nevét és a nótakirály nem is lett hálátlan. 1922 nehéz telén, a negyvenhárom esztendős Móra Ferenc, egy Dankó-tárcával jelentkezett a fővárosi sajtóban. Ez az irása volt egyike az első lépcsőknek, amelyek számára a magyar halhatatlansághoz igazitották az utat. És bizonyára ez volt az első eset nemcsak Magyarországon, de széles e világon is, amikor cigány fizetett az urnak. Halála után arannyal!

Vásárhelyi Julia.

A Kormányzót ünnepelték Pápán a Nemzetvédelmi Keresztek kiosztásakor

Pápán a városháza fellobogózott közgyülési termében ünnepiesen kiosztották a kitüntetteknek a Nemzetvédelmi Kereszteket.

Hermuth János polgármester megemlékezett a proletárdiktaturáról. Lelkes szavakkal mutatott rá arra, hogy e sulyos időkben akadt egy férfi, a Kormányzó, aki megmentette a nemzetet a pusztulástól. A közönség perccekig tartó éljenzéssel és tapssal ünnepelte a Kormányzó Urat.

Az ünnepies fogadalomtétel és a Nemzetvédelmi Keresztek kiosztása után a kitüntetettek nevében dr. *Szentimrey Sándor* főszolgabiró mondott köszönetet.

Azsidó hadkötelesek behivása és jelentkezése

A honvédelmi miniszter rendelete értelmében az 1906—1918. években született zsidó hadkötelesek, akiket akár sorozáson felavattak és ezidő szerint szolgálati kötelezettségük alatt állanak, akár tartósan szabadságoltak, akár tartalékosok vagy póttartalékosok, katonai (kisegitő) szolgálat teljesitése végett bevonulni tartoznak. Akiket az emlitett évfolyamokba tartozó zsidók közül be nem soroztak, vagy akik katonák nem voltak, jelentkezni kötelesek

A rendelettel kapcsolatban kibocsátott hirdetmény szerint az I., II. és III. járadékosztályba sorolt hadirokkantak, a hivatásos állományból származó nyugállományu és szolgálaton-kivüli viszonybeli tisztek és azok, akiket „minden szolgálatra alkalmatlan" bizonyitvánnyal láttak el, az idegen állampolgárok, a bevett és elismert keresztény hitfelekezetek papjelöltjei és papnövendékei, *jelentkezni nem tartoznak.* Az 1907. és 1913. évi születésüeknek *1943 április 27-én,* az 1908. és 1914. évben születetteknek *1943 április 30-án,* az 1909. és 1915. évi születésüeknek *1943 május 3-án,* az 1910 és 1916. évben születetteknek *1943 május 6-án,* az 1911. és 1917. évben születetteknek *1943 május 10-én,* az 1916-ban, 1912-ben és 1918-ban születetteknek *1943 május 13-án* kell bevonulniok, illetve jelentkezniök.

Az utazásra való képtelenséget az előirt módon igazolni kell. A bevonulásra (jelentkezésre) kötelezett személyek részére eddig engedélyezett *halasztások* érvényben maradnak; az illetőknek csak a halasztás lejártával kell bevonulniok (jelentkezniök). *A hadiüzemi alkalmazottakat,* akiket az üzemi személyzeti parancsnok külön igazolvánnyal látott el, nem veszik igénybe; ezeket jelentkezésük után elbocsátják. Ugyancsak elbocsátják jelentkezésük után az 1906—1908. évi születésü *orvosok és gyógyszerészek* közül azokat, akiket belügyminiszteri határozattal honvédelmi munkára kötelezték. Nem kell bevonulniok (illetve jelentkezniök) az ezidő szerint honvédelmi munkára igénybevett 1909—1918. évi születésü orvosoknak és gyógyszerészeknek. A behivottak saját költségükön utaznak és vigyék magukkal összes katonai okmányaikat, a kivételezettségi igazolványt, esetleg keresztlevelüket stb.

Rügyfakadás

Irta Vajay József

A tavasz elbujt már akkor a nyár elől. A barka vette ezt legelőször észre s elhányta bóbitáját. Apró, sárgás-zöld levelei előmerészkedtek s érezve a nap hizlaló melegét, nagysebesen nőni kezdtek. Akkor már látnivaló volt, hogy a tavasz rejtekhelyét jóideig nem leli meg senki sem...

A nappalok meglopták az éjszakákat s igy szélesre tárt karokkal várták a nyarat, amikor majd meleg boldogságában megremeg a levegő s még az árnyékok hideg szive is felenged...

Ez a tavasz Farkas Polli orra köré apró szeplőket festegetett, de Pollit én igy még szebbnek láttam s szüntelen felé futkosott a képzeletem.

Polli velem egyidős lány volt, együtt jártunk a falusi elemibe. Igen szép lány volt, ezt megmondhatja akárki, de nekem mégis legjobban a szelid nevetése tetszett. Ha rámnézett, öröm öntött el. Ha én néztem őt, ugy éreztem, Pollinak ajándékozni kellene valamit. Igy egyszer aztán nekiadtam szép pirosat fogó ceruzám is.

— Nesze, Polli, — mondtam — ez meg legyen a tied.

Polli rámnézett s a mosolyában kincsek csilingeltek.

— Osztán én mit adjak cserébe érte? — kérdezte s ugy nézett rám, mint az égi nap a tavaszba bontakozó rügyekre.

— Semmit, Polli — tünődtem forrókat lihegve. — Csak ugy gondolom, hogy ha te irsz, akkor a betüid szinesek legyenek.

Polli nem értette, miért vagyok hozzá annyira jó. Én magam sem értettem. De Polli olyan volt, hogy nem sokat törődött az ilyesmivel. Apró kezecskéjével simitott egyet a haján s mosolygott közben. Bennem eddig nem érzett érzések feszültek, mint a most pattogó rügyekben...

Egyik nap anyám Selymesre küldött egy kosár szőlőkötöző háncscsal. Örömmel indultam, mert tudtam, hogy az uton Pollival találkozom, aki a nagygyepen pulykákat legeltet.

Ott ült az apróka gyepen.

— Gyere, Jancsi! — kiáltott felém. — Kártyám van! Ha akarod, most kivetem a szerencséd.

Nagyot bámultam, hogy lám, Polli érti a jövendölést, épp ugy, mint a cigányasszonyok. Letettem hát a kosarat s nagy izgalommal mondtam:

— Vessed, no, ha értesz hozzá.

Aztán, hogy a varázsos hangulat ölébe vett, tovább beszéltem:

— De, ha a közeli halálom látnád a lapok közt, azt hallgasd el Polli, mert nekem most nagyon szép az élet és ha meghalnék, neked is rosszabb lenne a sorod, mint igy lesz én mellettem.

Nem tudom, honnan vettem ezeket a merész szavakat. Ugy buktak ki belőlem, mint erős napsütésre a barka apró sárgászöld levelei. Lehet, hogy hallottam valahol effélét s most ezt tettem Polli fodros kötényébe, mert akkor már egymás mellett ültünk a gyepen. Benne is bujkált valami, mert ahogy rámnézett, az arca megpirult tőle s most nem is nevetett. Tenyerével végigsimitott rózsás köténykéjén, mintha az én szép szavamat simogatta volna meg.

De Polli olyan, hogy nála az ilyen meghatódások rövid ideig tartanak. Hamarosan felkapta a fejét, a kék égre nézett s aztán értelmetlenül nevetett, mint ahogy a kis pulyka hirtelen megugrik s csak ugy ok nélkül szalad egyet a gyepen.

Királyfinak való érzések kavarogtak bennem, ahogy a nap szeliden simogatott egymás mellett kettőnket.

Polli a kártyalapokat forgatta, látni való volt, hogy keres valamit köztük.

— Mit keresel Polli? — kérdeztem.

— A piros királyt — seppegte.

— Miért azt?

— Mert neked vetem s a piros király a szivkirály...

No, tündér se varázsol ennél sebesebben. Mert az én tizéves fejemen egyszeribe huszárcsákó termett, sima szájszélemen pedig bajusz serkent. Táltosparipa hátára lenditett a lüktető kedvem s én győzelmes sereg élén lovagoltam a nyitott várkapu felé, hol a legkisebb királylány fogad: Polli. A ruhám zöld bársony, rajta disznek piros szivek, mint a kártyalapon vannak.

Polli beszélt, mesélt a kártyákat rakosgatva, de én nem értettem, miket mond. Bódultságomban nagy merészen közelebb huzódtam Pollihoz, az arcom belehajtottam kötényébe, megcsókoltam az egyik fodrocskáját, ugy, ahogy fehér gyöngyvirág kelyhét csókolja meg a tavasznak lelkendező ember.

Báránybégetésre neszeltem fel. A Gugyi gyerek terelt arra vagy nyolc bogáncstól gubancos bárányt. Szijustor volt Jóska kezében s pattintgatott vele.

— De nagyokat szól az ustorod, Jóska! — kiáltott felé Polli barátságosan.

Velem hirtelen megfordult a világ. Ugy éreztem, most kergetnek ki a mennyország kapuján. Hirtelenében betyár szerettem volna lenni, aki durván berugja a csárda ajtaját. Felálltam Polli mellől s kegyetlen gyülölettel megindultam Gugyi Jóska felé.

— Mit pattintgatsz te erre? — kérdeztem tompán s mutató ujjammal kigombolt mellénye egyik gombjára böktem.

— Mit? — sziszegte Jóska s egyet hátralépve, a szijustorral csípősen végighuzott meztelen lábamszárán, hogy a nyomában kiserkent a vér.

Gombóccá gabalyodtunk aztán ott a gyepen.

Mikor Jóskának már annyi ereje sem volt, hogy a testem sulyát magáról lelökje, akkor felálltam és elindultam Polli felé. Nem szóltam hozzá egy szót sem, csak felmarkoltam a hánccsal teli kosarat s kihúzott derékkal megindultam Selymes felé.

Jó messziről néztem csak viszsza. Polli ott ült a gyepen, rózsás kis köténykéjét az arcához szoritva. Körülötte a pulykák békésen csipegettek.

Egyszeriben nagyon fáradt és szomoru lettem.

Az útmenti fákat figyelgettem, merthogy rügyfakadás után már szépen zöldülgettek. Aztán Selymesig azon gondolkoztam, hogy sirt-e vajjon Polli, vagy csak azért szoritotta köténykéjét az arcához, mert nekem is ahhoz simult a fejem...

Igy léptem át tavaszból a nyárba.

Kereskedelem és udvariasság

Bementem a boltba borotvaszappant venni. Az ember azt hinné, ez igen egyszerü művelet, mert vagy van szappan, és akkor kapok, vagy nincs, és akkor nem kapok. Szappan nem volt, de ez mégsem volt egyszerü művelet, miként rögtön látni méltóztatik.

A főnök, akit személyesen ismerek, nem volt az üzletben, helyette két ismeretlen segédet találtam. A második számu egy létra tetején gubbasztott és az állvány felső polcain rendezkedett. Az első számu a bolti asztalon könyökölt és egy kellemes kis nővel folytatott tárgyalást. A nőt én jóházból való szobalánynak néztem. Tehát vártam. Az első számu egy kis szünetet tartott tárgyalás közben és mosolyogva rámnézett. Én félreértettem, azt hittem, a bátoritó mosoly nekem szól és azt mondtam: „Kérem, szeretnék..." Tovább nem jutottam, mert ő erélyesen leintett és azt mondta: „Várja meg a sorát, tiz vevőt nem lehet egyszerre kiszolgálni!" Ezt beláttam, elhallgattam és megvártam a soromat. Ő tovább tárgyalt a kellemes nővel, most már szigoru arccal, de a nő bizonyára tudta, hogy a szigor nem neki szól, hanem nekem. Végül befejezték a tárgyalást és a jóházból való kilibbent az ajtón. Az első számu ekkor az üzlet tulsó végébe ment, ott kinyitott két-három fiókot és felszólt kartársának a kakasülőre: „Szólni kell az öregnek, egészen kifogytunk a gyapotból." Azt hiszem, ez csak tüntetés volt, hogy én el ne bizzam magamat. Végül csakugyan felém közeledett. „Kérem, én borotvaszappant szeretnék" — rebegtem. „Borotvaszappant szeretne?" Ugy nézett rám, mintha az angol koronagyémántokat kértem volna tőle. Azután a második számuhoz fordult, aki még mindig a létra tetején ült. „Ő borotvaszappant szeretne!" A második számu mekegve nevetett, az első számu pedig kiméletesen, ahogyan a veszedelmes elmebeteggel szokás beszélni, igy szólt hozzám: „Elhiszem uraságodnak, hogy borotvaszappant szeretne. Lássa, én is szeretnék. És ha uraságod találna valahol egy borotvaszappanforrást, sziveskedjék engem értesiteni, én átvennék egy nagyobb tételt."

Azzal hátat fordított és bár tulajdonképpen nem mondott semmi sértőt, én életemben még nem éreztem magamat olyan alaposan elintézettnek, mint ezuttal. Én különben az esprit d'escalier embere vagyok, a feketekávénál szokott eszembe jutni, amit a levesnél kellett volna mondanom, és ezuttal is már a 46-os villamoson lógtam, mikor azt mondtam magamban: „Fogtok ti még bagóért táncolni!"

Az estét baráti körben töltöttem és ott előadtam a borotvaszappan történetét, amely nem is történet. De ekkor egyszerre megnyiltak körülöttem a zsilipek és én egy tucat hasonló történetet hallottam. Ezek mind arról tanuskodtak, hogy mig a budapesti kereskedők nagy többsége a hagyományos udvariassággal, sőt fokozott megértéssel érintkezik megszorult vevőivel, addig az a tudat, hogy a közönség az általános áruhiány következtében most jobban rászorul a kereskedőre, mint annak előtte, némelyek lelkében valóságos cézári hóbortot fejlesztett. Akik azelőtt azt sem tudták, melyik lábukra álljanak a nagy szivességtől, most pattogó csendőrhangon beszélnek a vevőkkel, rendelkeznek, utasitásokat adnak, föltételeket szabnak, és a sok szekaturának az a célja, hogy egyesek kiélhessék hatalmi mámorukat.

Ezek persze potomságok, kézzelfogható magjuk alig van, de azért nem árt szóbahozni, mert nagy kár lenne, ha egypár zavarosfejü ember kedvéért veszendőbe menne Budapestnek az a hire, hogy itt vannak Európa legudvariasabb kereskedői. Mert Budapestnek csakugyan ez a hire. A háboru terheit viselnünk kell, bármilyen sulyosak is, de abba nem lehet belenyugodnunk, hogy olyan terheket vegyünk a nyakunkba, melyeket nem a háboru, hanem néhány kelekótya legény szeszélye hárit ránk.

Azt hiszem, a Baross Szövetség, melynek megnyilatkozásaiban annyi erő és céltudatosság van, tudna segiteni ezeken a felesleges bajokon.

Hg. F.

BIOLAX
2 drb ára 18 fillér
10 drb ára 85 fillér
20 drb ára 132 fillér
a jó hashajtó

Bornemisza Géza iparügyi, Zsindely Ferenc kereskedelemügyi miniszter

Varga Józsefet teljes elismerése mellett felmentette a Kormányzó Ur

A MTI jelenti: A hivatalos lap keddi száma a következő legfelsőbb elhatározásokat közli:

*

„A m. kir. miniszterelnök előterjesztésére dr. *Varga József* m. kir. titkos tanácsos, a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium vezetésével is megbizott iparügyi minisztert iparügyi miniszteri állásától, továbbá a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium vezetése alól saját kérelmére felmentem, *Bornemisza Géza* m. kir. titkos tanácsost, nyug. iparügyi minisztert, az Ipari Munkaszervező Intézet elnökét m. kir. iparügyi miniszterré és dr. *Zsindely Ferenc* miniszterelnökségi államtitkárt, országgyülési képviselőt m. kir. kereskedelem- és közlekedésügyi miniszterré kinevezem.

A nevezettekhez intézett kéziratomat idezárom.

Kelt Budapesten, 1943. évi március hó 29. napján.

Horthy s. k.
Kállay Miklós s. k."

*

„Kedves dr. Varga! A m. kir. miniszterelnök előterjesztésére Önt m. kir. iparügyi miniszteri állásától, továbbá a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium vezetése alól saját kérelmére felmentem és ebből az alkalomból Önnek a magyar közgazdasági élet nehéz viszonyai között az ipar-, a kereskedelem- és a közlekedési ügyek irányitásának élén fáradhatatlan buzgalommal és odaadással, valamint nagy szakértelemmel csaknem négy éven át teljesitett kiváló szolgálataiért *teljes elismerésemet* fejezem ki.

Kelt Budapesten, 1943. évi március hó 29. napján.

Horthy s. k.
Kállay Miklós s. k."

A távozó Varga József munkássága

Varga József közel négy évig volt iparügyi és három és fél éven át egyuttal kereskedelemügyi miniszter is. Néhai gróf Teleki Pál felkérésére 1939 tavaszán kapcsolódott be a politikai életbe. Az 1939-es képviselőválasztásokon a szegedi lajstromon gróf Teleki Pállal együtt kapott mandátumot, 1941-ben azonban a gróf Csáky István elhunyta után a külügyminiszter elhalálozásával megüresedett Sopron választotta meg képviselőjének.

A távozó miniszter korábban a politikai élettől távol állott és mint egyetemi tanár kizárólag tudományos és pedagógiai munkásságot fejtett ki. Tudományos kutató munkásságával európai hirnevet szerzett. Az elsők között volt Magyarországon, aki a barnaszén-kátrányokat és a baux.tot gyakorlati hasznositás céljából a tudományos kutatás körébe vonta és még az előző háboru idején földgázkutatásokat végzett Erdélyben. A Magyar Tudományos Akadémia még 1932-ben levelező tagjává választotta.

A miniszteri székben az épitések és az alkotások hosszú sora jelzi Varga József gazdaságpolitikai munkásságát. A magyar gyáripart nagy szakértelemmel fejlesztette tovább, körültekintéssel irányitotta a haditermelésre való átállitást. A gyári üzemek modernizálásában, nagyszámu uj gyár létesitésében, a hadiipar megszervezésében, a termelés racionálisabbá tételében épúgy megmutatkozott a tudós szakértelme s a gazdaságpolitikus tehetsége, mint a kutató munkában, uj energiaforrások feltárásában. Ő szervezte meg az Ipari Anyaghivatalt. További lépéseket tett az ipari munkásság helyzetének javitása terén s az intézkedések egész sorát hozta a kisiparos társadalom támogatására. Nagy közlekedésügyi alkotások sora fűződik Varga miniszterségéhez. Elsősorban említendő a szeretfalva—dédai vasut megépitése. Miniszterségé alatt épült meg a tiszapolgári és a medvei hid, s erős ütemben folyik az óbudai Árpád-hid épitése is. Nagyszabásu útépitő tevékenység is folyt Varga miniszterségé alatt.

Kiemelkedő munkásságot végzett a távozó miniszter a MÁV fejlesztésére és nagyszabásu épitőmunka folyt a hajózás terén is. Varga miniszterségé alatt kezdődött meg a Ferihegyi közforgalmi repülőtér épitése. A posta 992 kilométer hosszuságban épitett ki távkábelt s 35 millió pengőt fordított távbeszélőközpontok bővitésére. Uj rádióállomások is létesültek. Külkereskedelmi kapcsolatainkat fenntartotta, sőt mélyitette. A belső kereskedelem terén sok fontos nagykereskedői szakmának a keresztény elemek számára való biztositása fűződik miniszteri működéséhez.

Most, amikor Varga József saját kérelmére s a miniszterelnökkel való legteljesebb egyetértésben kiválik a kormányból, újabb feladatok várnak rá. Kutatómunkásságát és gazdaságpolitikai tevékenységét a magyar tudományos és gazdasági élet a jövőben sem fogja nélkülözni.

Az uj miniszterek pályafutása

Dr. *Zsindely Ferenc*, az uj kereskedelemügyi miniszter, 1891-ben született Kisvárdán és tanulmányai befejezése után ügyvédi oklevelet szerzett. A mult világháboruban majdnem három évet töltött a fronton és több kitüntetésben részesült. Harctéri szolgálata közben Komárom vármegye szolgabirává, majd vármegyei aljegyzővé választotta meg. Később főispáni titkár és tb. vármegyei főjegyző lett, majd mint miniszteri segédtitkár a kisebbségi ügyek minisztériumába került; ezután pénzügyi titkárrá nevezték ki a pénzügyminisztériumba s ott szolgált képviselővé történt megválasztásáig. Beutazta egész Európát, hivatalos megbizással több kereskedelmi és pénzügyi tárgyaláson vett részt Prágában és Bécsben.

1931 óta Komárom mandátumával került a Házba. A képviselőházban tudásával és munkásságával csakhamar tekintélyt szerzett. Sok törvényjavaslatnak volt az előadója, majd a költségvetések főelőadója lett. Hosszabb időn át volt a Nemzeti Egység Pártja alelnöke. A Kormányzó 1938-ban nevezte ki a kultuszminisztérium államtitkárává s ezt az állását megtartotta gróf Teleki Pál közoktatásügyi miniszterségé idején is, 1939-ben pedig gróf Teleki Pál miniszterelnök, mint régi bizalmas munkatársát a miniszterelnökségre hivta meg államtitkárrá. Ebben a bizalmi állásban *Bárdossy László* és *Kállay Miklós* miniszterelnöksége alatt is megmaradt.

Az uj kereskedelmi miniszter a szakirodalomban és a szépirodalomban is sikeres multra tekint vissza. 1935-ben jelent meg „Isten szabad ege alatt" cimü kötete, amelyben vadászati elbeszéléseit gyüjtötte össze, 1938-ban pedig „Dunárul fuj a szél" cimü szépirodalmi munkája nagy sikert aratott.

A kincstári főtanácsos, Komárom város díszpolgára s tagja Komárom vármegye törvényhatóságának és kislekedésügyi miniszérium vezetésével is megbizta a Kormányzó Ur.

1938 november 15-én kivált az Imrédy-kabinetből s 1939-ben visszavonult a politikától és ismét a gazdasági életben vállalt vezető szerepet. Az Ipari Munkaszervező Intézet élén igen eredményes munkásságot fejtett gyülésének. A dunántuli református egyházkerület főjegyzője.

Az iparügyi miniszterré kinevezett *Bornemisza Géza* 1895-ben született. Mint müegyetemi hallgató az olasz harctérre került és részt vett a tiroli és az 1918. évi olasz offenzivában; több kitüntetést kapott. Az összeomlás után igen jelentős szerepet vitt az egyetemi ifjuság életében. Ő alapitotta meg az egyetemi zászlóaljat, majd a Hungária Bajtársi Egyesületet, amelynek tiz éven át vezére volt; sok diákjóléti intézményt hivott életre. 1920-ban kitüntetéssel szerezte meg a müegyetemi diplomát s mint a Müegyetemnek abban az évben legjobb hallgatója, a Fábián-jutalomdijban részesült. Pár évig tanársegéd volt, azután mint szakértő a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt.-hez került s fontos szerepe volt a vidéki városok villamositásában. Amikor vállalata villamossági osztályát Hungária Villamossági Rt. néven önállósitotta, ő lett az uj vállalat igazgatója. Fontos szerepe volt a vállalat kereskedelmi vezetésében is. Ő tervezte többek között az ismert Tallbot-szerződést.

A politikai életbe 1932-ben kapcsolódott be, amikor a frontharcos-párt listáján Budán fővárosi törvényhatósági bizottsági taggá választották meg. Néhai Borvendég Ferenc polgármester vezérigazgatóként akarta az egyesitendő fővárosi villamossági és gázüzemek élére állitani, Borvendég halála után pedig, mint utódját emlegették. A Kormányzó Ur 1935-ben kereskedelmi miniszterré nevezte ki az ujjáalakult Gömbös-kormányba s bemutatkozását igen nagy rokonszenvvel fogadták. Hat hónapig töltötte be ezt a tárcát, majd az iparügyi minisztérium felállitásakor iparügyi miniszter lett s ezt a tárcáját a Darányi- és Imrédy-krományban is megtartotta. Közben több, mint két és fél éven át a kereskedelem- és közki az ipari üzemeknek hitellel való ellátása s a háborus termelésre való kibővitése és modernizálása terén. Észak-Erdély visszacsatolása után azonnal hozzáfogott az erdélyi IMI megszervezéséhez s az intézet munkásságának áldásos hatását máris érzi Erdély ipara.

„Magyarország a délkeleti államokkal fennálló egyenetlenségeket igyekszik kiküszöbölni, mielőtt odaül az asztalhoz"

Szófia, márc. 29. (MTI) A „Zarja" nagy cikket közöl „Magyarország mai politikája a Balkán irányában" cimmel. A cikk szerint az utóbbi hónapokban történt sokrendbeli megnyilatkozás és megjelent cikk azt a jogos benyomást kelti, hogy *Magyarország érdeklődése a délkelet, a Balkán felé fordul.* A fiatal Horvátországgal Magyarország baráti viszonyt igyekszik létesiteni. Egyes függőben levő határkérdések ellenére a viszony több mint normális, jó. Magyarország fényes bizonyitékát adta annak, hogy szomszédaival együtt akar működni. Jugoszlávia összeomlása után Magyarország fenntartotta a jóviszonyt déli szerb szomszédjával is. *Törökországot* illetően erőfeszitései főleg a kereskedelmi forgalom minél teljesebbé tételére irányulnak. Legutóbb *Ullein-Reviczky* követ tartott előadást a baráti török-magyar viszonyról és kapcsolatokról. A magyar sajtó sokat ir Törökországról.

Bulgáriáról — irja a lap — ezzel kapcsolatosan külön cikket kellene irni. A közvélemény és vezetői valamennyien egyetértenek abban, hogy az eddiginél még szorosabb kapcsolatokat és együttműködést kellene teremteni. E magatartás alapjául nem csupán érzelmi elemek, a közös származás, a párhuzamos mult szolgálnak, hanem *tényleges politikai okok is.* Magyarország a délkeleti államokkal való jóviszony utján nem uj helyfoglalásokat keres, hanem igyekszik a fennálló egyenetlenségeket kiküszöbölni, mielőtt odaül az asztalhoz. A magyar szándékokat a délkeleti államoknak megértéssel kell fogadniok, hogy a Balkán egészséges sarka legyen a békének, haladásnak, kulturának.

Az „Utro" közli *Szinyei Merse Jenő* közoktatásügyi miniszter nyilatkozatát, hogy a magyarországi bolgár képzőművészeti kiállitás még közelebb hozta a két népet.

Berlinben lehetségesnek tartják, hogy Rommel a mozgó védekezés bevált módszerét alkalmazza

Berlin, márc. 29. (NST) Berlini illetékes magyarázók szerint Tuniszban nem folynak állásharcok. A Marethvonal nem szilárd állásrendszer, hanem több egymásután következő védőövezet. Berlinben emlékeztetnek arra is, hogy német részről hivatalosan még soha sem alkalmazták a „Marethvonal" megjelölést. Valószinü, hogy Rommel a mostani harcok során is a mozgó védekezés bevált módszerét fogja alkalmazni. Nem lehet eldönteni, hogy a német és olasz erők a védelmi övezetek közül melyikben rendezik be végleges védőrendszerüket. Rommel mozgó harcmodorára enged következtetni az a körülmény, hogy a német tábornagy a nyugati szárnyon bekeritéssel kisérletező angolokkal szemben ellentámadásba ment át és visszaverte őket. A tuniszi arcvonalról egyébként azt jelentik, hogy az angol és amerikai csapatok támadó tevékenysége vasárnap folyamán megélénkült. Illetékes berlini körök szerint a német és olasz védők állásai előtt minden ellenséges támadás nagy véres veszteséggel összeomlott. Dél-Tuniszban az arcvonal nyugati részén Montgomery bekeritő mozdulatot tett. A tengely erői ezt a kisérletet ellentámadással meghiusitották. Közben néhány német és olasz csapatrészt tervszerüen uj állásokba helyeztek el.

Raja élén öt ellenséges erődöt robbantott fel Kádár Mihály szakaszvezető

Az 1942 október 5-én az oroszok ellen végrehajtott saját vállalkozásunkban tüntette ki magát kiemelkedő bátorságával és nagy harcászati érzékével Kádas Mihály szakaszvezető. Az emlitett napon önként jelentkezett az egyik raj vezetésére. Feladatát mintaszerüen hajtotta végre. Raja élén öt ellenséges erődöt robbantott fel a benne védekező ellenséggel s annak nehéz fegyvereivel együtt. A további harcokban három nehéz puskát, több gyalogsági fegyvert és felszerelést zsákmányolt. A vállalkozás alatt kézigránáttal és kézitusában verte vissza egy szovjet raj ellentámadását s ebben a küzdelemben három foglyot ejtett. A vállalkozás sikeres végrehajtása után mintaszerü ügyességgel — lépésről-lépésre harcolva — teljes eredménnyel fedezte szakaszának visszavonulását.

Papp Jenő tüzérszázados ütegével visszavetette a betörő szovjet erőket

Kiemelkedő személyes bátorságával és talpraesett magatartásával tüntette ki magát a donmenti harcokban Papp Jenő százados, egy tüzérosztályunk ütegparancsnoka. 1942 szeptember 29-én az ellenség nagyszabásu támadást intézett honvédeink egyik állása ellen. A heves harcban és a rendkivül nehéz szállitási viszonyok miatt elfogyott az egyik honvédszázad lőszere és kénytelen volt a nagy erővel rohamozó ellenség elől kitérni. A visszavonuló honvéd század már saját tüzérségünk vonalába ért. Papp százados ekkor egész ütegével az előrenyomuló ellenség ellen fordult, majd pedig saját ütegének négy előrerendelt tisztjével, 32 főnyi legénységével és géppuskás rajával ellentámadásba ment át. E közbelépésével megállitotta a visszavonulásban lévő gyalogszázadot is s most már az egész erővel folytatta az ellentámadást. Ütegének lövegei gyors tüzükkel ujra és ujra utat nyitotta az ellenámadó csoportnak, amely végül lendületes szuronyrohammal vetette vissza a bolsevistákat. Papp százados ekkor védelemre rendezte be a visszafoglalt vonalat és azt mindaddig tartotta, amig megfelelő erősités meg nem érkezett.

Külpolitikai hirek

Az olasz uralkodó résztvett a királyi akadémia ülésén. Megjelentek az ülésen a párt és az állam képviselőin kivül a német nagykövet és a japán ügyvivő. Az ülésen Gino Chierici, a királyi akadémia tagja, előadást tartott „A háboru és a mükincsek védelme" cimen.

Spanyolország megünnepelte a bolsevista uralom alól való felszabadulásának 4. évfordulóját.

A német ifjusági ünnepekkel kapcsolatban a berlini Operaházban Amann birodalmi ifjusági vezető beszédet intézett az ifjusághoz, amelyben kijelentette: „Létünk feladata: Németország. Tiszteljétek hőseinket, mert nekik köszönhetjük életünket. Kövessük a Führert hivő bizalommal, mert életünk az övé a szükségben és a veszélyben. Ezt megfogadjuk."

Szófiában ünnepélyesen befejeződött a Szobranje negyedik rendes ülésszaka. A záróülésen Filov miniszterelnök köszönetet mondott a képviselőknek a kormány nevében közreműködésükért, bizalmukért és főleg azért, hogy a viták során felmerült kérdéseket az ország bel- és külpolitikájának megfelelően tárgyalták meg.

Franciaországban a vichy-i kormány átalakulásával egyidejüleg a „Die Tat" madridi jelentése szerint a lapok azt közölték, hogy a körzetvezetői rendszer Laval irányitása alatt való bevezetésére kivánság merült fel. Eszerint ennek a rendszernek a bevezetése elkerülhetetlen arra az esetre, ha az angolszász szövetségesek Franciaországot választanák ki inváziós céljaikra.

Sumner Welles közölte Rotschild báróval, hogy mindazok a zsidók, akik elvesztették francia állampolgárságukat, három év mulva amerikai állampolgárságot nyernek.

A szovjet kormány információs irodájának vezetője — mint Moszkvából jelentik — április elsejei hatállyal elrendelte az összes ujságok példányszámának tizszázalékos csökkentését. A „Pravda" és az „Izvesztija" s még néhány vezető szovjet lap ez év május 1-től kezdve 25 százalékos csökkentést kötelesek végrehajtani. Számos vidéki lap a jövőben hetenkint csak egyszer jelenik meg.

Nagyarányu árucsempészést és árdrágitást lepleztek le Szegeden

Nagyarányu árucsempészési és árdrágitási bünügyet leplezett le a szegedi csendőrség. A bünügy tettesei a szegedi terménypiacon ismert *Máté Testvérek* voltak. Evekkel ezelőtt Termény- és Áruértékesitő Szövetkezetet hoztak létre, azonban az érdekeltségben sokan voltak olyanok, akik nem is tudtak arról, hogy a szövetkezetnél üzletrészekkel szerepelnek.

A Máté Testvérek a visszaéléseket azzal követték el, hogy *saját céljaikra a Délvidéken magas áron vagontételekben felvásárolt élelmiszert szegedi raktárakba szállittatták és igen magas áron értékesitették.* Az élelmicikkek között liszten, kekszen, tengerin, burgonyán, baromfin, tojáson és zsiron kivül nagyobbmennyiségü lekvár is volt. Az áruk nagyrészét *Bácskából hozták Szegedre a hatóságok megtévesztésével és félrevezetésével.* Különösen nagy tételben szerepel a Szegedre csempészett élelmicikkek között lisz, burgonya és tengeri.

A szegedi rendőrség letartóztatásba helyezte a közellátás érdekei ellen sulyosan vétő *Máté Sándor* 48 éves, *Máté Dénes* 44 éves és *Máté Tibor* 43 éves kereskedőket. Már át is adták őket az ügyészségnek.

Margó Ede

6

* **Leleplezték Fáy Szeréna síremlékét.** Csütörtökön délután megható ünnepség keretében leplezték le *Fáy* Szerénának, a Nemzeti Színház volt örökös tagjának síremlékét. A fehér márványból készült síremlék az „Ember tragédiája"-ból Évát ábrázolja a londoni jelenetben. A szobor *Margó* Ede művészi alkotása. Az egyházi szertartás után *Németh* Antal dr. igazgató megbízásából *Czakó* Pál titkár mondott nagyhatású beszédet a színház nevében, majd *Nagy* Adorján a színművészeti akadémia, *Géczy* István pedig a színészegyesület nevében, végül *Fenyő* István mondott beszédet. A kegyeletes aktuson ott volt *Góth* Sándor, *Berky* Lili, *Gál* Gyula, *Dajbukát* Ilona, *Lehotay* Árpád, *Bartos* Gyula és még igen sokan a művészvilág tagjai közül.

* Bartholomew

Új Magyarság

1935. nov. 3.

Nagys.

Szentiványi Zsuzsanna Anö

Budafoki ut 10/c

~~Leuke lér 7.~~

~~Londyn n. 98~~

KÖZPÉNZTÉL BERMENTESÍTVE
1898 NOV. -1.
BUDAPEST 4

Horvai János pályaterve.

A VÖRÖSMARTY-SZOBOR PÁLYATERVEI.

A Himnusz eléneklése után Orbán Ferencz munkás mondott ünnepi beszédet s letette a szobor talapzatára a nemzeti szalagos babérkoszorút. Hedrich Ferencz Vörösmarty «Élő szobor» című költeményét szavalta. *Veszprémben* pedig szeptember 28-án a város hírneves szülöttjének, *Szigeti* Józsefnek, a Nemzeti Szinház kitünő művészének és szinműírónak, valamint öcscsének, Szigeti Imrének születési házát jelölték meg emléktáblával. Nógrádmegyében *Vanyarcz* községben az országos nőképzőegyesület megalapítójának, *Veres* Pálnénak emléktábláját leplezték le szülőfalujának templomában. A leleplező ünnepen Vladár esperes, Nagy Mihály alispán, Sréter Alfréd országgyűlési képviselő és Magyar Béla tanító méltatták Veres Pálné emlékét. Az emléktáblát, mely Holló Barnabás műve, a templom falán az oltártól jobbra helyezték el. A leleplezés után az ünneplő közönség a temetőbe vonult, hol Veres Pálné sírját megkoszorúzták.

Az egyetemekről. *Nagy* Ferencz, a kereskedelmi miniszterium volt államtitkára, a jeles jogtudós, visszatért a budapesti egyetemi katedrára. Szeptember 29-ikén kezdte meg előadásait; mint nyilvános rendes tanár, a kereskedelmi- és váltójogot adja elő. Beköszöntő szavaiban megemlékezett államtitkári állásának nehézségeiről is. A több száz főnyi hallgatóság lelkesülten üdvözölte a tudós tanárt. — A *kolozsvári egyetemre* harmincz év előtt, 1872. szeptember 29-ikén nevezte ki Ő Felsége dr. *Kolozsváry* Sándort a magánjogi tanszékre. A harmincz éves fordulón, bár Kolozsváry tiltakozott minden ünnepeltetés ellen, tanítványai, tanártársai s nagyszámú tisztelői mégis ünneplésekben részesítették. Kolozsváry irodalmi működését az Akadémia is elismerte, a mikor

Vas. Ujs. 1902. 660. l.

jában. Ára 20 korona, [illegible]
Károlynál. Újpest, vasút-utcza 9. sz. alatt.

A magyar helyesirás szabályai, szójegyzékkel, iskolai használatra összeállította *Balassa* József.

[illegible] kongresszusa. A magyar technikusok második országos kongresszusukra gyűltek össze szeptember 28-ikán a budapesti műegyetem kerti pavillonjában. Mintegy négyszázan jelentek meg. Elnökölt *Hieronymi* Károly, volt belügyminisz-

A kolozsvári Mátyás-szobor leleplezése. A Kolozsvárott október 12-ikén tartandó ünnepre érkező *József* főherczeget, ki a király képviselője és a kormány tagjait ünnepélyesen fogadják.

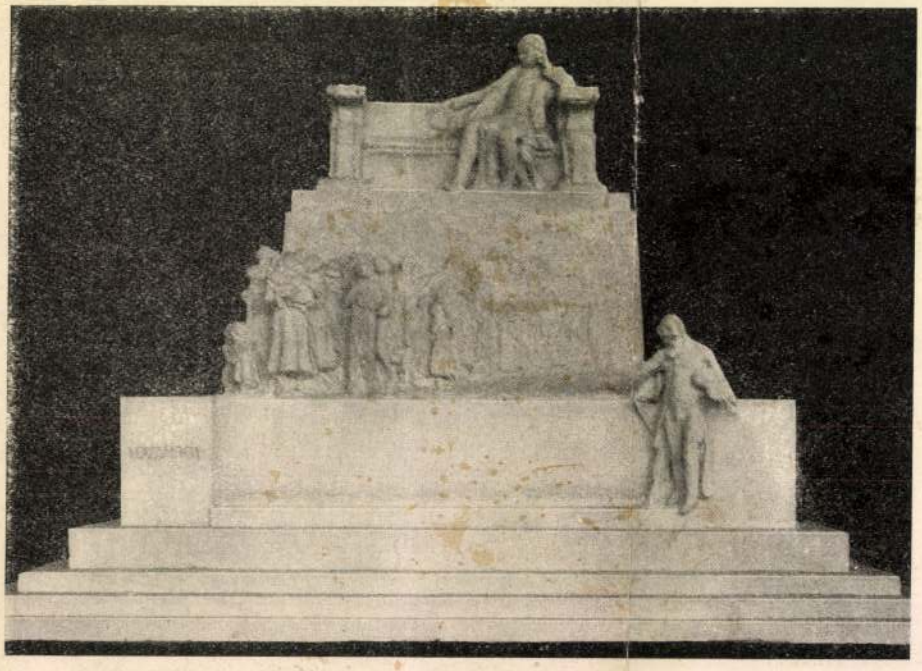

Margó Ede és Scheer Izidor pályaterve.

Holló Barnabás és Vágó József pályaterve.

A VÖRÖSMARTY-SZOBOR PÁLYATERVEI.

A MŰGYÜJTŐ HIREI

A FŐVÁROS MINT MŰPÁRTOLÓ

Az a hatalmas mecénási tevékenység, melyet a főváros még Bárczy polgármestersége idején indított meg, mit sem vesztett erejéből a háborúutáni időkben sem. Ma is példás erőfeszítéseket végez a *Lieber* tanácsnok vezetése alatt álló szociálpolitikai ügyosztály, hogy a nehéz időkben még fokozottabb módon szolgálhassa a művészetpártolás ügyét. *Pacher* Béla dr. tanácsjegyző szokta a művészi propaganda irányelveit a megfelelő bizottságok számára előkészíteni. A közeljövőben megfestetik a kormányzó arcképét *Borszéky* Frigyessel és az elhúnyt *Szabó* Imre tisztifőügyész portréját *Gábor* Móriccal. Művészi emlékplaketten készítésére adtak megbízást *Berán* Lajos és *Beck* Ö. Fülöp szobrászművészeknek, melyek arra fognak szolgálni, hogy a főváros vendégeit emléktárgyakkal ajándékozhassák meg. *Margó* Ede elkészíti Pósa Lajos szobrát a Városliget díszítésére, míg a Katona József-emléktáblának kivitelére (a Szentkirályi-utca 23. sz. ház falára) *Horváth* Géza kapott megbízást. A nagyvárad Szent László lovasszobrot, melyet annak idején *Tóth* István szobrász készített, a románok üldözése miatt a pesti Békatéren levő új templom előtt fogják felállítani. Ezenkívül néhány hadiemlék készítésére és a Vörösmarty-szobor restaurálására adott kisebb-nagyobb összegeket a főváros tanácsa.

EGY MASACCIO-KÉP KIVÁNDOROLT

A Münchener Neueste Nachrichten közli azt az érdekes hirt, hogy Duveen Joseph, az ismert nagy műkereskedő, nemrég egy budapesti magángyüjteményből egy igen szép Masaccio-képet vásárolt. A kép Madonnát ábrázolja a gyermek Jézussal. Minthogy a Brancacci-kápolna festőjétől csak igen kevés festmény maradt az utókorra, ezeknek óriási értékük van, amit a jelen esetben a festmény rendkívüli szépsége csak fokoz. A híradás megemlíti azt is, hogy a kép jelenleg Amerikában van. Körülbelül ugyanakkor, mikor ez a híradás a müncheni lapban megjelent, az »Art in America« című folyóirat februári számában Berenson Bernard egy Duveen birtokában levő képről számolt be, amelynek eredetéről azonban egy szót sem szól. Berenson szerint a »lesujtott Madonna« típusához tartozó Istenanya a földre helyezett vánkoson ül és felette két lebegő angyal függönyt tart, melyből egy angyal száll ki. A bűbájos gyermek az anyja ölében áll. Berenson a kép keletkezését az 1425-ös évre teszi.

MAGYAR KIÁLLITÁSOK KÜLFÖLDÖN

A közel és távolabbi jövőben igen érdekes külföldi kiállítások tervei fognak megvalósulni, amelyek nemcsak egyoldalúan, hanem egész gazdagságukban fogják az élő magyar művészetet reprezentálni. E kiállítások egyikének anyaga már útban is van — Beográd felé. A *Szinyei Társaság* meghívást kapott, hogy a jugoszláv főváros szépművészeti pavillonjában, mely a »Coijeta kurovic« egyesület tulajdona, nagyarányú kiállítást rendezzen. Ez a kiállítás május hóban nyílik meg és résztvesz benne a társaságnak csaknem valamennyi tagja. A másik kiállítást a *Munkácsy*céh akarja rendezni a jövő szezón folyamán Párisban. Ez a kiállítás, melynek egyik előmunkálata lesz az ottani magyar műbarátok megszervezése, Villani báró párisi követünk támogatásával fog megnyílni s előfutára lesz e művésztestület egyéb világvárosokban való bemutatkozásának. Végül arról is be kell számolnunk, hogy az 1931-ik évben a francia fővárosban egy általános nagy magyar képzőművészeti kiállítás is lesz, amely az állam rendezésében a Jeu de Peaume-ban kap helyet s jelentőségében a magyar kulturpolitika egyik kimagasló nemzetközi eseménye lesz.

A SILBERMANN-CÉG AMERIKAI KIÁLLÍTÁSAI

Csak nemrégiben adtunk hírt arról, hogy a pesti származású s ma már világszerte híres Silbermann műkereskedő-cég nagyszabású magyar kiállításra készül newyorki képüzletében. A tervezett kiállítással párhuzamosan úgylátszik másirányú akciót is kezdtek Silbermannék. Erre vall egy bécsi lapnak az a híradása, hogy ez év őszén élő osztrák művészek alkotásaiból is kiállítanak egy csomót az új newyorki galériában. Az ott kiállításra kerülő modern osztrák képek azután kétéves körutazásra indulnak a nagyobb amerikai városokba, főleg olyan helyekre, ahol egyetem is van, hogy azok hallgatói az új osztrák művészettel megismerkedhessenek.

És ehhez képest, mintha a színeit is, spektrálanalitikusi gondossággal, a magas rezgésszámúak közül válogatta volna ki. A parasztfogó tüzijáték Jakovleffnek nem kenyere és hiába várjuk tőle, hogy bíborbársonyban melengesse gyermekded ösztönünk e primitív színmohóságát. De bárha aquamarinbe transzponálódik nála a tenger, zafirba az ég és még a legbujább női test epidermisze is hűs, mint a harmatos rózsaszirom, talán senki előtte nem tárta fel úgy a hideg szinek Golcondáját, mint ő. A legcsodálatosabb azonban mindebben az, hogy noha e színei szinte immateriálisak, mint azok, amelyek a víz, a levegő rétegeiből tevődnek össze, minden, amit Jakovleff fest: emberi test, szikla, víz, hal, gyümölcs, szövet, a legmegtévesztőbb anyagiság illusióját kelti. Ez az anyagiság azonban nem a németalföldi mesterek szolgai utánzásából, hanem sokkal mélyebbről — a tárgyak lelkéből fakad.

Igy avatta művészi valósággá Jakovleff a neolamarckisták s e j t l é l e k teoriáját.

* * *

Egy ilyen felfedezés után bátran negligálhatta Jakovleff új stílusában az emberi lélek kutatását. Minek is, amikor a test beszél és csábít az új misztérium?

Igy nyernek aktjai egy szinte szoborszerű attikai elvonatkozást, amelyeknél a fej személytelen impasszibilitása duplán lüktetővé teszi a testi élet intenzitását. Még Capri-ban festett tanulmányain is, ami tipus marad, halászok, kofák képén Homeros-i derűben oldódik fel, amelyből minduntalan futamokban, trillákban csilingel ki az élet öröme. Öröm a habokban, öröm a gyümölcsben, öröm a halakban, mindabban, amiben Jakovleff a maga Euphoriá-jában velük egyesül és amelyet velünk oly maradéktalanul közöl.

Jakovleff: Berbernő

De ez az euphoria sohasem válik Dionysos-i tobzódássá. Kínai miniatűrjeitől, bruxellesi paloták, párisi kabarék freskóiig — ahol pedig szabadjára engedhette volna fantáziáját — Jakovleff mindig ura marad önmagának. Mert ha festészetében sohasem is ismerte a rutin béklyóját, hanem csak a bajvívó problémát és engedményt a közízlésnek nem tett soha, egy korlátot még sem lépett át, az ízlés korlátját.

Jakovleff arisztokratikus festő — bocsánat, ha megsértettem.

Személyi hírek

Boross Jenő, az ismert amerikai magyar mecénás újabb képet ajándékozott a Szépművészeti Múzeumnak. Luis Tristan, egy jeles Greco-tanítvány 1620-ból való, szignált festményét küldte el ajándékul.

*

Kleinberger, a magyar származású párizsi és newyorki műkereskedő, igen értékes képet ajándékozott a berlini Kaiser Friedrich-múzeumnak. A kép egy XVI. századi sváb festő munkája, Krisztus körülmetélését ábrázolja s jelességével feltűnt egy két év előtti new-yorki kiállításon is a régi német mesterek képei közt.

Dr. Rózsaffy Dezső, a Szépművészeti Múzeum tudós igazgatója, a francia becsületrend keresztjét kapta a francia kormánytól. Kitüntetése a modern francia művészet külföldi ismertetése körül szerzett érdemeinek s irodalmi tevékenységének méltó jutalmazása.

*

Dr. Braun Edmund Wilhelm, a troppaui múzeum tudós igazgatója, most töltötte be hatvanadik életévét. A nálunk is nagyon ismert, Budapesten sokszor megfordult kiváló keramia- és üveg-történetkutatót ebből az alkalomból szerencsekivánatokkal halmozták el tisztelői és barátai.

1021

Szeged szobrai

Dankó Pista (1858—1903)

(86.) A híres cigányprímás és nótaszerző szecessziós márványszobra a Hungária — régen Kass — Szálloda előtt áll. Az életnagyságú szobrot Margó Ede készítette.

Margó Ede

5

VÁLI

Tartá

Csongr
megáll
Csongr
Telefon

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRLAPTÁR
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1969 OKT 30
DÉLMAGYARORSZÁG
Szeged

ad
kosarat!

amiben összegyűjthetem a rongyot

mert egy kg tiszta háztartási pamutrongyért, vagy öt kilogramm vegyes háztartási rongyért az ellenértéken felül AJÁNDÉKSORSJEGYET is ad a

MÉH

a RONGYGYŰJTŐ HETEK alatt, október 1-től november 9-ig. Ezernél több értékes nyeremény!

Főnyeremény SKODA 1000 MB személygépkocsi!

HK 510

Margó Ede

*** Margó Ede müteremkiállitása.** *Margó* Ede jeles szobrászmüvészünk Százados-uti mütermében két müvészi értékü, ihletes erővel alkotott szobrát mutatta be vasárnap a meghivott előkelő közönségnek. *Chopin*-szobra a nagy zeneköltőt zongora mellett álmodozó, jól megoldott testtartással, a zongora előtt a szerelmi bánkódást és vágyat ábrázoló kettős aktkompozicióval pedig rendkivül plasztikusan, nemesen és poétikusan szemlélteti. A második szobor *Pósa* Lajost, a gyermekek aranyszivü mesemondóját ábrázolja tiszta, szép megoldással. A szobor nyeresége müvészetünknek és felállitásával ujabb, szép diszhez jut a Városliget.

M. 929. XII. 10.

Eger

Radnay József
festőművész
kiállítása

1934. XI. 30 – XII. 10.

Margó Ede

szobrász

— **Margó Ede képei.** Margó Ede, a szobrász ez alkalommal a Fészek Klub kiállítási termében néhány kisebb plasztikai munkán kívül főleg mint festő jelent meg a közönség előtt. S amennyire szobrász és formaproblémák érdeklik akkor, amikor agyagba dolgozik, annyira festő ezeken a vásznain. A látása és a problémái festőiek. Leszűrt és letompított színekben ad néhány érdekes és közvetlen tájképet és virágcsendéletet.

Budai Napló

1933 I. 11

Orsz. Magyar
Iparművészeti
Társulat
lakásművészeti
kiállítása.

1933. I. 21 – IV. 2

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., *Petőfi Sándor* u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Margó Ede

ÉRDEKES ÚJSÁG

610

Az eldugott szobor

Margó Ede egyik kevéssé ismert, kitűnő alkotása évek óta várja újbóli felfedeztetését. A háromalakos bronzszobor Chopin-szonátát örökít meg és a Fővárosi Emlékműfelügyelőség kertjében, egy zúgban hever. Művészeti ügyeink intézőinek fel kellene figyelniök erre az elhagyott szoborműre és gondoskodniok kellene olyan helyen történő felállításáról, ahol a közönség is gyönyörködhet benne.

Margó Ede

— **Margó Ede: Chopin.** Margó Ede, az im már európaihirü szobrász uj kompoziciót fejezett be. Meglátogattuk mütermét a Századosuti müvésztelepen azzal a várakozással, amely a mondanivalóban mindig érdekes és kivitelben mindig annyira müvészi — ha lehet ezt a kifejezést használnunk — álmodozó vésőjü szobrászt megilleti. Azonban uj kompoziciója még annál is többet mond, mint amennyit vártunk tőle. Dankó Pista szegedi szobrának mása, Deák Ferencnek egy hihetetlenül bölcs és mélységesen magyar mellszobra, egy elragadó gyermekemberke groteszk báju bronz-

Martos Ferenc és Markus Alfréd operettje 3 felvonásban.
Kezdete délután 3, vége 6, este fél 8, vége fél 11 órakor.

Hétfőn este:

A—B. bérlet.

TRAVIATA

Verdi Giuseppe operája 4 felvonásban.

Valery Violetta	Alpár Gitta
Bervoix Flóra	Ábrányi Margit
Germont Alfréd	Szedő Miklós
Germont György, ennek atyja	Csóka Béla
Gaston, Vicomte de Letoérés	Halagos Károly
Douphal, báró	Pajor Ödön
Obigny, marquis	Velser Tibor
Grenvill orvos	Vermes Jenő

...ső felesége.
...felesége.
...a színésznő szeretne
...a: Marsall: Egy,
Matyika színésznő

...SZÍNHÁZ

...délután:
...és TARSA
Szilágyi operettje
...onásban

...csi nem kaphatott utána, már csak azért ...sem, mert nem állott a fa alatt, de nem is ...volt otthon. Bandikának csukló...

...ttokeltseggel, ingben... kerítésen átugorva a gyerek szájából. Az azonban ettől a gorom...

N. Ú. 929. XII. 15.

MARGÓ EDE (+1) MAGYAR NEMZET 2002. 03. 20. 24. o.

Chopin-szobrok, relikviák

Liszt 1849-ben hónapokig gyászolta halott zeneköltő társát

A gödöllői Chopin-emlékmű a magyarországi lengyel emlékek egyik leghányatottabb sorsú darabja. Margó Ede az 1920-as évek derekán látott hozzá a hálás feladathoz. Megpróbálta Chopin jellegzetes, magával ragadó romantikus zenéjét is szimbolizálni, ezért a zongorája mögött alkotó zeneszerző elé egy, a zenétől katartikus állapotban lévő táncospárt helyezett.

Osgyán Edina

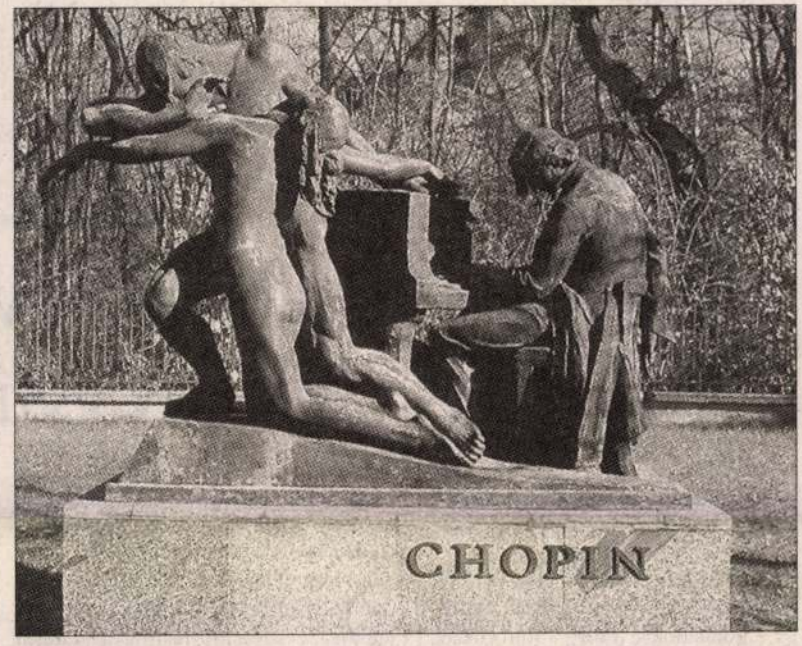

A magyarországi lengyel emlékek egyik leghányatottabb sorsú darabja

Kivételesen szoros barátság alakult ki a magyar és a lengyel zenetörténet két jeles alkotója között. *Frédéryc Chopin* (1810–1849) és *Liszt Ferenc* francia tartózkodásuk alatt ismerkedett meg egymással. Barátságuk egyik legegyértelműbb és legmélyebb jele volt az, hogy Liszt 1849-ben hosszú hónapokig gyászolta halott zeneköltő társát. Nem sokkal később két, kézzelfogható emlék is született ebből a gyászból: a Chopin bal kezéről készített márványplasztikát Liszt a Nemzeti Múzeumnak ajándékozta, illetve 1852-ben könyvet írt művésztársáról.

Liszt a régi Zeneakadémia épületében – az Andrássy és Vörösmarty utca sarkán – kis lakosztályt rendezett be magának. A rezidencia falát Chopin egy domborműportréja ékesítette. A bronzérmet a svájci *Antoine Bovy* készítette 1837-ben, amelyet ma is a Liszt-emlékszobában őriznek.

Prohászka László Lengyel emlékek című kötetében megemlíti: Liszt a pesti Vigadó épületében gyakran játszott Chopin-polonézeket. Ennek állított emléket *Füredi Richárd* Polonéz című szoboralakja, amelyet 1866 körül állítottak a nagyterem oldalfalait támasztó féloszlopokra.

A Chopin-emlékmű a magyarországi lengyel emlékek egyik leghányatottabb sorsú darabja. *Margó Ede* az 1920-as évek derekán látott hozzá a hálás feladathoz. Megpróbálta Chopin jellegzetes, magával ragadó, romantikus zenéjét is szimbolizálni a művel, ezért a zongorája mögött alkotó zeneszerző elé egy, a zenétől katartikus állapotban lévő táncospárt helyezett. A kompozíció egyértelműen érzékelteti: Margó nem puszta megrendelést teljesített. Őszintén rajongott a lengyel zeneköltő muzsikájáért.

A mezítelen együttes kissé megbotránkoztatta a fővárosiak ízlését, ezért a város csak jóval a szobor elkészülte után vásárolta meg az emlékművet. Eredetileg a Horváth-kertben akarták felállítani, majd 1938-ban átszállították a kőbányai Szent László térre. Az ostromot szerencsésen átvészelte, majd a mai napig nem tudni, miért, 1948-ban raktárba került. Többször, több helyre áthurcolták, legutoljára Szentendrén állították ki.

Egy gödöllői művésztanár javaslatára a Grassalkovich-kastéllyal szemközti zeneiskola kertjében helyezték el 1983 decemberében. A környezet, a szomszédos fűzfaligetet méltó hely Chopin emlékének.

A számvetésből nem maradhat ki a X. kerületben őrzött Chopin-szobor. A Csajkovszkij parkban 1961-ben avatták fel a zeneszerző kőből faragott mását, amelyet *Konyorcsik János* készített. A Zeneakadémia reprezentatív épületének előcsarnokában 1958-ban helyezték el a művész portréját. A bronzszobor alkotója, *Ksawery Dunikowski* az egyik legelismertebb lengyel szobrászművész, aki több szuggesztív erejű művet is jegyez.

és a sportban – Bodó Sándor és Bodó Ilona festményeinek kiállítása

Iparművészeti Múzeum: Hímezték egykoron selyemmel, arannyal… (okt. 31-ig), A Moholy-Nagy László formatervezési ösztöndíjasok beszámoló kiállítása (ápr. 7-ig)

Magyar Természettudományi Múzeum: A Kárpát-medence természeti kincsei. Ember és természet Magyarországon, Nem hervadó virágoskert, Természetbúvár terem, A Kárpát-medence nappali lepkéi – Bálint Zsolt és Pál János kiállítása (ápr. 15-ig), Európai kézfogások – antropológiai kiállítás (ápr. 15-ig)

Mezőgazdasági Múzeum: A magyar mezőgazdaság ezer éve (jún. 30-ig), Kelet-Európa gyöngye – A magyar tokaji aszú (ápr. 1-jéig), Hegyalja aranya – Dékány Tibor fotói (ápr. 1-jéig)

Petőfi Irodalmi Múzeum: Szerb Antal-emlékkiállítás (ápr. 30-ig), Látkép gesztenyefával – Nemes Nagy Ágnes-emlékkiállítás, „Női szeszély?" – Magyar fotográfusnők 1900–1945.

Szépművészeti Múzeum: Dór piramis – Gótikus szoborkiállítás, Német romantikus rajzok Stuttgartból (máj. 20-ig), Dór csarnok: német és osztrák képek a XIX. századból

Testnevelési és Sportmúzeum: Nők a magyar sportban (dec. 31-ig)

KIÁLLÍTÓTERMEK

Benczúr Galéria: Beregszászy Tamás festményei (márc. 29-ig)

Karinthy Szalon: Remete Krisztina, Yerecian Ara kiállítása (márc. 29-ig)

Műcsarnok: „Az égbolt túlsó felén" – olasz művészek új generációjának kiállítása (máj. 12-ig), Fekete-fehér – Gondolsz-e ma fekete Afrikára? – kulturális kiállítás (máj. 12-ig)

Vármegye Galéria: Bálint Zsigmond marosvásárhelyi és Stephen Spinder amerikai fotóművészek kiállítása (júl. 16-ig)

kitöltötték – írja *Gáll Imre* a híd építéséről készült elemzésében. – A felmenő falakat valamennyi hídfőn és pilléren gránittal burkolták. Ehhez a kőanyagot a neuhauseni, a hefermarkti és pernaui bányákból szállították. A híd hegesztett vasszerkezetét (kavartvas) a kivitelező vállalat Franciaországból importálta. A pilléreket díszítő szobrokat az ugyancsak francia Thabard készítette." A hidat 1876. április 30-án nyitották meg.

Átvezették rajta a lóvasutat, ami a főváros egyesítése szempontjából igen nagy jelentőségű volt. A lóvasúti síneket 1896-ban erősebbekkel cserélték ki, és még

A hídnak eredetileg fakocka burkolatú úttestje volt, amelyet 1920-ban kőburkolatra cseréltek, de ennek súlytöbblete miatt járműkorlátozást rendeltek el. Az erős teherforgalom, majd a húszas évek végétől az átáramló autóbusz-forgalom a trachit kőburkolatot is erősen koptatta, karbantartása egyre több gondot okozott. *Bánóczy Béla* székesfővárosi műszaki főfelügyelő többek között ezt jegyezte fel: „A kockakő burkolat javításához a kőanyagot több kőbányából szerezték be, s a javítások, pótlások során nem ügyeltek kellően arra, hogy a munkát a burkolatéval azonos származású kőanyaggal végezzék. En-

Hulladékudvarok helyett szelektív gyűjtés kellene

FOLYTATÁS A 21. OLDALRÓL >

A XVIII. kerületben még különbuszt is indítottak volna más kerületek meglévő hulladékudvarainak megtekintésére azért, hogy megmutassák a lakosoknak, igényesen és szagmentesen is lehet a szemetet tárolni, de érdeklődés hiányában az udvar meglátogatása elmaradt.

Zuglóban két hulladékudvar van, a Füredi úton, illetve a Kacsóh Pongrác úton. Négy hulladéksziget területét is kijelölték, a Füredi és a Vezér út, a Nagy Lajos király és a Mogyoródi út, a Miskolci út és az Ungvár utca kereszteződésénél, illetve a Kassai téren.

Budapesten jelenleg tizenkét kerületben van működő hulladékudvar, a Fővárosi Közgyűlés februári ülésén azonban több száz helyszínt elfogadtak udvarok és gyűjtőszigetek kialakítására, az érintett kerületekkel egyeztetve. Így a városvezetés szerint mindegyik városrészben megvalósulhat a szelektív hulladékgyűjtés lehetősége. Azokkal a kerületekkel, ahol egyelőre nem találtak megfelelő helyet a gyűjtőszigetek kialakítására, a főváros még tárgyal. *Illés Zoltán* az üggyel kapcsolatban lapunknak elmondta: a hulladékudvarok kialakítása egy elhibázott koncepció a főváros részéről. Úgy gondolja, hogy inkább a szelektív hulladékgyűjtést kéne általánossá tenni, követve az Európai Unió példáját. A fő cél, hogy minél kevesebb hulladék keletkezzen, csak a szükséges csomagolóanyagokat felhasználva, amelyet újrahasznosítani, illetve fizikai, kémiai eljárás útján semlegesíteni lehet. – A szemetet csak abban az esetben szabad elégetni, ha a felszabaduló energiát vissza tudják forgatni hő vagy elektromosság formájában – tette hozzá a bizottsági elnök. Elmondta azt is, hogy külföldön bejáratott példák alapján a bevásárlóközpontokban kellene kialakítani a szelektív hulladékok átvevőhelyét, mert az emberek szívesebben mennek a bevásárlóközpontokba hétvégén, ahol egyben a szétválogatott szemetet is leadhatnák az újrahasznosítás jegyében.

– A főváros spórolni akar az elszállítással, ezért alakítja ki hulladékudvarait – állítja Illés Zoltán, aki szerint, ha épületenként, különböző konténerekbe gyűjtenék a szemetet, máris nagyobb eredményt érnének el.

Margó Ede

Újmagyarság Vasárnapja

1935 júl. 7.

Margó Ede: „A tulsó part felé"
Gellos Kálmán siremléke

Dupla hajtókás felöltő

Esti köpeny selyemből

Egyszerü pelerinfelöltő

A TAVASZI DIVAT UJDONSÁGAI

Még most is gyenge vagyok ugyan, mert tsak három napja, hogy föl keltem 30 napi nyavalyámból, tsak a nagy lelkü Radnótfáj intendáns Urnak irtam azonnal betegen hálám kifejezését midőn értesíteni kegyeskedett — a számomra utalványozott 120 o. é. évenkénti segélyezés elhatározását, az Ég áldja meg érette!

Oh, jó Nellim! nem mondhatom neked, mit éreztem; mind ezen nemes kebelből eredt segélynyujtások szinte egyszerre rohanták meg szenvedő érzékeimet — alig tudtam kiábrándulni, azt gondoltam, meg kell halnom — 's már majdnem élvezhetem a kegyelet enyhítéseit; az előtt nem orvosolhattam magamat, mert az orvosságot nem tudtam volna miből fizetni — 's most mind ez aggodalom mind egyszerre megszünt — némi enyhet szerezhetek magamnak — 's most már reménylem, hogy egésségem javulni fog, — s' mindezt kiknek köszönhetem???

Egy lelkes részvétteljes emberbarát közbenjárásának, ki minden érdek nélkül, ki nem is ismer és sohasem látott életiben. — Egy angyalkeblü nő legnemesbikének, ki fáradozása gyümöltséből részeltetni kivánt és egy nemes célu intézet alapitójától, kinek jótékonycélu intézetét virágoztassa Isten örök időkig. — Neked, drága Nellim, miként jelentsem ki hálámat??? A művész tsak az ő világában él, őt nem a' földi anyagi élvezet élteti, de azon tsillag, mely őtet az igénytelen — tsaládi körből kiragadva, azon Világba vezette, melyben lelke táplálatát föltalálta. Miáltal hálálhatnám hát neked széplelkü tettedett te jó, mintha azt kivánom az Égtől, napjaidra ragyogjon tsillagod tellyes fényben, melynek te adád tanulmányos művészeteddel a' fényt — most azon tsillag tsak vezéred volt pállyádon, — de fényt te adál neki, — hiszen valaha én is éreztem tsillagom vezérletét — meg akkor, midőn fiatal gyermek valék — 's ép azért tudom tán legjobban megérteni 's méltányolni a 'te magosságodat 's valódi érdemedet. — Ne vedd üres hizelgésnek soraimat, — mert tudd, mindig szerettelek — s' ha nem éltem is többé világomban körülötted, — de a kerítésen kivül — mindég tudni vágygyal gyönyörködtem szeretteim tündöklő sikerein, — tündökölj hát soká soká jó Nellim, ragyogjon tsillagod a nagy művészet Egén — mert fajdalom — vajmi kevés a beavatott tsemete — mely virágot hajtson;

És most ély boldogúl te nemes keblü, tetted entudata boldogítsa minden lépteidet, vedd hálás köszönetét még egyszer szerető

anyai barátnédnak,

Dérynének.

U. i.: a szeretre méltó kedves művészt, Kálmánt, ki egyetlen szavával a színpadon könnyekre s egyszersmind mosolyra ragadott, tsokolom, a rossz fiu egyszersem látogatott meg itt léttekor, pedig a Világ nekem köszönheti, hogy most benne gyönyörködik; mert én tartottam meg az életét kétszer, az Ég áldja meg őtet is, hát Szerdahelyiné? — tsokolom ezerszer, emlékszik e még sok bolondoskodásainkra? én most is emlékszem, ha visszagondolok eltöltött iffuságomra — pedig már 76 évemet tzepelem a sírfelé. — Köszönöm, hogy elküldte arcképét betsben tartom — szegény Nelli nyugodjék — botsáss meg kedvesem, hogy illy hosszadalmas vagyok, de szívem tele, ki kellett ömlenie.

*

E levél mindenik sora egy-egy jellemző adat Déryné jellemléhez. Hisszük, hogy Bayer József nem marad adósa a közönségnek Déryné jellemrajzával, hisz színészettörténet-irásunk oly szegény ily genre-ü művekben és meg fogja rajzolni a művésznő alakját azzal a kegyelettel, azzal a kritikai meggyőződéssel, mi Prielle Kornélia elbeszélését is sugalta.

NAMÉNYI LAJOS

Margó Ede művei

Margó Ede hirtelenül tünt föl nálunk szobormüveivel. Nem a szerencsepróbálgató művészek közé tartozik, akik minden jelentéktelen munkájukkal hamar a nyilvánosság elé szaladnak: hátha valamely véletlen fölszínre veti a nevüket. Margó mindjárt első nagyobb művére kitüntetést kapott Párisban s bevonult a mi Szépművészeti Múzeumunkba is. Ennél többet igazán nem lehet várni egy huszonkilencéves fiatal szobrásztól.

A munka, amely nevét egyszerre ismertté tette, jó fényképmásolatban látható ebben a számunkban. Beteg leány agoniája, ez a címe. Úgy tudjuk, egy erős színpadi benyomás inspirálta: az a gyönyörü alakítás, amely Somlyó Emmának is chef d'oeuvreje volt a Hannelében. Margóra annyira hatott ez a művészi alakítás, hogy márványba rögzítette azt a maga fölfogása szerint. Hannele, a szegény, bájos gyermekleány törékeny testéből kiszáll a lélek, viziószerüen áll mellette anyja, hátrább a Megváltó, azután az ég angyalai, a középtéren pedig misztikusan elmosódva föltünik a kereszt.

Ezt a problémát olvasztotta plasztikus formákba Margó. Munkája, mihelyt elkészült, elvándorolt a párisi Szalonba, ahol a fiatal művészt mention honorablelal tüntették ki. Margó előtt ez a kitüntetés csak egyetlen magyar szobrászt érte: Strobl Alajost, a fiatal művész professzorát.

Stroblnál végezte java tanulmányait, a mintázás elemeivel azonban a budapesti iparművészeti iskolában ösmerkedett meg Mátrai Lajos tanár osztályában. Ebbe az iskolába erős művészi temperamentuma vitte az akkor még nagyon fiatal iskolásfiut. Otthon is művészi levegőt szívott magába: nővére, Margó Célia országos hirü énekesnő volt már abban az időben. A Strobl-iskolában eltöltött négy év alatt szorgalmasan mintázta a tanulmányokat, ebből az időből való az a kis kútszobor, amely most az Epreskertet diszíti és hét nagyobb alak, amelyek az igazságügyi palotára kerültek. A negyedik esztendőben Magyarország Szimbolikus Nagypáholya megrendelte nála az Együttes Munkának azt a szoborcsoportozatát, amely ugyanezt a nagypáholyt diszíti s amelynek képét itt bemutatjuk. Mind e munkákkal pályázott azután egy Bécsben hirdetett ösztöndíjra, amelyen sokan vettek részt Ausztria és Magyarország ifjabb szobrásznemzedéke köréből. A díjat, kétezer koronát, Margó nyerte el és Párisba sietett vele. Ott azután Puech szobrásztanár vezetése mellett folytatta tanulmányait.

Ez a mult nem hosszu, de tartalmas. Perspektivát nyit egy szép jövőre, amelyre a talentumos fiatal művész bizton igényt tarthat. Margóban már most is jelentékeny tudást becsülnek amatőrjei, kiválóan az elegánciára való törekvése pedig nem vész el üres formaságokba. A Beteg leány agoniájával megmutatta, hogy legelső sorban tiszta művészi hangulatok lelkesítik.

Árvíz Budapest környékén. Nagy riadalmat okozott mult szerdán Budapest környékén a kis Rákos-patak kiöntése, amely hirtelenül megdagadt árjával temérdek kárt okozott. A veszedelem a Szt.-László-úton támadt, ahol a patak vize átszakította az államvasutak gátját és ellepte az egyik utcarészt. A házak egy része körülbelül egy méter magasságu vízbe került és csak a rendőrség és katonaság segítségével lehetett sok embert s háziállatot megmenteni. Az ár több gátat mosott el, köztük azt is, amelyen a váci uti villamos vasut vezet, amelynek sinjei, amint egyik képünkön látható, a levegőben lógtak. Fényképészünk még aznap több pillanatnyi fölvételt készített a veszedelem szinhelyén, ezeket a képeket e számukban találja az olvasó.

—⟡—

Klasszikus bűnperek

Az ellentét, mely a hajdankori és a mostani jogi fölfogás között megvan, adta meg Zöldi Márton irótársunknak, ki Lucián álnév alatt irogatja tréfás történeteit, a pompás ötletet klasszikus bünpereihez. Dávid királyt párbaj vétsége miatt viszi a budapesti törvényszék elé, Priámusz fiának, Párisnak ezüstnemü jogtalan eltulajdonításának vádja ellen kell védekezni, Don Quixotte a szélmalom megtámadása révén magánlak megsértése miatt kerül vád alá, Medea, Brutusz, Szokratesz nemkülönben, mint vádlottak szerepelnek. Csupa jóizü és ötletes paródia ez. Hogy bemutassuk olvasóinknak Lucián jókedvét, átvesszük könyvéből Páris bünperének legmarkánsabb részleteit, mint mondani szokás: „tekintettel lapunk térbeli viszonyaira" egy kicsit megkurtítva.

— Neve? — kérdi az elnök.

— Kistrójai, nagytrójai Páris.

— Vallása?

— Göröggel nem egyesült.

— Tud-e irni, olvasni?

— Nem.

— Királyfi létére?

— Bocsánat, nagyságos elnök úr, engem juhász-bojtárnak neveltek.

— Hogy történt az?

— A mama igen babonás asszony volt. Mikor közel állottam ahhoz, hogy a napvilágot megpillantsam, a mama azt álmodta, hogy égő faklyát tartott az ölében, mely az egész várost fölgyújtotta. Minthogy a királyi lak tűzkár ellen nem volt biztosítva, a jósok szuggerálására kitettek Idára.

— Ida? Ez a dajkája neve?

— Azt hiszem, inkább hegy, mint dajka.

— Hogy került ön a spártai udvarhoz?

— Ennek némi előzménye van.

— Adja elő röviden.

— Három istennő Krétában, nagy vitára keltenek. Evoé!

— Hagyja kérem ezt az ócska melódiát. A szobaleányom is énekli.

A vádlott meghajtja magát:

— Gratulálok, elnök úr, bizonyosan magas szopránja van.

— Nekem?

— Nem, a szobaleánynak.

— Az nem tartozik ide. Csak ténykörülményeket tessék előadni. Ön tehát azt a bizonyos almát Vénusznak adta oda?

— Azt hiszem, nagyságos elnök úr, helyemben minden független zsüri ugyanezt tette volna.

— És milyen vonatkozásban áll ez Heléna elrablásával?

— Megmondom: Vénusz hálás volt irántam.

— Kérem, az az ön privátdolga.

— Bocsánat, nagyságos elnök úr, ön félreért. Vénusz hálája abból állott, hogy a világ legszebb asszonyát igérte nekem, s Helénát jelölte meg, mint olyant.

— És ön elment Spártába?

— Igen. Sürü, akarom mondani nagyon is lenge inkognitóban.

— Hogy érti ezt?

— Pásztorruhában jelentem meg. Menelausz úr nem volt otthon.

— Ezt a vádirat máskép adja elő. Különben majd meghalljuk Menelauszt magát. Beszélje tovább.

— Kálkász, a főaugur, bemutatott Helénának, ki szívesen fogadott. Ő panaszkodott férjére, ki őt haszontalan állami ügyek, katonai parádék miatt botrányosan elhanyagolja. Én vigasztalni igyekeztem s ez sikerült is némileg. Ennyi az egész.

— Azt hiszem, jóval több. Ön megszöktette.

— Kérem, az csupán a vigasztalás ekzekutivája volt.

— Ön elrabolta; erőszakkal rabolta el.

— Erre, nagyságos elnök úr, egy lakedemoniai közmondással felelek: Könnyü Helénát táncba vinni, ha ő maga is akar.

— Hová szöktek?

— Eredetileg Amerikát vettük kombinációba, de minthogy az még nem volt fölfedezve, a mamához vitorláztunk Trójába.

Az elnök a bűnjelek közül egy nagy horpadt levesmerő ezüstkanalat mutat föl.

— Ismeri ezt az ezüstkanalat?

— Igen, emlékszem, Heléna holmija között volt.

— Ön ezt is magával vitte, holott ez a panaszos tulajdonát képezte, mit a monogram is igazol: M., azaz Menelausz.

— Bocsánat, nagyságos elnök úr, én specialisan ezüstkanalat soha sem loptam. Nekünk, hála Zeüsznek, elég ezüstkészletünk volt otthon.

— No, majd a tanuk nyilatkozni fognak az ezüstkanálra vonatkozólag. Egyelőre fölfüggesztem vádlott kihallgatását. Tessék helye foglalni.

Következik Menelausz magánpanaszos kihallgatása, alig néhány percig tartott. Az agg lakedomon harcos belterjes tömörséggel (lakonikusan) válaszolt.

— Otthon volt ön, mikor Páris az ön nejét eludvarolta? kérdi az elnök gyöngéden.

— Úgy emlékszem, hogy nem, sőt ha jól tudom, távollétemmel tündököltem.

— Hol tartózkodott?

— Krétában, hagyatéki tárgyaláson. Az anyai nagyapám jussát leltározták.

— Mikor értesült neje szökéséről?

— Mikor özvegyi állapotom tűrhetetlenné kezdett válni, vagyis mikor kabátomról a gombok leszakadtak.

Uj Idők 1901. VII.

Margó Ede †

Magyar Nemzet
1946. febr. 8.

Meghalt Margó Ede, a kiváló magyar szobrászművész. Margó 1872-ben született. Több nagy első díjat nyert s több kitüntetés tulajdonosa volt.

MARGÓ *Ede*, szobrász, * Budapest 1872 máj. 8. Budapesten és Párizsban tanult s először Hannele c. gyöngéd, realisztikusan mintázott domborművével tűnt fel a Műcsarnokban, miután az előzőleg Párizsban is sikert szerzett neki. Hazatérve, hasonló tárgyias stílusban készített néhány emlékszobrot (Dankó Pista, Szeged; Kossuth, Arad és Debrecen, e kettőt Pongrácz Szigfriddel társulva, Szacsvay és Szigligeti, Nagyvárad). M. műve Werbőczy István reliefje a szegedi Pantheonban, Pósa Lajos szobra a bpesti Városligetben. A gyermek agóniája c. márványdomborműve és Szilágyi Dezső mellszobra a Szépművészeti Múzeumban, A zene c. szoborműve a főváros tulajdona.

E. G. II. 85 l

8632.

o tolpács támadó helyzetben
ddal vág. A háttér hegyes vi-

URSUIVANT L'ENNEMI
le Rouge rue des grands Augus-
le panier fleuri. A.P.D.R.

. 26.8:18.8 cm.

5

Margó Ede

Margó Ede még egészen fiatal ember 1872-ben született Budapesten, tehát alig 27 éves. Tanulmányait a budapesti m. kir. iparművészeti iskolában kezdte,

Művészek 1899. 303 l.
(Párisban kitüntetett magyar művészek.)

amelybe még nem sikerült behatolni.

—

melynek szobrászati osztályát elvégezvén, *Strobl* Alajos tanár mesteriskolájába került, ahonnan másfél esztendővel ezelőtt Párisba ment s most is ott dolgozik. Társulatunk kiállításán is már több ízben részt vett s az 1896. évi Ezredéves Országos Kiállítás képzőművészeti csoportjában »A jövő primása« című szoborművével volt képviselve, de néhány szebb műve ezenkívül is ismeretes. Érdekes, hogy a magyar szobrászok közül *Strobl* Alajos kivételével eddig csak ő részesült a párisi Szalonban a *dicsérő fölemlítés* kitüntetésében.

szabb képmásai közé tartozik — legalább a ruházatot illetőleg — Gerald Balfour úr főtitkár képe. Az ő frakkjának alsó részei megmagyarázhatlan semmiségben vesznek el . . .«

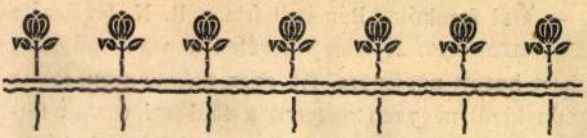

** MAGYAR **

ANEKDOTAKINCS

MÜHLBECK KÁROLY rajzaival

Gyüjtötte és magyarázza TÓTH BÉLA.

Nagyérdekü irodalmi ujdonság!

Amin a magyarság Árpádtól e mai napokig jóizüen kacagott s a mibe szelid vagy borsos humorral belefektette életbölcsességét, mindezt az élvezetes és viditó anekdotát garmadába gyüjtötte **Tóth Béla** a legelmésebb magyar tárcairó. A humor és tréfa fényes tüzijátékaiban gyönyörködik, a ki ezeket a lapokat elolvassa; bennük nemcsak a magyarság hagyományos, hires humorára és mókáira talál, hanem a szittya faj szellemének savára, borsára. Mulattatóbb s magyarabb könyv nem is készült még a magyar család számára, mint ez az anekdotagyüjtemény, a mely sok jóizü, bolond, furcsa, ámulatba ejtő históriát mesél el, de óva kerüli a trágárságot s a mely finom tükörben mutatja be: min vidult,

A FELFORGATÁS ÉS LÁZÍTÁS ELLEN
beszéltek a vasárnapi politikai gyűlések szónokai

— *Az Est tudósítójától* —

Élénk politikai vasárnap volt tegnap a fővárosban és a vidéken számos helyen tartottak politikai gyűléseket.

A Városi Színházban *Payr* Hugó mondott beszámolót. Hangoztatta, hogy tíz éven át becsületes törekvéssel próbálta szolgálni azt a bethleni kormányzatot, amely rendet, nyugalmat, békés fejlődést és boldogulási lehetőséget hirdetett és biztosított. Bethlen lemondása után a kormányok *eltértek az addigi alapelvektől.*

Arról beszélt, hogy sokan vannak idehaza olyanok, akik

alulról akarják felforgatni a társadalmi rendet,

államszocializmust akarnak, vörös szín helyett fehér színnel. A példa, amely a felforgatók szeme előtt lebeg, a németországi átalakulás, de *német tudás, lelkiismeretesség és a német viszonyok ismerete nélkül.*

Beszámolt ezután németországi tapasztalatairól és rámutatott arra, hogy Magyarország már *beleesik a német történelemcsinálás útjába.* Magyarországnak

nem kell diktatúrás politika.

Mussolini régibb barátunk, mint *Hitler*, mégsem akar Magyarországon fasizmust.

Az erdélyi magyarok helyzetéről beszélt ezután. Most változás előtt áll a román belpolitikai élet. Kötelessége az országnak, hogy Európa lelkiismeretét ébren tartsa és követelje, hogy adják meg már *az erdélyi magyar népnek megillető jogát.*

— Az országban *összefogás és nyugalom kellene*, — mondotta — ehelyett *lázítást és széthúzást* tapasztalunk. A magyar népet az idegenből idehozott eszmeáramlatok nem tudják szolgálni. A polgár bőrére megy itt minden erőszakos kísérlet. A zsidó-kérdést nem lehet jelszavakkal megoldani. Akik a magyar népet guruló rubelekkel és guruló márkákkal igyekeznek megvásárolni, kockára akarják tenni a magyar alkotmányt.

Beszámolója után a színházban összegyült 2800 főnyi tömeg *lelkesen ünnepelte Payr Hugót.*

A szociáldemokratapárt

a budai Vigadóban tartott gyűlést, ahol *Kéthly* Anna mondotta el beszámolóját. Hangoztatta, hogy a belpolitikában nagy a bizonytalanság és a nyugtalanság. *Peyer* Károly azt fejtegette, hogy egyes pártok a nép nagy elkeseredését akarják felhasználni a szenvedélyek és aljas ösztönök felkeltésére. Vannak ezek között *fegyházviselt egyének, levitézlett sikkasztók és a munkásmozgalom kitaszítottjai.* A diktatúrás rendszereket bírálta. Magyarországnak arra kell törekednie, hogy *megértést találjon azokkal a népekkel, amelyekkel együtt él a Dunamedencében. Györki* Imre ellenzéki pártszövetséget sürgetett a becsületes választójog érdekében.

Az Egyesült Keresztény Párt

Nyíregyházán zászlóbontó nagygyűlést tartott, amelyen *Makray* Lajos arról beszélt, hogy vannak egyesek, akik szeretnek beleavatkozni Magyarország ügyeibe és azt hangoztatják, hogy ők Magyarország barátai.

— Ezek olyan barátaink, — mondotta — mint ahogy *a farkas barátja a báránynak.*

Politikát nem lehet faji alapon csinálni.

Magyarországon csak Szent István népszerető politikát szabad követni.

Koródy Katona János volt a következő felszólaló, akinek beszéde közben a nyilasok tüntetést provokáltak, de eltávolították őket.

Antal István

volt igazságügyi államtitkár *Jászberényen beszámolót* mondott. Hangoztatta, hogy Európában ma *nem babra megy a játék* és bármely elhamarkodott lépés, meg nem fontolt elhatározás és felelőtlen kísérletezés *az ország egész megmaradt birtokállományát és keservesen visszaszerzett függetlenségét is kockára tehetné.* Egy 50 vagy 100 milliós ország egzisztenciáját nem rendítik meg a belső felfordulások és forradalmi átalakulások, de egy kilencmilliós népnél a sötétbeugrás politikájával *a nemzet egész létét vásárra lehet vinni.* Állástfoglalt a felelőtlen külpolitizálás ellen, majd arról beszélt, hogy a titkos választójog megalkotásánál vigyázni kell, hogy *az ország politikai vezetése ki ne csússzék azoknak a társadalmi rétegeknek a kezéből*, amelyek szellemi és erkölcsi kvalitásaiknál fogva erre hivatottak.

Tartózkodó a sertéspiac

— *Az Est tudósítójától* —

A ferencvárosi sertésvásárra ma összesen *5500 darab sertés* került felhajtásra. A vásárlókedv eleinte tartózkodó volt és kezdetben a jó angol tőkesertésért 108, a középsúlyú szedett sertésért pedig 105 fillér árat adtak. Az I. uradalmi és szedett sertésben az árakat 1—2 fillérrel igyekeznek lejjebb szorítani.

Árak: szombati zárlat: I. uradalmi zsírsertés 111—113, I. szedett sertés 107—110, öreg sertés 96—104, angol sonkasertés 100—111 fillér élősúlykilogramonkint.

Epe- és májbetegségeknél, elsősorban a máj nagyfokú duzzanatánál, továbbá epekőképződésnél és sárgaságnál reggelenként éhgyomorra egy pohár kissé felmelegített természetes **Ferenc József** keserűvíz az emésztés útjait alaposan kitisztítja és a hasi szerveket élénkebb tevékenységre serkenti. Kérdezze meg orvosát.

A karácsonyi ünnepeket és a Szilvesztert
töltse víg társaságban a konyhájáról híres **badeni**
Gutenbrunn Sanatorium -ban.
Szobarendelést tanácsos már most feladni. Iroda: Kisfaludy ucca 5. Telefon: 145-986.

A világhírű angol
MORRIS
autók összes típusait raktárról szállítja a képviselet:
DEMÉNYI ÉS FIA
VI., Gróf Zichy Jenő ucca 17.
Telefon: 119-843.
Service. Alkatrészraktár saját üzemházunkban.

Kiadó lakás Buda
legszebb helyén, XI, Orom u. 18. a. sz. **villában modern 5 szoba hall,** központi fűtés, meleg víz, garderobe, tálaló, teraszok 1938 május 1-re. **Panoráma, kilátás** a budai hegyekre, Várra, Dunára és Pestre

LEGJOBB KIVITELŰ
DUNAPARKI ÖRÖKLAKÁSOK
Szent István park 22. Telefon **291-573.** Vasárnap is

ÓRIÁSI ÉRDEKLŐDÉS
Az Est keddi filmdíszelőadása iránt

Holnap, kedden este féltíz órakor lesz az a díszelőadás a *Corso* filmszínházban, amelyet *Az Est* rendez és teljes bevételét a kormányzóné jótékonysági akciójának javára ajánlja fel.

Jegypénztárunkat és a Corso mozi pénztárát valósággal megrohanták a díszelőadás iránt érdeklődők. Budapest társadalmi életének előkelőségei vásároltak jegyeket a fényesnek igérkező filmestre, amelyen Sacha Guitry legújabb filmjét, az »Egy szélhámos naplója« fog bemutatásra kerülni. *Hunyady Sándor mond a díszelőadás előtt bevezetőt.*

Akik még nem gondoskodtak jegyről, azoknak figyelmébe ajánljuk, hogy *még a mai napon vásárolják meg a jegyeiket*, mert a rendkívüli érdeklődésre való tekintettel az előadás napján valószínűleg már nem tudnak helyhez jutni. A díszelőadáson estélyi ruha kötelező.

Az alkotmányos jobboldal képviselőit fogadja ma a miniszterelnök

— *Az Est tudósítójától* —

Ma *Darányi* Kálmán miniszterelnök kihallgatáson fogadta *Zsitvay* Tibort, később *Shvoy* Kálmánt, *Schandl* Károlyt és *Péchy* Lászlót, a NEP vezető tagjait, akik *a párt alkotmányos jobboldalát* képviselik.

Jelentette már *Az Est*, hogy az alkotmányos jobboldal különböző jelenségekre óhajtja felhívni a miniszterelnök figyelmét. E jelenségek a közelmultban merültek fel,

ezek között szerepel az elítélt falukutatók ügye,

de több más olyan kérdés is, mellyel kapcsolatban *a kormány elhatározó lépéseit várják.*

A miniszterelnök hosszasan tanácskozott a képviselőkkel. Azután *Vajay* Károlyt, az új szabolcsi főispánt fogadta.

A képviselőház közjogi és igazságügyi bizottsága ma délután ötórai kezdettel *tárgyalja a felsőházi reformjavaslatot.*

Eckhardt Tibor fontos felszólalását várják.

Holnap délelőtt 11 órakor a képviselőház külügyi bizottsága ül össze. *Kánya külügyminiszter fogja tájékoztatni a bizottságot az ország külpolitikai helyzetéről* és mindazokról a kérdésekről, amelyek az elmult hónapokban Magyarországot illetőleg a nemzetközi politikában felvetődtek. Délután a felsőház külügyi bizottságában adja meg ugyanezt a tájékoztatása.

A japán követ búcsúkihallgatáson jelent meg ma délben Horthy Miklós kormányzónál

— *Az Est tudósítójától* —

Tani *Masajuki* Japán ausztriai és magyarországi, Bécsben székelő követe *vasárnap este autón váratlanul Budapestre* érkezett. Utazásának célja, hogy *búcsúlátogatást* tegyen ma délben Horthy Miklós kormányzónál. Tani *Masajuki* követ *Suva* követségi titkár és *Vakamacsu* katonai attasé kíséretében érkezett Budapestre. A követ néhány nappal ezelőtt *visszahívó levelet kapott hazájából.* Fontos megbízás vár rá a japán-kínai háborúban. Tani Masajuki alaposan ismeri a kínai-japán háború hátterét, mert Bécsben való akkreditálása előtt *Mandsuriában volt nagykövetségi tanácsos*, azelőtt pedig a *washingtoni követség* első tanácsosa. Amíg az új japán követ Bécsbe megérkezik, a követség ügyeinek vezetését *Suva követségi titkár látja el.*

Székely Oszkár és fia **Endre,** valamint **Krausz Gyula** és **Weber Henrik** (New-York) a fájdalomtól porig sujtva tudatják, hogy a forrón imádott hitves és rajongásig szeretett édesanya, illetve jóságos testvér

Székely Oszkárné
szül. Krausz Gizella

20 évi legideálisabb házasság után, élete tavaszán, a sors kifürkészhetetlen akaratából, hosszú, kínos szenvedés után ma hajnalban eltávozott közülük.

Baráti köre siratja benne az elvesztett legőszintébb jóbarátot, sógorai, sógornői és egész rokonsága a legönfeláldozóbb rokont.

E hó 10-én, szerdán délután 3 órakor kísérjük utolsó útjára a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Áldás és béke lebegjen porai felett!

Minden külön értesítés helyett.

Ezúton tudatjuk, hogy imádott felejthetetlen férjem, illetve édesapám

dr. széphelyi Frankl Imre sírkőavatása

november 10-én déli 12 órakor lesz a rákoskeresztúri izraelita temetőben. 3/d szakasz, 11. sor, 19. sír.

Özv. dr. széphelyi Frankl Imréné, dr. széphelyi Frankl Péter

Özv. Steinbach Gáborné szül. **Schossberger Fanni,** úgy a maga, mint az egész család nevében mély fájdalommal jelenti, hogy szeretett, elejthetetlen férje

Steinbach Gábor

e hó 7-én életének 74-ik évében rövid szenvedés után elhúnyt.

A temetés idejét a keddi napilapokban fogjuk közölni.

AZ ERDŐCSOKONYAI NAGYATÁDI-SÍREMLÉK ALKOTÓI, MARGÓ EDE ÉS MAUGHSCH GYULA szobrászművészek (baloldalt) a síremlék leleplezése után Darányi Kálmán miniszterelnökkel. Jobbról a síremlék

Az erdőcsokonyai ünnep

Az ünnepi ebéd után a miniszterelnök, *Bornemisza* miniszterrel és a kíséretükben levő képviselőkkel együt visszautaztak a fővárosba.

Nagyatádi *Szabó* István erdőcsokonyai síremlékének leleplezési ünnepségéről a következő tudósításban számolunk be:

Három csizmás magyar óriási bronzszobra a kis temetőben

Az erdőcsokonyai temetőben süppedt sírdomb alatt aludta örök álmát több mint évtizede *Nagyatádi Szabó* István. Elhajlott már rég a fejfája, elmosódott a felírása: *»Itt nyukszik Szabó István...«* így: »nyukszik«. Már állt a nagy népvezér szobra a földművelésügyi minisztérium árkádjai előtt, Somogyország fővárosában, Kaposvárott is elkészült az emlékmű, csak a sír borult elhagyatottan *Nagyatádi Szabó* István hamvai fölé. A kisgazdák emlékbizottsága küszködött, dolgozott sokáig, míg végre elkészült

a hatalmas síremlék,

amelynek leleplezésére gyűlt e borongós novemberi vasárnap, lassan szitáló esőben a hivatalos agrár Magyarország, élén *Darányi* Kálmán miniszterelnökkel, a földmívelésügyi miniszteri székben is *Nagyatádi Szabó* István utódával. És eljöttek a régi hivek is, bár megfogyatkozott számban, *Mayer* János és a többi nagyatádista, *Schandl* Károly, *Csizmadia* András, *Patacsy* Dénes, meg azok is, akik már régen nem képviselők, *Barla Szabó* József, *Gaal* Endre, *Neubauer* Ferenc és mások.

A kis temető bejáratával szemközt emelkedik a nagy síremlék, magas talapzaton

három csizmás paraszt több mint kétméteres, bronzból öntött óriásalakja.

Az emlékmű egyszerű felírása:

ITT NYUGSZIK
SZABÓ ISTVÁN
1863—1924

Nem írták a sírra azt az előnevet, amelyet a nemzet ajándékozott neki: a *»Nagyatádi«*-prédikátumot, pedig az emlékbizottság nagyon kérte, sőt ragaszkodott hozzá. A megye alispánja azonban úgy vélekedett, hogy *ez nemesi előnévnek tünne. Mayer* János és *Gaal* Endre személyesen járt ebből a szemszögből nézve is elsősorban a magyar mezőgazdaság boldogulását kell biztosítani.

megyebeli képviselővel — odalép hozzájuk és sokáig elbeszélget velük és az agg tanítóval, *Szalóky* Dánielle. Itt van *Mikecz* Ödön igazságügyi államtitkár, *Bobory* György, a képviselőház alelnöke és *Rákóczy* Imre, a miniszterelnökség sajtóosztályának vezetője. A független kisgazdapárt küldötte is megjelent: *Szetsey* István nagyatádi képviselő.

A Himnuszt énekli Erdőcsokonya dalköre, azután *Stefaics* Pál alispán lép elő és ünnepi beszédében elmondja, hogy

gróf Bethlen Istvánnak, Somogy vármegye törvényhatósági bizottsági tagjának indítványára határozták el a siremlék felállítását,

amelyet most a megye nevében átvesz...

Darányi miniszterelnök lép most elő, levett kalappal és messzehangzóan kezd beszélni, miközben lehull a lepel *Nagyatádi Szabó* István síremlékéről és mellette földig hajtják a címeres lobogókat.

A miniszterelnök tiszteletadása

— Azért jöttem ezen a késő őszi napon az erdőcsokonyai temetőbe — kezdi *Darányi* Kálmán — **hogy a magyar kormány nevében tiszteletet adjak a földmívelésügyi miniszteri székben elődöm, *Nagyatádi Szabó* István emlékének.** Az ő tárgyilagos megítéléséhez hiányzik még a történelmi távlat. Voltak, akik forradalmárnak, mások bölcs és mérsékelt politikusnak, konstruktív államférfinek tartották. Voltak, akik bizalmatlansággal kísérték lépéseit és volt lelkes, hű és kitartó híve nagy tömegben.

Nagyatádi Szabó István történelmi jelentőségével foglalkozott ezután a miniszterelnök.

— Amikor jött — mondotta *Darányi* Kálmán — és a törvényhozásban helyet foglalt, jóformán *egyedül képviselte a magyar kisgazdatársadalmat.* Amikor eltávozott, már nem is volt elképzelhető, hogy Magyarországon nemzeti alapon kormányzati politikát lehessen folytatni, anélkül, hogy a kisgazdapártra ne támaszkodjék a kormány. *Nagyatádi Szabó* István

új bástyát épitett az egyetemes magyar érdekek védelmére,

a kisgazdatársadalom megszervezésével. *Sohasem csinált egyoldalú osztálypolitikát.* A falu felemelésével *nemzete felemelését* kívánta szolgálni. A politikában új erőforrásként jelent meg a kisgazda társadalmi réteg.

— *Nagyatádi Szabó* István nevéhez fűződik részben a *mezőgazdasági kamarák megvalósitása* és a *földreform*, amely szociális és politikai szükség volt. Kár, hogy a pénzügyi előfeltételei hiányzottak.

— Bármiként forduljon a sors kereke, *sem a kormány, sem a párt nem lesz hűtlen Nagyatádi Szabó István eszméihez.*

Mayer János, *Nagyatádi Szabó* István közvetlen utóda, hű munkatársa beszélt ezután arról a magyar kisgazdatársadalomról, amely megértve elköltözött nagy vezérének szellemét,

soha nem engedi magát idegen eszmék után indulva szélsőséges irányzatok áldozatává tenni.

A koszorúk végtelen sorának elhelyezése következett ezután, majd pedig a *Magyar Hiszekegy* hangjaival a kegyeletes ünnepség véget ért.

Dr. Vásárhelyi Ferenc

— Csodálatos ember az apád! Már túl van a kilencvenen és még mindig olyan fiatalos. Ilyenek a sportemberek...

— Tévedsz! Az öregem sohasem sportolt.

— Hát akkor nem értem. Mi a titka ennek az örök fiatalságnak?

— Ovomaltine!

Ma megkezdték Szekszárdon a Dunaföldvári Hitelszövetkezet sikkasztó tisztviselőinek főtárgyalását

Szekszárd, november 8
(Az Est tudósítójának telefonjelentése)

A szekszárdi törvényszék mára tűzte ki a *Dunaföldvári Hitelszövetkezet* sikkasztó tisztviselőinek főtárgyalását. Az ügyészség *Keller* Gyula ügyvezető-igazgató, *Nikitits* Dénes könyvelő, *Horváth* József pénztáros, *Miskolczi* Pál gabonabevásárló és *Horváth* Károly tisztviselő ellen *hivatali sikkasztás, közokirathamisitás, hűtlen kezelés és magánokirathamisítások* miatt emelt vádat. *Keller* Gyula ügyvezető-igazgató, postafelügyelő, akinek elmeállapotát is megvizsgálták. A vádirat szerint a szövetkezetet *gabonavásárlások döntötték bajba*, majd *tőzsdei spekulációkba* kezdtek, egyes üzletekből származó nyereségeket nem könyveltek el és amikor a bank ellenőrzésekor hiányok voltak, *Keller a postáról kölcsönözte a szükséges összegeket.* A váltótárcába *hamis váltókat* csempésztek, *Nikitits* betétkönyveket hamisított. A főtárgyalás előreláthatóan *három napig* fog tartani.

Kilenc óra után nyitotta meg a főtárgyalást *Wandl* Rudolf tanácselnök.

Keller Gyula ügyvédje, *Bors* László bejelentette, hogy

a budapesti törvényszék jogerősen elmebetegnek nyilvánította Kellert

és emiatt *gondnokság* alá is helyezte.

Kérte a gondnokság alá helyezési iratok ismertetését, *Kellernek* a vád alól való felmentését. Ha azonban a betegség *kórokozóit* is ismertetné a törvényszék, akkor *zárt tárgyalást* kér.

Darányi miniszterelnök beszéde Kaposvárott és Nagyatádi Szabó sírjánál

A választójog és a szélsőséges agitáció — „Ügyelnünk kell, hogy népünk se jóindulatú rajongók, se hitvány kalandorok eszközévé ne lehessen" — Nagyatádi Szabó István síremlékének leleplezése

Kaposvár, november 8.

Darányi Kálmán miniszterelnök vasárnap délelőtt az erdőcsokonyai temetőben résztvett Nagyatádi Szabó István síremlékének avatási ünnepségén. A miniszterelnök Kaposvárról ment Erdőcsokonyára, elkísérte *Bornemisza* Géza kereskedelmi és ipari miniszter, *Mikecz* Ödön államtitkár és *Rákóczy* Imre mnszteri tanácsos, a miniszterelnökség sajtóosztályának vezetője. A síremlék felavatásán a képviselőházat *Bobory* György alelnök, a felsőházat *Huszár* Aladár képviselte. Az országgyűlési képviselők közül jelen volt *Mayer* János, *Schandl* Károly, *Balogh* Gábor, *Bánó* Iván, *Bárczay* Ferenc, *Csicsery-Rónay* István, *Csizmadia* András, *Csoór* Lajos, *Csikvándy* Ernő, *Drozdy* Győző, gróf *Festetics* Domonkos, *Haám* Artúr, *Hertelendy* Miklós, *Mándy* Sándor, *Patacsi* Dénes, báró *Roszner* István és *Szetsey* István. Megjelent több régi nagyatádista, volt képviselő.

Az ünnepségen jelen volt *Nagyatádi Szabó* István özvegye, a néhai parasztvezér családjának és rokonságának sok tagja.

Az emlékművet — magas talapzaton álló három óriás bronz parasztalak — *Margó* Ede és *Mauksch* Gyula szobrászművész alkotta.

A Himnusz után *Stephaich* Pál somogyi alispán mondott ünnepi megnyitó beszédet. Elmondotta, hogy gróf *Bethlen* Istvánnak, Somogy megye törvényhatósági bizottsági tagjának indítványára határozták el a síremlék felállítását, amelyet ő most a megye nevében átvesz.

Darányi beszéde Nagyatádiról

Darányi Kálmán miniszterelnök mondott ezután beszédet.

— Azért jöttem ezen a késő őszi napon az erdőcsokonyai temetőbe, hogy *a magyar kormány nevében tiszteletet adjak Nagyatádi Szabó István emlékének.* Az idő rohan, Nagyatádi testi alakját mindinkább elhalványítja, de szellemi munkájának nyomai az idő múlásával egyre élesebben és határozottabb körvonalakban állnak előttünk. Tárgyilagos megítéléséhez hiányzik még a történelmi távlat. Voltak, akik forradalmárnak, felforgatónak, mások bölcs és mérsékelt politikusnak, konstruktív államférfiúnak tartották. Voltak, akik bizalmatlansággal kísérték lépéseit és volt lelkes, hű és kitartó híve nagy tömegben. Hívei között volt főúr, lateiner, a magyar intelligencia minden rétegéből való és talán az egész magyar kisgazdatársadalom.

— Ki volt ez a kivételes jelentőségű férfi. Ő maga jellemző választ ad erre: »Voltam én arató, részes, cséplő, napszámos, fuvaros, árokhányó, erdei famunkás, munkáltam feles földet, réteket, szolgáltam robotot, együtt szolgáltam uradalmi cselédséggel, voltam tűzoltóparancsnok, olvasóköri pénztáros, hitelszövetkezeti igazgatósági tag, községi előljáró, fogyasztási adókezelő, községi bíró, megyei bizottsági tag, képviselő és miniszter is...« Ha egyéb feljegyzés nem maradt volna róla, e rövid önéletírás epikrammaszerűen tárja elénk nem mindennapi életét és szerénységét.

„Uj bástyát alapított..."

— Ha megkíséreljük jelentőségét lemérni, azt helyesen csak úgy tehetjük, ha megvizsgáljuk, *mi az, amivel ő és élete a magyar közéletet gyarapította.* Amikor jött, a törvényhozásban jóformán egyedül képviselte a magyar kisgazdatársadalmat. Amikor eltávozott, már nem is volt elképzelhető, hogy Magyarországon nemzeti alapon kormányzati politikát lehessen folytatni anélkül, hogy a kisgazdapártra támaszkodjék a kormány és a hazafias kisgazdatársadalomnak s az ő érdekeinek befolyást biztosítson a kormányzati politikába. Amikor jött, agrárkörökben attól tartottak, hogy fellépése meg fogja bontani a gazdatársadalom frontját. Amikor eltávozott, kitűnt, hogy *a kisgazdatársadalom megszervezésével új bástyát alapított az egyetemes magyar érdekek védelmére.* Főjellemvonása a bölcs mérséklet és megfontolás volt. Beköszöntő beszédének első mondata szállóige lett: »*Nem sebeket ütni, hanem sebeket gyógyítani jöttem én ide*«. Sohasem csinált egyoldalú osztálypolitikát. A falu felemelésével *nemzete felemelését* kívánta szolgálni. Megnövelte a kisgazdatársadalom súlyát, befolyását, jelentőségét, s *a politikában új erőforrásként megjelent a kisgazda, e nemzeti alapon álló társadalmi réteg,* amelynek az a történelmi szerep jutott, hogy névtelenül adja a legjobb katonát minden nemzeti megmozdulásnak.

— Sohasem élt vissza azzal a hatalommal, amelyet a nép bizalma folytán nyert, hanem ezt az óriási politikai erőt az *országépítés* szolgálatába állította. Pártjának politikai működését az intelligencia bevonásával irányította. Ez az elhatározása az országra nézve történelmi jelentőségű volt és nagy bölcsességre vallott.

— Nevéhez fűződik részben a mezőgazdasági kamarák megvalósítása és a földreform, amely szociális és politikai szükségesség volt. Kár, hogy pénzügyi előfeltételei hiányzottak. Örülök, hogy ennek egyik oldalon való likvidálásához részben én is hozzájárulhattam. Igen nagy érdeme a falu népének házhelyhez juttatása. Ezt ma már mindenki elismeri. Egyik legfőbb megalapítója volt pártunk elődjének, amiért hálásak vagyunk iránta.

— Azzal a fogadalommal távozunk innen, hogy bármiként is forduljon a sors kereke, *sem a kormány, sem a párt nem lesz hűtlen Nagyatádi Szabó István eszméjéhez* — így fejezte be beszédét a miniszterelnök.

Utána *Mayer* János, a Nagyatádi-emlékbizottság elnöke mondott beszédet. Méltatta az egykori parasztvezér politikai jelentőségét, megállapította, hogy az egyszerű gazda államférfiú lett anélkül, hogy a földet, a falut, elvesztette volna lába alól. Munkásságát nem zárhatja magába a sírbolt, mert *szelleme a nemzet öröksége.* Ezt az örökséget nem szabad könnyelműen elprédálni.

— Sokan szerették, sokan féltek tőle, — mondotta *Mayer* János. — *Akik rajongtak érte, azok dolgozzanak barázdái nyomán, akik gyűlölték, azok a magukbaszállás idején kérdezzék meg önmagukat, vajjon mi lett volna, ha a parasztvágyak élén nem Nagyatádi Szabó István, hanem egy forradami néptribun lovagolt volna be a magyar közéletbe...*

Az első koszorút *Darányi* Kálmán miniszterelnök helyezte el a kormány nevében, azután *Huszár* Aladár a felsőház, *Bobory* György a képviselőház koszorúját tette le a síremlékre.

A miniszterelnök az ünnepség befejezése után elbúcsúzott Nagyatádi Szabó István özvegyétől és a családtagoktól, autón visszatért Kaposvárra, vasárnap délben résztvett a tiszteletére rendezett közebéden.

A kaposvári ebéd

A banketten *Stephaich* Pál alispán mondotta az első pohárköszöntőt Magyarország kormányzójára, majd gróf *Somssich* László, az OMGE elnöke köszöntötte Darányi miniszterelnököt. *Somssich* megállapította, hogy Darányi Kálmán kormányzata az elmult év alatt *bizonyos nyugalmi helyzetet teremtett az országban.* Ezután így folytatta:

— A jövőre nézve azt várjuk és kérjük Excellenciádtól, *méltóztassék tettekkel is mindazokat mielőbb megvalósítani, amiket legutóbbi beszédében kilátásba helyezett.* Különösen rá kell mutatnom itt *az akár jobb, akár balodali szélsőséges kilengések kérlelhetetlen letörésére,* mivel ezek a kilengések az ország nyugalmát veszélyeztetik. Az ország egész kulturális fejlődése, gazdasági megerősödése, a termelés biztonsága és a kormány szociális programjának megvalósítása céljából *feltétlenül nyugalomra van szükségünk.* Körös-körül annyi *nem éppen jóakaratú szomszéddal* körülvéve, nem engedhetjük meg magunknak azt a fényűzést, hogy itt benn az országban *egymást marjuk és egymásra törjünk a legképtelenebb ideológiák cégére alatt.* A középúton haladó *konzervativizmust* tűzte Nagyméltóságod zászlajára és ebben mindenkor számíthat Somogy népének önzetlen támogatására.

Darányi: „A belpolitikában igen jelentős változások küszöbén állunk"

Darányi miniszterelnök válaszában többek között a következőket mondotta:

— Legyenek meggyőződve arról, hogy Magyarország miniszterelnökének a mai helyzetben nagy és sok erőre van szüksége, mert az ország ügyeit csak nagy óvatossággal, szerető gonddal, de egyúttal csak megfelelő erővel lehet képviselni. És higyjék el nekem azt is, hogy igen sokszor kell félreértésekkel is megküzdeni. Különösen *külpolitikai kérdésekben* gyakran előfordul, hogy az ország közvéleménye és közönsége talán nincsen megfelelően tájékozódva. En csak azt kérem önöktől, hogy ha a kormány az összes kérdéseknek és a kérdések összes komplikációinak ismeretében külpolitikát folytat, előlegezzék neki azt a bizalmat, hogy ezt a külpolitikát az ország jól felfogott érdekében igyekszik szolgálni. Ilyen kis országnak függetlensége fenntartása mellett arra kell törekednie, hogy szimpátiákat szerezzen, a meglévő barátságokat pedig fenntartsa és ápolja. Nem elegendő azonban megőrizni azt, ami van, hanem fejleszteni is kell, megpedig nemcsak anyagi, hanem kulturális és szellemi vonatkozásban is.

— *A belpolitikában igen jelentős változások előestéjén állunk.* Az ország teherbíróképességével összeegyeztethetően, de mindenesetre *fokozottabb mértékben* kell megvalósítanunk a szociális feladatokat. Ezeknek sorában előttünk áll a mezőgazdasági munkásság és cselédség aggkori biztosításának megvalósítása, a tisztviselői társadalom

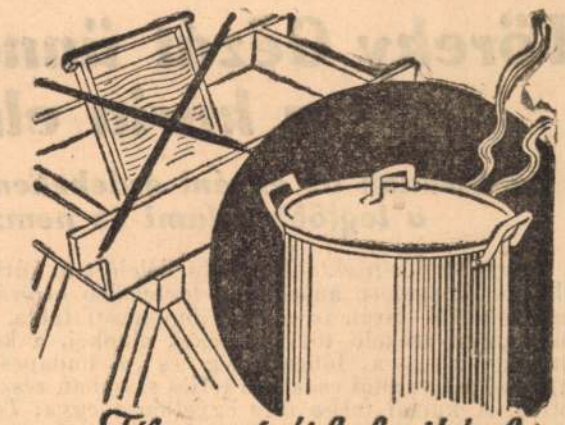

helyzetének némi javítása, a mezőgazdaság, az ipar és kereskedelem jólétének emelése.

„Magyar politikát akarunk csinálni"

— *A titkos választójog behozatala valóságos politikai szükséggé teszi népünk kulturális színvonalának felemelését.* Bár el vagyok szánva arra, hogy bárminő támadásokkal szemben is a választójogi törvényjavaslatot *csak a nemzet egyetemes érdekei által megszabott korlátok között* fogjuk megvalósítani, mégis nagyon ügyelnünk kell arra, hogy *népünk sem jóindulatú rajongók, sem hitvány kalandorok eszközévé ne lehessen.* Mi is a magunk útján járunk, mint bármely más öntudatos nemzet. *Magyar politikát akarunk csinálni.* Kívülről jövő eszméket csak olyan mértékben fogadunk be, amennyiben azok hasznosak és a nemzet egyéniségével összeegyeztethetők, de a vörös áradat sem lesz többé úrrá ebben az országban.

A miniszterelnök beszéde befejezésében a nemzeti erők teljes összefogásának szükségességét hangoztatta.

— Arra ürítem poharamat, — mondotta — hogy *értse meg egymást magyar a magyarral.*

Bobory György megköszönte a szeretetteljes fogadtatást, amelyben Kaposvár részesítette a képviselőket, majd *Bornemisza* Géza kereskedelmi és ipari miniszter beszélt. Hangoztatta, hogy ha a magyar mezőgazdaság a sok pusztító válság ellenére ma is viruló és fejlődőképes állapotban van, abban nagy szerepe van három férfiúnak: *Darányi* Ignácnak, *Nagyatádi Szabó* Istvánnak és *Darányi* Kálmánnak, aki egy nagy világválság pusztító zivatarai után mezőgazdaságunkat ismét *talpraállította.*

A miniszterelnök nyilatkozata

A miniszterelnök Bornemisza miniszterrel autón visszautazott Budapestre. Elutazása előtt — mint *Az Est* jelenti — nyilatkozott az aktuális politikai kérdésekről. A felsőházi reformmal kapcsolatban aktuálissá vált a »*junktim*« kérdése: az ellenzéknek az a kívánsága, hogy *a felsőházi törvényt a titkos választójoggal együtt, egyszerre léptessék életbe.*

— Egy ízben kilátásba helyeztem, hajlandó vagyok megfontolni, hogy a két törvény életbeléptetése egyidőben történjék, *ebben a kérdésben azonban még nem döntöttünk* — mondotta *Darányi.*

Az Est munkatársa megemlítette *a választási agitáció megszorítására* vonatkozó intézkedések hírét.

— Valóban szó van arról, — válaszolt *Darányi* — hogy a demagógia féktelenségét a választójogi törvényjavaslatban megfelelő törvényes eszközökkel lehetetlenné tegyük. Ezek a rendelkezések azt a célt fogják szolgálni, hogy megakadályozzák a választási visszaéléseket és lehetetlenné tegyenek minden olyan törekvést és agitációt, amely a választások alkalmával *az ország nyugalmát vagy a választás tisztaságát* veszélyeztethetné.

A miniszterelnök azután megcáfolta *Kánya* Kálmán külügyminiszter állítólagos elkedvetlenedésére s távozására vonatkozólag egy szélsőjobboldali lapban megjelent hírt:

— *A hírnek semmi alapját sem látom.* A leghatározottabban kijelenthetem, egyáltalában semmi okát sem látom *Kánya* külügyminiszter úr távozásának. *A legközelebbi jövőben a külügyminiszter úrral együtt Berlinbe utazom. November 20-án indulunk.*

Töreky Gézát ünnepélyesen beiktatták a kúria elnöki székébe

„A bírónak az egyéni érdekeken és a pártok harcain felülemelkedve, a legfőbb állami és nemzeti érdekeket kell szolgálnia"

(Saját tudósítónktól.) Hétfőn délelőtt a kúria teljes ülést tartott, amelyen a legfelsőbb bíróság tanácselnökei, bírái, továbbá a budapesti tábla, a Budapesten székelő törvényszékek elnökei, a koronaügyészség, a főügyészség és a budapesti ügyészségek vezetői csaknem teljes számban résztvettek. A kúriai teljes ülés egyetlen tárgya: *Töreky Géza most kinevezett kúriai elnök beiktatása volt.* Az új elnök elsősorban is *letette a hivatali esküt*, majd *Hutás* József kúriai másodelnök köszöntötte.

— Nagyméltóságod személyében a legfelsőbb magyar bíróság élére a bírói karnak leghivatottabb tagja került, aki a mai zűrzavaros világban, amikor mindenütt kiforratlan eszmék küzdenek egymással, mindenfelé gyűlöletet, ellenséges indulatokat szítva, képes lesz a bíróságot azon az úton vezetni, amelyen haladva a kúria *a különösen most oly jelentős nemzetnevelő hivatását sikeresen teljesítheti.*

Ezután *Finkey* Ferenc koronaügyész mondott üdvözlőbeszédet, amelyben örömének adott kifejezést, hogy ez a kinevezés megcáfolta azt a fonák és a büntetőjogászokra lehangoló beállítást, amely szerint *a büntetőjogász munkája kisebbjelentőségű, másodrendű és könnyebbtermészetű,* mint a fontosabb és nehezebb polgári jogszolgáltatás.

— Nem szorul bizonyításra, hogy a büntető igazságszolgáltatás *elsőrendű állami feladat,* amelynek helyes gyakorlása nemcsak az állampolgárok nyugalmát biztosítja, de olykor magának *az államnak a létét, az alkotmány fennmaradását menti meg a vakmerő felforgatók aknamunkája ellen.*

Töreky Géza elnök meghatott hangon válaszolt az üdvözlésekre.

— A legmagasabb világi közösség: az állam szolgálatára rendelt embernek, tehát a bírónak is olyan erőre van szüksége, amely *állandó irányt* szab munkájának és amely állandóan készteti, hogy ebben az irányban haladjon. Ez az erő annak a biztos tudatában áll, hogy *a bíró munkája az állami és nemzeti élet egyik legfontosabb funkciója,* ami nélkül sem az állam, sem a társadalom életének, sem semmiféle jóindulatú és jóirányú emberi vállalkozásnak nincsen meg a zavartalan rendje és nyugalma. A bírói hivatás magasrendűségének ez a tudata tudja csak felemelni a bírót arra a magaslatra, ahol már *felette áll az emberi érdekek ezerféle összeütközésének, az egyes emberek viaskodásának épúgy, mint a nagy emberi tömörülések, egyesülések, szervezetek és pártok harcainak.* Csak ezen a magaslaton állva lehet felismerni azt a legfőbb állami és nemzeti érdeket, amelyet a bíró munkájának is szolgálnia kell.

— Ha komoly támadások érik az állam és a társadalom rendjét, vagy ha annak törvényes vagy megszokott struktúrája inogni kezd, akkor már határozottan jelentkezik és oltalmat követel *az állam és a társadalom mindent felülmúló érdeke, melyet a bírónak megéreznie és érvényre juttatnia kell.* Ennek a feladatának a magyar bíróság, a legutóbbi ilyen szomorú alkalommal is — közmegnyugvást és általános elismerést keltő módon tett eleget. A forradalmi megmozdulások elnyomása és megtorlása után a gazdasági megrázkódtatások idején, a polgári bíróságok megtalálták az egyéni méltányosságnak és az állami érdekeknek megfelelő utat és így orvosolták a normális időkre szabott jogszabályok természetszerű hiányosságát, amivel tulajdonkép a törvényhozás feladatkörét is betöltötték.

— Az a küzdelem és az a harc, melyet a sors a mi nemzedékünkre mért, korántsem ért még véget. Ennek a küzdelemnek vagyunk mi is a részesei, mint az állam bírói hatalmának a letéteményesei. Nekünk tehát *élő és erejében el nem lankadó igazságszolgáltatásra van szükségünk.* Ennek szükségszerű kísérője *a bírói fellépés céltudatos erélyessége* és — ahol az a helyénvaló — annak *kellő szigorúsága.* A büntető igazságszolgáltatás erélyes voltának ellanyhulása mindig az állami hatalom gyengülésének volt a jele. Ezt leghamarabb az állam ellenségei veszik észre, akik sietnek ezt az irányzatot felkarolni és ezt az emberiesség és a civilizáció diadalaként magasztalják. Nyilvánvaló, hogy *a mi országunknak nem ilyen mindent megértő és mindent megbocsátó,* hanem — újból hangoztatom ezt — a legfőbb közösség: az állam és a nemzet érdekeit és ami ezzel együtt jár: *a derék, a hazafias, a törvénytisztelő emberek jogos érdekeit következetesen és keményen védő, illetve érvényre juttató biráskodásra van szüksége.* Nem szabad elfelejtenünk, hogy a bíróság felelős azért a hatásért, melyet intézkedése kelt és felelős azért az eredményért, melyet határozatai előidéznek.

— Nemcsak a felek jogviszonyainak rendezéséből nap-nap mellett összetevődő, majd általánossá váló véleményekre gondolok itt, hanem inkább *az egyének és a köz szempontjából egyaránt fontos hatásra,* melyet a bírói intézkedések egyrészt a társadalomellenes és államellenes emberek sokaságára, egyes ilyen társadalmi osztályokra és azok további magatartására, másrészt a társadalomhoz és az államhoz hű rétegekre gyakorolnak; — amazokat sarokba szorítják és elcsendesítik-e, ezekben pedig a biztonság érzetét gerjesztik-e és beléjük erőt öntenek-e?! *Mindig többet ér a jogaikban megsértett és a bíróság útján elégtételhez jutott embe-rek csendes elismerése és bizalma, mint a jogsértők, a bűnösök és a velük együttérzők hangos ujjongása.*

— De felettébb fontos a kifelé keltett hatásnak és a kifelé okozott eredményeknek a bíróságra való visszavetődése is. Ennek egyik legszebb és legörvendetesebb példája az a mély benyomás volt, melyet a bíróságoknak a háborús, a forradalmi és az ezt követő válságos időkben tanusított magatartása a közönség körében keltett. Ahhoz azonban, hogy ez a kedvező közvélemény állandósuljon, szükség van arra, hogy a bíróság szabadon fejthesse ki a maga hivatásszerű működését. Nemcsak a bíróság éltető levegőjéről, *a bírói függetlenségről* van itt szó, melyet nálunk senki sem akar, vagy legalább is nem mer érinteni, mert hiszen az féltve őrzött kincse mindenkinek. Gyakorlatilag sokkal inkább *a bírói ítélkezés szabadságának a kérdése* lép itt előtérbe, amely nélkül a bíróság nem intézheti el közmegnyugvásra az elébe vitt ügyeket. Különösen *a büntetőbíró kezének a formális, perrendi szabályok okozta megkötöttségétől való szabaddá tételére gondolok itt,* arra a bíróéra, akit gyakran illetnek meg nem érdemelt szemrehányásokkal az ügyek minden irányban való elintézésének elmaradásáért, holott ebben nem ő, hanem az a jogrendszer a hibás, amely alaki okokból — különösen a felsőbíróságoknál — *útját állja az anyagi igazság teljes és az eset minden vonatkozásában való érvényesülésének.* Ezért hangoztattam eddig is és fogom hangoztatni ezután is, hogy *perrendi akadályok nem állhatnak útjába az anyagi igazság keresésének és érvényesülésének,* legkevésbé ott, ahol a bíróság hivatalból tartozik azt felderíteni.

— Ez természetszerűleg legtávolabbról sem jelenti a szükséges perrendi szabályok értékének a lekicsinylését, mert készséggel elismerem bizonyos perrendi szabályoknak még az alkotmánybiztosíték fontosságára is terjedő jelentőségét.

— A mi hivatásunk — fejezte be emelkedetthangú beköszöntőbeszédét dr. Töreky Géza elnök — *az anyagi igazság keresése és érvényesüléshez juttatása,* amit mindenkor át kell hatnia annak a tudatnak és annak a törekvésnek, hogy ezzel a hivatásszerű munkánkkal szolgáljuk és előbbre vigyük a mi hazánk régi nagysága, hatalma és ereje visszaállításának valamennyiünk előtt szent és mindenekfelett álló célját. Erős a meggyőződésem, hogy ezektől az eszméktől és érzésektől vezettetve ezen az úton kell haladnunk, mert így tudjuk kiérdemelni polgártársaink bizalmát és megbecsülését és így tud megnyugvást kelteni a mi munkánk abban, aki bennünket erre a helyre állított!

Az elnök beszédét a teljes ülés illusztris közönsége lelkes és hosszantartó tapssal és éljenzéssel honorálta.

Ha influenzája van, gondoskodjék arról is, hogy gyomra és belei a természetes »**Ferenc József**« keserűvíz használata által gyakran és alaposan kitisztíttassanak. Kérdezze meg orvosát.

Az idegenellenőrző razzia módja, célja és eredménye a főváros közigazgatási bizottsága előtt

Az elhangzott panaszokra Éliássy főkapitány megnyugtató választ adott

(Saját tudósítónktól.) A főváros közigazgatási bizottságában rengeteg aktuális témát beszéltek meg. Mindenekelőtt az *idegenkutató razziáról esett igen sok szó.*

Fábián Béla kifogásolta *a vasárnap hajnali razzia végrehajtásának módját.* Szerinte reggel két órakor — nem mint ahogy a hivatalos jelentés mondja, öt órakor — a rendőrség egy egész városrészt szállt meg, kinyittatta a kapukat és rendes polgárokat, akiknek bejelentő lapjáról kiderült, hogy évek óta ugyanabban a házban laknak, felzavarták éjszakai nyugalmukból, állampolgárságot igazoló iratokat követeltek tőlük. *Tíz-tizenkét ezer embert költöttek fel, 5200 esetben megvizsgálták az iratokat és 500 olyan eset fordult elő, ahol az igazoló okmányokat nem találták elégségeseknek.*

Az egyik felriasztott ember mutatott egy magyar útlevelet, de mivel nem tudta az optálási bejelentés számát bemondani, mégis elvitték a toloncházba. Bevittek egy öregasszonyt is, aki 1857-ben született Budapesten, mert azt mondta, hogy *az apja Sátoraljaújhelyen született.* A Gozsdu-udvarból bevittek egy embert, kinek ugyanabban a házban van üzlete.

Annyi embert vittek be a toloncházba, hogy a legtöbb már az udvarra szorult. Nem volt kivezényelve elegendő tisztviselő, mert ha ötven rendőr vizsgálta volna át az iratokat, *úgy félóra alatt végezni lehetett volna az ellenőrzéssel.*

Külön vizsgálták meg a férfiakat és a nőket. Előfordult az. hogy a férjet már reggel 11 órakor elengedték, a feleségét és gyermekét csak este 6 órakor. Vannak még jobboldalibb országok is, de *nem történt meg sehol, hogy egész városrészt lezártak volna és ilyen igazolást hajtottak volna keresztül.* Attól fél, hogy hamarosan majd egy másik városrészt fognak így elzárni. Ha pedig nem akarják folytatni ezt a razziát, írják ki, hogy *az a környék, ahol most a razziát tartották, veszélyeztetett zóna.*

Általános vitatkozás közben fejtegette Fábián, hogyha a közigazgatási bizottság tagjait hirtelen felszólítanák, hogy állampolgárságukat igazolják, kiderülne, hogy *nem volna kéznél a szükséges bizonyítvány.* Fábián arra kérte a polgármestert és a főkapitányt, illetékes helyen járjanak közre, *nehogy a főváros polgárságának nyugalmát veszélyeztessék, mert ilyen razziákra egyáltalában nincs szükség.*

Nagy László megemlítette, hogy az úgynevezett veszélyeztetett zónában maga is kezel egy házat, amelyben 600 albérlő van. *A rendőrök a legnagyobb tapintattal jártak el.* Szükség van ilyen razziákra, mert a trianoni határokat ellenőrizni teljesen lehetetlen. Szob környékén az jön be, aki akar és csak azt fogják el, akinek pechje van. Akik azt kívánják, hogy a zsidóbeszivárgás miatt keletkezett nyugtalanság és izgatás megszünjön, azoknak helyeselni kell az ilyen razziát.

Usetty Béla is beszélt a razziáról. Tudomása van arról, hogy *egy kereskedő, akinek a Király uccában két üzlete van és akinek nincs albérlője, a razziázó közegektől csak annyi időt kért ajtaja kinyitásához, amíg felesége felöltözik, de arra sem adtak neki időt.* Nagyon helyes, — a zsidók is kívánják — hogy a galiciaiak ne szivárogjanak be az országba, ellenben *a legminimálisabb követelés az, hogy az ilyen razziáknál eljáró közegek a lehető legtapintatosabban végezzék munkájukat.*

Petrovácz Gyula rámutatott arra, hogy a galíciai beszivárgás kérdését annakidején a közigazgatási bizottságban ő vetette fel, ha azonban Fábián Béla akkor nem szólította volna fel arra, hogy állításait hivatalos adatokkal támassza alá, ebben a kérdésben további lépéseket nem tett volna. Véleménye szerint a budapesti ellenőrzés tökéletesen fedi mindazt, amit ő annakidején megállapított, mert az ellenőrzés kimutatta, hogy Budapesten sok olyan külföldi él, akik magukat az ellenőrzés alól kivonják és hamis okmányok, hamis útlevél alapján vagy pedig szabálytalanul és engedély nélkül tartózkodnak a főváros területén.

A felszólalásokra úgy a polgármester, mint a főkapitány válaszolt. A polgármester szerint *a magyar állampolgárok nyugalmára ügyelni kell, a razziát azonban le kellett folytatni, bár kétségtelenül zaklatással járt.* Bízik abban, hogy a rendőrség tapintatosan viselkedett.

Éliássy Sándor főkapitány rámutatott arra, hogy ismételten szóba került az, hogy *igen sok engedély nélküli és nem kívánatos elem tartózkodik a fővárosban.* Ezért a belügyminiszter *elrendelte az ellenőrzést.* A külföldieket ellenőrző hivatal a rendőrség karhatalmának igénybevételével vasárnap hajnali 5 órakor tartotta meg a razziát. Ez nem kellemes időpont, de viszont *alapos ellenőrző szemlét más időpontban lehetetlen elvégezni.*

A szemle reggel 8 órakor ért véget. Akinek nem volt rendben az írása, azt a VII. kerületi őrszobára állították elő, de mivel az őrszoba kicsinek bizonyult, az igazolást áttették a toloncházba, ahol bőven van hely. *Huszonkilenc embert vettek őrizetbe, ezeknek a kiutasítása szükséges. 334 olyan ember tartózkodott a városban, akik jelentkezésre voltak utasítva, ellenben ezt a kötelességüket nem teljesítették, voltak olyanok közöttük, akiknek tartózkodási engedélye lejárt, s a további ellenőrzés alól kivonták magukat.* A főkapitány aziránt érdeklődött illetékes helyen, igaz-e, hogy harminc-negyven éve ittlakó egyéneket is bevittek és erre *a leghatározottabb cáfolatot kapta.* Előállítottak olyanokat, akiknek volt állampolgársági igazolványuk, de más irattal nem rendelkeztek. Hamarosan kiderült, hogy *a bemutatott igazolvány hamis.* A főkapitány annak a reményének adott kifejezést, hogy *ennek a razziának a megismétlésére nem fog sor kerülni.*

Az ülésen különben igen sok égető probléma került szóba. *Csilléry* András Buda számára jobb autobuszközlekedést kívánt. Engedjék meg, hogy a környékről olcsó élelmiszert hozzanak be. Jó összeköttetést kell teremteni Budapest és a környék között. *Fábián* Béla a drágaság pusztításaira mutatott rá. A köztisztviselők fizetését fel kell emelni. *Nagy* László a gázfogyasztás megkönnyítésére tett javaslatokat és rámutatott a kényszernyugdíjaztatás romboló hatására. *Bánóczi* László a tűzifadrágulásról beszélt. Lassan-lassan Nagy-Budapest összes terheit átvesszük, de használt nem nagyon látjuk. *Peyer* Károly a Margithíd gyalogjáró-közlekedésének bajaira mutatott rá. *Usetty* Béla a közélelmezési munkások számára béremelést követelt. *Petrovácz* Gyula azt kívánta, hogy Németországból jó szenet hozzunk, mert a tűziszerdrágulás ellen valahogyan fel kell lépni.

Szendy Károly polgármester megállapította, hogy a fővárosban valóban nagy drágaság van. A főváros mindent elkövet a drágaság letörésére. Az Élelmiszerüzem árszabályozó tevékenységet fejt ki. Kénytelenek vagyunk a gyengébb minőségű hazai szénnel való fűtésre berendezkedni, de *ez a tüzelési rendszer valóban nem kedvez Budapest fürdőváros levegőjének.* Az eucharisztikus kongresszus vendégeinek ellátására mindent megtesznek. Az új autobuszok beállítása fokozatosan megtörténik. A városi tisztviselők fizetését szeretné a főváros fölemelni. Az eucharisztikus kongresszus idejére 50.000 vendéget lehet majd elhelyezni. A csepeli vízmű átvétele minden szempontból előnyösnek mutatkozik a főváros részére.

NAGY ZSIGMOND ajánl: lakásába, hivatalába jó bútort, bőséges választékban VI., Lázár ucca három

A RÁKÓCZI-SÍREMLÉK PÁLYAMŰVE
MARGÓ EDE, DUDITS ANDOR ÉS LUX KÁLMÁN MŰVE

Miklós erdélyi útjából visszatérvén, sok jeles képmásolatot, különös szépségű modorban készülve, hozott onnan magának. Nem rég készíté el életnagyságban Schodelné asszonyt mint Normát, igen helyesen találva." Schodelné tudvalevőleg az akkori pesti magyar (később Nemzeti) színháznak ünnepelt primadonnája volt, ki mint Norma óriási sikereket aratott. Schodelné hírességét mutatja az is, hogy 1838 telén, az akkor föltűnt Kiss Bálint e dalszínésznő mellképét festette meg.

A Honművész Barabás képe alkalmából, egy életrevaló eszmét vetett fölszínre. Azt hozta ugyanis javaslatba, hogy „igen szép volna, ha magyar szinészeink arcképeik megszereztetnének a művész uraktól (t. i. Barabástól és Kisstől, továbbá Horától, ki Lendvayt mint Zampát térdképben festé) és pesti magyar színházunk valamellyik teremének diszítésére adatnának, hogy idővel e képek szaporíttatván, illy értékes műgyűjtemény is ékesitené azt."

Sajnos, e szinész-Pantheon tervét teljesen elmosta az 1838. évi pesti árvíz.

Barabás is elhatározván, hogy hosszabb időre Erdélybe költözik, ezzel pályájának egy új fejezetét kezdette meg.

B. J.

Művészet 1910. évf.

MARGÓ EDE

Jó tíz esztendeje, hogy először jártam Margó Ede műtermében, Párisban...

Műterem? Fogyatékos világítású, szűk szoba, ott a hosszú Rue-Vaugirardban, a Montparnasse háta mögött; egy rozsdás kemence a szobában, nedves agyag a sarokban és sok-sok vázlat, sok, lázas munka; ott élt, reménykedett, dolgozott, bízott magában és a jövendőben két fiatal magyar fiú: Mátrai Lajos és Margó Ede.

Ember lett mind a kettőből.

Margó akkor dolgozott Hannele Haldoklását ábrázoló szép domborművén. Tanuja voltam hónapokon keresztül lelkes, ernyedetlen munkájának, az önfeláldozással határos küzdelemnek s láttam, mint tagadta meg magától szinte a nélkülözhetetlent is, sanyargott, néha bizony koplalt is, csakhogy művészetének élhessen. Hannele elkészült. Nagy volt az öröm, amikor hírét kaptuk, hogy művét elfogadta kiállításra a Salon válogatós zsürije. Hogyne! Egy idegen, ismeretlen nevű fiatal művész munkáját, akinek érdekében senki szót nem ejtett, akinek senki pártfogója nem volt! És nagy volt szomorúságunk, amikor láttuk, micsoda lehetetlen helyre állították a Champs Elyséesi Salonban a márványképet. A tömérdek csarnokban a brutális világítás merőben agyoncsapta mindazt, amit ő csupa gyöngéd finomságokból álmodott össze.

— Óh, milyen szerencsétlen vagyok! — sóhajtott a csöndes, hallgatag természetű művész és nagyon, nagyon szomorúan hagyta el Párist. Jó Isten! mi lesz már most én velem?...

Az lett, hogy abban az irgalmatlan világításban is észrevették és méltányolták a poétikus alkotás finomságait: Hannelének kitüntetést, „Mention honorable"-t szavazott a párisi zsüri.

Így indult Margó s útja azóta szüntelen, biztosan emelkedő.

Érdekes, sőt nyugtalanítóan rejtelmes művészi egyéniség. Ügyeltem őt s tanakodtam rajta már Párisban; nem változott azóta sem.

Merengő kedvű, hallgatag, inkább bús kedély. Kissé lágylelkű vagy inkább fatalista. Csakugyan, a kairói Ezbekie rácskerítése mellett guggolnak naphosszat arab emberek, azoknak olyan formájú a fejük, olyan lanyha a testtartásuk, olyan a nézésük is, mint az övé. Allah a megmondhatója, hogy mire gondolnak, de kész muzsika és milyen édes zsongású, lélekringató, szelíd muzsika a nézésük, amint nézik, csak egyre nézik azt a felhőtlen kékséget, a keleti eget naphosszat. És úgy néznek, mint Margó, a hassis és henna illatú szűk utcákban, ott, az alexandriai Tembelli negyedben, valamelyik kert fala alatt, éjszakánkint a mesemondó vén arab köré gyűlt alakok: mozdulatlanul guggolva elhallgatják hajnalig a mesélőt, miközben a hold, mint mélázó szerelmesét Astarte, betakargatja arcukat ezüstös fürtjeivel. Ott, ott láttunk éppen olyan arcokat, mint a Margóé s éppen olyan szemeket: ott nyugtalanított bennünket az a nyugodt nézés, amiben benne van a mérhetetlen melankóliájú, könyörtelen keleti fényesség s benne vannak

MERKÚR, KÚTTERV-VÁZLAT, A KERESKEDELMI BANK DÍSZTERMÉBEN
MARGÓ EDE ÉS QUITTNER ÉPÍTÉSZ TERVE

azok a keleti lazulikék éjszakák is, amikor szertezuhannak a holdvilágban Astaroth, Lilith és Nahéta, a gonosz szépek, akiknek „már ágyat a Paradicsomban nem vetnek".

— Mire gondol, Margó?! — kérdeztem őt néha, amikor gunnyasztva üldögélt s jó ideje meg se mukkant.

Csöndesen rám tekintett, szeliden mosolygott, vállat vont, egy kicsit beszélgetni is próbált, de csakhamar elhallgatott ismét, ült mozdulatlanul, mint ahogy a kairói Ezbekie rácskerítése mellett guggolnak naphosszat arab emberek és nézett, nézett, mintha a holdfényességben suhanó gonosz szépek után nézne. Hallottam hegedülni. Olyan merengően játszik, mint ahogyan nézni szokott. Ilyenkor suttogja, sóhajtja és sírja el, amit hosszú, szótalan merengéseiben lát. Beszédes, lobogó lesz ilyenkor; mozog, reszket, piheg — s milyen boldogság volt őt hallgatni ott Párisban ilyenkor, amint régi szép magyar nótáinkat szedte sorra!

Ezzel a természettel milyen karaktere lesz a képfaragónak?

Mert mindez, úgy-e, amit róla eddig mondottunk, mindez nem arra való, hogy vala-

kinek a képfaragói tehetségét dokumentálja? Aki ilyen, az inkább lehet zeneszerző, író vagy talán inkább festő is, úgy e?

Íme egy valaki, aki a látományok, a költői viziók, az álmodozásba foszló, gyöngéd, légiesen formátlan érzelmek, az úgynevezett „hangulatok" embere. A „hangulatok" pedig ennyire homloktérbe kényszerítve, határozottan képzőművészetellenesek, sőt nyavalyái az irodalomnak is, amióta elsőrangú tényezővé erőszakolta a stréber tehetetlenség s a felületes vagy hozzá nem értő hírlapi kritika. Akinek nincsen érdemes fösteni vagy megírni való témája, akinek nincsen tartalmas gondolata, akinek nincsen egészséges formákban való alkotáshoz kellő ereje s tudása, de viszket benne a művészeti sikerre vágyás, mégis: az ámítja publikumát s néha önmagát is, hangulatokkal. Óh, mert a „hangulat" nagyon kényelmes holmi! Abba belé lehet magyarázni bármit. Ahogy a felhőtorlódásra ki-ki ráfoghatja, hogy az ott sárkány, amaz meg palota, az tengeri gálya, amaz meg ölelkező pár, vagy fordítva, ha úgy tetszik: a hangulat is lehet bármi, „ha úgy tetszik". A tehetetlenségnek, a teremtésre képtelen meddőségnek szinte biztos ismérve a „hangulat" túltengése, ugyanannak a hangulatnak a túltengése, mely kellő helyén marasztva, érdeme lehet a műalkotásnak, ugyanannak a hangulatnak a túltengése, melyet egészséges műalkotáson nem is annyira magában az oeuvreben, hanem az oeuvre hatásában, tehát önmagában lel meg és tapasztal a néző. Mennyi hangulat például Rembrandt képein! De jutott valaha eszébe Rembrandtnak: no, most nekiállok s föstök egy hangulatot! . . .

Lám, mennyi hangulat az én cigarettám karikázó kék füstjében! Mi köze ehhez a művészetnek?!

Szédelgés a hangulathajhászás. Tekintsünk körül idehaza, ahol olyan szaporán próbálkoztak s ma is próbálkoznak még a hangulattehetségek. Egy kis siker, a jóbarátok tódítása révén, egy kis igen veszedelmes hirtelen siker, mert meghibban belé a fiatalember lelki egyensúlya, elhiszi, hogy ő alkotásra van hivatva, holott még tömérdeket tanulni lenne önmaga iránt tartozó kutyakötelessége s mivel a kis siker elkábítja, alkot szemérmetlenül. És mi lesz a vége? Letörik, elzüllik, elkallódik a kávéházi anarkisták közt, vagy — ha nemesebb anyagból való — meghasonlik s belépusztul ebbe.

Lelkiismeretlen cinkostársa az ilyen sorsalakulásnak az aránytalan sok tárlat és kiállítás, ami mostanában kezd nálunk divatozni. De erről majd más alkalommal.

Állapítsuk meg: ha hivatott és őszinte a művész, ha híven adja vissza egyéni meghatottságát helyesen érzett, jól látott, kellően megkomponált, megszerkesztett és kellő technikai tudás alapján megkészített műalkotásain, lesz annak az alkotásnak hangulatkeltő hatása is. Vagy, ha úgy tetszik, lesz abban az alkotásban hangulat is. A hangulatkeltő hatás benne kell légyen a leírt vagy az ábrázolt tárgy jellegében és jellegében annak a környezetnek, amelybe tárgyát elhelyezte.

Szólhatnánk még a hatásos véletlenségek, a vakmerően alkalmazott effektusok hangulatkeltő hatásáról s ez úton némi magyarázatához jutnánk annak is, miért hogy éppen a félművészek előtt olyan kapós a modern hangulatföstés divatja. Hogy miért éppen azok kapnak kapva rajta, akik lelkiismeretlenek, képzetlenek, lusták is, akik kezdeni zseniálisan tudnak, de a munkát befejezni nem tudják, mert művészetük mesterségét becsületesen még elemeiben sem tanulták meg. Tudjuk mindnyájan, milyen zseniális, milyen érdekes például egy bátran kezdett portré s tudjuk, milyen keservesen agyonkínzott holmi lesz belőle, amikor be akarja fejezni a fiatal mester. Tudjuk, milyen megkapó egy-egy „vázlat" s mennyire az ördögé lesz, ha a vázoló nem tudja befejezni . . . Hát inkább be sem fejezi.

Tessék igazán tüzet rakni, lesz ott meleg is, ahol kellően táplált tűz ég. A melegség az a hangulat s azt a melegséget önmagában se lefösteni, se szoborba faragni nem lehet. A Corot képein annyira hangulatos hajnali köd, az bódítja a fiatal művészeket; ne feledjük azonban, hogy Corot apót nem az a ködfestés avatta mesterré; azt a ködfestést igen könnyű utánozni, azt rávéletlenkedheti vásznára akármelyik hosszúsörényű

növendék, de abba a háttérben foszló ködbe mint illeszkednek az előtér s az egész kép valőrjei, stb., ezt nem lehet hangulatelméletekkel megcsinálni.

A képfaragásban sincs ez másként. Éppen nincsen.

Mert hol a „hangulat" a szobrászatban?

Mennél tökéletesebb a szobor plasztikailag, annál teljesebb hangulatot kelt. Az egyiptomi guggoló „scribe"-en, amelyet Mariette bey 1851-ben talált meg a néhai egyiptomi nagyúr, Skhema sírjában, van azon „hangulat" bőven s van a milói Vénusz tartásában és tekintésében is. Mi érezzük a hangulatot . . . Hol, mikor s hogyan törekedtek Praxitelész, Szkópasz vagy Fidiásék „hangulat"-ra s mégis mennyi hangulatot keltenek.

A képfaragásban ma már szintén kezd jelentkezni a dekadens „hangulatelmélet". Nem igen boldogul.

Útját állja a szédelgésnek az, hogy a képfaragó, úgyszólva, kénytelen becsületesen megtanulni művészete mesterségét, hacsak valamelyest is boldogulni akar. Kényszeríti őt erre a márvány, a bronz, a fa, kényszeríti művészetének az anyagja. (Jellemző, hogy a „hangulat"-próbálkozások rendesen befejezetlenül, vázlatszerű állapotban, kivált színes anyagból vagy színes viaszból mintázottan kerülnek kiállításra.) A képfaragónak bajosabb a helyzete, ha kalandoskodni próbál. A kusza, el-elmosódó, hangulatos víziókból csak annyit lehet márványban marasztani, amennyit plasztikus formákba tud fogni — s a véletlenségek, az effektusok csak a Rodineknek sikerülnek. Sikerülnek, mert éppen nem véletlenségek.

Bármily rokonszenvesnek és költőinek találtuk egyébként Margó Ede egyéniségét Párisban, nem igen lelkesedtem, amikor elmondta, hogy mit dolgozik.

„A Salonban szeretnék helyet kapni. Gerhart Hauptmann haldokló Hanneléjével foglalkozom".

— Melyik jelenettel?

„Nem egy jelenet lesz az. Az egész Hannele . . "

Tehát, maga a haldokló leányka s látományainak mintegy a summája: Krisztus urunk, a kisdedek tanítómestere, a Paradicsom üdvözültje s az édesanya szelleme is, ott, a haldokló ágya körül . . .

Margó elmondotta, mely sorok kapták meg lelkét Gerhart művében.

Amikor Hannele sejtelmesen felsóhajt: „Hívott!"

Gottwald: „Ki hívott?"

Hannele: „Édes urunk, Jézus".

Gottwald: „Ugyan!? Hol Hívott téged édes urunk Jézus?"

Hannele: „A vízben".

Gottwald: „Hol?"

Hannele: „Hát lent, a vízben".

Berger: „Jó, mindenekelőtt orvosra van szükség" stb.

Azután, amikor Gottwald bíztatja a leánykát: „Most csak arra ügyelj, hogy mit mond az orvos és felelj neki szépen. (Hannele tagadólag int.) Ugyan hát miért ne felelnél?"

Hannele: „Mert . . . mert . . . én úgy szeretnék édesanyámhoz menni".

Azután, amikor a csöndesen sírdogáló apácához így szól a leányka: „Nem akarok egészséges lenni." „Hisz' én úgy szeretnék . . . úgy szeretnék — az égbe jutni" „Olyan szentül hiszek üdvözülésemben" stb.

Gyönyörű mindez úgy, ahogy Gerhart Hauptmann elképzelte s megírta, de ez nem szobrásznak való téma! — vitatkoztunk Margóval. Muzsikát is lehet csinálni belőle, festő is inkább megpróbálkozhatnék vele, de képfaragónak nem való. Képet akar csinálni, vagy szobrot?

„Kissé mindkettőt. Domborműben próbálkozom vele".

Erre nem is gondoltam. Így már . . . így talán, sikerülhet.

És, tekintve Margó egyéniségét, ha mesterségbeli tudása is elegendő lesz hozzá, annyi bizonyos, hogy a képfaragás terén éppen a domborműben érvényesülhet az ő egyénisége a legszerencsésebben. Éppen az, ami ő benne oly tetézetten sok, az érzés segítheti munkájában legkivált.

Jussanak csak eszünkbe a Parthénon frízei, a Panáthénák menete s kapcsolatban a domborműfaragás, amelynek, mint Beulé, magyarázza, első megértője, tulajdonképpeni feltalálója Fidiás volt.

VIZVÁRI GYULA SÍREMLÉKE
MARGÓ EDE MŰVE

VIZVÁRI GYULÁNÉ SÍREMLÉKE
MARGÓ EDE MŰVE

DANKÓ PISTA SZOBRA, VÁZLAT
MARGÓ EDE MŰVE

Fidiás kora előtt még a görög templomokat magas méretekben (haut relief) tartott domborfaragványokkal diszítették; gondos utánzatai voltak ezek az ábrázolt való dolgoknak, a reálitásnak, valósággal „egész szobrok" (ronde-bosse), melyeknek mintha csupán hátsó felüket szelték volna le, mielőtt a falra, tehát egy síma lapra helyeztettek, mint például Thezeusz-templomán; még a Parthénon métopáin is ilyen volt a díszítés. „Az alacsonyan mintázott dombormű, a bas-relief feltalálója Fidiás. Csekélyke dombormagassággal meg tudja adni a kiemelkedő alakoknak s a háttérnek látszólagos valőrjeit. Távlattani tudása s egyéni érzése segítették, hogy teljes illuziót tudjon kelteni."

E zsánerre nem alkalmazhatók a képfaragás szokott törvényei. A szobrásznak itt nem arra kell törekednie, hogy híven másolja le a formákat s azok való, reális tömegeit, de iparkodásának arra kell irányulnia, hogy érvényesítse, még pedig jelentékenyen lefokozott vastagságban, a formák viszonylagos arányait s jelezze a tömegek, a masszák között lévő különbségeket. Az ihletvezette vésőnek kellett beléadnia Fidiás művébe azt, amit a teljes formákat ábrázoló szobrász művében a modellen végzett tanulmányok révén érvényesül és hogy a művész bizonyos igazságokat kifejezhessen domborművén, eleve bíznia kellett egy egy „szerencsésen" sikerülendő vonalban, egy-egy előre ki nem számítható, munkaközben meglelt effektusban; sőt, helyenként erőszakot kellett ejtenie még a logika törvényein is. Például: másodtérbe helyezett alakjainak több dombormagasságot kellett adnia, mint az előtérbe helyezetteknek; imitt-amott mélyítenie kellett a hátteret, így süppesztvén

még hátrább egyes faragott részeket; számot kellett vetnie eleve az egész mű domborszintjével s ügyesen, ehhez alkalmazkodva kellett szétosztania ama támadható inkorrektségeket, amelyek révén a távlat szükséges látszatainak helyesebben eleget tett, mint tett volna holmi módszeres egyöntetűséggel. Elmésségre, hajlékonyságra, de legkivált érzésre volt itt szükség, stb. Ösztönszerűleg, ezért is így nyúlt Margó első nagyobb ambicióju munkája alkalmával a relief kezeléshez.

Gyakran elnéztem azután, mily odaadással, mennyi fegyelmezett tudással s mégis mennyi ihletszerűséggel dolgozott. A véletlenkedésnek semmi köze sem volt sikeréhez, az előkészülő munka folyamán: tervezett művével összes nagyobb alakjait külön s aktban mintázta meg, csak azután adott köntöst rájuk, csak azután dolgozta át a domborképre. Többször újra kezdte az egészet s néha igazán hatásos részleteket simított le, mert egyszerűbb stílusosan kifejezőbb kívánt lenni. Igy tette, sok, sok munka után, valóban plasztikussá „hangulatát".

Igy indult, jó tíz esztendeje mult már, Margó Ede.

A minap meglátogattuk budapesti műtermében.

A régi külsejű, régi kedvű s a régi poéta Margó. Sok sikere volt azóta, nevét gyakran emlegették már azóta, de mintha ugyanaz a fakó kis puha kalap volna a fején, ugyanaz a kialudt szivarcsutka a szájában, ma is az a szerény, szivesen elbujó, csöndes fiú, aki nagyokat hallgat, udvariasan mosolyog s néz, néz a holdfényességben suhanó gonosz szépek után.

Tágas, nagy műtermében sok munka, de semmi cifraság. Rozsdás, fűtetlen a kemence, mint Párisban; ő nem fázik, nem is éhes, nem is szomjas, semmi sem kell neki, ha dolgozik. Mindig dolgozik . . .

Néhány könyv egy gipszes polcon: Schönherr Gyula, Hunyadi Corvin János, a biblia, néhány fotografia, néhány verseskönyv s ugyanaz a hegedű, amelyik Párisban. A hegedű aljára egy szép leányfej föstve.

Az állványokon számos, nedves pólyában pihenő vázlat és egyetlenegy szék, de arra se szokott leülni. Az ajtó zárva. Kopogtathat, aki látogatóba jön, ide ugyan bajosan bocsátják be, talán nem is hallja a művész, hogy valaki kopogtat, amikor ő dolgozik.

Olyan elmélyedve, teljesen munkájának élve dolgozik.

És nézve mindazt, amit eddig csinált, összeszedhetjük művészi egyéniségének és oeuvrejének jellemző vonásait.

Melyek ezek?

Mindent alárendelni, hogy az alkotás főmegjelenésében az uralkodó eszme érvényesüljön. (Ennek a művészi elvnek a lehetetlenségig vitt példája Rodin Balsacja.)

Plasztika ne vesszen a gondolatba, viszont: a gondolat se fagyjon meg a mintázás modorában.

Magyarázzuk kissé ezt. Tekintsük a modern képfaragók munkáját: mindnyájan valamely modorban dolgoznak. Például Metzner vagy Hahn. Úgynevezett saját egyéni stílusa van mindeniknek s ugyanabban a stílusban tálalnak bármit. Nem így a mi poéta Margónk; ő lehetetlennek tartja, hogy például a nótás Dankó szobrát ugyanolyan stílusban oldja meg, mint amilyenben Beethovent mintázná.

Iparkodik: a témából kiindulva alkotni meg formailag dolgát.

A Dankó-emléken Dankó alakja vonzotta a festőiség felé; ennek a munkának azonban, merő ellentéte a Kereskedelmi Bank kútja, amelyen a figurális szobrászatot ledegradálja ornamentté, letompítja — úgyszólván — architekturára, stilizál oly erősen, hogy az egész műből szinte építészeti kiképzés lesz, mert így kívánja, szinte hozza magával ezt az eljárási módot maga a feladat s a téma, amelynek megoldására vállalkozott.

Ha az a feladata, hogy egy síremléket tervezzen?

Nem keres függőlegesen nyugodt vonalakat azért, mert elsősorban függőleges vonalakat akar, de mert bensőségesen átérzett szomorúságának kifejezéséhez van szüksége függélyesen haladó vonalakra.

Előbb érez, mélyen, korlátlan odaadással és csak azután gondolkozik.

Témájával érez s ez irányítja, egészen ösztönszerűleg, hogy a plasztika mely mód-

jával fejezze ki témájának eszmei tartalmát. Az érzelmi rész így, természetesen, szinte magától nyer formát a kifejeződéshez.

Híres művészeket tudunk, akiknél mindez éppen megfordítva szokott történni.

Hogyan dolgozik?

Talál vagy kap egy témát.

Ez, eleinte, formailag csak mint sejtelem foglalkoztatja. Gondolkozik témáján. Érleli magában. És témájával szemben ő egyelőre még se muzsikus, se piktor, se képfaragó. Együtt él témájával, vele ébred, vele alszik mindaddig, míg meg nem lelte érzésben a téma lelkét, annak leglényegesebb részeit.

Vegyük például legutolsó, igen kedves munkáját, a Dankó-emléket.

De mennyit él együtt Dankóval, amióta e munka végzésére vállalkozott! Róla beszélgetett, reá emlékezett szüntelen; játszotta nótáit magának, a műteremben. Emlékezett reá, látta s a lelkét akarta magába szívni . . . Így, mindaddig, míg végre a szeretett magyar nóta valóságos megtestesülését látta Dankó alakjában.

És így, együttélve Dankóval, olykor egy-egy kedves dallam rezdült át lelkén s érezte, szinte már formában látta nemcsak Dankót, de az egész magyar nóta karakterét. Hallotta a hegedűpengetést, mely összecsendül a kis magyar falu alkonyati harangszavával . . . Mintha ő is a faluban lenne . . . Látja a rácsos kapu előtt a szerelmes legényt választott párjával.

És ekkor — anélkül, hogy hűvös észszel a készítendő szobor formai részére gondolna — vázolni kezd, de még mindig csak úgy ösztönszerűleg, az érzés vezetése alatt.

Az első agyagvázlat, úgyszólván: a magyar nóta vázlata.

Érzi, hogy Dankó alakjának plasztikailag ki kell fejeznie a merengést, az elmélyedést, a borongást és az átrobogást a hasadó, daliás jókedvbe. Ilyen alak — ezt is érzi — nem állhat valamely rideg alapzaton, valamely architektonikusan kifaragott posztamenten, elképzeli tehát Dankót künt a szabadban . . . mögötte egy vadrózsabokor . . .

Ez a bokor nyomban új vonallal szolgál s most már helyes nyomon haladhat a munka! Kapott egy új foltot is, még pedig olyat, amelyben benne látja a magyar zeneköltő karakterét.

Így talán kissé közeledett a szobor a tilalomfához, mely a plasztikai munka és a pikturális munka mesgyehatárán vagyon leütve; talán kissé több a festői hatás, mint a szobrászati, de éppen ez Margó egyéniségében a jellemző, ez lesz jellemző a szobron és ezt így hozta magával, nem az előre elvégzett, hidegen okos kigondolás, de az őszinte, a hő érzés természetes formábaalakulása.

Még egy példát!

Hogyan készült az Erzsébet-emlék pályamunka, amelyet Pongráccal együtt terveztek?

Kiindulási pont a tartalom volt, az érzés.

Az első pályázaton nem vettek részt. De amint az első pályázat pályaműveit nézegették, majdnem valamennyin azonegy gondolatot találták meg: a nép megyen a mártir királyné szobrához s viszen virágot, visz érzést.

Ezt a gondolatot Margó elhibázottnak tartotta egy Erzsébet-emléken. Mert hiszen majd a valóságban fog a nép odazarándokolni s visz virágot, visz érzést áldott emlékű királynéjának.

A művész feladata, hogy abban a szoborműben Erzsébet királynénk lénye nyerjen kifejeződést s azt értse és érezze meg az oda zarándokoló.

Valamely nagy formában tehát, a királyné lénye, eszmei és érzelmi tartalma ábrázolandó.

Ezt vállalta megoldandó feladatának Margó és munkatársa.

A királyné! . . . A mi fenséges Erzsébet királynénk! . . .

. . . Élete útja virágokkal és tövisekkel volt tele, a rózsákat szétosztotta s a töviseken elvérzett.

Ez van kifejezve az emlék domborművében.

Egy serdülő leánykát visznek a gráciák az életbe s mögöttük, másodtérben, költészet irodalom; egy hajadon visszafordul, búcsúzik az ifjúságtól s egy férfi kézen fogja, viszi tovább, az életbe (mögöttük ott az anyaiszeretet, a családi idil; ott a jótékonyság. Szent Erzsébet, amint palástjával egy didergő anyát s gyermeket betakar); látunk egy meg-

sebesült harcost támogató női alakot; látunk gyászmenetet, a gyermekét temető anyát, — végül egy női alak töviskoszorút szorít szivéhez s vonul el, a nyugalom felé.

Minden magyar ember megérti ezt a képes beszédet.

Az alkotás fő érdeme — igen helyesen, mert hiszen szobormű ez s nem festett kép, sem nem írott elégia, — az alkotás fő érdeme nem a tartalom, hanem az, hogy eme gondolatok rögtön mint tömeg, mint masszák jelentek meg a művész lelkiszeme előtt s ezért tudta gondolatait elmondani szobrászilag helyesen. Ilyen illő ritmikus hullámzással megalkotott relief azért lett, mert amikor a plasztikai megalkotáshoz fogtak, már eszmeileg érett volt a végzendő munka s nem is igen kellett egyébbel vesződniök: a tömegeket, a masszákat kellett muzikálisan elrendezniök. Tisztában voltak a hangsúlyozandó részekkel — s a tónusok egymáshoz való intenzivitási arányát, erejét ösztönszerűleg harmóniába segítette az érzésből természetesen sarjadt és kiérett gondolat.

Mit látunk az egészen?

Ahol a királyné egyéniségének egy-egy jellemzőbb vonását kívánták erősebben kifejezni, ott ezek lettek a ritmusban a plasztikailag kiemelt masszák, holott az alárendeltebb részletek — amelyekre azonban, éppen a ritmus szempontjából, szükség van — laposabban vannak kezelve.

Így jellemez ez a művész az úgynevezett „traktálás"-sal is.

És az a sokat emlegetett „ihlet", így ér az csak művészetileg valamit s nem a „hangulat" művészei teremtenek ilyesmit.

A sok részlet mellett is, így tudtak monumentálitást adni alkotásukba, anélkül, hogy arra külön törekedtek volna; miután érezték, hogy a főalakban s az emlék domborművében összes mondandójuk kifejezést nyert, egyéb járulékokra többé nem volt szükségük, sőt azon iparkodtak, hogy mennél nagyobb egyszerűséggel oldassék meg az egész környezet, mert így, éppen hogy így, a hangsúlyozott dolgok hatása annál erőteljesebb. Így maradtak az emlékművön azok a nagy üres síkok, amelyek megadják neki a gyászjelleget. Hogy ez a gyászjelleg megokolt-e, vagy sem?... Bennünket, magyarokat, Erzsébet királyasszonyunkra gondolva, fájdalmas érzés fog el; az ő emlékét megörökítő alkotáson a nemzet közös érzése van kifejezve így.

A főalak?

Maga a királyné. Egy história nagyasszony, akiben valósággal stílus is volt...

Margóék, az alak elgondolása, beállítása és mintázása közben, nyilván — egész ösztönszerűen — a tanagrákra gondoltak, amelyek az életet ábrázolják olyan művészi típuserővel, hogy klasszikusakká lettek, annyira jellemzően, hogy stílust teremtettek. És ez a stílus annál inkább kínálkozott művészeinknek, mert a királyné egyéniségét is jellemezhették benne. Azt a szinte misztikus egyéniséget, azt a befelé élő, azt a magányosságszerető, azt a végül már nem is közöttünk, nem is e földön járó, de mindvégig királyi hölgyet...

Margó újabb munkái közül való a Vízvári-pár síremléke.

Ez is úgy készült, mint minden egyéb munkája. Vízváriné síremlékén a gyermekét s unokáit rajongva szerető anya és nagyanya; a nagymama szelleme óvja az imádkozó unokákat. Az érzésben van valami hasonló ahhoz, amit Hannelén dicsértünk. Mennyi meghatottság és gyöngédség!

Formailag érdekes, hogy a „traktament", a magasságok elrendezése révén sikerült pompásan a viziószerűség kifejezése.

Vízvári síremlékén a bohóc tragikuma: a csörgősapkát adja át a mosolytalan, zordon halálnak. Vége a komédiának!...

Dudics és Lux társaságában készült a Rákóczi-síremlék pályamű.

A plasztikai nagy eredmény ezen is: az egyes témáknak masszákban való kidomborítása s az így nyert plasztikai ritmus ábrázolásában annak a nagy temetésnek, amelyen a föltámadást keresik.

Margónak kedves anyaga a márvány Természetesen. Egyénisége magyarázza ezt is: márvány a legalkalmasabb a szinek, a féltónusok kihozására s márványban tudja legjobban kifejezni a ritmust, amelyet zenével teli lelke érez. Igen! A szobrászatban a rit-

mus muzsika, s a tónusok egymáshoz való aránya a harmónia.

Művészünk meggyőződése, — s mennyire igaza van! — hogy az a képfaragó, az a festő, akiben nincs muzsika, az képtelen a masszák művészi elosztására, a foltok arányítására és elosztására a képberendezés szempontjából.

Ilyen telivér, ilyen egészen művész Margó Ede.

Született 1872-ben, Budapesten.

Szegény emberek gyermeke; négy középosztályt végzett, de akkor már művészi levegőt szívott: testvére, Célia, énekesnőnek készült . . . Vágyakat érezett ő is, művészet után rebesett, de még nem tudta, merre, hova?

Betoppant hozzájuk egy távoli rokona, aki a bécsi akadémiáról érkezett, ahol képfaragást tanult. Őt látta először mintázni. Ha ő is azt csinálhatná!... Addig sóvárgott, míg végre bejuthatott az Iparrajziskolába s ott Vasadi Ferenc kezdte mintázásra tanítani. Egy esztendőt ott töltvén, Zala műtermében kapott nehány hónapig foglalkozást s a művész biztatására ment az Iparművészeti iskolába, ahol öt évig volt Mátrai Lajos növendéke; onnan Strobl mesteriskolájába került.

Első munkája, egy kis bronz szőkőkút alak az Epres-kert udvarán, már talált amatőrre: egy éjszaka ellopták az udvarról. Ott készített több tanulmányt (egy hegedülő cigányfiú, egy vasmunkás szobra) s egy nagyobb magas reliefet a szabadkőmívesek szimbólikus nagypáholyának szentélyébe, mely a mestert, legényt és inast ábrázolja. Strobl izzó temperamentuma nagy hatással volt az induló fiatal művészre, de viszont vágyott már egyéb után, más útra, a maga útjára. Akkoriban hirdettek egy 2000 koronás ösztöndíjra pályázatot Bécsben; a zsűri elnöke Zumbusch volt; pályáztak az egész Osztrák-Magyar-Monarkiából s a magyar fiú munkái nyerték el az ösztöndíjat. Ezzel a pénzzel ment ki Párisba; a Julianban Puech növendékei közé állott s mindjárt első nap új világ tárult szeme elé.

Mestere, Puech, első akt-tanulmány munkájára azt jegyezte meg, hogy „érdekes alak, de nem az az alak, amelyik ott van az úr előtt a pódiumon!“

MUNKÁCSY MIHÁLY SÍREMLÉKÉNEK MINTÁJA TELCS EDE MŰVE

Margó nyomban megértette, mily irányban kell haladnia. Hű természetmegfigyelés, az emberi test, az akt valódi formáinak mintázása. Ezt kezdte keresni munkájában. Ez a keresés nagyon, de nagyon tetszett Puechnek. Az első hét végén, amikor társai mindnyájan elkészültek a munkával, ő még mindig bontott, épített, keresett — s ezért dicsérte, bíztatta, lelkesítette a francia mester. Sokat járkált a múzeumokban s mind erősebb vágyat érzett az önálló alkotásra. Megkapta a modern francia képfaragás egyik legjellemzőbb sajátossága, a plasztikában való szinezés (fény és árnyhatásokkal, a tónusok arányosítása révén) — s ez vezette vissza egy régi tervéhez, amelynek keretében éppen ez a módszer érvényesíthető.

Így nyúlt Hannele-hez.

Azután hazajött.

Az első nyilvános pályázat, amelyen idehaza részt vett, a Kozma-síremlék pályázat volt. Egy síró rab a főügyész sírján... Második díjat nyert.

Csakhamar megbízást kapott a Polónyi Ilonka-féle síremlék elkészítésére: még virágok között a fiatal leány, de már induloban...

Azóta részt vett számos pályázaton (a nagy Erzsébet-emlék, Vörösmarty, Szabadságemlék, Kossuth-szobor stb.) elismerést aratva mindig. Végre, társaságban Pongrácz Szigfriddel, az ügyes, dekorativ érzésű mintázóval, elnyerte az aradi Kossuth-szobor megrendelését, s azt emberül meg is csinálták. (Leleplezés 1909-ben.) Jeles alkotása a nagyváradi Szacsvay-szobor is.

Most foglalkozik, ugyancsak nagyváradi megrendelésre, Szigligeti Ede szobrának mintázásával s most dolgozik Dankó Pista szobrán, sok szeretettel.

Készül, szüntelen készül nagy művészi álma megvalósításához:... egy szimfóniát... márványban...

Mi lesz a forma? Mi lesz benne a plasztika? A gondolat magja micsoda?

— Nem tudom, mondja Margó csöndesen. Valami nagy, valami vehemens erő... Az én érzéseim... Alakok, férfiak, nők, gyermekek, emberek... Foltok, világosság, homály, olyan ritmusban, olyan tónusharmóniákban, hogy a néző érezze, amit én érezek... Lelkesedjék, borongjon, reméljen s essék kétségbe mint én, vígasztalódjék meg, higyjen újra, akarjon nagyot, lehetetlent!... Óh, nem tudom így elmondani! Azt meg kell csinálni!... Csak egy nyugodt, gondtalan esztendőm legyen hozzá!

MALONYAY DEZSŐ

MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV VÁZLATKÖNYVÉBŐL

Margó Ede

szobrász

1

Az aradi Kossuth Lajos-szobor.

Két év multva készen lesz.

A szerződést hétfőn kötik a művészekkel.

Az aradi *Kossuth Lajos*-szobor-bizottság kebeléből kiküldött zsüri tudvalevőleg a második pályázaton *Margó* Ede szobrászművész és *Pongrácz* Siegfried müépitész munkájának itélte oda az első dijat és pályázati feltételek alapján a kivitellel a nevezett művészeket bizta meg.

A bizottság saját kebeléből müszaki és jogügyi albizottságokat küldött ki, melyek tagjai a szobor kivitelére vonatkozó szerződés pontozatait volt hivatott megállapitani. Ezek az albizottságok munkálataikkal elkészülvén, a szerződés tervezetet ma terjesztették a Kossuth-asztaltársaság választmánya elé, melynek üléséről alábbi tudósitásunk számol be:

A művészekkel kötendő szerződés tervezete, amint az kitünik, minden egyéb, csak nem kölcsönösségen alapuló. A művészek a tervezet szerint, szigoru megszoritásokkal, csakis azt a jogot élvezik, hogy az aradi Kossuth Lajos-szobrot megmintázhatják, saját költségökön érebe önthetik, Aradra szállithatják, felállittathatják és csak azután, ha már az átvétel a bizottság által megtörtént, jogosultak a szobor alkotásáért, elkészittetéséért, felállitásáért szerződésileg megállapitott összeget egyszerre átvenni.

Margó Ede rendkivül szerény ember; a bizottság választmányának mai ülésén egy hangal sem árulta el, hogy a szoborért kölcsönösen megállapitott *hetvenezer* korona összegből, részére a költségek kifizetése után, csak a művészi dicsőség marad; sőt szivesen belement abba a föltételbe, hogy a szobor költségeit neki a bizottság *utólag folyósitsa*. Ő föltétlenül bizik a bizottság zsenerozitásában, bár az a bizalma olyan anyagi veszteségeket okoz neki, melyek megtérítését nem igényelheti. Az alapzat kő-

2

faragóit, a szobor öntő gyárat, a szállitókat, a munkásokat készpénzzel kell fizetnie és ezeknek a kiadásoknak a fedezésére kamatos pénzt kell szereznie a művésznek.

Remélhető, hogy a *Kossuth*-szobor bizottság ezt az áldozatot nem fogja kivánni a művésztől és módot fog találni arra, hogy mindkét szerződő fél jogai és kötelezettségei *méltányosan* állapittassanak meg.

*

A Kossuth-asztaltársaság választmánya ma este *Nagy* Kálmán elnöklése mellett tartott ülésében, melyen *Margó* Ede szobrász-művész, az Aradon felállitandó Kossuth Lajos-szobor pályadijazott alkotója is megjelent, *Schwartz* Zsigmond titkár előterjesztette a szobor-bizottság jogügyi albizottsága által készitett szerződéstervezetet, melyet a bizottság *Margó* Ede és *Pongrácz* Siegfrieddel lesz kötendő.

A szerződés főbb pontjai a következők:

A művészek tartoznak művöket a bemutatott és pályadijazott minta után legjobb tudásuk szerint elkésziteni. A főalak (kettős életnagyságban) és a mellékcsoportban (másfél életnagyságban) *hazai ágyu-bronzból* készitendők; a talapzat haraszti legjobb minőségü agyagmentes kőből, finoman szemcsézve, az éleken csiszolva.

A megállapitott méretek figyelembe vétele mellett teljes müvészi szabadság hagyatik a vállalkozó művészeknek.

A szobor átvétele Aradon történik s ennek végső határideje 1909. év julius első napja. Halasztás esetén a művészek napi egyszáz korona kötbért fizetnek; ez alól a kötelezettség alól azonban betegség és más külső hatalmi behatások után mentesek.

A bizottság a szoborért megállapitott hetvenezer koronát egy összegben, *a szobor teljes befejezése után, az átvételkor* köteles a művészeknek kifizetni. A bizottság jogositott az agyagmintát, mielőtt az ércbeöntés végett a gyárba kerül, ujból megbirálni. Ez a biráló bizottság a választmány kebeléből kiküldendő három tagból, továbbá két szobrász-művészből fog állni, kiknek egyikét a választmány, másikát a művészek jelölhetik ki.

A választmány a szerződés-tervezetet elfogadta és azt a hétfőn, f. hó 20-án tartandó rendkivüli közgyülésnek elfogadás végett ajánlani fogja.

Aradés Vidéke
1907 (XXVII) évf. 17.

Mayer Ede

Hogyan rendelnek Aradon szobrot?

A milliomos szobrászok.

A nagyhangu Kossuthisták

— Az „*Aradi Hétfői Ujság*“ tudósitójától. —

Az aradi Kossuth szobor felállitására tudvalevőleg kétszer tüztek ki pályázatot s hosszas huzavona után az első dij nyertesei *M rgó* és *Pongrácz* lettek. A zsüri azután a megfelelő nagyképüsködéssel a szobor kivitelével az első dij nyerteseit bizta meg. A dolog most már olyan előrehaladott stádiumban van, hogy el is készitették a szerződési formulát, amelyet a Kossuth-asztaltársaság holnapi ülése elé terjesztenek.

A szerződés azt a tényt bizonyitja be, hogy az egész ügyet olyanok kezelték és kezelik, akiknek a müvészethez, a szobrok elkészitésének módozataihoz halvány sejtelmük sincsen. A szerződést laikus emberek készitették el s ennek pontozatai között olyan is akad, amely nem egyéb, mint a müvészek ellen táplált legnagyobbfoku bizalmatlanság.

A szerződés egyik pontja ugyanis azt mondja, hogy a müvészek csak akkor kapják meg a pénzt, ha a szobor teljesen elkészül és felállitják azt. Ennél furcsább és nevetségesebb szerződést még nem kötöttek ha ugyan a felek megkötik. Ebből a szerződési pontból annyi bizalmatlanság ordit ki, hogy egy közismert szédelgő is megsértődnék miatta. Azok, akik ezt a klauzulát megcsinálták, nem gondoltak arra, hogy a ket müvész miből fog megélni addig, amig idejét, munkaerejét, müvészi ihletét a mü elkészitésére áldozza fel. Eltekintve azonban ettől, önkéntelenül előtérbe tolul az a kérdés, vajjon a müvészek hitelbe fogják-e kapni az öntvényt, a márványt és a többi szükséges kelléket? És ha már hitelbe is kapnák, szabad-e

Arad városának ilyen szerződési pontot aláirásra odatolni a müvészek elé? A zsüri nagytiszteletü tagjai nevetségessé akarják tenni ezt a várost ilyen szerződéssel? Azt hiszik-e talán, hogy olyan kereskedővel van dolguk, akinek áruját csak próba mellett lehet megvásárolni, mert nem biznak benne? Ilyen szerződésre még nem volt precedens, amióta szobrokat készitenek.

A bizalmatlanságnak különben legbuzgóbb agitátorjai: *Panker* Viktor lakatos és *Weisz* Farkas füszerkereskedő. Mindkettő annyit ért a szobrászathoz, mint Margó és Pongrácz akár a lakatosmesterséghez, akár a füszerkereskedéshez. Mindenki maradjon tehát annál a mesterségnél, amelyet ért és ne tolja fel magát biróul a más mesterségének megbirálására. Tetszenék-e Panker urnak, ha azt hangoztatná például valaki, hogy ne adjanak előleget Panker urnak egy nagyobb munkálat elkészitéséhez, s csak akkor kapja meg a pénzt, ha mindent készen hazaszállitott. És Weisz Farkas urnak jól esnék-e, ha hitelbe nem kapna árut azért, mert nem biznak benne? Mit csinálna ez a két ur, ha tényleg megtörténnék ez velük? Panker letehetné a kalapácsot, amely egyébként tisztes mesterségnek szimboluma és Weisz Farkas becsukhatná a boltját.

Ezek az urak ugyanis a leghangosabb ellenőri minden bizalnmnak, és véleményei hangoztatásánál annyira eltérnek még a magyar parlamenti illemtől is, hogy minden tulzás nélkül durvának lehet nevezni tárgyalási módjukat.

Valószinü azonban, hogy a Kossuth-asztaltársaság holnapi értekezletén akadnak mégis józanul gondolkodó emberek, akiket a buzgóság nem vakitott el és tiltakozni fognak, hogy ez a szégyenpont belekerüljön a szerződésbe. Mert csakugyan szégyenpont, több: inzultus a müvészek ellen.

Aradi Hélfőr Ujság

1907 (I) évf. 14 szám.

Arad, 1907.

A Kossuth-szobor-bizottság szerződést köt.

A kizsákmányolt művészek.

Vihar a Kossuth-asztaltársaságban.

— A *Függetlenség* tudósitójától. —

A Kossuth-asztaltársaság és a Kossuth szobor bizottság ma este 8 órakor a Jópásztorban viharos ülést tartott, melynek napirendjére a *Margó* Ede és *Pongrácz* Szigfrid szobrász-művészekkel kötendő szerződés szövegének végleges megállapitása volt kitüzve. Az előkészitett szerződés letárgyalása élénk vitát, közben izgalmas jeleneteket keltett, a jobb meggyőződésüek minden igyekezete megtört azonban a vezetőség makacs, konok magatartásán s miután *Nagy* Kálmán elnök lemondással és más egyebekkel fenyegette meg az asztaltársaságot, — sikerült a művészekkel olyan szerződést kötni, amely szinte előrelátható*lag lehetetlenné teszi a szobor elkészitését.* Megérjük, ha ez a sajnálatos esemény csakugyan bekövetkezik, hogy ugyanazok fogják a mellüket verni s azok fognak az igazukra hivatkozni, akik ehhez a lehetetlen szerződéshez ragaszkodtak.

A Kossuth-asztaltársaság elnökségének az a kishitüsége, amelylyel a vállalkozó müvészek készségét és becsületességét honorálta, a legkétségesebb helyzetbe természetesen a müvészeket hozza, akik azt remélték, hogy az udvarias őszinteségüket, nyilt becsületességüket bizalommal fogják viszonozni. Ehelyett azonban a Kossuth-asztaltársaság olyan bilincsekbe verte a müvészeket, hogy még meghalni is csak az egyik müvésznek szabad. Az kétségtelen, hogy akkora szobornak létesitését, mint amilyen az aradi Kossuth-szobor lesz, még nem kezeltek ennyi vicinális krájzlerossággal.

Tudósitónk a gyülés lefolyásáról a következőket jelenti:

A kegyetlen szerződés.

A mára hirdetett rendkivüli közgyülés a szavakkal való szalmacsplésnak egy klaszszikus példasorozata. Mindjárt a közgyülés elején *Müller* Károly országgyülési képviselő, az asztaltársaság disztagja általánosságban a szerződéshez szólva, rámutatott arra a szinte lelkiismeretlen anomáliára, amelylyel a szerződésben a müvészeket minden tekintetben lekötötték. Megjegyezte, hogy ezt a szerződést a müvészekkel aláiratni, legalább is lelkiismeretlenség. Müller szerint még ha egy gulibát épittet is valaki, annak hozzá kell járulnia az épitési költségekhez már eleve is, annál nagyobb lehetetlenség tehát, hogy ennél a nagyszabásu alkotásnál ezt a kötelező szempontot teljesen mellőzi a szerződés.

Nagy Kálmán elnök Müller szavaiban a két albizottság dezavuálását látja. Az a célja, hogy a perlekedésnek még a lehetősége is ki legyen zárva. Ezt sikerült is elérni, mert a müvészeket még attól a jogtól is megfosztották, hogy differenciák esetén birói oltalomhoz forduljanak. Az ezután nyilatkozásra felszólitott müvészek nevében *Margó* Ede kijelentette, hogy ők a felolvasásra kerülő szerződést elfogadták.

Kovács Vince állott még ezután szólásra fel és biztositotta a müvészeket határtalan szeretetéről, mert szerinte nem annyira a pénzre, mint a szeretetre van nekik szükségük. Kovács Vince valószinüleg abban a meggyőződésben tette ezt a frázisokkal bélelt kijelentést, hogy a müvészek a szobor elkészültéig, tehát két évig, az ő frázisaiból fognak megélni.

Az első „szakértő".

Az első pont felolvasása után *Millig* Mátyásnak támadtak aggodalmai az abban használt „rajzszerinti" kifejezés miatt. Millig szerint a természetben a mellékalakok kisebbitése a szobor hátrányára lesz. Millig szavaira reflektált *Steiner* József épitészmérnök, aki azt inditványozta, hogy léc és papir mintából állitsák fel a szerződés szerinti modellt, amelyen azután ott a természeti miliőben teljes müvészi szabadsággal megjelölhetik a teendő változtatásokat.

Müller Károlynak tudomása van arról, hogy a pályázati döntés előtt a müvészek levélileg jelezték, hogy pályamüvük 1:10 arányik, ha tehát most ebben az irányban módositanának, az a látszat vetődnék fel, mintha a müvészek be nem tartott arányszámmal befolyásolhatták volna a döntést. Semmi esetre sem járul hozzá *a pályázati feltételek* ilyetén módositásához és ragaszkodik az 1:10-es arány betartásához.

Margó Ede kijelenti, hogy ők alávetették magukat az összes előirt feltételeknek, azt be is tartják, azonban most rájöttek arra, hogy az eredeti terv szerinti kivitel aránytalan lesz és pedig a szobor szépségének rovására. Azt a propoziciót teszi, hogy egy bizottság a felállitott minta szerint itélje meg az ő tervüket és azon eszközöljék azután az esetleg kivánatos kisebbitéseket és nagyobbitásokat.

Nachtnébel Ödön, *Stengl* Andor és ujból *Millig* Mátyás szólaltak még e tárgyban fel. *Steiner* József kifejtette, hogy annak a 60—70 koronányi kiadásnak, amelylyel a minta természetben való felállitása járna, a 70 000 koronás kiadás mellett nincs jelentősége.

A hosszas vitának *Vadász* Ármánd dr. vetett véget, aki rámutatott arra, hogy tulajdonképpen nem is az első pont tárgyalásához tartozik ez az egész vitázás, mert abban csak arról van szó, hogy a szerződést a müvészekkel megkössék e vagy sem. Erre azután az első pontot elfogadták.

Müvész-munka és határidő üzlet.

A hatodik pontnál támadt a vitának legkritikusabb része.

Steiner József azt inditványozta, hogy bizonyos részlegeket előlegekben utalványozzanak ki majd a müvészeknek.

Nagy Kálmán ezt azért találja feleslegesnek, mert a müvészek már eltekintettek akkor ettől, midőn a szerződéshez hozzájárultak.

Balla azt inditványozza, hogy a legelemibb *méltányossági* tekintetből, de meg azért is, mert ha nem fizetnek előre a müvészeknek, hanem utólag akarják kárpótolni az ezáltal beálló kiadásokért, akkor ily módon csak dupla veszteséget okoznak: a kamatokat fizessék ki előre nekik.

Zima Tibor kifejtette azután, hogy mik az előzményei ennek a kérdésnek. A mü-

vészek a jelenlegi formájában kötötték meg a szerződést és nem tartanak igényt tényleg semmi előzetes fizetésre. Ebben azonban a művészek galantériája nyilatkozik meg első sorban, mert tudomásuk volt arról, ami nem titok az asztaltársaság előtt sem, hogy a bizottság egy része határozott *bizalmatlansággal fogadta az ő győzelmüket.* Ennek a bizalmatlanságnak a tudatában felajánlották az előre fizetés teljes mellőzését. Amenyiben a Kossuth-asztaltársaság ezt kihasználná anélkül, hogy hasonlóképp viszonozná, ez nem lenne méltányos eljárás. Az asztaltársaságnak ezt a gavallériát nem szabad eltogadnia. Kételyek merültek fel, hogy a 70,000 koronából azt a szobrot nem lehet megalkotni és mégis ahelyett, hogy segitenének a művészeknek, ugy könnyitenek emez állitólagos lehetetlenségen, hogy tényleg *szinte lehetetlenné teszik nekik azt.* Inditványozza, hogy *ne előleget*, hanem a mü elkészülési időrendjének sora s annak mértéke szerint utalványozzák ki a művészeknek a megfelelő összeget.

Nagy Kálmán ez ellen ismét felszólalt.

Müller Károly teljesen helyesli és elfogadja *Zima* Tibor inditványát. A művészekről ebben az esetben fel sem lehet tételezni, hogy nem készitenék el a szobrot. De egyáltalán disztingválnia kellene egy kissé az asztaltársaságnak azt a tényt, hogy *nem gabonára, hanem szoborra* kötnek most szerződést. Zima egész helyesen megkülönböztette inditványát az „előlegezés“ fogalmától, mert tényleg nem előlegez, hanem *megfizeti becsületesen a készet.* Ami pedig az elnöknek azt az aggodalmát illeti, hogy ezért ő tartja majd a hátát, hát erre nézve legyen teljesen megnyugodva, mert nemcsak ő, hanem az egész asztaltársaság tartani fogja a hátát. Elfogadja Zima Tibor inditványát, mint amely a szükséges reálitás, méltányosság és komolyság alapján áll.

Az elnök leakar mondani.

Nagy Kálmán: Sangvinikusan köti magát a szerződés ridegségéhez és elnöki állását köti a véleményéhez.

Stengl azt inditványozza, hogy amennyiben a művészeknek pénzre lenne szüksége, apelláljanak a bizottságra és annak joga legyen utalványozni.

Margó nem fogadja el az inditványt.

Ezután leirhatatlan zür zavar keletkezett, amelynek elmultával köztudomásra jutott, hogy az elnök már *a közgyülést is bezárta. Az inditványok tehát egyáltalán nem kerültek szavazásra.*

A közgyülés ekkor véget ért, de mi előtt a tagok szétoszlottak volna, még be kellett venniök Millig ama szakvéleményét, hogy *a szobornak legalább négy milliméter vas tagnak kell lennie.*

Óh, te Gellért-hegy . . .

*

A Gellért-hegy tetejéről egy három métermázsás szikla omlott alá.

Nagy, jó öreg Gellért-hegy,
Bocsáss meg, de nem értlek,
Ki ezer évnek viharait láttad,
S a sok csapást mind mozdulatlan álltad,
Mi lelt most kérlek ?
Nem értlek !
Ha csak pár nappal ezelőtt,
Mikor honatyák esze főtt,
A diszes palotában,
S a horvátokból folyt a szó,
Miként viz a Dunában ;
Ha e dolog, e megható
Megindit, még csak hagyján,
De mit akarsz a béke,
A szünetelő országházi gége
Nyugalmas, édes napján ?
Oh, jó öreg Gellért-hegy,
Engedd meg, de nem értlek,
És még csak föl sem foghatom:
Mi *inditott* meg téged ? . . .

Pagát

A cigányok Budapesten.

Már kihallgatják őket.

A nép körülfogja a fogház

Az inzultált hirlapirók.

— A *Függetlenség* tudósitójától. —

Az éjjelt már a pestvidéki kirlyi törvényszék fogházában töltötték a dánosi és gyóni rablógyilkosságokkal gyanusitott cigányok, szám szerint tizennégyen.

Tizennégyüket hozták tegnap éjjel Albertiirsáról Budapestre. A tizenötödiket, Német Frana 80 esztendő cigányasszonyt, Monoron tartották a fogságban levő 15 cigány gyermek gondozására.

Mai hireink ezek:

(Az orvosi vizsga.)

Vasárnap reggeltől délig Szikszay Sándor dr. rendőrorvos megvizsgálta az összes foglyokat, akikről később a királyi ügyészség utasitására, Aczél Nándor dr. vizsgálóbiró és Publik Ernő dr. királyi alügyész jelenlétében, Gábor Béla dr. rendőrfogalmazó ujjlenyomatokat vett.

(A főügyész érdeklődik).

Tizenegyedfél órakor a vizsgálóbiró szobájában, ahol a felvétel folyt, váratlanul megjelent Czirán István dr. budapesti kir. főügyész is. A főügyész szabadságát szakitotta meg, hogy érdeklődjék a vizsgálat iránt s megtehesse esetleges észrevételeit.

Publik Ernő dr. alügyész részletes jelentést tett a főnökének a nyomozás eddigi eredményéről.

A letartóztatott cigányok egyikéről, Surányi Mártonról kiderült, hogy a törvényszék már hónapok előtt nyomozó levelet adott ki ellene lopás miatt Természetes, hogy ezért külön is felelősségre vonják.

Szikszay Sándor dr.-t az orvosi vizsgálat meggyőzte arról, hogy a nyomozás jó utra terelődött, amikor Kolompár-Balog Tutyi gyanusitotta meg a meggyilkolt Szarvas Tirész megbecstelenitésével. A vizsgálatot erre a gyanuokra is kiterjesztik.

(A kihallgatás.)

A kihallgatások egyébként ma reggel megkezdődtek s szakadatlanul tartanak addig, mig valamennyi letartóztatott cigány vallomását jegyzőkönyvbe nem vették.

Navratil Nándor monori csendőrjárási őrmester és Hegedüs albertirsai őrsparancsnok a mai naptól kezdve állandóan rendelkezésére állanak a vizsgálóbirónak és királyi ügyésznek.

(Az utca megmozdult.)

Az utca tegnap is igen érdeklődött a rablógyilkossággal gyanusitott cigányok iránt. Semmelweisz-utcának a Vármegyeház-Sarkantyus-utcák között lévő részén szünet nélkül tolongtak az emberek kora reggeltől délig.

Margó Ede

ARADI KÖZLÖNY. 1907 (XXII évf.) 172. szám

Arad Kossuth-szobra.

Megszövegezték a szerződést.

Nincs előleg!

— Az *Aradi Közlöny* tudósitójától. —

Arad, julius 29.

A Kossuth asztaltársaságban egy végtelenül hosszu és izgalmas ülés keretében ma végre megállapitották és elfogadták a Kossuth-szobor létesitése érdekében kötött szerződés szövegét. Az asztaltársaság tagjainak nagyobb része állandóan tartózkodóan viselkedett a művészekkel szemben, akiknek nem volt hajlandó sem előleget, sem a befejezett munkák után a tiszteletdij egy egy részletét kiutalványozni. Ez a „ridegség“ élénk visszahatást szült, de végül, miután az előlegről maguk a művészek mondottak le, önmaguktól elestek a konciliansabb asztaltársasági tagok által tett és a tiszteletdij kiutalványozására vonatkozó különböző javaslatok.

A Kossuth asztaltársaság mai üléséről az alábbi tudósitásunk számol be.

Nagy Kálmán elnök fél 9 órakor megnyitja az ülést, felolvastatja a szombati választmányi ülés jegyzőkönyvét, majd kéri, hogy a *Schwarz* Zsigmond titkár által egész terjedelmében szintén felolvasott szerződést fogadja el. Miután a szerződés szövegéhez többen hozzászólni kivántak, elnök elrendelte annak pontonként való felolvasását.

Az első pontnál *Müller* Károly emelkedett szólásra.

— Ez a szerződés általánosságban ugy van tartva, — mondotta a képviselő — mintha két olyan fél állna szemben, aki megakarja fojtani egymást. Nem akarok erősebb kifejezést használni, de azt leplezetlenül mondhatom, hogy ilyen szerződést kötni nem való. A művészeknek nem is szabad ilyen szerződést aláirni. Ez a szerződés nem a művészekre, hanem az asztaltársaságra lenne kompromittáló. A művészeket mindenre kötelezzük s azt, hogy az asztaltársaság mire köteles, csak a végén tudjuk meg. Kell, hogy elismeréssel viseltessünk a művészek és az ő alkotásuk iránt s ajánlom, hogy a szerződést mérsékeljük.

Nagy Kálmán: Azok j gát védem, akik a szoborala- létesitéséhez hozzájárultak, mikor arra kérem az urakat, hogy a szerződés szövegét változatlanul fogadják el. Egyébként ne dezavuáljuk annak a két bizottságnak a határozatát, amely ezt a szöveget megállapitotta. (Zaj).

Margó Ede: Minden körülménytől eltekintve kijelenthetem, hogy mi egész törekvésünkkel azon leszünk, hogy ezt a szobrot Aradnak elkészitsük. Amit pedig a bizottság ajánlott, azt elfogadjuk. Egyéb nyilatkozatom nincs.

Tabakovics Emil: *És elfogadhatónak tartja azt a szerződést?*

Margó Ede: Erről most nem nyilatkozhatom! (Ellentmondások, zaj).

Kovács Vince megnyugtatja a művészeket, hogy a szerződés pontjainak betartásában az asztaltársaság nem fog ridegen álláspontra helyezkedni.

Steiner József: A szerződés a művészettől elütő dolog. Mikor a szobrot csinálták, az művészet volt, a szerződés az üzlet, s mint ilyen, rideg. A szerződés teljes szövegéhez ragaszkodom. A szoborminta nagysága sokkal fontosabb, semhogy afelett oly könnyen át lehetne siklani. A szerződés szövege azt mondja, hogy a szobor a minta és a bemutatott rajz szerint készitendő el. Meg kell tehát állapitani, hogy a minta a rajzzal ellenkezik e, vagy sem? A szobor nagyságát én szerződésbe venni nem merem. Ajánlom, hogy egy lemezpapirból kivágandó és lécekre erősitendő vázat készitsenek a szobor legnagyobb alakjában, s ez alapon állapitsuk meg a szobor tulajdonképeni méreteit. (Helyeslés.)

A méretek körül ezután rendkivül élénk és heves vita fejlődött ki, amelynek során *Müller* Károly a következőket mondta:

— Ha az a bizonyos levél nem érkezik a zsürihez, talán másképen dőlt volna el a szavazás. A méreteken tehát ma már változtatni nem lehet. En feltétlenül ragaszkodom annak kijelentéséhez, hogy a bemutatott pályamü egy tized nagyságu.

Margó Ede: Mi alávetjük magunkat a bizottság határozatának. Itt részünkről nem üzletről van szó. Ne legyenek ránk az urak tekintettel az anyagiakban. Müvészi szempontból jö tünk rá, hogy az a szobor tulságos nagyméretü lenne, ha a minta egy tized arányban marad. A városház előtti tér sem birja el ezt a hatalmas tömeget. Ha azonban a bizottság agaszkodik hozzá, mi alávetjük magunkat a határozatnak.

Ifj Nachtnébel Odön, mint a müszaki bizottság tagja megállapitotta, hogy a Kossuth-alak tul nagy. *Stengl* Andor ugyanily értelemben szólal fel. *Albert* Andor a mellékalakok másfélszeres életnagysága mellett érvel. *Vadász* Armand dr. pártolja *Steiner* József inditványát.

A folytonos zaj ekkor némileg elült s Schwarz Zsiga akadálytalanul olvashatta fel a szerződést addig a pontig, amely a *művészek tiszteletdijáról szól.* A vihar itt teljes erővel tört ki. A tagok két pártra szakadtak; az egyik párt előleget akart adni, majd az elvégzett munkát esetről-esetre kivánta honorálni, a másik párt pedig ridegen ragaszkodott ahoz, hogy csak akkor fizet, ha a szobor teljesen készen áll. Az előbbi párt szónoka főleg *Müller* Károly, az utóbbié *Nagy* Kálmán volt, aki négyszer is felszólalt, sőt lemondással is fenyegetődzött, ha máskép határoznának.

Végül elfogadták a szerződés szövegét, amelyet holnap letisztáznak és aláirnak. A szerződés elfogadott szövege a következő:

1. Az aradi „Kossuth-szobor bizottság“ megbizza Margó Ede és Pongrácz Popper D. Sigfried szobrász urakat, hogy Kossuth Lajos szobrát az általuk készitett és ezen bizottság által elfogadott minta alapján elkészitsék és ezen szobrot Aradon a városház előtti téren kijelölt helyen felállitsák. 2. Margó Ede és Pongrácz Sigfried szobrászok kötelesek a szobrot agyagban mintázni, gipszbe önteni és ércbe öntetni, az egész szobrot és a talpazat részeit Aradra szállittatni, felállittatni és a helyszinén átadni. 3. A szobormü egyes részei a következő anyagokból készitendők: A szobor fő és mellékalakjai hazai gyártmányu ágyu bronzból. A talpazat haraszti mészkőből, még pedik e kőnemek teljesen agyagmentes neméből, finoman szemcsézve, az élek csiszo va. A talapzat részeinek összekötésére szolgáló ékek és kapcsok bronz vagy erősen cinezett vasból adandók.

4. A szobormü magas-ági méretei következőleg állapittatnak meg: Az egész szobormü magassága a föld szinétől számitva az a ak legfelsőbb csucsáig 11 méter. A főalak (Kossuth) nagysága két élet nagyság. Mellék alakok egy és fél életnagyság. A talpazat vastagsága 7 m. 40 cm. Ezen méreteken belül a talapzat tagozása és müvészi részletezése a müvészi szempontok alapján a szobrászok joga. Kötelesek a vállalkozók öntés előtt a mintázatokat a bizot ságnak bemutatni. Lényegbe vágó változtatást a mintázatokon a müvészek és a bizottság csakis e yüttes egyetértéssel jogosultak tenni. A szobormü öntését a bizottság saját megbizottjaival ellenőrizteti, s a kész öntvények a bizottságnak elfogadás végett bemutatandók. A bronzöntésben előfordulható repedés, anyagkimélés vagy egyéb hibából eredhető hiányokért a vállalkozók szavatolnak. A bizottság csakis homogén anyagot és hibátlan öntést tartozik elfogadni.

5. Margó Ede és Pongrácz Sigfried szobrászok kötelezik magukat, hogy az egész szobormüvet 1909. év julius hó 1-éig teljesen elkészitik és felállitják, ugy hogy a nevezett napig átvehető és leleplezhető legyen. Ha a szobormü 1909. julius 1. előtt elkészül, ugy azt a bizottság elkészültekor (tehát korábban is) átvenni köteles, feltéve hogy egyébként a mü kivitele szerződésszerü és jó. 6. A szoborbizottság Margó Ede és Pongrácz Sigfried szobrászoknak a kész müért 70.000 azaz hetvenezer korona átalányösszeget fizet. Amennyiben a szobormü a kitüzött határnapra pontosan el nem készül, a vállalkozók minden késedelmi napért 100 korona kötbért fizetnek A netán felmerült kötbér összege birói eljárás mellőzésével a mü árából levonható. A vállalkozó müvészek kötbér fizetése alól mentesek, ha a késedelem valamelyik müvész betegsége, elhalálozása, vagy el nem hárithatő erőhatalom által okoztatnék vagy a müvészek önhibája nélkül keletkezett. A szoborbizottságnak az öntő és kőfaragó munkákra vonatkozó költségvetés és szerződések bemutatandók, a

szerződések a bizottságnak kiszolgáltatandók, és ennek alapján az öntöt és kőfaragót a szobor átvétele napján közvetlenül a bizottság fizeti, a maradványt a vállalkozó művészeknek adja ki. A szobormü átvétele Aradon a helyszinén történik.

7. A művészek értesitésétől számitott hat napon belül köteles a szoborbizottság az agyagmintákat a művészek budapesti mütermében jóváhagyás céljából megvizsgálni, kiegészitve magát két budapesti szobrászmüvészszel, kik közül egyiket a bizottság, a másikat a művészek jelölik meg. 8. Margó Ede és Pongrácz Szigfrid kötelesek a kivitelnél jó és tartós anyagokat használni, kötelezik magukat továbbá a szobor-emlék előállitásánál a mintázás és gipszöntés körül, valamint az ércbe öntés, összeállitás és helyszinén felállitás körül minden tehetségüket odaforditani, hogy a szobormü Kossuth Lajos emlékének, a hazafiui kegyeletnek, Arad városa és a művészi igényeknek megfelelően sikerüljön. 9. Ha pedig nem bocsájtják az emlékmüvet a szoborbizottság tulajdonába, vagy ha Margó Ede és Pongrácz Sigfried urak a jelen szerződésben foglalt kötelezettségeknek bármily tekintetben meg nem felelnek: a szoborbizottságnak jogában álland a vállalkozást megszüntnek kimondani, vállalkozó szobrászokat a vállalattól egyszerüen minden birói eljárás igénybevétele nélkül, rövid uton elmozditani, a kérdésben forgó müvek további kivitele, illetve befejezése tárgyában kizárólag és szabadon intézkedni.

Onként értetődik, hogy ily esetben vállalkozó Margó Ede és Pongrácz (Popper) D. Sigfried urak mindazon károk és kiadásokra nézve, amelyek s erődési kötelezettségüknek nem teljesitése folytán a szoboralapra hárulnak, — a szobornak szerződészerü elkészitéséhez és felállitásához szükséglendő mindennemü kiadást, — tehát az uj vállalkozó által talán igénylendő magasabb vállalati összeget is beértve, ezen szoboralapnak feltétlenül és teljesen megtériteni tartoznak.

Az alapozást, a talapzati, beton és kőmüves munkát és ennek anyagait a vállalkozó müvészek terza és utbaigazitása szerint a szoborbizottság adja a szoborbizottság az épités vezetését, állványozást egyéb munkálatokat házilag végezteti. Az alapot a müvészek által meghatározandó időpontra bevezendő.

10. Ha a vállalkozó müvészek valamelyike időben elhalálozna, a tulélő müvész tartozik a mü befejezni. A mü szellemi tulajdona a müvészek között akkor is közös marad. A netán elhalálozott müvész özvegyét, illetve örököseit a tiszteletdij számjára fennmaradó összegnek egyharmad része illeti meg.

A szerződés a bizottság beleegyezése nélkül át nem ruházható.

Wekerle a királynál.

„Jelentés a politikai helyzetről.“

A kvóta változatlan marad.

— Az *Aradi Közlöny* távirati értesülése. —

Arad, julius 29.

A király döntése a kvóta dolgában a legközelebbi napokban, de augusztus elseje előtt okvetlenül megjelenik. Az uralkodó a kvótát *eddigi magasságában félévi tartamra* fogja megállapitani. Az elhatározásnak julius 1-ig visszaható ereje lesz s igy julius 1-től 1907. december 31-ig lesz érvényessége. Ezt a kvótaügyet intézte el a felségnél *Wekerle* Sándor miniszterelnök ischli látogatása során, amelyről az alábbi távirati tudósitásban számolunk be:

Az elmaradt audiencia.

Wekerle Sándor már vasárnap Ischlbe érkezett, e napon azonban a király csak *Beck* bárót fogadta, mig Wekerle audienciáját hétfőre tüzte ki. Ezt a körülményt magyar politikai körök bizonyos lehangoltsággal kommentálták. A félhivatalos *Bud. Jud.* erre vonatkozólag a következő elmaradhatatlan fejtegetést közli:

Wekerle Sándor miniszterelnök a mult héten kérdést intézvén Ischlbe ő felsége kabinetirodájához az iránt, mikor jelenhetnék meg e hét elején ő felsége előtt, hétfőre, e hó 29-ére kapott meghivást; a miniszterelnök azonban már egy nappal előbb ideérkezett, hogy az uralkodócsalád itt időző tagjainál a szokáshoz hiven tisztelegjen, továbbá, hogy a kabinetirodában különféle ügyeket megbeszéljen. A miniszterelnöknek már vasárnap való megérkezése következtében terjedt el azután az a hir, hogy vasárnapon jelenik meg kihallgatáson is a felség előtt. Wekerle audienciája tehát nem szenvedett háladékot; a magyar miniszterelnök ma hétfőn délelőtt 11 órakor jelenik meg kihallgatáson s valószinüleg kedden tér vissza Budapestre s onnan Dánosra.

Wekerle látogatásai.

Wekerle Sándor szombaton éjjel a 10 óra 55 perckor induló vonattal hagy a el Bécset. Ugyanazzal a vonattal utazott Ischlbe *Beck* osztrák miniszterelnök is, akinek szalonkocsija össze volt kapcsolva a magyar miniszterelnökével; a két kormányelnök az éjszakai ut alatt nem találkozott egymással, de indulás előtt Bécsben, ugyszintén reggel a megérkezéskor Ischlben szivélyesen üdvözölték egymást s e alkalommal báró Beck a legbarátságosabban beszélgetett magyar kollégájának ifju fiával, Wekerle Gézával is.

Wekerle miniszterelnök a Bauer szállóba hajtatott, ahol már várt reá az udvari ebédre szóló meghivó. Miután a miniszterelnök ellátta dolgait, tisztelegvén az uralkodó család tagjainál s eljárván a kabinetirodában. déli fél 1 órakor fogadta északamerikai nagykövetünknek, *Hengelmüller* bárónak látogatását. Negyedkettőre *Beck* báró osztrák miniszterelnök jelent meg nála, aki 1 és háromnegyed órahosszat tartó legfelső kihallgatásáról jövet, erről értesitette magyar kollégáját.

Wekerle miniszterelnök délelőtt *Frigyes* főhercegnél, *Lipót* hercegnél, *Paar* főhadsegédnél és lovag *Schiessl* kabinetirodai igazgatónál leadta névjegyét. A miniszterelnök mintegy félóráig tanácskozott Hengelmüller washingtoni osztrák-magyar nagykövettel.

Az udvari ebéd.

Egy másik távirat jelenti:

Báró Beck és dr. Wekerle miniszterelnökök vasárnap reggel 1/4 8 órakor Ischlbe érkeztek. Ő felsége báró Becket délelőtt 11 órakor audiencián fogadta. A kihallgatás egy óráig tartott. A miniszterelnökök, akik egymást meglátogatták, résztvettek az udvari ebéden, amelyen *Mária Terézia* főhercegnő, *János György* szász herceg, valamint *Róbert* württenbergi herceg és neje is megjelentek. Báró *Beck* osztrák miniszterelnök délután 4 órakor Bécsbe utazott. *Wekerle miniszterelnököt a felség holnap fogadja kihallgatáson.*

Délután 1/2 3 órakor udvari ebéd volt, amelyen ő felségén kivül dr. Wekerle Sándor és báró Beck miniszterelnök, valamint Gizella bajor hercegnő férjével, Lipót bajor herceggel és fiukkal, György herceggel, a württembergi herceg özvegye, Róbert württembergi herceg és neje és János szász herceg vettek részt.

Az ebéd után báró Beck elutazott Ischlből, hogy megkezdje nyári szabadságidejét, Wekerle pedig a környékre tett kirándulást.

A miniszterelnök informál.

Wekerle miniszterelnök ma délelőtt volt — ischli távirat szerint — kihallgatáson a királynál. Félhivatalos információk már az elutazás után azt jelentették, hogy a kihallgatás *nem* a kiegyezés miatt vált szükségessé. Politikai körökben is az a vélemény, hogy ha szóba is kerül az audien-

Az aradi Kossuth-szobor.

Arad, aug. 2. (*Távirati tudósitás.*) *Kallós* Ede szobrászmüvész tudvalevőleg az aradi Kossuth-szobor pályázatán az első dijat nyerte. A szükebb körü szoborbizottság ennek dacára a munka kivitelét *Margó* Ede és *Pongrácz* I. szobrászokra bizta. Kallós ma felszólitotta az aradi Kossuth-asztaltársaság elnökét, hogy neki 12.000 K kártéritési összeget fizessenek, mert a szobor kivitelét dacára annak, hogy ő nyerte az első dijat, nem őrá bizták.

Temesvári Hirlap, 1907 V. 176. sz

Az aradi Kossuth-szobor.

Megkötötték a szerződést.

Főbb vonásaiban már ismertettük azt a szerződési tervezetet, amelyet az aradi Kossuth-szoborbizottság az Aradon felállítandó Kossuth-szobor kivitele dolgában, mult szombaton tartott ülésén készített. Ez a szerződési minta, mely ma jogerőre emelkedett, szinte barbár módra köti meg nemcsak a művészeti érdekek rovására, de a méltányosság szempontjából is a kivitellel megbizott művészek kezeit.

Az aradi Kossuth-asztaltársaság ugyanis ma este rendkivüli közgyülést tartott, amelynek keretében megkötötte a szerződést *Margó* Ede és *Pongrácz* Siegfried szobrászmüvészekkel, akik ezek után most már minden akadály nélkül hozzáfoghatnak a munkához. A szerződésnek általánosságban, valamint részleteiben való tárgyalása persze — éppen az egyes pontok drakoi szigorusággal körvonalozott rendelkezésénél fogva — nem ment valami tulsimán, sőt a vita olyannyira kiélesedett, hogy a legkomolyabban kisérlett egyrészről a kivitellel megbizott *szobrászmüvészeknek a visszalépése*, másrészt pedig *az asztaltársaság elnökének tisztségéről való lemondása is.*

A mai rendkivüli közgyülés lefolyása egyébként a következő volt:

Schwarcz Zsigmond titkár felolvasta a szerződés tervezetét, mely főbb rendelkezései ben a következő:

A szobrászmüvészek kötelesek legkésőbb 1909. julius hó 1-éig elkésziteni és Aradon, városháza előtt e célra már kijelölt helyen felállitva átadni a szobrot, amelynek méretei következők: az egész szobormü magassága 1 méter, a főalak (Kossuth Lajos alakja) kétszeres életnagyság, a mellékalakok másfélszeres életnagyság. A talapzat szélessége 12 és fél méter. A kész müért 700000 koronát kapnak a művészek, de ezt az összeget, a maga teljességében csak a mü kifogástalan állapotban való *átadása után.* Addig a művészek semmiféle részösszegre nem tarthatnak igényt, sőt késedelem esetén *naponkint száz korona kötbért tartoznak fizetni*, amely összeg birói beavatkozás nélkül, egyenesen a 70.000 koronából levonható.

ARAD és VIDÉKE (1907. julius 30., XXVII. évfolyam. 172. sz.)

NEUMAN TESTVÉREK
ARAD.

T.....

A..... sz..... kelt fuvarlevé

állomásáról hozzánk beküldött.....darab

K._____folyó számlában javára i

	Dorab liszt töltéshez alkalmas
	„ lisztes zsák kijavitandó
	„ korpa töltéshez alkalmas
	„ korpa zsák kijavitandó
	„ „
	„ trágya töltéshez alkalmas
	„ moslék „ „
	Darab

Zsákküldemények czimünkre **Arad—Poltura** állomásra **bérmentve** adandók fel.

Margó Ede

Im Jahre 1873 am 8. Mai zu Budapest geboren, absolvierte derselbe die Kunstgewerbeschule in Budapest unter Prof. Lajos Mátrai, um hierauf 5 Jahre lang die Bildhauermeisterschule Ferenc Vasadi's, sowie Alajos v. Strobl's zu frequentieren. Nach Erlangung eines Stipendiums wandte sich M. nach Paris, um an der Academie Julien unter Meister Puech zu arbeiten. Im Jahre 1899 errang M. mit seiner Statue „Agonie", im Pariser Salon die mention honorable. Mehrere Statuen wurden von M. allein, als auch in Collaboration mit Siegfried Pongrácz verfertigt. M. ist Monumentalplastiker und verfertigte nur ausnahmsweise Plaketten.

5 nüvel fels.

Hu Prmagyerem 295 l.

Hadsereg.

Közhonvéd.

A balra fordultan álló
lábhoz eresztett puskájára tá
lést visel. Mögötte társa lát
város bontakozik ki. Öltözete
kék hajtókával, szük nadrág, g
a kép fölött: Die k.k. oe
és az alatt: Landwehr.

Szines kny., mér. a vk

Szn. 176-904
634-904-77

Margó Éde
Nobrász

Zamárdi
Meghalt 1946.

MKSz 1947

Margo Ede

wod

Hu Pr magyarem

L VI. table

indulok uj alkotmányos küzdelembe, ezek
gitimizmus lánglelkü apostola: Griger Mil
királyság megváltó eszméjének. És fegy
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hiveim
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz.
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomiá
sok ezer embertársamon, joggal kérhete
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszm
nek semmit, amig igazolt embereim
Griger Miklós és az én nevem sze

Budapest, 1935 március havában, a

Márkus-nyomda, Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Margó Ede

Szent Borbála, keránina

Nemzeti Szalon.

Munkácsy Céh VIII repr.
kiáll. Kat. 1935. márc.
30-ápr. 14.

Margó Ede

arck. repr.

Lex Magy Társ

49. tábl -

Neue Folge. I. Band.

Die Stadt Halle und der Saalkreis

bearbeitet von

Gustav Schönermark,
Architekt.

VI. Lieferung. Preis 1,50 Mark.

Halle a. d. S.
Verlag von Otto Hendel.
1885.

Margó Ede
szobrász

Fővárosi Lapok 1900. dec. 30., 7. old.)
(Vajda Imre: Téli táblat.)

Kalmár

Tovább ~~Damkó József~~ ✓

~~Füredi Richárd~~ ✓

Margó Ede ✓

Markup Béla ✓

Radnai Béla ✓

Tóth István ✓

szobrászok

szobrai a az alábbi muzeum reneszánsz – barokk épület csoportjának a homlokzatot körülölelő tetőmellvédén, melyek a mezőgazdaság egyes ágazatait ábrázolják.

Toborffy Géza dr.
a M. Kir. Mezőgazdasági Muzeum épületcsoportjának műtörténelmi vonatkozás.
Bp. é. n.

- maga volt kénytelen a
kodni. Az e cimen felme
mellékelem s megkeresem
nek hozzám leendő átkül
veskedjék.-

Egyben értesitem, h
rom cserép kályha és eg
van, hogy azok a jövő té
tók s kérem sziveskedjé
őszén uj kályhák állitta
gabiró, mint a segédszem
kályha állittatnék fel.-

Végül megkeresem s
vár udvarán levő fás ka
ajtó mellett szétesett s
len nem lehet megőrizni.

Beszterczebánya

Margo Ede

wod

M. Gemmz 1897.

4151. Egypt

Margo Ede

Paulay Ede sírem-
lékének nobraszeti-
rész. rep. Vasvp
1897. 733-4 l.

Margó Ede

szob.

szod
2

Vas. lys. 1912. 647 l.
(arcvkappel)

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök va
aláír

8. sorsz. Műhelyi minta —

Margo Ede

inód

Malonyay Dezső. Levelek.
Mücsarnok, 1899. 318/l.
321.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enge

.....

a műhelyfő

8. sorsz. Műhelyi m

Margo Ede

[illegible]

Mussarnok, 1899. 383 l

.....nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

– Endrényi Imre, Szeged.

Margo Éde

[illegible]

Réti Ödön. Margo Éde.
Nagyvárad 1912. 2907

..... *mühely.*

önökség!

.....hó.....n történő kifize-

.....indokából személyesen meg nem

.....szamu .....

.....hó.....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Margó Ede

Művészet 1902 331, 355, 430

– 1903. 45, 169, 235, 239, 278.
– 1904. 162, 339
– 1906. 280
– 1907. 198, 268
– 1908. 204
– 1909. 264, 398
– 1910. 157 – 174, 357
– 1911. 122, 426
– 1913. 34, 206, 213, 237

Margo Ede

Wien

Mus. Hs. 1912.864.

L. (Köppel)

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
al

Margó Ede

Deák Ferenc mellszobra fentitől a budapesti ügyvédi kamara disztermében, repr.

Vas. Ujs. 1904. 224. l.

226. l. (Deák Ferenc mellszobra.)

Margó Ede, Popper

D. Siegfried, Ilkisch

Rezső

—

Irod

Lengyel Menyhert:

A kassai honvédszobor pályamüvek. Vas. Ujs. 1904. 222. l.

Fölapit

190

Margó Ede

l.

Liber Bpest nebrai

257. l.

Magyó Ede

Petrovics Elek: Visszapillantás hat év magyar szobrászatára. Budapesti Szemle. 1929. 300-l. febr.

INEN DER SCHWEIZ.

berg (untere Station).

Margó Ede

Résztvett a bpesti
Madách-szobor első
pályázatán 1938 febr-

Margo Ede

laid dr. Vas. Up

1907. 233.1.

Margó Ede

Grod

Magyar Hirlap

1913 máj. 25.
(Döntés az Erzsébet-
tábor pályázatáról)

U. 304

882. Ismeretlen festő.
A XIX. századból

~~882.~~ Bayer József Ágost.

látható fordult

Mellig, kissé jobbra ~~néz~~. Há
lógó hosszú bajusza és körszakálla barna;
rülcsavart, de kissé leeresztett, köpenyeg

Vászon, méretei 58.5: 46.3 c
Vétetett 1899: III. 25-én J.
Elszámoltatott 1899: XII. 31
Az elszámolást tudomásul vet
rat (251/900).

L. 794-et

904: v. 5.

6 B 65 - Tz.

Margó Ede

Nád

Gyulai István

Az Erzsébet királyné emlékpályázat.

Egyetértés. 1913. máj. 27.

U. 403

Verőcze:

A vizárokkal körülv
felől ágyukkal ostromolja
nak, honnan a tüzet visz
oder Türckhiche Kirch) válik
hichen phaerzer hauss" (
lengnek, a kapuhoz vezető
s jobbra vizi malom körik
patok táborában a sátrak k
fölül:

„Vestûng

s oldalt magyarázat van: „
graben" befejezéssel.

Rézmetszet, mér

T. 1

Boethius: Triumphleut
Lochner. 1688. T.

Margo

Hobrán

ind

É 1903 292 l

293 l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a mühelyfőnök
alá

8. sorsz. Mühelyi minta.

Margolde és
Popper Szigfrid
apitészeti rész Hikisch

1909

Lengyel Meyhert. A kassai
honvédszobor pályamunk.
Vasi Szp 1904. 2221.
Lengyel

Margo Ede

Laid

Kassai mun. dat. 15.1

Margó Ede

Tod

A Rákóczi-Szövetség pályázat nyertese: Pesti Hirlap 1909. Okt. 27.

U. 182.

A 2000 Korona TV-i díjat nyerte Margó Ede, Dudits András és Lux Kálmán terve

8 Magy. N. A.		Etelka Görög: Pelágia Izraelita: Thisri 18
Hétfő 9 Dénes		Protestáns: Dénes Görög: Jakab Izraelita: Thisri 19
Kedd 10 B. Ferenc		Protestáns: Gedeon Görög: Eulamp Izraelita: Thisri 20
Szerda 11		Protestáns: Brigitta Görög: Teofanesz

Margo Ede

Ed.

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár

Nyugta

..... azaz: ..... Korona

mely összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

Margó Éde

Cród

Éb

...rad pénztár.

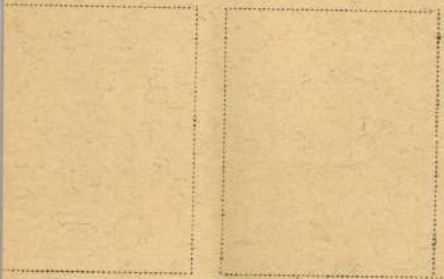

Nyugta

..... azaz: ..... Korona ...

mely összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

lakbérnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. posta-

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190..... évi .....

Margó Ede

Szöd

(Szeged))

Az idő 1907. 9 sz.

(A szegedi Dankó nobor)

Magyar királyi államvasutak.

T. Müh

Miután keresményemnek 191

tésénél

jelenhetek, keresményemnek átvételé

nevü munkástársamat szóbelileg meg

Kelt , 191

tanu.

tanu.

Margó Ede

nob.

U. 1849

Kassai Múzeum l. Felsőmagyarországi

~~Rákóczi Múzeum.~~

Margo'Ede

U. 1886.

Kilian W. II. 142

Margó Ede

Nobrás

Műcs. kiá[illegible] 1896 to.
Pipics 117.l.

ef és I. Albert.

ájú dombormű előlapján van-
és arczélben ábrázolva. Az
e, ez alatt pedig Austriának
ített, valamint Belgiumnak
etők, a melyeket tölgy- és
Felirata az előlapon : »– AL-
, alól jobbra : »SZIRMAI« és a
CTOBRE. 3. 5.–«.

cm. — Lelt. sz. 1359. — Értéke
911 október 14-én (1671–912). —
26-iki 6742 min. eln. és az 1912
közokt. min. sz. leiratok alapján
912). — Bejelentetett 1913 már-

Magó ~~[illegible]~~ Ede

mol

226 l. Eppiela

Vas Zp 1904 224 l. apom

~~Eppiel~~

Mago Ede

Lord

"D"

Margó Ede

crod

Omsop Vlaj

1907. 558 l

Margó Ede

irod

Réti Ödön: Margó Ede.
Nagyvárad (pol. napilap).
1912. dec. 15. sz.
U. 21.

irod

Nosz Gusztáv: Szoboravatás.
Nagyvárad. 1912. dec. 15.
U. 21.

Az ülés tárgyai.

Réti Ödön iskolatársa volt. Ő írta a fenti tárcát. Margó Mátrainál tanult, azután Strobl mesteriskolájába került, majd Párisban tanult, hol A gyermek agóniája c. reliefjére Mention honorable-t kapott. Itthon az Erzsébet királyné szoborpályázaton az egyik első díjat nyerte – Részt vett Pongrác Szigfriddel együtt az aradi Kossuth szobor pályázaton. A rapszodikus leírásból az tetszik, ki, mutha a megbízást is ők kapták volna, és 20000 koronát fizettek rá. Margó és Pongrácz készítették a nagyváradi Szacsvay-szobrot. Margó készítette a nagyváradi Szigligeti

forolik

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Meghivó

a

Műemlékek Országos Bizottságának

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

hivatali helyiségében (VI., Állatkerti-út 1.) dél$^{\text{előtt}}_{\text{után}}$ ..... órakor

megtartandó végrehajtó bizottsági / rendes / albizottsági ülésére

Elnök megbizásából:

.....

Ede zobrok, mafek 1912 dec. 15-án leplezték le.

18350/1922. Rigler r.-t. Budapest

Margó Ede

Lárd.

Művészet 1910

164

magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191 ....

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbi

Kelt ....., 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

Mago Ede

Wood

Vas Nys 1907. 580.
Eggel

Margó Ede

crod

VU

Margo Éde

Kraci

Uj Idők 1901. 12 sz
(Margó Éde művei)

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

ezem:

.....

y helyettesének
sa.

Endrényi Imre, Szeged.

Margo Éde

Irod
Z

Műcsarnok, 1899. 303. l
(Párisban kitüntetett
magyar művészek).

.....nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

élyezem:

.....

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Margó Éde

Werbőczy István relietje fentitől az alábbi szamszban.

ind

s

Szegedi emlékos.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS
BIZOTTSÁGA

I g a z o l

Hivatalosan igazolom, h

a Műemlékek Országos Bizottságá

Margó Ede

A zene c. szobrát egy
szerződtetésén állítják
fel Budapesten

Pesti Napló 1932
aug. 3.
11. 3169

Margó Ede

Linger Künstlerlex

III. 107

Gyermeki Kapcsolótű, hallstatti kor

Tv. 69, 70.

Margó Ede

Dudits Andor

Pogány Móric

Pongrácz Szigfrid

irod

Szabadságharcz – Szobor

tervpályázata. Bpest 1907.

Műleirás költségszámítás

13. l.

Bírálat 34. l.

BUDAPEST
933 SEP. 22-8
BUDAPEST
933 SEP. 2122

Margó Ede

Posa Lajos bpesti
városligeti szobra fen-
títől -

Pesti Napló 1930.
okt. 25. Arcképpel és
a szobor képével -

U. 3087

Margó Ede

wod

Képrőmüvészet.

1928. II. évf. 170. l.

(Ady Endre-siremlék pályázat.)

Szentiványi Miklós.

Á G

TENGER

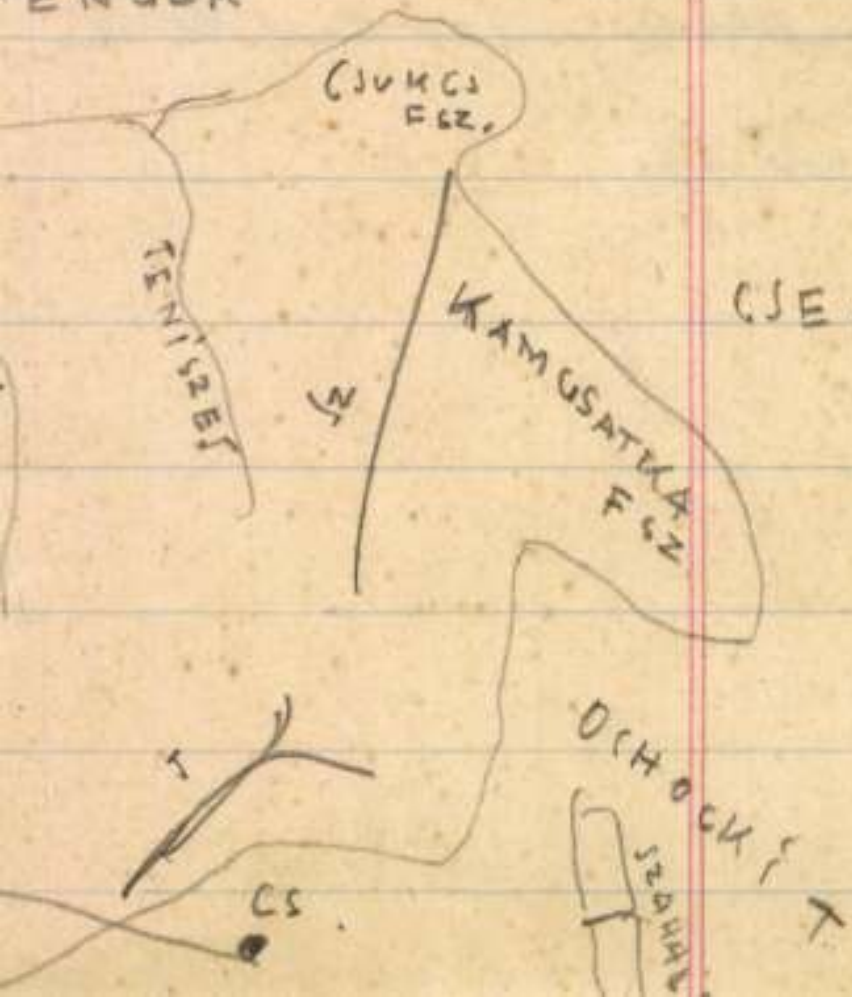

Margó Ede

Műcsarnok
1911. tav. Kiáll. 168.
1911–12 őszi Kiáll. 310

Zboróí Rákóczi-kastély régiségei

VI. 154.

Margó Ede

Jeritza Mária ünnekes nő
nobra a Benczur
Tanasaing 1925 tavaszi
kiállitásán
közölve
Uj Idők 1925.
253. l.

Eger h. n. V. 297

Margó Ede

zobrázz. szül. 1872 máj 8.
Budapest.

wód

Krück. II. 209. l.

Varjú Elemér III. 168, 171,

Margó Ede

A Benczúr Társaság
1925 márc. Kiállításán Jeritza
Mária szobra.

Katalogus.

Mosonmegyei Régészeti Egyesület

IX. 71.

Margó (Morgenstern) Ede

Szül. Bpest 1872

1896/97, szobr. ostal

DRP AQVIS feliratni (Régla

II. 19

zonai

1907. december 9. 620

Brzyterczebánya város tanácsának: az idei állami segély felhasználási terve jóváhagyatik (832/1907.)

Margo Ede

U. 2065

~~Athéni Theseion II. 234.~~

Margó Ede

U. 1888

~~Komisiom II. 229~~

Margó Ede

zobrai a

ORSZ. MAGY. SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM
BUDAPEST, VI. ARÉNA-ÚT 41.

Hatástaponyag h. n. 5 25

Érkezett 1905 nov. 22.

1024/1905 sz. (13 pest. 1905 nov. 13. 90 828 sz. a.)

A v. és k. o. minisztérium leküldi a bársbodsoghm. tört. társ. módosított alapszabályai ügyében a belügymin. hoz intézett átiratának másolatát. (Tudomásul. XI. 25.)

Margó Ede

Pongrácz Szigfrid

Pogány Mórics

irád

z

Szabadságharcz-Szobor

terpályázata. Bpest 1907.

Műleirás, költségszámítás

10 – 11. l.

Birálat 33. l.

RNAP

1

Húsvétvas., Húsvétvas.

TFŐ

2

Húsvéthétfő, Húsvéthétfő

EDD

3

Rikárd, Keresztély

RDA

4

Izidor, Izidor

ÖRTÖK

5

Vince, Vince

NTEK

6

Coelesztin, Coelesztin

MBAT

7

B. Herm. Józs., Hermann

Margó Ede

Műcsarnok, Bpest.

1896. mill. kiáll.

1900-1. téli kiáll.

1901-2. téli kiáll. 105, 121, 134

Kassai Rákóczi- Ereklyekiállítás

VI. 300.

Margó Ede

Pósa Lajos szobra. Pesti Hirlap. 1930 okt. 18.

U. 3082.

Budapest és Szeged hozzájárulásával, készítette Pósa L. bronz szobrát, melyet a Ipest Stefánia uton állitottak fel és 1930 okt. 26 án leplezték le.

Zak. sz. Antal

Atanáz

Izraelita
Thamus 11

Csütörtök

6

Izaiás próféta

Protestáns
Esaiás

Görög
Lucia

Izraelita
Thamus 12

Péntek

7

Cirill és Metód

Holdtölte 12 óra 51 pk.

Protestáns
Cirill, Met.

Görög
Ciriace

Izraelita
Thamus 13

Szombat

8

Erzsébet kir.-né

1933 **Julius** 31 nap

Protestáns
Teréz

Görög
N. Prok.vt.

Izraelita
S.Balak6P

27-ik hét

Nap kelte 4 óra 7 pk. — Nyugta 19 óra 58 pk.

Margó Ede

irod

Némethy Gyula dr. A Szigligeti-szobor. Tiszántúl 1912 dec. 17.

U. 23.

Fenti müve. Márvány talapzaton áll Szigligeti bronz mellszobra. A talapzat alsó, szélesebb részén relief! Szigligeti vén cigányja hegedül, leánya, apja villaira dőlve hallgatja.

Ismerteti és birálja a szobrot.

Margó Ede

dr. Baráth és Novák Edé-
vel közösen kiszitett ter-
vét dicsérő elismeréssel
tüntettek ki a bpesti mü-
szaki emlékmű-pályázatos.

Pesti ~~[illegible]~~ Napló

1933. dec. 12.
(Eldölt a műszaki
emlékmű-pályázat.)

BALZAC. Nachtstücke E.T.A.HOFFMANN. Das
DICKENS. Ein Weihnachtslied Das süsse Reich der
LA MOTTE FOUQUE. Undine Jeder Band / 4

VOLTAIRE CANDIDE, oder der Optimismus. Amateur-Ausg. 40. A
Druck m. 34 Steinzeichnungen. Halbleder Einband d. b
ten Demeter Werkstatt /59.

-.-.-.-.-

BRUUN, Laurids. VAN ZANTENS INSEL DER VERHEISSUNG. Roman.
Leinen / 3.

KOLLONTAY WEGE DER LIEBE. Drei Erzählungen über Liebe u.
Sowjetrussland. Leinen / 8.

NEWEROW TASCHKENT, die brotreiche Stadt. Roman. Die Gesc
e. echten russischen Jungens / 8.

PILNIAK, Boris DIE WOLGA FAELLT INS KASPISCHE MEER. Der g
man des neuen Russlands. / 7.

POLGAR, Alfred AN DEN RAND GESCHRIEBEN. Skizzen u. Gesch. G
-"- ICH BIN ZEUGE. Essays u. Kritiken / 9.-
-"- SCHWARZ AUF WEISS. Geistreiche Aufsätze / 9.-
-"- ORCHESTER VON OBEN. Essays. Geb. /12.-
-"- BEI DIESER GELEGENHEIT. Skizzen u. Gesch. Geb. /12.-

Margó Ede

l.

Schwarzstrad

50. l. 52. l.

55. l. archeppel -

56. l. 57. l. 58, 59. l.

62. l. 63. l.

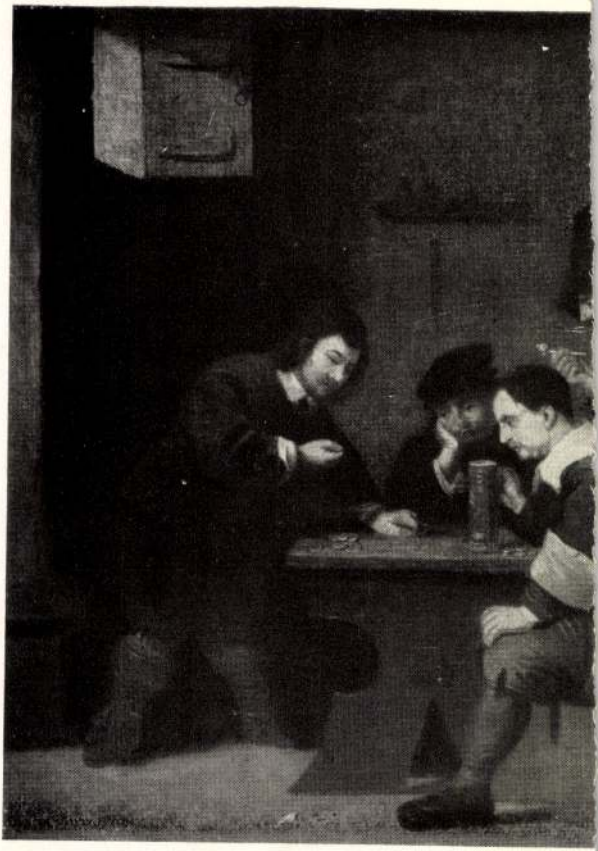

Margó Ede

Dankó Pista c.
zoborszúve repr.

Ed. KMT. 1928. 158. l.

Margó Ede

Bronz-domborművek
a Kereskedelmi bank
díszudvarában.

Repr.

Művészet. 1910.
162. l.

Margó Ede

l.

Liber Operationum

277. l. 278. l. 279. l

Margó Ede

Hannele c. szobor-
müve repr.

Művészet. 1910 157. l.

József királyi herceg
c. mellszobra repr.

u. o. 158. l.

Részlet a Rákóczi-síremlék pályaműről.

u. o. 160 és 161. l.

Margó Ede

Műcsarnok
1917. tav. Kiáll. 282
1917-18. téli Kiáll. 80, 410
1918-19. téli Kiáll
1925. márc. Benczúr Társaság Kiáll.
1927. magyar Táj. 111.

Templéni ref. egyház ezüstpohara

VI. 28.

Margó Ede

Művészeti lexikon
477. l.

Ferenczi Gyula dr. III. 238.

Margo Éde

U. 1849

Különgépelés:

nemesszeghi Nemesszeghy

Margo Ede

U. 1008

1908

Vega

Margó Ede

U.800.

Margó Ede

U. 1776

Margo Éde

U. 735, 736
737
768

Margó Ede

Lásd

Pusztulás 101.

2048-909-1
Elocsarnok.

152. Gyökér lábtörlő.

Egy darab gyökérlabtörlő az elocsarnokban,
méretel 118:78 cm,..... 25.00 K

Vétetett Tenner B. és Társától 1909:V.
12-én. -- Kifizettetett 1909:V.15-én a 430 sz.
nyugtára

(L. a 819 ex 909 előadmányi ivet)

Margo Ede

Mod
2

Uj sirenlékek a Eseperi-
uti temetőben (Polónyi
Kona) Vas Zp 902.
733. Kegyel

Margo Ede

Crod

Ko

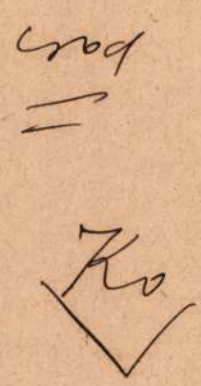

Margo Ede

Mod

Hilagin Dersö emlékere
te. Vas Lp 1903.
227. l.

Lyvel.

Margó Ede, szobrász szül
1872 máj. 8. Budapesten. Ta-
nulmányait is itt kezdte s Pá-
risban fejezte be. Művei:
a szegedi Dankó Pista-szobor,
az aradi és debreceni Kossuth
szobor (az utóbbi kettőt Pon-
gracz Szigfriddel közösen kezi-
tette!), a nagyvárad
Szigligeti mellszobor.

Finácz Ernő dr. III. 238.

Margó szobrász

środ

Kny III. l

Margó Ede

A halál angyala.

Repr.

Képzőművészet

1927. 5. sz.

9475

ékesitve és egy dragonos tiszt
n és három képben ábrázolva.

litär Leichenwagen
ádi gyászkocsi
DRUCK & VERLAG VON STOCKINGER &
, továbbá: 48.

tei a papirosnak 21:34,2 cm.

0-912
2-86
.7661.

0.62

Margo Éde

Wod

Vas Ty 1902. 6581

Egyet

A vörösmarty, nobor
párfa sorvai

Margó Ede

motor

U. 21, 23,

Magó Ede

U. 1393

Margó Ede

l.

Alexmagyszobr910-5

185. l.

Vasárn. **7** Jubilate		Protestáns: Napoleon Görög: Sz. † megjel. Izraelita: Ijar 11
Hétfő **8** Mihály		Protestáns: Gizella Görög: Arzén Izraelita: Ijar 12
Kedd **9** Gergely	Holdfölte 23 ó. 4 pk.	Protestáns: Gergely Görög: Izaiás Izraelita: Ijar 13
Szerda **10** Antonin		Protestáns: Ármin Görög: Simon Izraelita: Ijar 14
Csütört. **11** Mamert		Protestáns: Mamert Görög: Móc vt. Izraelita: Ijar 15
Péntek **12** Pongrác		Protestáns: Pongrác Görög: Germán Izraelita: Ijar 16
Szomb. **13** Szervác	1933 **MÁJUS** 31 nap	Protestáns: Szervác Görög: Glicéria Izraelita: Ijar 17

19-ik hét. Nap kelte 4 ó. 36 pk. — Nyugta 19 ó. 19 pk.

Margó Ede

Dankó zobor

Irod

Némedy Szeged 420-l.

Margó Ede

KMTársz 1940. A gyermek

Nóta, gépre

M. KIR. VALLÁS ÉS KÖZ

r. Odz. Bizotts.

Bpest IX.

Rákos u 10

Margó Ede

Trod
2

Szana Szárév
345. l

Julián vt.

Csütörtök

10

Vilmos pk.

Péntek

11

Higin p. vt.

Szombat

12

Ernő ap.

naptár

Sebat

V	2	
H	3	
K	4	
S	5	
C	6	Sob. b.
P	7	
S	8	S. Bo

☽ Első negyed 20 ó. 55 p.

Nap kelte 7 ó. 45 p. — Nyugta 16 ó. 31 p.

Margó Ede

Perálltöttképes

275, 509. l.

.....szám.

19

Műemlékek Orsz

Tárgy:

A beadv

Mellékle

Egyúttal

Előirat s

Utóirat s

Másolta:

Margó Éde

Dankó nobor
1912

Horv Thirr Szeged

20. l.

Thieme Becker

Margó Ede

Vizvári Gyula és
neje síremléke
a kerepesi uti közte-
metőben

Thirring Bpest
129. l.

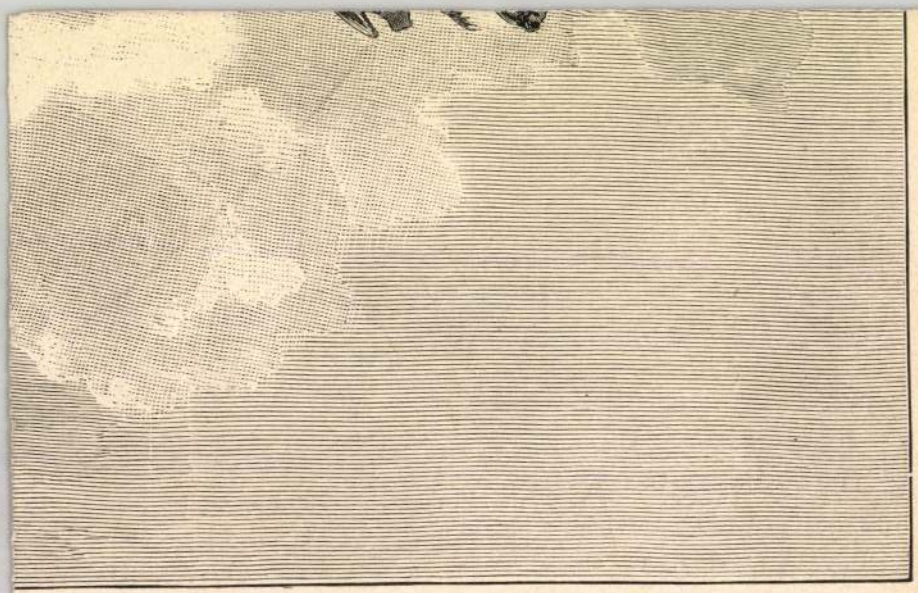

Margó Ede

cód

Népoktatási Szemle

1935. ápr – szept. sz.

(Festők, szobrászok a
művészi hivatásról.)

kovácsolása ugyanesak Mátyás királytól származik. A magyar vezetés jogcíme és lehetősége természetesen vele szállott sírba, de hogy az elgondolás jó és célravezető volt, a Habsburg-monarchia négy évszázados életkora döntően bebizonyította.

Előtte járván korának, természetes, hogy kortársai nem értették volt meg. Papság, nemesség, polgár és jobbágy önkényes és nyomasztó újítások miatt duzzogott s egyaránt visszavágyott a „régi jó idők"-be, melyek fogyatkozásaira már feledés borult, míg a jelen sebei sajogva fájtak. Nem kellett azonban sokáig várnia. Már a Mohács előtti szomorú korszak igazságot szolgáltatott neki. Sőt az idegen hódítók elnyomorította tömegek már a következő században rajongóivá váltak, szemükben a halott király a társadalmi igazságosság szimbolumává lett. Így él a nemzeti köztudatban azóta is.

Margó Ede

cród

Nagyváradi Napló

1913. jun. 3.

(Tisza Kálmán szobra.)

737. sz.

48. Ereklyemuz.

~~4-ben~~.

a lócrán ülve pipázó

kört T(7)

mot (3) a zárdával, balró a vár parancs-
a kertet, jobbró pedig a tiszti lakot
tonák tartanak gyakorlatot, a mit Kas-
~~pipázva~~ néz. Előtte kedvencz kutyája
fiucska verekszik és egy asszony vezeti
lom felől két hölgy ~~között, kiknek~~ egy
gbolt felhős.

zi emlékek muzeumából (107/95. No.60).
ki 14895 sz. leirat alapján (159/96).

68)

356.

Margó Ede

és

Pongrácz Szigfrid

nincs cíd -

veszt vettek a nagyváradi Tisza Kálmán-szobor - szükebb pályázatány, a megbízást azonban Szentgyörgyi István kapta.

Szabadság (Nagyvárad) 1913. jun. 3. (Tisza Kálmán szobra.)

735 sz.

Ismeretlen festő.
A XIX. századból.

715. Károlyi István gróf.

látható, kissé fordult

Mellig, balra ~~nézi~~. Fölfelé
beretvált álla körüli szakálla barna, sze
nyakkendője rojtos, atillája zsinórzott,
középütt ~~egy~~ kék kő ~~látható~~ van, prén

Vászon, méretei 70.8: 57.7
Az 1848/9-iki szabadságharc
Átvétetett az 1896: IV. 8-i

904: v. 5.

Margó Ede

vród

Nagyvárad

1913. jun. 3.

(Tisza Kálmán

nobra)

736. n.

48. Ereklyemuz.

naja, szeme, szemöldöke és negyesre pödtvált. Fekete nyakravalója alatt ingének zsinorzású atillája, amely vállvetőjét hát-

cm.
rczi emlékek muzeumából (107/95. No. 78).
-iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

548

Margó Ede

Benczúr Társaság tagja

KMTÁRS művcsoport

1931. feb-márc. kiáll.

VI. 35, 1.

1932. feb-márc. kiáll. 144

1933. nemz. képzm. kiáll.

402, 403

1931 .Feb.-Mär. Kiel.
VI: 353.

Margó Ede

Lóda
?

Rosner sireml

Képpel

Margó Ede

Polónyi Ilona
szerencséke, életnagy-
ságú szobrával a
Kereszi uti 1902
köztemetőben

Thirring Bpest

127. l.

emälde von Ernst Zimmermann.

von Franz Hanfstängl in München.

isztandó időpontban bíróilag érvényesithesse,
....., mint ..... készfizető kezese ..... egyetem-
n ..... különösen pedig .....

leit. Egyuttal megenged ....., mi alulirt:
....., hogy a zálogjog jelen kötvénybeli
l számitandó 8% kamatai, valamint .....
bséggel .....

beljárás nélkül minden harmadik személy ellen kielégitésére, illetve törlesztésére szolgáljanak, semmiképen sem rendelkezhetem.

A leszámoláskor reám eső illetményem haladó összeg fizetendő ki kezeimhez, anélkül volna a fent körülirt jogaival élve, a megejtendő fizetéseket az irányomban fennálló követelésén forditani.

Ha a kölcsöntőkeösszeg után a ..... % igazgatóság által előirt nyomtatvány-dijakat ..... fizetésére ..... havonként megállapitott i kezeseim aláirásaival is ellátott váltót megujit hitelező szövetkezet által meghosszabbitandó.

Ellenben, a) ha ezen kötelezettségemn szabályszerü befizetéseket pontosan meg nem kötelezettségeim bármelyikének pontosan elege vagy bármely kezesem ellen biztositási, vagy a magam, vagy bármely kezesem fizetésképtel mely kezesem elhalálozása esetére, végül g) h melyike hitelképességének csökkenése folytán biztositékot nyujtsak, az erről szóló ajánlott l

Margó Ede

l.

Liber Byzobrai

356. l. (többször is), 358. l.
378, 379. l. 411. l. 412. l.
443. l.

-

észitett közcső és összekötőcső

től:

szekötőcső	összesen
8.126.63	171.833.84
4.736.18	2o2.214.o5
1.918.78	3o1.4o5.51
8.292.84	3o3.o18.88
9.599.31	264.324.64

Előirányzat	Zárószámadás szerint
8o.ooo.- P	3o9.o18.o3 P

Margó Éde

nobrán

l.

Tondlitzeged

44. l.

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután 1/2 5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszteremében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Margó Ede

l.

Fort Enoch

13. l. 14. l. 16. l. 17 l.
18. l. 21. l. 22. l.

XVII. tabl.

Margó Ede

Danko Pista
nobra Szeged

Repr.

Magyverecke

V. 259. l.

Fe, ifj Csipanyi D. Janos [illegible] Domaly Vanya

Margó Éde

cród

Olaylácamp

6. l -

BUDAPEST
936 SEP 24 22

Margó Ede

nagyváradi Szacsvay
Irure szobor. Lelepl.
1907. márc. 15.
Eredeti helyén ~~[illegible]~~ -
~~[illegible]~~ - maradt.

Olaymagyarul
202. l.

Képe repr.
u. o. 204. l.

özv. UJÁGH ÁRPÁDNÉ

II. Bimbó-út 17. sz. • Telefon: 154-426

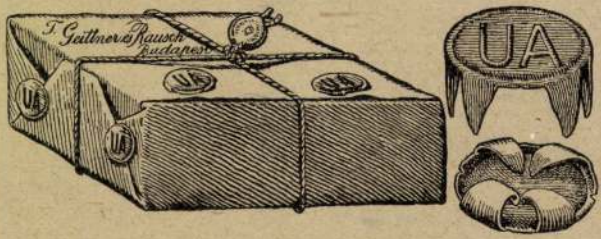

nden szinben, lakkozva, galvanizálva és valódi
ra.

Pezsgőborok.

Budapest

Littke pezsgőbor gyártelepének vezérképviselete kft. Bp IV. Szép-u. 3. 385-542

Mezőgyáni Pezsgőgyár, Budapest, VII. Almássy-u. 3. 423-594

Törley Józs. és Tsa. Bpest, Esterházy-u. 22. 130-051 130-093, 269-808

Pécs

Littke L. pezsgőbor gyára, Pécs, Scitovszky-tér 12 20-05

Pipere cikkek.

Szatmárnémeti

Jónás Rezső mérnök kütszer és pipere-cikk lerakat, Sz-németi, Rákóczi-u. 24 2-81

Szeged

Szűts László egészségügyi és pipere cikkek nagykeresk Szeged Szt István t 4. 31-56

Plombák.

Budapest

Ujágh Árpádné özv. II. Bimbó-út 17. 154-426

Minden bőrhöz Sc

Margó Ede

Pongrácz Szigfrid

mûrs
céd.

l

Ólay II.

271. l - 272. l.

Második ábrasor.

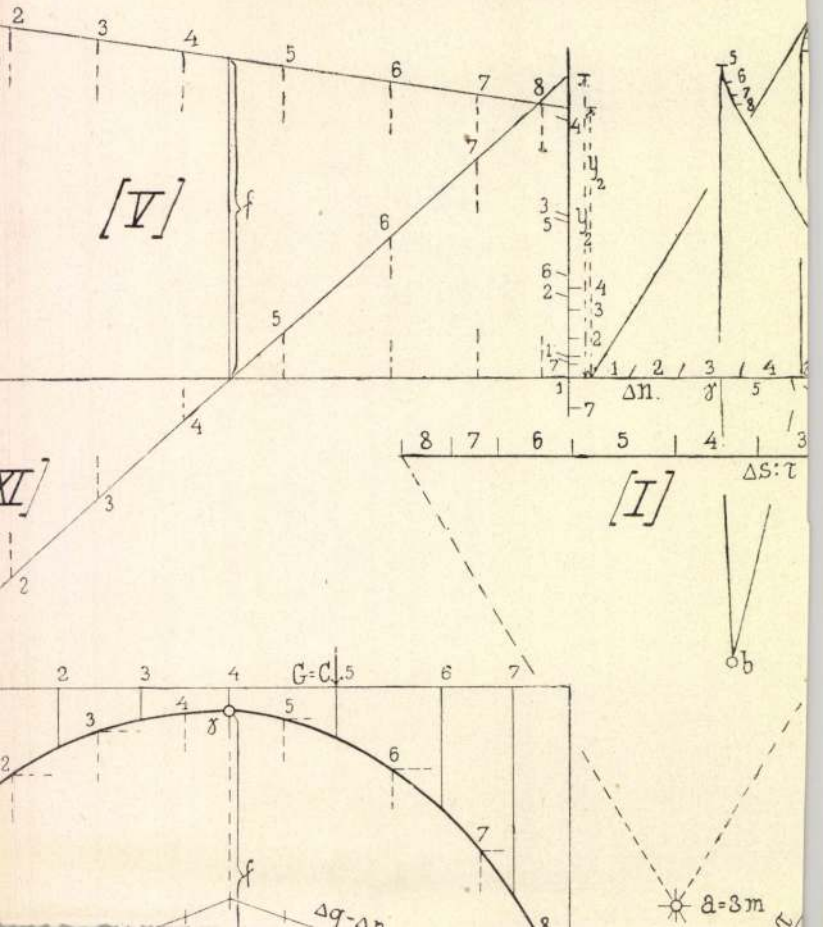

Margó Ede

vőd

Kárfrieb

9. l. 10. l.

12. l.

MISKOLCZI ANTAL
hirlap bizományos
HORGOS.

Margó Ede

Pongrácz (Popper)

Szigfrid

III. díj

nincs

cíd

?

ívod

= Lechner Jenő = Hom-

lokzatdísz pályázat.

Vállalkozók Közlönye

1905. jul. 19.

AJÁN

Alólirott ..... ezennel kijelent

épitendő .....

teljesitendő .....

költségvetési kivonatban körül

által ..... kitett egységárakért

..... százalék árengedm

..... fillér azaz .....

..... fillérért elvállal.....

A vállalati általános és külö

mag.....at azok határozatainak

Margó Ede

Irod
2

Nam
489.l

60.

62.

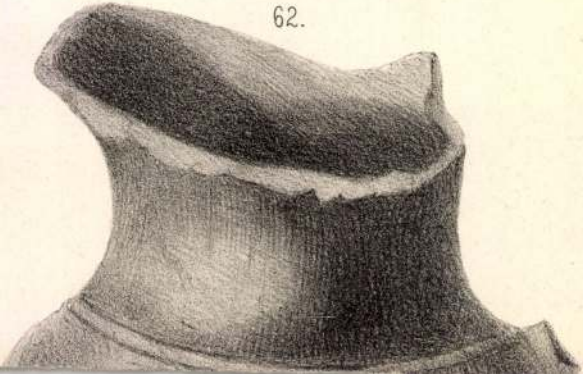

Margó Ede

wód
Ybl Ervin: A szegedi
Templom-tér.

MAGYAR. EPITOMUVESZET
1930. 10-11. z. 16. l.

Werbőczy István
emléké, repr.
u. o. 13. l.

Margó Ede szobrász, festő

Százados-út, Művésztelep. Műcsarnok

1930. tav. kiáll. 16–18.

Benczúr Társaság tagja.

1930, Izl Inve kiáll. 89, 92, 97

1930/31. jub. kiáll. 129, 134, 194, 239.

1934. nemz. képzm. kiáll. ~~193~~ 285.

KE

Veret brouzból, hallstatti VI. 127

Margó Ede

Arverési Csarnok aukció Kat.

36. sz. 1927 febr.
37. sz. 1927 márc.
38 sz. 1927 máj.
39. sz. 1927. okt.
41. sz 1928 febr

ata 1849. aug. 9-én:

ütt a vezénylő (tábornok van, a ki ~~kiséretével~~ osztrak

x uhlanusokat (utasítja rohamra), míg jobb-

legers ék csapnak össze a honvédekkel. A hát-

felek kürdenek egymással. Az előtérben pedig (a parancs

ek egyik tagja kap arczához, egy megse-

s ~~bal kasjat fogva~~ köreledik s egy elesett lovas

kszik). Felirata a kép alatt:

E SCHLACHT BEI TEMESVAR;"

th. v. Bachmann-Hohmann,"

edr. v. M. Bäcker";

épütt: „Bachmann-Hohmann 849";

a: „Wien, bei L. T. Neumann"

Eigenthum des Verlegers mit Vorbehalt

achdruck".

omat, méretei a vonalkeretnek 29.7: 43.5 cm.

ajzolta: Bachmann-Hohmann

Ltfa 4860 (alányomással)

107/95 № 379

Margó Ede

1933 febr-márc. kiáll-

Verbőczy István emlék-
tábla, Szeged

Klebelsberg emlékkiáll Műcsarnok

Műemlékek Országos Bizottsága. — IX., Hőgyész Endre-u. 10. (Iparművészeti Múzeum.) — Tel.: 381—595. — Elnöki tel.: 382—595. — Elnök: Gerevich Tibor dr. egyet. ny. r. tanár. — Műszaki tanácsos: Lux Kálmán dr. műépítész, egyet. m. tanár. — Titkár: Szentiványi Gyula dr.

A) A fent közölt adatokat helyesnek ismerjük el.

B) Közöljük hogy a „Magyarország Közhivatalainak Cim-aranypengős kedvezményes előjegyzési árban ezennel átvétellel egyidejüleg készpénzben befizetjük.

Nem rendelés esetén a B) pont törlendő.

Kelt, ...

A kiadásért felel: Takács József.

Margó Ede

erod

Nemesvári 88. l

Fig.

Verticale Rückwand

Hinterschüttung = Dammerde vom natürli

Gewichte $\gamma = 1{\cdot}500^{t}$ p. m³. Stützmauer a

Mauerhö

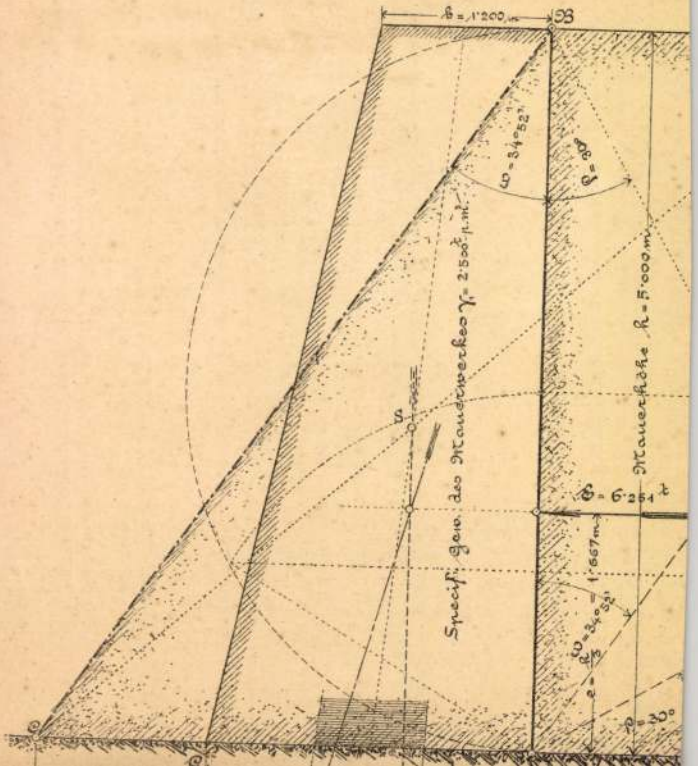

Margó Ede

wód
2

Hlutolsó 69. l.

N° 114.

Veneziai mester] A XVI

4239. ~~Jacopo Robusti il Tintoretto.~~

Sz. ~~Veneziában 1518 szeptembe~~

~~május 31-én.~~

Kain és Ábel (Móz. I. k. 4. r.

Sik vidéken vannak ábrázol

(az előtérben balról egy bo
figyelmünket két oldalán áldozati
zőn, a balrafordultan ábrázolt és
agyon Ábelt, a ki a háromfokos lé
a földön. A rom mögött ~~a magasban~~
palástot viselő Atyaisten alakja
emeli és az épülethez csatlakozó
Kaint kérdőre vonja. Az épület al
ugróján Kain füstölgő áldozatát s

Fa, méretei ~~31.1:78.5~~ 30.5:78.5 cm.

~~Gróf Pálffy János hagyomány~~

Jegyzet. Száma a Ár
kivonatában IV: 10.

~~Jegyzet. A leltár szerint:~~

~~Landschaft von Tintorett~~

~~zimmer No 10)~~

66(8)

Margó Ede

1933 feb-márc

Anyaság

Klebelsberg emlékkiáll Műcsarnok

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
BUDAPEST, IX., HŐGYES ENDRE-U. 10.

.....szám

Margó Ede

~~Mács [illegible] tól~~

Pipics 59. l.

Margó Ede

MARGÓ EDE: DANKÓ PISTA

KMTárs. Magyar táj-és
Életh. kiáll. 1927.

PÁSZTOR JÁNOS: ENYELGÉS

Margó Ede

A debreceni Kossuth-szobor tervpályázatán I. díjat és a kivitellel való megbízást nyert.

Magyar Építőművészet

1910. 31. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Margó Ede

szobrász

arcképe Endrey Sándor-

ról

Repr

Ernst Múzeum kiállításai.

CVII. (1929

Margó Ede és Márkus Géza

Polonyi Ilonka sir-
cunlére repr.

Lyka Károly: A temető
művészete. Művészet
1903. 44, 45. l.

A Eip Kallós Ede
csomagjában

Kassa.

A középtért elfoglaló v
le figyelmünket, a hegyes hát
térben a patak innenső partjá
kel és a fölötte lebegő három
át, a felhők közül előbukkanó

Cassaw in

fölül: QVATUOR PERNICIOSA HOM
a jobb sarkon:H.88.
a kép alatt: Tristitia atq V
Aër et impurus,
legalól: Fraw Venus und die T
Vnreiner Lufft auch
Zum Trincken, wie au
Tödten viel Mensche

Rm., mér.
140

Margó Ede

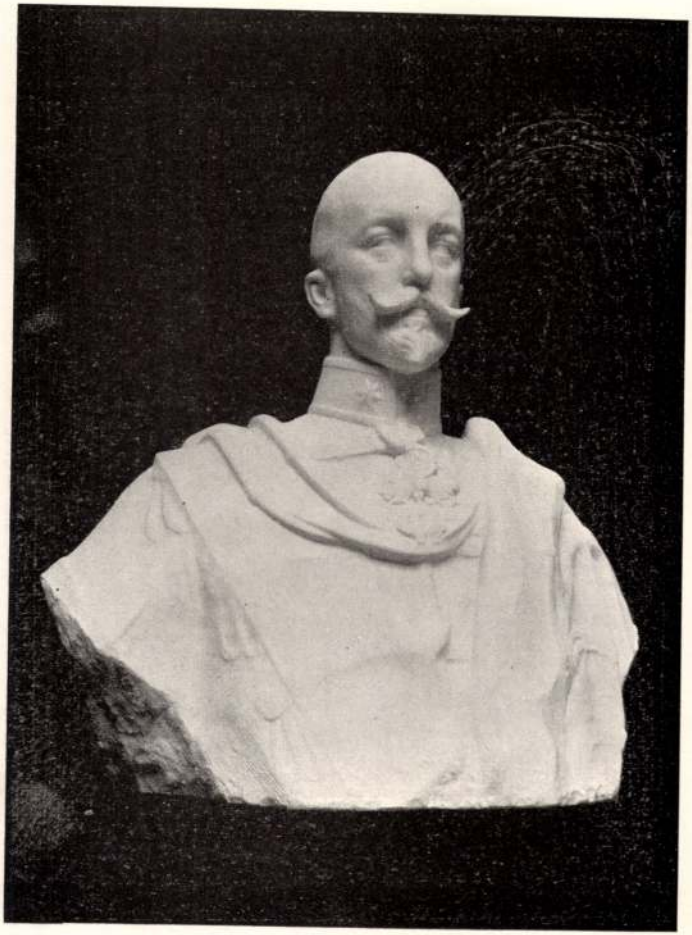

168 Margó Ede: József főherceg.

KMT 1911. tav. kiáll

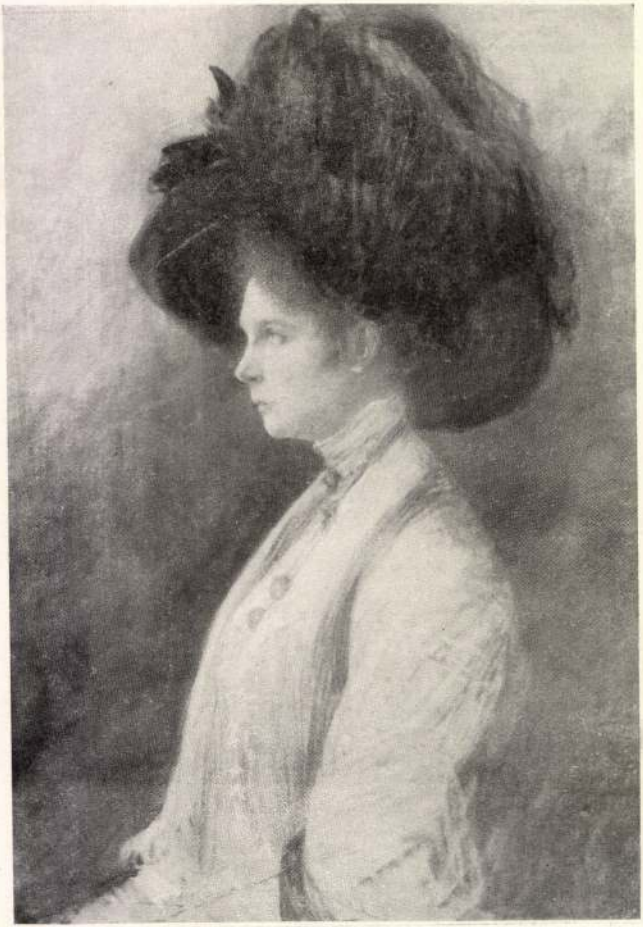

357 Vajda Zsigmond: Auguszta főhercegasszony Ő csász. és kir. fensége arcképe.

Margó Morgenstein Ede

nobrait

1888 – 92

Éínisk 1930. 86. l.

Margó Ede

Nobrász, kitért

Ujv. MZsL.

575. l.

özség Lelkészi Hivatalától

Hájának Méltóságos Elnöksége

Margó Ede

wód

=

Ki-Kicsoda?

534. l.

200 zł.

Margó Éde

Révai XXI. 587.1.

Margó Ede

Polónyi Ilonka
siremlèke

Művészet 1902. 730 l.

Margó Ede

szobrász

l.

Lex Magy Társ

366 b. l.

Margó Ede

Byert. Pósa Lajos,
Városliget, Stefánia-út.

Liber Byert szobrai

378.

Margó Ede

M. Képzőművészek Egyesülete-
nek aranyérme.

Pesti Napló. 1934. dec. 22.

(Kitüntetések a Műcsarnok
kiállításán.)

KAM. SZÁLLÍTÓ

MUZEUM-KÖRUT 1.

Strassmann Testvérek R.-T., Budapest.

Margó Ede

Egy építész arcmása
c. műve repr.
Művészet 1918. 88. l.

Margó Ede

életrajz

irod

Csókássy 24. l.

Ogulin.

A hegyes háttérben, a fol
és a várost, míg az előtérben
pedig két asszony áll gyermek

balra: Ansicht von Og
Croatien.
jobbra: Vûe d'Ogulin
Croatie.

Szines rm., r

248-9

Margó, Popper, Hikisch

Kossuth-szobor pályaterve, repr.

Vas. ujs. 1905.

311. l.

Margó Ede

~~Banffy Miklós~~, ~~Györgyi~~

~~Gyula~~, Teles Ede

I dij

~~Györgyi Dénes~~, Pongrácz

Sigfrid

II. dij

Novák és Margó

~~Gregg~~

~~Gerster~~ és Strobl

~~Türedi~~ és Lechner Jenő

~~Foerk~~ és Tóth István

~~Zlikisch~~ és Zala

Arabbitanszál

irod

Palóczi Antal. Az Erzsébet emlékmű. Épitő Ipar Épitő Ujvárszet. 1916. 30 sz.

31

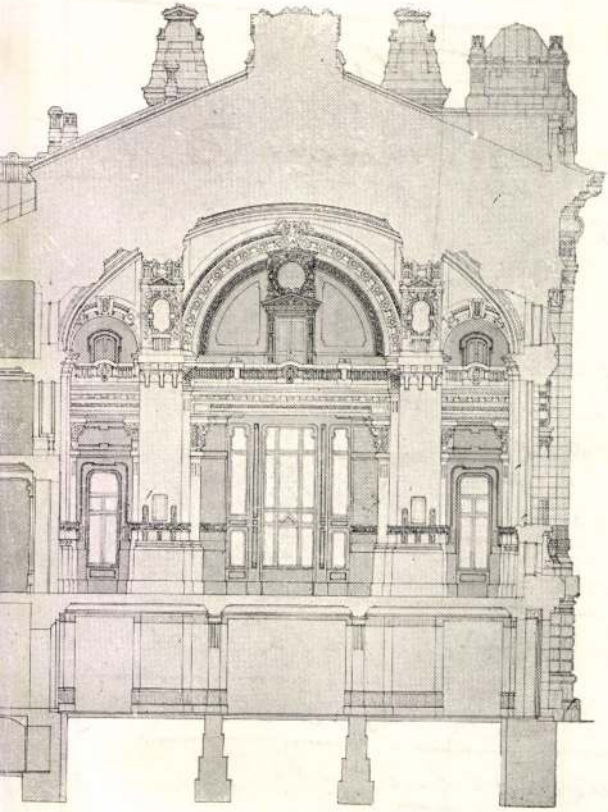

Metszet az épület hossztengelyében.

Margó Ede

sovább Pongrácz Szigfrid

U. 1776.

Vas. Ujs.

1914 máj. 10

Müv.

1.60

1 Kōt. 8°

Liége

Exposition de l'art ancien au Pays de —

Catalogue officiel.

(Cinquantième anniversaire de l'indépendance nationale)

Margo Edle

U. 1886

Vas. Kjs.
1912.864.l

Lajstr.

J 42

Tiszti crim- és névtára

Magyarország ——

1875, 1890, 1891, 1892, 1894, 1895, 1896,
1897, 1898, 1899, 1900, 1901, 1902, 1903,
1904

tovább

Margó Ede

Vastagh György

U. 2065

Szmolleny Nándor:
Két szegedi szobor.
Szegedi Hiradó
1911. dec. 19.

K

~~Dudits Andor~~

Margó Ede

Aovább Pongrácz Szigfrid

Pogány Móric

U. 1837

Vas. Ujs.

1907. 497. l.

4/P

vegjes

g 75

1 Köt. 4r

Kollmann,

Prof.

Die siebente allgemeine Versammlung der deutschen Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte zu Jena am 9. bis 12. August 1876.

Nach stenographischen Aufzeichnungen redigirt von —

(Separatabdruck aus dem Correspondenzblatt

Margó Ede

~~Dudits Andor~~

Pogány Móric

Pongrácz Sigfrid

Margó Ede

ired

Szabadságharcz-Szobor

Szerepházárata, Bpest, 1907.

Műleírás, költségszámítás 13. l.

Bírálat 34. l.

4/P

A feltámadás ünnepén emlékezzünk Trianonra! Ne feledjük soha, hogy a trianoni békeparancs szemenszedett hazugságok, csalások és ferdítések

VASÁ

eredménye. Ezekről rántja le a leplet *Czakó István: A trianoni „békekötés" felelőssége* című, immár II. kiadásban megjelent művében. Ára 1·50 P.

HÉ

A Hungarológiának, a nemzeti önismeret-tudományának alapvető műve, a *„Magyarság Néprajza"*. Az etnográfia és folklore legkiválóbb

KE

tudósai 4 vaskos kötetben, többezer képpel tárják elénk népünk ősi multjának a jelenbe átmentett értékeit. I. és II. kötet tárgyi néprajz,

SZE

III. és IV. kötet szellemi néprajz. Az I. kötet megjelent mult év végén. Pünkösdre jelenik meg a II. kötet. Az egész mű ára félbőrkötésben

CSÜT

80 P. Előnyös részletfizetési feltételek. Részletes ismertetést küld a kiadó Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest IV, 242. Póstafiók

PÉN

A *Régi Magyar Templomokat* ismertető művészi albumot 326 kép ékesíti. A „Magyar várak" és „Magyar kastélyok" csatlakozó kötete. A Könyvbarátok Nagy Könyve.

SZO

Margó Ede

mint festő?

Önarchepé, olajf.

l. Szépm. Muz. Erk.

VIII. 175. l.

Margó Ede

Pósa Lajos szobra
kepe repr.

Pesti Napló

1930. márc. 15.

U 3244

TATÁSÜGYI MINISTERIUM
OSZTÁLYA

vösségem által érvényesített d
45 f-t, azaz Huszonnyolc pengő
Budapest, 1943.évi julius

A hivatalos másolat hiteléül:

Bátonyi k.

min.s.hiv.igazgató

Margó Ede

az alábbi emlékmüvön

Hunyadi János és

I. Ferdinand

Ybl Ervin: Az Ezredéves

Emlékmü. Bpesti Hirlap

1929. máj. 25.

AZ „ATHENAEUM NAGY KÉPES NAPTÁRA“ SZERKESZTŐSÉGE.
(BUDAPEST, KEREPESI-UT 54)

Igen tisztelt Uram!

Az „Athenaeum Nagy Képes Naptára“ és az „Athenaeum Magyar Közigazgatási Kalendáriuma“ Tiszti Czimtárának pontos összeállítása érdekében ama tisztelet-teljes kéréssel fordulunk t. Czimedhez, méltóztassék a mellékelt adatok kijavítását és e jegyzéknek lehetőleg rövid idő alatt leendő visszaküldését elrendelni, hogy a tisztikarnak pontos és hiteles

Margó Ede

nobrán

Pongracz Szigfried

nobrán

tovább

Schwarz Zsiga:

Az aradi Kossuth-

szobor története.

8 r. Arad, 1909.

Gent (2007)

k

ám

ása

gy

ony

hely-

Margó Ede és
tovább Pongrácz Szigfrid
U. 1393

Budapesti Hírlap
1914. máj. 5.
(A debreceni
Kossuth-szobor
leleplezése.)

48. Ereklyemuz.

be)

ját keblébe dugta. Rövid haja, bajusza,
szürke. Nyakkendője kék, ingének kézelője
allérja paszomant és zsinórzása arany.

cm.
czi emlékek muzeumából (107/95. No.117).
iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

586

Margó Ede

l.

Magyarsporttört

29. l.

keressel [illegible]
példást, a jóvá[illegible]
után, vima kü[illegible]
(Zol[illegible]

Mell:
2 db. szerződés
1 db. 1 koronás helyeg

Margó Éde

szobrán

l.

Lyka szobr 96-14

35. l.

38. l.

42. l.

M.D.K.

Margó Ede.

Szobrász müvész Nagyváradon elkészitette Szacsvay Imre nagyváradi vértanu szobrát.

A nagyváradi Szacsvay emlék.

Városok Lapja. 1906. 1.évef. 6.szám. 120

MDK

Margó Ede

Medgyessy szobrász farag, olaj

Benczur Társ. reprezentatis kiáll. 1936. okt.

11 l. N.Szal.

MDK

Margó Elek **szobrász**

Károly Sándor: 13 vértanu a lovardában. Pesti Napló, 1933. márc. 5.
/a leszerelt aradi szobrokról van szó/

Margó Ede, szobrászm. MDK

Balogh Rudolf fölvétele a művészt egyik alkotása elött ábrázolja/ Három Kossuth korabeli ruházatban álló férfi alak./

Kép a 647.oldalon.

Farkas Zoltán: Budapest Főváros Műtermházai./A Százados-utcában./
Vas.Ujs. 1912.32.sz. 59.évf. 647.1.

Mangó Ede
nobrán

A párizsi Salonban a „mention honorable"-al kitüntett mű a „Beteg lány agóniája", melyet Somlyó Emma szinművesnő inspirált.

Vésyné Stróbl Éva dr. Mangó Ede
Műveszet, 1972. junius - 11 oldal.

Margó Ede
szobrász

Margó Ede a Szanádos úti Mű-
vésztelep egyik alapítója. 1911-
től - 1944-ig behövetkezett halá-
láng a művésztelep lazója volt.

Viszyné Ströbl Éva dr.: Margó Ede
Művészet, 1972 junius - 11 oldal.

Margó Ede
szobrász

A szegedi Dankó szobrát romantikus festőiség jellemzi. A Kereskedelmi Bank szamára hutat hiszutett Sirenélehet bensőséges átérzés sugalja át.

Visyné Ströbl Éva dr.: Margó Ede
Művészet, 1972-junius – 11 oldal.

Margó Ede
szobász

Margó Ede készítette a nagyváradi Szigligeti Ede szobrot. A Millenneumi emlékműre Hunyadi és I. Ferdinánd szobrokat formiarta

Vizyné Ströbl Éva dr.: Margó Ede
Művészet, 1972. junius – 11 oldal.

Ibb épuall :. ab o ab Ibbnk épyail
. Isabb M - aminy. bFC, terbeéll

Margó Ede
nokrán

Margó Ede műve a Városligetben
lévő Pósa Lajos nokor. Pongrácz
Szigriddel kiállította az aradi és a
debreceni Kossuth nokrot.

Vitányi Stróbl Éva dr.: Margó Ede
Művészet, 1972. június - 11 oldal.

Margó Ede
szobrász

Margó mindjárt első nagyobb
művére kitüntetést kapott Párizs-
ban, és bevonult a mi Szépművé-
szeti Muzeumunkba is.

Vesznyé Stróbl Éva dr.: Margó Ede
Művészet, 1972. julius - 11 oldal.

Margó Ede
szobrász

Margó Ede egy Bécsben kirdelett
Osztöndíj elnyerése ahán Párus-
ba ment, ahol Puech szobrászt ának
mellett folytatta tanulmányait.

Visyné Ströbl Éva dr: Margó Ede
Művészet, 1972. julius – 11 oldal.

Margó Ede
szobrász

100 évvel ezelőtt 1872. május 8-án
született Margó Ede. A budapesti
iparművészeti iskolán Mátrai Lajos
osztályába került, majd Ströb Alajos-
nál végezte tanulmányait

Vissyné Ströbl Éva dr.: Margó Ede
Művészet, 1972. július - 11. oldal.

Margó Ede
nekrológ

„Női akt" (repro)

Visnyei Strobl Éva dr.: Margó Ede
Művészet, 1972. június – 11 oldal.

Mangó Ede
szobrász

Lyka Károly meg emlékezik az 1901 évi Műcsarnoki kiállítással kapcsolatba a 29-éves művészről.

Visszné Stróbl Éva dr.: Mangó Ede
Művészet, 1972. julius - 11 oldal.

MARGÒ EDE

LE 27.0.

M.D.K.

Margó

A müvész alkotásaival szerepel a Nemzeti Szalon kiállitásán, melyről "A képtárlatokról" cimmel ir a lap.

Képes Családi Lapok, Bp. 1904. dec. 11. 26. évf. 50. sz.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

MDK

Margó Ede

Magyar Iparm. 1907.4.sz. 190.l. kép.

MARGÓ EDE szobrász

Erzsébet Emlékmü pályzat

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 48.p.

Margó Ede

"A Szigligeti-emlék" cimmel a Müvészet c. rovat közleménye méltatja a müvész alkotását, Szigligeti Edéről készült szobormüvét. Nagyváradon állitottak emléket "annak az irónak, akinek hálából és tiszteletből való emléke..már régen ott él az egész nemzet lelkében". A szobrászmüvész Margó Ede munkáját igen nagyra értékeli a cikk.

A HÉT, Bp. 1912. dec. 22. XXIII. évf. 51. sz. 828. lap.

Margó Ede,

Az egykori Kúria épületén a különféle allegorikus figurák mesterségeket jelképező alakok vannak, a kor jeles szobrászai dolgoztak a század elején a múlt század végén, melyek a háborúban szinte teljesen elpusztultak. – Az egykori mintak alapján, melyeket akkor többek között Margó Ede, Donáth Gyula készítettek, Hausmann aladár rendette meg e szobrászi munkákat.

Művészeti Magazin

1977. ápr. 14. IV. 21.25 M.

Margó Ede

"Czakumpakkal" cimmel teljes fölszereléssel katonát ábrázol a rajz.
Repr.

A HÉT, Bp. 1914. dec. 21.
XXB. évf. 51-52. sz. 754. lap.

Margó Ede, szobrász

Művészek, tervezők, akik az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1880-1896 között.
Margó Ede, szobrászat, díszítőszobrászat szakon 54.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparműv.Iskola/1880-1944/
oktatási rendszere és forrasai 37.old

Műv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Margó Ede

Hunyadi János, I. Ferdinánd szobrát alkotta az Ezredéves Emlékműsön.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 1335 l

3101

Margó Ede, szobrászművész

Móra művészeti írásai között egyaránt találhatunk régebbi és az ő korabeli művészekkel, írókkal, művekkel kapcsolatos cikkeket, tárcákat. — A szegedi közteri plasztikák legismertebbikét, a Margó Ede alkotását, a finoman szecessziós, fehér márvány Dankó Pista-szobrot 1912-ben állították fel (említve). Móra Ferenc a „cigány-szobor" (1912) című írásában keserűen jegyzi meg, hogy a hegedűs-szobrot a filisztergőg keresztelte el cigány-szobornak. Móra hangsályozta hogy ez a szobor ma (ill. akkor) a legnyugat-európaiszínvalog Magyarországon.

Szelesi Zoltán: Móra és a képzőművészet.

Hevesi Szemle, 1979. dec. 2. old.

Margó Ede

Telcs Ede, Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Pásztor János, Lányi Dezső, Körmendi Frim Jenő, Lux Elek, Kis György, Beszédes János László, Markup Béla, Zs. Csiszér János, Schmigelschi Oktáv, Pongrácz Sigfried szobrász művészek szerepeltek műveikkel a Műcsarnok jubiláris téli tárlatán.
Az itt következő festőművészek ugynezen a kiállitáson mutatták be alkotásaikat: Kümmerle Pál, Udvary Géza, Fesztyné Jókai Róza, Székely Andor, Coulin Artur, Gergely Imre, Edvi Illés Aladár, Martin Hadzsi Olga, Vastagh Géza, Pap Emil, Csók István.

ÉLET, Bp. 1911. dec. 31. III. évf.
53. sz. 1643-1645. lap.

Margó Ede

"Dankó Pista" márványszobrát Szegeden állítják fel. "Poétikus, finom, nyugateurópai szinvonalu müremek"- a kritika véleménye szerint.
Bemutatásra került a Mücsarnok jubiláris téli tárlatán.

ÉLET, Bp. 1911. dec. 31. III. évf.
53. sz. 1643-1645. lap.

Margó Ede

Két müvész alkotását bemutatja a lap:
Margó Ede:"A debreceni Kossuth-szobor" c. müvét a szobor leleplezésének ünnepe alkalmából.

Istók János: "Király József pécsi püspök" c. szobormü. Mellkép.

Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1914. május 10. VI. évf. 19. sz.
" " " " 17. " " 21. "
583, 619. lap.

Margó Ede

"Siremlék" haldokló fiatal nőt ábrázol, készítette Zala György.

"Polónyi Ilona siremléke" Margó Ede munkája.

"Péterfy Jenő siremléke" tervezte Donáth Gyula.

"Szécsi Lajoska siremléke" Murányi Gyula műve.

Fenti szobormüveket hozza a lap.
Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1912. nov. 3. IV. évf. 44. sz. 1388, 1391, 1392, 1393. lap.

Margó Ede

A Mücsarnok tavaszi tárlatán mutatták be Margó Ede-József főhercegről készitett-mellszobrát és
Vajda Zsigmond -Auguszta főhercegnőről mintázott- szobrát.
A lap hozza mindkét müvet.
Repr.

ÉLET, Bp. 1911. január-junius. III. évf. I. kötet, 499 és 501. lapokon.

Margó Ede

és Pomgrácz 19o9-ben közösen készitette el aradi szoborcsoportját.

Alföld 1977/9/25.o.
Dr. Mirti Katalin:Kossuth szobrainak története

Margó Ede

A plasztikai müvek között a legeredetibb egy érzelmes dombormüve: "Beteg leány agóniája" cimmel.
Huba: "A téli tárlat"-ról szóló kritikája.

A HÉT, Bp. 1900. dec. 2. XI. évf.
48. sz. 770-771. lap.

Margó Ede

A párisi Salon az idei tárlaton, az ismeretlen fiatal müvészt Mention honorable-lal tüntette ki. A tárlaton kitüntetett munka a "Hannele", mely Somló Emma alakitását egy pompás reliefben örökitette meg.
"A klasszikus egyszerüséggel, nemes felfogással készült nemes munka... a magyar szobrászat egyik diadaljaként áll ma Párisban." A pályája kezdetén álló fiatal/képfaragó generáció legtehetségesebb /müvész, a/ tagja,-irja a lap "Margó Ede" cimmel.
A HÉT, Bp. 1899. juni. 4. X. évf.
23. sz. 383. lap.

Margó Ede, szobrász

L. Csorba Géza

Kovalovszky Mária: Találkozások egy kötésre 23-24

Kritika, Bp. 1977. nov. 77/11.

Margó Ede

Margó Ede-Pongrácz Szigfrid Kossuth szobrát 1914 május 3-án avatták fel Debrecenben.

Alföld 1977/9/25.o.

Sz. Kirti Katalin:Kossuth szobraink története

Margó Ede, nobrán

Dankó Pista, nobrát kénítette.
(Kegedeu, a Tina-parti rétányon
állítottáte fel 1912-ben.)

(ábrán): A nótakirály háza

3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. szept. 17

Margó Ede

A Szabadság-szobor pályamüvének elkészitésében a müvész segitőtársai voltak Pongrácz Szigfrid, Dudits Andor, Pogány Móric. A szobron az aranymozaik folytatólagos kompozicióban a következő jelenetek láthatók: Kossuth felszólitja a népet; a nép ébredése; Petőfi Talpra magyar-ja; Budavár bevétele; Petőfi halála; az aradi vértanuk. A kompoziciót hat plasztikus alak szakitja meg: a szunnyadó és az ébredő nemzet, a harckészség, a fájdalom, a gyász, s egy imádkozó katona. A szobrot bemutatja a lap. Repr. Müvészet c. rovat "Két szobor" c. közleménye A HÉT, Bp. 1907. juni. 23. XVIII. évf. 25. sz. 424. lap.

Muz. és Kvt. Fk.

Margó Ede, rajz I. 131

96.

1903 III. 6. Az eperjesi ág. ev. kollégium igazgató-választmányának könyvtárának állami segélyezésére vonatkozó feltételek közöltetnek. (588/1903)

MDK

Margó Ede

Madonna. Eozin.

Az Ernst-Múzeum Kiáll.CXV.A Munkacsy-céh
III.reprezentativ kiáll.Bpest.1930.Nov.hó
Kat. 15.1.

MDK

Margó Ede

Dankó Pista, bronzból vagy aluminiumból

"A Magyar Művészetért" Képzőm.Kiáll.Kat.
Műcsarnok, 1940 Dec.15 - 1941.Jan.12. 8.1.

M.D.K.

Margó Ede

"Meskó Zoltán szobra" cimmel a müvész rajza a "Pesti szoborjelöltek" c. tréfás cikk illusztrálására.

Szinházi Élet. Bp. 1931. dec. 6-12. XXI. évf. 50. sz. 17-2o. lap.

Margó Ede

MDK

Deák Ferenc, márvány

Műcsarnok 1940 A magyar művészetért c.kiáll.

MDK

Margó Ede

Domborműveket küldött a Műcsarnok kiállítására.

Művészet, 1918. 53-54.l.

Margó Ede.

A Benczur Társaság tagja a megalakuláskor.
1923.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch 32.lo.ó

Margó Ede.

Ady-siremlék pályázat 1928.

Csorba Géza kikérdezése.

jegyezte Soós Gyula 1951.

MDK

Margó Ede

A képzőművészeti év eseményei. P.H. 1933. évi nagy naptára. 54.l.

MDK

Margó Ede szobrász

A debreceni ref. szobrok pályázata. Képzőművészet, 1931, 42.sz.

MDK

Margó Ede

A képzőművészeti év eseményei. P.H. 1934 évi naptára. 60.l.

MDK

Margó Ede, szobrászm.

68. Anyaság.

Klebelsberg emlékkiállítás. 1933. Tárgym. 19.1.

MDK

Margó Ede, szobrászm.

A díszitő szobrok mellett kivette részét a főváros emlékszobrok felállitásából, is. A főv. hozzájárulásával és országos gyüjtésből állitották fel

Pásza Lajos szobrát.

Jajczay János dr.- Gyöngyösi Nándor dr.: Budapest szobrai az utolsó tiz évben.
Képzőmüvészet. 1931. 42.sz. 155-156.l.

.

Margó Ede MDK

Egy épitész siremléke, gipsz

Műcsarnok 1918-19 téli kiállitás

MDK

Margó Ede és Scheer Izidor,

a bizottság egyik tervet sem fogadta el, a beérkezett pályaművekét 3 kategoriába osztotta be.
Pályaműve a II. kategoriába jutott.
Közösen dolgoztak.

Irodalom és Művészet. - A Vörösmarty - szobor.
Vasárnapi Ujs. 1902. 49.évf. 41. sz. 675.l.

Margó Ede

MDK

Levétel a keresztfáról, gipsz

Műcsarnok 1917-18 téli tárlat

MDK

Margó Ede

Bronzkirályok az Andrássy-uton. Vas. Ujs. 1908. 35. sz. 7o2.1.

M.D.K.

Marcó Ede, szobrász

3000 K-ás harmadik
díjat nyert a debreceni
Kossuth-szobor pályázaton

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.
jun. 16. sz, 13 old.

Margó Ede MDK

Karácsony, bronz

Műcsarnok 1917 tavaszi tárlat

Margó Ede MDK

Gyermek, ezüst

Mücsarnok 1917-18 téli tárlat

Марго Тёе

Gyermek, család

Miscellaneous 1914–18 téli tételek

MDK

Margó

Apró szoborművekkel vett részt a Nemzeti Szalon karácsonyi művasaran.

Cikk: A Nemzeti Szalon karácsonya.

Uj Idők, 1904-5.XI. kl.sz. 276.l.

MDK

Margó Ede, dr.Baráth és Novák Ede

közös pályamunkájukat dicsérő elismeréssel tüntették ki

Eldőlt a müszaki emlékmü-pályázat. Pesti Napló 1933. dec. 12.

MDK

Margó Ede

Nyári virágok. Tempera.

III. Nemzeti Képzőművészeti Kiáll. 1935.
Márc. 24.-Máj. 15. Műcsarnok. Kat. 16.1.

MDK

Margó Ede

A Balaton Zamárdinal.

III.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.1939.
Marc.24-maj.15. Műcsarnok. Kat.12.1.

Margó Ede

Szt. Borbála c. szobra kitüntető elismerésben részesült a Műcsarnok tavaszi tárlatán.

NM 1930. III. 30.

Margó Ede

Szerepelt a Műcsarnok tavaszi tárlatán.

Újság 1930. III. 18.

Margó Edl

Szt. Borbála c. szobra kitüntető elismerésben részesült a Műcsarnok tavaszi tárlatán.

Újság 1930. III. 30.

Margó Ecle

Szerepelt a Műcsarnok tavasi tárlatán.

PH 1930. III. 15.

Margó Ede

Szt. Borbála szobra kitüntető elismerésben részesült a Műcsarnok tavaszi tárlatán.

MTI 1930. III. 30.

Margó Ede

Szt. Borbála c. nobra kitüntető elismerésben

részesült a Műcsarnok tavaszi tárlatán.

PH 1930. III. 30.

Margó Ede szobrász

/ 1872- /

Kossuth szobra /repr./

Pográcz Szigfriddel együtt a szobor alkotója

A képzőművészetek Debrecenben /szerk.Bőgel József/
1961. Debrecen Képjegyzék 138.

Margó Ede

1914. tavaszán a debreceni Nagytemplom előtti Kossuth szobrot készítette el Pongrácz Zsigfriddel /mellékalakok: honvédcsoport, Szacsvay Imre, Perényi Zsigmond, Könyves Tóth Mihály/ Világháború idején katona relifeket.

A képzőművészetek Debrecenben /szerk Bőgel József/
1961. Debrecen 95. l

MDK

Margó Ede, festöm.

szépet és komolyat hozott.

Dénes Tibor:? Mücsarnok. Kiállitás.
Szépmüvészet. 1934. 116.1.
Képzö-

Margó Ede
szobrász

M.D.K.

758) A Tánc és Zene jellképes csoportja

(Budai kir. palota)

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke.
Bp. 1952.

55 l.

MDK

Margó Ede

Színésznő, gipsz

Benczur Társ. reprezentativ kiáll. 1936. okt.

12 l. N.Szal.

MDK

Margó Ede

Kis Szent Teréz, gipsz

Benczur Társ. reprezentativ kiáll.
1936. okt. 12 l. N.Szal.

MDK

Margó Ede

Szilágyi Dezső, vasdombormü

Árv. Közl. 94. aukc. 1940.

46 l.

MDK

Margó Ede

600 koronás II.dij.

Kozma Sándor siremléke.

Mükszaknek, 1899. 24.sz. 383 1.

MDK

Margó Ede

Szilágyi Dezső, vasdombormü

Árverési Közl. 1940. okt. 4.rk. 95. szk.
44 l.

Margó Ede

MDK

Pósa Lajos szobor./Városliget/

288.o.

Székely László /szerk/: Budapesti zsebkalauz.

Bp. 1959.

MDK

Margó Ede

Hannelét ábrázoló domborмü

Tarczay György: A kassai muzeum. Müvészet, 1903. 169 l.

MDK

Margó Ede

Háromalakos bronzszobra, amely egy Chopin-szonátát örökít meg, a Fővárosi Emlékműfelügyelőség kertjében nevet. (repr.)

Az eldugott szobor. (képtelirat.)

Érdekes Ujság, Bp. 1958. szeptember 27. 11. l.

Margo Ede
szobrász

M.D.K.

Dankó Pista szobra

Bálint Sándor: Szeged városa, Bp. 1959.

122 l.

MDK

Margó Ede, szobrász

134. Beregi Oszkár, mellszobor.

121. Arckép, dombormü.

Képzömüv. Társ. 1901-2 .Téli Kiáll. Kat. 32.l.

MDK

Margó, szobrász

pályamüve, melyet Pongrácz és Pogány-nyal közösen készitett, ill. annak föcsoportja, -férfi alak oroszlánnal-, pompás, dekorativ hatásu, de nem eléggé tartalmas ahhoz, hogy az emlék eszmei kifejezését határozottan összefoglalná. A plasztikai elem uralkodó. Másik pályamüvére ugyanez áll, melyet Dudits, Pongrácz és Pogány-nyal készitett, -a föcsoport ennél nöalak oroszlánnal.

Éber László: Szabadságharcunk emléke.
Magyar Iparmüvészet. 1907. 4.sz. 191.l.

2. Margó Ede, szobrász

Dudits Andor, festőművéddzel és Lux Kálmán építésszel közösen vett részt a pályázaton.

A Rákoczi emlékmü tervpályázata.
Vállalkozók Közlönye. Bp. 1909 okt. 6. 6.1.

Margó Ede nobrán M. D. K.

Résztvett a millenenni emlékmű király-
nobrainak elkészítésében.

Kampis, hag. műv. Bp. 1960 484, 487

MDK

Margó Ede
/1872 Bp. - 1946 Bp./
szobrász

Budapesten és Párizsban tanult.
"Dankó Pista" Szeged
"Kossuth szobor" /Pongrác Szigfriddel/ Arad
" " " " Debrecen.
Szacsvai szobor /Nagyvárad/
Szigligeti szobor

Hunyadi János és I. Ferdinánd szobrai a Milleniumi Emlékművën.
Leszerelt Bp.i szobra "Zene"/"Chopin"/ compozitio.
"Pósa Lajos" Városliget . 193o.
41.o.

Gádor Endre: Budapest szobrai. Bp. 1955.

M. D. K.

MARGÓ Ede szobrász

Szeged Dankó Pista szobra (1912)

Nagy-Papp-Börtsök: Szeged Bp. 1960. 173. l.

MDK

Margó Ede, szobrász -festö

Zene.
Mütermem.

Bronz.
Olf.

H-p.Mücs.-OMKT Nemz.Képzömüv.kiáll./Rend.M.Kir.Vall.-és Közokt.Min./ 1933 ápr.19.-máj.25. Kép.tm. 33.1.

Margó Ede

Sz. Kürti Katalin. Régi debreceni városképek

Művészet, 1982. szeptember

Margó Ede

et szabad lelke

Magyar Nemzet 1985.11.22

MARGÓ EDE, szobrász és REISNER JÓZSEF vésnök

Körmöcbányán készült érem. Reisner ott dolgozott. 1912.-A ruttkai szabadkőművespáholy. Tervezte Margó Ede. Véste Reisner József. Plakett. 64+41 mm. 67.old.

SZIGETI ISTVÁN: Körmöcbányán vert magyar emlékérmek adatai 64.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, L-LI.évf. 1951-1952. Egyetemi Nyomda, Bpest. 1952. és/N.K. XLVIII-XLIX.évf. 1949-1950./

Margó Ede

neve említve, a „Szobrászat

a 19. század második felében" c. cikkben

Nápszava 1972 május 13

f. old.

Margó Ede

A müvésznél a szobrászati rész nagy összhangban van az épitészetivel. Királynéjának antik melankóliája s a pylon körül elhuzódó alakjainak gyönyörü csoportositása a nagy igényekhez szokott külföldi jurorokat is meglepte"- mint a Müvészet c. rovat, a második pályázat, pályamüveiről szóló tudósitásában közli "Az Erzsébet-szobor"cimmel.

A HÉT, Bp. 1903. juni. 21. XIV. évf.
25. sz. 416. lap.

MDK

Margó Ede, szobrász

Károly király-ut 3. diszitö szobrok. 1910.
Szent Gellért-fürdö és szálló diszitö szobrai, másokén kivül. 1915.

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata.
Bp. 1942. Páz. P. Tud. Egy. dolgozatai. 64. l.

MDK

Margó Ede, szobrász

a Magy.Képzőmüv.Egy. aranyérmét nyerte el.

Kitüntetések a Műcsarnok kiállitásán./Jub.kiáll./
Nemzeti Ujság. 1934 dec.22. 11.1.

Margó Ede, szobrász

Chopin. bronz szobrát terv szerint egy kisebb parkban helyezik el.

Harminc szobor utra kél a főváros raktáraiból.
Uj Magyarság. 1937. jun.6.

MDK

Margó Ede, szobrász

A czigány. Gipsz.

MK. Seg. Biz. Müv. Kiáll. 1914. nov.-dec. Kat. 8.1.
Szépm. Muz.

MDK

Margó Ede, szobrász

művészete az ujabb törekvések irányába tartozik: stilizált, leegyszerüsitett mintázás,- alkalmasabb épületplasztikai feladatokra.
Mezögazdasági Muzeum d.sz. 1896.
Széchenyi-fürdö d.sz.

Bajó Gyula: Budapestujabbkori épületszobrászata. Bp.1942. Pázm.P.Tud.Egy.dolgozatai. 43.l. 63.l.

MDK

Margó Ede

Anyaság, mükő

Nagy.Művészetért kiáll. r.Műcs. 1940. febr.

24. l.

MDK

Margó Ede

Szt.Borbála, ker.

Magy. Művészetért kiáll. r.Műcs. 1940. febr.

21. l.

Margó Ede, Bp. Szá ados-ut 3/13. Müvésztelep

Adressenverzeichniss der ungarischen Medailleure

MDK

Margó Ede

Szilágyi Dezső, vasdombormü

Árverési Közlöny, 1940. 3.rk.sz. 46 l.

MDA

Margó Ede

Készítette Damkó Pista szegedi márvány-szobrát. (más adat nincs.)

Somos Ágnes: Eltörött a hegedűm...
Magyar Ifjúság, Bp. 1958. 24. sz. [6. l.]

Margó Ede
Egy épitész siremléke, gipsz

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Műcs. 18 l.

MDK

Mangó Ede

szobrász

A legtöbb Kossuth szobrot készítő szobrászok közé tartozik.

Vayer Lajos: A Kossuth kultusz a magyar művészetben

M. M. M. Évkönyve 1952, 171.

Margó Ede
A czigány, gipsz

Magyar Képzőművészek Segitő Bizottsága. Művészeti kiállitás. 1914. 8 l.

század második fele. Puha
rement.

Prónay,-kuria, ma napközi-
terállomás. A téglányalaku,
dtetős, szeparányu épület
felett áll, a falu delke-
kiugró közeprésze 3 resz-
kzatot es elöl 2-2 oldalt
átjáróval van ellátva, ösz-
etálapu pillérrel. Itt a fő-
t oldalain 4-4 ablak. Nyu-
formák, kivéve a bárokk man-

oldala előtt hatalmas régi
t tágas nagy gazdasági ud-
kuriához derékszögben áll
az.

MDK

MargóEde, festö

Önarckép, ?

Az Alkotás Müvészház XXXII.kiállitásának katalogusa.
"A Müvész Két Arca". 1947.III.9-25.

MDK

Margó Ede

Zene, bronz

Mütermem, olaj

Nemz. Képzőmüv. kiáll. Mücs. 1933. ápr.

1.

33

MDK

Margó Ede

Balatoni strandon, olaj

Benczur Társ. reprezentativ kiáll.
1936. okt.

14 l. N.Szal.

dszintes, 11+kapu+1o tengelyyel, két-
l. Klasszicista, 184o körül. Ma iskola.

MDK

Margó Ede

szobrász, a Benczur Társ. alkotótagja

Benczur Társ. reprezentativ kiáll. 1936. okt.

N.Szal. 4 l.

M.D.K.

Margó Ede, szobrász

Kiss György építésszel közös művét második kategóriában díjazta a zsűri a Vörösmarty szoborpályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1902. XXII. évf.

okt. 8. sz. 3. old.

Margó Ede, nobrás M.D.K.

Popperrel, Scheer és Fischer
építészekkel körösen készült tervét
az Erzsébet királyné nobor-birottság
zsűrije ama 4 terv köré sorolta
melyek nezzőit – 6000 K. kárta-
lanitással – ujabb, nürebb körü
pályáratra nólitött fel (a másod-
nor is meddő pályárat után.)

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV. évf.

jun. 17. sz. 3. old.

MDK

Margó Ede

Ruskiczai márványból faragta Dankó Pista zene-
költő szobrát.

Markó Miklós: Ferenczy István szobrasz emléke
Ruskiczabanyan.

Vas.Ujs.1912. 59.évf. 848.1.

MDK

Margó Ede, szobrászm.

121. Arckép. Dombormü. mgt.

Képzőm. Társ. 1901-2. téli kiáll. Kat. 31.1.

MDK

Margó Ede, szobrászm .

a biráló bizottság ápr. 1o-én elhangzott döntése alapján a nyolcadik - 15oo K.-ás - dijat nyerte el.

A budapesti Kossuth-szobor tervpályázaton...
Magy .Epitömüvészet. 1908. 5.sz. 32.l.

Margó Ede MDK

A beteg leány agoniája, repr.

Műcsarnok 1900/1901. téli kiáll.

Margó Ede MDK

Dankó Pista szegedi szobra,

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Margó Ede MDK

Dankó Pista szegedi szobra, repr.

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

MDK

Margó Ede

A Benczur-Társaság. Képzőművészet 1927. 5-7. sz. 11.l.

MDK

Margó Ede

József főherceg, márvány

Képzőm. Társ. 1911. tav. kiáll. kat. 34.l.

M.D.K.

Marjó Ede, szobrász

1500 K-ás nyolcadik
díjat nyert a budapesti Kos-
suth-szobor pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.
ápr. 15. sz. 12 old.

M.D.K.

Margó Ede, szobrász

Judits Andorral és Lux Kálmánnal hőrös terve 2000 K-ás negyedik díjat nyert a Rákóczi-sir-emlék pályázaton

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

nov. 3. sz. 13. old.

Margó-Popper-Hikisch

változatosan tagolt talapzatból kiemelkedö oszlop stb. /Szabadság géniuszanak kesija ..../

mindkét pályázaton öt-öt szobormüvet találtak megvételre érdemesnek.

Kép 313.1.

D.I. A Szabadságharcz 8 és Kossuth szobor-pályázat. Vasárnapi Ujs. 1905. 52.évf. 2o.sz.XXXI.313-315.l.

MDK

Margó - Popper - Hikisch

Kossuth-szobor tervén a hosszukás talapzaton moderni tagozott felépitmény áll, e nnek tetején Kossuth alakja. - A szobormü hátsó oldalán Árpád ül.

D.I.: A Szabadságharc - és Kossuth -szoborpályázat. Vasárnapi Ujság. 1905. 52.évf. 20.sz. 313-315.l.

Popper és Margó és Mikisch

18 mű vett részt a pályázaton, de egyik sem mutatkozott alkalmasnak a szűkebb pályázatra.

Az 5 pályamű közé tartozik pályázatuk, melyet 800 koronájával megrészeltek.

Szabadságharc -szobor pályázat.

Művészet. 1905. 2o2.1.

MDK

Popper és Margó és Mikrosch

közös pályaművét a bizottság külön 12oo
koronás tiszteletdíjban ajánl részesíttetni.

Aoszabadságharc-szobor-pályázat.
Művészet.1905.2o2.1.

MDK

Margó Ede. Popper Ede és Pogány Móric épitész.
szobrászok

nyerték el a II. 1000 koronás dijat.

Az aradi Kossuth-szobor pályázata.
Váll. Közlönye. Bp.1907.ápr.3. 6.l.

Margó Ede - Pongrácz Szigfrid

Kossuth nabor (repro)

A képzőművészeket
Debrecenben 1961

138 kép

MDK

Margó Ede

Kerámia művei a Munkacsy-Céh kiallitasan.

Cikk: A Munkácsy-Céh kiállitása a Nemzeti Szalonban.

Képzőművészet, 1935. 83-84.sz. 92.l.

M.D.K.

Margó [Ede], szobrász

Pongrácz-cel közösen készitett pályaművét fogadta el a bizottság az aradi Kossuth-szobor szürebb körű pályázatán. A szobor 70.000 K-ba fog kerülni.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII.évf.

jul. 17. sz. 11. old. +

jul. 24. " 11. "

MDK

Margó Ede

Szent Borbála c. munkájáért kitüntető elismerésben részesült

Kézdi-Kovács L.: Az elmult két év történetéből. Évk. KMT. 1930. 32.l.

MDK

Margó

A Királyné. Mintázták Margó és Popper. Repr.

Uj Idők, 1903.26.sz. 598.l.

Mary

Mary.

A Mary. «Interest Mary és John.
Nebr.

of Jack, 1603.Sb.az. Sch.1.

MDK

Margó

Az Erzsébet-emlékmű-palyazat. Margó, Popper, Scheer, Fischer műve. Repr.

Az Erzsébet-emlékmű második palyazatara beérkezett munkak közül kivaló figyelmet érdemel a fentiek műve.

Lyka Károly: Uj Erzsébet-emlékművek.

Uj Idők, 1903. 26.sz. 596, 597.l.

MDK

Margó Ede

Margó Ede és Popper D.Szigfried Kiralynéja a második Erzsébet-emlékmű-palyazaton, első kategoriába osztott palyamű. Repr.

Művészet, 1903. 234, 235.l.

MDK

Margó Ede

Terve a gróf Tisza Istvan emlékszobor pályázaton.

(gy.): A gróf Tisza Istvan emlékszobor pályázat.

Képzőművészet, 1929. 21.sz. 143.lap

MDK

margó Ede

Terve a gróf Tisza Istvan emlékszobor palyázaton.

(gy.): A gróf Tisza Istvan emlékszobor palyázat.

Képzőművészet, 1929. 21.sz. 143.lap

MDK

Margó Ede

A debreceni Kossuth-szobor palyazaton a harmadik dijat Margó Ede kapta.

Művészet, 1909. 264.l.

MDK

Margó Éde, szobrászm.

Szent Imre müve kifejező szép.

Egyházmüvészeti kiállitások.
Mücs.-Szent Imre-kiállitás.
Képzömüvészet. 1930.32.sz. 167.1.

MDK

Margó Ede, és Pongrácz Szigfrid

közös pályamüvét megvették.

P.A.:A Kossuth-szobor pályázata. Bp. MP-IP.16.sz.1908. ápr.19. 167.1.

MDK

Margó Ede és Pongrácz Szigfrid

közös pályamüve 1500 koronás dijat nyert.

Müvészet.-A Kossuth-szoborpályázat végre dülöre jutott.
Szalon Ujs. 1908 7.sz. 10.l.

Margó Ede és Pongrácz Szigfrid

közös pályamüve 15oo korona dijat nyert.

Müvészet.-A Kossuth-szoborpályázat végre dülöre jutott. Szalon Ujs. 1908 7.sz. lo.l.

MDK

Margó Ede, és Pongrácz Szigfrid

közös pályaművét megvették.

.A.:A Kossuth-szobor pályázata. Bp. EP-IP.16.sz.1908. ápr.19. 167.1.

MDK

Margó Ede

József főherceg, márványszobormü

KMT 1911. tav. kiáll. kat. 34.l.

MDK

Margó Ede

Művészet 1938. III. 22. sz. 153.l.

MDK

Margó Ede

A halál angyala, repr.

Képzőművészet 1927. 5. sz. 5.l.

Margó Ede

MDK

Az Erzsébet királyné emlékszobor pályázaton a 4000 koronával jutalmazott harmadik csoportban 2000 K-t nyert.

Művészet, 1916, 80 l.

Margó Ede

A jövő primása, gipsz

Millenniumi 1896. ezredéves kiáll.

MDK

Margó Ede

József főherceg, repr.

Képzőm. Társ. 1911. tav. kiáll. kat.

Margó Ede. szobrászm. MDK

a pozsonyi Petőfi-szoborpályázatra beküldött művét a szüri megvételre ajánlotta.

Kitüntetések.
Művészet.1904. 339.1.

Margó Ede, szobárszm. MDK

MÁF

134. Beregi Oszkár mellszobor

Képzőművészeti Társ. 1901-2 téli kiáll.Kat.32.l.

MDX

134. Berepi Cexkèr mellezobor

M.D.K.

Margó Ede, nobrán

Popper D. Siegfrieddel a hassai honvéd nobor pályáratra küldök körös. műve alapján Holló Barnabással és Horvay-Szamovolszky nobrászokkal egyidejűleg ugabb szűkebbkörű pályáratra kapott felszólítást

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

ápr. 6. n. 7. old.

MDK

Margó Ede

Beteg leány agoniája, repr.

Lyka K.: Téli tárlat 1900/1.

Margó Ede

MDK

Beteg leány agóniája, márványdombormü

Arcképtanulmány, mellszobor, gipsz

Műcsarnok 1900/1901. téli kiáll.

MDK

Margó Ede

az alábbi pályázaton I. dijat nyert

A debreceni Kossuth-szobor tervpályázata. Magyar Építőművészet 1910. 6. sz. 31.l.

MDK

Margó Ede

A Benczur-Társaság. Képzőművészet 1927. 5. sz.
11.1.

MDK

Margó Ede

A halál angyala c. szobormüve. Repr.
(A Benczúr-Társaság kiállitásáról.)

Képzőművészet, 1927. 5.sz. 5.lap

MDK

Margó Ede

"A halál angyala" c. szobormüve. Repr.
(A Benczúr-Társaság kiállitásáról.)

Képzőművészet, 1927. I.évf. 5.sz. 5.lap

MDK

Margó Ede

Arckép, mellszobor

KMTárs. 1901/2. téli kiáll. kat. 30.l.

MDK

Margó Ede és Pongrácz Szigfrid

Szobrászat.

A nagyváradi Tisza Kálmán-szobor szükebb pályázatán Szentgyörgyi István, Margó Ede és Pongrácz Szigfrid, továbbá Pásztor János vettek részt.

Pályaművüket 1000 koronával jutalmazták.

A nagyváradi Tisza Kálmán-szobor.
Művészet. 1913. 237.l.

Mareó Ede, szobrász

M.D.K.

Popper D. Szigfriddel és Ilkisch Rezsővel közösen készült tervét a Kossuth-szobor meddő pályázatain a bíróság 800 koronáért megvásárolta.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

jun. 14. sz. 9. old.

Marcó Ede, nobrás

M.D.K.

nyert megbízást a nagy-
váradi Szacsvay-szobor
elkészítésére, 35.000 korona
tiszteletdíj fejében

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.
jan. 17. sz. 8. old.

MDK

Margó Ede, szobrászm.

Werbőczy István. Álló szoborhátfallal.

Repr.

Műcs. - 1930/31. jub.kiáll.

M.D.K.

Margó Ede szobrász

MargóxEde szobr

Munkássága már átnyult az első világháborut követő időbe.

Sampis Antal: A képzőművészetek története
A Kultura Világa Kp. 1963. 696.l.

MDK

Margó Ede

"Bucsú" c. szoborművének képét közli a Művészet a 162.lapon. Eredetije terrakotta.

Művészet,1904.

MDK

Margó Ede

A Műcsarnok háborus kiállitásán szerepelt.

Cikk: Háborus kiállitás.

Művészet, 1914. 541-542.l.

MARGÓ Ede szobrai

A Nagypáhoj házában elhelyezett
jelképes szobrasorport
Bp. VI. Podmaniczky u. 45.

MV Szemle 1995 20. ill

dolgozott Ungernél; 1870. ápr
címét a "Pesten, Unger építés
formában adta meg. Valószínű

---

[30] A Magyar királyi
június 21-én kelt,
Imre közmunka és kö
1869. július 18-án
Mindkettő a leszárm.

[31] Gaál szerint Tiet
fizetése; a vasútép
kinevező levelében
300 frt müködési pó
összegű szálláspénz
irodai átalányt jel
jövedelme 1080 frt
1869. november 15-v
királyi vasút épité
oktober 6-án kelt l

[32] Az 1870. évi öszt
"Vajda-Hunyadi-Váré
nyomatékosított biz
tulajdonában.

[33] Pontokba szedett
talán valamely kérd
10.011/870. 10/5. s
vallás- és közoktat
április 29-én kelt
leszármazottak tula

MDK

Margó Ede, szobrász

A mese. Gipsz.
Nóta. "

Mücs.-OMKT."A gyermek a müvészetben"kiáll. 194o.II.-III
Kat. 2o.1.

Margó Ede MDK

épitész

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata.
Bp. 1942. 25-36.o.

Margó Ede
szabrász

Fővárosi Lapok 1896. aug. 8., 7. old.
(Ujdonságok. Szabadkőművesek szobrai)

Kulinyi

MDK

Margó és Pongrácz

A Munkácsy szobor tervpályázatán...
Vállalkozók Közlönye, 1907. szept. 11. 6.l.

M a r g ó E d e
szobrász

Az Est. 1920.szept.22. /A magyar müvészet válsága./

M a r g ó E d e
szobrász

Ujság. 1926.jun.27. (Gálos Kálmán siremléke.)(Képpel.)

MARGÓ EDE

79 Gyephokizó gipsz 30.—

Nemzeti Szalon
Sport-mű v kiáll. 1934 máj

MDK

Margó Ede szobrasz

Képcsarnok, 1900/1901. Téli kiáll. 59.1.

Magyó Ede

„Zene" c. bronzmobrát a kent Lászlópaskban állítják fel (emlitve)

Pesti Hirlap 1937 VIII. 25

MDK

Margó Ede szobr.

Pósa Lajos szobr.

Képzőművészet 1931. 42.sz. 156. o. Képek

MDK

Margó Ede

A Rákóczi siremlék pályázat. Építő Ipar, 1909. okt. 31. 406.~~kk~~ l.

Margó Ede, szobrász

MDK

I. Ferdinánd-ról készült szobra múzeumba kerül.

(-ts): Szobor- múzeum nyílik 2.l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1960. aug. 7.

Margó és Popper

Az Erzsébet emlékszobor pályázatára készitett közös müvüket a bizottság az első csoportba sorolta.
A pályamüveket a Mücsarnok állitotta ki.

Képes Családi Lapok, Bp. 1903. juni. 28.
XXV. évf. 26. sz. 428. lap

Margó Ede

Dankó szobor Szegeden (eml.)

N. N.: Dankó emlékmúzeum
Tabdi - Csengődön

Csongrád megyei Hírlap 1970 VIII. 11

Margó Ede

Szegedi Dankó Pista szobrával kapcsolatban, amiket 1912-ben állítottak fel. A szobrot hagi nagyságolcigány szobornak kicsinyeltek s nem akartak ott felállítani, ahol a közelben. Erzsébet királyné szobra állt.

Egy és más a szegedi nótaga körül (Magyarka Ferenc (Szarai körlép)

Magyar Hírlap, 1968 június 17 4. l.

M.D.K.

Margó Ede, szobrász

mintázta a Városligetben felállított Pósa Lajos-szobrot.

Róna Tibor: Budapesti kirándulóhelyek

Bp. /1960./ panoráma, /Magyarország irásban és képben 1.köt./ 257 old.

MDK

Margó Ede

a Céh művésztagja, szobrász

Munkácsy Céh 8.repr.kiáll. N.Szal. 1935.márc.

4.l.

MDK

Margó

A Kossuth-szobor pályázat... Müvészet 1905. 202. l.

M.D.K.

Marcó Ede, bpesti nobráz

nyert megbízást a nagyváradi Szacsvay-szobor elhészítésére.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

aug. 30. sz. 7. old.

Margó Ede, siobrász

és Popper Siegfried M.D.K.
körös műve egy megosztott harmadik díjat nyert a Polgári Serfőző rt. palotájának figuralis homlokzati friesére kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

jul. 12. sz. 8. old.

MDK

Margó Ede, szobrászm.

a biráló bizottság ápr.lo.-én elhangzott döntése alapján a nyolcadik- 1500 k.-ás dijat nyerte el.

A bp.-i Kossuth-szobor tervpályázata.
ÉP-ID 15.sz. 1908.ápr. 12. 162.l.

M.D.K.

Margó Ede, szobrász

Popper Szigfriddel és Hilusch Rersővel közös műve 800 korona harmadik díjat nyert a Tóth László-család sírboltjára kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.

jun. 20. sz. 9. old.

M.D.K.

Margó Ede, szobrász

Pongrácz Frigyessel körös pályaműve 1000 koronás második díjat nyert az aradi Kossuth-szobor pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.

ápr. 3. sz. 12. old.

Margó Ede, szobrász M.D.K.

nyer megbírást a nagváradi Bérner-park közepén felállítandó szökőkút megtervezésére.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.

Jan. 30. sz. 8. old.

Margó Ede, szobrászm. MDK

IV.terem. Szobrok.

105. Arckép. Mellszobor. Mgt.

Képzőm.Társ. 1901-2. téli kiáll. Kt. 30.1.

MDK

Margó Ede, szobrászm.

A Szépm.Muzeum

A Mücsarnok még mindég hadikórház. Az előcsarnokában a három termében van a kiállitás. A szobrok legtöbbje a Szépm.Muzeum belépjében van.

M.E. vallásos vonatkozásu müvel szerepel.

Szépm.Muzeum -Téli kiállitás. 1917-18.
Müvészet. 1917. 49.1.

MDK

Dudits Andor festö, Pongrácz Szigfrid
és Margó Ede szobrászok, Pogány Móricz épitész.

az egyedüli pályamö, mely dekorativ segitö-
társula a festészetet is fel akarja használni:
e négy müvész közös munkája.

Fénykép. ~~XXXX.~~ 497.1.

V.dij.

A szabadságharc emlékszobrának pályamüvei.
Vas. Ujs. 1907. 54.évf. 25.sz. 498.1.

.....

Margó Ede

szobrász

A Tisza István gróf szobrára benyujtott szoborterveket felülbiráló bizottsága 2000 pengős jutalomban részesítette benyujtott pályamüvét.-

Nagyvárad
1929.VI.15.

Margó Ede

szobrász

A Tisza István gróf szoborpályázatra beküldötte pályamüvét.-

Nemzeti Újság
1929.VI.5.

Margó Ede

szobrász

Tisza István-szobor pályamüvek kiállitása -Mücsarnokban - tervével szerepel. Egyszerű pózban, ünnetez kezekkel ábrázolja a magyar palóstban ales Tisát.

Pesti Hirlap
1929.VI.16.

Margó

szobrász

Tisza - szobor pályázat : pályaművével szerepel.
Főalakjában van valami sötét, kumorfeformátus
nátorz, valami szökéröt takadt erős érzés, szabrávi-
legis talán a legszebb fantázia -

Az Est.
1929.VI.16.

Magó Ede

szobrász

A Tisza István gróf szobor pályázatra beküldötte pályamüvét.-

Magyarság
1929.VI.5.

Margó Ede

szobrász

A Tisza-szoborpályázat felülbíráló bizottsága pályaművét 2000 pengős jutalomban részesítette.

Nemzeti Ujság
1929. VI. 16.

Margó Ede

szobrász

A Tisza-szoborpályázat felülbíráló bizottsága benyújtott pályaművét 2000 pengős jutalomban részesítette.

Pesti Hirlap
1929.§ VI.15.

Margó Ede

szobrász

A Tisza szobor-pályázatra benyujtott pályamüve említésre méltó.-

Nemzeti Ujság
1929.VI.16.

MDK

Margó Ede

Palóczi Antal: Az Erzsébet emlékmű

Épitő Ipar - Épitő Művészet. 1916. 30 -31 sz.

Margó Ede MDK

Egy épitész siremléke, gipsz

Műcsarnok 1918-19.Téli kiállitás

MDK

Margó Ede

Egy színésznő siremléke. Gipsz.

Az Orsz.Magy.Képzőm.Társ.jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója.1936.máj-jun. 16.1.

MDK

Margó Ede szobrász

Kállai M: Gárdonyi Géza szoborpályzat. Képzőművészet, 1932. 53.sz. 188.l.

MDK

Margó Ede **szobrász**

A debreceni koll. szobormü p. nyertesei. ÉIÉM.
1931. aug. 1. 119. l.

MDK

Margó Ede szobrász

Döntöttek a debreceni ref. vezérférfiak szobr. pályamunkái fölött. Budapesti Hirlap, 1931. jul. 12.

MDK

Margó Ede szobr.

Munkácsy Mihály szobra. Vállalk. KÖzl. 1907. okt. 9. 3. l.

Margó Ede

Egy színésznő siremléke, gipsz

Műcsarnok 1936. máj-jun. Jub. kiáll.

MDK

Margó Ede

Beteg leány agóniája, márv.

Arcképtanulmány, gipsz

Mücsarnok 1900/1 téli kiáll. 34.1.

MDK

Margó Ede

Párisi kiáll. 1900.

MDK

Margó Ede

4. dij

A kassai székesegyházba szánt Rákóczi siremlék...
Művészet, 1909, 598 l.

Margó Ede

MDK

Asszonyok

Műcsarnok 1936. máj.jun. Jub. kiáll.

Margó Ede MDK

Zamárdii strand

Műcsarnok 1936. máj.jun. Jub. kiáll.

MDK

Margó Ede

Szabadságharc szobor tervpályázata. Epest 1907.

MDK

Margó Ede

Magyar Nemzeti Művészet 1938.4.sz.
64.l.

Margó Ede

NDK

3ooo Kr-ás 5. dij

A szabadság-szobor... Kivonat 19o7. 268 l.

MDK

Margó Ede

Karácsony, br.

Művészet 1917. 90.l.

MDK

Margó Ede

Szabadságharc-szobor tervpályázata. Bpest 1907. Müleirás, költségszámitás 1o.l. - Bírálat 33.l.

M.D.K.

Marcó Ede, szobrász

Novák építésszel közösen készített terve egyik harmadik díjat nyert az Erzsébet-emlékmű pályázaton.

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1916. évf. 27 sz. 162. old.

MDK

Margó Ede
művei:

Zamárdii strand.
Asszonyok.

Az Orsz.Magy.Képzőm.Társ.jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója.1936.máj-jun.39.l.

MDK

Margó Ede szobr.

az egyesület aranyérmét nyerték

A M.Képzőm.Egyesülete kiosztotta dijait. Pesti Napló 1935.jun.22. 9.l.

MDK

Margó Ede

A Benczur Társ. kiáll. Képzőművészet, II.évf.6.sz. 17-18.l.

Margó Ede szobrász

Tanulmányfej

Jubileumi kiállitás tárgymutatója. Műcsarnok 1934.

Margó Ede szobrász

A győztes Mátyás király

Ősmagyar ijjász

Jubileumi kiállitás tárgymutatója. Mücsarnok 1934.

Margó Ede szobrász

A tulsópart felé

Jubileumi kiállitás tárgymutatója.Mücsarnok 1934.

MDK

Margó Ede

A Hősök Emlékét Megörökítő Orsz. Szöv. közgyülése. Képzőművészet 1929. 17. sz. 53.l.

M.D.K.

Margó Ede szobrászművész

A Vörösmarty-szobor pályaterve Scheer Izidorral közös alkotás. Kép a műről a Vas.Ujs.-ban

Vas.Ujs. 1902. 660.l.

M.D.K.

Margó Ede szobrászmüvész

A Kossuth-szobor pályamüve, közös alkotás Hickisch és Popper-rel. Fénykép a Vas.Ujsagban.

Vas.Ujság 1905. 312.l.

M.D.K.

Margó Ede szobraszművész

Zene c. bronzszobra a Szent-László téri parkban kerül elhelyezésre.

Cikk: Hat új szobor helyét jelölte ki a főváros.

Pesti Napló, 1937 aug.25. 11.o.

M.D.K.

Margó Ede szobrász

A Százados-uti müvésztelepen dolgozik, többet nem ir róla Iván Ede: "A telepi müvészek" c. riportjában.

Szinházi Élet. Bp. 1918. aug. 25.-szept. 1. VII. évf. 34. sz. 11-16. lapokon.

Margó Ede szobrászművész

A Magy. Képzőművészek Egyesületének aranyérmét nyerte.

Magyarság, 934. XII. 22.

Margó Ede

Szent Imre-emlékkiállításon a Műcsarnokban szobrával szerepelt.

NM. 930 VII. 13.

Margó Ede szobrászművész

Művészi alkotásával aranyérmet nyert, a M"-csarnok kiáll.-án.

P.H.934.XII.22.

Margó Ede

Százados-uti művésztelep aukciója.

N.U.934.IV.8.

Harpó Ede nobján

Szerepelt a „Magyar táj és népéletrép"
kiállításon a Műcsarnokban

Esti Kurir, 1927, I. 14

MDK

Margó Ede, szobrászm.

Dankó Pista. Szobormü.

Repr,

KMTárs. 1927. táj- és életk. kiáll.

Margó Ede MDK

Kinizsy Pál, bronz
Szilva fa alatt, olf.

Munkácsy Céh IX. kiáll.
Nemzeti Szalon 1936. máj.

M.D.K.

Margó Ede szobrász

A Magyar Képzőművészeti Egyesület családi sirboltra pályázatán harmadik dijat nyert.
Cikk: Eldöntött pályázat.

Művészi Ipar, 1906. 112.l.

M.D.K.

Margó Ede szobrász

A Szabadságharc-szobor kitüntetett pályamüvei közül az ötödik dijat nyert ~~mhhm~~ mű egyik alkotoja.
Kép: Uj Idők. Cikk: Lyka Károly.

Uj Idők, 1907 évf. 38.sz. 287.l.

MDK

Margó Ede

Éber L.: Erzsébet királyné emlékszobra. Magyar Iparművészet 1916. 221.l.

MDK

Margó Elek

Képzőművészet 1931. 37.sz. 41. l. kép

MDK

Margó Ede, szobrászm.

2000 pengő jutalmat kapott.

Zala György és Orbán Antal nyerte meg a Tásza-szoborpályázatot. Pesti Hirlap 1929.jun.15. 11.1.

M.D.K.

Margó Ede szobrász

"Szent Borbála" c.szobormüve a Wolfner Gyula dij kitüntető elismerését nyerte.

Cikk: A Műcsarnok tavaszi kiállitásának dijai.

Pesti Hirlap 1930.márc.30. 8.1.

M.D.K.

Margó Ede szobrász

Pósa Lajos szobrát készitette a Városliget diszitésére.

Cikk: A főváros mint műpártoló.

A Műgyüjtő 1930. 146.l.

Margó Ede MDK

Tanulmányfej, gipsz

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

MARGÓ EDE

A beteg leány agóniája

Műcsarnok 1900/1. téli kiáll.

Margó Ede MDK

Csak nevét említi a XIX század szobrász sai közt.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képszőművészet története. Bp. 1906. 58.l.

Margó Ede

MDK

Ősmagyar ijjász, bronz

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Margó Ede MDK

A győztes Mátyás király, bronz

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

MDK

Margó Ede

Szent Borbála, ker.

Munkácsy Cóh S. repr. Miáll. N.Szal. 1935. márc.

MDK MDK

Margó Ede és Popper D.Szigfrid

Erzsébet kir-né ülő alakja, gipszmod.fényk.
a második E. emlékmü pályázaton első kategoriába osztott pályamü. Egész oldalas kép

Müvészet II. évf. 1903, 235 l.

64.85780 Közl. Ny. – 1000 db – 30

MDK

Margó Ede

Margó Ede, Popper D.Szigfrid szobrászok,
Scheer Izidor, Fischer József épitészek:
a második Erzsébet emlékmü pályázaton első ka-
tegóriába osztorr pályamü gipszmodelljének tel-
jes fényképe.

Müvészet II. évf. 1903, 239.l.

P. 150/1965. - /EDÜ

5., "Zenei élet" jelige:
"Adalékok kisszáiás
zenei életéből" c. /
P. 138/1965. - /EDÜ

6., "Szerbek" jelige:
"A pomázi szerbek nép
/9 lap/.
P. 122/1965. -. /EDÜ

64.85780 Közl. Ny. – 1000 db – 30

Margó Ede MDK

Szent Borbáló, gipsz

Mücsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

Margó Edé MDK

Werbőczy István, gipsz

Műcsarnok 1930/31 jubileumi kiállítás

Margó Ede MDK

Anyaság, bronz

Műcsarnok 1931 Művészcsoportok kiállítása

Margó Ede MDK

Merengés, gipsz

Műcsarnok 1930/31 jubileumi kiállítás

Margó Ede MDK

Szent Imre I-III

Műcsarnok 1930 Szent Imre emlékkiállítás

Margó Ede MDK

Szent Imre, gipsz

Mücsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

MDK

Margó Ede

Ady Endre siremlék pályázat. Képzőművészet 1928. 12. sz. 17o.l.

MDK

Margó, Popper, Scheer, Fischer

az alábbi pályázaton pályamunkájukat a 6000 koronával díjazott első csoportba sorolták

Az Erzsébet-emlékmű második pályázata. Művészet 1903. 278.l.

Margó Ede MDK

Werbőczy István, repr.

Mücsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

Marjó Ede

Könyves Tóth Mihály szobrát készítette
Pongrác Sigfriddel.

Bottyán János: Egyházunk képe...
Református Egyház, 1970. nov. 247. l.

Margó Ede
szobrász

Az 1928-as Ady emlékpályázatra
kapott meghívást.

Merei Ottó: Bech Ö. Fülöp
Művészet, 1970. január – 13 lap.

Margó Ede, MDK

Dankó Pista szobra, márvány

Műcsarnok 1927 Magyar táj- és életképkiáll.

MDK

Magró Ede, szobrászm.

Szent Borbála, kerámia.

Nemz. Szal.- A Munkácsy Céh VIII. repr. kiáll.-a
1935. márc.30.-ápr. 14. Kat.

MDK

Margó Ede

Dankó Pista szegedi szobra, repr.

Képzőm. Társ. jub. kiáll. 1911/12.

MDK

Margó Ede

A debreceni Kossuth-szobor, Margó Ede és Pongrácz Szigfrid szobormüve,melyet 1914.máj.3.-an lepleztek le. Repr.

Vasárnapi Ujság 1914. 19.sz. máj.10. 61.évf.

MDK

Margó Ede

Irod.:
Szabadságharc-Szobor tervpályázata.Bpest.1907.
Műleirás,költségvetés.Biralat.13, 34.l.

MDK

Margó Ede

Irod.:
Szabadságharc-Szobor tervpályazata.Bpest.
1907.Műleirás, költségszámitás,biralat. 10, 33.

MDK

Margó Ede

Az aradi Kossuth-szobor kivitelre elfogadott terve Margó Edétől és Pongrácz Szigfridtől. Repr.

Vasárnapi Ujság, 1907. 54.évf. 29.sz. 580.l.

MDK

Margó Ede, szobrászm.

a budapesti Kossuth-szobor pályázatán a nyolcadik - 1500 korona - dijat nyerte.

Művészet. 1903. 2o4.1.

Margó Ede

MDK

A tulsó part felé, olf.

Madonna, olf.

Műcsarnok 1930 tavaszi kiállítás

M.D.K.

Margó Ede

"Zene" c. müvének repr.-ját bemutatja a lap a Mücsarnok tárlatáról.

A "béke-kiállitás" c.
Szinházi Élet. Bp. 1933. ápr. 3o. - május 6.
XXIII. évf. 19. sz. 42-43. lap.

MDK

Margó Ede

Beteg leány agóniája, márvány

Arcképtanulmány, gipsz

KMTárs. 1900/1. téli kiáll. kat. 34.1.

MDK

Margó Ede

Párisban kitüntetett magyar müvészek. Művészet 1899. 302,303.1.

M.D.K.

Margó Ede szobrászmüvész

Fényképét közli a lap Krausz Simonnal együtt Badenben.

Szitnyai Zoltán: "Találkozás husz év után..." Szinházi Élet. Bp. 1937. dec. 5-11. XXVII. évf 5o. sz. 58-59. lap.

MDK

Margó, szobrász

Munkás, br.

Czakó E: A torinói kiállitás. Magy. Iparm. 1902. 167. l.

MDK

Margó Ede és Pongrácz Szigfrid, Bp.

Pályázatok tervkészítésre. Kossuth-szob.pályázata.
Vállalkozók Közl. 1908. márc. 4. 6.l.

MDK

Margó Ede, festö

285. Gyümölcsös-kert.

Bp.Mücs.-OMKT. Nemz.Képzömüv.Kiáll. 1934.ápr.29.-jun.17.
Kat. 14.1.

M.D.K.

Margó Ede

Szobrászmüvész Szacsvay Imre a vértanuságot szenvedett 1848/49-es képviselőről mintázott szobrát Berettyóujfaluból visszavitték Nagyváradra.

A váradi szt.László hét programmja.
Városok Lapja. 1942. 7.szám. 84. old.

MDK

Margó Ede

Kampis Antal: Az ujabb magyar szobrészet. A szépmüvészetek könyve. Bp. 1940.

512.1.

M.D.K.

Margó Ede.

267. A mese. Gipsz.
269. Nóta. Gipsz.

"A gyermek a müvészetben" kiállitás tárgymutatója. Bp. 1940. Orsz. M. Képzőmüv. Társulat. 20. l.

M.D.K.

Margó Ede

Szobrászmüvész Danké Pistáról mintázott szobrát leleplezik Szegeden.

Leleplezésre váró szobrok.

Városok Lapja 1907. 19.szám. 8.old.

M.D.K.

Margó Ede

Szobrászmüvész megmintázta Debrecen városának Kossuth Lajos szobrát.

Kossuth szobrok épitése.
Városok Lapja 1911. 16.szám. 177.old.

M.D.K.

Margó Ede.

Szobrászmüvész 1000 koronát nyert Tisza Kálmán szobor pályázatával.

Tisza Kálmán szobor Nagyváradon.

Városok Lapja. 1912. VII.évf. 46.szám. 394.o

M.D.K.

Margó Ede

és Pongrác szobrászmüvészek Kossuth Lajosról
mintázott szobrát Debrecenben leleplezték.

A debreceni Kossuth szobor leleplezése.

Városok Lapja. 1914. IX.évf. 19.szám. máj.9.229.o

M.D.K.

Margó Ede /1872- és Pongrácz D. Szigfrid 1872-1929/

758. A Tánc és Zene jelképes csoportja. Két épületszobor, 400 cm. Sóskuti kő.

Elvesztek. /Budai királyi palota/

Háborus műtárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet. 55. l.
MUMOK. Bp. 1952.

M. D. U.

MARGÓ Ede szobrász

(1872 – 1946)

1096. A gyermek a sóniája Sz. 1974

1097. Szent Imre Sz.: 56. 444-N

A M. N. Galéria állagjegyzése T/b. r.

Bz. 1959 31. l.

MDK

Margó

Farkas I.: A halhatatlan törzsvendég. Leschner Ödön és művész asztaltársasága. Pesti Hirlap 1936. máj.21. 11.l.

M.D.K.

Margó,

Popper és Hikisch müvészek müvészek pályaterveit hozza a lap "A budapesti Szabadság-szobor pályatervei" cimmel, valamint a budapesti Kossuth-szobor pályázatra beküldött pályamüveiket is bemutatja.
Repr.-ók.

Magyar Salon, Bp. 19o5. junius hó. 42. kötet
8o4-8o9. és 812-819. lap

M.D.K.

Margó

és Popper müvészek együttes pályamüvét emliti a lap, melyet az Országos Képzőmüvészeti ~~Tanácx~~ Társulat pályázati felhivására készitettek.
"A Munkácsy-szobor" cimmel a cikk felsorolja a pályamüveket készitő müvészek nevét.

Magyar Salon, Bp. 19o6. márc. ~~jan~~ hó. 44. kötet 468. lap

Margó

szobrász

Tisza-szobor tervei - Műcsarnokban - pályázatát benyujtotta. Részleteiben hoz komoly értéket, de egészében a konvenció hatalmasodik el rajtuk, ahogy megjeleniti a főalakot.

Pesti Napló
1929.VI.16.

M.D.K.

Margó Ede

Cikk: Kiállitás a Fészekben.

Pest,1941.dec.22.

MDK

Margy Ede

Verbőczy

Képzőművészet 1931. 37.sz. 42 1. kép

MDK

Margó Ede

Most van a nap lemenóben. Karrarai márvány, fekete márványtalapzaton.

Árverési Csarnok aukció kat. 1931.dec. 4.sz. 57.1.

MDK

Margó Ede

Anyaság

Tárlatok. Képzőművészet 1931. márc. 64.l.

MDK

Margó Ede - Scheer Izidor

Vörösmarty-szobor pályázaton második kategóriába osztott pályamü

Müvészet I. évf. 1902. 5.sz. 331.o. /képpel/

MDK

Margó Ede - Márkus Géza

Polonyi Ilonka siremléke. Fénykép a temetőből.

Müvészet, II., 1903, 1. sz.

M.D.K.

Margó Ede

"Dankó Pista" c. szobrának mását rendezték meg a szegedi Élő tárlaton.
A felvételt bemutatja a lap.

Osváth Tibor Ottó: Élő tárlat Szegeden c. Szinházi Magazin, Bp. 1941. márc. 12-18. IV. évf. 12. sz. 14-15. lap

M.D.K.

Margó Ede

Müveit bemutatták a régi Mücsarnokban, a "Magyar művészetért" cimmel rendezett nagyméretü kiállitáson.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. febr. 18. III. évf. 8. sz. 4-5. lap.

MDK

Margó Ede, Pogány Móric, Dudits Andor,
Pongrácz Szigfrid

a szabadságharc-emlékszobor pályázaton
pályamunkájuk V. dijat nyert. Repr.

A szabadságharc emlékszobrának pályaművei.
Vas. Ujs. 1907. 498.l. Repr. 497.l.

M.D.K.

Margó - és Pongrác szobrának

állítása a debreceni Nagytemplom előtti téren álló Kossuth-emlékmű.

Kapalyag Imre: Budapest - Debrecen - Nyíregyháza Bp./1960/, Panoráma, /Magyarország írásban és képben 7.köt./

92. old.

M.D.K.

Margó Ede

"Agoniá"-jába a fiatal müvész poétikus lelkét öntötte belé"-irja Lázár Béla: "Téli tárlat" c beszámolójában.

Magyar Salon, Bp. 19o1. febr. hó
982-994. lap

M.D.K.

Margó Ede,

Bethlen Gyula művészek harmadik dijat nyertek a Polgári Serfőző Rt. palotájának homlokdiszitésre készitett együttes művükkel.
A pályamüveket kiállitották "Fries kiállitás a Nemzeti Szalonban" cimmel.

Magyar Salon, Bp. 1905. szept. hó. 42. kötet 1116. lap

M.D.K.

Margó

és Pongrácz müvészek pályamüvét, "Munkácsy Mihály szobrá"-t bemutatja a lap.
Repr.

Magyar Salon, Bp. 1906. nov. hó. külön kötet 97. lap

Margó Ede

szegedi „Donkó Pista" c. szobrázol fényképreprodukciót közöl

„F. T.": Vor 65 Jahren starb einer der bekanntesten Zigeunerkomponisten Neueste Nachrichten, Bp. 1968. III 29 21.

Margó Ede

1906-ban alkotta meg a Milleniumi emlékmű Hunyadi János szobrát, később I. Ferdinándot.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 52 l.

Margó Ede

Zola György hat pobrásztársa kö-
zül az egyik, kinek közreműködésével
valósult meg a Milleniumi emlékmű
10 király pobra.

Gádor E.: Budapest pobrai, Buda-
pest, 1955. 51 l.

Margó Ede

és Pongrácz D. Szigfrid hérostette a Tánc (Terpszichoré 3 alakkal) és Zene (Apolló 3 alakkal) nobozcsoportját, mely a budai palota „B" épülete nyugati homlokzatának pylonjai tetején volt elhelyezve.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

75. l.

Margó Ede

Budapesten született 1872-ben, meghalt no. 1946-ban. Budapesten és Párizsban tanult. Budapesten hívül felállított müvei: Donkó Pista (Szeged); Pongrác Szigfriddel közösen is dolgozott.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 41 l.

Margó Ede

A közösen mintázott műcei: Kossuth Lajos Aradon és Debrecenben. Szacsvai és Szigligeti pobrot hémitett Nagyvárad pámára.

Gádor E.: Budapest pobrai, Budapest, 1955 41. l.

Morgó Ede

Zala György munkatársa volt a Milleniumi emlékmű megalkotásánál, Hunyadi János és I. Ferdinánd alakját mintázta. Lepergelt képeslapsorba a „Zene" (Chopin).

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 41 l.

Margó Ede

„Pósa Lajos", XIV. ker Vorosilov út, Városlíget, 1930-ban állítottak fel; bronz, talapzata harasztikő, 1,76 magas, a talapzaté, 1,40 m.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 411.

Margó Ede

Pósa Lajos sobrától az „Én Ujságom" gyermeklap kezdeményezésére megindult gyüjtés alapján a Fővárosi és Szeged városa támogatásával állították fel a talapzatot díszítő domborművű 1952-ben eltünt.

Gádor E.: Budapest szobrai, Gyula-pest, 1955 41 l.

M.D.K.

Margó Ede

"Hón apról-hónapra" c. rovat felsorolja az Erzsébet-szoborpályázatra beérkezett müveket. A müvész müépitésszel együtt pályamüvével első dijat nyert.
Repr.-ját bemutatja a lap.

Magyar Salon, Bp. 1903. juli. 39. kötet
1080-1085. lap

MDK

Margó Ede - Popper D.Szigfrid

Erzsébet kir,né ülő alakja, Erzsébet emlékmü pályázat

Müvészet II.é. 1903. 235 l.

MDK

Márk Lajos

Lyka Károly: Márk Lajos. Müvészet 19o7. 281-94.l.

MDK

Margó

A Tóth László-féle családi sirboltpalyazaton a 800 koronás harmadik dijat Popper, Margó és Hikisch terve kapta.

Művészet, 1906. 280.l.

MDK

Margó Ede

a második Erzsébet emlékmü pályázaton az első kategoriába osztott pályamü. gépszodell fényk.

Margó Ede, Popper D.Szigfrid szobrászok
Scheer Izidor - Fischer József épitészek

Müvészet II.évf. 1903. 239 l.

a második Erzséber

Margó Ede MDK

Zamárdii strand

Mücsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Margó Ede

Tornai Gyula meghalt.

Képzőművészet 1928. 15. sz.

tbeli rossz iskolarendszerünkben,
zámában keresendő - ahogyan erről
ve szólott.[4] Elmaradottabb vidéke-
egy archaikusabb rétege, amelyet

Margó Ede

MDK

Asszonyok

Műcsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Margó Ede

Egy szinésznő siremléke, gipsz

Micsarnok 1936 jubileumi kiállitás

Margó Ede MDK

Balaton és virágok

Balaton

Mücsarnok 1938 Őszi tárlat

Margó Ede

szobrász

Harmadik Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás - Műcsarnokban- szoborral szerepel,de kiállitott virágcsendéletén finom szinérzékü festőnek mutatkozik.

U j s á g
1935.III.23.

Margó Ede

Műve szerepel a Vemzeti Szalonban rendezett Sportművészeti Kiállításon.

Kiemelik „Hokkizó" c. művét.

P. H. 934. v. 20.

Margó Ede.

A Műszaki emlékmű-pályázatra beküldött terve dicséró elismerésben részesült.

M. 1933. XII. 12.

Margó

Szobormüvével nemzet
a Műcsarnok 75 éves
jubiláris kiállításán.

N. U. l. 93 6. V. 3.

Margó

szobrász

Klebelsberg-emlékkiállitás - Műcsarnokban - szobrával szerepel.

Magyarország
1933.II.12.

Margó Ede

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

MFE 1930. III. 15.

Margó Ede

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi-
tárlatán.

BH 1930. II. 15.

Margó Ede

szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

dr. 1930. IV. 15.

Margó Ede

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

Pécsi Újság 1930. III. 15.

Margó Ede

szerepelt a Múcsarnok Tavaszi tablatán.

MO. 1930. III. 15.

Margó Ede

kobzokkal szerepel a

Benczur Társaság tárlatán

Nemzeti Ujság 1936 X. 17

Marsó Éde

festőművész

Képzőművészeti Kiállitás - Lipótvárosi Társaskörben-
képével szerepel.

Pesti Hirlap
1935.XII.24.

Marsó Ede

festőművész

Karácsonyi kiállitás a Független Kritikának rendezésében - a Lipótvárosi Társaskörben - képével szerepel.

Nemzeti Ujság
1935.VII.22.

Kassák Ede

Független Kritika képzőművészeti kiállitása -
Lipótvárosi Társaskörben - munkájával vesz részt.

Nemzeti Ujság
1935.XII.20.

Margó Ede nobrási

Lezepel a Bencsur Társaság

Kiállításán a Nemzeti Szalonban

Pesti Hirlap 1936 X. 18

Margó Ede

szobrász

Klebelsberg emlékkiállitás - Mücsarnokban - szoborral szerepel Anyaság

Pesti Hirlap
1933.II.12.

M.D.K.

Margó Ede,szobrász .

A Királyszobrok egyikét készitette.484.o.Munkássága átnyúlt a XX.századba,stilusa átalakult.487.o.

Kampis Antal: A Képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a színház és a film.Minerva.1960.Budapest

Margó Ede

Szobormüve szerepel a Kraus-Simon-aukción az Árverési Csarnokban

N. ü. 929. x. 30.

P. N. 929. x. 27.

M.D. K.

Margó Ede, szobrász

nevét, csak általánosságban, azok körött emliti a szerző, akik-ner munkássága az első világ-háború utáni időkbe is átnyúlott

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

241. old.

Margó Ede festő

Szerepel a Benczur Társaság

Kiállításán a Nemzeti Szalonban

Lyság 1936 X. 17

Margó Ede MDK

Nyári virágok, tempera

Mücsarnok 1935 III.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Margó Ede

MDK

Anyaság

Mücsarnok 1933. Klbelsberg Kuno emlékkiáll.

Margó Ede rozbrász

„Fáy Szeréna síremléke" nezepel
a Benczur Társaság kiállításán
a Nemzeti Szalonban

Ujság 1936 X. 17

Margó Ede

Szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

M. 1933. IV. 20.

Margó Ede

Szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

Nu 1933. IV. 20.

Margó Ede

Balaton és virágok

KsTárs. 1938. őszi tárlat, 29 l.

gyümölcs és mezőgazdas
Indiában is megtaláljuk
szállitására.[79] A sort
ha nincs is minden hel
földmüvelő és a gyümöl
Adataink vannak Vietna
nádból, szinte mesterm
Felhasználják a rizs,
böző gyümölcsök szedés
megvan Nepálban, ahol
sénél nélkülözhetetlen
Burmában[83] is ismeretes
ismerik a hátikosárnak

MDK

Margó Ede

Balaton

KmTárs. 1938. őszi tárlat, 29 l.

Margó Ede MDK

A Balaton Zamárdinál

Mücsarnok 1935 III.Nemzeti Képzőművészeti kiáll.

Margó Ede MDK

Gyümölcsöskert, olf.

Műcsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

M.D.K.

Margó Ede, szobrász

2000 p-ös díjat nyert a debreceni Kollégium diszítésére szolgáló négy nagy magyar reformátor egyszerűen emlékmüvére kiírt pályázaton

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. LII. évf.

jul. 18. sz. 2. old.

Mercredi Soir, Quatrième.

MDK

Margó Ede

résztvett az alábbi pályázaton

Kik pályáztak az Ady-siremlékre? Képzőművészet 1928. 7. sz. 64.l.

Margó Ede
szobrára

* **Leleplezték Fáy Szeréna síremlékét.** Csütörtökön délután megható ünnepség keretében leplezték le *Fáy* Szerénának, a Nemzeti Színház volt örökös tagjának síremlékét. A fehér márványból készült síremlék az „Ember tragédiája"-ból Évát ábrázolja a londoni jelenetben. A szobor *Margó* Ede művészi alkotása. Az egyházi szertartás után *Németh* Antal dr. igazgató megbízásából *Czakó* Pál titkár mondott nagyhatású beszédet a színház nevében, majd *Nagy* Adorján a színművészeti akadémia, *Géczy* István pedig a színészegyesület nevében, végül *Fenyő* István mondott beszédet. A kegyeletes aktuson ott volt *Góth* Sándor, *Berky* Lili, *Gál* Gyula, *Dajbukát* Ilona, *Lehotay* Árpád, *Bartos* Gyula és még igen sokan a művészvilág tagjai közül.

Új Magyarság
1935 XI. 3.

MDK

Margó Ede - Pongrácz Szigfrid

az Erzsébet emlékmü pályaterve; a zsüri által megvásárolt pályamü

Müvészet XII. évf. 1913, 213.
gipszmodell fényk.

MDK

Margó Ede - Quittner Zsigmond

Merkur, kut-terv vázlat a Ker.Bank dísztermében agyagmod. fényk.

Müvészet IX. évf. 1910, 165.l.

MDK

Margó Ede - Dudits Andor - Lux Kálmán

a Rákóczi siremlék pályamüve

Müvészet IX. évf. 1910, 163 o.

MDK

Margó Ede - Pongrácz Szigfrid

Erzsébet emlékmű pályaterve

Művészet XII. évf. 1913, 205-11 o.
illusztr. 205-36 o. között

Mengő Ede
szobrán

MDK

A kiállítás on műveiből emlé-
kezetőt tabálunk.

Telepy Katalin: Az 50 éves Szárados úti műveiztelep kiál-
lítása

Műveszet, 1965. febr. – 12 lap

MDK

Margó Ede

Lyka K.: Téli tárlat 1900-1901. Bpest 1901.

Szigfrid

Margó Ede és Pongrácz szobrászok

közös müve az oszlopcsarnokban.

Mücsarnok. _ Kiállitás.
Az Erzsébet-müemlék.
Müvészet.1913. 205-6.1.

Kérés müve az eszlopcsatornákban.

M.D.K.

Margó Ede, szobrán

Két művével vett részt az Ady-síremlék-pályázaton. Az egyik egy szarkofág, melyen két alak csókolódzik – a másik Adyt ábrázolja, mögötte a keresztrefeszített Krisztussal.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1928. XLIX. évf.

febr. 15. sz. 6. old.

M.D.K.

Margó Ede, szobrász

tervét 1000 K-vál jutalmaztáz az egyébként meddő nagváradi Tisza Kálmán-szobor pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII. évf.

nov. 20. sz. 14. old.

Margó Ede MDK

Dankó Pista, repr.

Mücsarnok 1927 táj- és életképkiállitás

Margó Ede MDK

Zene, bronz

Mütermem, olf.

Műcsarnok 1933 Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Merry Xmas

Jane, Bruce

Mikeman, Olf.

Margó Ede

Szent Imre 1938. Pat. gipn, 45 cm.
J.n. M.N.G. Ltn.: 56.444-N.

Szárados úti művénklep kiállítás
kat. összeáll. Csap Erzsébet, Elischer
Brigitta. Bp. 1965.

50

Margó Éde

mint keramikus

rajzi

Vádai 80 l.

SZEGEDI IPARTESTÜLET

Nagyságos

S z ü l e P

F,évi szeptember hó 30-án
minden helyiségét kisipari szövetke
céljaira - őszinte sajnálatomra - h
Vagyok kiváló tiszteletem
Szegeden,1939.évi október

MDK

Margó, szobrádz

szép siremléket állitott ki.

Pipics Zoltán dr.: A képzőművészek egyesület jubileumi Kiállitása. Műcsarnok.-U.M. 1934.dec.8. 21.l.

MDK

Margó

Bauer B: Az Erzsébet szobor. EI és ÉM 1916. aug.6. 189. o.

Margó Ede

"A tulsó part felé" c. siremléke .....
a Magyar Képzőművészek Egyesülete jub.kiállitásán.

Pesti Hirlap, 934.XII.13.

Margó Ede MDK

A tulsópart felé, gipsz

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

MDK

Margó Ede

Szabadságharc-szobor tervpályázata. Bp.1907.
Müleirás, költségszámitás, 13 l.
Birálat 34 l.

Margó MDK

A szabadságharc-szobor
Vállalkozók Közlönye, 19e7. jun. 19.

Margó Ede

MDK

szobrász

Flek Artur: Erzsébet királyné emlékének pályázata. Az Ujság 1916. jul. 5.

Margó Ede MDK

szobrász

részt vett az Erzsébet szobor 1913.évi pályázatán

Kézdi Kovács László: Az Erzsébet Emlékmű
Pesti Hirlap 1913. máj. 28.

MD

Margó Ede

Egyedésves emlékmű. Bp. Hősök tere.
Tervezte Zala György és Schickedanz Albert.
Készült /?/ 1896-1929-ig.
Repr. 291. kép.

A királyszobrok közt az ő műve is szerepel.

-.- -.-

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
185-186.l.

Margó Ede

MDK

nagy aranyérmet kapott

M. Képzőműv. Egyesülete... kitüntetései.
Képzőművészet, 1935. 12.o.

...ngo Ede.

nobrán

A Nemzeti Szalonban, a Bencsur-Társaság kiállításán alkotása szerepel.

Az Est, 1927. dec. 11.

Mangó Kde.

[illegible]

A Lenzeti Galambau a Pau-
nur-Tanonig Intellektuán alver-
tura mesepel.

Cs. Kat. 1927. Dec. 11.

Margó Ede

sobrás

a Nemzeti Szalonban, a Benczur Társaság kiállításán a „Halál angyala" c. sobrát állítja ki.
(említve.)

Magyar Hirlap, 1927. dec. 11.

Nagy Lule

Kaszta

A Budapesti Szalonban, a Tanszer-
tárasság kiállítása a „Halál an-
gyala" c. rekvót állítja ki.
(említve.)

Nagyon Kiskap, 1927. dec. 11.

Margó Ede.

A Nemzeti Szalonban, a Bauzner Tár-
ság kiállításán „A halál angya-
lá'c. kompozíciója" szerepel. (említve.)

Pesti Hirlap, 1927. dec. 11.

Markó Ede

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállítása - a Műcsarnokban - szobrával szerepel.

Est
1930. I.21.

Margó

szobrász

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitásán - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.

8 Órai Ujság
1930.XII.21.

Margó Ede
szobrász

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.

Magyarország
1930.XII.21.

Margó Ede

szobrász

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása x - a Mücsarnokban - szoborral szerepel.

Magyarság
1930.XII.21.

Margó Ede
szobrász

Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.
A szegedi Pantheon számára készül Werbőczy epitőfiumát kell kiemelni.

Budapesti Hirlap
1930.XII.21.

Margó.

Az Ady-szeremlékpályázat szüvi-
je szükebb pályázatra hívta
meg.

A. Reggel, 1928. febr. 13

Margó Ede.

az Ady-síremlékpályázaton
részt vesz pályaművével.
Szükebbkörű pályázatra kapott
meghívást.

Nemzeti Ujság, 1928. febr. 14.

Margó Ede.

Részt vesz a Benczur-Társaság IV. kiállításán.

Magyarság, 1927. dec. 10.

Margó
szobrász

Képzőművészeti Társulat jubilárie kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.

Magyar Hirlap
1930.XII.el.

Margó

~~Lej.~~ Jeles nobrával zárott ő is pájárott 1906-ban a Munkácsy emlézmüve, azonban egyönte-tűen Pásztor János művét emel-lét ki a kritikusok.

Kőrös Lajos, vajdaságbeli művészétet

Sp 1957 145 l.

Margó Ede
zobrán

Tornay Gyula festőművész temetésén a Bencsa Tásaság részéről mondott utolsó tolmácsolódat –

Magyarság

1928 XI. 30

M.D.Y

Mangó Ede
nohrán

Az Ady emlékmű elkészítésére
kiírt pályázaton részt vett

Csap Erzsébet: Csorba és Ady
Művészet, 1967 november - 20 lap.

M.D.K.

Margó

Stróbl Alajos taniványa,

Wenszlmann Lilla: Stróbl Alajos, Bp. 1955. 58.l.

Margó Ede
szobrára

Tornai Gyula festőművész temetésén a Benczur
Társaság nevében mondott utolsó istenhozzádot. —

Pesti Hirlap
1928 XI. 30

Margó Ede

szobra Danko Pistáról, a szegedi virágos kertben (fénykép)

(serfőző): Nicht nach Noten ..... mit dem Herzen" cimü cikke

Neueste Nachrichten, Budapest, 1967. okt. 24, 2l.

Kargó Ede nobrásmüvész

1872-ben szül. Bp. és 1946-ban halt meg Bp. Az Iparm. Ist. id. Mátrai Lajos és Vasadi Ferenc növendéke, majd Párisban a Julian Akad. képeste magát. 1896-ból szerepelt Ziáll. Portrétat, épulet-nobr., síremlékeket, Zöltéri nobr. Zénitett. (Danzó Pisla, homoktö, 1912, Heged; Kossuth L. bronz, 1914, Debrecen. – Pongrácz Szigfriddel közösen: Hunyadi János, bronz, 1906. Milleniumi emlékmű stb.) 1911-1944-ig dolg. a müv. telepen.

Szárados utí miévészlelep Ziállítása. A zat. összeáll. Csap Erzsébet, Elischer Brigitt.
Bp. 1965

19.

Margó Ede

1914-ben Kossuth nobrot Ménihett Debrecenbe - Pongrácz Szigrid-del együtt.

Szárados uti művésztelep kiállítása. A Kat. ömeáll. csap Erzsébet, Eliáschef Brigitta. Bp. 1965.

22.

Margó Ede.

Az Ady Endre-síremlék elké-
szítésének pályázatán részt vesz.

Magyarság, 1928. febr. 9.

Margó Ede MDK

Nóta, gipsz

Műcsarnok 1940 Gyermek a művészetben c.kiáll.

MDK

Margó Ede

Dankó Pista, márv.

M.táj- és életképkiáll. 19-2o. sz. Mücs. 1927. jan.

MDK

Margó Ede..

Az Ady Endre üremlékpá-
lyázatának szükebbkörű pá-
lyátára kapott meglúvást.

Pesti Napló, 1928. jún. 14.

Margó Ede MDK

Dankó Pista

Micsarnok 1940/41 A magyar művészetért c.kiáll

Margó Ede.

Ady-síremlékpályázaton pályaművével részt vesz. Műve: Léda elomló alakja. (említve)
A művész szükebbkörű pályázatra kapott meghívást.

Magyarság, 1928. febr. 14.

Margó Kde.

Az Ady-emlékpályázatra készített műre Ady kudrét Lídával ábrázolja. (említve)
Szűkebbkörű pályázatra hívták meg hat művészel együtt.
Művét 400-pengővel díjazták

Pesti Napló, 1928. febr. 12.

Margó Ede.

Szükebb pályázatra hívta meg az Ady-ünemlékpályázat zsűrije.

Magyarság, 1928. febr. 15.

Margó Ede.

Az Ady-síremlék~~bozott~~pályázat bírálóbizottsága szükebb-körű pályázatra hívta meg.

Pesti Hirlap, 1928. febr. 12.

Margó Ede.

Az Ady-szemlékpályázaton részt vesz pályaműrével. Szükeblekörű pályázatra kapott meghívást.

Az Est, 1928. febr. 14.

Margó Ede.

A fővárosi tanács Ady Endre
üremlék-terpályázatán részt
vett műrével.

Magyarság, 1927. dec. 8.

Margó Lédé.

Részt vesz az Ady Endre-
emlékpályázaton.

Nemzeti Újság, 1928. febr. 9.

Margó Ede.

Az Ady-síremlékpályázat bírálóbizottsága szűkebbkörű pályázatra hívta meg.

Nemzeti Ujság, 1928. febr. 12.

Margó Ede.

A Nemzeti szalonban, a Benczur-Társaság kiállításán alkotása szerepel.

Nemzeti Ujság. 1927. dec. 11.

Margó Ede.

zobrazn

A Benczur Társaság kiállításán „Halál angyala" c. alkotása szerepel. (emlétve)

Magyarság, 1927. dec. 11.

Margó Ede

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

Nyíság 1931. II. 21.

Margó Ede

Fővárosmegrendelte A zene c. szobor-
művét.

N4.932.VIII.3.

Margó Ede

MDK

Tánc és Zene jelképes csoportja, kő

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke
Bp. 1952

Margó Ede szobrász

Műcsarnokban a nagy magyar kiállításon neve szerepel.

EK.932.Ü.21.

Morgó Ede.

szobrász.

A főváros Ady Endre nemlék szükebb pályázatára hívták meg.

Magyarság, 1928. szám. 14.

Margó Ede

A főváros Ady-vízemlékpályázat szűrije szűkebbkörű pályázatra hívta meg.

Nemzeti Ujság, 1928. jún. 14.

Margó Ede MDK

A mese, gipsz

Micsarnok 1940 Gyermek a művészetben c.kiáll.

Margó Ede

szobrász

Munkácsy-céh kiállítása - Ernst Múzeumban - szoborral szerepel. Kis eozin Madonna.

Magyarság
1930.VI.9.

Margó Ede

Szinesmázu kerámikája a Munkácsy-céh kiáll.-án.

Ujság, 935.III.30.

Margó Ede

festőművész

Munkácsy-céh kiállítása - Ernst Múzeumban - képével szerepel.

Magyarország
1930.VI.9.

Margó Ede

"Szent Borbála" c. kerámiájával szerepel a Munkácsy-céh kiáll.-án.

P.H.935.III.31.

Margó Ede

szobrása

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállítása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.

Werbőczy István-fej s a Merengés szép vöröshaju feje.

Pesti Hirlap
1930.XII.20.

Margó Ede szobrász

MDK

Tamás E: Szegedi képeslap. Kis Ujság, 4.évf. 203. sz. 5.l.

MDK

Margó Ede: Szilágyi Dezső. Vasdombormü

Árverési Közlöny 1940.dec. 7.rk.sz.96.aukció

MDK

Margó Ede szobrász

A Hősök emlékét... Képzőművészet, 5.évf. 17.sz.

33. l.

MDK

Margó Ede szobrász

KMTárs őszi kiáll. 1938.nov. Mücs.
36 l.

Margó Ede

MNK

Pósa Lajos szobra

THÁLY TIBOR: A 200 éves Városliget. Bp. 1958.

134.1.

MDK

Margó Ede

Repr:

Pósa Lajos szobra

THALY TIBOR: A 200 éves Városliget. Bp. 1958.

93. lap előtt.

Margó Ede MDK

Millenniumi emlékmű

I. Ferdinand

THALY TIBOR : A 200 éves Városliget. Bp. 1958.

121.l.

MDK

Margó Ede

Millenniumi emlékmű

Hunyadi János

THALY TIBOR : A 200 éves Városliget. Bp. 1958.

121.1.

Margó Ede

"Ösmagyar ijász" , "Győztes Mátyás király" c.
művei a Magyar Képzőművészek Egyesülete jub.kiállitásán.

Pesti Hirlap, 934.XII.13.

Margó Ede szobrászművész

Aranyérmet nyert, a Magy.Képzőművészek Egyesületének jub.kiáll.-án.

N.U.934.XII.22.

Margó Ede

szobrász

A Magyar Képzőművészek Egyesületének közgyülése a dr Neuschloss-Knüsli Kornél emlékére alapitott aranyéremmel tüntette ki.

Nemzeti Ujság
1935.VI.22.

Margó Ede

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

J/M 1931. II. 24.

Margó Ede

szerepelt a művészcsoportok művészeti

kiállításán.

PM 1931. II. 22.

Margó Ede

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

PH. 1931. II-22.

Margó Ede

Szerepelt a művészcsoportok műtárgyaival rendezett kiállításán.

EK 1931. V. 24.

Margó Ede

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

Est 1931. II. 22.

Margó Ede szobr. MDK

Rákóczi-siremlék tervpályázata. Építő Ipar, 1909. okt. 3. 362 l.

Margó, MDK

5.sz. Szobrászati rész: 1500 K.
A 4000 koronás díjjal jutalmazandó III. csoportba bekerülve 5000 K. egyhangu határozattal megszavazták a szobrászati részre.

Herrmann-Ohmann: A pályázat eldöntése. Erzsébet emlékmü. - Magyar Iparmüvészet. 1916. 258-262.l.

MDK

Marhó Ede

Vas. Ujs. 1907. 497. l.

MDK

Margó Ede szobrász

3. dij.

A debreceni Kossuth-szobor pályázat,

Vállalk. Közl. 1909. jul. 21. 4.l.

Margó Ede MDK

Arckép, plakett, Vert érem I-II

A Benczur Társaság II. kiáll.
Nemzeti Szalon, 1923. dec.

Margó Ede MDK

szobrász

Toborffy Géza: A M.Kir.Mezőgazdasági Muzeum .épületcsoportjának mütörténelmi vonatkozásai. Bp. é.n.

MDK

Mergó Ede

2000 p-ős dijat nyert

Debreceni ref. szobrok pályázata. Képzőművészet, 1931. V. évf. 172. l.